

דין וחשבון תקופתי 2021

כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ

כלל

החזקות עסקי ביטוח בע"מ

כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ

דין וחשבון תקופתי לשנת 2021

30 במרס 2022

5	תיאור עסקי התאגיד	חלק א'
151	מדיניות תגמול	
187	דוח הדירקטוריון	חלק ב'
213	דוחות כספיים	חלק ג'
457	הצהרות האקטואר של כלל חברה לביטוח בע"מ	
477	פרטים נוספים על התאגיד	חלק ד'
518	שאלון ממשל תאגידי	
525	דוח בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי	חלק ה'

חלק א

תיאור עסקי התאגיד

הערה לגבי יישום הוראות תקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים) התשכ"ט-1970
("תקנות ניירות ערך") בדוח זה

בהתאם לתקנה 8 לתקנות ניירות ערך, האמור בתקנות 8(ב), 8א ו-8ב לתקנות ניירות ערך ביחס לדוח התקופתי, אינו חל ביחס למידע בדוח התקופתי של תאגיד שאיחד או איחד באיחוד יחסי מבטח או שהמבטח הוא חברה כלולה שלו, ככל שמידע זה מתייחס למבטח. כלל חברה לביטוח בע"מ הינה מבטח, כהגדרתו בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א-1981, והחברה העיקרית המהותית בקבוצת כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ ("הקבוצה"). בקבוצה נכללת גם כלל ביטוח אשראי בע"מ, חברה בת של כלל חברה לביטוח בע"מ, שאף היא הינה מבטח וכן חברות מנהלות הפעילות בתחום הפנסיה והגמל: כלל פנסיה וגמל בע"מ, ועודדות קרן פנסיה לשכירים ועצמאים בע"מ אשר מחזיקות אף הן ברשיון מבטח.

דוח זה, ביחס לעסקי הביטוח, הפנסיה והגמל כאמור, ערוך בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון) התשנ"ח-1998 ובהתאם להנחיות הקבועות בקודקס הרגולציה של רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון, שער 5, חלק 4, פרק 1, לעניין תיאור עסקי התאגיד בדוח התקופתי של חברות ביטוח, אשר החילו את תקנות ניירות ערך האמורות בשינויים מסוימים המתחייבים מעיסוק בביטוח, ובכלל זה קבעו פירוט שונה מזה הקבוע בתקנות ניירות ערך.

דוח זה נערך בשים לב למתווה ולעקרונות כפי שפירסמה רשות ניירות ערך ביום 12 בדצמבר 2012 בעמדה משפטית מספר 105-25 בנושא קיצור דוחות כפי שעודכנה מעת לעת.

במקרים בהם פרק זה בדוח התקופתי, כולל גם מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, הרי שהכוונה כי המידע הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על אינפורמציה הקיימת בקבוצה במועד פרסום הדוח וכולל הערכות של הקבוצה או כוונות שלה נכון למועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על-ידי הופעת מילים כגון: "החברה/הקבוצה מעריכה", "החברה/הקבוצה סבורה", "בכוונת החברה/הקבוצה" "צפוי/ה" וכדומה, אך ייתכן כי מידע זה יופיע גם בניסוחים אחרים. אלא אם נאמר אחרת, להערכת החברה, לכל אחת מהוראות הרגולציה שפורסמה בשנה האחרונה המתוארת בדוח זה, כשלעצמה, לא צפויות להיות השלכות מהותיות על תוצאותיה הכספיות של החברה.

פרק זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי חיסכון ארוך טווח (פנסיה, ביטוח וגמל). כיסויים ביטוחיים וחוזי השקעה. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח ו/או תקנון, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד, הוא אינו מהווה ייעוץ ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסות ו/או חוזי ביטוח ו/או תקנונים, לפי העניין.

יש לקרוא את הדוח התקופתי, על כל חלקיו, כמקשה אחת.

תוכן עניינים

11		חלק I - פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה	
11		1. מבוא	
11	1.1	תיאור עסקי החברה לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021	
11	1.2	מקרא	
13		2. פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה	
13	2.1	תרשים החזקות	
14	2.2	שנת התאגדות החברה וצורת ההתאגדות, בעלי השליטה בחברה ושינויים בשליטה	
14	2.3	תיאור עסקי החברה וההתפתחות הכללית של עסקי החברה	
14	2.4	שינויים מהותיים בסביבה המקרו כלכלית של החברה בשנת הדוח	
15	2.5	שינויים מהותיים בעסקי החברה בשנת הדוח ועד למועד פרסום הדוח	
18		3. תחומי פעילות	
18	3.1	תחום חיסכון ארוך טווח	
18	3.2	תחום ביטוח כללי	
19	3.3	תחום ביטוח בריאות	
19		4. השקעות בהון החברה ובמניותיה	
19	4.1	השקעות בהון החברה שבוצעו בשנתיים האחרונות ועד למועד פרסום הדוח	
19	4.2	פירוט העסקאות המהותיות, שביצעו בעלי עניין בחברה במניות החברה מחוץ לבורסה, בשנתיים האחרונות	
19		5. חלוקת דיבידנדים	
20		חלק II - תיאור ומידע על תחומי הפעילות של החברה	
20		6. תחום חיסכון ארוך טווח	
20	6.1	מוצרים ושירותים	
39	6.2	מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות	
45	6.3	תחרות	
50	6.4	לקוחות	
54		7. תחום ביטוח כללי	
54	7.1	מוצרים ושירותים	
68	7.2	תחרות	
71	7.3	לקוחות	
76	7.4	אחרים	
76		8. תחום ביטוח בריאות	
76	8.1	מוצרים ושירותים	
85	8.2	מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות	
86	8.3	תחרות	
89	8.4	לקוחות	
91		חלק III - מידע נוסף אודות ענפים שלא נכללו בתחומי הפעילות	
91		9. מידע נוסף אודות פעילויות אחרות שלא נכללו בתחומי הפעילות	
91	9.1	כלל החזקות סוכנויות	
91	9.2	מכלול	

חלק IV - מידע נוסף ברמת התאגיד - עניינים הנוגעים לפעילות הקבוצה בכללותה

92		
92		10. מידע נוסף ברמת התאגיד
92	10.1	סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על הפעילות
92	10.2	מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד
97	10.3	חסימי כניסה ויציאה
99	10.4	גורמי הצלחה קריטיים
99	10.5	השקעות
109	10.6	ביטוח משנה
116	10.7	הון אנושי
121	10.8	שיווק והפצה
128	10.9	ספקים ונותני שירותים
128	10.10	רכוש קבוע
132	10.11	עונתיות
133	10.12	נכסים לא מוחשיים
134	10.13	הליכים משפטיים
134	10.14	מימון
134	10.15	מיסוי
134	10.16	דיון בגורמי סיכון
142	10.17	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה
143	10.18	חזון הקבוצה, יעדים ואסטרטגיה עסקית

חלק V - משטר תאגידי

145		
145		11. משטר תאגידי
145	11.1	דירקטורים חיצוניים
145	11.2	דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית
145	11.3	ממשל תאגידי
150	11.4	מבקר פנים
152	11.5	רואה חשבון מבקר
153	11.6	תרומות התאגיד
153	11.7	אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

חלק 1 - פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה

1. מבוא

1.1 תיאור עסקי החברה לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

חלק א' זה כולל את תיאור עסקי החברה ליום 31 בדצמבר 2021, ואת התפתחות עסקיה, כפי שחלו בשנת 2021 ("תקופת הדוח"). הדוח נערך בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970 ובהתאם להנחיות הקבועות בקודקס הרגולציה של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, שער 5, חלק 4, פרק 1 לעניין תיאור עסקי התאגיד בדוח התקופתי של חברות ביטוח. ראה הערה בעניין זה בפתח הדוח (עמ' 7).

לעניין החזקה במניות של החברות הנזכרות בדוח זה, נתוני החזקות בחברה כלשהי כוללים גם את כל ההחזקות באותה חברה, שהינן באמצעות חברות בנות בבעלות מלאה של החברה המחזיקה.

אחזי החזקה מוצגים במספרים מעוגלים לאחוז השלם הקרוב, אלא אם צויין אחרת.

מהותיות המידע הכלול בדוח תקופתי זה ובכלל זה תיאור עסקאות מהותיות, נבחנה מנקודת ראותה של החברה, כאשר בחלק מהמקרים הורחב התיאור בכדי ליתן תמונה מקיפה של הנושא המתואר.

1.2 מקרא

למען הנוחות, בדוח תקופתי זה תהיה לקיצורים הבאים המשמעות הרשומה לצידם:

1.2.1 כללי

אי די בי פתוח -	אי די בי חברה לפתוח בע"מ
בורסה -	הבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ
בנק לאומי -	בנק לאומי לישראל בע"מ
הדוחות הכספיים -	הדוחות הכספיים של החברה ליום 31 בדצמבר 2021
הממונה -	הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון
הרשות -	רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון
התאגיד או החברה -	כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ
חוק הביטוח -	חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981
חוק החברות -	חוק החברות, התשנ"ט-1999
חוק הייעוץ הפנסיוני -	חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים), התשס"ה-2005
חוק קופות גמל -	חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005
חיסכון ארוך טווח -	ביטוח חיים, פנסיה, גמל והשתלמות
כללביט מימון -	כללביט מימון בע"מ
כללביט מערכות -	כללביט מערכות בע"מ
כלל ביטוח -	כלל חברה לביטוח בע"מ
כלל ביטוח אשראי -	כלל ביטוח אשראי בע"מ
כלל החזקות סוכנויות -	כלל החזקות סוכנויות (1998) בע"מ
כלל פנסיה וגמל -	כלל פנסיה וגמל בע"מ (לשעבר "מיטבית-עתודות חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ" ("מיטבית עתודות"))
כלל פיננסיים	כלל פיננסיים בע"מ
כנף -	כנף - כלל ניהול פיננסיים בע"מ
משטר כושר פירעון כלכלי -	כהגדרתו בקודקס הרגולציה של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, שער 5, חלק 2, פרק 2, סימן ב' והנחיות נלוות של הממונה לעניין יישום משטר כושר פירעון כלכלי.
עתודות הותיקה -	עתודות קרן פנסיה לשכירים ועצמאיים בע"מ (לשעבר שבח)
קבוצת כלל או הקבוצה -	החברה וחברות בשליטתה במישרין ו/או בעקיפין
ש"ח -	שקל חדש
תקנות ההשקעה -	תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על חברות מנהלות ומבטחים), התשע"ב-2012
תקנות ניירות ערך -	תקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים) התשכ"ט-1970

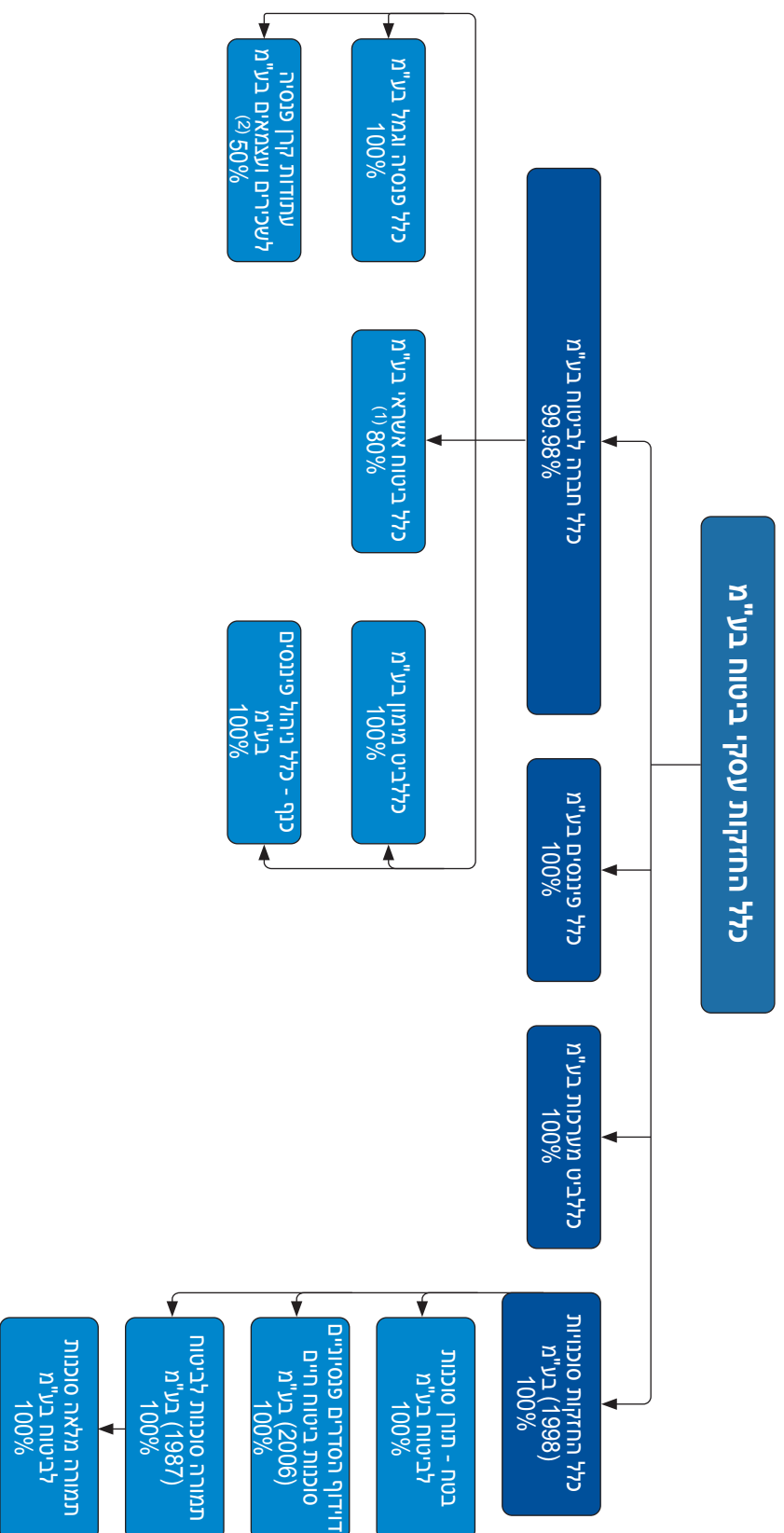
1.2.2 מונחים

<p>אגרות חוב ממשלתיות צמודות למדד אשר המדינה מנפיקה לחברות הביטוח (מסוג "ח"ץ") ולקרנות הפנסיה (מסוג "מירון" ו-"ערד") בריבית ולתקופה קבועה מראש.</p> <p>שם מסחרי לתוכנית ביטוח חיים לעובדים שכירים, המאושרת כקופת גמל, מסוג ביטוח.</p> <p>ביטוח הנערך למבוטחים פרטיים, יחידים עימם מתקשרת חברת הביטוח על בסיס פרטני.</p> <p>תוכנית ביטוח שלפיה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המוטב תלויים בתשואה שמניבות השקעות מסוימות של המבטח.</p> <p>ביטוח הנערך על ידי בעל פוליסה מסוים לקבוצת אנשים בעלי מאפיינים משותפים, כגון: עובדים אצל מעביד, עמיתי קופת גמל, או חברים בתאגיד.</p> <p>מבטח וחברה מנהלת.</p> <p>הסכום שמשלם המבוטח למבטח עבור חוזה הביטוח בתמורה להתחייבות המבטח לשלם בקרות מקרה ביטוח תגמולי ביטוח למוטב.</p> <p>הסכום שמפקיד עמית בקרן פנסיה ו/או בקופת גמל.</p> <p>סך כל הסכומים המתווספים לפרמיה נטו לכיסוי הוצאות המבטח.</p> <p>חברה המנהלת קרן פנסיה ו/או קופות גמל.</p> <p>תהליך בדיקת הסיכון והחלטה האם לקבל את הסיכון לביטוח ובאילו תנאים/מחיר, וזאת בהתאם להנחיות החברה וניסיונה.</p> <p>המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת, מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה למבוטח בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות. המרווח הפיננסי בחוזים תלויי תשואה, הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים. המרווח הפיננסי כולל רווחים (הפסדים) מהשקעות שנזקפו לרווח כולל אחר, אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה (כגון דמי ניהול מהפקדות) והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות.</p> <p>דמי ביטוח בלא דמים.</p> <p>סך הסכומים הצבורים בקרן פנסיה ו/או קופת גמל ו/או בקופת ביטוח ו/או פוליסת ביטוח פרט, הנזקפים לזכות עמיתיהם/מבוטחיהם.</p> <p>חלק הביטוח שהמבטח הישיר משאיר אצלו ושאינו מכוסה בביטוח משנה.</p> <p>סכום שיש לשלמו על פי חוזה ביטוח בקרות מקרה ביטוח.</p> <p>היחס שבין ההון העצמי המוכר (סך הון של חברת ביטוח, לאחר ניכויים והפחתות בהתאם למשטר כושר פירעון כלכלי) להון הנדרש לכושר פירעון (הון נדרש מחברת ביטוח לשמירת כושר הפירעון המחושב על פי הוראות משטר כושר פירעון כלכלי).</p>	<p>אג"ח מיועדות -</p> <p>ביטוח מנהלים -</p> <p>ביטוח פרט -</p> <p>ביטוח תלוי תשואה / חוזים תלויי תשואה -</p> <p>ביטוח קולקטיבי/ביטוח קבוצתי -</p> <p>גוף מוסדי -</p> <p>דמי ביטוח/פרמיה -</p> <p>דמי גמולים -</p> <p>דמים -</p> <p>חברה מנהלת -</p> <p>חיתום -</p> <p>מרווח פיננסי -</p> <p>פרמיה נטו -</p> <p>צבירה -</p> <p>שייר -</p> <p>תגמולי ביטוח -</p> <p>יחס כושר פירעון -</p>
---	---

2. פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה

2.1 תרשים החזקות

להלן תרשים מבנה ההחזקות העיקריות של החברה¹ נכון למועד פרסום הדוח:

1. בחלק ד' לידו - פרטים נוספים אודות תיאור, סעיף 6 מפורטות כל החברות המתחייבות המוחזקות על ידי החברה וחברות בנות שליח. לא צויים חברות שאינן פעילות.

(1) בירת המניות מחזיקה חברת Atadius Participation Holdings S.L. שיליש שאינן קשור לחברה.

(2) בירת המניות מחזיקה חברת ביטוח חקלאי אמורה שיתפית מרצית בע"מ. צד שיליש שאינן קשור לחברה.

2.2 שנת התאגדות החברה וצורת ההתאגדות, בעלי השליטה בחברה ושינויים בשליטה

החברה התאגדה ונרשמה בישראל ביום 12 בנובמבר 1987. ביום 28 בפברואר 1988 פירסמה החברה לראשונה תשקיף ומניותיה החלו להיסחר בבורסה.

נכון למועד הדוח החברה הינה חברה ללא גרעין שליטה. לפרטים נוספים ולפרטים אודות השינויים בשליטה בחברה ראה ביאור 1(א)-(ג) לדוחות הכספיים.

2.3 תיאור עסקי החברה וההתפתחות הכללית של עסקי החברה

החברה הינה חברת החזקות הפעילה בעיקר בתחומי הביטוח, הפנסיה, הגמל והפיננסים וכן באחזקת נכסים ועסקים אחרים (כדוגמת אחזקת סוכנויות ביטוח) ונכון לשנת הדוח הקבוצה מהווה אחת מקבוצות הביטוח והפיננסים הגדולות בישראל. בשנת הדוח פעילות הקבוצה התמקדה בעיקרה בשלושה תחומי פעילות (ראה תרשים בסעיף 2.1 לעיל): חיסכון ארוך טווח, ביטוח כללי וביטוח בריאות.

הפעילות הביטוחית

הפעילות בתחום הביטוח בקבוצה מתבצעת ככלל בישראל. הפעילות הביטוחית מתבצעת על ידי כלל ביטוח, למעט עסקי ביטוח אשראי, שמבוצעים באמצעות כלל ביטוח אשראי.

כלל ביטוח, החלה לפעול בישראל בשנת 1962 כחברת ביטוח ממשלתית תחת השם יובל חברת הביטוח לישראל בע"מ (להלן: "יובל"). בשנת 1978, נרכשה יובל על ידי כלל (ישראל) בע"מ, ושמה שונה לכלל חברה לביטוח בע"מ. לאורך השנים רכשה ומיזגה לתוכה כלל ביטוח חברות ביטוח וביניהן: ארט חברה לביטוח בע"מ, עילית חברה לביטוח בע"מ, איתן חברה לביטוח בע"מ ואריה חברה ישראלית לביטוח בע"מ וכן רכשה תיקי ביטוח בישראל. בשנת 1992 רכשה כלל ביטוח חלק מתיק הביטוח של חברת הביטוח "הסנה", ואת תיק הביטוח של חברת הביטוח "צור שמיר". בהמשך, מוזגו לכלל ביטוח חברות ביטוח שנרכשו על ידה כאמור וביניהן: ארט, עילית, איתן ואריה. הרכישות והמיזוגים האמורים, תרמו להפיכתה של כלל ביטוח לאחת מקבוצות הביטוח הגדולות בישראל.

בשנת 1998 רכשה כלל ביטוח את החברה הישראלית לביטוח אשראי בע"מ, אשר שמה שונה לכלל ביטוח אשראי בע"מ. לפרטים נוספים אודות הסכם בעלי המניות בכלל ביטוח אשראי ראה סעיף 10.17.3 להלן.

החל משנת 2006 רוכזה פעילות ביטוח בריאות וסיעוד בקבוצה בכלל בריאות חברה לביטוח בע"מ ("כלל בריאות"). במרס 2013 הושלם מיזוגה של כלל בריאות עם ולתוך כלל ביטוח, באופן שכל נכסיה והתחייבויותיה של כלל בריאות הועברו לכלל ביטוח, וכלל בריאות חוסלה ללא פירוק.

פנסיה וגמל

בתחום החיסכון ארוך הטווח, בענפי הפנסיה והגמל, פועלת הקבוצה באמצעות כלל פנסיה וגמל וכן מחזיקה בחברה מנהלת של קרן פנסיה ותיקה, המנהלת קרן פנסיה ותיקה מאוזנת אקטוארית, באמצעות עתודות הותיקה, המוחזקת על ידי כלל ביטוח וביטוח חקלאי אגודה שיתופית מרכזית בע"מ בחלקים שווים.

התפתחותה של כלל פנסיה וגמל מתוארת להלן:

בשנת 2004, רכשה כלל ביטוח את מיטבית חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ (להלן: "מיטבית"), חברה לניהול קרנות פנסיה חדשות ובשנת 2006 מיזגה לתוכה את עתודות קרן פנסיה (1996) בע"מ, ושינתה את שמה למיטבית-עתודות.

בשנת 2007 נרכשו על ידי הקבוצה קופות גמל של בנק דיסקונט לישראל בע"מ וקופות גמל של בנק הפועלים בע"מ שהוחזקו בחלקן בבעלות משותפת עם קגמ (קרן הגמלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ).

בשנת 2010 מוזגה פעילותה של כלל גמל בע"מ לתוך מיטבית עתודות ששמה שונה בעקבות המיזוג לכלל פנסיה וגמל. כלל פנסיה וגמל הפכה בעקבות המיזוג לחברה המנהלת קופות גמל לקיבצה וקופות גמל לחיסכון, וכן קופות גמל הוניות ביחס לכספים שהופקדו בהן עד שנת 2008, קרנות השתלמות, קופות מרכזיות לפיצויים, קופת גמל להשקעה, וכן קופת גמל מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית.

לעניין עתודות הותיקה - בשנת 2007 הועבר ניהול עתודות הותיקה מ-ש.ב.ח. ניהול קופת פנסיה בע"מ (אשר כלל ביטוח רכשה 50% מההחזקות בה בשנת 2005) לעתודות הותיקה. עתודות הותיקה מוחזקת כיום על ידי כלל ביטוח וביטוח חקלאי אגודה שיתופית מרכזית בע"מ בחלקים שווים. עתודות הותיקה קיבלה בשנת הדוח שירותי ניהול השקעות מכסף.

2.4 שינויים מהותיים בסביבה המקרו כלכלית של החברה בשנת הדוח

לפרטים בדבר שינויים מהותיים בסביבה המקרו כלכלית של החברה בשנת הדוח, ראה חלק ב' לדוח - דוח הדירקטוריון, סעיף 3.

2.5 שינויים מהותיים בעסקי החברה בשנת הדוח ועד למועד פרסום הדוח

להלן תיאור שינויים מהותיים שחלו בעסקי החברה במהלך שנת הדוח ועד למועד פרסום הדוח, לפי תחומי פעילות:

2.5.1 כללי

2.5.1.1 התנהלות החברה כחברה ללא גרעין שליטה; מינוי דירקטורים בקבוצה; והיבטי ממשל תאגידי

לפרטים אודות התנהלותה של החברה כחברה ללא גרעין שליטה, אודות מתווה השליטה וסטטוס היתר השליטה בכלל ביטוח, אודות מינוי דירקטורים בחברה ובכלל ביטוח ובעלי היתר החזקה בחברה, ראה סעיף 11.3 להלן וכן ביאורים 1(א)-1(ג) לדוחות הכספיים.

2.5.1.2 דירוג

לפרטים אודות דירוג כלל ביטוח וכללביט מימון ראה ביאור 25(ד) לדוחות הכספיים.

2.5.1.3 סביבת ריבית נמוכה והשפעותיה

לפרטים אודות שינויים בעתודות הביטוח בסביבת ריבית נמוכה והשפעתה על שיעורי ההיוון בביטוח חיים ובענף סיעוד, לרבות שינויים רגולטוריים אשר מיתנו את ההשפעה האמורה, ראה ביאור 38(ה)(ה1)(ד) לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר נוהג מיטבי לחישוב עתודות בביטוח כללי ראה ביאור 38(ה)(ה2)(4) לדוחות הכספיים.

2.5.1.4 דרישות הון בהתאם ליישום משטר כושר פירעון כלכלי

בהתאם להנחיות הממונה, בשנת הדוח חברות הביטוח בקבוצה חישובו את יחס כושר הפירעון הכלכלי ליום 31 בדצמבר 2020, וצפויות לחשב את יחס כושר הפירעון הכלכלי ליום 31 בדצמבר 2021 ולפרסמו יחד עם פרסום הדוחות הכספיים של החברה ליום 31 במרס 2022. לפרטים בדבר תוצאות החישובים שפורסמו במהלך שנת הדוח, ראה חלק ב' לדוח - דוח הדירקטוריון, סעיף 2.2.3. בהתאם להוראות החוזר המאוחד כלל ביטוח ביצעה חישוב פנימי, לא מבוקר ולא סקור, של יחס כושר הפירעון הכלכלי ליום 30 ביוני 2021, שדווח לממונה, ולהערכתה אין בו שינוי מהותי באשר למצב ההון של כלל ביטוח בהשוואה לדוח יחס כושר פירעון ליום 31 בדצמבר 2020.

ביום 15 באוקטובר 2020 פורסם תיקון לחוזר המאוחד לעניין הוראות ליישום משטר כושר פירעון כלכלי של חברת ביטוח מבוסס Solvency II ("התיקון"), לפיו חברת ביטוח תוכל ליישם הוראות פריסה אלטרנטיביות לאלו הקיימות, אשר מאפשרות פריסה הדרגתית לינארית עד ליום 31 בדצמבר 2032 של הגידול בעתודות הביטוח הכלכליות (כולל מרווח הסיכון) בשייר, המחושבות ליום 31 בדצמבר 2019, אל מול העתודות החשבונאיות בשייר לאותו מועד, וזאת בהתייחס לעתודות מסוימות. השימוש בשיטה האלטרנטיבית וגובה הניכוי כפופים לאישור הממונה, בהתבסס על מכתב הממונה מיום 15 באוקטובר 2020 בעניין "עקרונות לחישוב ניכוי בתקופת הפריסה במשטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II" ("מכתב העקרונות").

בהמשך למכתב העקרונות, ביום 25 באוקטובר 2020 התקבל אצל כלל ביטוח מכתב הממונה שעניינו אישור ניכוי בתקופת הפריסה, לפיו רשאית כלל ביטוח לכלול בעתודות הביטוח ניכוי בתקופת הפריסה, כהגדרתו בתיקון. בהתאם לעקרונות לחישוב הניכוי בתקופת הפריסה שפורטו במכתב העקרונות. כן נקבע כי סכום הניכוי הבסיסי המאושר לכלל ביטוח ליום 31 בדצמבר 2019 לא יעלה על סך של 4,276 מיליוני ש"ח.

ליישום הניכוי כאמור היתה השפעה משמעותית לחיוב על יחס כושר הפירעון של כלל ביטוח.

לפרטים בדבר מדיניות ניהול הון ויעד יחס כושר פירעון מינימלי שנקבעו על ידי דירקטוריון כלל ביטוח בחודש יוני 2021 ראה סעיף 2.2.3 לחלק ב' לדוח - דוח הדירקטוריון וביאור 16(ה) לדוחות הכספיים של החברה.

2.5.1.5 פעילויות הוניות

בשנת הדוח ביצעה הקבוצה מספר פעולות הוניות משמעותיות שמטרתן לחזק את ההון של החברה ושל כלל ביטוח ולאפשר גמישות לניצול הזדמנויות עסקיות נוספות, בתחומי הביטוח והפיננסים כמפורט להלן:

(א) הארכת תוקף תשקיפי מדף

- ביום 26 באוגוסט 2021 הוארך תוקף תשקיף המדף שפירסמה החברה בחודש אוגוסט 2019, עד ליום 28 באוגוסט 2022.
- ביום 26 באוגוסט 2021 הוארך תוקף תשקיף המדף שפירסמה כללביט מימון בחודש אוגוסט 2019, עד ליום 28 באוגוסט 2022.

(ב) הנפקת מניות החברה

ביום 16 בינואר 2022 הנפיקה החברה 6,410,700 מניות בנות 1 ש"ח ע.נ. כ"א, במסגרת הנפקה לציבור על פי דוח הצעת מדף של החברה מיום 13 בינואר 2022, שפורסם מכוח תשקיף מדף מיום 29 באוגוסט 2019. תמורת הנפקה, ברוטו, הסתכמה בסך של כ-506 מיליוני ש"ח. לפרטים בדבר ייעוד תמורת הנפקה ראה חלק ד' - פרטים נוספים אודות התאגיד, סעיף 5. לפרטים בדבר תביעה נגזרת שהוגשה ראה ביאור 41(ב) לדוחות הכספיים.

(ג) הנפקת אגרות חוב בכלל ביט מימון

ביום 26 באוגוסט 2021 גייסה כלל ביט מימון סך של 400,000,000 ש"ח ע.נ. אגרות חוב (סדרה יב'), במסגרת הנפקה על פי דוח הצעת מדף של כלל ביט מימון מיום 24 באוגוסט 2021, שפורסם מכוח תשקיף מדף מיום 29 באוגוסט 2019. תמורת ההנפקה הופקדה בכלל ביטוח ומוכרת כהון רובד 2 של כלל ביטוח, בכפוף למגבלות הרגולטוריות הכמותיות.

(ד) החלפת אגרות חוב בכלל ביט מימון

בחודש דצמבר 2021 רכשה כלל ביט מימון, על פי דוח הצעת מדף שפורסם מכוח תשקיף מדף מיום 29 באוגוסט 2019, המהווה גם מפרט הצעת רכש חליפין חלקית:

- ממחזיקי אגרות חוב (סדרה ז') של כלל ביט מימון, 103,378,742 ע.נ. אגרות חוב (סדרה ז') בתמורה להנפקה של 116,817,978 ש"ח ע.נ. אגרות חוב (סדרה יב') בדרך של הרחבת סדרה.
  - ממחזיקי אגרות חוב (סדרה ח') של כלל ביט מימון, 205,716,330 ע.נ. אגרות חוב (סדרה ח') בתמורה להנפקה של 218,059,310 ש"ח ע.נ. אגרות חוב (סדרה יב'), בדרך של הרחבת סדרה.
- ההחלפות האמורות בוצעו לצורך הארכת מח"מ ההתחייבויות של כלל ביטוח המוכרות כהון רובד 2. תנאיהן של אגרות החוב הנוספות שהונפקו כאמור לעיל זהים לתנאי אגרות החוב הקיימות במחזור, והן מוכרות כהון רובד 2 של כלל ביטוח, בכפוף למגבלות הרגולטוריות הכמותיות.

2.5.1.6 השלכות משבר הקורונה על פעילות החברה

לעניין השפעת מגיפת הקורונה על פעילות החברה ראה סעיפים 6.1.2.3, 6.1.4.1, 6.2.3 (ד), 8.1.2.1 (ב), 10.5.2, 10.8.1.1 (ב), 10.10.3.3 ו-10.11.3 להלן, ביאור 1 (ד) לדוחות הכספיים וכן חלק ב' לדוח - דוח הדירקטוריון, סעיף 2.

2.5.1.7 במסגרת מימוש האסטרטגיה העסקית של קבוצת כלל לגיון מקורות הרווח של הקבוצה, בין היתר בדרך של רכישת פעילויות סינרגטיות לפעילות הקבוצה, פעלה הקבוצה בשנת הדוח כדלקמן:

- בחודש יוני 2021 הושלמה עסקה לרכישת מלוא (100%) מניות דוידוף הסדרים פנסיוניים סוכנות ביטוח חיים (2006) בע"מ (להלן: "דוידוף"), שהינה סוכנות הסדרים פנסיוניים, על ידי כלל החזקות סוכנויות. לפרטים נוספים ראה סעיף 10.8 להלן.
- בחודש מאי 2021 התקשרה כלל החזקות סוכנויות בהסכם לרכישת כ-13.65% ממניות וובי סוכנות לביטוח בע"מ (להלן: "וובי"). וובי הינה סוכנות ביטוח דיגיטאלית המפעילה אתר אינטרנטי המאפשר השוואת מחירי ביטוח ורכישת ביטוח בתחומי רכב, נסיעות לחו"ל ודירות. לפרטים נוספים ראה סעיף 10.8 להלן.

2.5.2 רפורמות רגולטוריות

חברות הקבוצה פועלות בשוק עתיר רגולציה והן מתמודדות עם ההשלכות של רפורמות רגולטוריות משמעותיות, בתחומי הביטוח והחיסכון השונים. בשנים האחרונות, קודמו רפורמות אשר בעיקרן מכוונות להפחתת ישירה או עקיפה של דמי ביטוח ודמי ניהול, להאחדה בין המוצרים או לעידוד התחרות. ראוי לציין, בין היתר, את קביעת קרן פנסיה ברירת מחדל על ידי הממונה כאמצעי להורדת דמי ניהול והכנסת שחקנים חדשים לשוק, הפחתת שיעור דמי ניהול למקבלי קצבאות, התערבות בתנאי ו/או בתעריפי מוצר אובדן כושר עבודה, ריסק ביטוח חיים, ביטוחי בריאות, תאונות אישיות ורכב חובה. שינוי אופן יישוב התביעות והכתבתו ובפרט במוצרי הסיעוד ואבדן כושר עבודה והסדרה מפורטת של הליך צירוף לביטוח. בנוסף, קימת הסדרה רגולטורית היוצרת שינויים במבנה ההתקשרות ויחסי הגומלין שבין גופים מוסדיים, סוכנים, מעסיקים ולקוחות, אשר לה השפעה בהיבטים תפעוליים, תחרותיים ובאופן שמשליך על היכולת של גוף מוסדי לקשור בין הכנסותיו להוצאותיו. ישומן של חלק מן הרפורמות נמשך או החל במהלך תקופת הדוח, וחלקן עתיד להיות מיושם בעתיד ו/או נמצא בשלבים שונים של הליכי הסדרה או דיון. בשלב זה, לא ניתן להעריך את מלוא השפעתם של הצעדים הננקטים על שוק הביטוח והפנסיה בישראל. מכלול השינויים המיושמים והמוצעים, ההתערבות בתעריפים ובדמי הניהול, בהליכי המכירה, העומס התפעולי הנגרם מקצב, היקף ומורכבות השינויים הרגולטורים, והצורך לבצע התאמות במערכות המיכון ותהליכי עבודה, משליכים על המודל העסקי של הענף, משפיעים ועתידיים להמשיך ולהשפיע בשנים הקרובות על שוק הביטוח בישראל ועל רווחיותו ובין היתר על שווי העסקים החדשים (VNB) שיימכרו, הערך הגלום בגין עסקי החברה, ועל יחס כושר הפירעון בהתאם למשטר כושר הפירעון הכלכלי החל על הגופים המוסדיים בקבוצה.

המידע בכל הקשור להשלכות השינויים הרגולטורים הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. השינויים והשלכותיהם בפועל עשויים להיות שונים מאלה שנחזו וזאת בין היתר נוכח אי הודאות הן ביחס להתרחשותם, והן ביחס להשלכותיהם המלאות, אשר תלויות, בין היתר, בהתנהגות הגורמים המתחרים, הגורמים המפיצים, המבוטחים וכן בהשפעות הגומלין שבין הרפורמות השונות.

2.5.3 תחום חיסכון ארוך טווח

2.5.3.1 רפורמות בתחום

בשנים האחרונות קידמה הרשות רפורמות ושינויים רגולטוריים בתחום החיסכון ארוך הטווח ובשנת הדוח השלימה מהלך להפחתת דמי ניהול למקבלי קצבאות בפנסיה ובביטוח חיים. לפרטים בדבר הרפורמות והשינויים האמורים, ראה סעיפים 6.2 ו-6.1.2.3 להלן. במסגרת זו, המשיכה החברה בשנת הדוח ביישומן של רפורמות משמעותיות ובין היתר ביחס לפעילות המסלקה והממשק התפעולי בין המעסיקים לבין הגופים המוסדיים בכל הנוגע להפקדות בקופות גמל (בהתאם להוראות חוזר אופן הפקדת תשלומים לקופות גמל) (ראה סעיף 6.2.1(ב) להלן). כן הושפעה פעילות החברה בתחום חיסכון ארוך טווח מרפורמות שישמשו בשנים האחרונות, לרבות המשך הפעלתן של קרנות פנסיה נבחרות (ראה סעיף 6.2.1(א) להלן), שינויים במבנה התגמול של הסוכנים בעקבות תיקוני חקיקה שענינם תשלום עמלות בלא זיקה לדמי הניהול הנגבים מהלקוחות (ראה סעיף 10.8.1.1 להלן), אי תשלום עמלה לבעל רישיון עבור מוצר פנסיוני בגינו לא בוצע הליך שיווק פנסיוני (ראה סעיף 10.8.1.1 להלן) ואי מתן אישור לתעריפי הריסק במסגרת ביטוחי המנהלים (ראה סעיף 6.1.4.1 להלן).

2.5.3.2 הפחתת שיעור דמי ניהול למקבלי קצבאות

בחודש ינואר 2022 פורסמו תקנות שעיקרן העמדת דמי הניהול המקסימליים למקבלי קצבאות על 0.3% מסך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות למקבל הקצבה (חלף התקרה כיום של 0.5% או 0.6%, בהתאם לסוג המוצר). במסגרת התקנות נקבע כי התקרה האמורה תחול ביחס למי שיחלו לקבל קצבה מקרן פנסיה מיום כניסת התיקון לתוקף, וכן על פוליסות ביטוח שישווקו ממועד זה. לשון התקנות מחילה את התקרה האמורה גם על מקבלי קצבאות שאירים של מקבלי קצבאות זקנה בפנסיה במועד כאמור.

להערכת החברה, הפחתת דמי הניהול למקבלי קצבה עלולה להיות בעלת השפעה מהותית על גובה דמי הניהול שיגבו הגופים המוסדיים ממקבלי קצבאות, לרבות שאירים ומוטבים.

לפרטים נוספים ראה סעיף 6.1.2.3 להלן.

2.5.4 תחום ביטוח כללי

2.5.4.1 רפורמות בתחום ביטוחי הפרט

שנת הדוח התאפיינה בתחרות משמעותית בתחום ביטוחי הפרט (רכב ודירה), אשר הביאה לירידת מחירים ענפית. לפרטים נוספים ראה סעיף 7.2.3 להלן.

2.5.4.2 זכות שיבוב של המוסד לביטוח לאומי

בחודש נובמבר 2021 אושר במסגרת חוק ההסדרים, תיקון חקיקה לעניין מנגנון ההתחשבנות בין המוסד לביטוח הלאומי לבין חברות הביטוח בנוגע לזכות השיבוב של המוסד לביטוח לאומי מחברות הביטוח בתביעות מכוח פוליסות רכב חובה. בהתאם לתיקון האמור, החל מינואר 2023 ואילך על כלל המבטחות להעביר למוסד לביטוח לאומי בגין תאונות דרכים את האחוזים הבאים מדמי ביטוח החובה שייגבו בכל שנה: בגין תאונות דרכים בשנים 2023-2024 - 10%; ובגין תאונות דרכים משנת 2025 ואילך - 10.95%. עוד נקבע בתיקון האמור כי תיקון חקיקה קודם, ממרס 2018 במסגרת חוק ההסדרים לשנת 2019, שקבע חובת תשלום סכום גלובאלי בגין תביעות שיבוב עבור השנים 2014 עד 2018 - יבוטל. כתוצאה מכך התחשבנות בגין תביעות שיבוב פרטניות בהן מבוצעת התחשבנות נפרדת בגין כל תביעה, תמשיך לחול עד דצמבר 2022. לפרטים נוספים ראה סעיף 7.1.1.1(ד) להלן.

2.5.5 תחום ביטוח בריאות

2.5.5.1 רפורמות בתחום

לאחר שנת הדוח פרסם הממונה רפורמה בתחום ביטוח הבריאות הכוללת מבנה חדש לשוק ביטוחי הבריאות אשר יכלול חמישה רבדים של כיסויים ביטוחיים, כאשר הרובד הראשון כולל פוליסת בריאות בסיסית אחידה בכל חברות הביטוח, וכן הוראות פרטניות לעניין הליכי מכירת הביטוח (לרבות הוראה בדבר איסור על מכירת פוליסת בריאות פרט למועמד לביטוח שיש ברשותו פוליסת בריאות פרט מסוג שיפוי המעניקה לו כיסוי ביטוחי דומה מבלי לבטל את הפוליסה הקיימת והוראה לפיה הנחות יינתנו בשיעור קבוע לתקופה של עשר שנים לפחות).

קיומה של פוליסת בריאות בסיסית אחידה אצל כל חברות הביטוח עשויה להגביר את התחרות, שתתמקד במחיר, בשירות ובאופן יישוב התביעות, וזאת בין היתר נוכח האחידות בין הפוליסות ונוכח מבנה הפוליסות, שיורכב ממספר רבדים, שיכול וירכשו על ידי מבוטח מחברות שונות.

האיסור להציע למבוטח לרכוש ביטוח ניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בישראל במסגרת ברובד הראשון, יכול וישפיע על היקף המכירות של המוצר.

לפרטים נוספים ראה סעיף 8.1.2.1 להלן.

2.5.5.2 שינויים בענף תאונות אישיות

בשנת הדוח נכנסו לתוקף שינויים רגולטוריים בענף תאונות אישיות שמטרתם להסדיר את תהליך המכירה ואת תנאי הכיסוי הביטוחי במוצר. מכלול השינויים שחלו בשנים האחרונות, לרבות בשנת הדוח, בקשר עם ההסדרה הרגולטורית בענף תאונות אישיות כמפורט לעיל השפיעו ועתידיים להמשיך ולהשפיע בשנים הקרובות על ענף תאונות אישיות, באופן המקשה על הליכי המכירה והשימור. בשלב זה נוכח השינויים הרגולטוריים האמורים והליכי האישור הנדרשים טרם הושג אישור מהממונה לשיווק ביטוח תאונות אישיות בהתאם למתכונת החדשה ולא ידוע מתי יושג אישור כאמור, ובהתאם החל מחודש מאי 2021 הפסיקה החברה לשווק ביטוח תאונות אישיות ללקוחות חדשים. למיטב ידיעת החברה נכון למועד הדוח מרבית חברות הביטוח אינן משווקות ביטוח תאונות אישיות במתכונת החדשה. לפרטים נוספים ראה סעיפים 7.1.1.4 ו-8.1.2.1 (ג) להלן.

הערכת החברה ביחס להשפעת ההוראות הרגולטוריות בקשר עם מכירות פוליסות תאונות אישיות הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על הערכות ראשוניות ויישומה בפועל יכול להיות שונה וזאת בין היתר בהתאם להתנהגות כלל ביטוח והגופים המתחרים, ואופן תמחור המוצרים.

2.5.5.3 הפסקת שיווק ביטוחי סיעוד ללקוחות חדשים

במהלך תקופת הדוח, נמשך יישום מדיניותה של כלל ביטוח שלא לשווק ביטוחי סיעוד ללקוחות חדשים, לרבות פוליסות סיעוד פרטיות ופוליסות סיעוד קולקטיביות. לפרטים נוספים ראה סעיף 8.1.2.2 (א) להלן.

2.5.5.4 השלכות מגיפת הקורונה

לאור מגיפת הקורונה העולמית במרבית תקופת הדוח חל קיטון משמעותי בפעילות בתחום ביטוח נסיעות לחו"ל ביחס להיקף הפעילות בשנה שקדמה לשנת פרץ המגיפה (שנת 2019). לפרטים נוספים ראה סעיף 8.1.2.1 (ב) להלן וביאור (ד) (3) לדוחות הכספיים.

2.5.6 שינויי רגולציה נוספים בתחומי הפעילות של החברה

לשינויי רגולציה מהותיים נוספים שהשפיעו על עסקי החברה בשנת הדוח ראה בתחומי הפעילות ובסעיף 10.2 להלן.

3. תחומי פעילות

לקבוצה שלושה תחומי פעילות מהותיים, כמפורט להלן:

3.1 תחום חיסכון ארוך טווח (ראה סעיף 6 להלן)

תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בענף ביטוח חיים, ענף קרנות פנסיה וענף קופות גמל.

נושא הביטוח הפנסיוני בישראל מורכב משלושה רבדים מרכזיים: **רובד חובה המנוהל בידי המדינה** - הביטוח הלאומי; **רובד חובה המנוהל בידי גופים מוסדיים** - החל משנת 2008, במסגרת פנסיית חובה לשכירים בגין תגמולים ופיצויים המופקדים אצל גופים מוסדיים ומשנת 2017 גם פנסיית חובה לעצמאיים (ראה סעיף 6.1.4 להלן); ו**רובד רשות** - חיסכון פנסיוני מעבר לרובד החובה, המנוהל בידי גופים מוסדיים וכן אפיקי חיסכון פרט.

מוצרי התחום מספקים בעיקר מוצרי חיסכון לתקופת הפרישה ("החיסכון"). בנוסף, ברוב המוצרים בתחום משולבים או שניתן לשלב בהם, כיסויים ביטוחיים של סיכונים שונים, כגון: ביטוח למקרי מוות, נכות, אובדן כושר עבודה ומחלות קשות ("הסיכון" או "הריסק"). (ראה סעיף 6.1 להלן).

הפעילות בענף ביטוח חיים התבצעה בשנת הדוח באמצעות כלל ביטוח. הפעילות בענפי הפנסיה והגמל התבצעה בשנת הדוח באמצעות החזקותיה של כלל ביטוח בחברות הבאות:

כלל פנסיה וגמל - חברה בת בבעלות מלאה של כלל ביטוח (100%) הפועלת, בין היתר, כחברה מנהלת של קופות גמל לקיצבה [קרנות פנסיה חדשות וקופות גמל לחיסכון] וקופות גמל הוניות מסוגים שונים: קופות גמל אישיות לתגמולים ופיצויים, קרנות השתלמות, קופות מרכזיות לפיצויים, קופת גמל להשקעה וכן קופת גמל מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית.

ענדודות הותיקה - חברה בת של כלל ביטוח בבעלות של 50% המנהלת קרן פנסיה ותיקה מאוזנת (קרן הפנסיה ענדודות).

3.2 תחום ביטוח כללי (ראה סעיף 7 להלן)

תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בענפי ביטוח כללי וכן בענף ביטוח תאונות אישיות (עד שנה), הנרשמים בעסקי ביטוח כללי. הביטוח הכללי נחלק לענפי ביטוח רכוש, ענפי ביטוח חבויות, ביטוח תאונה, מחלה ונכות וענפים אחרים, הכוללים ביטוחים מסוגים שונים.

ביטוחי רכוש - במסגרתם מוענק כיסוי בגין אובדן או נזק פיזי שנגרם לרכוש המבוטח, כתוצאה מהתממשות הסיכונים הרשומים בפוליסה, במתכונת של "סיכונים ספציפיים" המנויים בפוליסה או במתכונת של "כל הסיכונים" (כיסוי מפני כל אובדן או נזק תאונתי פתאומי ובלתי צפוי מראש, למעט אובדן או נזק שהוחרג במפורש).

ביטוחי חבויות - במסגרתם מוענק כיסוי בגין חבותו הכספית על פי דין של המבוטח, כלפי צד שלישי שאינו המבוטח עד לגבול האחריות הרשום בפוליסה.

ביטוחי תאונה, מחלות ונכות - במסגרתם מוענק למבוטח פיצוי בגין נזק גוף שנגרם לאדם - מוות או נכות קבועה, מלאה או חלקית, כתוצאה מתאונה ו/או נזק של אובדן כושר זמני לעבודה כתוצאה מתאונה או מחלה, וכן שיפוי בגין הוצאות רפואיות עקב כך. פעילות הביטוח בענף זה כוללת ביטוח תאונות אישיות לזמן קצר לתקופה של עד 12 חודשים.

הפעילות בחברה בתחום זה, כוללת את ענף ביטוח רכב חובה, ענף ביטוח רכב רכוש, ענפי ביטוח חבויות וענפי ביטוח רכוש ואחרים. פעילות ביטוח אשראי וסיכוני סחר חוץ התבצעה בשנת הדוח באמצעות כלל ביטוח אשראי, חברה בת בשליטה (80%) של כלל ביטוח.

3.3 תחום ביטוח בריאות (ראה סעיף 8 להלן)

תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בביטוח בריאות, בענף מחלות ואשפוז (הכולל, בין היתר: מחלות ואשפוז וביטוח נסיעות לחו"ל) ובענף סיעוד. בתחום זה קיימות תוכניות ביטוח המיועדות למבוטחים פרטיים ותוכניות ביטוח המיועדות לקולקטיבים.

מרבית פעילות הקבוצה בתחום זה מרוכזת בחטיבת הבריאות של כלל ביטוח. כיווני בריאות נוספים (ריידרים) נמכרו בהיקף מצומצם בשנת הדוח במסגרת חטיבת החיים ונכללו בתחום חיסכון ארוך טווח - ראה סעיף 6 להלן.

4. השקעות בהון החברה ובמניותיה

4.1 השקעות בהון החברה שבוצעו בשנתיים האחרונות ועד למועד פרסום הדוח

ביום 16 בינואר 2022 הנפיקה החברה 6,410,700 מניות בנות 1 ש"ח ע.נ. כ"א, במסגרת הנפקה לציבור על פי דוח הצעת מדף של החברה מיום 16 בינואר 2022, שפורסם מכוח תשקיף מדף מיום 29 באוגוסט 2019 שתוקפו הוארך עד ליום 28 באוגוסט 2022 כאמור לעיל. תמורת ההנפקה, ברוטו, הסתכמה בסך של כ-506 מיליוני ש"ח.

פרט להנפקה האמורה, לא בוצעו בשנתיים האחרונות ועד למועד פרסום הדוח השקעות בהון החברה, למעט מימושי אופציות.

4.2 פירוט העסקאות המהותיות, שביצעו בעלי עניין בחברה במניות החברה מחוץ לבורסה², בשנתיים האחרונות

בשנת 2022 בוצעה הנפקה של 6,410,700 מניות בנות 1 ש"ח ע.נ. של החברה, במסגרת ההנפקה לציבור רכשו מניות של החברה, בין היתר, בעלי עניין בה.

במהלך השנתיים האחרונות ביצעו בעלי עניין בחברה עסקאות במניות החברה, בבורסה ומחוץ לבורסה בעסקאות מתואמות, עליהן דיווחה החברה באופן שוטף³. אלרוב נדל"ן ומלונאות בע"מ ("אלרוב"), בעלת עניין בחברה, ביצעה עסקאות לרכישת מניות החברה כאמור לעיל, וכן במסגרת הנפקה לציבור, באופן שנוון למועד זה מחזיקה ב-15% ממניות החברה. לעניין פניות אלרוב בקשר עם הנפקת המניות ותביעה נגזרת שהוגשה, ראה ביאור 41(ב) לדוחות הכספיים.

5. חלוקת דיבידנדים

בשנתיים האחרונות ועד למועד פרסום הדוח החברה לא חילקה דיבידנדים.

חלוקת דיבידנד בחברה מושפעת מהותית מהיכולת של חברות מוחזקות לחלק דיבידנד, לרבות לאור דרישות ההון החלות עליהן. לפרטים בדבר מגבלות על חלוקת דיבידנד מכוח דרישות ההון הרגולטוריות החלות על חברות בקבוצה ומכח הוראות הממונה ואופן עמידת החברות בהן, ראה ביאור 16 לדוחות הכספיים.

נכון למועד הדוח יתרת הרווחים, כהגדרתה בסעיף 302 לחוק החברות, הניתנים לחלוקה הינה בסך של כ-4.7 מיליארדי ש"ח. מובהר כי אין ביתרה האמורה כדי להוות אינדיקציה ליכולת החלוקה העתידית של החברה.

לפרטים נוספים בדבר ניהול ודרישות הון של החברה ובדבר יעד ההון שנקבע על ידי כלל ביטוח ראה ביאור 16 לדוחותיה הכספיים של החברה.

2. לפרטים בדבר מכירות ורכישות בבורסה ומחוץ לבורסה בעסקאות מתואמות של מניות החברה על ידי בעלי עניין ראה דיווחים שוטפים של החברה בעניין.
3. ראה הערת שוליים 2 לעיל.

חלק II - תיאור ומידע על תחומי הפעילות של החברה

.6 תחום חיסכון ארוך טווח

6.1 מוצרים ושירותים

6.1.1 תיאור ענפי תחום הפעילות והכסויים הביטוחיים

מוצרי התחום מספקים בעיקר מוצרי חיסכון לתקופת הפרישה לשכירים ולעצמאיים, מוצרי חיסכון פרטי, כיסוי למקרה מוות, כיסוי למקרה נכות וכיסוי למקרה של אובדן הכנסה בעקבות אובדן כושר עבודה, כיסוי למקרה של מחלה או תאונה, שבעקבותיו איבד המבוטח בפוליסה את כושר עבודתו.

מוצרי ביטוח חיים

מוצרי ביטוח חיים מהווים התחייבות חוזית בין המבטח למבוטח וכוללים תוכניות ביטוח שמאפשרות צבירת חיסכון, לטווחי זמן שונים ותוכניות ביטוח ו/או שילובים בתוכניות ביטוח הכוללים כסויים ביטוחיים למוות, אובדן כושר עבודה, נכות ואריכות חיים (קצבת זקנה).

מבוטח המגיע לתום תקופת הביטוח, זכאי לתגמולי הביטוח (ככלל, הסכומים שנצברו ברכיב החיסכון בפוליסה), על פי תנאי הפוליסה. את הסכומים הללו יכול המבוטח, בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, לקבל בסכום חד-פעמי ("תשלום הוני"). בתשלומים לשיעורין לכל ימי חייו ("קיצבה") או בשילוב של השניים. בחלק ממוצרי הקיצבה נהנה המבוטח ממקדם קיצבה מוגן מפני התארכות תוחלת חיים, שנקבע במועד רכישת הפוליסה או במועד התחלת תשלום הקיצבה למבוטח, או כזה שניתן לרכישה עם הגיע המבוטח לגיל 60 לפחות.

קרנות פנסיה

קרנות פנסיה מהוות קרן לביטוח הדדי ופועלות על פי תקנון, אשר יכול להשתנות מעת לעת. עמית בקרן הפנסיה, זכאי לקבל ממועד הפרישה תשלומי קיצבה לכל ימי חייו, המבוססים על מקדמי קיצבה שאינם מובטחי תוחלת חיים, והקיצבה יכולה להשתנות מעת לעת בהתאם לאיזון האקטוארי של הקרן.

החל משנת 1995 עמיתים חדשים יכולים להצטרף לשני סוגי קרנות פנסיה חדשות: (א) קרנות פנסיה מקיפות המאפשרות חיסכון פנסיוני למטרת קיצבת זקנה וכן כסויים ביטוחיים למוות ונכות. קרנות הפנסיה המקיפות נהנות, באופן חלקי, מהבטחת תשואה (להחלפת האג"ח המיועדות במנגנון השלמת התשואה ראה סעיף 6.1.1.1(ב) להלן) וניתן לבצע בהן הפקדות עד לתקרה הקבועה בדין (ראה פירוט בסעיף 6.1.1.1(א) להלן) ו- (ב) קרנות פנסיה כלליות (משלימות) שאינן נהנות מהבטחת תשואה ולא קיימת בהן תקרת הפקדה. קרנות הפנסיה הכלליות מאפשרות חיסכון פנסיוני למטרת קיצבת זקנה וניתן לאפשר במסגרתן גם רכישת כסויים ביטוחיים למוות ונכות.

קופות גמל

קופות גמל מעניקות פתרונות חיסכון הן לטווח הארוך (כגון: קופות גמל לתגמולים ולפיצויים וקופות גמל לחיסכון). הן לטווח הבינוני (קרנות השתלמות) והן לחיסכון לכספי פרט במעמד עצמאי אשר יכול וימשך או כתשלום חד פעמי או כקיצבה כנגד הטבות מס (קופות גמל להשקעה). קופות כאמור הינן, ככלל, ללא כסויים ביטוחיים והכספים הצבורים בהם ניתנים למשיכה בסכום חד פעמי או כקיצבה (באמצעות העברתם למוצר פנסיוני המאפשר משיכת קיצבה), בהתאם לתקופה בה הופקדו. כספים שנצברו לזכות עמית בקרנות השתלמות נמשכים בתשלום חד פעמי. לפרטים נוספים ראה סעיף 6.1.1.1 להלן.

ענף קופות הגמל כולל גם קופות גמל מרכזיות, בהן העמית הינו המעסיק, כאשר הכספים שהופקדו בהן נועדו לצורך הבטחת זכויות עובדיו הזכאים לכך⁴. החל משנת 2011 לא ניתן עוד להפקיד כספים לקופות גמל מרכזיות לפיצויים, אולם ניתן לנייד כספים בין קופות מרכזיות לפיצויים.

היקף דמי הניהול הנגבים על ידי כלל פנסיה וגמל מהקופות המרכזיות לפיצויים הינם בהיקף שאינו מהותי לחברה.

⁴ קופות הגמל המרכזיות הן, בעיקרן, קופות גמל מרכזיות לפיצויים.

6.1.1.1 להלן יפורטו הבחנות עיקריות בין המוצרים המרכזיים כיום⁵:

קופות גמל	קרנות פנסיה חדשות מקיפות	ביטוח חיים	סוג התקשרות
	העמית הינו חבר בקופה או בקרן, ואלה פועלות ומנהלות על ידי החברות המנהלות. על פי הוראות התקנונים שלהן. התקנונים עשויים להשתנות מעת לעת, וככלל זכויות וחובות העמית נקבעות בהתאם לתקנון התקף במועד הזכאות.	התחייבות חוזית בין המבטח למבוטח. ההתחייבות אינה ניתנת לשינוי, אלא בהתאם להוראות הפוליסה והדין.	סוג התקשרות
	הכיסוי הביטוחי מובנה בהוראות בבסיסן אינן כוללות כיסוי התקנון וניתן להתאמה במסגרת ביטוחי, אך מאפשרות האפשרויות הקבועות בו ובנוסף ניתן רכישת כיסוי ביטוחי לרכוש כיסוי ביטוחי משלים ממבטח. ⁷ ממבטח.	הכיסוי הביטוחי ניתן להתאמה לצרכי הלקוח.	כיסוי ביטוחי ⁶
	מקדם הקיצבה אינו מוגן מפני השתנות תוחלת חיים והוא עשוי להשתנות עד למועד הפרישה. לאחר הפרישה, מקדם הקצבה אינו משתנה, אולם הקיצבה יכולה להשתנות מעת לעת בהתאם לאיזון למעט למבטחים בני 60 ומעלה. האקטוארי של הקרן.	בכל הפוליסות הקיצבתיות הכוללות מקדם קיצבה מובטח, מקדם הקיצבה מוגן מפני השתנות תוחלת חיים. החל משנת 2013 לא ניתן עוד למכור פוליסות עם מקדמי קיצבה מובטחי תוחלת חיים (להלן: "מקדמי קיצבה מובטחים").	מקדם קיצבה ⁸
	קרן ביטוח הדדי. זכויות העמיתים אין מושפעות, בין היתר, מנתונים דמוגרפיים של כלל עמיתי הקרן, כגון: מצב בריאות ותוחלת חיים. ההנחות האקטואריות נבחנות מעת לעת ומשפיעות על זכויות כלל העמיתים ומקבלי הקיצבות בקרן הפנסיה, ואלה עשויות להשתנות בהתאם.	אין	ביטוח הדדי
	קיים מנגנון הבטחת תשואה אינ ⁹ הנפקת אג"ח מסוג ח"ץ בפוליסות מבטיחות תשואה שנמכרו עד סוף שנת 1990 בלבד, ראה פירוט בסעיף 6.1.1.2 להלן.	קיים מנגנון הבטחת תשואה באמצעות הנפקת אג"ח מסוג ח"ץ בפוליסות מבטיחות תשואה שנמכרו עד סוף שנת 1990 בלבד, ראה פירוט בסעיף 6.1.1.2 להלן.	מנגנון הבטחת תשואה
	שיעור מהצבירה ומההפקדות ¹¹ , שיעור מהצבירה ומההפקדות ¹² , ראה פירוט בסעיף 6.1.2.2 להלן.	שיעור מהצבירה ומההפקדות ¹¹ , לפרטים בדבר היקף גביית דמי ניהול ראה פירוט בביאור 30 לדוחות הכספיים.	דמי ניהול ¹⁰
	על פי הקבוע בתקנון - לרוב שארים. מוטבים המוגדרים על ידי העמית לפי שיקול דעתו.	מוטבים המוגדרים על ידי המבוטח על פי שיקול דעתו.	הננים ¹³
	עד 20.5% מפעמיים השכר הממוצע ללא הגבלה. במשק.	ללא הגבלה.	מגבלה רגולטורית לגובה ההפקדה ¹⁴

לתיאור מוצרי התחום ראה סעיף 6.1.2 להלן.

5. בקופות גמל ובקרנות פנסיה קיימת הפרדה מלאה בין נכסי החברה המנהלת והתחייבויותיה לבין נכסי העמיתים הצבורים בקופות הגמל ובקרנות הפנסיה, ונכסי העמיתים אינם נכללים בדוחותיה הכספיים של החברה המנהלת.

6. במסגרת תקנות הפיקוח על השירותים הפיננסיים (קופות גמל) (כיסויים ביטוחיים בקופות גמל), התשע"ב-2012 ניתן כיום לרכוש אצל מבטח, במסגרת ומתוך ההפקדות הפנסיוניות, כיסוי ביטוחי לביטוח לסיכונים מוות, סיכונים נכות וכן כיסוי ביטוחי לשחרור משלום פרמיות במקרה של נכות, לעמיתי קרנות הפנסיה, קופות הגמל והביטוח. נכון למועד הדוח כלל פנסיה וגמל איננה משווקת לעמיתים פעילים בקופות גמל שבניהולה כיסויים ביטוחיים כאמור.

7. מקדם הקיצבה משמש לקביעת גובה הקצבה, באמצעות המרת סכום החיסכון לקיצבה חודשית. סכום החיסכון מחולק במקדם, המגלם את תוחלת החיים הצפויה (להלן: "מקדם הקיצבה"). בקרנות הפנסיה ובפוליסות קיצבתיות בביטוח חיים בהן לא קיים מקדם קיצבה מובטח תוחלת חיים, נקבע מקדם הקיצבה סמוך למועד תחילת קבלת הקיצבה ובפוליסות הקצבתיות בלבד הוא מובטח ממועד זה ואילך.

8. למעט למספר מצומצם של קופות גמל מבטיחות תשואה המגובות בפיקודנות חשכ"ל.

9. האמור כולל את דמי הניהול הרגולטוריים האפשריים במוצרים הנמכרים כיום ואינו כולל דמי ניהול והוצאות מסוגים שונים הנגבים במוצרים או בחלק מהם, כדוגמת בגין דמי ניהול משתנים, הוצאות ניהול השקעות, גורם פוליסה או גורם גביה וכו'.

10. בפוליסות מסורתיות מבטיחות תשואה אין דמי ניהול והכנסות החברה נובעות מהמרווח הפיננסי. בפוליסות מסורתיות וכן בפוליסות מסוג "עדיף" (מיטב) אין דמי ניהול כשיעור מההפקדות.

11. בקרנות השתלמות אין דמי ניהול כשיעור מההפקדות.

12. בכפוף להוראות הדין, יכולה לקום זכאות לשארים ביחס לרכיב הפיצויים בפוליסה.

13. לא כולל התייחסות למגבלות על פי תנאי המוצרים. כמו כן, בכל המוצרים הפנסיוניים קיימת הטבת מס עד לתקרה הקבועה בפקודת מס הכנסה.

14.

6.1.1.2 מוצרי החיסכון הפנסיוניים נבדלים זה מזה גם באופן השקעת כספי החיסכון

חלק מכספי החיסכון מושקעים בשוק החופשי ואילו חלקם מגובים באג"ח ממשלתיות (וצפויים להיות מגובים במנגנון חלופי של השלמת תשואה), בהתאם לחקיקה, כמפורט להלן:

• ביטוח חיים

בפוליסות שנמכרו עד סוף שנת 1990, התשואה למבוטח בפוליסות ביטוח חיים עם מרכיב חיסכון נקבעה כשיעור מובטח או גולמה במסגרת סכום ביטוח מובטח ("פוליסות מבטיחות תשואה"). התשואה המובטחת השתנתה בהתאם לסוג הפוליסה ולמועד הנפקתה. ההתחייבות לתשואה מובטחת מגובה ברובה באגרות חוב מיועדות. יתרת הנכסים מושקעת בהתאם לתקנות ההשקעה ("הנכסים החופשיים").

נכון ליום 31 בדצמבר 2021 מהווה אחזקת אגרות החוב המיועדות, כ-73% מסך הנכסים העומדים כנגד ההתחייבויות בגין פוליסות מבטיחות תשואה. הקבוצה פדחה במהלך השנים, חלק מאגרות החוב המיועדות במטרה להשיג תשואות עודפות, והיא אינה יכולה לרכוש מחדש אגרות חוב מיועדות בגין חלק העתודות שנפדה על ידה. כתוצאה, החשיפה של הקבוצה במסגרת ההשקעות החופשיות גדלה. בהתאם למנגנון ההתחשבות שנקבע מול משרד האוצר, אחזקת אגרות חוב מיועדות תפחת על פני תקופת חיי הפוליסות מבטיחות התשואה, עד שיעור של 50% מסך הנכסים העומדים כנגד ההתחייבויות בגין פוליסות מבטיחות תשואה. נכון למועד פרסום הדוח, כלל ביטוח רוכשת אגרות חוב מיועדות בגין הפקדות חדשות, בשיעורים האפשריים, בהתאם לסוג הפוליסה ומועד הנפקתה.

פוליסות שהונפקו מראשית שנות ה-90, הינן בעיקרן פוליסות תלויות תשואה ובהן כספי החיסכון מושקעים על ידי חברות הביטוח בהשקעות חופשיות, בעיקר בשוק ההון, כאשר התשואה, בניכוי הוצאות, נזקפת לזכות המבוטח בהתאם לתוצאות תיק ההשקעות ובניכוי דמי ניהול כמפורט להלן¹⁵.

לנתוני יתרת עתודות הביטוח לגבי תוכניות הביטוח מסוג משתתף ברווחים ומבטיח תשואה, ראה ביאור 20 לדוחות הכספיים.

• קרנות פנסיה

נכון להיום, קרנות הפנסיה הוותיקות והחדשות המקיפות נהנות מהבטחת תשואה על חלק מנכסי הקרן המגובים באג"ח מיועדות, הנושאות ריבית ריאלית בשיעור שנתי של 4.86%, עד לשיעור מקסימלי של 30% מסך הנכסים. ואולם, שיעור אגרות חוב מיועדות ביחס לעמיתים בקרנות הפנסיה החדשות, שקודם ל-1 בינואר 2004 כבר היו זכאים לפנסיה, יעמוד על 70% מסך הנכסים.

בנוסף, מדינת ישראל מעניקה "פיצוי" לקרנות הפנסיה הוותיקות המאוזנות בגין צמצום הנפקת אגרות החוב המיועדות, שבוצע לאורך השנים, וזאת באמצעות הבטחת ההפרש שבין הריבית על אגרות החוב הישנות מסוג "מירון" (5.57%) לבין (א) 4% בגין הנכסים שאינם אגרות חוב מיועדות ומושקעים בשוק החופשי; (ב) 4.86% וזאת בגין חלק הנכסים המושקעים באגרות חוב מיועדות חדשות מסוג "ערד". גם מנגנון זה צפוי להיות מוחלף במנגנון השלמת התשואה.

כמו כן, משרד האוצר מעמיד כרית ביטחון לקרנות הוותיקות על מנת להגן על עמיתיו וגמלאי הקרנות מפני תנודתיות בתשואות. עתודות הותיקה מצויה בדיון מול הרשות ביחס לאופן יישום מתווה כרית הבטחון כפי שאומץ על ידי עתודות הותיקה.

בחודש נובמבר 2021 אושר, במסגרת חוק ההסדרים, מנגנון חדש אשר נועד להבטיח את יציבות החיסכון הפנסיוני וזאת באמצעות השלמת תשואה לשיעור שנתי של 5.15% בתוספת מדד ("מנגנון השלמת התשואה"), במקום הבטחת תשואה באמצעות אג"ח מיועדות. לפרטים בדבר מנגנון השלמת התשואה ויישומו, ראה סעיף 10.5.5.1 (ב) להלן.

בשלב ראשוני זה, כלל פנסיה וגמל אינה יכולה להעריך את מלוא השפעות המנגנון המפורט לעיל, אשר עשוי מחד להיטיב במידה מסויימת עם העמיתים נוכח הגידול בשיעור התשואה המובטחת ומאידיך לשנות את המנגנון הנוהג ביחס לאופן הבטחת התשואה. התיקון צפוי להביא להגדלת היקף הנכסים המנוהלים על-ידי החברות המנהלות בשוק החופשי, הסחיר והבלתי סחיר, ולפיכך צפוי כי ניהולם יהיה כרוך בעלויות נוספות בעבורן.

הערכת החברה בקשר עם השלכות האפשריות של יישום מנגנון השלמת התשואה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע הראשוני המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, באופן יישום המנגנון, בהסדרים המשלימים שיקבעו בתקנות, בהיערכות הגופים המוסדיים ובהתנהגות השוק.

לעניין אופן השקעת הנכסים החופשיים, ראה סעיף 10.5 להלן.

¹⁵ ביחס לפוליסות משתתפות ברווחים, הקיצבה צמודה למדד ההשקעות, בניכוי דמי ניהול וריבית תעריפית.

זקיפת תשואה בקרן פנסיה חדשה מקיפה

בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (זקיפת תשואה בקרן פנסיה חדשה מקיפה), התשע"ו-2016 (להלן: "תקנות זקיפת תשואה"), אופן זקיפת תשואה לעמיתים ופנסיונרים בקרן פנסיה חדשה מקיפה ("תשואת אגרות חוב מיועדות"), מבוצע באופן שלמקבלי קצבה נזקפת תשואת אגרות חוב מיועדות לפי היחס שבין 60% מסך נכסי מקבלי הקיצבה ובין סך נכסי הקרן שהושקעו באגרות חוב מיועדות; ואילו לעמיתים שאינם מקבלי קצבה מבוצעת זקיפת תשואת אגרות חוב מיועדות לפי יתרת התשואה בקרן הנובעת מהשקעה באגרות חוב מיועדות לאחר שנזקפה התשואה למקבלי הקצבה. בהמשך ליישום מנגנון השלמת התשואה כאמור, פורסמה טיוטת תיקון לתקנות זקיפת תשואה, במסגרתה מוצע לקבוע כי זקיפת התשואה בשל נכסי הקרן שבאפיק השקעה מובטח תשואה תיעשה באופן תואם לזקיפת התשואה בשל נכסי הקרן שבאגרות חוב מיועדות, למעט שיעור התשואה (5.15% באפיק השקעה מובטח תשואה, לעומת 4.86% על אגרות חוב מיועדות)¹⁶.

הממונה רשאי להגדיל את שיעור זקיפת תשואת אגרות חוב מיועדות למקבלי קיצבה בקרן מסויימת, אם מצא כי שיעור זקיפת התשואה המובטחת באגרות החוב לעמיתים שאינם מקבלי קצבה, עולה על מחצית האחוז בהשוואה לקרן אחרת וכי הפער האמור עלול להפריע את האיזון האקטוארי בקרן.

תקנות זקיפת תשואה, והקצאת אגרות החוב המיועדות ומנגנון השלמת תשואה בהתאם לקבוצות גיל, יצרו שונות באופן הקצאת אגרות חוב מיועדות בין עמיתים המשתייכים לאותה קבוצת גיל בקרנות הפנסיה השונות. תקנות אלו, בשילוב עם הוראות שעניינן עדכון הקצבה, בין היתר, בהתאם לסטיות בין התשואה שתושג בפועל על ההשקעות החופשיות ובין שיעורי תשואה שנקבעו בדיון ואשר משקפים את שיעור התשואה הגלומה בעת חישוב הקצבה לראשונה, באופן שגרעון בגין פורשים לא מושת על כלל העמיתים בקרן, יצרו יתרון בהקשר זה לקרנות הפנסיה על פני מוצרים פנסיוניים אחרים, במיוחד החל בשלב הסמוך לגיל הפרישה ואף יצרו העדפה להצטרפות או נידוד לקרנות פנסיה מסויימות, בהתאם לתמהיל גילאי העמיתים בקרן.

מגמה זו יכולה להתמתן בשל העובדה שקליטת עמיתים בגיל פרישה יכולה לייצר העדפה שלילית להצטרפות עמיתים צעירים לקרנות אשר שיעור הנכסים המשוייכים למקבלי קיצבה בהן גבוה, ביחס לקרנות פנסיה אחרות, כמפורט לעיל. בשנים שקדמו לשנת הדוח ניכרה התגברות מסויימת בבקשות נידוד של עמיתים סמוך למועד פרישתם ובשנת הדוח חלה התייצבות בהיקף בקשות הנידוד, אולם חל גידול בסכומים שנידודו על-ידי עמיתים כאמור (ראו טעיף 6.4.5 להלן).

• קופות גמל

מאז אמצע שנות ה-80 לקופות הגמל לא הונפקו אגרות חוב מיועדות¹⁷ והנכסים מושקעים בהתאם למגבלות הקבועות בתקנות ההשקעה.

6.1.2 פירוט עיקר המוצרים והשירותים הנכללים בתחום הפעילות

להלן תיאור של המוצרים והשירותים אשר נוהלו על ידי החברה בשנת הדוח.

6.1.2.1 ענף ביטוח חיים

(א) כללי

הקבוצה משווקת ביטוח לעצמאים ולשכירים וכן ביטוח פרט וביטוח קבוצתי, כמפורט להלן.

• פוליסות פרט ופוליסות לשכירים ועצמאים

הפוליסות משלבות, בדרך כלל, חיסכון וכיסויים ביטוחיים כגון ריסק ואובדן כושר עבודה. חלק מפוליסות הביטוח המיועדות לשכירים ולעצמאיים, מאושרות כקופות גמל, נהנות מהטבות מס ומהוות חלק מהביטחון הסוציאלי של השכיר או העצמאי. פוליסות פרט, לעומתן, הכוללות חיסכון, אינן מאושרות כקופת גמל, אך נהנות מהטבות מס בגין כיסוי ביטוחי למקרה מוות ו/או אובדן כושר עבודה, הנרכש במסגרת הפוליסות, ובתנאים מסויימים גם בגין רכיב התשואה שנצברה בגין החיסכון.

• ביטוח קבוצתי

הסכם הביטוח הקבוצתי מיועד להעניק כיסוי ביטוחי למקרה מוות, שניתן להוסיף לו ביטוח מפני סיכוני תאונה מחלה ונכות או כיסוי ביטוחי למקרה של אובדן כושר עבודה. הביטוחים הינם ללא מרכיב חיסכון, לקבוצות המונות למעלה מ-50 מבטוחים שיש ביניהם זיקה משותפת ומשווק בעיקר לקבוצות עובדים והם כפופים להוראות תקנות ספציפיות בעניין.

¹⁶ החל מראשית 2024, לעמיתים בגיל 50 ומעלה (שאינם מקבלי קצבה) תבוצע זקיפת תשואת אגרות חוב מיועדות לפי היחס שבין 30% מסך היתרות הצבורות בקרן לעמיתים בקבוצה זו ובין סך נכסי הקרן שהושקעו באגרות חוב מיועדות; ואילו לעמיתים אחרים תבוצע זקיפת תשואת אגרות חוב מיועדות לפי יתרת התשואה בקרן הנובעת מהשקעה באגרות חוב מיועדות לאחר שנזקפה התשואה למקבלי הקצבה ולעמיתים מעל גיל 50. בטיטת תיקון לתקנות זקיפת תשואה מוצע לדחות את כניסתה לתוקף של הוראה זו בשנה (לתחילת 2025) ולהחילה גם על זקיפת התשואה באפיק מובטח תשואה.
¹⁷ למעט למספר מצומצם של קופות גמל מבטיחות תשואה.

סכום הביטוח בביטוח חיים קבוצתי שווה, בדרך כלל, לכל חברי הקבוצה, או שהוא נקבע על פי גיל, משכורת או לפי קריטריון אובייקטיבי אחר, או שילוב שלהם. סכום הביטוח בביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי, נקבע, בין היתר, על פי תבחינים שונים וביניהם עיסוק, שכר, גיל ומגדר.

בהתאם להסדר התחיקתי ו/או בהתאם לתנאי הפוליסה הקבוצתית, מבוטח שתוקף הפוליסה הקבוצתית פקע לגביו, רשאי, בתנאים ובמקרים שנקבעו מראש, לרכוש פוליסה אישית ללא צורך בהליך חיתום רפואי, בדמי ביטוח שיהיו נהוגים במועד המעבר לגבי כלל המבוטחים אצל המבוטח בפוליסת פרט דומה.

(ב) פירוט תוכניות ביטוח עיקריות בתחום ביטוח החיים

בתיק ביטוח החיים של הקבוצה קיים מגוון של תוכניות ביטוח, בהתאם לסוגי המוצרים שנמכרו לאורך השנים, להלן פירוט המוצרים העיקריים:

• ביטוח מסורתי

- **פוליסה מסוג מסורתי מעורב** הינה פוליסה הכוללת שני מרכיבים, חיסכון וריסק (מוות). הפרמיה נגזרת מסכום הביטוח, מגיל המבוטח, מתקופת הביטוח וכדומה, ואינה ניתנת להפרדה וייחוס למרכיבי הפוליסה. סכום הביטוח משולם כסכום חד פעמי בתום תקופת הביטוח (בדרך כלל בגיל 65), או במקרה מוות לפני תום תקופת הביטוח, ולמעט סכומים שמשולמים בתום תקופת הביטוח, שהופקדו לאחר ינואר 2008 לפוליסות הכפופות לתקנות קופות גמל, אשר משולמים כקיצבה.
- **פוליסה מסוג מסורתי "גמלא"** הינה פוליסה שרוב הפרמיה שלה (הנגזרת מסכום הביטוח, מגיל המבוטח, מתקופת הביטוח ועוד) מיועדת לתשלום גמלה שתשלום בהתאם לתנאי הפוליסה ובכפוף להוראות ההסדר התחיקתי. סכום הגמלה שתשלום וסכומי הפרמיה נקבעו במועד הוצאת הפוליסה.
- **פוליסה מסוג מסורתי חיסכון** הינה פוליסה שכל הפרמיה שהצטברה בגינה משולמת כסכום חד פעמי, למעט סכומים שמשולמים בתום תקופת הביטוח, שהופקדו לאחר ינואר 2008 לפוליסות הכפופות לתקנות קופות גמל (פוליסות המיועדות לשכירים ולעצמאים), אשר משולמים כקיצבה. ערך הפידיון נקבע במועד הוצאת הפוליסה ונגזר מהפרמיה. במקרה מוות לפני תום תקופת הביטוח ישולם הסכום שהצטבר לאותו מועד.

בפוליסות מסוג מסורתי לא ניתן להגדיל את סכום ההפקדות בפוליסה, לרבות בגין גידול בשכר מעל לשיעור עליית המדד, ובמקרים אלו ניתן היה לערוך פוליסה נוספת ביחס לגידול בסכום ההפקדה או השכר, לפי העניין. פוליסות מסוג מסורתי היו המוצר היחיד שנמכר עד שנת 1982 כביטוחי פרט, תגמולים לעצמאיים ומנהלים. פוליסות מסוג מעורב, גמלא ומסורתי-חיסכון המשיכו להיות משווקות כביטוח מנהלים עד יוני 2001 וכביטוח פרט וכתגמולים לעצמאיים עד סוף 2003, בנוסף למוצרים אחרים שנמכרו במקביל.

• ביטוח מסוג עדיף (מיטב, מיטבית)

המאפיינים העיקריים של מוצר זה הם:

- הפוליסה מחולקת לשני מרכיבים - לאחר ניכוי הוצאות בסכום קבוע, אחוז מסוים מהפרמיה נצבר כחיסכון ויתרת הפרמיה מיועדת לרכישת כיסוי ביטוחי למקרה מוות ולהוצאות תפעול ושיווק ("מרכיב הריסק"). עד סוף שנות ה-90, שיעור הפרמיה שיועד לחיסכון בפוליסות אלה במקור היה לרוב 72%. מתחילת שנות ה-2000, השיעור שיועד לחיסכון במקור היה לרוב 80% ומעלה. לאורך השנים, חלו שינויים בתמהיל הרכיבים כאמור בחלק מהפוליסות.
  - ביחס להפקדות שבוצעו עד שנת 2000, רשאי המבוטח לבחור בסמוך למועד קבלת הקיצבה, האם לקבל את החיסכון שנצבר כתשלום הוני או כגמלה, על בסיס מקדם קיצבה שנקבע בפוליסה במועד רכישתה. ביחס להפקדות שבוצעו החל משנת 2000, על המבוטח היה לבחור, במועד הרכישה, בין הפקדה ל: (א) פוליסה הונית או נספח הון שצורף לפוליסה קיצבתית - במסגרתם ניתן היה לייעד את החיסכון שנצבר לאפיק הוני ללא אפשרות המרה לתשלום גמלה; ו-(ב) פוליסה קיצבתית - במסגרתה ניתן היה להמיר את החיסכון שנצבר לתשלום גמלה על בסיס מקדם קיצבה מובטח תוחלת חיים, שנקבע במועד רכישת הפוליסה; הכל בכפוף לתנאי הפוליסות.
  - בפוליסה ששווקה עד לשנת 2000, בפני מבוטח שמגיע לגיל פרישה עומדים לבחירה מספר מסלולים אפשריים לקבלת קיצבה. בכל המסלולים, הקיצבה תשלום על בסיס מקדמי קיצבה מובטחים.
- החל משנת 2001, המבוטח זכאי לתשלום קיצבה על בסיס מקדם קיצבה מובטח תוחלת חיים, למשך כל ימי חייו במסלול אחד בלבד הכולל הבטחת מספר מינימלי של 240 תשלומי קיצבה חודשיים, למבוטח ו/או למוטבים; במסלולים נוספים מקדם הקיצבה המובטח תוחלת חיים נקבע במועד קבלת הקיצבה, בהתאם לתנאי הפוליסה.

פוליסות מסוג עדיף שווקו בענף ביטוח חיים בין השנים 1983 ועד סוף 2003. הפוליסות שווקו כביטוח פרט, כביטוח תגמולים לעצמאיים וכביטוח מנהלים.

ביטוח מסוג פרופיל

החל משנת 1999 משווקת הקבוצה קו מוצרים בשם המסחרי "פרופיל" לסוגיו, אשר שונה מהמוצרים ששווקו עד אותה עת, בין היתר: (א) בהפרדה בין רכיבי החיסכון, הסיכון והוצאות/דמי ניהול; (ב) באפשרות להתאים את הכיסויים הביטוחיים בהתאם לבחירת המבוטח; (ג) באפשרות לניהול החיסכון באמצעות מספר מסלולי השקעה עם תשואה יומית (במקום חודשית); (ד) בשיעור דמי הניהול, שאינם משתנים בהתאם לתשואה; (ה) באפשרות לייעד את החיסכון שנצבר לאפיק הוני ו/או לאפיק קיצבתי באותה פוליסה.

לאחר שנת 2008 ניתן לייעד את ההפקדות בפוליסות כפופות לתקנות קופות גמל לאפיק קיצבתי בלבד, ובמקביל בוטלה האפשרות להמיר כספים שהופקדו עד שנת 2008 למקדמי קצבה מובטחים, וההמרה התאפשרה בהתאם למקדמי הקיצבה שהיו ידועים במועד הבקשה להמרת סכום החיסכון החד פעמי לקיצבה. כיום, מבוטח רשאי לבקש המרה של סכום החיסכון החד פעמי לקיצבה החל מגיל 60 בלבד.

החל משנת 2004 כלל ביטוח שיווקה מספר סוגים נוספים של פוליסות פרופיל. פוליסות אלו נבדלו זו מזו, בין היתר, במבנה דמי הניהול ובשיעורם וכן במקדמי הקיצבה.

בשנת הדוח שווקו פוליסות ביטוח חיים עם מקדמי קיצבה לבני 60 ומעלה בהיקף לא מהותי. לפרטים בדבר מוצרים חדשים ראה סעיף 6.1.3 להלן.

במסגרת פוליסות הפרופיל האמורות מסלול ברירת מחדל הוא תשלום קיצבה על בסיס מקדם קיצבה מובטח תוחלת חיים, למשך כל ימי חייו ובמקרה מותו, בטרם שולמו למבוטח מספר מינימלי של תשלומי קיצבה חודשיים מובטחים (240 תשלומים), ישולמו יתרת הקיצבאות למוטבים. כמו כן, קיימים מסלולים חלופיים לקבלת קיצבה, לבחירת המבוטח. בפוליסות ששווקו עד שנת 2013 מקדמי הקיצבה במסלולים החלופיים ובפוליסות שנמכרות החל משנת 2013 מקדמי הקצבה, בכל המסלולים, נקבעים במועד הפרישה, למעט ביחס למבוטחים שרכשו את הפוליסה לאחר גיל 60 ובחרו בתוכנית ביטוח הכוללת מקדמי קיצבה מובטחי תוחלת חיים.

במהלך השנים שווקו פוליסות מסוג פרופיל מנהלים, עצמאים ופרט, חלקן עם כיוויים ביטוחיים וחלקן ללא כיוויים ביטוחיים, חלקן עם מקדמי קיצבה מובטחי תוחלת חיים וחלקן ללא מקדמי קיצבה מובטחי תוחלת חיים.

פוליסות מסורתיות ופוליסות עדיף שכללו מרכיב חיסכון שנמכרו עד סוף שנת 1990, הינן פוליסות מבטיחות תשואה, שחלק מהתחייבויות החברה למבוטחים בהן מגובות באגרות חוב מיועדות. פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון, שנמכרו משנת 1991 הינן ככלל, פוליסות תלויות תשואה.

לעניין פירוט דמי הניהול הנגבים בפוליסות ביטוח חיים העיקריות, ראה ביאור 20 לדוחות הכספיים.

מוצרים המקנים כיסוי ביטוחי "ריסק"

מוצרי הריסק (ביטוח למקרה מוות ו/או נכות ו/או אובדן כושר עבודה ו/או מחלות קשות) נמכרים או נמכרו בעבר, כפוליסות עצמאיות ו/או כנספחים/תוספות לפוליסות "מסורתיות", "עדיף" או "פרופיל".

כיווי הריסק העיקריים הם:

ביטוח ריסק טהור - פרט - ביטוח חיים למקרה מוות ללא מרכיב חיסכון. התוכנית מבטיחה למוטבים סכום ביטוח קבוע מראש, אם המבוטח נפטר במהלך תקופת הביטוח. תגמולי הביטוח משולמים למוטבים כפיצוי חד-פעמי או כסכום חודשי לתקופה הקבועה בפוליסה, בהתאם לתנאיה. במקרה של תוכנית ריסק המיועדת לכיסוי חוב יתרת הלוואת משכנתא, סכום הביטוח מתעדכן בהתאם לריבית שנקבעה בפוליסה ותגמולי הביטוח משולמים למוטב הבלתי חוזר והיתרה, ככל שקיימת, למוטבים. בעבר אפשרה החברה לרכוש כיסוי המעניק ביטוח חיים למקרה מוות ללא צורך בהליך מוקדם של חיתום רפואי, כאשר במקרה זה הכיסוי הביטוחי בשלוש השנים הראשונות לתקופת הביטוח היה בגין מוות כתוצאה מתאונה בלבד ובתקופה שלאחר מכן, בגין מוות מכל סיבה שהיא. החל מהרבעון האחרון של שנת 2018, מאפשרת החברה לרכוש ביטוח חיים למקרה מוות המיועד לכיסוי חוב יתרת הלוואת משכנתא לאנשים עם מוגבלות מקצרת חיים (כהגדרת מונח זה בדין ובהתאם להליך המוסדר בדין), ובכפוף לתקופת אכשרה של שנתיים וחצי.

ביטוח אובדן כושר עבודה - תוכנית ביטוח המשלבת פיצוי חודשי בשיעור שאינו עולה בדרך כלל על 75% מהשכר של המבוטח, וזאת בכפוף למגבלות חיתום מסוימות במקרה של עליית שכר. בנוסף לתשלומי הפיצוי החודשיים שמשולמים למבוטח, המבוטח משוחרר, ככלל, מתשלום הפרמיות, והן משולמות על ידי חברת הביטוח, כל עוד המבוטח אינו כשיר לעבודה ("שיחרור"). תגמולי הביטוח משולמים בתשלומים חודשיים, החל מתום תקופת ההמתנה, וכל עוד המבוטח אינו כשיר לעבודה, אך לא יאוחר מתום תקופת הביטוח.

- **משלים פנסיית נכות (מטריה לקרן הפנסיה)** - ביטוח לאובדן כושר עבודה לעמית בקרן הפנסיה, אשר נועד להרחיב את הכיסוי הביטוחי הניתן במסגרת תקנון קרן הפנסיה למקרים מסויימים בהם לא קיימת זכאות לתשלום קיצבת נכות בהתאם לתקנון קרן הפנסיה, כגון מקרה של אובדן כושר עבודה עיסוקי או בגין תקופת אכשרה הקבועה בתקנון קרן הפנסיה.
- **ביטוח מחלות קשות** - לעניין מכירת ביטוח מחלות קשות ראה סעיף 8.1.2.1(א) להלן.
- **ביטוח מוות מתאונה** - תוכנית ביטוח המבטיחה תשלום סכום חד-פעמי במקרה של מוות שנגרם כתוצאה מתאונה. לפרטים נוספים בדבר הפסקת שיווק כיסוי זה עקב חוזר תאונות אישיות ראו סעיף 6.2.2(ד) להלן.
- **ביטוח נכות מתאונה** - תוכנית ביטוח המבטיחה תשלום סכום חד-פעמי במקרה של נכות שנגרמה כתוצאה מתאונה. לפרטים נוספים בדבר הפסקת שיווק כיסוי זה עקב חוזר תאונות אישיות ראה סעיף 6.2.2(ד) להלן.

6.1.2.2 ענפי קרנות פנסיה וקופות גמל

קרנות פנסיה וקופות גמל מנוהלות על ידי החברות המנהלות על פי הוראות תקנונים. התקנונים הינם דינמיים ועשויים להשתנות מעת לעת באישור הממונה. הודעה על עיקרי השינויים נמסרת לעמיתים. ככלל, זכויות העמית נקבעות בהתאם לתקנון הקופה או הקרן התקף במועד הזכאות. החל משנת 2018, תקנוני החברות המנהלות במוצרים השונים הינם אחידים במתכונתם, עקב מהלך של האחדת נוסחים שיזמה הרשות.

בשנת הדוח לא בוצעו מיזוגים של קופות גמל ומסלולי השקעה בקופות הגמל. נכון למועד הדוח, קופות הגמל ומסלולי ההשקעה המנוהלים על ידי כלל פנסיה וגמל הינם:

שם הקופה	מסלולי השקעה	סוג הקופה
כלל תמר	מודל השקעות תלוי גיל	מסלול לבני 50 ומטה מסלול לבני 50 עד 60 מסלול לבני 60 ומעלה
	אג"ח עד 25% מניות	
	אג"ח צמוד מדד	
	שקלים	קופת גמל אישית לתגמולים ופיצויים וקופת גמל לחיסכון
	מניות	
	שקלי טווח קצר	
	אג"ח	
	הלכה	
	אג"ח, עד 15% מניות	
	מחקה מדד S&P500	
בר קרן גמולים	בר א' - מבטיח תשואה	קופת גמל מבטיחת תשואה
	בר ג'	קופת גמל אישית לתגמולים ופיצויים
כלל השתלמות	כללי	קרן השתלמות
	שקלי טווח קצר	
	אג"ח צמוד מדד	
	מניות	
	אג"ח	
	הלכה	
	אג"ח, עד 15% מניות	
מחקה מדד S&P500		
כלל גמל לעתיד	כללי	קופת גמל להשקעה ¹⁸
	אג"ח	
	אג"ח ממשלתי	
	מניות	
	אג"ח, עד 15% מניות	
	שקלי טווח קצר	
הלכה		
מחקה מדד S&P500		
קופה כללית לפיצויים	קופה כללית לפיצויים	קופה מרכזית לפיצויים
	הדס	
	כלל פיצויים למעסיק	
	כלל ברזל - קופה מרכזית לפיצויים	
כלל גמל מרכזית מסלולית	כלל גמל מרכזית מסלולית	קופה מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית
	כלל תקציבית	

18. כספים בקופת גמל להשקעה ניתנים למשיכה בסכום חד פעמי בכל עת, ללא הטבות מס בהפקדה, תוך תשלום מס רווחי הון בלבד. כספים שיופקדו בקופת גמל להשקעה וימשכו כקיצבה בתקופת הפרישה (בהתאם לכללי קיצבה מוכרת). יהיו פטורים ממס רווחי הון וממס הכנסה. סך התשלומים שעמית ראשי להפקיד בכלל חשבונותיו בקופת גמל להשקעה לא יעלה על 70,000 ש"ח בשנה, צמוד למדד שהיה ידוע ביום 1 ביולי 2016.

להלן פירוט נתוני הנכסים המנוהלים, דמי גמולים, צבירה נטו, שיעור דמי ניהול מנכסים ושיעור דמי ניהול מהפקדות של קרנות הפנסיה וקופות הגמל ששווקו על ידי חברות הקבוצה בשנת 2021:

		נכסים מנוהלים ליום			
שיעור דמי ניהול ממוצע מהפקדות לשנת 2021	שיעור דמי ניהול ממוצע מנכסים לשנת 2021	צבירה נטו בשנת 2021 (אלפי ש"ח)	דמי גמולים בשנת 2021 (אלפי ש"ח)	31 בדצמבר 2021 (אלפי ש"ח)	
3.63%	0.28%	(171,042)	199,018	13,572,504	קרן הפנסיה עתודות הותיקה
1.72%	0.19%	6,338,335	6,582,648	90,242,032	כלל פנסיה
					קרנות פנסיה חדשות
0.43%	0.36%	337,534	350,945	2,993,351	כלל פנסיה משלימה
					קופות גמל לתגמולים ופיצויים
0.07%	0.45%	2,189,762	1,062,940	28,876,694	וקופות גמל לחיסכון
	0.64%	1,048,624	818,513	1,790,883	קופת גמל להשקעה
	0.55%	3,955,003	1,721,685	15,897,288	קרן השתלמות
	0.68%	(155,611)	452	2,140,752	אחר ¹⁹
		13,542,605	10,736,201	155,513,504	סך הכל

* צבירה נטו - הפקדות בתוספת העברות נכנסות בניכוי פדיונות והעברות יוצאות.

להלן פירוט נתוני הנכסים המנוהלים, דמי גמולים, צבירה נטו, שיעור דמי ניהול מנכסים ושיעור דמי ניהול מהפקדות של קרנות הפנסיה וקופות הגמל ששווקו על ידי חברות הקבוצה בשנת 2020:

		נכסים מנוהלים ליום			
שיעור דמי ניהול ממוצע מהפקדות לשנת 2020	שיעור דמי ניהול ממוצע מנכסים לשנת 2020	צבירה נטו בשנת 2020 (אלפי ש"ח)	דמי גמולים בשנת 2020 (אלפי ש"ח)	31 בדצמבר 2020 (אלפי ש"ח)	
3.63%	0.28%	(145,100)	208,087	12,013,897	קרן הפנסיה עתודות הותיקה
1.83%	0.20%	3,802,944	6,021,058	72,497,732	כלל פנסיה
					קרנות פנסיה חדשות
0.10%	0.40%	195,650	286,706	2,347,543	כלל פנסיה משלימה
					קופות גמל לתגמולים ופיצויים
0.06%	0.46%	(1,023,459)	476,101	24,228,794	וקופות גמל לחיסכון
-	0.65%	123,878	228,037	632,466	קופת גמל להשקעה
-	0.58%	293,543	1,410,576	10,397,365	קרן השתלמות
-	0.67%	(373,215)	398	2,089,533	אחר ²⁰
		2,874,241	8,630,963	124,207,330	סך הכל

* צבירה נטו - הפקדות בתוספת העברות נכנסות בניכוי פדיונות והעברות יוצאות.

¹⁹ כולל: קופות גמל מרכזיות לפיצויים, קופת גמל מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית וקופת גמל לדמי מחלה.
²⁰ ראה הערת שוליים 19 לעיל.

להלן פירוט נתוני הנכסים המנוהלים, דמי גמולים, צבירה נטו, שיעור דמי ניהול מנכסים ושיעור דמי ניהול מהפקדות של קרנות הפנסיה וקופות הגמל ששווקו על ידי חברות הקבוצה בשנת 2019:

שיעור דמי ניהול ממוצע		צבירה נטו בשנת 2019 (אלפי ש"ח)		דמי גמולים בשנת 2019 (אלפי ש"ח)		מנוהלים ליום 31 בדצמבר 2019 (אלפי ש"ח)	
שיעור דמי ניהול ממוצע	שיעור דמי ניהול ממוצע	צבירה נטו בשנת 2019 (אלפי ש"ח)	דמי גמולים בשנת 2019 (אלפי ש"ח)	דמי גמולים בשנת 2019 (אלפי ש"ח)	מנוהלים ליום 31 בדצמבר 2019 (אלפי ש"ח)	שיעור דמי ניהול ממוצע	שיעור דמי ניהול ממוצע
3.36%	0.28%	(107,119)	215,447	11,549,644	קרן הפנסיה עתודות הותיקה		
2.02%	0.21%	3,648,175	5,911,465	64,530,990	כלל פנסיה		
-	0.41%	193,443	254,011	2,039,500	קרנות פנסיה חדשות	כלל פנסיה משלימה	
0.09%	0.47%	(133,238)	610,429	24,516,271	קופות גמל לתגמולים ופיצויים		
-	0.65%	206,767	254,435	482,652	וקופות גמל לחיסכון		
-	0.61%	744,625	1,328,466	9,629,858	קופת גמל להשקעה		
-	0.64%	(197,720)	417	2,415,100	קרנות השתלמות		
					אחר ²¹		
		4,354,933	8,574,670	115,164,015	סך הכל		

* צבירה נטו - הפקדות בתוספת העברות נכנסות בניכוי פדיונות והעברות יוצאות.

6.1.2.3 דמי ניהול והוצאות במוצרים השונים

(1) להלן טבלאות המתארות את שיעורי דמי הניהול המירביים השנתיים במוצרים העיקריים השונים²² בהתאם להסדר התחיקתי, לרבות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול), התשע"ב-2012 (להלן: "תקנות דמי ניהול"):

מוצר פנסיוני	דמי ניהול שנתיים מקסימליים
תוכניות ביטוח חיים תלויות תשואה ששווקו עד סוף שנת 2003 מסוג "מסורתי" ו"עדיף" ²³	דמי ניהול קבועים עד 0.6% מהצבירה + דמי ניהול משתנים עד 15% מהתשואה הריאלית שהושגה בניכוי דמי הניהול הקבועים. במקרה של הפסד, חברת הביטוח אינה זכאית לדמי הניהול המשתנים וזאת עד לכיסוי ההפסד המצטבר הקבוע בפוליסות. ²⁴
תוכניות ביטוח חיים תלויות תשואה ששווקו מ-1 בינואר 2004 עד סוף שנת 2012	2% מהצבירה + 0% מההפקדות או שיעור נמוך יותר מהצבירה ושיעור גבוה יותר מההפקדות (על פי תמהיל מאושר על ידי הממונה - כאשר דמי הניהול מההפקדות הינם בשיעור שבין 0% ל-13%).
תוכניות ביטוח חיים תלויות תשואה המשווקות החל מינואר 2013	עד 1.05% מהצבירה (תוכניות ששווקו בשנת 2013 עד 1.1% מהצבירה) + עד 4% מההפקדות.
מקבלי קיצבה	עד 0.6% מהצבירה לגבי פוליסות שנמכרו עד ליום 31 לינואר 2022. עד 0.3% מהצבירה לגבי פוליסות שנמכרות החל מיום 1 לפברואר 2022. לפרטים בדבר תיקון לתקנות דמי הניהול והפחתת שיעור דמי הניהול ממקבלי קיצבה ראה סעיף זה להלן.

הכנסות החברה בפוליסות מבטיחות תשואה נובעות מהמרווח הפיננסי, ככל שנוצר, בין התשואה המובטחת באגרות החוב המיועדות והרווחים מההשקעות על הנכסים החופשיים לבין ההתחייבויות כלפי המבוטחים.

21. כולל: קופות גמל מרכזיות לפיצויים, קופת גמל מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית וקופת גמל לדמי מחלה.
 22. האמור לא כולל דמי ניהול והוצאות מסוגים שונים הנגבים בחלק מפוליסות ביטוח החיים כדוגמה בגין ניהול תיק השקעות, גורם פוליסה או גורם גביה וכו'.
 23. פוליסות "פרופיל" שנמכרו עד שנת 2003 כללו מנגנון תמחור שונה.
 24. ראה ביאור 3(ד) לדוחות הכספיים.

קרנות פנסיה

דמי ניהול שנתיים החל משנת 2014	מוצר פנסיוני
על פי היתרים ספציפיים שניתנו על ידי הממונה	קרן ותיקה מאוזנת
עד 0.5% מהצבירה + עד 6% מההפקדות	קרן פנסיה חדשה מקיפה
עד 1.05% מהצבירה + עד 4% מההפקדות	קרן פנסיה חדשה כללית (משלימה)
עד 0.5% מתוך סך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות הקרן לכלל מקבלי הקיצבה לגבי מי שהחלו לקבל קצבת זקנה עד ליום 31 לינואר 2022. ²⁵	מקבלי קיצבה בקרן פנסיה מקיפה
עד 0.3% מהצבירה לגבי מקבלי קצבאות שהחלו לקבל קצבה מיום 1 לפברואר 2022. לפרטים בדבר תיקון לתקנות דמי הניהול והפחתת שיעור דמי הניהול ממקבלי קצבה ראה סעיף זה להלן.	
עד 0.6% מתוך סך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות הקרן לכלל מקבלי הקיצבה לגבי מי שהחלו לקבל קצבת זקנה עד ליום 31 לינואר 2022.	מקבלי קיצבה בקרן פנסיה כללית
עד 0.3% מהצבירה לגבי מקבלי קצבאות שהחלו לקבל קצבה מיום 1 לפברואר 2022. לפרטים בדבר תיקון לתקנות דמי הניהול והפחתת שיעור דמי הניהול ממקבלי קצבה ראה סעיף זה להלן.	

קופות גמל²⁶

דמי ניהול שנתיים החל משנת 2014	מוצר פנסיוני
עד 1.05% מהצבירה + עד 4% מההפקדות	קופת גמל אישית לתגמולים ופיצויים, קופת גמל לחיסכון וקופת גמל להשקעה
עד 2% מהצבירה (ללא דמי ניהול מההפקדות)	קופת גמל מרכזית
עד 2% מהצבירה (ללא דמי ניהול מההפקדות)	קרנות השתלמות

2) כן נקבעו הסדרים משלימים נוספים, לרבות כמפורט להלן:

- ביחס למבוטחים ועמיתים שהינם מנותקי קשר - רשאים הגופים המוסדיים לגבות דמי ניהול בשיעור של עד 0.3% מהצבירה, או השיעור שנגבה בפוליסה או בחשבון העמית, לפי העניין, במועד שבו נותק הקשר, לפי הנמוך.²⁷
- דמי הניהול השנתיים המינימליים בחשבונות קופת גמל, שאינה קופת ביטוח או קרן פנסיה מקיפה²⁸, אליה בוצעו הפקדות שקדמו לשנת המס 2008, לא יפחתו מ-6 ש"ח לחודש (צמוד למדד), בכל חשבונות העמית. בפועל, הגופים המוסדיים בקבוצה גובים דמי ניהול ממוצעים, נמוכים מהתקרות המפורטות לעיל, בהתאם להסכמים פרטניים ולהנחות, וזאת בשל התחרות הקיימת בשוק, ובהתאם להוראות רגולטוריות החלות על מתן ההנחות בדמי הניהול, (לפרטים נוספים בדבר התחרות בשוק ראה סעיף 6.3 להלן).

תיקון חוזר דמי ניהול - הוראת שעה

בחודש ספטמבר 2020 פורסם חוזר דמי ניהול במכשירי החיסכון הפנסיוני - תיקון - הוראת שעה על רקע אירוע הקורונה (להלן: "הוראת שעה - תיקון חוזר דמי ניהול"), במסגרתו נקבע כי גוף מוסדי יהיה רשאי להעלות את שיעור דמי הניהול לפני תום תקופת ההנחה שנקבעה ללקוח, בעקבות הפסקת תשלומים לחיסכון המועברים לקופת הגמל עבור העמית שלא אירעה בשל המעביד (כגון בעת סיום העסקה), שהחלה עד סוף חודש אוקטובר 2020, רק לאחר שחלפו 12 חודשים ממועד הפסקת התשלומים לחיסכון (חלף 6 חודשים, בהתאם לנוסח חוזר דמי הניהול במכשירי החיסכון הפנסיוני).

בחודש מרס 2021 שלח הממונה מכתב לגופים המוסדיים (להלן: "קריאת הממונה בעניין דמי ניהול") במסגרתו קרא לגופים המוסדיים להמשיך ולנהוג בסולידריות כלפי עמיתים שהופסקו בגינם הפקדות לחיסכון הפנסיוני בתקופה שמחודש נובמבר 2020 ועד חודש יוני 2021, באופן שלאחר חלוף 6 חודשים (ועד חלוף 12 חודשים) ממועד הפסקת ההפקדות לא יועלה שיעור דמי הניהול ביחס לאותם לקוחות, למעט העלאה רק עד לשיעור דמי הניהול הממוצע מצבירה באותו גוף מוסדי. כן קרא הממונה לגופים המוסדיים להאריך את התקופה בה לא יועלה שיעור דמי הניהול, ביחס לעמיתים שהפסקת ההפקדות להם בוצעה מחודש מרס 2020 ועד חודש אוקטובר 2020 (לגביהן חלה הוראת שעה - תיקון חוזר דמי ניהול), מ-12 חודשים ממועד הפסקת ההפקדות ל-18 חודשים.

25. למעט נכסים העומדים כנגד התחייבויות הקרן למי שהיה זכאי לקבל קיצבה או קיצבת נכות לפני ה-1 בינואר 2004.
 26. למעט קופות גמל מבטיחות תשואה, שדמי הניהול בהן נקבעים על פי האמור בתקנון.
 27. ביחס לעמיתים מבוססות שאינן עמיתים מבוססות שנפטרו - רשאי הגוף המוסדי לגבות, באופן רטרואקטיבי, דמי ניהול נוספים, באופן שדמי הניהול שיגבו בגין התקופה שחלה החל משנה ממועד ניתוק הקשר ועד איתור העמית/מבוטח יהיו בשיעור של עד 0.5% מהיתרה הצבורה בחשבון (במקום 0.3%).
 28. ולמעט מוצרים נוספים שנקבעו בתקנות דמי ניהול.

במסגרת המכתב הודיע הממונה על כוונתו לפרסם מידע אודות היענות הגופים המוסדיים לקריאתו כאמור. בהתאם לפרסומי הממונה, הגופים המוסדיים, ובכלל זאת הגופים המוסדיים בקבוצה, נענו ליוזמה והודיעו כי בכוונתם לפעול בהתאם לקריאת הממונה בעניין דמי ניהול. הוראת שעה - תיקון חוזר דמי ניהול ומכתב הממונה בעניין זה הביאו לידידה בהכנסות החברה מדמי ניהול, בהיקף שאינו מהותי.

דמי ניהול למקבלי קצבה

במסגרת חוזר קופת ברירת מחדל נקבע כי דמי הניהול שתגבה חברה מנהלת של קרן שנבחרה כקרן ברירת מחדל ממקבלי קיצבה שיפרשו במהלך תקופת הזכייה (אף אם הצטרפו שלא במסגרת ברירת המחדל), לא יעלו על שיעור של 0.3% לשנה (לעומת שיעור מירבי של 0.5% בהתאם לדין שהיה נהוג עד 31 לינואר 2022). לפרטים בדבר הגידול בנתח השוק של קרנות ברירת המחדל הנבחרות ראה סעיף 6.3.1(2) להלן.

בחודש ינואר 2022 פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול) (תיקון), התשפ"ב-2021** (להלן: "**תקנות דמי ניהול - מקבלי קצבאות**"), שעיקרן העמדת דמי הניהול המקסימליים למקבלי קצבאות על 0.3% מסך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות למקבל הקצבה (חלף התקרה כיום של 0.5% או 0.6%, בהתאם לסוג המוצר, כמפורט לעיל). במסגרת התיקון נקבע כי התקרה האמורה תחול ביחס למי שיחלו לקבל קצבה מקרן פנסיה מיום כניסת התיקון לתוקף, וכן על פוליסות ביטוח חיים שישוקו ממועד זה. התקנות מחילות את התקרה האמורה גם על מקבלי קצבאות שאירים של מקבלי קצבאות זקנה בפנסיה במועד כאמור.

הפחתת דמי הניהול למקבלי קצבה, הנחות הניתנות בשיעור דמי הניהול למקבלי קיצבה, בשילוב ההתחייבות למתן הנחות למשך כל תקופת חיי העמית ושאריו, עלולות להיות בעלות השפעה מהותית על גובה דמי הניהול שיגבו הגופים המוסדיים ממקבלי קצבאות, לרבות שאירים ומוטבים, וכן להביא לגידול בניוד מביטוח המנהלים סמוך לגיל הפרישה.

להערכת החברה, כניסתן לתוקף של התקנות צפויה להביא לפגיעה בהכנסות וברווחיות העתידיות של הגופים המוסדיים בקבוצה לרבות ביחס לתיק ביטוח החיים הקיים.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של תקנות דמי ניהול - מקבלי קצבאות הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל יכולה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה, בין היתר לאור השפעתן על החלטות הגופים המוסדיים בקבוצה אשר תלויות בין היתר בהתנהגות הגורמים המתחרים, הגורמים המפיצים, המעסיקים ובהתנהגות הלקוחות.

לפרטים בדבר דמי הניהול שגבו חברות הקבוצה במוצרים השונים בשנים 2019 עד 2021 ראה סעיף 6.1.2.2 לעיל וכן ביאורים 20 ו-30 לדוחות הכספיים.

הוצאות בקשר עם ניהול השקעות

בנוסף לדמי הניהול, גובים הגופים המוסדיים הוצאות בקשר עם ניהול השקעות עמיתים שמשמשות לצדדים שלישיים, וזאת בכפוף להוראות **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות), התשס"ח-2008** (להלן: "**תקנות ההוצאות הישירות**"), אשר קובעות את סוגי ההוצאות בהן ניתן לחייב את העמיתים ומחילות מגבלה מצטברת כמותית שנתית בשיעור של 0.25% מהנכסים, על סכום ההוצאות שניתן לחייב את העמיתים ביחס לחלק מההוצאות. לפרטים בקשר עם התקנות האמורות ראה סעיף 10.5.5.1(א) להלן.

סכום ההוצאות הנגבה מהעמיתים מהווה רכיב נוסף בהשפעה על התשואה ללקוח במוצרי החיסכון השונים ומהווה אף רכיב השוואתי נוסף בין הגופים המתחרים, וכפועל יוצא משפיע על התחרות בענף.

לפרטים בדבר דוח הוועדה המייעצת לממונה בנושא בחינת ההוצאות הישירות וכן אישור ועדת הכספים של הכנסת באשר לתוקף תקנות ההוצאות הישירות ראה סעיף 10.5.5.1(א) להלן.

6.1.3 מוצרים חדשים

• כללי:

בשנת הדוח לא שיווקו חברות הקבוצה מוצרים מהותיים חדשים בתחום זה, למעט כמפורט להלן:

שינויים בתקנוני קרנות הפנסיה בשנת הדוח:

(א) קרן פנסיה מקיפה - "כלל פנסיה"

כלל פנסיה וגמל פועלת מעת לעת, בכפוף לאישור הממונה, לתיקון תקנון קרן הפנסיה המקיפה וזאת, בין היתר, נוכח שינויים רגולטורים והצורך בביצוע התאמות תפעוליות.

בחודש ינואר 2021 תוקן תקנון קרן הפנסיה המקיפה "כלל פנסיה", במסגרתו נוסף מסלול השקעה "מחקה מדד S&P 500".

בחודש ינואר 2022 נכנס לתוקף תיקון לתקנון קרן הפנסיה המקיפה "כלל פנסיה", במסגרתו נוספה אפשרות עבור עמיתים שמבקשים לקבל קצבת זקנה, שגילם מעל גיל 67, לבחור בתקופה מקסימלית של תשלומים מובטחים ובלבד שבתום התקופה גילם לא יעלה על גיל 87, וכן נוסף מסלול ביטוח ייעודי לעמיתים שניידו יתרה מקרן אחרת, באופן שישמר להם הכיסוי לו היו זכאים בקרן ממנה בוצע הניוד, בכפוף למגבלות שקבועות בתקנון.

(ב) קרן פנסיה כללית - "כלל פנסיה משלימה"

כלל פנסיה וגמל פועלת מעת לעת, בכפוף לאישור הממונה, לתיקון תקנון קרן הפנסיה המשלימה וזאת, בין היתר, נוכח שינויים רגולטורים והצורך בביצוע התאמות תפעוליות.

בחודש ינואר 2022 נכנס לתוקף תיקון תקנון קרן הפנסיה הכללית "כלל פנסיה משלימה", במסגרתו הותאם נוסח התקנון לנוסח התקנון של הקרן המקיפה "כלל פנסיה". במסגרת זו, בין היתר, התווסף לקרן המשלימה מסלול השקעה מסוג מניות; נקבע כי במקרה של הפקדות בסכום העולה על תקרת ההפקדה החודשית לקרן המקיפה יועברו ההפקדות למסלול ביטוח בקרן המשלימה, שהינו מקביל למסלול הביטוח של העמית בקרן המקיפה וכן יחולו ביחס להפקדות אלה, בחירות העמיתים כפי שהן בקרן המקיפה ביחס לכיסויים ביטוחיים מסיימים בקרן.

(ג) קרן פנסיה ותיקה - עתודות קרן פנסיה לשכירים ועצמאיים ("עתודות הותיקה")

לא בוצעו שינויים בתקנון קרן הפנסיה עתודות הותיקה.

ביום 14 באפריל 2021, אישר הממונה את בקשת הקרן לתיקון תקנון הקרן. במסגרת התיקון התבקש, בין היתר, אישור הממונה לעדכון ההנחות האקטואריות ומקדמי התמורה כפי שפורסמו בחוזר ביטוח 10-1-2019 וכן תיקון הוראת התקנון בנושא מנגנון ההפחתה של מנות הפנסיה בגין כרית הבטחון. במסגרת הבקשה לתיקון התקנון, נדרשה הקרן לבצע חישוב מחדש של סך ההפחתות הנדרש ביחס למתווה כרית הבטחון כפי שאומץ על ידי הקרן בעבר, זאת היות ובהתאם למתווה ובשנים בהן נדרשה הקרן לבצע הפחתה של 1.15% מסך עליית המדד במשך חמש שנים היו בפועל מדדים נמוכים או שליליים. בהתאם לחישובי אקטואר הקרן, סך ההפחתה הנדרש המעודכן הינו 6.235% (במקום 5.75%). לפי תקנון הקרן שאושר כאמור, נקבע כי הפרש בין סך ההפחתות שבוצעו בפועל לבין ההפחתה המעודכנת החדשה יופחת בשתי פעימות וללא קשר לשיעור המדד, האחת ב-15 באפריל 2021 והשנייה ב-15 בינואר 2022.

שינויים בתקנוני קרנות הפנסיה לאחר שנת הדוח

לאחר שנת הדוח לא היו תיקונים בתקנוני קרנות הפנסיה.

שינויים בתקנוני קופות הגמל בשנת הדוח:

כלל פנסיה וגמל פועלת מעת לעת, בכפוף לאישור הממונה, לתיקון תקנון קופות הגמל שבניהולה וזאת, בין היתר, נוכח שינויים רגולטורים והצורך בביצוע התאמות תפעוליות.

בחודש אוקטובר 2021 בוצע תיקון בתקנון קופת הגמל "כלל תמר" בהתאם להוראות חוזר בעניין תיקון לתקנון התקני של קופת גמל לחיסכון, ונקבע כי עמית שכיר יהיה ראשי לבצע משיכה שלא כדין רק אם נותקו יחסי עובד מעסיק בין העמית לבין אותו מעסיק או שהעמית הגיע לגיל הזכאות המינימלי לקצבת זקנה והוא זכאי לכספים בהתאם להוראות ההסדר התחיקתי (בדומה להוראות החלות בקרן הפנסיה).

6.1.4 השווקים העיקריים, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע

נושא הביטחון הסוציאלי בישראל מורכב מרובד חובה המנוהל בידי המדינה והחל משנת 2008 גם מרובד חובה נוסף המנוהל באמצעות גופים מוסדיים, במסגרת צו פנסיית חובה, המתייחס לכלל השכירים במשק ומחייב מעסיקים להפקיד עבור עובדיהם כספים בגין מרכיבי תגמולים ופיצויים, בשיעורים הקבועים בצו פנסיית חובה, וזאת במסגרת הסדר פנסייה מקיפה, אשר נקבע כהסדר ברירת המחדל, או במסגרת קופת ביטוח לקיצבה הכוללת כיסויים למקרה מוות ונכות.

החל משכר חודש ינואר 2017, עומדים שיעורי ההפקדות המינימליות לכלל העובדים והמעסיקים במשק על 6% לרכיב תגמולי העובד, 6.5% לרכיב תגמולי המעסיק ו-6% לרכיב הפיצויים, כאשר שיעור ההפקדות של המעסיק יהיה אחיד לכל סוגי המוצרים הפנסיוניים. כן נקבע כי תשלום המעסיק כאמור יכלול רכישת כיסוי אובדן כושר עבודה לעובד, אולם בכל מקרה הפרשות המעסיק לחלק התגמולים לא יפחתו מ-5% מהשכר הקובע, וסך עלויות המעסיק בגין חלק התגמולים וכיסוי אובדן כושר עבודה ביחד לא יעלו על 7.5% מהשכר הקובע, השכר הקובע יהיה השכר בגינו יבוצעו הפקדות בהתאם להסכם העובד, אך לא פחות מהשכר המבטוח לפי צו ההרחבה לפנסיית חובה.²⁹

החל משנת 2017, חלה חובה גם על עצמאים להפקיד תשלומים לקופת גמל לקיצבה, בשיעורים שנקבעו (הפקדות בשיעור של 4.45% עד מחצית השכר הממוצע במשק ובשיעור של 12.55% על הכנסה העולה על מחצית השכר הממוצע במשק ולא מעבר לשכר הממוצע במשק), בהתאם לגובה הכנסתם (להלן: "חוק פנסיית חובה לעצמאים").

בנוסף, קיימות הפקדות לרובד רשות, הנובעות מהפקדות עובד ומעסיק שהינן בגדר הסדר מיטיב וכן מהפקדות של עמיתים עצמאיים מעבר לחובה בחוק. רובד הרשות האמור, כולל הפקדות בשיעור או בסכום העולים על המתחייב בדון וכן הפקדות לאפיקי חיסכון שחלקם אינם נהנים מהטבות מס או נהנים מהטבות מס מופחתות.

6.1.4.1 ענף ביטוח חיים

מגמות בביקוש ובהיצע: בשנת הדוח, הייתה הפנסייה למוצר הפנסיוני העיקרי ששווק על ידי הגופים המוסדיים לכלל הציבור, וזאת בהמשך למגמה הנמשכת בשנים האחרונות, של עידוד רגולטורי של הפקדות למוצרי הפנסייה, כדוגמת גיבוי חלקי של מנגנון להבטחת התשואה עד לשיעור של 30% והעלאת שיעור הבטחת התשואה,³⁰ קביעת הפנסייה כמוצר ברירת מחדל במסגרת צו פנסיית חובה ושינויים רגולטוריים נוספים, לרבות ביטול מקדמי הקיצבה המובטחים בביטוח, למעט ללקוחות בני 60 ומעלה, אי מתן אישור לתעריפים למכירת כיסוי ריסק במסגרת פוליסות ביטוח המנהלים (ראה סעיף 6.1.4.1 להלן) וכן העמדת דמי הניהול למקבלי קצבאות בקרן הפנסייה על 0.3% מסך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות למקבלי הקצבאות (ראה סעיף 6.1.2.3 לעיל).

בשנים האחרונות חל קיטון במכירת ביטוחי מנהלים וגידול בביטולי פוליסות ריסק שנמכרו בעבר, עקב תנאי התחרות בתחום והעדר תעריפים מאושרים במסגרת ביטוחי מנהלים. עם זאת, בשנת הדוח חל גידול בהיקף ההצטרפות למוצרי ביטוח חיים משולבי חיסכון בהשוואה לשנה קודמת. בשנת הדוח לא חל שינוי מהותי במכירות של מוצרי הריסק בהשוואה לשנה קודמת, אולם חל גידול במכירות ריסק אגב משכנתא. בשנה זו, חל צמצום מסויים בהיקף ביטולי פוליסות ריסק שאינו ריסק אגב משכנתא וגידול בביטולי פוליסות ריסק אגב משכנתא אשר נמכרו בעבר. להשפעות העדר תעריפים מאושרים במסגרת ביטוחי המנהלים ראה להלן.

לאחר שבמהלך שנת 2020 ניכרו השפעות מהותיות למשבר הקורונה, לרבות ירידת ערך שווי נכסים פיננסיים בתיק ההשקעות המנוהלים על ידי החברה וירידה בהיקפי ההפקדות במוצרים פנסיוניים ואחרים, בסוף שנת 2022 ובשנת הדוח, עם ההתאוששות בשוק העבודה, חל גידול בהיקפי ההפקדות במוצרים הפנסיוניים והאחרים וכן חל גידול ניכר בתשואות הנכסים הפיננסיים בתיק ההשקעות המנוהלים על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה. בנוסף, בשנת הדוח חלה התארכות במשך תביעות אובדן כושר עבודה, שעשויה להיות מיוחסת במידה מסויימת להשלכות משבר הקורונה.

החברה אינה יכולה להעריך באופן מלא את השלכות משבר הקורונה ואת התפתחותן. לפרטים בדבר תיקוני רגולציה שנבעו ממשבר הקורונה ראה סעיף 6.2.3(ד) להלן.

• **היקף הפעילות³¹:** בהתאם לפרסומי הממונה, הנכסים בענף ביטוח חיים בשוק הביטוח הישראלי ליום 30 בספטמבר 2021 הסתכמו בכ-455 מיליארדי ש"ח, מתוכם 371 מיליארדי ש"ח נכסים בתיק ביטוח חיים החדש (פוליסות משתתף ברווחים), לעומת כ-400 מיליארדי ש"ח ליום 30 בספטמבר 2020, מתוכם 318 מיליארדי ש"ח נכסים בתיק ביטוח חיים החדש, דהיינו גידול של כ-14% בסך הנכסים וגידול של כ-16% בנכסי תיק ביטוח חיים החדש.

נכון ליום 30 בספטמבר 2021, הנכסים בתיק ביטוח חיים המנוהלים על ידי כלל ביטוח הסתכמו בכ-99 מיליארדי ש"ח, מתוכם כ-79 מיליארדי ש"ח נכסים בתיק ביטוח חיים החדש (פוליסות משתתף ברווחים), לעומת כ-87 מיליארדי ש"ח נכון ליום 30 בספטמבר 2020, מתוכם כ-68 מיליארדי ש"ח נכסים בתיק ביטוח חיים החדש. דהיינו גידול של כ-14% בסך הנכסים וגידול של כ-16% בנכסי תיק ביטוח חיים החדש.

29. שכר העובד ורכיבו כמשמעם בחוק פיצויי פיטורים התשכ"ג-1963 ובתקנות לפיו.

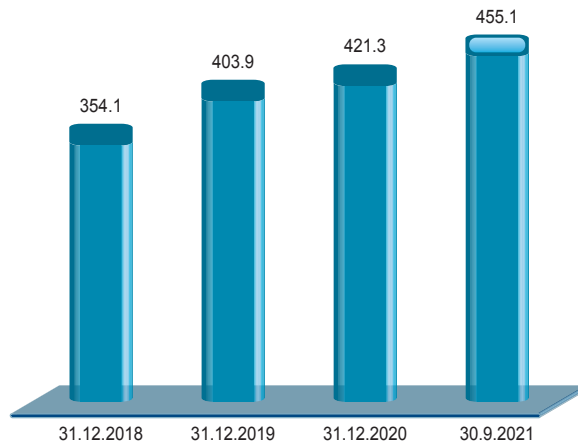
30. לפרטים בדבר החלפת האג"ח המיועדות במנגנון השלמת תשואה ובדבר זקיפת התשואה בשל נכסי הקרן בגינם קיימת הבטחת תשואה לעמיתי קרנות הפנסייה בגילאים שונים ראה סעיף 10.5.5.1(ב) להלן וסעיף 6.1.1.2 לעיל.

31. היקף הנכסים בביטוח חיים מבוסס על סכום ההתחייבויות הביטוחיות.

נכון ליום 31 בדצמבר 2021, הנכסים בתיק ביטוח חיים המנוהלים על ידי כלל ביטוח הסתכמו בכ-102 מיליארדי ש"ח, מתוכם כ-83 מיליארדי ש"ח נכסים בתיק ביטוח חיים החדש (פוליסות משתתף ברווחים), לעומת כ-92 מיליארדי ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2020, מתוכם כ-73 מיליארדי ש"ח נכסים בתיק ביטוח חיים החדש.

נכון ליום 30 בספטמבר 2021 הנכסים בתיק ביטוח חיים המנוהלים על ידי כלל ביטוח היוו כ-21.8% מסך הנכסים בשוק ביטוח החיים, בהשוואה לכ-21.7% נכון ליום 30 בספטמבר 2020.

**התפתחות הנכסים בשוק בתיק ביטוח חיים
בשנים 2021-2018
במיליארדי ש"ח**

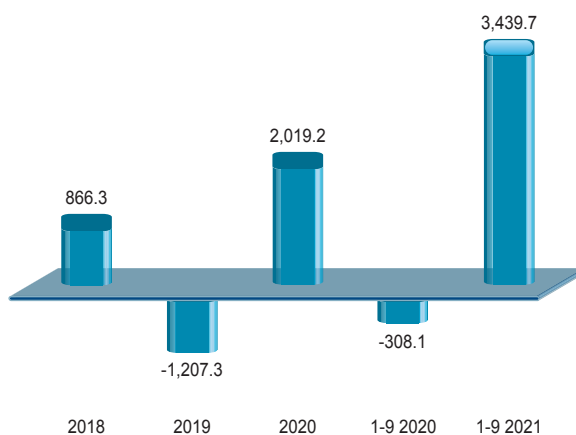
הגידול בנכסים ביום 30 בספטמבר 2021 לעומת 31 בדצמבר 2020, נובע בעיקר מעלייה בתשואות במרבית אפיקי ההשקעה בשוק ההון, אשר הביאו לגידול בהיקף הנכסים המנוהלים בשוק בתחום ביטוח החיים.

לפרטים בדבר השינויים בפרמיות ובפדיונות במוצרי הביטוח ראה חלק ב' לדוח - דוח הדירקטוריון, סעיף 2.1.1.1.

רווחיות³²: בהתאם לפרסומי הממונה, סך הרווח הכולל לפני מס מעסקי ביטוח חיים בשוק ביטוחי החיים בתשעת החודשים הראשונים של שנת הדוח הסתכם בכ-3,440 מיליוני ש"ח לעומת הפסד של כ-308.1 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. יוער כי ברבעון האחרון של שנת 2020 עברו חברות הביטוח לרווח ועל פי נתונים פומביים, הרווח הכולל לפני מס מעסקי ביטוח חיים בשוק ביטוחי החיים בשנת 2020 הסתכם בכ-2,019 מיליוני ש"ח.

הרווחיות בביטוח חיים מבוססת בין היתר על התוצאה המצרפית של המרכיבים הבאים לאורך חיי הפוליסה: המרווח הפיננסי בתיק ביטוח חיים מבטיח תשואה, דמי הניהול הנגבים מהצבירה ו/או מרווחי השקעה ו/או מההפקדות בפוליסות תלויות תשואה, הפער בין הפרמיה הנגבית לכיסוי סיכונים ביטוחיים והוצאות לבין עלותם בפועל, אורך חיי הפוליסה, רווחי השקעה, שינויים בעקום הריבית חסרת הסיכון, השפעות התארכות תוחלת החיים בפוליסות עם מקדמי קצבה מובטחים, עמלות והוצאות אחרות.

סך הרווח הכולל לפני מס בביטוח חיים ברמת השוק
בשנים 2018 עד ספטמבר 2021
במיליוני ש"ח

התוצאות המצטברות של חברות הביטוח בשוק הביטוח הישראלי בענף ביטוח חיים בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 הושפעו בעיקר מגידול משמעותי בהכנסות מהשקעות עקב עלייה בתשואות במרבית אפיקי ההשקעה בשוק ההון. בעקבות התשואות בשוק ההון, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 נגבו דמי ניהול משתנים בפוליסות תלויות תשואה מסוג עדיף ובפוליסות מסורתיות. סך דמי הניהול (משתנים וקבועים) אשר ניגבו בשוק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 הסתכמו בכ-4,381 מיליוני ש"ח בהשוואה לסך של כ-1,960 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

שוק ביטוחי החיים בתשעת החודשים הראשונים של שנת הדוח, אופיין בירידה שאינה מהותית בשיעור הפדיונות. לפרטים בדבר שיעור הפדיונות של פוליסות ביטוח חיים בקבוצה בשנת הדוח ראה חלק ב' לדוח - דוח הדירקטוריון, סעיף 2.1.1.1.

התחייבויות בגין קיצבאות המשולמות לכל החיים בגין פוליסות בתוקף, שטרם נמשכו בגין קיצבאות, מחושבות, בין היתר, בהתאם לתוחלת החיים הצפויה ובהתאם להסתברות למשיכת הקיצבה בפוליסות תקפות. בשנים האחרונות, קיימת מגמה של עלייה בשיעור המימוש של קבלת קיצבאות, על פני משיכת כספי החיסכון בסכום הוני, וזאת בנוסף ובמקביל לעליה בתוחלת החיים. החברה מעדכנת את ההתחייבויות בגין מקבלי הקצבאות מעת לעת. לשינויים הנובעים מעידכון ההנחות הדמוגרפיות עקב חוזר לוחות תמותה וכן לשיפורים במודל ראה ביאורים 38(ה) (1)(ד) ו-2(3) לדוחות הכספיים.

בחודש פברואר 2019 אושרו על ידי הרשות תעריפים חדשים למוצרי ביטוח חיים למקרה מוות (הריסק) של חברות הביטוח בישראל, במסגרתם נכללה הפחתה משמעותית בתעריפים המאושרים למוצרי הריסק שנמכרים ממועד זה ואילך ובמקביל הורחה הרשות על שינוי מנגנון תשלום העמלות לסוכני הביטוח (לעיל ולהלן: "אישור תעריפי הריסק"). התעריפים אושרו במקור לתקופה של שנתיים ובחודש דצמבר 2020 הוארך תוקף אישור התעריפים עד ליום 31 בדצמבר 2022.

בעקבות עדכון תעריפי המכירה של מוצרי הריסק (ולרבות עדכון מבנה ההנחות למבוטחים), תנאי התחרות בשוק והבדלים בין החברות ביחס לגילאים השונים, פחתה רווחיות כלל ביטוח במכירת מוצרי הריסק וריסק אגב משכנתא.

³² הרווח המוצג בביטוח חיים בשנים 2018-2019 הינו לפני הצגה מחדש בשל יישום למפרע של הוראות חוזר רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון בדבר 'חוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - בדיקת נאותות העתודה'.

במסגרת אישור תעריפי הריסק כאמור, ונכון למועד פרסום הדוח, טרם אושרו לחברה (ולמיטב ידיעתה אף לא לחברות אחרות), תעריפים למכירת כיווי ריסק במסגרת פוליסות ביטוח המנהלים. עקב האמור, הפסיקו חברות הביטוח את שיווקם של כיווי ריסק במסגרת ביטוחי המנהלים. היעדר תעריפים מאושרים למכירת כיווי ריסק במסגרת ביטוחי המנהלים הביא להפחתה משמעותית במכירות ביטוחי המנהלים, וכנגזרת הביא גם לירידה במכירות כיווי אובדן כושר עבודה שנמכר אגב ביטוחי המנהלים, והביא לגידול מסויים במכירתם של מוצרים פנסיונים אחרים, בעיקר מוצרי הפנסיה, לרבות קרנות הפנסיה המנוהלות על ידי כלל פנסיה וגמל. למועד זה החברה אינה יודעת אם ומתי יאושרו תעריפים למכירת כיווי ריסק במסגרת פוליסות ביטוח המנהלים.

כמו כן, מכירת מוצרי ביטוח חיים פחתה גם כתוצאה מיישום הוראות חוזר תאונות אישיות, הכולל הוראה לפיה כיווי מוות מתאונה ונכות מתאונה ישווקו בהתאם לחלק מהוראות חוזר תאונות אישיות, ונכח העדר תעריפים מאושרים למוצרים אלו במרבית החברות בשוק. לפרטים נוספים בדבר חוזר תאונות אישיות ראה סעיפים 6.2.2(ד) ו-8.1.2.1(ג) להלן. לפרטים בדבר חוסר הוודאות באשר לאישור תעריפים למוצרי מוות מתאונה ונכות מתאונה ראה סעיף 6.2.2(ד) להלן.

למידע כספי של החברה בענף ביטוח חיים ראה גם ביאור 20 לדוחות הכספיים.

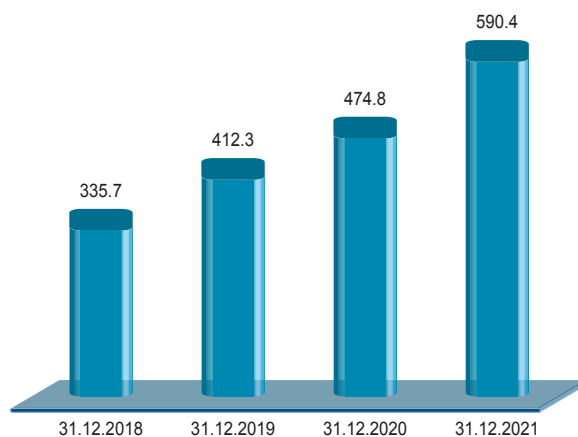
- **לקוחות:** בשנת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בתמהיל הלקוחות בענף. לפרטים נוספים ראה סעיף 6.4.1 להלן.

6.1.4.2 ענף קרנות פנסיה

- **מגמות בביקוש ובהיצע:** לאורך השנים עודדה המדינה את החיסכון הפנסיוני באפיק הקיצבתי, בין היתר, באמצעות גיבוי חלק מהשקעות קרנות הפנסיה באגרות חוב מיועדות; צו פנסיית חובה, במסגרתו נקבע כי ברירת המחדל, כל עוד לא בחר המבוטח אחרת היא הצטרפות לקרן הפנסיה; הגבלת האפשרות של מבטחים למכור תוכניות ביטוח חיים חדשות הכוללות מקדמי קיצבה מובטחי תוחלת חיים; קרנות ברירת מחדל (לפרטים ראה סעיף 6.2.1(א) להלן); זקיפת תשואת אגרות חוב מיועדות למקבלי קיצבה בקרנות הפנסיה (לפרטים ראה סעיף 6.1.1.2 לעיל); ואי מתן אישור לתעריפים למוצרי הריסק במסגרת ביטוח מנהלים (לפרטים ראה סעיף 6.1.4.1 לעיל). כל אלו, בצירוף ההוראות בדבר מנגנון השלמת התשואה (לפרטים ראה סעיף 10.5.5.1(ב) לעיל), יוצרים העדפה אצל לקוחות, במהלך השנים האחרונות, למוצר הקיצבתי הנרכש במסגרת קרן הפנסיה, על אף יתרונות מסויימים שקיימים למוצרי הביטוח על פני הפנסיה. בשנים האחרונות התגברה המגמה של העדפת מוצרי הפנסיה על פני מוצרי הביטוח והגמל ומוצרי הפנסיה המשיכו להיות המוצר הפנסיוני המוביל המשווק בשוק. כתוצאה, בשנת הדוח ניכר המשך גידול בהיקף ההצטרפות למוצרי הפנסיה.

- **היקף הפעילות:** בהתאם לפרסומי הממונה, הסתכם היקף הנכסים הצבורים בקרנות הפנסיה החדשות והכלליות בשוק הפנסיה ביום 31 בדצמבר 2021 בכ-590.4 מיליארדי ש"ח, בהשוואה לכ-474.8 מיליארדי ש"ח בתקופה המקבילה; דהיינו גידול של כ-24%. הגידול בהיקף הנכסים הצבורים נבע בעיקר מהתשואות על הנכסים המנוהלים וכן בשל הפקדות במהלך השנה. חלקן של קרנות הפנסיה המקיפות והכלליות בקבוצה מסך שוק קרנות הפנסיה המקיפות והכלליות, נכון ליום 31 בדצמבר 2021, היה כ-15.8%, ללא שינוי לעומת התקופה המקבילה. הצבירה נטו בשוק קרנות הפנסיה המקיפות והכלליות בגין הפקדות במהלך שנת הדוח הסתכמה בכ-43.4 מיליארדי ש"ח לעומת 39.6 מיליארדי ש"ח בתקופה המקבילה.

**התפתחות הנכסים בשוק קרנות הפנסיה החדשות והכלליות
בשנים 2021-2018
במיליארדי ש"ח**

רווחיות: הרווחיות בקרנות הפנסיה מבוססת, בין היתר, על הפער שבין דמי הניהול שהחברות המנהלות גובות לבין ההוצאות בפועל. דמי הניהול וההוצאות מושפעים מכמות העמיתים, היקף הנכסים הצבורים, סכומי ההפקדות ומושפעים אף מהתשואות בשוק ההון.

התחרות הערה בשוק הפנסיה, מתבטאת בהנחות בדמי ניהול לעמיתים. הקמת קרנות ברירת מחדל נבחרות גרמה והמשיכה לגרום בשנת הדוח להפחתת שיעור דמי הניהול הממוצעים של מצטרפים חדשים, עמיתים קיימים ומקבלי קיצבה. לפרטים בדבר הוראות בקשר עם הגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני והשלכותיה, וכן בדבר התחרות ביחס למקבלי קצבאות, ראה סעיפים 6.2.1 להלן ו-6.1.2.3 לעיל. לפרטים בדבר היקף הנכסים, הצבירה ודמי הניהול הממוצעים, ראה סעיף 6.1.2.2 לעיל. למידע כספי של החברה בענף קרנות פנסיה ראה ביאור 20 לדוחות הכספיים.

צבר שינויים רגולטוריים שהוחלו במהלך השנים האחרונות הובילו להפחתה משמעותית ברווחיות ענף הפנסיה, לרבות כלל פנסיה וגמל.

לקוחות: בשנת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בתמהיל הלקוחות בענף. לפרטים נוספים ראה סעיף 6.4.3 להלן.

בענף קרנות הפנסיה הוותיקות לא חל שינוי בביקוש וההיצע לאור העובדה שמדובר בקרנות סגורות להצטרפות עמיתים חדשים.

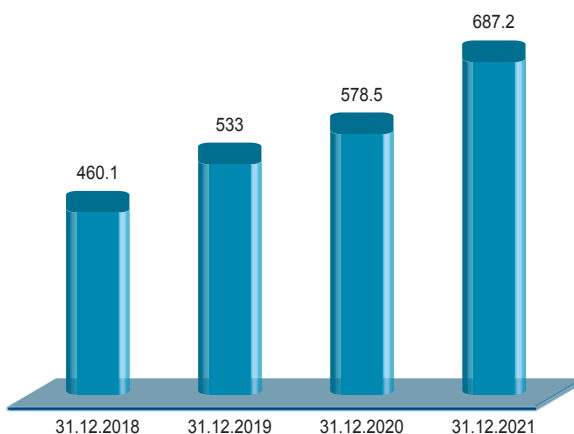
6.1.4.3 ענף קופות גמל

מגמות בביקוש ובהיצע: הביקוש למוצרי הגמל, שהינם בעיקרם מוצרי חיסכון בלבד, התמקד ביחס למוצר קופת הגמל בעיקר בניוד צבירות קיימות בין הגופים המוסדיים השונים ובקבלת הפקדות חד פעמיות אגב פרישה או מוות של עמית (אגב תיקון 190³³), ביחס לקרנות ההשתלמות וקופות גמל להשקעה - בהפקדות חדשות וכן בניוד צבירות קיימות בין הגופים המוסדיים השונים; זאת תוך תחרות על דמי הניהול והתשואות.

היקף הפעילות: בהתאם לפרסומי הממונה, סך כל הנכסים בקופות הגמל בשוק קופות הגמל הסתכם ביום 31 בדצמבר 2021 בכ-687.2 מיליארדי ש"ח, בהשוואה לכ-578.5 מיליארדי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2020, גידול של כ-19%. גידול זה נובע בעיקר מהתשואות על הנכסים המנוהלים וכן מצבירה חיובית נטו של כ-38.8 מיליארדי ש"ח אשר הביאו יחדיו (בניכוי גביית דמי ניהול) לגידול של כ-109 מיליארדי ש"ח בנכסי קופות הגמל בשוק.

נכון ליום 31 בדצמבר 2021 היקף נכסי קופות הגמל המנוהלים בקבוצה מהווים כ-7.1% מסך הנכסים בשוק קופות הגמל בהשוואה לכ-6.5% נכון ליום 31 בדצמבר 2020.

התפתחות הנכסים בשוק קופות הגמל
בשנים 2018-2021
במיליארדי ש"ח

בשנת הדוח נמשכה המגמה של מעבר עמיתים וצבירות בין קופות הגמל. להערכת הקבוצה, מגמה זו נובעת מתחרות בין הקופות על תשואות, מתחרות על דמי ניהול, ומהגברת השקיפות בענף.

למידע כספי של החברה בענף קופות גמל ראה סעיף 6.1.2.2 לעיל.

רווחיות: הרווחיות בקופות הגמל מבוססת, בין היתר, על הפער שבין דמי הניהול שהחברות המנהלות גובות לבין שיעור ההוצאות בפועל. דמי הניהול מושפעים מהתחרות בשוק, מהיקף הנכסים הצבורים והתשואות בנכסים המנוהלים, כמו גם משינויים רגולטוריים. בשנת הדוח חלה המשך ירידה בדמי הניהול הממוצעים, בעיקר בקרנות ההשתלמות.

לקוחות: בשנת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בתמהיל הלקוחות בענף. לפרטים נוספים ראה סעיף 6.4.4 להלן.

33. תיקון לפקודת מס הכנסה והוראת שעה ("תיקון 190") במסגרתו הורחבו, בין היתר, הטבות המס הניתנות בעת משיכת כספים באפיק החיסכון לקיצבה ונקבעו הוראות בקשר עם זכאות עמיתים לכספי פיצויים וכן זכאות מוטבים לכספי נפטר.

6.1.5 שינויים מהותיים הצפויים בחלקה של החברה בשווקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים העיקריים והתמהיל שלהם, בהתחשב בין היתר, בביקושים ובוותק של המוצרים הקיימים

פוליסות ביטוח חיים, קרנות פנסיה וקופות גמל הינם מוצרים תחליפיים זה לזה, לאור היותם מוצרי חיסכון ארוך טווח, המזכים בהטבות מס, ואשר ניתן לשלב בהם כיסויים ביטוחיים. בעקבות שינויים רגולטורים, גברה האחידות בין המוצרים השונים, המתבטאת בין היתר, במבנה דמי הניהול, ביכולת למכור כיסויים ביטוחיים לעמיתים ובהיעדר מקדמי קיצבה מובטחים. להערכת הקבוצה, מוצר הפנסיה ימשיך להיות המוצר המוביל בשוק בין היתר, לאור צו פנסיית חובה, חוק פנסיית חובה לעצמאים (לפרטים ראה סעיף 6.1.4 להלן). ההוראות בקשר עם קרנות ברירת מחדל (לפרטים ראה סעיף 6.2.1 (א) להלן), קיומם של מנגנוני הבטחת תשואה (לפרטים ראה סעיף 10.5.5.1 (ב) לעיל), מקדמים משופרים למקבלי קצבאות פנסיה ביחס לביטוחי המנהלים (אם כי מדובר במקדמים שאינם מובטחים) והיעדר אישור תעריפים למוצרי הריסק במסגרת מוצרי ביטוח המנהלים (לפרטים ראה סעיף 6.1.4.1 לעיל).

בשנת הדוח הקבוצה הינה הקבוצה הרביעית בגודלה בשוק הפנסיוני ובעלת יתרון יחסי מסוים, לאור העובדה שהיא משווקת את כל מגוון המוצרים בתחום.

6.1.5.1 ענף ביטוח חיים

בהתאם לפרסומי הממונה, בשנת הדוח היתה הקבוצה השניה בגודלה בענף ביטוח החיים, בהתאם להיקף נכסים מנהלים, כהגדרתם על ידי הממונה. לא ידוע לחברה על שינויים מהותיים שצפויים בחלקה הכולל בענף ביטוח חיים, והדבר תלוי, בין היתר, בהתנהגות הגופים המוסדיים המתחרים, בטעמי המבטחים והעמיתים ובהתנהגות הגורמים המפיצים, בהשפעות שינויים רגולטוריים בתחום החיסכון הפנסיוני ביחס לנכסים המנהלים ולמכירות חדשות ובהיתכנות המשך מכירות עתיד של ביטוחי ריסק במסגרת ביטוחי מנהלים.

לעובדה שלפוליסות הביטוח הקיצבתיות, שנמכרו בעבר והכוללות מקדמי קיצבה מובטחי תוחלת חיים (כמו גם פוליסות שנמכרות כיום לבני 60 ומעלה), יש יתרון יחסי על פני קרנות הפנסיה עבור הלקוחות וזאת ביחס לתקופה שלאחר גיל הפרישה, מאחר שאינן כפופות להוראות תקנוניות ואין בהן מנגנון איזון אקטוארי, ומנגד קיומו של מנגנון הבטחת תשואה למקבלי קיצבה או לעמיתים בגילאים הסמוכים לפרישה בקרנות הפנסיה, תיתכן השפעה על חלקו של ענף הביטוח בשוק החיסכון הפנסיוני.

היעדר תעריפים מאושרים למכירת ביטוחים למקרה מוות (ריסקים) במסגרת ביטוחי המנהלים (לפרטים ראה סעיף 6.1.4.1 לעיל), הביא לגידול בהעדפה לרכישת מוצר הפנסיה, על חשבון מוצר הביטוח ואולם כלל ביטוח אינה יכולה להעריך את ההשפעה ארוכת הטווח של האמור והיא תלויה, בין היתר, בתקופת הפסקת המכירה, בהתנהגות המתחרים ובטעמי הלקוחות ובגורמים המפיצים.

יתרון נוסף שיכול וייווצר למוצר הפנסיה נובע מעלויותיהם היחסיות של הכיסויים הביטוחיים בקרן הפנסיה ביחס לעלותם במוצר ביטוח המנהלים.

6.1.5.2 ענף קרנות הפנסיה

בשנת הדוח, היתה הקבוצה הרביעית בגודלה בענף קרנות הפנסיה, בהתאם להיקף נכסים מנהלים, כהגדרתם על ידי הממונה. להערכת החברה, בשנים הבאות ימשיכו מוצרי הפנסיה להיות מוצרים מובילים בשוק החיסכון הפנסיוני. החברה מעריכה כי חלקה של כלל פנסיה וגמל בענף הפנסיה יושפע, בין היתר, משיעור דמי הניהול שישגבו, מהתשואות, מההשירות, מהתחרות בין הגופים המוסדיים, מהתנהגות הגורמים המפיצים, מטעמי המבטחים והעמיתים וכן מהוראות הרגולציה הרלבנטיות.

כאמור, חלקה של כלל פנסיה וגמל בענף הפנסיה מושפע וצפוי להיות מושפע באופן ניכר מקרנות ברירת מחדל לאור שיעור דמי הניהול הנגבים במסגרתן והשפעתם הישירה והעקיפה על התחרות בשוק, לפרטים ראה סעיף 6.2.1 (א) להלן, נוכח היתרון התפעולי שקיים לקרנות אלה ביחס לצירוף עמיתים חדשים, לפיו לא נדרש מילוי טופס לצורך הצטרפות אליהן; וכן מהשפעת שינויים במנגנון הבטחת יציבות קרנות הפנסיה וזקיפת תשואה מובטחת (הן מכוח אג"ח מיועדות והן מכוח מנגנון השלמת התשואה) על קבוצות הגיל, בין קרנות הפנסיה השונות. לפרטים ראה סעיפים 6.1.1.2 לעיל ו-10.5.5.1 (ב) להלן. להערכת החברה, נוכח שינויים רגולטורים מהשנים האחרונות, ונוכח התחרות העזה בתחום הן במועד ההצטרפות והן ביחס לניוד עמיתים קיימים, שבאה לידי ביטוי בין היתר בתחרות על דמי ניהול ותשואות, המשפיעים על היקפי השימור והמכירות החדשות של המוצרים הפנסיוניים השונים קיימת אי ודאות, ביחס לתנאי התחרות ונתח השוק העתידי של כלל פנסיה וגמל.

המשך היעדר תעריפים מאושרים למכירת כיסויי ריסק במסגרת פוליסות מנהלים, כמפורט לעיל, יכול וימשיך להביא להמשך העדפה של מוצרי הפנסיה.

כמו כן, המשך התגברות בבקשות ניוד של עמיתים לקרנות פנסיה סמוך למועד פרישתם יכול להיות גם הוא בעל השלכה מהותית לתוצאותיה העסקיות של החברה. בשנת הדוח ניכר גידול בהיקפי הסכומים שלגביהם בוצע ניוד של עמיתים סמוך למועד פרישתם, ולהערכת החברה מדובר במגמה שיכול ותתגבר בשנים הבאות.

6.1.5.3 ענף הגמל

בשנת הדוח היתה הקבוצה החמישית בגודלה בענף קופות הגמל, בהתאם להיקף נכסים מנוהלים, כהגדרתם על ידי הממונה. חלקה של החברה בענף קופות הגמל מושפע, בין היתר, מהתחרות בין הגופים המוסדיים ובתי ההשקעות, אשר מושפעת מתשואות קופות הגמל, מגובה דמי הניהול, ומהשירות שיינתן לעמיתים.

קרנות ההשתלמות שונות מיתר מוצרי החיסכון הפנסיוני כיוון שהן מקנות אפשרות לחיסכון לטווח בינוני, המזכה בהטבות מס. חלקה של החברה בענף קרנות ההשתלמות מושפע, בין היתר, מהתחרות בין הגופים המוסדיים, אשר מושפעת מתשואות קרנות ההשתלמות, מגוון מסלולי ההשקעה, דמי הניהול, ומהשירות שיינתן לעמיתים.

בשנת הדוח, גדלו משמעותית ההפקדות והצבירות בקופות הגמל להשקעה המנוהלת על ידי כלל פנסיה וגמל. לשינויים בהיקף ההפקדות לקופות גמל להשקעה, ראה סעיף 6.1.2.2 לעיל.

חלקה של החברה בענף קופות הגמל, צפוי שיושפע ביחס לקרנות ההשתלמות וקופות גמל לקיצבה, אף מהוראות חוזר קופת ברירת מחדל נוכח הליכי הצירוף שנקבעו במסגרתו.

המידע בכל הקשור לשינויים עתידיים בחלקה של החברה בשווקים, במוצרים הפנסיונים השונים, הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. השינויים והשלכותיהם בפועל עשויים להיות שונים מאלה שנחזו וזאת נוכח השינויים הרגולטוריים הרבים שמצויים בראשית יישומם; שינויים רגולטוריים עתידיים, ככל שיהיו ואשר יכול ויהיה בהם להשפיע על חלקה של החברה בשווקים השונים; התחרות בשוק; התנהגות הגופים המוסדיים המתחרים והגופים המפיצים; וכן טעמי הלקוחות.

6.2 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

הפעילות בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מבטחים, על קרנות פנסיה ועל קופות גמל הפועלות בתחום - לרבות חוק הביטוח, חוק קופות גמל, חוק הייעוץ הפנסיוני ותקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964, וכן כפופה להוראות הממונה, כפי שהן מתפרסמות מעת לעת. קופות גמל וקרנות פנסיה מנוהלות על ידי חברות מנהלות, קופות ביטוח מנוהלות על ידי חברות ביטוח.

הפעילות בתחום זה טעונה רישוי מאת הממונה, בהתאם לחוק הביטוח ולחוק קופות גמל, ומפוקחת על ידי רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון. חברה מנהלת של קופת גמל המנהלת קרן פנסיה נדרשת לקבל רישיון מבטח, שמהווה גם רישיון חברה מנהלת לכל קופות הגמל שבניהולה. חברה מנהלת שניתן לה רישיון מבטח כאמור, רשאית כיום לנהל את כל סוגי קופות הגמל, למעט קופות ביטוח. חברה מנהלת אחת יכולה לנהל גם קרן פנסיה חדשה מקיפה אחת, קרן פנסיה חדשה כללית וכן קרן פנסיה ותיקה וקופות גמל. חברה מנהלת רשאית לעסוק גם בעיסוק אחר הנוגע למוצר פנסיוני שאישר הממונה ובכפוף לתנאים שאישר ובלבד שהעיסוק מוסדר לפי הוראות חוק קופות גמל, חוק הביטוח או חוק היעוץ הפנסיוני. בנוסף, כל קופת גמל המנוהלת על ידי חברה מנהלת מחוייבת באישור לניהול קופת גמל המתחדש מדי שנה.

במסגרת חוק הביטוח נקבע כי לא ינתן לאדם היתר לשליטה במבטח, אם לאחר מתן ההיתר תהיה לאותו אדם החזקה העולה על שיעור של 15% מסך נכסי החיסכון ארוך הטווח, כהגדרתם בחוק הביטוח. חוק הביטוח מטיר החזקה מהותית בתחום החיסכון לטווח ארוך, אם מקורה של החזקה מהותית זו בשינויים הנובעים מהפעילות השוטפת. לפי מיטב ידיעת החברה, בהתאם לשקלול המידע המתפרסם באתר הממונה, היקף ההחזקות של החברה בתחום החיסכון לטווח ארוך נכון ליום 30 בספטמבר 2021, הוא כ-12.8%.

תחום הפעילות מאופיין בהסדרה רגולטורית משמעותית, ענפה ותכופה, הן ביחס למוצרים שנמכרו בעבר ועדיין בתוקף היום והן ביחס למוצרים שנמכרים כיום, שמטרתה בין היתר, הגברת השקיפות, התחרות ושכלול השוק.

להלן יפורטו שינויים מהותיים שחלו בהוראות הרגולטוריות בתחום הפעילות בשנים האחרונות:

6.2.1 הגברת התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני

במהלך השנים האחרונות פורסמו הוראות ותקנות אשר הביאו להגברת של שכלול השוק, של התחרות והשקיפות, בין היתר, במטרה לאפשר לחוסכים הפנסיוניים להתאים טוב יותר את המוצרים לצרכיהם ולפשט את תהליך קבלת החלטותיהם. להלן פירוט הוראות עיקריות, כדלקמן:

א. קופות ברירת מחדל

במסגרת הוראות חוזר בעניין "הוראות לעניין בחירת קופת גמל" (להלן: "חוזר קופת ברירת מחדל"), שעניינו בחירת קרנות פנסיה נבחרות, שהינן קרנות ברירת מחדל אליהן מצורפים עמיתים שלא מילאו טופס הצטרפות לקופת גמל ואשר מעסיקם לא בחר קופת ברירת מחדל בהליך תחרותי שנערך על ידו (לעיל ולהלן: "קרנות ברירת מחדל"), בחודש ספטמבר 2021 פורסמו תוצאות הליך במסגרתו נבחרו ארבע קרנות פנסיה מתחרות, בהן שתי קרנות פנסיה חדשות, לשמש קרנות נבחרות לתקופה של שלוש שנים, בדמי ניהול שיעמדו על 1% מההפקדה ו-0.22% מהצבירה, החל מחודש נובמבר 2021. בחירת קרנות ברירת המחדל בוצעה תוך מתן העדפה לקרנות פנסיה שנתח השוק שלהן מהפקדות (במועדים שנקבעו בהליך) קטן מ-10% והעדפה מוגברת לקרנות שנתח השוק שלהן מהפקדות קטן מ-5%, לרבות גורמים שאינם פעילים כיום בשוק קרנות הפנסיה.

בהתאם להליך בחירת הקרנות הנבחרות, דמי הניהול שתגבנה קרנות ברירת המחדל ממקבלי קיצבה שיפרשו במהלך תקופת הזכייה (אף אם הצטרפו שלא במסגרת ברירת המחדל), לא יעלו על שיעור של 0.3% לשנה, לכל תקופת קבלת הקצבה.

במקביל, הוראות הליך בחירת קרנות נבחרות כללו עדכון בעניין קופת גמל לקיצבה או קרן השתלמות ברירת מחדל שתבחר באמצעות הליך תחרותי שיערוך המעסיק. ביחס להליך זה, בו רשאית כל חברה מנהלת להשתתף, ואשר הקריטריונים בו הינם מדד שירות, תשואות ודמי ניהול, נקבע כי המעסיק רשאי להביא בחשבון גם מדד סיכון (מדד שארפ) וכן נקבע כי המשקל שיינתן לשיעור דמי הניהול המוצע למקבלי קצבת זקנה שיפרשו בתקופת היותה של הקרן נבחרת, לא יעלה על 10% מהציון.

הקמת קרנות ברירת מחדל והיתרונות התחרותיים שמוקנים להן, הינם בעלי השפעה רוחבית מהותית על שוק קרנות הפנסיה. הוראות חוזר קופת ברירת מחדל, לרבות הוראות בקשר עם קביעת דמי ניהול כקריטריון מרכזי, הביאו לכניסת מתחרים חדשים לשוק, לירידה בדמי הניהול הממוצעים הנגבים בקופות גמל לקיצבה ובקרנות השתלמות, להגברת הניידים מקרן הפנסיה של כלל פנסיה וגמל (לרבות כתוצאה מכניסת קרנות ברירת המחדל למעסיקים שמולם פועלת כלל פנסיה וגמל), ובהתאמה אף הביאו, על פני שנים, לשינוי בנתחי השוק של המתחרים הקיימים, לרבות כלל פנסיה וגמל. ההשפעה האמורה התעצמה נוכח השפעתן המשולבת של הוראות האמורות ביחד עם ההוראות בדבר נידוד אגב הצטרפות (ראה סעיף 6.3.1 להלן). ההתחייבות להנחה בדמי הניהול למקבלי קיצבות הגבירה את התחרות בין הגופים המוסדיים ביחס לעמיתים הנמצאים בסמוך לשלב הפרישה. לפרטים בדבר תקנות דמי ניהול - מקבלי קצבות ראה סעיף 6.1.2.3 לעיל. החברה אינה יודעת להעריך את מלוא ההשלכות של הליך בחירת הקרנות הנבחרות אשר החלו פעילותן בחודש נובמבר 2021 ודמי הניהול שהוצעו על ידן.

עם זאת, בשל הגברת היקף השיווק הפנסיוני המבוצע על ידי החברה ו/או סוכנים, וכן בשל היעדר תעריפים מאושרים למכירת כיווי ריסק במסגרת ביטוחי המנהלים (לפרטים ראה סעיף 6.1.4.1 לעיל), חל גידול בהפקדות של עמיתים חדשים למוצרי הפנסיה, לרבות קרנות הפנסיה המנוהלות על ידי כלל פנסיה וגמל, ביחס לשנה קודמת.

המידע בכלל הקשור להשלכות אפשריות של ההוראות שעניינן הקמתן ובחירתן של קרנות ברירת מחדל, הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. היישום בפועל עשוי להיות שונה באופן מהותי מזה שנחזה, והוא תלוי במידה רבה בגורמים הבאים: הצעדים שינקטו על ידי החברות בקבוצה, לרבות לעניין התמודדות עם הגברת התחרות בשוק והשינויים בנתחי השוק ובהכנסות הגופים המוסדיים בקבוצה; יחסי הגופים המוסדיים עם המעסיקים והגורמים המפצים; התנהגות הגופים המוסדיים המתחרים; טעמי העמיתים והמבוטחים והתנהגותם ביחס למוצרים שברשותם; התנהגות המעסיקים וגורמים מתפעלים מטעמם; השלכות שינויים רגולטוריים אחרים בתחום והשפעתם המשולבת עם ההוראות כאמור.

ב. הסרת חסמים תפעוליים - העברת מידעים בתחום החיסכון הפנסיוני והמסלוקה הפנסיונית

במהלך השנים נקטה הרשות שורה של צעדים שמטרתם להסיר חסמים תפעוליים ולסייע בקבלת מידעים, יצירת שקיפות והסרת חסמי המעבר בין המוצרים השונים.

במסגרת זו, בין היתר, הוקמה המסלוקה הפנסיונית המרכזית (להלן: "**המסלוקה הפנסיונית**") המשמשת להעברת מידע בין הגורמים השונים הפועלים בשוק החיסכון הפנסיוני (הגופים המוסדיים, בעלי הרישיון, המעסיקים, המבוטחים והעמיתים) וכן לביצוע - שורת פעולות (שביחס לחלקן קיימת חובה לבצען באמצעות המסלוקה הפנסיונית בלבד). למן הקמת המסלוקה הפנסיונית, התווספו והתעדכנו ההוראות בדבר המידע והבקשות אותן יש להעביר באמצעות המסלוקה הפנסיונית.

לשם יישום ההוראות שעניינן העברת מידע באמצעות המסלוקה הפנסיונית, נכנס לתוקף בהדרגה, חוזר הקובע מבנה של רשומה אחודה שנועדה לשמש את הגופים המוסדיים, בעלי הרישיון וצרכני מידע נוספים בתחום החיסכון הפנסיוני במסגרת הפעולות העסקיות השונות המתבצעות ביניהם (להלן: "**חוזר מבנה אחיד**"). הוראות חוזר מבנה אחיד מתעדכנות מעת לעת וישומן כרוך בהערכות תפעוליות ומיכונית על פני זמן.

חוזר מבנה אחיד כולל מספר ממשקים שמטרתם ליצור מתכונת אחידה להעברת מידע בין הגורמים השונים, בלוחות זמנים קבועים וביניהם ממשק מעסיקים שעיקרו יצירת ממשק מובנה להעברת מידע אודות תשלומי מעסיקים למוצרים פנסיוניים עבור עובדיהם לצורך רישום זכויותיהם באופן תקין במערכות הגוף המוסדי וכן מידע אודות הפסקת הפקדות והסיבה להפסקת הפקדות כאמור; ממשק האירועים באמצעות מועברות בקשות לקבלת מידע ובקשות לביצוע פעולות³⁴, ממשק אחזקות וטרם ייעוץ³⁵, ממשק יתרות פיצויים³⁶; ממשק נידוד³⁷; ממשק מידע למעסיק³⁸ והיזונים חוזרים.

34. ממשק אירועים הינו ממשק המבטא את כל הבקשות המגיעות לחברה מהמסלוקה, בין אם מדובר בבקשות לקבלת מידע ובין אם מדובר בבקשות לביצוע פעולות.
35. ממשק אחזקות הינו ממשק הכולל נתונים אודות המוצרים הפנסיוניים של מבוטחים ועמיתים, שעל גוף מוסדי להעביר לבעל רישיון בהמשך לבקשתו להעברת מידע אודות הלקוח.
36. ממשק יתרות פיצויים הינו ממשק למתן מידע אודות יתרות פיצויים, למעסיק בגין עובדיו, או למבוטח בעבור תקופות עבודה אצל מעסיקיו.
37. ממשק הנידוד מסדיר את הליכי נידוד כספים בין גופים מוסדיים, וקובע כי נידוד כספים המתנהל בין הגופים המוסדיים יבוצע במסגרת המסלוקה הפנסיונית בלבד.
38. ממשק מידע למעסיק קובע מידע שהמעסיק רשאי לקבל מהגוף המוסדי באמצעות הממשק ומועדים למתן תשובות למעסיק מאת הגוף המוסדי.

טיטות לתיקון חוזר מבנה שפורסמו במהלך שנת הדוח, כוללות הקמה של ממשק פיצול פוליסות, שעניינו קבלת הוראות בדבר שיוך ההפקדות למוצרים הפנסיוניים השונים של המבוטחים, וממשק אירועים הקמה, שנועד לאפשר למבוטחים ולעמיתים לבצע פעולות שונות במוצרים הפנסיוניים שלהם.

המסלוקה מסייעת ומייעלת את הליכי העברת המידע ביחס לכספים הפנסיוניים, מסירה חסמים תפעוליים ומקלה על מעבר כספים בין גופים מוסדיים מתחרים ועל איתורם של כספים אלה, מקלה על הצטרפות עמיתים והליכי גביה, ולפיכך מסייעת בהגברת התחרות ובייעול הליכים תפעוליים.

להערכת החברה, השימוש בממשקים השונים, ובראשם בממשק מעסיקים, והסדרת הליכי העברת מידע וטיפול בכספים הינם בעלי השלכות חיוביות, בין היתר בשיפור המידע שקיים בגופים המוסדיים באשר להפקדות כספים המבוצעות אליהם, ובהתאם בשיפור הליך קליטת הכספים והפחתת התלות בגורמים משוקים. תהליך הטמעת הטיפול המתמשך בנושא במערכות הגופים המוסדיים בקבוצה הביא לשיפור מהותי בטיפול בכספים הפנסיוניים המנוהלים על ידי החברה. הגופים המוסדיים בקבוצה מוסיפים ומבצעים תהליכי הטמעה וטיפול בסוגיות העולות אגב יישום חוזר מבנה אחיד, לרבות באמצעות שיפורים במערכות המיכון ובתהליכי העבודה. יצוין כי כניסתה לתוקף של ההוראה בדבר חובת הדיווח ברמת מבוטח במסגרת ממשק המעסיקים (בשונה מדיווח ברמת פוליסה) הוסיפה קושי תפעולי בשיוך ההפקדות למוצרים הפנסיוניים השונים של המבוטחים והעמיתים. לפרטים נוספים בקשר עם השלכות הטמעת ממשקים ראה ביאור 41(א)(4א)(2) לדוחות הכספיים.

שיפור בתשתיות העברת המידע והכספים בשוק החיסכון הפנסיוני

בחודש אוקטובר 2020 פרסם הממונה נייר התייעצות שעניינו שיפור בתשתיות העברת המידע והכספים בשוק החיסכון הפנסיוני ("פרוייקט שיפור התשתיות"), אשר כלל מספר סוגיות שנבחנו על ידי הרשות, לרבות שיפור איכות המידע המועבר במסגרת המסלוקה הפנסיונית, שיפור תהליך ההצטרפות למוצרי החיסכון הפנסיוני, אופן הטמעת טכנולוגיות חדשות בתהליכי העברת מידע וסליקת כספים בשוק החיסכון הפנסיוני, והנגשה לגופים המוסדיים של מידע על פרטי הגורם המבצע הפקדות כספים פנסיוניים באמצעות המערכת הבנקאית.

בחודש יוני 2021 פורסמו תיקונים לחוזר מבנה אחיד ולחוזר אופן הפקדת תשלומים לקופת גמל, אשר יחד עם טיטות לתיקון לחוזר חובת שימוש במערכת סליקה פנסיונית מרכזית שפורסמה בחודש אוקטובר 2020 כללו את ההוראות בדבר השלב הראשון של פרוייקט שיפור התשתיות (בסעיף זה להלן: "חוזרי התשתיות"). במסגרת חוזרי התשתיות נקבעו הוראות שעתידות להיכנס לתוקף, בין היתר, בדבר עיבוי תשתית להעברת מידע בין גורמים בשוק הפנסיוני, וכן הוראות שעניינן קיצור משמעותי בפרקי הזמן למתן מידע וביצוע פעולות בשוק, לרבות מתן מידע לחוסך על תיק הנכסים שלו, תשתית חדשה לצירוף עובד באופן ממוכן למוצר הפנסיוני, העברת הנחיות על ידי בעל רישיון לגוף המוסדי לעניין אופן פיצול קופות גמל של עובד ואופן פיצול כספים בין פוליסות בקופת ביטוח ועוד. כן כוללים החוזרים הוראה בדבר חובת העברת כספים בין קופות גמל באמצעות המסלוקה הפנסיונית (להבדיל מהמבצע הנהוג כיום לפיו העברת הכספים מבוצעת ישירות בין הגופים המוסדיים).

כנדבר משלים להוראות שפורסמו בחודש יוני 2021, פורסם בחודש דצמבר 2021 נייר התייעצות נוסף בנוגע לשלב השני של פרוייקט שיפור התשתיות, אשר כלל סוגיות הנבחנות ע"י הרשות, לרבות הנחת תשתית להעברת מידע נדרש לשם מיצוי זכויות המס להן זכאים חוסכים לאורך תקופת החיסכון (להלן: "תשתית למיצוי הטבות מס"), אופן השילוב הראוי של קבוצת המעסיקים הקטנים ברפורמת הדיווח הממוכן, חידוש מבנה מסמך ההנמקה, קידום אסדרה בעניין ייעוץ דיגיטלי בשוק החיסכון הפנסיוני וקידום הנגשת אישורים ממשלתיים לחוסכים. במקביל, פורסמו טיטות לתיקון חוזר מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני וחוזר אופן הפקדת תשלומים לקופת גמל, הכוללות הוראות בעניין הנחת תשתית למיצוי הטבות מס ובעניין הקמת ממשק אחזקות ממוקד שנועד לאפשר למבוטחים ועמיתים מידע מפורט בקשר עם חסכונותיהם הפנסיוניים, לרבות מידע אודות גביית דמי ניהול ותנועות (להלן: "טיטות חוזרי התשתיות הנוספות").

תהליך היישום וההטמעה של ההוראות הכלולות בחוזרי התשתיות וטיטות חוזרי התשתיות הנוספות, ככל שיפורסמו כנוסח מחייב, יכלול שינויים ותוספות בממשקים עם גורמים רבים, צפוי להיות מורכב תפעולית וכוון בהשקעה מיכונית נרחבת, אשר למועד זה החברה אינה יכולה להעריך את מלוא היקפה. הגופים המוסדיים בקבוצה נערכו ומוסיפים להיערך תפעולית ליישום ההסדרים האמורים לעיל. עם זאת, בטווח הארוך, השינויים המוצעים בתשתיות העברת מידע וכספים בשוק החיסכון הפנסיוני יכול שביאו לייעול תהליכי עבודה ולקיצור זמני השירות.

הקמת תשתית מחשוב ותפעול באמצעות לשכות מחשב

בחודש נובמבר 2020 פירסמה הרשות "בקשה לקבלת מידע (RFI) - בדיקת רקע אודות ספקי שירות ותוכנה לתפעול מוצרים פנסיוניים" (להלן: "בקשת המידע בעניין ספקי שירות") שבבסיסה הקמת תשתית מחשוב ואספקת שירותי תפעול למוצרים פנסיוניים ומוצרים נוספים בגופים המוסדיים לניהול זכויות החוסכים, וזאת באמצעות "לשכת מחשוב" שתנהל את פעילות הליבה של הגופים המוסדיים בתחום הביטוח והחיסכון, לאורך כל מחזור חיי המוצר ותקופת החיסכון.

הקמת לשכות מחשוב משותפת כאמור, יכול שתביא לכניסתם של מתחרים נוספים לתחום הפנסיוני בכלל, ולענף הפנסיה בפרט, ולהגברת התחרות בתחום. בנוסף, וכנגזרת, אפשר שהקמת לשכות מחשוב תביא לחיסכון בעלויות התפעול של הגופים המוסדיים, לרבות הגופים המוסדיים בקבוצה.

המידע בכל הקשור להשלכות אפשריות של הוראות הדין המפורטות לעיל, הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח ולאור העובדה שההסדרים האמורים מערבים גורמים שונים. היישום בפועל עשוי להיות שונה באופן מהותי מזה שנחזה. השלכות הוראות הדין כאמור תלויות במידה רבה בהמשך היערכות הגופים המוסדיים להוראות הדין וכן בשיתוף פעולה ובהתנהגות המעסיקים וגורמים מתפעלים מטעמם; התנהגות והעדפות בעלי הרישיון; התנהגות העמיתים והמבוטחים ביחס למוצרים שברשותם; וכן ביחס לתיקונים המוצעים בחוזרי התשתיות ובטיטות חוזרי התשתיות הנוספות, ככל שיפורסמו כנוסח מחייב.

ג. הסדרי עמלות עבור מוצרי הביטוח ומוצרי החיסכון הפנסיוני

לעניין עמדת ממונה ותיקון לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 20), שעניינם הפרדת העמלות מדמי הניהול, לעניין ההבהרה בעניין הליך שיווק פנסיוני, שעניינה אי תשלום עמלה לבעל הרישיון עבור מוצר פנסיוני בגינו לא בוצע הליך שיווק פנסיוני ראה סעיף 10.8.1.1 להלן; לעניין הצעת החוק שעניינה מתן אפשרות לתאגיד בנקאי להעניק ייעוץ פנסיוני באמצעות טלפון או באמצעות אמצעי דיגיטלי ראה סעיף 10.8.1.1(ב) להלן; וכן לעניין תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (עמלות הפצה), התשס"ו-2006 שעניינן עמלת הפצה שיועץ פנסיוני ראשי לקבל מגוף מוסדי, ראה סעיף 10.8.1.1(ב) להלן; לעניין טיטות תיקון חוזר שירות סוכנים ויועצים ראה סעיף 10.8.2(ב) להלן.

ד. הרחבת פעילות קופות גמל ענפיות

בחודש יוני 2021 פרסם הממונה מסמך "מדיניות להרחבת פעילותן של חברות המנהלות קופות גמל ענפיות בלבד", שעיקרו קביעת שיקולים שהממונה יביא בחשבון לעניין הענקת אישור לחברה המנהלת קופות גמל ענפיות, לנהל קופת גמל להשקעה או להרחיב את קהל היעד שרשאי להצטרף למוצרים שבניהולה של הקופה הענפית.

האפשרות להרחבת פעילות קופות הגמל הענפיות יכול ותיבא לכניסת קופות גמל ענפיות לתחום קופות גמל להשקעה ולהגברת התחרות ביחס ללקוחות של הענפים שאותם מאגדות הקופות הענפיות האמורות.

ההערכות בקשר עם המדיניות האמורה הינן מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, באופן יישומה בפועל של מדיניות הממונה וכן בהתנהלות קופות הגמל הענפיות וטעמי הלקוחות.

6.2.2 מוצרים - האחדת מוצרים, שקיפות והתערבות בתעריפים

במהלך השנים נקטה הרשות שורה של צעדים במטרה לעודד תחרות ולמקד אותה בדמי ניהול, תשואות ושירות, תוך האחדת המוצרים הביטוחיים השונים הנמכרים בשוק והכתבתם. במסגרת זו נוצרה מתכונת אחידה למוצרים שונים בתחום וביניהם תקנוני קרנות הפנסיה, פוליסות אובדן כושר עבודה ופוליסות תאונות אישיות.

א. תעריפים חדשים למוצרי ביטוח חיים למקרה מוות (ריסק)

לפרטים בדבר תעריפים למוצרי ביטוח חיים למקרה מוות (ריסקים) שאושרו על ידי הרשות בחודש פברואר 2019 והעדר תעריפים מאושרים למכירת כיווי ריסק במסגרת פוליסות ביטוח המנהלים, והשלכות תעריפים אלו, ראה סעיף 6.1.4.1 לעיל.

ב. חוזר יישוב תביעות אובדן כושר עבודה

בחודש דצמבר 2020 פורסם חוזר "יישוב תביעות אובדן כושר עבודה" (להלן: "חוזר יישוב תביעות אובדן כושר עבודה"), הכולל הוראות ליישוב תביעות בביטוח אובדן כושר עבודה שמטרתן להבטיח הליך יישוב תביעות הוגן, יעיל, שקוף ומקצועי וזאת, בין היתר באמצעות בירור אובייקטיבי של תביעות אובדן כושר עבודה בפני גורם חיצוני בלתי תלוי, בדומה למודל הקיים בתביעות נכות בקרנות פנסיה, תוך צמצום ככל הניתן של טרחת המבוטח.

במסגרת החוזר נכללו, בין היתר, הוראות בדבר סדר הפעולות ולוחות הזמנים שיחולו על המבטח בעת הליך יישוב תביעה, לרבות בירור התביעה תוך 20 ימי עסקים ממועד קבלת המסמכים שהגיש המבוטח למבטח; וכן מגבלות למקרים בהם ניתן לבצע חקירות וביחס לאופן ביצוען. בין היתר, נקבע כי חקירה תכלול רק תיעוד של פעולות המבוטח כהווייתם וכי במסגרת החלטה על דחיית תביעה, הנסמכת גם על ממצא חקירה, על המבטח לצרף להחלטתו את מועד ביצוע החקירה ומיקומה וכן תמונה מהחקירה בה ניתן יהיה לאמת את זהות המבוטח.

במסגרת החוזר נדרשות חברות הביטוח להקים רשימת ספקי שירותי ייעוץ רפואי שתכלול רופאים מומחים בפניור גאוגרפי נאות שאינם עובדי חברת הביטוח ("ספק שירותי ייעוץ רפואי"). בחירת רופא מהרשימה תבוצע באופן אקראי ומחזורי, וההצטרפות לרשימה תתאפשר לכל ספק שירותי ייעוץ רפואי שיבחר בכך בהתאם לכללים המפורטים בחוזר.

החוזר כולל אפשרות להפנות מבוטחים, במסגרת בירור תביעתם לבדיקה רפואית באמצעות רופא חברה או באמצעות ספקי שירותי ייעוץ רפואי, לפי בחירת החברה. ערעור על חוות הדעת הרפואית יתבצע בפני ועדה רפואית (שתכלול רופאים מתוך רשימת ספקי שירותי ייעוץ רפואי, וככל שיבקש המבוטח תכלול גם רופא מטעמו). ערעור על החלטת הוועדה הרפואית ידון בפני ועדה רפואית לערעורים, שתרוכז על ידי חברה פרטית או על ידי בית חולים.

מועד תחילת עיקר הוראות החוזר הינו 1 בספטמבר 2021, והן חלות על תביעות אבדן כושר עבודה שיתקבלו בחברת הביטוח לראשונה לאחר מועד תחילת החוזר.

להליכים המתוארים, להוראות ולמגבלות שנקבעו במסגרת חוזר יישוב תביעות אבדן כושר עבודה צפוי כי תהיה השפעה על הליך יישוב תביעות אבדן כושר עבודה בכללותו, הן מבחינה תפעולית והן בכל הנוגע לאופן יישוב התביעה והכלים שיעמדו בידי המבטח על מנת לברר את חבותו וכפועל יוצא צפוי כי יגדילו את עלויות יישוב התביעה. עם זאת, החברה אינה יכולה להעריך, בשלב ראשוני זה של יישום החוזר, את מלוא ההשלכות ואת עוצמתן.

המידע בכל הקשור להשלכות של חוזר יישוב תביעות אבדן כושר עבודה כמתואר לעיל, הינו בגדר מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, באופן היישום בפועל של הוראות החוזר, והשלכותיו על הליך יישוב תביעות אבדן כושר עבודה, לרבות ביחס לתביעות שיישובו לאחר מועד התחילה על פי פוליסות ששווקו ותומחרו קודם לכניסת החוזר לתוקף.

ג. ביטוח אבדן כושר עבודה קבוצתי

בחודש מאי 2021 פורסמה טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח אבדן כושר עבודה קבוצתי), התשפ"א-2021 (להלן: "טיטת תקנות אכ"ע קבוצתי"), במסגרתן מוצע לקבוע הוראות נוספות לעניין פוליסות ביטוח אבדן כושר עבודה קבוצתי, אשר תכליתן להגביר את השקיפות למבטוח לגבי זכויותיו במסגרת הפוליסה או השינויים בה. ההוראות שנוספו במסגרת טיוטת תקנות אכ"ע קבוצתי מתייחסות, בין היתר, לקבלת הסכמת המבוטח מראש כתנאי לצירוף לפוליסת אבדן כושר עבודה קבוצתי, להעלאת הפרמיה ולשינוי היקף הכיסוי הביטוחי; לחובות המבטח לשלוח הודעות בעת ביצוע שינויים בתנאי הפוליסה ובעת סיום הכיסוי הביטוחי במסגרתה; ולהיקף הכיסוי הביטוחי הנדרש במסגרת פוליסת ביטוח אבדן כושר עבודה פרטית המוצעת בסיום הפוליסה הקבוצתית והגבלת גובה הפרמיה שניתן לגבות בגינה.

ההוראות תחולנה על פוליסות ביטוח אבדן כושר עבודה קבוצתיות שיכרתו מיום התחילה ועל חידוש פוליסות קבוצתיות מאותו יום, אף אם נכרתו לפני כן.

להערכת החברה, טיוטת תקנות אכ"ע קבוצתי, ככל שתתקבל כנוסח מחייב, יכול ותביא לקיטון בכמות המבוטחים בפוליסות אבדן כושר עבודה קבוצתי. יישום טיוטת תקנות אכ"ע קבוצתי תצריך היערכות מיכונית ותפעולית אשר למועד זה החברה אינה יכולה להעריך את היקפם.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של טיוטת תקנות אכ"ע קבוצתי הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל יכול ותהיה שונה באופן מהותי מזו שנחזתה וזאת בין היתר לאור נוסחן הסופי של התקנות, אם וככל שיפורסמו; הצעדים שינקטו על ידי כלל ביטוח להתמודדות עם התקנות; התנהגות הגופים המוסדיים המתחרים; וכן התנהגות המעסיקים והמבוטחים.

ד. חוזר תאונות אישיות

הוראות חוזר תאונות אישיות, אשר פורסם בחודש יוני 2020, כוללות הוראה לפיה כיסויי מוות מתאונה ונכות מתאונה ישווקו בהתאם להוראות חוזר זה. הוראות חוזר תאונות אישיות מכבידות על הליכי המכירה של פוליסות מוות מתאונה ונכות מתאונה, הן ביחס לחובות אשר יחולו על הגורם המבצע את פעולת הצירוף והן לאור המורכבות של הליך המכירה עצמו. למועד פרסום דוח זה, טרם אושרו לכלל ביטוח (ולמיטב ידיעתה, אף למרבית החברות הנוספות) תעריפים עדכניים לפוליסות מוות מתאונה ונכות מתאונה המותאמות להוראות חוזר תאונות אישיות. קיימת אי וודאות באשר לאישור תעריפים למכירת כיסויים אלו, ובאשר לגובהם, ככל שיאושרו. עקב האמור, למועד הדוח, כלל ביטוח אינה משווקת פוליסות פרט לכיסויי מוות מתאונה ונכות תאונה.

לפרטים נוספים בדבר השלכות חוזר תאונות אישיות, לרבות הוראה לפיה כיסויי מוות מתאונה ונכות מתאונה ישווקו בהתאם להוראות חוזר תאונות אישיות, ראה סעיף 8.1.2.1 (ג) להלן.

6.2.3 אחרים

א. חוק גיל פרישה

בחודש נובמבר 2021 אושר, במסגרת חוק ההסדרים, תיקון לחוק גיל פרישה, התשס"ד-2004. במסגרת התיקון לחוק גיל פרישה, נקבע מנגנון שבו יועלה באופן הדרגתי, על פני 11 שנה, גיל הפרישה שבו אישה תהא זכאית לפרוש מעבודתה, מגיל 62 לגיל 65.

התיקון כולל העלאה של גיל הפרישה לנשים באופן רוחבי במשק (ולא בהקשר ספציפי של דיני הביטוח והפנסיה), אולם צפוי להיות בעל השפעה עקיפה על הגופים המוסדיים בקבוצה, בין היתר, ביחס לתקופת ההפקדות לקופות הגמל, למועד תחילת קבלת הקצבה וכן ביחס לתקופת רכישת הכיסויים הביטוחיים למקרה מוות ולאובדן כושר עבודה, שיכול ותתארך.

התיקון בעניין גיל הפרישה לנשים, צפוי להביא לגידול בהפקדות לחיסכון ולגידול בפרמיות בגין כיסויים ביטוחיים בשנות העבודה הנוספות של הנשים, ויכול גם להביא לגידול בתשלום תביעות בגילאים הרלבנטיים.

הערכות החברה בדבר השלכות העלאת גיל פרישה הינו בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על הערכות לא סופיות של החברה הידועות במועד פרסום הדוח, אשר צפויות להשתנות בהתאם להוראות לגבי יישומו במוצרים הפנסיוניים, ככל שיפורסמו.

ב. שינוי בשוק המשכנתאות

בחודש דצמבר 2020 עדכן בנק ישראל הוראה שהוצאה על ידו בעניין מתן הלוואות לדיור, באופן שביטל את המגבלה שהיתה קיימת על חלק ההלוואה במסלול הצמוד לשינוי בריבית הפריים, וזאת במטרה להקל על הלווים ולחסוך בהחזר החודשי. כתוצאה, נטלי הלוואות לדיור (משכנתאות) יוכלו להגדיל את חלק ההלוואה שיהיה מוצמד לשינוי בריבית הפריים בהשוואה למצב שהיה נהוג עד העדכון.

הדבר יכול להשפיע על היקף מיחזורי החוב וכפועל יוצא להביא לשינוי בפוליסות ביטוחי חיים אגב משכנתא. במהלך שנת הדוח לא היתה להוראה האמורה השפעה מהותית.

הערכת החברה בקשר עם השלכות השינוי בשוק המשכנתאות הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות בין היתר בהתפתחות תנאי התחרות בשוק, לרבות בקשר לתנאי ההלוואות שיתנו, וכן בהתנהגות הגורמים המתחרים, הגורמים המפיצים ובחירות המבוטחים.

ג. איסור הלבנת הון

בחודש אוקטובר 2021 פורסמה טיוטת צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של נותן שירותים פיננסיים למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשפ"ב-2021 (להלן: "טיטת צו איסור הלבנת הון"), שעיקרה פרסום צו איסור הלבנת הון שיחול על כלל הגופים הפיננסיים, ויחליף את הצווים הספציפיים הקיימים כיום, לרבות צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של מבטחים, סוכני ביטוח וחברות מנהלות למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"ז-2017, החל על הגופים המוסדיים בקבוצה, ויקבע הוראות עקרוניות זהות ואחידות לכלל הגופים הפיננסיים המדווחים לרשות איסור הלבנת הון. במסגרת טיוטת הצו, מוצע להסמיך את הרגולטורים הפיננסיים לקבוע הסדרים משלימים ומפורטים באמצעות חוזרים והנחיות, ובכלל זאת הסדרים שיתנו מענה למאפיינים הייחודיים של גופים פיננסיים מסויימים.

טיטת הצו כוללת שינויים ביחס להתנהלות הנדרשת מהגופים המוסדיים בקבוצה, ביחס לצו הקיים כיום, אשר העיקריים שבהם הינם שינויים בהליכי "הכר את הלקוח", זיהוי ואימות; הוראות ספציפיות בקשר עם העברה אלקטרונית והעברה בנכסים וירטואליים; והרחבת חובות הדיווח הרגיל לרשות איסור הלבנת הון.

להערכת החברה, לטיטת צו איסור הלבנת הון, ככל שיפורסם כנוסח מחייב, יכול ותהינה השלכות מסויימות על הליך המכירה של מוצרי הביטוח וקופות גמל, הן במסגרת ערוצי המכירה הישירים והן באמצעות הסוכנים.

המידע בכל הנוגע להוראות האמורות בקשר עם איסור הלבנת הון הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. היישום בפועל עשוי להיות שונה באופן מהותי מזה שנחזה והוא תלוי, בין היתר, בנוסחו הסופי של צו איסור הלבנת הון שיפורסם, ככל שיפורסם, בהערכות התפעוליות ליישום ההוראות כאמור, ובפרשנות שתניתן להוראות החלות על פיהם בעתיד על ידי הגורמים המוסמכים, בהתנהגות הלקוחות, סוכני הביטוח והחברות המתחרות.

ד. שינוי רגולציה עקב משבר הקורונה

בעקבות התפרצות מגפת הקורונה, פורסמו שורת צעדים ובכללם -

תיקון חוזר דמי ניהול - הוראת שעה

- **הוראת שעה - תיקון חוזר דמי ניהול בעניין הארכת תקופת מתן הנחות למבוטחים ועמיתים שאינם מבצעים הפקדות ומכתב הממונה בעניין דמי ניהול בעניין זה, לפרטים ראה סעיף 6.1.2.3 לעיל.**
- **הארכת תקופת הריסק הזמני - בחודש יוני 2020 פורסמו ברשומות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כיסויים ביטוחיים בקופות גמל) (הוראת שעה), התש"ף-2020, שעיקרם הארכת תקופת הריסק הזמני (הכיסוי הביטוחי האוטומטי הניתן למבוטחים בפוליסות ביטוחי מנהלים ולעמיתים ובקרן הפנסיה בעת הפסקת הפקדות) ל-12 חודשים, במקום 5 חודשים, והחלתו גם בפוליסות בהן לא קיים מנגנון זה, וזאת למעט ביחס לפוליסות קלאסיות. התקנות חלות ביחס למקרי ריסק זמני שיחלו בשנת 2020. בחודש ספטמבר 2021 פורסמה טיוטת תיקון לתקנות המאריכה את תוקף הוראת השעה עד ליום 31 בדצמבר 2021. למועד פרסום דוח זה, לא פורסם התיקון האמור לתקנות כנוסח מחייב.**
- **מתן אפשרות למשיכת כספים מקרנות השתלמות -** וזאת אף ביחס לכספים שאינם נזילים ובמגבלה של עד 7,500 ש"ח, ללא תשלום מס. הוראת השעה עמדה בתוקף עד ליום 6 ביולי 2021 והיתה ללא השפעה מהותית על החברה.

- **מתן אפשרות לעצמאים למשיכת כספים** - וזאת ביחס לעצמאים המצויים באבטלה או שסגרו את עסקיהם, במגבלה של עד 7,500 ש"ח לחודש, ללא תשלום מס. הוראה זו היתה ללא השפעה מהותית על החברה.
- לפרטים בדבר השלכות מגיפת הקורונה על תוצאותיה העסקיות של החברה ראה סעיף 6.1.4.1 לעיל וכן ביאור (ד) לדוחות הכספיים.

6.3 תחרות

6.3.1 תנאי התחרות בתחום הפעילות ושמות המתחרים המשמעותיים בתחום

תחום זה מתאפיין בתחרות עזה בין כלל הגופים המוסדיים, הן בשלב ההצטרפות למוצר הפנסיוני וכן במהלך תקופת החיסכון, בקשר עם נידוד ושימור צבירות קיימות בין הגופים המוסדיים השונים. כן קיימת תחרות ביחס למבטחים ועמיתים שנמצאים סמוך לפני קבלת הקצבה, על המוצר ממנו יקבלו את קצבת הזקנה.

התחרות על ההצטרפות לקרן הפנסיה מתעצמת נוכח ההוראות בדבר נידוד אגב הצטרפות, לפיהן בעת הצטרפות עמית לקרן פנסיה חדשה וכל עוד לא ביקש העמית אחרת, יועברו כספי החיסכון העומדים לרשותו בחשבונות לא פעילים בקרנות פנסיה חדשות אחרות, לקרן הפנסיה החדשה אליה הוא מבקש להצטרף, וזאת תוך שמירה על רצף ביטוחי (להלן: "ניוד אגב הצטרפות").

השילוב של ההוראות בדבר נידוד אגב הצטרפות בפנסיה ביחס לעמיתים שהצטרפו בעבר ושיצטרפו לקרנות פנסיה בעתיד, ביחד עם קרנות ברירת מחדל הביאו וצפויים להמשיך ולהביא לגידול משמעותי בהיקף הנכסים של קרנות ברירת המחדל, על חשבון הגופים האחרים הקיימים בשוק, וצפוי כי ימשיכו וישפיעו לרעה על נתחי השוק, הצבירות ושיעור דמי הניהול הנגבים גם בקרן הפנסיה המנוהלת על ידי כלל פנסיה וגמל (וזאת, בין היתר, מאחר ושיעור דמי הניהול בחשבונות הלא פעילים המועברים לקרנות פנסיה אחרות גבוה משמעותית משיעור דמי הניהול שנגבה מכספים לא פעילים שמועברים לקרן הפנסיה המנוהלת על ידי כלל פנסיה וגמל).

החל מחודש אוגוסט 2020 התאפשר נידוד כספים אף בין קופות גמל להשקעה.

כאמור לעיל, התגברות בבקשות נידוד של עמיתים לקרנות פנסיה סמוך למועד פרישתם יכול להיות גם הוא בעל השלכה מהותית לתוצאותיה העסקיות של החברה. מגמה זו מושפעת בין היתר, מהוראות תקנות זקיפת תשואה, מנגנון הבטחת התשואה בקרנות הפנסיה והמשך התחרות ביחס לדמי הניהול למקבלי קיצבאות.

המידע בכל הקשור להשלכות המפורטות לעיל הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. היישום בפועל עשוי להיות שונה באופן מהותי מזה שנחזה, והוא תלוי בתנאי התחרות; התנהגות הגופים המוסדיים המתחרים; טעמי העמיתים והמבטחים והתנהגותם ביחס למוצרים שברשותם; השלכות הוראות דין אחרות בתחום והשפעתם המשולבת עם ההוראות כאמור.

להלן פרטים על תנאי התחרות אשר משפיעים על ההצטרפות למוצרים הפנסיוניים ועל הניוד של המוצרים הפנסיוניים שבניהול הגופים המוסדיים בקבוצה. לפרטים אודות העברת כספים מהגופים המוסדיים בקבוצה ואליהם בענפי חיסכון ארוך טווח בשנים 2019 עד 2021, ראה סעיף 6.4.5 להלן.

מוצרי ביטוח חיים, פנסיה וגמל, הם מוצרים תחליפיים בחלקם, עם דגשים מסוימים בכל אחד מהם. לאור שורה של רפורמות בתחום שצמצמו את השוני בין המוצרים ונתנו עדיפות למוצרי קיצבה, ביטול המקדמים המובטחים בקופות הביטוח, עלותם הנמוכה יחסית של הכיסויים הביטוחיים בקרן הפנסיה, דמי הניהול הנגבים, הבטחת התשואה על חלק מהנכסים בקרנות הפנסיה והקמתן של קרנות ברירת מחדל, קרנות הפנסיה הינן המוצר העיקרי המשווק לכלל הציבור. לעניין מגמות בביקוש ובהיצע בשנת הדוח, ראה סעיף 6.1.4 לעיל.

מוצרי הביטוח שאינם נהנים מהטבות מס כמו פוליסות פרט או כספי חיסכון פנסיוני שהפכו לנזילים וכן קופות הגמל להשקעה, הינם מוצרים מתחרים בינם לבין עצמם וכן מול מוצרי השקעה אחרים אשר משווקים גם על ידי גורמים פיננסיים שאינם גופים מפוקחים על ידי הממונה, בעיקר בנקים, מנהלי תיקים וקרנות נאמנות.

התחרות בתחום מתרכזת בתשואות, בקיומם או היעדרם של מקדמי קיצבה או תשואה מובטחים, בגובה דמי הניהול (ובהנחות הניתנות), בכיסויים הביטוחיים ובעלותם, ברמת השירות ובפתרונות ביטוחיים משלימים.

בהתאם לפרסומי הממונה, נכון ליום 31 בדצמבר 2021 הקבוצה הינה השנייה בגודלה בענף ביטוח חיים, הרביעית בגודלה בענף קרנות פנסיה, והחמישית בגודלה בענף קופות גמל ובסך הכל הקבוצה הינה הרביעית בגודלה בשוק הפנסיוני, בהתאם להיקף נכסים מנוהלים, כהגדרתם על ידי הממונה. יציין כי חוזר קופת ברירת המחדל נותן העדפה לכניסה ולחזיק של השחקנים הקטנים בשוק הפנסיה.

התחרות במוצרי הריסק ואובדני כושר עבודה, הינה בין חברות הביטוח השונות, ומתמקדת בתעריפים ובהנחות הניתנות, וזאת בין היתר בעקבות הדמיון הרב בתנאי המוצרים (לעניין זה ראה, בין היתר, ההוראות בדבר קביעת תעריפים בביטוחי ריסק, כמפורט בסעיף 6.1.4.1 לעיל). בנוסף, קרנות הפנסיה, הכוללות ביטוחי שארים (במקרה מות העמית) וביטוחי נכות מהוות אף הן תחרות למוצרי הריסק ואובדן כושר עבודה, כמוצר נלווה לביטוחי המנהלים.

התחרות בין מוצרי התחום ובין הגופים המוסדיים התעצמה בשל השפעתם המשולבת של שינויים רגולטוריים שהתקבלו בשנים האחרונות, לרבות הקמתן של קרנות פנסיה ברירת מחדל (לפרטים ראה סעיף 6.2.1(א) לעיל), מגמת האחדה בין המוצרים השונים, הסרת חסמים תפעוליים המעכבים תהליכי העברת כספים בין הגופים המוסדיים, כדוגמת הקמת המסלוקה הפנסיונית והגברת השימוש בה (ראה סעיף 6.2.1(ב) לעיל), חוזר צירוף לביטוח³⁹, והסרת חסמי נידוד. גורמים נוספים אשר השפיעו על התחרות הינם כניסתם של שחקנים חדשים לשוק וחיזוקם, כמו גם המשך מגמת העדפה של מוצר הפנסיה והפסקת מכירות מוצרי ביטוח הריסק במסגרת ביטוחי המנהלים.

התחרות ביחס למוצרים האמורים באה לידי ביטוי, בין היתר, ביכולת השימור, בתשואות, בגובה דמי הניהול הנגבים ובעמלות המשלמות לסוכנים. לפרטים נוספים ראה חלק ב' לדוח הדירקטוריון, סעיף 2.1.1.

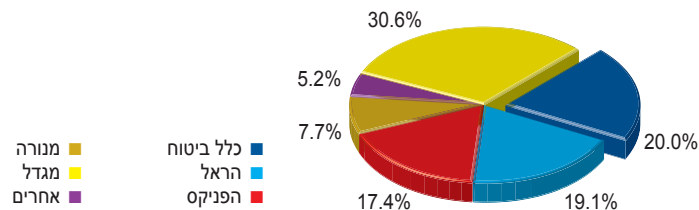
בנוסף, בשנת הדוח ניכרה מגמת רכישת סוכנויות ביטוח ע"י גופים מוסדיים, דבר שיכול ויביא לחיזוק זרוע המכירות שלהן. לפרטים בדבר רכישת סוכנות דוידוף על ידי כלל החזקות סוכנויות, חברה בת של החברה, ראה סעיף 10.8 להלן.

כמו כן, חברות כרטיסי אשראי הקימו לראשונה סוכנויות ביטוח בבעלותן, אשר עושות שימוש בנתוני הלקוחות הקיימים ברשותן, בהתאם לתנאים שקבע הממונה. למיטב ידיעת החברה, בשלב זה סוכנויות אלו אינן משווקות מוצרי חיסכון ארוך טווח. החברה אינה יודעת להעריך את השפעת כניסת סוכנויות הביטוח של חברות כרטיסי אשראי על שוק מוצרי חיסכון ארוך טווח.

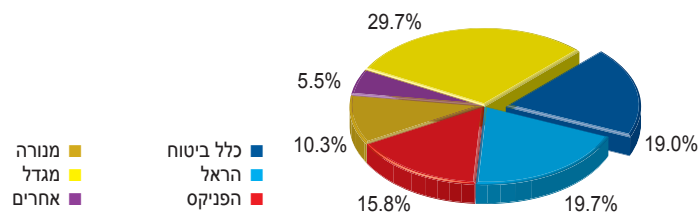
(1) ענף ביטוח חיים

כ-94.8% משוק ביטוח החיים במונחי פרמיות שהורווחו ברוטו נשלט על ידי חמש חברות הביטוח הגדולות (כלל ביטוח, מגדל, הראל, מנורה והפניקס). כלל ביטוח מתחרה בעיקר מול מבטחים אלו, מול קרנות פנסיה ומול קופות גמל המספקות מוצרים חלופיים. כן מתחרה כלל ביטוח בתחום ביטוחי פרט מול חברות הביטוח האחרות.

התפלגות שיעור הפרמיות בין קבוצות וחברות הביטוח בישראל בענף ביטוח חיים ליום 30.9.21

התפלגות שיעור הפרמיות בין קבוצות וחברות הביטוח בישראל בענף ביטוח חיים ליום 30.9.20

* היקף הפרמיות בענף ביטוח חיים משקף את דמי הביטוח המשולמים בגין כל הפוליסות שבתוקף שנמכרו לאורך השנים, והשינויים בהן אינם מעידים בהכרח על השינוי בביקוש ובהיצע בשנת הדוח.

³⁹ במסגרת חוזר בעניין צירוף לביטוח, המסדיר את התנהלות חברות ביטוח וסוכני ביטוח בעת צירוף מועמד לביטוח לתוכנית ביטוח, נקבע, בין היתר, הוראות בעניין הליך התאמת הביטוח לצורכי הלקוח, וזאת על ידי שאילתה באתר "הר הביטוח" לשם קבלת מידע על ביטוחים נוספים של המבוטח בחברות אחרות; וכן הוראות האוסרות על צירוף מועמד לביטוח לפוליסת פרט המעניקה פיצוי כאשר למבוטח קיימת פוליסה אחרת המעניקה פיצוי עבור מקרה ביטוח, למעט במקרים חריגים ו/או בהסכמת המבוטח.

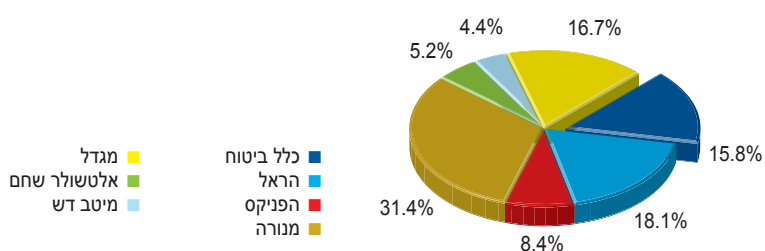
ענף קרנות פנסיה (2)

להערכת הקבוצה, כלל פנסיה וגמל מתחרה בקרנות ברירת המחדל הנבחרות וכן בקרנות הגדולות, מבטחים (מנורה) ומקפת (מגדל), הראל פנסיה והפניקס פנסיה. כאמור, במסגרת הליך בחירת קרנות ברירת מחדל, נבחרו ארבע קרנות פנסיה מתחרות, בהן שתי קרנות פנסיה חדשות, אשר צפויות להתחיל לפעול במהלך 2022.

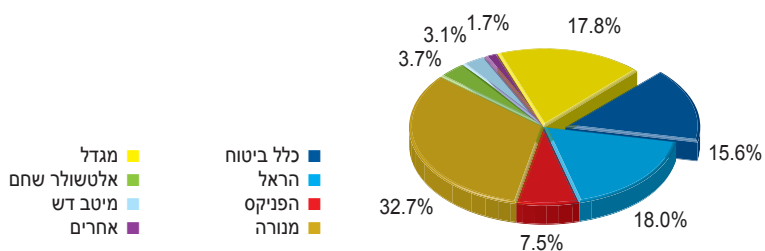
בשנת הדוח הושלמו שתי עסקאות לרכישת חברות מנהלות של קרנות פנסיה נבחרות ומיזוגן עם חברות מנהלות הפועלות בשוק. מנגד, במסגרת בחירת קרנות ברירת מחדל (ראה סעיף 6.2.1(א) לעיל), נוספו לשוק שתי מתחרות חדשות. ככלל, ריבוי מתחרים מביא להגברת התחרות בשוק.

הקמת לשכות מחשוב, שינהלו את פעילות הליבה של הגופים המוסדיים בתחום הביטוח והחיסכון (כפי שעולה מבקשת המידע בעניין ספקי שירות, ראה סעיף 6.2.1(ב) לעיל) יכול שתביא לכניסתם של מתחרים נוספים לתחום הפנסיוני בכלל, ולענף הפנסיה בפרט.

התפלגות שיעור הנכסים בקרנות הפנסיה החדשות בין קבוצות וחברות הביטוח בישראל ליום 31.12.21

התפלגות שיעור הנכסים בקרנות הפנסיה החדשות בין קבוצות וחברות הביטוח בישראל ליום 31.12.20

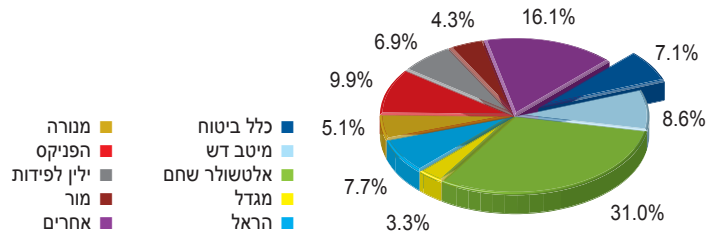
הגידול בנתח השוק של החברה נבע מצמיחה בהיקפי המצטרפים לקרן הפנסיה בניהול החברה, מגידול בהיקפי הניוד הנכנס ומקיטון בשיעור הניוד היוצא. האמור בא על רקע שיפור במיצוב של החברה בהיבטי תשואות ושירות.

ענף קופות גמל (3)

נכון לשנת הדוח, התחרות בענף היא בעיקר עם קופות גמל לחיסכון אחרות. להערכת הקבוצה, המתחרים העיקריים שלה הם אלטשולר שחם, מור, מיטב-דש, הראל, הפניקס, מנורה ומגדל.

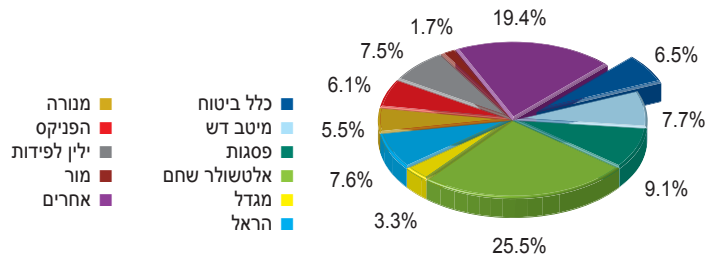
התפלגות שיעור נכסי קופות הגמל

בין גופים פרטיים וקבוצות ביטוח בישראל ליום 31.12.21

התפלגות שיעור נכסי קופות הגמל

בין גופים פרטיים וקבוצות ביטוח בישראל ליום 31.12.20

6.3.2 שיטות להתמודדות עם התחרות והגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה

ההתמודדות עם התחרות, בתחום פעילות זה, מתרחשת במספר מישורים:

- סינרגיה בין חברות הקבוצה - מתן פתרונות אינטגרטיביים ללקוחות בכל אפיקי החיסכון ארוך הטווח.
- שימוש בשינויים רגולטוריים, על מנת להיחשף למגזרי לקוחות פוטנציאליים חדשים, ולצרפם כלקוחות.
- התייעלות תפעולית - באמצעות שיפור שיטות העבודה ושיפור מערכות המיכון. לעניין שיפור מערכות המיכון והדיגיטציה ראה סעיף 10.10.3.2 להלן.
- שימור לקוחות בתיק הקיים ושיפור השירות ללקוח - על ידי דיגיטציה, הפעלת יחידות ייעודיות לטיפול בנושא, הקמת מוקדי שירות יעודיים וביניהם מוקדי תביעות ומוקדי מעסיקים תוך הצגת מגוון האפשרויות הקיימות בקבוצה בפני הלקוחות.
- הרחבת מאגר הלקוחות, הן באמצעות הרחבת ערוצי ההפצה, לרבות באופן ישיר והן על ידי הגדלת היקף המכירות, סוגי המוצרים והיקף הכיסוי הביטוחי, ללקוחות קיימים.
- שמירה על היקף פעילות משמעותי והרחבתו על בסיס מערך תפעול ובסיס הוצאות נתונים.
- מערך השקעות מקצועי ומיומן הפועל להשגת תשואות מירביות למבוטחים ולעמיתים, תוך ניהול סיכונים מושכל.
- הרחבת מערכי ההפצה והשיווק, הישירים ובאמצעות סוכנים, באמצעות עריכת מבצעי קידום מכירות, שיפור השירות לסוכן (לרבות שיפור טכנולוגי בממשקים אל מול הסוכן ומתן שירותים דיגיטליים), גיוס סוכנים חדשים ורכישת סוכנויות.
- מיתוג ומיצוב הקבוצה.
- חדשנות, פיתוח מוצרים והתאמת המוצרים לצרכי הלקוחות ולתנאי השוק המשתנים, תחת המגבלות הרגולטוריות.
- תעריפים תחרותיים.

הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה הם:

- ניסיון רב-שנים בתחום ביטוח החיים והחיסכון לטווח ארוך.
- המוניטין של הקבוצה בתחום.
- קשר ארוך-טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי הקבוצה.
- מערך הפצה ישיר.
- מגוון המוצרים הפנסיונים הנמכרים תחת קורת גג אחת.
- חוסן פיננסי.
- התשואות המושגות על כספי החיסכון, בהשוואה לתשואות הגורמים המתחרים.
- השירות הניתן על ידי החברה ללקוחות ולסוכנים ואופן יישוב התביעות.
- שקיפות ומחיר - כחלק ממדיניות הממונה בשנים האחרונות קודמו רפורמות משמעותיות שעניינן שקיפות, הפחתת תעריפים והגברת התחרות. רפורמות אלה, משפיעות ועתידות להמשיך ולהשפיע בשנים הקרובות על תחום חיסכון ארוך טווח ועל רווחיותו.
- חסמים תחרותיים - לעניין הסרת חסמי כניסה לשוק וכניסת מתחרים, ראה סעיף 10.3.1.2 להלן.

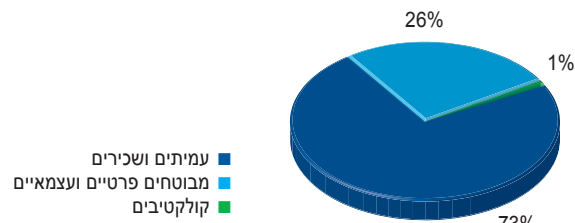
6.4 לקוחות

סוגי הלקוחות העיקריים בתחום החיסכון ארוך הטווח הם: מעסיקים, עמיתים, מבוטחים, פרטיים, עצמאים וקולקטיביים. בתחום זה אין לחברה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות. לחברה אין לקוח בודד שהכנסות החברה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות החברה בדוחות המאוחדים.

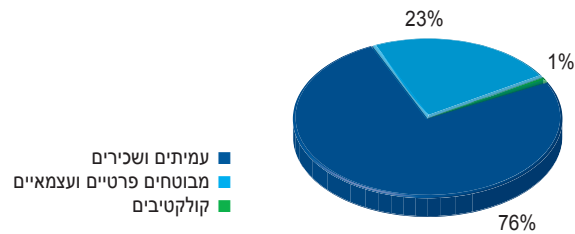
6.4.1 התפלגות לקוחות החברה בענף ביטוח חיים לפי פרמיות לשנים 2021 ו-2020

2020		2021		סוג הלקוח
שיעור מסך ההכנסות	פרמיות ברוטו (באלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות ברוטו (באלפי ש"ח)	
76%	4,354,747	73%	4,688,233	עמיתים ושכירים
23%	1,307,610	26%	1,637,458	מבוטחים פרטיים ועצמאיים
1%	68,793	1%	61,375	קולקטיביים
100%	5,731,150	100%	6,387,066	סך הכל

התפלגות הלקוחות בענף ביטוח חיים לפי פרמיות ברוטו בשנת 2021

התפלגות הלקוחות בענף ביטוח חיים לפי פרמיות ברוטו בשנת 2020

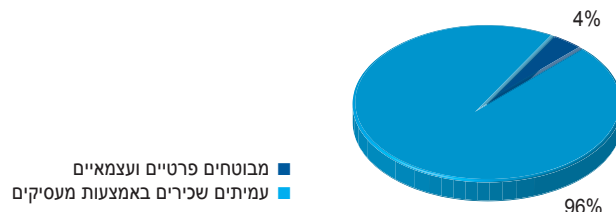
6.4.2 פדיונות בענף ביטוח חיים

בענף ביטוח חיים, שיעור הפדיונות מהעתודה הממוצעת בשנת הדוח היה 1.5% לעומת 1.6% בשנת 2020.

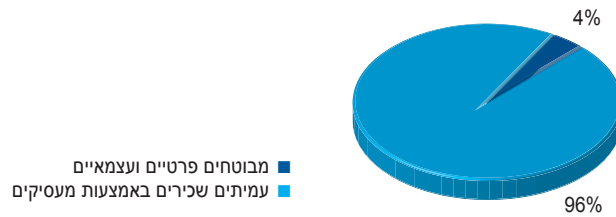
6.4.3 התפלגות לקוחות החברה בענף קרנות פנסיה לפי דמי גמולים לשנים 2020 ו-2021

2020		2021		סוג הלקוח
שיעור מסך ההכנסות	דמי גמולים (באלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות	דמי גמולים (באלפי ש"ח)	
96%	6,024,847	96%	6,625,198	עמיתים שכירים
4%	282,917	4%	308,395	מבוטחים פרטיים ועצמאיים
100%	6,307,764	100%	6,933,593	סך הכל

התפלגות הלקוחות בענף קרנות פנסיה לפי דמי גמולים בשנת 2021

התפלגות הלקוחות בענף קרנות פנסיה לפי דמי גמולים בשנת 2020

6.4.4 התפלגות לקוחות החברה בענף קופות גמל לפי דמי גמולים לשנים 2021 ו-2020

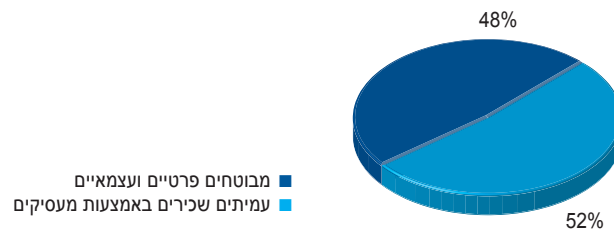
שנת 2021

סוג הלקוח	דמי גמולים קופות גמל (באלפי ש"ח)	דמי גמולים קופות מרכזיות (באלפי ש"ח)	דמי גמולים הפקדות קרנות השתלמות (באלפי ש"ח)	קופות גמל להשקעה (באלפי ש"ח)	סך הכל דמי גמולים (באלפי ש"ח)	שיעור מסך דמי הגמולים (באלפי ש"ח)
עמיתים שכירים	322,364	452	1,537,963	-	1,860,779	52%
מבוטחים פרטיים ועצמאיים	740,576	-	183,722	818,513	1,742,811	48%
סך הכל	1,062,940	452	1,721,685	818,513	3,603,590	100%

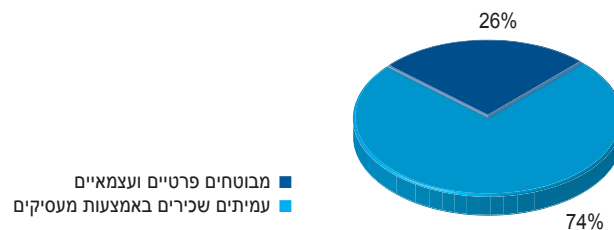
שנת 2020

סוג הלקוח	דמי גמולים קופות גמל (באלפי ש"ח)	דמי גמולים קופות מרכזיות (באלפי ש"ח)	דמי גמולים הפקדות קרנות השתלמות (באלפי ש"ח)	קופות גמל להשקעה (באלפי ש"ח)	סך הכל דמי גמולים (באלפי ש"ח)	שיעור מסך דמי הגמולים (באלפי ש"ח)
עמיתים שכירים	284,008	398	1,272,700	-	1,557,106	74%
מבוטחים פרטיים ועצמאיים	192,093	-	137,876	228,037	558,006	26%
סך הכל	476,101	398	1,410,576	228,037	2,115,112	100%

התפלגות הלקוחות בענף קופות גמל לפי דמי גמולים בשנת 2021

התפלגות הלקוחות בענף קופות גמל לפי דמי גמולים בשנת 2020

6.4.5 מידע אודות העברת כספים מהגופים המוסדיים בקבוצה ואליהם בענפי חיסכון ארוך טווח בשנים 2019 עד 2021 ⁴⁰

				2021
				באלפי ש"ח
סך הכל	פעילות הקבוצה			
	פנסיה	קופות גמל	ביטוח חיים	
				העברות לקבוצה מגופים אחרים
1,313,516	481,925	421,558	410,033	העברות מחברות ביטוח אחרות
4,940,377	4,443,228	276,502	220,647	העברות מקרנות פנסיה
6,369,685	43,481	5,999,456	326,748	העברות מקופות גמל
12,623,578	4,968,634	6,697,516	957,428	סך הכל העברות לקבוצה
				העברות מהקבוצה לגופים אחרים
488,794	111,523	62,445	314,826	העברות לחברות ביטוח אחרות
4,136,608	3,297,783	34,749	804,076	העברות לקרנות פנסיה
2,638,629	275,410	1,506,735	856,484	העברות לקופות גמל
7,264,031	3,684,716	1,603,929	1,975,386	סך הכל העברות מהקבוצה
5,359,547	1,283,918	5,093,587	(1,017,958)	העברות, נטו
				2020
				באלפי ש"ח
סך הכל	פעילות הקבוצה			
	פנסיה	קופות גמל	ביטוח חיים	
				העברות לקבוצה מגופים אחרים
391,864	150,869	129,294	111,701	העברות מחברות ביטוח אחרות
2,129,829	1,982,382	81,039	66,408	העברות מקרנות פנסיה
1,186,195	34,134	1,089,713	62,339	העברות מקופות גמל
3,707,879	2,167,385	1,300,046	240,448	סך הכל העברות לקבוצה
				העברות מהקבוצה לגופים אחרים
366,697	91,713	61,517	213,467	העברות לחברות ביטוח אחרות
3,329,944	2,811,681	40,145	478,118	העברות לקרנות פנסיה
3,348,894	245,006	2,393,677	710,211	העברות לקופות גמל
7,045,535	3,148,400	2,495,339	1,401,796	סך הכל העברות מהקבוצה
(3,337,656)	(981,015)	(1,195,293)	(1,161,348)	העברות, נטו
				2019
				באלפי ש"ח
סך הכל	פעילות הקבוצה			
	פנסיה	קופות גמל	ביטוח חיים	
				העברות לקבוצה מגופים אחרים
294,673	87,350	73,015	134,308	העברות מחברות ביטוח אחרות
1,630,235	1,458,925	40,175	131,135	העברות מקרנות פנסיה
1,764,509	29,144	1,623,078	112,287	העברות מקופות גמל
3,689,417	1,575,419	1,736,268	377,730	סך הכל העברות לקבוצה
				העברות מהקבוצה לגופים אחרים
408,943	123,108	71,090	214,745	העברות לחברות ביטוח אחרות
2,489,223	2,236,890	20,972	231,361	העברות לקרנות פנסיה
2,154,352	141,711	1,496,887	515,754	העברות לקופות גמל
5,052,518	2,501,709	1,588,949	961,860	סך הכל העברות מהקבוצה
(1,363,101)	(926,290)	147,319	(584,130)	העברות, נטו

40. מובהר כי המידע להלן אינו כולל העברות כספים בין הגופים המוסדיים בקבוצה.

7. תחום ביטוח כללי

7.1 מוצרים ושירותים

7.1.1 תיאור ענפי הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללים בתחום

תחום זה כולל את פעילות הקבוצה בענפי הביטוח הכללי. נהוג לחלק את תחום הביטוח הכללי ל-2 קטגוריות עיקריות: (א) ביטוחי רכוש ו-(ב) ביטוחי חביונות.

הפעילות בביטוחי רכוש נחשבת כבעלת "זנב תביעות קצר" מאחר שמשך תקופת ההתיישנות הינו שלוש שנים בלבד מקרות מקרה הביטוח ומאחר שתביעות אלו מוגשות, במרבית המקרים, במהלך תקופת הביטוח. מנגד, ביטוחי חובה וחביונות נחשבים כבעלי "זנב תביעות ארוך" מאחר שמשך תקופת ההתיישנות הינו שבע שנים מקרות מקרה הביטוח, כיוון שהתביעה הביטוחית אינה מתיישנת כל עוד לא התיישנה תביעת הצד השלישי כנגד המבוטח, בשל פרק הזמן הארוך שחולף בין מועד היווצרות העילה כנגד המבוטח לבין מועד הגילוי ו/או לבין מועד הגשת התביעה, בין היתר לאור תקופת ההתיישנות כאמור לעיל, ו/או בשל פרק הזמן הדרוש לביטוח התביעה. תקופת ההתיישנות של תביעה לתגמולי ביטוח במקרה של נכות שנגרמה למבוטח ממחלה או מתאונה, תימנה מיום שקמה למבוטח זכות לתבוע תגמולי ביטוח לפי תנאי חוזה הביטוח. לפיכך, פוליסות תאונות אישיות⁴¹ הכוללות כיסוי נכות מתאונה עשויות להיחשב אף הן כבעלות "זנב תביעות ארוך".

להלן יסקרו הענפים העיקריים הנכללים בתחום הביטוח הכללי:

7.1.1.1 ענף ביטוח רכב חובה

א. כללי

ביטוח רכב חובה הינו ביטוח שחובה על כל בעל כלי רכב או הנוהג בו לרכשו לפי דרישות **פקודת ביטוח רכב מנועי (נוסח חדש) התש"ל-1970** (להלן בהתאמה: "**רכב חובה**" ו-"**פקודת ביטוח רכב מנועי**"), המכסה נזקי גוף של בעל הרכב, כל הנוסעים ברכב והולכי רגל שנפגעו מהרכב, כתוצאה משימוש ברכב מנועי בהתאם **לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התש"ל-ה-1975** ("**חוק הפלתי"ד**"). עריכת הביטוח הינה חובה אשר אי קיומה מהווה עבירה פלילית. תנאי הכיסוי הביטוחי הם בהתאם לנוסח פוליסה תקנית שנקבעה **בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי) התש"ע-2010** (להלן: "**הפוליסה התקנית רכב חובה**").

בחודש מרס 2021 פירסמה הרשות תיקונים לפוליסה התקנית רכב חובה במסגרת **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי (תיקון) התשפ"א-2021**. התיקון האמור נכנס לתוקף בחודש ספטמבר 2021. בין היתר נקבע כי ניתן לשלוח עותק של תעודת הביטוח כמסר אלקטרוני; בוטלה גביית ההוצאות בעד הפקת תעודת ביטוח חדשה ובגין שינוי התעודה; בוטלה חובת החזר התעודה המקורית בעת ביטול הפוליסה; נקבעו הוראות לעניין אופן ביטול הפוליסה; והוספה אפשרות לבטח את הרכב במצב השבתה (אי נסיעה ברכב) לתקופה של 30 יום או יותר, בדמי ביטוח מופחתים. כמו כן הוספה פוליסה תקנית לביטוח מסוג "תו סוחר" המעניקה כיסוי מותאם ויעודי לשימוש ברכב בעל לוחית זיהוי "במבחן".

בשלב ראשוני זה החברה אינה צופה כי לתיקון הפוליסה התקנית רכב חובה יהיו השפעות מהותיות על תוצאותיה הכספיות של החברה.

הערכת החברה ביחס להשפעת תיקון הפוליסה התקנית רכב חובה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בהתנהגות הלקוחות ובאופן יישום הוראות הפוליסה החדשה.

קיימים מספר מאפיינים ייחודיים לענף פעילות זה, ובין היתר:

אחידות המוצר: היקף האחריות והיקף הכיסוי לנזקי גוף תואמים את הוראות הפוליסה התקנית רכב חובה אשר קובעת נוסחים סטנדרטיים מחייבים.

עקרון האחרייות המוחלטת (No Fault): בהתאם להוראות חוק הפלתי"ד, האחרייות של הנוהג ברכב, בעל הרכב או המחזיק בו היא אחרייות מוחלטת ומלאה ואין צורך בהוכחת אשם.

ייחוד עילה: מי שנפגע בתאונת דרכים וחוק הפלתי"ד מקנה לו עילת תביעה, חייב לתבוע את זכותו על פי חוק הפלתי"ד בלבד ואינו זכאי לתבוע את נזקו לפי חוק אחר. מי שאין לו עילת תביעה לפי חוק זה יכול לתבוע את המזיק בנזיקין. ככלל, מבטח של הרכב המעורב, מחויב בכיסוי הנפגעים ברכב המבוטח ואינו רשאי לחזור ולשובב ממזיק שגרם או תרם או החמיר את הנזק, את הפיצויים ששילם המבטח לנפגע.

דרכי פיצוי מיוחדות: חוק הפלתי"ד ובהתאם פוליסת ביטוח החובה אינם נוקבים בסכום ביטוח, והפיצוי בשל נזק גוף מחושב בהתאם לחוק הפלתי"ד ולתקנות שהותקנו על פיו. אלה קובעים, בין היתר, בניגוד לפקודת הנזיקין, את תקרת הפיצוי למרכיבי נזק שאינו נזק ממוני וכן מגבילים את הפסדי השתכרות שניתן לתבוע עד פי שלושה מהשכר הממוצע במשק. למעט שני ראשי נזק אלו, הכיסוי אינו מוגבל בסכום.

41. לעניין תאונות אישיות ראה סעיפים 7.1.1.4 (ד) ו-8.1.2.1 (ג) להלן.

ב. הסדרים מיוחדים בענף ביטוח רכב חובה

בענף ביטוח רכב חובה מתקיימים מספר הסדרים המשפיעים על תעריף הביטוח, כמפורט להלן:

(1) הסדר הביטוח השירי (הסדר במסגרת ה"פול")

הואיל ומחד ביטוח רכב חובה הינו חובה חוקית, ומאידך חברות הביטוח אינן מחויבות לבטח את כל המבקשים לרכוש ביטוח כאמור, נוסד מכוח **תקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שירי ומנגנון לקביעת התעריף)**, **התשס"א-2001**, הסדר הביטוח השירי, במסגרתו מבוטחים המשתמשים ברכב מנועי שלא השיגו כיסוי ביטוחי באופן ישיר אצל חברות הביטוח המסחריות (כגון: נהגים בעלי עבר ביטוחי המעיד על סיכון גבוה, נהגים עם עבר של שלילות רישיון, כלי רכב עתירי סיכון כגון אופנועים, טרקטורונים ו/או כלי רכב נוספים שנדחו על ידי חברות הביטוח). הסדר הביטוח השירי מתבסס על ביטוח משותף של כל חברות הביטוח הפועלות בענף ביטוח רכב חובה, במסגרתו מחויבות החברות האמורות להשתתף בהסדר הביטוח השירי ונושאות יחד בהפסדיו או ברווחיו, על פי חלקן בסך כל פרמיות ביטוח רכב חובה ("נתח שוק חובה"). חלקה של הקבוצה בהסדר הביטוח השירי עמד נכון לשנת חיתום 2021 על שיעור של כ-9.87%⁴² בהשוואה לשיעור של כ-10.01% בשנת החיתום 2020.

חברות הביטוח מממנות את חלקן בהסדר הביטוח השירי (במסגרת ה"פול") באמצעות העמסת עלות הביטוח השירי על יתר המבוטחים בביטוחי רכב חובה בחברת הביטוח, שלא במסגרת הביטוח השירי.

בחודש יולי 2018 פורסם **חוק לתיקון פקודת רכב מנועי (מס' 23) התשע"ח-2018** המעדכן את ההסדר התחיקתי בעניין מרכיב ההעמסה (להלן: "**תיקון טווח מרכיב העמסה**") אותו רשאיות חברות הביטוח המשתתפות בהסדר הביטוח השירי לגבות לצורך מימון העלות לביטוח השירי. מרכיב העמסה החל מיולי 2020 הינו בין 5.5% ל-8% מעלות הסיכון הטהור⁴³ של ביטוחי החובה של המבטח שלא במסגרת הביטוח השירי.

(2) קרנית - הקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים

הקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים - קרנית ("קרנית"), הינה תאגיד שהוקם על פי חוק הפלת"ד, לצורך תשלום פיצויים לזכאים על פי חוק הפלת"ד שאין באפשרותם לתבוע פיצויים מחברת ביטוח, בשל אחד מן המקרים הבאים: (1) פגיעה על ידי רכב שלא היה לו כיסוי ביטוחי; (2) מבטח שאינו ידוע (כגון פגיעת "פגע וברח"); (3) מבטח שנמצא בהליכי פירוק או שמונה לו מנהל מורשה.

מימון הקרן נעשה באמצעות העמסה בשיעור של 1% מהפרמיה נטו⁴⁴ על המבוטחים בפוליסות ביטוח רכב חובה. סכום זה מועבר על ידי חברות הביטוח לקרנית.

(3) אחריות למתן שירותים רפואיים

בהתאם לתיקון חקיקה משנת 2009 במסגרתו הועברה האחריות הביטוחית למתן שירותים רפואיים הנכללים בסל השירותים הקבוע בתוספת השניה **לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994** (להלן: "**חוק ביטוח בריאות ממלכתי**") ובצו התרופות לפי סעיף 8(ז) **לחוק ביטוח בריאות ממלכתי**, בשל נזקי גוף לנפגעי תאונות דרכים, מהמבטחים לקופות החולים, גובות חברות הביטוח אחוז קבוע מדמי הביטוח לצורך מימון עלות אספקת השירותים לנפגעי תאונות דרכים (להלן: "**סכום ההשתתפות**").

בחודש אוגוסט 2021 פרסם שר האוצר את **צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון עלות אספקת השירותים)**, **התשפ"א-2021**, אשר במסגרתו עודכן שיעור סכום ההשתתפות שגובות חברות הביטוח מהמבוטחים לשיעור של 12.66% מדמי הביטוח, החל מ-1 בינואר 2022, וזאת חלף שיעור של 9.4% שנגבה קודם לכן.

המבטחים ממשיכים להיות אחראים לגבי יתר השירותים הרפואיים שאינם נכללים בתוספת השנייה לחוק ביטוח בריאות ממלכתי ובצו התרופות. האמור אינו חל על אוכלוסיות מסוימות, בין היתר, חיילים ונפגעי תאונות עבודה אשר האחריות הביטוחית לכיסוי הוצאות טיפול רפואי עבורם במקרה של תאונת דרכים, נותרה של המבטחים. סכום ההשתתפות מועבר לקופות החולים מאת המבטחים, באמצעות קרנית והמוסד לביטוח לאומי.

⁴² השיעור הנקוב הינו שיעור זמני המתבסס על נתוני ספטמבר 2021, כפי שפרסם ה"פול".

⁴³ "עלות הסיכון הטהור" - חלק מתעריף ביטוח שאינו כולל רווח, הוצאות ועלות אספקת שירותים, למעט הוצאות ליישוב תביעות. עלות הסיכון הטהור מתבססת על ניסיון התביעות בעבר של ענף ביטוח רכב מנועי שחלה לגביו חובה לרכוש ביטוח, בתוספת אומדן של תשלומים עתידיים בשל אותן תביעות ובהתחשב במגמות המשפיעות על שכיחות התביעות ועל עלותן והכל בהתאם לסעיף 7א לפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], תש"ל-1970.

⁴⁴ פרמיה (דמי ביטוח) נטו - פרמיה המגלמת את עלות הסיכון ללא העמסת חיצונית כגון הוצאות ועמלות.

ג. תעריפים והפיקוח עליהם, מאגר המידע הסטטיסטי ומאגר המידע לאיתור הונאות ביטוח בענף רכב חובה

(1) **משתנים לקביעת תעריף בענף רכב חובה ושיעור דמים מקסימלי**

חברות הביטוח קובעות את דמי הביטוח תוך שימוש במשתנים שאושרו על ידי הממונה כמשתנים שבהם יהיה מבטח רשאי להשתמש לצורך קביעת התעריף (להלן: "המשתנים"). המשתנים נועדו להתאים את פרמיית הביטוח לסיכון המבוטח.

שיעור דמים מקסימלי

החוזר המאוחד קובע הסדרים לקביעת דמי ביטוח בענף רכב חובה שרשאי מבטח לגבות ואופן הגשתם לאישור הממונה. בהתאם לפרק ביטוח כללי בחוזר המאוחד, מרכיב פרמיית הסיכון שבתעריף ביטוח רכב חובה (דמי הביטוח נטו) הינו אחיד לכל המבוטחים בעלי אותם מאפיינים, אצל המבטח. המבטח רשאי לגבות בנוסף דמים בשיעור של עד 16.25% מפרמיית הסיכון, שנועדו לכיסוי הוצאות המנהל של המבטח, עמלת סוכנים ורווח. המבטח רשאי לתת הנחות ביחס למרכיב הדמים בלבד, למעט לציי רכב, שאז רשאי המבטח לתת הנחה אף מדמי הביטוח נטו (דמי הביטוח למעט הדמים). לעניין זה - צי רכב מונה לפחות 40 כלי רכב שכולם בבעלות אחת ומבוטחים אצל אותו מבטח.

(2) **מאגרי מידע**

מאגר מידע סטטיסטי

בענף ביטוח רכב חובה פועל מאגר מידע סטטיסטי המשמש להערכת עלות הסיכונים בענף ביטוח רכב חובה, ואשר הוקם מכוח **תקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שירי ומנגנון לקביעת התעריף), תשס"א-2001**.

מאגר המידע הסטטיסטי והמאגר לטיפול בהונאות ביטוח, כמפורט בסעיף זה להלן, מנוהלים על ידי צדדים שלישיים בלתי קשורים לחברה ולחברות הביטוח ("מפעיל המאגר").

מפעיל המאגר מוסמך על-פי דין לאסוף מידע מהמבטחים בענף הביטוח, ולקבוע על בסיסו את עלות הסיכון הטהור ("תעריף הסיכון"). תעריף הסיכון אינו מחייב את חברות הביטוח במישרין ואולם תעריף "הפול" נקבע על ידי הממונה בהתייחס אליו ובנוסף הוא מהווה מדד רלבנטי, מבחינת הממונה, לאישור התעריף של חברות הביטוח. לעניין הסדר הביטוח השירי, ראה סעיף 7.1.1.1(ב)(1) לעיל.

מאגר מידע לטיפול בהונאות ביטוח

בענף ביטוח רכב חובה פועל מאגר מידע לטיפול בהונאות ביטוח, בהתאם לתקנות ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגרי מידע), תשס"ד-2004. המאגר, המרכז מידעים מכל חברות הביטוח, משמש לצורך זיהוי חשדות למקרי הונאה בתביעות רכב חובה וכן למניעת הונאות ביטוח בתהליך החיתום בפוליסות רכב-חובה. מימון עלות הפעלת המאגר מוטל על כל חברות הביטוח, בהתאם לכללים שנקבעו על ידי הממונה. בהתאם להוראות החוזר המאוחד, ככלל לא תופק תעודת ביטוח רכב חובה עבור כלי רכב פרטי או מסחרי עד 3.5 טון או אופנוע, מבלי שבוצע אימות בשאלתה מקוונת במאגר בעת תהליך החיתום.

ד. ביטוח לאומי

(1) זכות שיבוב של המוסד לביטוח לאומי

בהתאם לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995 (להלן: "חוק הביטוח הלאומי"), במקרה בו שילם הביטוח הלאומי לזכאי גמלה, בעילה המהווה עילה גם לחייב צד שלישי לשלם פיצויים לאותו זכאי, לפי פקודת הנזיקין, או לפי חוק הפלתי"ד, רשאי המוסד לביטוח לאומי לתבוע מאותו צד שלישי פיצוי על הגמלה ששילם או שהוא עתיד לשלם (להלן: "הצד השלישי"). הצד השלישי רשאי לנכות מהפיצוי את הגמלאות המשתלמות ו/או שעתידות להשתלם מאת הביטוח הלאומי.

הצד השלישי, שניכה או רשאי היה לנכות סכום כלשהו מהפיצויים שהוא חייב לשלם לזכאי בגין תשלומים שהמוסד לביטוח לאומי רשאי לתבוע ממנו, חייב לדווח לביטוח לאומי על סכומים כאמור וכן נקבעו בחוק סנקציות בגין אי דיווח.

בחודש מרס 2018 פורסם חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנת 2019), התשע"ח-2018 (להלן: "חוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019") במסגרתו שונה מנגנון ההתחשבות בין המוסד לביטוח לאומי לבין חברות הביטוח בנוגע לזכות השיבוב של המוסד לביטוח לאומי מחברות הביטוח בתביעות מכוח פוליסות רכב חובה. בהתאם לתיקון החקיקה בוטל מנגנון הסדר השיבוב הפרטני, על פיו מבוצעת התחשבות נפרדת בגין כל תביעה, ותחתיו נקבע כי מבטח יעביר למוסד לביטוח לאומי, מידי שנה, סכום קבוע שנתי לצורך כיסוי חבותו עבור כל תביעות השיבוב מכוח פוליסות רכב חובה וזאת הן ביחס לתקופת העבר, משנת 2014, והן מכאן ואילך (להלן: "הסדר השיבוב החדש" ו-"הסכום הקבוע"). בחודש יוני 2019 פורסמה טיוטת תקנות הביטוח הלאומי (העברת סכום שנתי ממבטח למוסד בעד תאונת דרכים), התשע"ט-2019 (להלן: "טיוטת תקנות הסדר השיבוב החדש"), שאמורה היתה להסדיר את מנגנון קביעת הסכום הקבוע ולאפשר את כניסתו לתוקף של חוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019. בעקבות שימוע שנערך לחברות הביטוח, בעניין טיוטת תקנות הסדר השיבוב החדש, וטענות שהעלו חברות הביטוח בשימוע בנוגע לקשיים במימוש ההסדרה המוצעת לגבי תקופת העבר, הגיעו חברות הביטוח והמוסד לביטוח לאומי, בשיתוף משרד האוצר, לסיכום לפיו ייחתם הסכם בין המוסד לביטוח לאומי לבין חברות הביטוח אשר קובע כי חברות הביטוח יעמידו מקדמה למוסד לביטוח לאומי בגין ההתחשבות עבור תביעות מהשנים 2014 עד 2018 (להלן: "הסכם המקדמה עם ביטוח לאומי"), ואילו האסדרה שתוכננה בחוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019 תתוקן על ידי משרד האוצר כך שתבוטל חובת תשלום סכום גלובלי בעד מקרים שאירעו בשנים 2014 עד 2018, ובמקום זאת ייקבע שהחל מינואר 2023 ואילך על כלל המבטחות להעביר למוסד לביטוח לאומי בגין תאונות דרכים את האחוזים הבאים מדמי הביטוח שייגבו בכל שנה: בגין תאונות דרכים בשנים 2024-2025 - 10%; ובגין תאונות דרכים משנת 2025 ואילך - 10.95% (להלן: "הסדר השיבוב המתוקן"); לפיכך, הסדר השיבוב המתוקן יחול רק על אירועים עתידיים החל משנת 2023 ואילו לגבי תקופת העבר ימשיכו הצדדים להתנהל באופן דומה למצב קודם לחקיקת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019 וליישב כל תביעת שיבוב בנפרד, אלא אם הצדדים יגיעו להסכמה פרטנית אחרת בעניין (להלן יחידו: "ההבנות").

בהמשך לאמור, בחודש נובמבר 2021 אושר, במסגרת חוק ההסדרים, תיקון חקיקה התואם את ההבנות שבין חברות הביטוח, המוסד לביטוח לאומי ומשרד האוצר כמפורט לעיל ובחודש ינואר 2022 העבירה כלל ביטוח מקדמה לטובת הביטוח הלאומי בהתאם להוראות הסכם המקדמה עם ביטוח לאומי.

להערכת החברה, להבנות ולתיקון האמור בעניין הסדרת מנגנון ההתחשבות בשל תביעות תאונות דרכים בין המל"ל לחברות הביטוח לא צפויות להיות השלכות מהותיות לעניין עלויות ישוב התביעה.

המידע בכל הקשור להסדרת מנגנון ההתחשבות בשל תביעות תאונות דרכים בין המל"ל לחברות הביטוח הינו מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, באישור רשות שוק ההון לתעריפי הביטוח בעתיד, ובדמי הביטוח שייגבו בעתיד.

(2) שיעור הריבית לצורך היוון קיצבאות הביטוח הלאומי

בחודש יוני 2016 פורסם תיקון לתקנות הביטוח הלאומי (היוון) התשל"ח-1978 ("תקנות ההיוון") אשר כלל, בין היתר, עדכון של לוחות התמותה ושל שיעורי ההיוון לצורך חישוב קיצבאות.

בהתאם לתיקון, שיעור הריבית לצורך היוון קיצבה שנתית, המשולמת מאת הביטוח הלאומי, אמור לעמוד על 2% במקום 3% שהיו קבועים בתקנות ההיוון ערב תיקון. כמו כן, קובע התיקון כי לוחות התמותה ושיעורי היוון הקיצבאות יעודכנו שוב ב-1 בינואר 2020 ואחת לארבע שנים שלאחר מועד זה.

התיקון לתקנות ההיוון, נכנס לתוקף בחודש אוקטובר 2017 ובעקבותיו נבחנה על ידי בתי המשפט, ההשפעה של שינוי שיעור ריבית ההיוון כאמור, גם לעניין ביטוחי חובה וחבויות. עניין זה עמד להכרעה בבית המשפט העליון במסגרת תיק פרטני שהתנהל כנגד "הפול" (להלן: "התיק הפרטני"). בחודש אפריל 2018 הוקמה ועדה בינמשרדית (על ידי משרד המשפטים ומשרד האוצר) לבחינת סוגיית ריבית ההיוון בפיצוי הנזיקי על כל השלכותיה, אשר הגישה את מסקנותיה, בחודש יוני 2019 (להלן: "דוח וועדת קמיניץ"). בין היתר המליצה ועדת קמיניץ כי שיעור ריבית ההיוון בפיצוי נזיקין המשמש, בין היתר, להיוון תגמולי ביטוח למבוטחים, ימשיך לעמוד על שיעור קבוע של 3% לכלל הניזוקים (להלן: "ריבית ההיוון שנקבעה"). כן המליצה, כי ניתן יהיה לשנות את ריבית ההיוון שנקבעה, בהתאם למנגנון בדיקה שיבוצע אחת לשנתיים, על בסיס בדיקה ביחס לתשואה המתקבלת מהשקעה באג"ח קונצרני AA לתקופה של 25 שנים בחצי השנה שקדמה לאותו מועד. ככל שתמצא חריגה של למעלה מאחוז לכיוון מסוים, יעודכן שיעור הריבית על ידי החשב הכללי (להלן: "מנגנון העדכון") וזאת למעט בנסיבות חריגות, כמפורט בהמלצות הועדה. בחודש אוגוסט 2019 ניתן פסק דין של בית המשפט העליון בתיק הפרטני, אשר אימץ את עיקרי מסקנות דוח וועדת קמיניץ (להלן: "פסק הדין בעניין הפול") והותיר את ריבית ההיוון על 3%. כמו כן קבע בית המשפט כי עד לתיקון חקיקה שיבוא בנושא, לצורך בחינת שינוי כלכלי מהותי שמצריך שינוי בשיעור ההיוון, הוא מאמץ את מנגנון העדכון. עוד נקבע במסגרת פסק הדין בעניין הפול - ביחס לשיעורי ההיוון אשר ישמשו מבטחים לצורך ניכוי תגמולי המוסד לביטוח לאומי מאת המבוטחים ולצורך תשלום תביעות שיבוב למוסד לביטוח לאומי, כי בתקופת הביניים, עד לתיקון תקנות ההיוון בהתאם להמלצות הועדה, תעמוד בתוקף הסכמת המבוטחים לנכות מתגמולי הביטוח למבוטחים את תגמולי הביטוח הלאומי, לפי ריבית היוון של 3%. עם זאת נקבע כי נוכח הפגיעה במזיקים (לרבות חברות הביטוח), חזקה כי, עד לתיקון תקנות ההיוון, הביטוח הלאומי יחזור גם הוא אל המזיק בדרישה לפי ריבית היוון של 3% (להלן: "תביעות שיבוב של המל"ל").

על פסק הדין הוגשה בחודש ספטמבר 2019 בקשה לקיום דיון נוסף שנדחתה בחודש נובמבר 2020.

בחודש ספטמבר 2020 ניתן פסק דין נוסף של בית המשפט העליון, בתיק בו המוסד לביטוח לאומי היה צד לו, בו חזר וקבע בית המשפט כי המוסד לביטוח לאומי מחויב לפעול בהתאם לחזקה שנקבעה בפסק הדין בעניין הפול, ולחזור אל המזיק בדרישה לפי ריבית היוון של 3% (להלן: "פסק הדין בעניין המוסד לביטוח לאומי").

ככל שיתקבל תיקון חקיקה העולה בקנה אחד עם דוח ועדת קמיניץ ופסק הדין בעניין המוסד לביטוח לאומי כאמור לעיל, להערכת החברה לא יהיה בכך השפעה מהותית על תוצאותיה הכספיות.

המידע בכל הקשור לשיעור הריבית היוון קצבאות הביטוח הלאומי בהתאם לתיקון חקיקה העתידי בעקבות המלצות דוח ועדת קמיניץ ופסק הדין בעניין המוסד לביטוח לאומי, הינו מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בנוסח החקיקה שיאושר ובגובה הריבית העתידית.

ה. מתווה סליקה קל-כבד

בהתאם לחוק הפלת"ד, על כל מבטח לפצות את הנוסעים שנסעו בכלי הרכב המבוטח על ידו. עוד קובע חוק הפלת"ד, כי כלפי מי שנפגע בתאונה מחוץ לכלי הרכב המבוטחים, בתאונת דרכים שבה היו מעורבים מספר כלי רכב, תהא למבוטחים השונים אחריות (ללא הוכחת אשם) ביחד ולחוד, ובינם לבין עצמם ישאו המבוטחים בנטל החיוב בחלקים שווים. בהתאם לחוק הפלת"ד ולצו הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (הסדרים לחלוקת נטל הפיצויים בין המבוטחים), התשס"א-2001, נקבעו לכלל הנ"ל חריגים, שעניינם בתאונות בין כלי הרכב השונים במידה משמעותית זה מזה קרי אופנוע ורכב אחר, או רכב קל ורכב כבד. במקרים אלה קובעים צווי החצייה את "תשלומי האיזון" של המבוטחים, היינו - השיפוי לו זכאים המבוטחים זה מזה בגין תאונות אלה ומטרתם לאזן את נטל התשלום בין המבוטחים, מקום בו הסיכון של כלי הרכב המעורבים לגרום היזק בתאונות דרכים, אינם מאוזנים באופן מובהק. איגוד חברות הביטוח מפעיל מערכת סליקה שנועדה, בין היתר, להעביר תשלומים באופן ממוכן בין מבטחי רכב בביטוח רכב חובה, בגין תשלומי איזון כאמור. למנהל המתווה הסמכות לכהן כבורר מקום בו תתעוררנה מחלוקות בין המבוטחים באשר למעורבות כלי רכב מבוטח בתאונה. להסדר ניתן פטור בתנאים מאישור הסדר כובל על ידי הממונה על הגבלים עסקיים עד אוגוסט 2020 אשר הוארך עד לאוגוסט 2025 באמצעות מנגנון הערכה עצמית, בהתאם לכללי ההגבלים העסקיים (פטור סוג למיזמים משותפים) (הוראת שעה), תשס"ו-2006. התנאים כוללים, בין היתר, הגבלת פעילות המערכת למטרה האמורה בלבד, הפעלת המערכת על ידי גוף עצמאי שאינו קשור למבוטחים, איסור העברת מידע עסקי בין הצדדים להסכם ומתן אפשרות לכל מבטח להצטרף למערכת.

7.1.1.2 ענף ביטוח רכב רכוש

א. כללי

ענף ביטוח רכב כולל את פעילות הקבוצה בביטוח לכיסוי אובדן או נזק של כלי רכב מבוטחים ונזקים הנגרמים לרכוש של צד שלישי על ידי כלי הרכב המבוטחים.

ביטוח רכב מעניק סל של כיסויים ביטוחיים, כגון: גניבה, אש, התנגשות מקרית, התהפכות ותאונה מכל סוג שהוא, מעשה זדון, נזקי טבע וחבות המבוטח בשל נזק שייגרם לרכוש צד שלישי כתוצאה משימוש ברכב בתקופת הביטוח ("ביטוח צד ג"). בשלב הצעת הביטוח, רשאי המבוטח לבחור כיסוי באחת מארבע חלופות: (1) ביטוח מקיף; (2) ביטוח מקיף ללא כיסוי גניבה; (3) ביטוח מקיף ללא כיסוי מפני תאונות; ו-(4) ביטוח צד ג' בלבד.

תעריף דמי הביטוח בגין ביטוח רכב רכוש הוא בדרך כלל דיפרנציאלי ונקבע, בין היתר, בהתחשב במאפייני הרכב (בעיקר דגם הרכב המבוטח ושנת ייצורו) ובמאפייני הנהגים בו (בעיקר גיל הנהג העיקרי, נהגים המורשים לנהוג ברכב, תקופת הרישיון וניסיון התביעות של בעל הפוליסה).

ענף ביטוח רכב כרוש מתחלק לשתי קטגוריות עיקריות:

א) ביטוח לכלי רכב פרטי וכלי רכב מסחרי שמשקלו עד 3.5 טון, אשר פוליסת הביטוח בעבורם כפופה לתנאי הפוליסה התקנית כפי שנקבעו בתקנות שהותקנו בנושא (להלן: "פוליסה התקנית - רכב רכוש" ו-"תקנות רכב רכוש", בהתאמה).

ב) ביטוח לכלי רכב שאינו נמנה על הקטגוריה הראשונה (כגון: משאיות, אופנועים, אוטובוסים, מלגזות וטרקטורונים), אשר פוליסת הביטוח בעבורם אינה כפופה לתנאי הפוליסה התקנית - רכב רכוש.

הפוליסה התקנית - רכב רכוש, קובעת נוסח ותנאים מינימאליים לביטוח רכוש לרכב, אשר המבטח רשאי לשנותם רק אם השינוי הוא לטובת המבוטח או לבקשת בעל צד רכב. ניתן להוסיף הרחבות להיקף הכיסוי הניתן במסגרת הפוליסה התקנית, באישור הממונה.

בחודש יוני 2021 פרסם הממונה תיקון לפוליסה התקנית רכב רכוש - הוראות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי) (תיקון), התש"פ-2020 (להלן: "התיקון לפוליסה התקנית רכב רכוש"). במסגרת התיקון לפוליסה התקנית רכב רכוש נקבעו, בין היתר, הוראות לעניין פיצוי למערכות בטיחות מתקדמות שהותקנו ברכב; עדכון ההוראות הנוגעות להחזר דמי ביטוח יחסיים במקרה של ביטול הפוליסה מצד המבוטח, ללא תלות ביתרת התקופה לביטוח וללא קנס; ותיקון דוח עבר ביטוחי (דוח המשמש לצורך רכישת ביטוח בעתיד) על ידי העלאת סף הכנסת תביעה לדוח, משיעור של 35% מהפרמיה לסך של 5,000 ש"ח מעל ההשתתפות העצמית. כמו כן נקבע כי תביעות שיתקבל בגינן שיעור שיבוב העולה על 75% יוחרגו מהדוח. התיקון לפוליסה התקנית רכב רכוש נכנס לתוקף בחודש דצמבר 2021.

בשלב ראשוני זה כלל ביטוח אינה יכולה להעריך את השלכות התיקון לפוליסה התקנית רכב רכוש. הדבר יכול להביא בטווח הקצר לגידול בשכיחות הגשת התביעות בביטוחי רכב רכוש בסכומים נמוכים, עקב אי קבלת מידע אודות תאונות בסכומים נמוכים אשר לא יכללו במסגרת דוח עבר ביטוחי, ובהתאמה להגדיל את עלות יישוב התביעות.

הערכת החברה ביחס להשפעת התיקון לפוליסה התקנית רכב רכוש הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בהתנהגות הלקוחות, המתחרים, הסוכנים, אישורי הממונה לעדכון תעריפים, עלויות ישוב התביעות ותעריפי הביטוח כפי שיקבעו לאורך זמן.

ב. הסדרים מיוחדים ביישוב תביעות רכב רכוש

1.1. הסדר השמאים

במטרה לייעל ולקצר הליכי יישוב תביעות רכב רכוש, ובהתאם להוראות שנקבעו בחוזר המאוחד, מפרסמות חברות הביטוח רשימות שמאים⁴⁵ ("רשימת שמאי החוץ"), לבחירת המבוטח. בהתאם להוראות החוזר המאוחד, הצעת תיקון או שומה של שמאי שנבחר על ידי המבוטח מתוך רשימת שמאי החוץ (להלן: "שמאי חוץ"), מהווה הצעת התיקון או השומה הקובעת והיא מחייבת את הצדדים בכפוף לזכות המבטח והמבוטח להעלות בפני שמאי החוץ הערות בעניינים טכניים. כמו כן, באפשרות המבטח לערער על השומה בהתאם להסדר הקבוע בחוזר השמאים.

45. שמאי החוץ הינו מי שאינו שמאי בית. שמאי בית הם מי שעלולים להימצא בניגוד עניינים בשל קשר מיוחד עם המבטח כגון במקרה של: שמאי שהוא עובד של קבוצת הביטוח; שמאי שלמעלה מ-30% מסך כל הכנסותיו משמאות ועסקים אחרים עם מבטחים הם מקבוצת הביטוח; חברת שמאות אשר קבוצת הביטוח מחזיקה בלמעלה מ-5% מאמצעי השליטה בה.

22. מוסכי הסדר

במטרה ליעל, לקצר ולהזיל עלויות יישוב תביעות רכב רכוש התקשרה החברה עם "מוסכי הסדר" לתיקון רכבי מבוטחים שנגרם להם נזק חלקי (שאינו אובדן גמור). מוסך הסדר הינו מוסך שהתקשר עם החברה בחוזה למתן שירותים כ-"מוסך הסדר" בתמורה להנחות הניתנות למבטח (במחירי החלפים ו/או במחיר שעת העבודה) ו/או תוך התחייבות לעשות שימוש בחלפים שמעמיד לרשותו המבטח ואשר ניתן להשיגם בעלות מזולת לעומת "מחיר הספר" בשוק (להלן: "מוסך הסדר"). כלל ביטוח מאפשרת למבטחיה לבחור את המוסך שבו יבוצע תיקון הרכב אולם מציעה למבטחיה הטבות שונות כגון הנחת השתתפות עצמית ו/או העמדת רכב חלופי לתקופת התיקון, על מנת לתמרץ את המבטחים לתקן את רכבם באחד ממוסכי ההסדר עמם התקשרה החברה. למבטח יש אפשרות להתחייב במועד ההתקשרות, כי בקרות מקרה ביטוח תיקון הרכב יבוצע במוסך הסדר וכנגד זאת יינה המבטח גם מהנחה בפרמיה והטבות נוספות בקרות מקרה הביטוח (להלן: "פוליסת נבחרת המוסכים").

23. רפורמה מוצעת בעניין מוסכי ההסדר והסדר השמאים:

בחודש מאי 2019 פרסם הממונה טיוטה שנייה של חוזר בעניין "תיקון הוראות החוזר המאוחד - הוראות בענף רכב רכוש" (להלן: "טיטת חוזר מוסכים ושמאים") המסדירה את אופן יישוב תביעות ביטוח בענף רכב רכוש, לענין התקשרות עם שמאים ועם מוסכים וכן הוראות שונות ביחס להליך שיווק הפוליסה ויישוב התביעה.

הטיטה כוללת, בין היתר, הוראות בדבר מתן אפשרות לכל מוסך שיתחייב לעמוד בעקרונות שייקבעו על ידי המבטח ויחתום על הסכם התקשרות עמו, לשמש כמוסך מוסכם ולהעניק שירות למבטחיו או לצד שלישי (להלן: "מוסך מוסכם"); על המבטח לנהל משא ומתן שוויוני בין מוסכים בעלי מאפיינים דומים ומשעה שחתם על הסכם מול מוסך מוסכם יאפשר לכל מוסך אחר, בעל מאפיינים דומים, לחתום על הסכם בנוסח זהה; מחיר שעת עבודה יהיה בהתאם למוסכם בין המוסך המוסכם למבטח; עלות החלפים תהיה בהתאם להנחה שיתחייב המוסך המוסכם להעניק למבטח או שהמוסך המוסכם יתחייב כי מחיר חלקי חילוף שייספק לא יעלה על מחיר החלף שנרכש על ידי המבטח או אשר עשוי להיות מסופק על ידו, בהתאם להסכמה בין המבטח למוסך; מוסך מוסכם לא יחל בתיקון הרכב, אלא לאחר אישור חברת הביטוח ובעל הרכב.

ביחס לשמאים מוצע לקבוע, בין היתר, כי במקרה של בחירת שמאי מתוך מאגר שמאים שמציע המבטח (שמאי שהחלטתו מחייבת את חברת הביטוח, בכפוף להליך ערעור מוגבל שנקבע בפני שמאי מכריע), יחויב המבטח לעשות שימוש במאגר שמאים אשר יהיה פתוח לכל השמאים שיעמדו בקריטריונים שנקבעו בטיטה. בחירת השמאי מתוך המאגר תבוצע על ידי המבטח מתוך רשימה של שלושה שמאים שתיבחר באופן אקראי (להלן: "מנגנון שמאי מאגרי"). כן נקבע, כי במידה והתובע יחליט לפנות לשמאי פרטי (שלא בדרך של מנגנון שמאי מאגרי), חברת הביטוח תהיה רשאית להתנות בחירה כאמור, בבדיקת הרכב טרום תיקונו וכי הצעת התיקון או השומה במקרה כאמור תהיה הצעת התיקון והשומה הקובעות, אלא אם הציגה חברת הביטוח בכתב הצעת תיקון או שומה נגדיות והודיעה על רצונה לערער על הצעת התיקון או השומה בפני שמאי מכריע במנגנון מוגבל, כאמור.

חברת הביטוח תחויב להציע למבטחים תוכנית במסגרתה ניתן לבחור כל מוסך (להבדיל ממוסך מוסכם) וזאת ללא השפעה על גובה ההשתתפות העצמית שישלם המבטח.

עוד מוצע לקבוע הוראות שונות בעניין גילוי, שקיפות ורמת שירות ובהן פרסום מדדי שביעות רצון של המבטחים ביחס למוסכים מוסכמים והוראות גילוי נרחבות הן קודם למועד רכישת הפוליסה והן במועד התביעה.

כלל ביטוח אינה יכולה לצפות את השפעותיה של טיטת חוזר מוסכים ושמאים, ככל שתפורסם, אשר יכול ותשפיע על עלויות ישוב תביעות בביטוחי רכב רכוש וזאת, בין היתר, נוכח ריבוי התיקונים המוצעים והשלכותיהם האפשריות, אשר יכולות לפעול בכיוונים מנוגדים ובהתחשב, בין היתר, בהתנהגות החברות, הסוכנים, המוסכים, השמאים והלקוחות.

24. טיטת תיקון תקנה 309 לתקנות התעבורה תשכ"א-1961 שכותרתה "שימוש ברכב שניזוק" (תקנה 309):

בחודש ינואר 2021 פרסם משרד התחבורה מסמך התייחסות לאיגודים המקצועיים (להלן: "דברי ההסבר") במסגרתו מוצע לתקן את תקנה 309 באופן שיביא לכך שכל נזק בטיחותי כהגדרתו בתקנות יהיה מחוייב דיווח (להבדיל מהמצב קודם לתיקון לפיו רק נזק בטיחותי מהותי מחוייב בדיווח). התיקון מוצע לאור מיעוט הדיווחים שנמסרו בעניין נזק בטיחותי לרכב בהתאם לתקנה 309, נוכח הקושי לקבוע מהו נזק בטיחותי מהותי ובמטרה להגביר את השקיפות לגבי מצבו של רכב משומש לרוכש.

בשלב ראשוני זה כלל ביטוח אינה יכולה להעריך את מלוא השלכות תיקון תקנה 309. עם זאת, ככל שטיטת התיקון לתקנה 309 תהפוך לנוסח מחייב, הדבר צפוי להביא לגידול במספר הרכבים שיוכרוזו כאובדן (במקום נזק חלקי), לגידול בשיעור ירידת הערך שייקבע לרכבים בהם תירשם הערה בדבר נזק בטיחותי לרכב, ועלול להביא לגידול בעלות התביעה הממוצעת. בנוסף, במקרה של רישום הערה בדבר נזק בטיחותי לרכב, הדבר צפוי להפחית את התמורה שכלל ביטוח תקבל מספקי השרידים הרוכשים ממנה שרידי רכב שהוכרוזו כאובדן להלכה לצורך שיקומו.

הערכת החברה ביחס להשפעת התיקון לתקנה 309 הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בנוסח הסופי של התיקון לתקנה, בהתנהגות השמאים, הלקוחות, המוסכים וספקי השרידים.

ג. זכאות למידע וגילוי בענף רכב

ג.1. מאגר רכב רכוש

החל מדצמבר 2013 פועל מאגר מידע שהקימו איגוד חברות הביטוח ומרכז הסליקה של חברות ביטוח בע"מ ("חברת הסליקה") שעיקרו רישום היסטוריית תאונות של כלי רכב (להלן: "מאגר רכב רכוש"). המידע זמין הן לציבור הרכשי רכבים משומשים והן למבטחים שבחרו להצטרף למאגר ומטרתו איתור מידע ושקיפות בנוגע לתאונות שאירעו לכלי רכב משומשים בתקופה שקדמה לרכישתם.

איגוד חברות הביטוח וחברת הסליקה קיבלו פטור מאישור הסדר כובל מאת הממונה על ההגבלים העסקיים עד לחודש פברואר 2021, ואישור זה הוארך עד לאוגוסט 2025 באמצעות מנגנון הערכה עצמית, בהתאם לכללי ההגבלים העסקיים (פטור למיזמים משותפים) (הוראת שעה), תשס"ו-2006.

נכון למועד פרסום הדוח, מאגר רכב רכוש כולל מידע ממרבית חברות הביטוח המבטחות בפוליסות רכב רכוש בישראל, לרבות כלל ביטוח. כל מבטח יכול להצטרף להסדר (קרי, למסור נתונים למאגר ולהגיש שאילתות) או לצאת מההסדר אחת לשנה בהודעה מוקדמת של 90 יום.

נכון למועד פרסום הדוח כלל ביטוח עושה שימוש בנתוני מאגר רכב רכוש במסגרת יישוב תביעות וחיתום, לפי צרכיה. האפשרות לעשות שימוש בנתוני המאגר, מצמצמת את פערי המידע בשוק.

7.1.1.3 ענף ביטוח חבויות

בפוליסות ביטוח חבויות נהוג לבטח על פי אחד משני בסיסי כיסוי:

- **כיסוי לפי "בסיס מועד האירוע" (Occurrence basis)** - בפוליסות אלה, הכיסוי ניתן לאירועים אשר קרו בתוך תקופת הביטוח כאשר התביעה יכולה להיות מוגשת אף לאחר תום תקופת הביטוח, בכפוף להתיישנות.
- **כיסוי לפי "בסיס מועד הגשת התביעה" (Claims made basis)** - בפוליסות אלה הכיסוי ניתן על בסיס מועד הגשת התביעה, כלומר לתביעות אשר הוגשו לראשונה כנגד המבוטח במהלך תקופת הביטוח, אף אם העילה כנגד המבוטח נוצרה לפני מועד תחילת הביטוח, ובלבד שנוצרה לאחר תאריך מסוים שנקבע בפוליסה.

תתי ענפי הביטוח העיקריים בענף ביטוח חבויות הינם:

- **ביטוח אחריות כלפי צד שלישי (ביטוח צד ג')** - ביטוח זה נועד לכסות חבות - בדרך כלל חבות הנובעת מפקודת הנזיקין - של המבוטח, כלפי צדדים שלישיים (במקרה של מבוטח המעסיק עובדים, הביטוח אינו מכסה חבות כלפי עובדי המבוטח), בשל אירוע תאונתי שבעטיו נגרם נזק גוף ו/או רכוש, לרבות נזק תוצאתי הנובע מכך, ואשר התרחש במהלך תקופת הביטוח (פוליסה על בסיס מועד האירוע - Occurrence Basis).
- ביטוח אחריות כלפי צד שלישי נמכר כמוצר עצמאי או ככיסוי נוסף במסגרת פוליסות ביטוח אחרות, כגון: פוליסות לביטוח בית העסק, משרדים, פוליסות לביטוח דירות, בית משותף ופוליסות לביטוח עבודות קבלניות.
- דמי הביטוח בפוליסות מסוג זה נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כגון: סוג הפעילות של המבוטח, סוג הבניה של מבנה העסק, היקף הפעילות, מספר עובדים, הימצאותם של חומרים מסוכנים בשימוש העסק, מספר האתרים בהם המבוטח מקיים את פעילותו, עסקים סמוכים אליו, מצב התחזוקה הכולל של העסק, גבולות האחריות המבוקשים על ידי המבוטח, ההשתתפות העצמית והיסטוריית התביעות של המבוטח.
- **ביטוח אחריות המוצר** - ביטוח זה נועד לכסות את חבות המבוטח בגין נזק לגוף ו/או לרכוש של צד שלישי, לרבות נזק תוצאתי הנובע מהם, שנגרם על ידי מוצר פגום שהמבוטח ייצר, ייבא או סיפק, לאחר שהמוצר יצא מחזקתו של המבוטח ושתביעה בגינו הוגשה לראשונה במהלך תקופת הביטוח והאירוע הביטוחי עצמו התרחש לאחר התאריך הרטרואקטיבי שנקבע בפוליסה (פוליסה על בסיס מועד הגשת התביעה - Claims Made Basis).
- הפוליסה מתבססת על **חוק האחריות למוצרים פגומים, תשי"ם-1980**, המחיל על היצרן (כהגדרתו בחוק, הכוללת למשל, גם יבואן ו/או ספק) אחריות בגין נזקי גוף; וכן פקודת הנזיקין. המחילה על היצרן אחריות נזיקית בגין נזקי גוף ורכוש.
- דמי הביטוח בפוליסות מסוג זה נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כגון: סוג הפעילות של המבוטח וסוג המוצרים המיוצרים, מיובאים, או מסופקים על ידו, היקף הפעילות (בהתאם למחזור המכירות של העסק), גבולות האחריות המבוקשים, סכום ההשתתפות העצמית, תקופת כיסוי תביעות שדווחו לראשונה בתוך תקופת הביטוח, אך מתייחסות למועד קצוב שקדם לה, היסטוריית התביעות והיקף הכיסוי הטריטוריאלי (בישראל או גם בגין ייצוא למדינות זרות).
- **ביטוח אחריות מקצועית** - ביטוח זה נועד לכסות את חבות המבוטח בגין נזק לגוף ו/או לרכוש של צד שלישי ו/או נזק כספי לצד שלישי שנגרם כתוצאה מהפרת חובה מקצועית בתום לב, אשר מקורה במעשה או במחדל המהווים רשלנות, טעות או השמטה של המבוטח במסגרת מקצועו של המבוטח בגינו ניתן הכיסוי בפוליסה ואשר תביעה בגינו הוגשה לראשונה במהלך תקופת הביטוח והאירוע הביטוחי עצמו התרחש לאחר התאריך הרטרואקטיבי שנקבע בפוליסה (פוליסה על בסיס מועד הגשת התביעה - Claims Made Basis). הכיסוי בפוליסה אינו מוגבל לאירועים תאונתיים.

דמי הביטוח בפוליסות מסוג זה נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כגון: תחום העיסוק, היקף הפעילות, תקופת כיסוי תביעות שדווחו לראשונה בתוך תקופת הביטוח, אך מתייחסות למועד קצוב שקדם לה, גבולות האחריות המבוקשים, סכום ההשתתפות העצמית, מחזור הכנסות, מספר עובדים, ותק במקצוע, היסטוריית תביעות, תחום טריטוריאלי ושיפוט.

ביטוח אחריות מעבידים - ביטוח זה נועד לכסות את חבות המבוטח כלפי עובדיו בשל נזק גוף, אשר נגרם לעובד תוך כדי ועקב עבודתו אצל המבוטח, בשל רשלנות המבוטח, במשך תקופת הביטוח, כתוצאה מתאונה ו/או מחלה (פוליסה על בסיס מועד האירוע - Occurrence Basis). החבות המכוסה על פי פוליסה זו היא מכוח פקודת הנזיקין. פוליסות רחבות יותר מכסות את חבות המעביד המבוטח כלפי עובדיו גם מכוח חוק אחריות למוצרים פגומים.

ביטוח אחריות מעבידים הינו מוצר משלים לפיצויים המשולמים לאדם שנפגע על ידי המוסד לביטוח לאומי בשל תאונת עבודה או מחלת מקצוע, אשר סוגם בחוק מוגבל ושיעורם קצוב. פוליסה זו מכסה את החשיפה העודפת מעבר לכיסוי הביטוח הלאומי ולא יותר מתקרת האחריות הרשומה בפוליסה.

פוליסת אחריות מעבידים יכולה להירכש כמוצר עצמאי או להיות משולבת, ככיסוי נוסף, במסגרת פוליסות אחרות, כגון: פוליסות לביטוח בתי עסק, פוליסות לביטוח דירה ופוליסות לביטוח עבודות קבלניות.

דמי הביטוח בפוליסות מסוג זה נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כגון: מספר העובדים המועסקים, שכר העבודה השנתי שמשלם המעביד, רמת הסיכון של העסק על-פי עיסוקו וניסיון התביעות שלו. כמו כן, מושפעים דמי הביטוח מהקפדה על נוהלי הבטיחות שמקיים המעביד בעסק, ממצב התחזוקה הכולל של העסק וממידת חשיפתו לחומרים מסוכנים.

ביטוח אחריות נושאי משרה (D&O) - ביטוח זה נועד לכסות את חבותם החוקית של דירקטורים ונושאי משרה אחרים (Directors & Officers), בגין נזק כספי שנגרם עקב מעשה או מחדל שעשו או נמנעו מלעשות, בתום לב או מחמת רשלנות, בכפוף לחריגים בפוליסה, בתוקף היותם נושאי משרה בחברה ואשר תביעה בגינם הוגשה לראשונה במהלך תקופת הביטוח והאירוע הביטוחי עצמו התרחש לאחר התאריך הרטרואקטיבי שנקבע בפוליסה (פוליסה על בסיס מועד הגשת התביעה - Claims Made Basis). החבות המכוסה על פי פוליסה זו היא מכוח חוק החברות והוראות חוק נוספות, המטילות חבות אישית על נושאי משרה, לרבות הפרת חובת זהירות והפרת חובת אמונים בתום לב, אותן ניתן לבטח בהתאם לדין.

חברת הביטוח תשלם תגמולי ביטוח למבוטח (נושא המשרה) או תשפה את בעלת הפוליסה (בדרך כלל החברה הרוכשת את הכיסוי עבור נושאי המשרה המכהנים בה), בגין תשלום ששילמה לנושא המשרה, והיתה רשאית לעשות כן על פי חוק.

דמי הביטוח בפוליסות מסוג זה נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כגון: תחום העיסוק, הרכב בעלי המניות, חשיפה טריטוריאלי, חוסן פיננסי, חשיפה למסחר בבורסות, גבולות אחריות, סכום ההשתתפות העצמית, תקופת הכיסוי לתביעות שדווחו לראשונה בתוך תקופת הביטוח אך מתייחסות למועד קצוב שקדם לה, היסטוריית התביעות ותנאי הסכמי ביטוח המשנה.

בשנת הדוח ובשנה שקדמה לה, חל גידול משמעותי בתעריפים הסופיים למבוטח וקיטון בהיצע הביטוח ובגבולות האחריות הנמכרים וזאת נוכח מדיניות מבטחי המשנה, עזיבתם של חלק ממבטחי המשנה בעולם את תחום הביטוח בעקבות הפסדים שנגרמו, ונוכח הערכות הסיכון שהשתנו, דבר שהשפיע בהתאמה גם על השוק בישראל. ענף ביטוח אחריות מקצועית מגובה ברובו המכריע בביטוח משנה.

תיקון חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], תשנ"ה-1995

לענין תיקונים לחוק הביטוח הלאומי ראה סעיף 7.1.1.1 (ד) לעיל.

שיעור הריבית המשמש להיוון קיצבאות ביטוח לאומי

לענין שיעור הריבית המשמש לצורך היוון קיצבאות ביטוח לאומי, ראה סעיף 7.1.1.1 (ד)(2) לעיל.

7.1.1.4 ענף ביטוח רכוש ואחרים

ענף זה כולל מספר תתי ענפים כמפורט להלן:

א. תת ענף ביטוח דירות

תת ענף זה כולל ביטוח דירות, תכולה ומבנה, בתוכניות שונות, אשר העיקרית שבהן הינה תוכנית ביטוח מקיף לדירות. תת ענף זה כולל כיסוי לדירת המבוטח כנגד אובדן או נזק פיזי שנגרמו למבנה הדירה או לתכולתה כתוצאה מסיכונים נמנים המפורטים בפוליסה. פוליסה זו כפופה לתנאים מינימאליים אשר נקבעו במסגרת התוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן) התשמ"ו-1986 (להלן: "הפוליסה התקנית לביטוח דירה"). את תנאי הפוליסה התקנית לביטוח דירה ניתן לשנות רק לטובת המבוטח וניתן להוסיף לה הרחבות לגבי הרכוש והסיכונים המבוטחים, היקף הכיסוי וכן ביטוחי חבויות הקשורים לדירת המגורים (כגון ביטוח חבות מעבידים). הביטוח מיועד לדירות מגורים במגזר הפרטי וכולל בין היתר פוליסות לביטוח דירה למבוטחים שנטלו הלוואות מגובות במשכנתא שחלקן נמכר באמצעות סוכנויות בנקים למשכנתאות ובמקרים כאמור הפרמיה שלהן מוגבלת על ידי הממונה.

כלל ביטוח מציעה מספר תוכניות לביטוח דירה, הנבדלות זו מזו בהיקף הכיסוי ובגובה הפרמיה. הפרמיה הינה לרוב דיפרנציאלית ונגזרת בעיקר מהיקף הכיסוי המבוקש, מסכומי הביטוח ומרמת הסיכון.

ב. תת ענף ביטוח רכוש אחר

תת ענף זה כולל פוליסות המיועדות בעיקר למגזר העסקי ומכסות אובדן או נזק פיזי ישיר לרכוש של המבוטח או לרכוש שלמבוטח זיקה אליו, כתוצאה מסיכונים שעלולים להיגרם לרכוש המבוטח כגון: אש, ברק וסיכונים שונים נוספים. במסגרת תת ענף זה נמכרות אף פוליסות ביטוח ציוד אלקטרוני, ציוד מכני הנדסי, שבר מכני ועבודות בנייה (עבודות קבלניות והקמה), ביטוח מטענים בהובלה יבשתית בינלאומית (ימית ואווירית), ביטוח כלי שיט, ביטוח נזקי טרור וביטוחים שונים אחרים (כגון כספים ונאמנות).

הפוליסה הרווחת היא פוליסה לביטוח בתי עסק - "אש מורחב" שהינה פוליסה על בסיס סיכונים הנמנים בה - המכסה, סיכונים שעלולים להיגרם לרכוש המבוטח, כגון: אש וברק, התפוצצות, התנגשות, שביתות, נזק בזדון, פריצה ושוד. כן מאפשרת הפוליסה כיסוי לנזקי טבע, לרבות רעידת אדמה. ביטוח "אש מורחב" נועד להעניק כיסוי לשיקומו של העסק תוך מתן שיפוי בגין הנזק הפיזי. נזקי אש, לרבות נזקי טבע ורעידת אדמה, מתאפיינים בשכיחות נמוכה אך בחומרה גבוהה, לעומת נזקי פריצה המתאפיינים בשכיחות גבוהה ובחומרה נמוכה.

ניתן לרכוש כתוספת לפוליסת ביטוח "אש מורחב" גם כיסוי ביטוחי ל"אובדן תוצאתי" (אובדן רווחים) שהינו תוצאה של הנזק הפיזי שנגרם לרכוש המבוטח. הפרמיה לכיסוי "אובדן תוצאתי" נקבעת, בדרך כלל, כשיעור מסכום הביטוח שנקבע בפוליסה, לפי סוג הפעילות של העסק המבוטח, היקף הכיסוי המוענק לו ותקופת השיפוי המבוקשת.

ניתן להרחיב את הכיסוי "אש מורחב" לכיסוי "משלים כל הסיכונים" (המכסה כל סיכון למעט הסיכונים המוחרגים בפוליסה). על פי רוב, כרוכה ההרחבה בתשלום תוספת פרמיה והינה בסכום מוגבל. בנוסף, קיימת גם פוליסה על בסיס "כל הסיכונים לתעשייה", שנמכרת במקרים מיוחדים לעסקים ספציפיים, במסגרתה מכוסים נזקים תאונתיים לרכוש המבוטח, למעט הנזקים המוחרגים במסגרת הפוליסה.

במרבית המקרים הפוליסות בביטוחי רכוש אחר מונפקות לפרק זמן של שנה.

ג. תת ענף ערבויות

תת ענף זה כולל בעיקר פוליסות ערבות על פי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), התש"ל"ה-1974 ("חוק המכר"), המונפקות על ידי כלל ביטוח, שמהותן הינה התחייבות לשיפוי מוטב בגין הפרת התחייבות הנערב ואו המבוטח כלפיו. פוליסות לפי חוק המכר, מיועדות להבטחת השקעתם של רוכשי יחידות דיור שבנייתן טרם הושלמה, למקרה שמוכר הדירה לא יוכל להעבייר לקונה בעלות או זכות אחרת בדירה כמוסכם בחוזה המכר בשל התקיימות אחת העילות המנויות בחוק המכר. נוסח הפוליסות לפי חוק המכר המשווקות על ידי כלל ביטוח מותאם, בשינויים המחוייבים, להוראות שפורסמו בעניין במסגרת תקנות שהותקנו מכוח חוק המכר. פוליסות אלו מונפקות בדרך כלל כנגד בטוחות ותקופת הביטוח בפוליסות אלו ארוכה (עד לפקיעת הפוליסה על פי אחת החלופות לפי חוק המכר, וביטול הכיסוי על פיה, יכול ויחלפו מספר שנים). הסיכון בפוליסות פוחת עם התקדמות הבניה ועד למסירת החזקה בנכס. ההכרה בהכנסה בגין פוליסות אלו נדחית על פני 3 שנים. בחלק מן המקרים בהם החברה מוכרת פוליסות לפי חוק המכר, היא מעניקה במקביל מימון ליזם לצורך הקמת הפרויקט. מעת לעת כלל ביטוח מנפיקה גם ערבויות מסוגים אחרים.

החברה מעמידה בעיקר הלוואות לליווי בנייה למגורים לצד ערבויות מכר וזאת בשיתוף עם בנקים, עם גורמים חוץ בנקאיים או באופן עצמאי. בנוסף, מנפיקה החברה גם ערבויות מסוגים אחרים (ערבויות ביצוע וערבויות אוטונומיות נוספות) המונפקות על ידי החברה במסגרת פרויקטים אותם היא מממנת כחלק ממימון בניה במתכונת של "ליווי סגור".⁴⁶

בשנים האחרונות כלל ביטוח הגדילה את פעילותה בתת ענף זה, בין היתר באמצעות התקשרותה עם מכלול התחדשות עירונית פתרונות לנדל"ן בע"מ ("מכלול"), בהסכם, על פיו העמידה כלל ביטוח מסגרת אשראי וערבויות חוק מכר למכלול לצורך פעילותה. לפרטים נוספים ראה סעיף 9.2 להלן.

בנוסף, מנפיקה כלל ביטוח אשראי ערבויות ככלל לתקופות של עד שלוש שנים, בין היתר, מסוג מכר, מקדמה וביצוע, למוטבים שהינם רשויות שלטוניות, גופים ממשלתיים, עיריות או חברות בבעלותן. בשלב זה הפעילות אינה מהותית.

⁴⁶ מסגרת עסקית לאספקת שירותים בנקאיים למימון בנייה במסגרתה מבטיח הגורם המממן את כל היבטי המימון של הפרויקט.

ד. תת ענף ביטוח תאונה, מחלה ונכות

תת ענף זה כולל **פוליסות ביטוח תאונות אישיות** אשר הינן פוליסות לתקופת ביטוח קצובה של עד 12 חודשים, המעניקות פיצוי בקרות מוות ו/או נכות (מלאה או חלקית) כתוצאה מתאונה ו/או אי כושר זמני לעבודה מתאונה על פי היקף הכיסוי הנבחר.

פוליסות אלה נמכרות כביטוחי פרט וכביטוחים קבוצתיים.

בעקבות שינויי רגולציה שנערכו בשנים האחרונות בתת ענף זה, אשר הביאו להכבדה תפעולית משמעותית, קטנה פעילותה של כלל ביטוח בביטוח תאונות אישיות לטווח קצר (עד 12 חודשים).

בחודש יוני 2020 פורסם **תיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 6 חלק 3 פרקים 3,2 ו-4 - ביטוח תאונות אישיות** (להלן: "**חוזר תאונות אישיות**"), הכולל הוראות שמטרתן להסדיר את תהליך המכירה ואת הכיסוי הביטוחי בענף תאונות אישיות. חוזר תאונות אישיות נכנס לתוקף במאי 2021.

במהלך שנת הדוח, בעקבות מכלול השינויים הרגולטורים החלים על ביטוח תאונות אישיות ובפרט חוזר תאונות אישיות, ריכזה כלל ביטוח את מכירת פוליסות ביטוח תאונות אישיות קצרות טווח למקרים בהם הפוליסה מוחרגת מהוראות חוזר תאונות אישיות, וזאת במסגרת חטיבת הבריאות. להערכת החברה להחלטה האמורה לא יהיו השלכות מהותיות על דוחותיה הכספיים של החברה.

לפירוט נוסף בדבר חוזר תאונות אישיות והשלכותיו, ראה סעיף 8.1.2.1 (ג) להלן.

בעבר כלל ביטוח ביטוח תלמידים בפוליסות תאונות אישיות. ככלל, כלל ביטוח חדלה לשווק ביטוחים אלה החל מספטמבר 2016. ההתחייבויות בפוליסות תאונות אישיות לתלמידים הינן בעלות זנב תביעות ארוך במיוחד, כיוון שתקופת ההתיישנות לגבי קטינים מתחילה להימנות לכל המוקדם עם הגיעם לגיל 18. לפיכך, על אף היציאה מתחום הפעילות של שיווק פוליסת תאונות אישיות לתלמידים לכלל ביטוח נותרה עדיין חשיפה בגין פוליסות אלה.

7.1.1.5 ענף ביטוח אשראי וסיכוני סחר חוץ

ענף זה כולל פוליסות לביטוחי סיכוני אשראי בשוק המקומי וסיכוני סחר חוץ בחו"ל, המשווקות על ידי כלל ביטוח אשראי, ומעניקות למבוטחים - חברות המוכרות באשראי בישראל ובחו"ל, כיסוי לסיכונים מסחריים, כנגד חדלות פירעון ואי פירעון מתמשך של הקונה מהחברה המבוטחת בישראל ובחו"ל, וכן כיסוי לסיכונים פוליטיים בחו"ל בלבד. סיכונים פוליטיים כוללים מורטוריום כללי שהוכרז על ידי המדינה ממנה אמור להתבצע תשלום התמורה למבוטח ("**מדינת היבוא**"); איסור יבוא על ידי מדינת היבוא או ביטול רישיון יבוא המונעים ביצוע ההסכם בין החברה המבוטחת ללקוח שלה; אירוע מדיני או קושי כלכלי במדינת היבוא המונעים העברת התמורה ואי תשלום התמורה על ידי לקוח ציבורי במדינת היבוא (היינו - הממשלה או רשות מקומית כלשהי או גוף המפוקח על ידי מי מהן).

ההתקשרות עם המבוטח נעשית באמצעות פוליסת ביטוח בסיסית המהווה את מסגרת ההתקשרות בין הצדדים ומגדירה את תנאי הכיסוי הביטוחי. תחת פוליסת הבסיס מאשרת החברה למבוטח תקרות אשראי בסכום ובתנאים משתנים בתהליך חיתום פרטני לכל לקוח של המבוטח המאושר על ידה. ככלל, הפוליסות בענף זה הינן לטווח קצר לשנה ומתחדשות בדרך כלל באופן אוטומטי.

הפוליסה מספקת יציבות למבוטח על ידי צמצום החובות האבודים ויציבות בתזרים המזומנים תוך ניהול סיכוני האשראי של לקוחות המבוטח וטיפול בחובות בהם יש קשיי גבייה.

בנוסף, בהתבסס על פוליסת הביטוח של החברה יכול המבוטח לקבל שירותי פקטורינג מבנקים או מחברות פיננסיות אחרות, ואף לפנות לגורם המממן את המבוטח (בנק, חברת פקטורינג או כל גוף אחר) לשם הגדלת מסגרת האשראי של המבוטח, וזאת באמצעות קביעת הגורם המממן כמוטב לקבלת תגמולי ביטוח על פי הפוליסה.

הפעילות בענף ביטוח אשראי וסיכוני סחר חוץ מבוצעת באמצעות כלל ביטוח אשראי חברה בשליטה של כלל ביטוח, המחזיקה 80% ממניותיה, כאשר 20% מהמניות הנוספות מוחזקות על ידי ATRADIUS PARTICIPATION HOLDINGS SL ("**קבוצת Atradius**"). בין בעלי המניות בכלל ביטוח אשראי קיים הסכם המסדיר את שיתוף הפעולה העסקי של הקבוצה עם קבוצת Atradius כשותף אסטרטגי, ומאפשר לכלל ביטוח אשראי לבטח עסקאות אשראי במדינות רבות (ההסכם בין בעלי המניות לרבות תיקוניו, ייקרא להלן: "**הסכם בעלי המניות**"). לפרטים בדבר הסכם בעלי המניות, המתחדש אחת לתקופה, ראה סעיף 10.17.3 להלן.

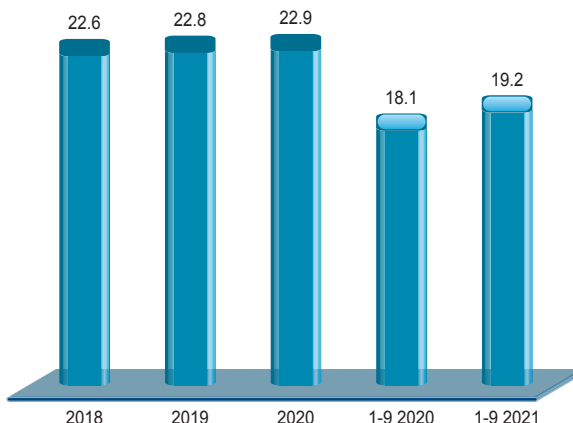

7.1.2 השווקים העיקריים, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע

שוק הביטוח הכללי הראה יציבות בהיקפי הפרמיות בשנת הדוח תוך שמירה על תמהיל מוצרים בדומה לתקופה המקבילה אשתקד.

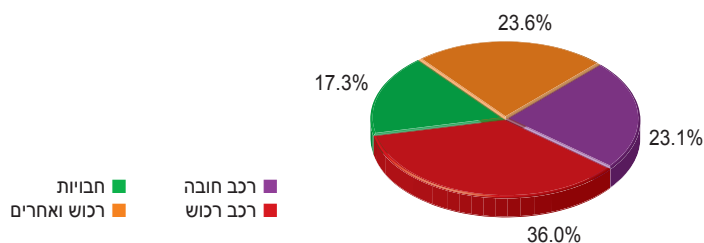
בהתאם לפרסומי הממונה, ליום 30 בספטמבר 2021, הסתכמו הפרמיות ברוטו בתחום הביטוח הכללי בישראל בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 בכ-19.2 מיליארדי ש"ח, גידול של 6% לעומת התקופה המקבילה אשתקד.

התפתחות פרמיות ברוטו בתחום הביטוח הכללי בשנים 2018 עד ספטמבר 2021 במיליארדי ש"ח

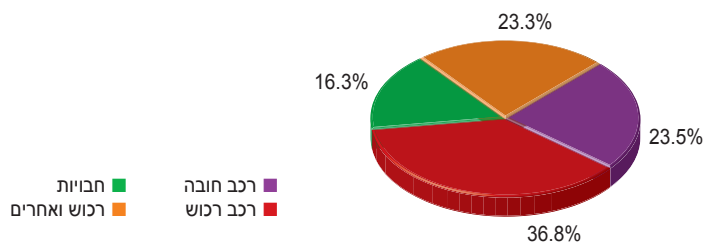

להלן התפלגות הפרמיות ברוטו בשוק הביטוח הכללי בישראל לפי ענפי ביטוח כללי המתוארים בתחום זה למעט ענף מחלות ואשפוז לזמן קצר שמתואר בתחום ביטוח בריאות (סעיף 8.1.1.1 להלן) אשר קיימת שונות בין החברות לעניין הכללתו בתחום הבריאות או בתחום הביטוח הכללי בחודשים ינואר עד ספטמבר בשנים 2020 ו-2021:

התפלגות פרמיות ברוטו בשוק הביטוח בישראל לפי ענפי ביטוח כללי ינואר - ספטמבר 2021

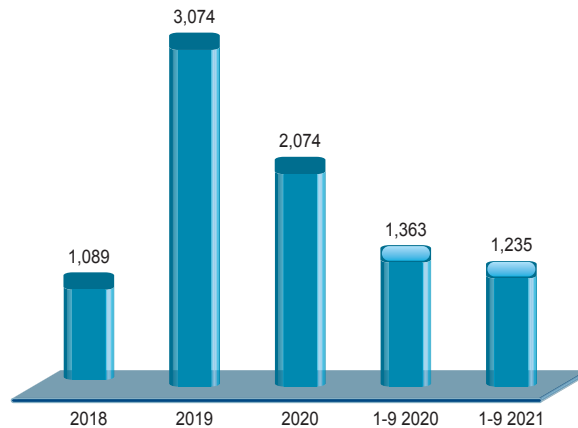
התפלגות פרמיות ברוטו בשוק הביטוח בישראל לפי ענפי ביטוח כללי ינואר - ספטמבר 2020

בהתאם לפרסומי הממונה, ליום 30 בספטמבר 2021, הסתכם הרווח בתחום הביטוח הכללי בישראל בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 בכ-1.24 מיליארד ש"ח, לעומת רווח של כ-1.36 מיליארד ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

לפרטים נוספים אודות התפתחות הרווח בתחום הביטוח הכללי בכלל ביטוח, ראה חלק ב' לדוח - דוח הדירקטוריון, סעיף 2.1.2.

התפתחות הרווח הכולל לפני מס בתחום הביטוח הכללי בישראל
בשנים 2018 עד ספטמבר 2021
במיליוני ש"ח

א. ענף ביטוח רכב חובה

מרבית חברות הביטוח בישראל פועלות בענף זה המאופיין ככלל במוצר אחד ובתחרות מחירים משמעותית. הביקוש בתחום זה, הינו תוצאה של כמות כלי הרכב אשר הולכת וגדלה מדי שנה, לאור העובדה כי מדובר בביטוח חובה ומתנאי התחרות בתחום. תנאי התחרות מושפעים, בין היתר, מכניסתם של גורמים חדשים לשוק ואף מהתערבות רגולטורית. האפשרות לערוך השוואת תעריפים באמצעות אתר האינטרנט של רשות שוק ההון ביטוח וחסכון וכן באמצעות אמצעים דיגיטליים שונים, המאפשרים שימוש במחוללים להשוואת מחירים בשוק, תורמת גם היא לסביבת התחרות.

מעבר לתמחור המושפע משיקולי התחרות, הרווחיות בענף זה עשויה להיות מושפעת, בין היתר, משינויים בכמות תאונות הדרכים וחומרת הפציעות מהן, משינויים בהיקף תביעות שיבוב ומשינויים בחקיקה ובפסיקה הנוגעים לענף.

הרווחיות המושגת מושפעת מהתוצאות החיתומיות ומהתעריפים, כמו גם תוצאות ההשקעות, המושפעות משינויים בשוק ההון, משינויים בשיעורי הריבית ובשיעורי האינפלציה. שינויים בשיעור הריבית ובאינפלציה כאמור, משפיעים במיוחד על הרווחיות בביטוחי חבויות ובביטוח רכב חובה, וזאת לאור העובדה שענפים אלו מתאפיינים ברמת עתודות גבוהה יחסית הנובעת ממרווח זמן ניכר בין מועד קבלת הפרמיות עד להשלמת הטיפול בתביעות. לפרטים נוספים בעניין השינויים בריבית ההיוון ובעניין הסדר השיבוב של הביטוח הלאומי, ראה סעיפים 7.1.1.1(ד)(2) ו-7.1.1.1(1) לעיל.

ב. ענף ביטוח רכב רכוש

מרבית חברות הביטוח בישראל פועלות בענף זה המאופיין ככלל במוצר אחד ביחס לרכב פרטי ומסחרי עד 3.5 טון ובתחרות מחירים משמעותית. הגידול בתחום זה, הינו תוצאה של כמות כלי הרכב אשר הולכת וגדלה מדי שנה.

הרווחיות בענף זה עשויה להיות מושפעת, בין היתר, משינויים שונים ברכיבים, כגון: מדיניות חיתום, כמות גניבות הרכב ותאונות הדרכים, שינוי במחירי חלפים ובעלות התיקון, שינויי תקינה ושינויי רגולציה, שינוי במחירי כלי רכב חדשים, מחיר שעת עבודה במוסכים ונזקים עקב פגעי טבע. לפרטים נוספים ראה סעיף 7.1.1.2(ב) לעיל.

לפרטים בדבר שינויי רגולציה בענף ביטוח רכב רכוש שעשויים להשפיע על הרווחיות בענף זה ראה סעיף 7.1.1.2(ב) לעיל.

ג. ענף ביטוח חבויות

מרבית חברות הביטוח בישראל פועלות בענף זה המאופיין במוצרים בעלי מאפיינים דומים ובתחרות מחירים משמעותית. הביקוש בענף זה, הינו תוצאה, בין היתר, של המצב המשפטי, לרבות הלכות שנקבעות בקשר עם פרשנות הוראות הדין לנזקי גוף ורכוש לצדדים שלישיים המכוסים במסגרת הפוליסות.

הרווחיות בענפי חבויות עשויה להיות מושפעת מהתחרות בענף, משינויים רגולטוריים, מטיב החיתום ומרמת הוודאות המשפטית הקיימת. לפרטים נוספים בעניין תיקוני החקיקה המסדירים את זכות השיבוב של המוסד לביטוח לאומי והשינויים בריבית ההיוון, ראה סעיפים 7.1.1.1(1) ו-7.1.1.1(2) לעיל. לפרטים נוספים אודות שינויים בהיצע בביטוחי חבויות מסוג דירקטורים ונושאי משרה (D&O) ראה סעיף 7.1.1.3 לעיל.

לפרטים בדבר השפעת ההכנסות מהשקעות על הרווחיות בענף זה, ראה סעיף קטן א לעיל "ענף ביטוח רכב חובה", שהינו בעל מאפיינים דומים בהקשר זה.

ד. ענפי ביטוח רכוש ואחרים

הביקוש לענפי הרכוש ורווחיותם עשוי להיות מושפע, בין היתר, משיעור פריצות, שריפות ונזקי מים לדירות ובתי עסק וכן מנזקים עקב פגעי טבע.

הביקוש לענפים אלה יכול להיות מושפע מהתחרות בתחום.

ביטוחי ערבויות נמכרים על ידי חברות ביטוח וערבויות חוק מכר מונפקות גם באמצעות בנקים. הביקוש לביטוחים אלה, מושפע, בין היתר מהתפתחות ענף הבניה ומן החלופות הנבחרות על ידי הקבלנים והוא עשוי להיות מושפע, בין השאר, מהמצב הכלכלי, הפוליטי והביטחוני בארץ ובח"ל, ממצב שוק ההון וטיב החיתום, לרבות הערכת סיכוני הענף בו פועל הנערב וקביעת יכולת החזר של הנערב. בשנת הדוח החברה הגדילה את פעילותה בתחום ערבויות חוק מכר, לפרטים נוספים ראה סעיף 7.1.1.4 (ג) לעיל.

ה. ענף ביטוח אשראי וסיכוני סחר חוץ

הביקוש והרווחיות בענף ביטוח אשראי וסיכוני סחר חוץ עשויים להיות מושפעים, בין השאר, מהמצב הכלכלי, הפוליטי והביטחוני בארץ ובח"ל, ממצב שוק ההון, מרמת סיכון הענף בו פועל החייב וממצב התחרות בשוק ביטוח האשראי בישראל.

ו. תת ענף ביטוח תאונות אישיות

הביקוש לתת ענף זה יכול להיות מושפע מהתחרות בתחום. בנוסף, לביטוחים מסוג תאונות אישיות יכולים להיות תחליפים באמצעות רכישת מוצרים שונים בביטוח חיים ובריאות הנותנים כיסוי לתקופה ארוכה. שינויים משמעותיים בסביבה הרגולטורית בשנים האחרונות הקשו על הליכי המכירה והשימור של הפוליסות. לפרטים נוספים ראה סעיף 7.1.1.4 (ד) לעיל וסעיף 8.1.2.1 (ג) להלן. לפרטים בדבר ביטוח תאונות אישיות תלמידים שהחל מספטמבר 2016 אינו נמכר עוד על ידי כלל ביטוח, ראה סעיף 7.1.1.4 (ד) לעיל.

7.1.3 שינויים מהותיים הצפויים בחלקה של החברה בשווקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים העיקריים והתמהיל שלהם, בהתחשב בין היתר, בביקושים ובוותק של המוצרים הקיימים.

בהתאם לנתונים המפורסמים באתר הממונה, הקבוצה הינה הקבוצה הרביעית בגודלה בתחום הביטוח הכללי.

להערכת החברה, חלקה של כלל ביטוח בשווקים יושפע, מהתחרות הערה בתחום, אשר תמשיך להתמקד בגובה דמי הביטוח ובמתן השירותים למבוטחים, ואף מהסרת חסמי כניסה רגולטורים וכניסת חברות ביטוח חדשות לפעילות בתחום בשנים האחרונות. לפירוט לעניין זה ראה סעיף 7.2.1 להלן. כמו כן שינויים בהסדרים מול ספקים (מוסכים ושמיים) בעקבות טיוטת חוזר מוסכים ושמיים, יכולים להשפיע על נתחי השוק בפוליסות הרכב. לפירוט בעניין זה ראה סעיף 7.1.1.2 (ב3) לעיל. לפרטים נוספים בדבר השפעת התחרות ראה סעיף 7.2 להלן.

כלל ביטוח פועלת לגידול עסקי, במיוחד בעסקי הפרט, בסביבה עסקית תחרותית אגרסיבית.

הערכות החברה הינן בגדר מידע צופה פני עתיד המבוססות על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בתנאי התחרות בתחום, באופן היישום של הוראות רגולטוריות, בהתנהגות הגורמים המתחרים ובעלי הרישיון, ובהשפעה על התעריפים.

7.1.4 מוצרים חדשים

בשנת הדוח שווקו על ידי כלל ביטוח מוצרים חדשים ובכללם:

(א) פוליסת סייבר למשפחה (Family Cyber). המוצר משווק ליחידים ולמשפחות ומקנה כיסוי ביטוחי בגין נזקים שונים שעשויים להיגרם כתוצאה מהפעילות ברשת האינטרנט, כגון "שיימינג", הטרדות, בריונות ברשת, גניבת זהות, שימוש בפרטים אישיים, שחזור מידע מבטח דיגיטלי, דרישות כופר, הונאה, הוצאת כספים במרמה ברשת ("פישנינג"), וגניבת כספים מקוונת.

(ב) כלל Behave - מסלול חדשני בביטוח מקיף לרכב המבוסס על אפליקציה הבוחנת את נהיגתם של כל אחד מהנהגים הנקובים ברכב המבוטח, לפי שני מדדים - איכות הנהיגה והנסועה (קילומטראז'). בהתאם, לקוחות המסלול יכולים ליהנות מהנחה בכל חודש במחיר הביטוח, בהתאם לאיכות הנהיגה שלהם וכמות הנסועה.

תחרות 7.2

7.2.1 גורמים מעודדי תחרות

להערכת החברה התחרות המשמעותית בביטוח כללי, ובפרט בענפי הפרט, תמשך בתקופה הקרובה והיא אף התגברה בשנים האחרונות, בין היתר, כפועל יוצא מכניסת מתחרים חדשים לשוק והסרת חסמים רגולטורים כמפורט בסעיף 10.3.1.2 להלן, מהשפעתן המתמשכת של רפורמות רגולטוריות יחודיות לתחום, כמפורט לעיל ולהלן, וכתוצאה מהוראות רגולטוריות רוחביות. התחרות הגוברת הובילה לפיתוח מוצרים חדשים ומסלולי ביטוח ייחודיים שמעניקים הנחות פרסונאליות, לשכלול התחרות בשוק ולשחיקה בתעריפי הביטוח. להלן גורמים המשפיעים על התחרות בתחום ומעודדים אותה:

- **שקיפות ומחיר** - בהתאם לחוק הביטוח, מבטח המבקש להנהיג או לשנות תנאי תוכנית ביטוח או את דמי הביטוח מחויב להודיע לממונה על כך 30 ימי עבודה מראש ובסמכות הממונה להתנגד לכך. מעת לעת החברה מנהלת דיונים עם הממונה בקשר עם בקשות כאמור ולרבות ביחס לתעריפי ביטוח. במהלך השנים האחרונות פורסמו הוראות שונות שמטרתן הגברת השקיפות ללקוחות, בין היתר בין שלב ההצטרפות לביטוח ולקראת סיום תקופתו, במסגרות הוראות חוזר חידושים.
- **זמינות נתונים באמצעים דיגיטליים** - בשנים האחרונות קודמו על ידי הממונה הוראות שונות שעניינן העברת מידע באמצעים דיגיטליים. במסגרת זו נכנס לתוקפו בשנת 2018 תיקון לחוזר ביטוח בעניין "צירוף לביטוח" אשר חייב את הגורם המשוק במעמד בירור הצרכים לבדוק בהר הביטוח (פלטפורמה המרכזת מידע ביחס לכל מוצרי הביטוח שיש למבוטח בחברות הביטוח) (למעט בענפים שהוחרגו) האם למועמד לביטוח קיימים מוצרי ביטוח דומים, דבר המגביר את התחרות בשוק.
- בנוסף, הממונה קידם דיווח ניסיון תביעות בתביעות רכב רכוש ל-"הר הביטוח" במטרה לייצר דוח תביעות מרכז שיקל על מבוטחים אשר נדרשים להציג דוח תביעות, לצרכי חיתום, טרם הצטרפות לביטוח. דבר זה שיפר את מהימנות הנתונים, הסיר חסמים תפעוליים וכפועל יוצא הגביר את התחרות.
- **מכירות** - החברה מפעילה פלטפורמה דיגיטלית לשיווק מוצרי רכב חובה, רכב רכוש, ביטוח דירה וסייבר פרט. בנוסף החברה מפעילה מוקד מכירה ישירה למוצרים אלה.
- **מחשבוני** - חלק מהתחרות בתחום מתמקד בתחרות ביחס לגובה דמי הביטוח. באתר האינטרנט של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון מפורסם מחשבון ביטוח רכב חובה, המציג את תעריפי הביטוח של כל החברות, הנקבעים בהתאם למשתנים הרלבנטיים (של כל חברה) לביטוח הרכב לגביו מבוצעת השאילתה במחשבון ("מחשבון רכב חובה"). מחשבון רכב חובה מאפשר למעוניינים להשוות תעריפי ביטוח החובה לרכב בין החברות. כמו כן, באתר האינטרנט האמור, מפורסם מחשבון תעריפי ביטוח דירה ("מחשבון דירה"). מחשבון דירה מיועד להציג תעריפי ביטוח השוואתיים של מבטחים, בהתאם לכיסיים הניתנים בפוליסה התקנית לביטוח דירה ותכולתה.
- **מחוללים להשוואת מחירים** - בשנים האחרונות, לרבות בשנת הדוח, התפתחו בשוק אגרגטורים שונים אשר משמשים את סוכני הביטוח ו/או לקוחות הקצה, ככלי מכירה השוואתי בביטוחי רכב. האגרגטורים מאפשרים קבלת הצעות מחיר לביטוח ממספר חברות ביטוח במקביל, דבר אשר מגביר את התחרות בענף רכב חובה ובתת ענף רכב רכוש.
- **שירות ויישוב תביעות** - להערכת החברה בשנת הדוח ובשנים הבאות, התחרות בתחום תמשיך ותתרחב והיא תתייחס גם למרכיבים נוספים מעבר לנושא המחיר, כדוגמת נושא השירות ולאופן יישוב התביעות. נתונים אלה, מהווים כלי מדידה נוסף, בידי המבוטח, לבחירת המוצר הביטוחי. הממונה מפרסם באתר האינטרנט של רשות שוק ההון ביטוח וחיסכון נתונים השוואתיים אודות אופן יישוב התביעות על ידי חברות הביטוח וכן נתונים השוואתיים אודות מדדים לבחינת השירות המסופק על ידי חברות הביטוח למבוטחים.

כלל ביטוח מחזיקה באפליקציה בשם "הלחצן של כלל" המאפשרת למבוטחי כלל ביטוח לקבל שירות חירום 24 שעות ביממה במקרה של תאונה ברכב או אירוע בחו"ל (בקשר לפוליסת נסיעות לחו"ל) או במקרה של נזקי צנרת בדירה המבוטחת, בלחיצת כפתור. בנוסף ניתן באמצעות האפליקציה להגיש תביעה, לבדוק סטטוס תביעה, לעיין בתיק האישי ולבצע מגוון פעולות בתיק האישי.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של התפתחות התחרות הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה וזאת בין היתר, נוכח התנהגות המתחרים והלקוחות בשוק.

הסרת חסמים תחרותיים

לעניין הסרת חסמי כניסה לשוק, ראה סעיף 10.3.1.2 להלן.

להערכת החברה לגורמים מעודדי התחרות הנזכרים לעיל, היתה בשנת הדוח השפעה מהותית על פעילות החברה בענפי הביטוח הכללי, והם האיזו את התחרות בענפי הפרט, אשר התגברה באופן משמעותי בשנת הדוח, וזאת בשילוב עם החלטות עסקיות, תחרות מחירים אגרסיבית, כניסת שחקנים חדשים והתנהגות השחקנים המתחרים בשוק, הגורמים המפיצים והלקוחות ופעילות אגרגטורים שנכנסו לשוק. להערכת החברה תנאי התחרות בתחום ימשכו גם בתקופה הקרובה.

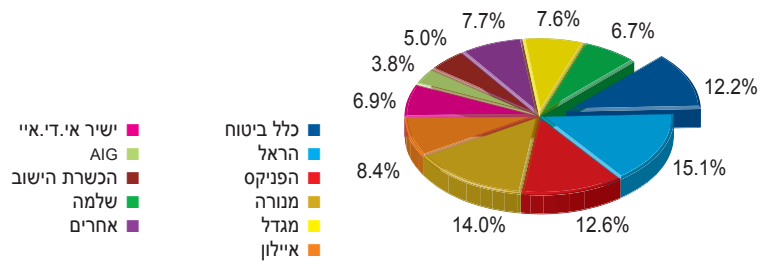
הערכת כלל ביטוח בקשר עם גורמי התחרות, כמפורט לעיל, הינה בחלקה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על מידע המצוי בידי הקבוצה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות וזאת מהטעמים שפורטו לעיל.

7.2.2 תנאי התחרות בתחום הפעילות

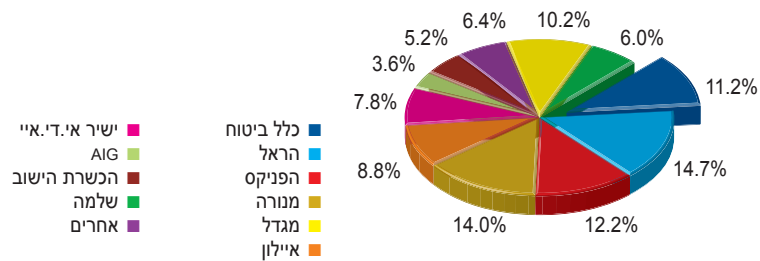
מרבית חברות הביטוח בישראל פעילות בתחום זה.

סך הפרמיות ברוטו שהתקבלו בתחום הביטוח הכללי בקבוצה הסתכמו, נכון ליום 30 בספטמבר 2021, בכ-2,329 מיליוני ש"ח והיו, בהתאם לנתוני הדוחות הכספיים של חברות הביטוח ליום 30 בספטמבר 2021 המפורסמים באתר האינטרנט של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, כ-12.2% מפעילות תחום הביטוח הכללי בשוק, לעומת פרמיות ברוטו בהיקף של 2,028 מיליוני ש"ח אשר היוו כ-11.2% בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2020. עיקר הגידול בנתח השוק נובע מקולקטיבים בענף רכב חובה וכן מעסיקים גדולים בענף חבויות ובענפי רכוש ואחרים. כלל ביטוח מתרכזת בשנים האחרונות בצמיחה בנתח השוק שלה לצד שמירה על רווחיות.

התפלגות פרמיות בתחום הביטוח הכללי בין קבוצות וחברות ביטוח נכון לספטמבר 2021

התפלגות פרמיות בתחום הביטוח הכללי בין קבוצות וחברות ביטוח נכון לספטמבר 2020

א. ענפי פרט

מרבית חברות הביטוח מוכרות את מרבית מוצרי התחום בענפי ביטוחי פרט (ביטוח רכב חובה, ביטוח רכב רכוש וביטוחי דירות). חלקן רק באמצעות סוכנים, חלקן רק בערוצי מכירה ישירה, וחלקן בשני הערוצים. השוק בענפי ביטוח פרט מתאפיין בתחרות משמעותית. התחרות בענפי הפעילות מתגברת ככל שהדבר נוגע לענפים בהם קימת אחידות בין המוצרים ולפיכך, ישנה רגישות יתרה לתעריף במוצרים אלו.

ב. ענפים עסקיים

חלק מחברות הביטוח מוכרות את מוצרי הענפים העסקיים. התחרות בענפי חבויות ורכוש מושפעת מהתחרות הכללית הקיימת בביטוחים עסקיים. מכירת ביטוחים אלה מחייבת התמחות ולעיתים שיתוף של מבטחי משנה בסיכון הספציפי.

התחרות בעסקים גדולים מושפעת, בין היתר, מעריכת מכרזי ביטוח על ידי הלקוחות וממעורבותם של יועצים, וכן מקיבולת ותמחור ביטוחי המשנה.

לעניין ניתוח התוצאות העסקיות של החברה בתחומי הפרט, והביטוחים העסקיים ראה חלק ב' לדוח - דוח הדירקטוריון, סעיף 2.1.2.

7.2.3 המתחרים המשמעותיים בתחום

בביטוחי הרכב והדירה קיימת תחרות ערה בין כל חברות הביטוח הפועלות בתחום זה. כניסתן לשוק של חברות ביטוח הפועלות בפלטפורמה של מכירה דיגיטלית ישירה, לצד מגמת הגידול בנתח השוק של פלטפורמות ישירות שמוחזקות ע"י חברות הביטוח המסורתיות, הביאה להגברת התחרות בשוק ביטוחי הרכב והזלה של פרמיות הביטוח.

ביתר מוצרי הביטוח הכללי (שאינם רכב ודירה) קיימת תחרות ערה בעיקר בין חברות הביטוח המסורתיות. להערכת הקבוצה, המתחרים המשמעותיים של הקבוצה במוצרים אלה הן קבוצות הביטוח הגדולות: הראל, מגדל, הפניקס, אילון ומנורה, שמחזיקות ביחד עם הקבוצה בכ-70% מנתח השוק בביטוח כללי נכון ליום 30 בספטמבר 2021 וזאת בהתאם לנתונים המפורסמים באתר האינטרנט של רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון.

בענפים מסוימים בתחום הביטוח הכללי בישראל קיימים מתחרים משמעותיים באותו ענף. בענף ביטוח אשראי וסיכונים סחר חוץ המתחרה העיקרית של כלל ביטוח אשראי הינה ב.ס.ס.ח - החברה הישראלית לביטוח אשראי בע"מ, כמו כן מתחרים נוספים הינם חברת פור לה קומרס אקסטריאר (Coface) שהחלה לפעול בשנת 2015 בישראל ומספר חברות ביטוח אשראי זרות המבטחות חברות ישראליות בתחום ביטוח האשראי ומבצעות את פעילות המכירות באמצעות ברוקרים.

בשנת הדוח ניכרה מגמת של רכישת סוכנויות ביטוח ע"י גופים מוסדיים, דבר שיכול ויביא לחיזוק זרוע המכירות שלהן. כמו כן, חברות כרטיסי אשראי ומועדוני לקוחות שונים הקימו לראשונה סוכנויות ביטוח בבעלותן, אשר עושות שימוש בנתוני הלקוחות הקיימים ברשותן. בהתאם לתנאים שקבע הממונה, ומוכרות מוצרי רכב ודירה, אולם נכון לשנת הדוח אין מדובר בהיקפים משמעותיים.

7.2.4 שיטות התמודדות עם התחרות והגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה

החברה מתמודדת עם התחרות בתחום במספר מישורים:

שיפור שיטות התמחור, החיתום וניהול הסיכונים - ניתוח נתונים באמצעות מודלים אקטואריים, ניתוח מידע עסקי שוטף והתבססות על מסד נתונים רחב, הנותנים תמונה המאפשרת להגיב לשינויים בשוק, לרבות באמצעות תעריפים דיפרנציאליים ושיפור תהליכי החיתום.

שיפור השירות ללקוח ולסוכן - בין היתר באמצעות הפעלת מערכות להפקת פוליסות במשרד הסוכן, שיפור טכנולוגי בממשקים אל מול הסוכן (כדוגמת מערכת להדפסה ודיוור ישיר של פוליסות, שיתופי פעולה עם אגרגטורים בביטוח רכב לצורך ייעול תהליך ההפקה), ומתן שירותים דיגיטליים.

שיפורים תפעוליים - לצורך עמידה בהוראות הרגולציה כלל ביטוח פיתחה כלים מיכוניים על מנת להקל על הסוכן בפעולות הנדרשות ממנו. כמו כן, כלל ביטוח פעלה לשיפור שיטות עבודה, שיפור הסכמים עם נותני שירותים, מעבר חלקי לדיוור באמצעים דיגיטליים למבטחים וכדומה.

מוצרים - יצירת מוצרים ייחודיים בהתאמה לפלחי שוק ואו אוכלוסיות מסוימות וכן הרחבה של פוליסות קיימות והתאמתן לצורכי הלקוחות. לפירוט נוסף ראה סעיף 7.1.4 לעיל.

שיווק - קידום מכירות באמצעות קמפיין שיווקי נרחב באמצעי התקשורת השונים, פרסומים לסוכנים, פרסומים בעיתונות מקצועית, מבצעים ממוקדים, ביקורים יזומים של גורמים מקצועיים מטעם כלל ביטוח במשרדי סוכן, כנסים מקצועיים והדרכות מקצועיות. החברה מפעילה פלטפורמה דיגיטלית לשיווק מוצר רכב חובה, רכב רכוש, ביטוח דירה וסייבר פרט. כמו כן החברה משווקת מסלולים ייחודיים בפוליסת המקיף, בשם "נבחרת המוסכים" (ראה סעיף 7.1.2.1.2 (ב) לעיל) ו-"כלל VAR", "כלל מטראז" ו-"כלל Behave".

להערכת כלל ביטוח, בין הגורמים המשפיעים לטובה על מעמדה בתחום ניתן למנות את: היציבות והחוסן הפיננסי של הקבוצה המשמעותיים במיוחד בביטוחים בעלי זנב תביעות ארוך, התמחות מקצועית, היכולת להציע מגוון פתרונות רחב ולהתאים את המוצר ללקוח כולל מתן פתרונות חדשניים וייחודיים בתחום, מערכות מתקדמות להפקת פוליסות בענפי הפרט, קיום קשר טוב עם מבטחי המשנה, לרבות הסכמי ביטוח משנה המאפשרים לחברה גמישות בקבלת עסקים שונים, שירות איכותי לסוכנים וללקוחות.

7.3 לקוחות

7.3.1 כללי

הלקוחות בתחום הביטוח הכללי הם מבוטחים פרטיים ועסקיים: ענפי ביטוח רכב רכוש, ביטוח רכב חובה ותת ענף ביטוח דירות מאופיינים בעיקר במבטחים פרטיים. ענף ביטוח חבויות וענפי ביטוח רכוש ואחרים (למעט דירות), ביטוח אשראי וסיכוני סחר חוץ, ערביות ופוליסות חוק מכר (שבהן רכש הדירה הוא המוטב והקבלן הוא המבוטח) מאופיינים בעיקר במבטחים עסקיים.

בחלק מענפי הביטוח בתחום, שהינם ענפי ביטוח פרט, מרכיב מהותי של המכירות מתבצע לקולקטיבים, כגון: תת ענף ביטוח תאונות אישיות (לתקופה קצרה), ענף ביטוח רכב חובה וענף ביטוח רכב רכוש.

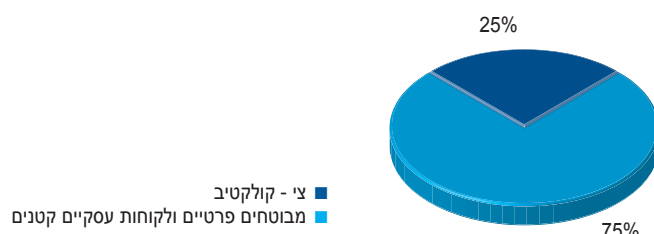
בנוסף, בענפי ביטוח רכב חובה ורכב רכוש קיימים לקוחות שהינם חברות בעלות ציי רכב, לרבות חברות העוסקות בהשכרת רכב/חברות לסינג.

סוגי הלקוחות של הקבוצה בענף ביטוח חבויות נחלקים בהתאם לסוג הביטוח: ביטוח אחריות כלפי צד שלישי וביטוח אחריות מעבידים גם למגזר הפרטי (משקי בית ובתים משותפים) וגם למגזר העסקי (בתי עסק, תאגידיים, רשויות מקומיות וגופים מוסדיים אחרים). ביטוח נושאי משרה, ביטוח אחריות מקצועית וביטוח אחריות מוצר מיועדים למגזר העסקי בלבד.

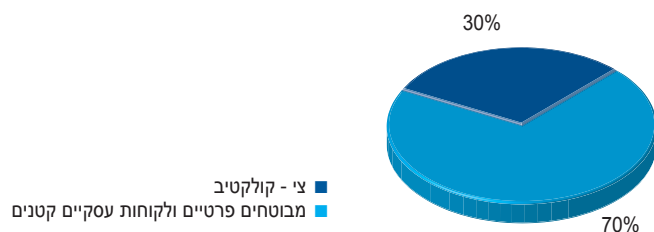
התפלגות פרמיות ברוטו (באלפי ש"ח) לפי סוגי לקוחות בענפים השונים בתחום ביטוח כללי לשנים 2020 ו-2021

2020		2021		א. ענף ביטוח רכב חובה סוג לקוח
שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	
70%	370,521	75%	449,461	מבטחים פרטיים (שאינם צי או קולקטיב)
30%	161,420	25%	149,210	צי - קולקטיב
100%	531,941	100%	598,671	סך הכל

התפלגות לקוחות בענף ביטוח רכב חובה לפי פרמיות בשנת 2021

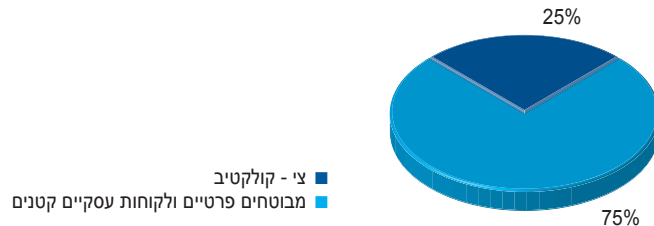
התפלגות לקוחות בענף ביטוח רכב חובה לפי פרמיות בשנת 2020

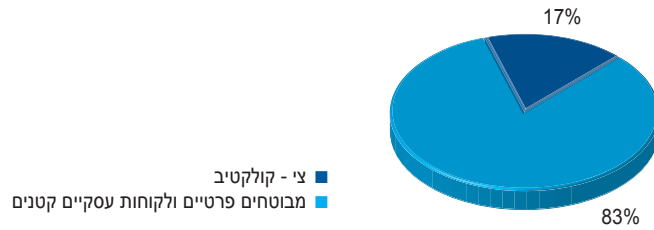
ב. ענף ביטוח רכב רכוש סוג לקוח

2020		2021		
שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	
83%	570,127	75%	590,337	מבוטחים פרטיים (שאינם צ' א
17%	116,004	25%	199,918	קולקטיב)
100%	686,131	100%	790,255	צ' - קולקטיב
				סך הכל

התפלגות לקוחות בענף ביטוח רכב רכוש לפי פרמיות בשנת 2021

התפלגות לקוחות בענף ביטוח רכב רכוש לפי פרמיות בשנת 2020

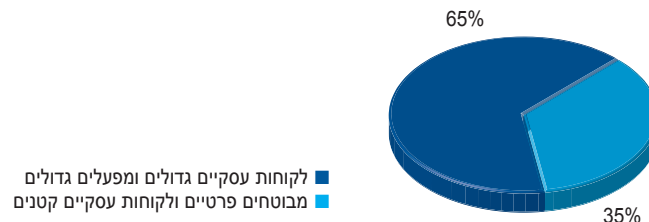

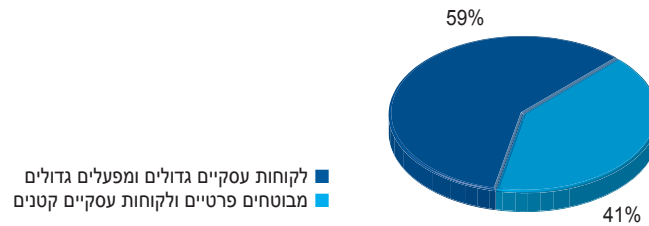
ג. ענף ביטוח חבויות
סוג לקוח

2020		2021		
שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	
41%	174,064	35%	174,023	מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים
59%	248,916	65%	324,267 ⁽⁴⁷⁾	לקוחות עסקיים גדולים ומפעלים גדולים
100%	422,980	100%	498,290	סך הכל

התפלגות הלקוחות בענף ביטוח חבויות לפי פרמיות בשנת 2021

התפלגות הלקוחות בענף ביטוח חבויות לפי פרמיות בשנת 2020

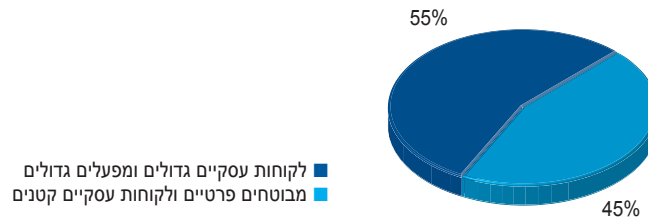

47. מדובר בעיקר בגידול בענפי חבויות מסוג ביטוח דירקטורים ואחריות מקצועית המגובים בעיקרם בביטוחי משנה שהתייקרו.

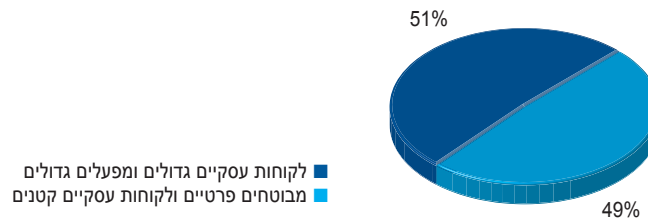
**ד. ענף ביטוח רכוש ואחרים
סוג לקוח**

2020		2021		
שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	
49%	411,749	45%	417,063	מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים
51%	424,265	55%	514,441	לקוחות עסקיים גדולים ומפעלים גדולים
100%	836,014	100%	931,504	סך הכל

התפלגות לקוחות בענף ביטוח רכוש ואחרים
לפי פרמיות בשנת 2021

התפלגות לקוחות בענף ביטוח רכוש ואחרים
לפי פרמיות בשנת 2020

**ה. ענף ביטוח אשראי
סוג לקוח**

2020		2021		
שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות באלפי ש"ח	
100%	115,303	100%	123,039	מבוטחים עסקיים
100%	115,303	100%	123,039	סך הכל

7.3.2 תלות בלקוחות בתחום, שיעורי חידושים ונתק

- בתחום הביטוח הכללי אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות.
- לקבוצה אין לקוח בודד שההכנסות ממנו בתחום מהוות 10% או יותר מסך הכנסות החברה בדוחות המאוחדים.
- שיעור המבוטחים הפרטיים שרכשו ביטוח רכב חובה יחד עם ביטוח רכב במהלך שנת 2021 מסך כל הלקוחות שרכשו ביטוח רכב חובה בקבוצה, עומד על כ-76%. שיעור המבוטחים הפרטיים שרכשו ביטוח רכב חובה יחד עם ביטוח רכב במהלך שנת 2021 מסך כל הלקוחות שרכשו ביטוח רכב חובה בקבוצה, עומד על כ-92%.
- להלן נתונים בדבר שיעור החידושים (לקוחות שחידשו פוליסה שתקופת הביטוח בה הסתיימה) בענפי ביטוח רכב חובה, ביטוח רכב רכוש ותת ענף ביטוח דירות בשנים 2021, 2020 ו-2019 מסך דמי הביטוח בגין הפוליסות שמועד סיומן חל בשנת 2021, 2020 ו-2019 בהתאמה⁴⁸:

שיעור החידושים מסך דמי הביטוח בגין הפוליסות שמועד סיומן חל בשנת 2019	שיעור החידושים מסך דמי הביטוח בגין הפוליסות שמועד סיומן חל בשנת 2020	שיעור החידושים מסך דמי הביטוח בגין הפוליסות שמועד סיומן חל בשנת 2021	ענף
71.3%	70.7%	74.6%	ביטוח רכב חובה
68.9%	69.4%	70.8%	ביטוח רכב רכוש
86.4%	85.4%	88.7%	ביטוח דירות

- להלן נתונים בדבר פרמיות (באלפי ש"ח) ששולמו על ידי לקוחות בשנת הדוח, לפי מספר שנות ותק בכלל ביטוח (לפי מועד רכישת הפוליסה וחידושה) בענף ביטוח רכב חובה:⁴⁹

שיעור מסך ההכנסות			פרמיות באלפי ש"ח			מספר שנות ביטוח (שנות ותק)
2019	2020	2021	2019	2020	2021	
32.59%	42.82%	35.99%	149,872	227,789	215,432	שנת ביטוח ראשונה (ללא ותק)
19.68%	16.79%	25.39%	90,530	89,299	152,031	שנת ביטוח שניה (שנת ותק אחת)
21.40%	11.10%	10.15%	98,443	59,069	60,765	שנת ביטוח שלישית (שתי שנות ותק)
26.34%	29.29%	28.47%	121,167	155,784	170,443	למעלה משלוש שנות ותק
100.00%	100.00%	100.00%	460,012	531,941	598,671	סך הכל

- להלן נתונים בדבר פרמיות (באלפי ש"ח) ששולמו על ידי לקוחות בשנת הדוח, לפי מספר שנות ותק בכלל ביטוח (לפי מועד רכישת הפוליסה וחידושה) בענף ביטוח רכב רכוש:

שיעור מסך ההכנסות			פרמיות באלפי ש"ח			מספר שנות ביטוח (שנות ותק)
2019	2020	2021	2019	2020	2021	
33.19%	36.52%	42.81%	224,741	250,567	338,323	שנת ביטוח ראשונה (ללא ותק)
21.43%	19.78%	19.50%	145,110	135,701	154,067	שנת ביטוח שניה (שנת ותק אחת)
15.03%	13.22%	11.23%	101,774	90,735	88,766	שנת ביטוח שלישית (שתי שנות ותק)
30.35%	30.48%	26.46%	205,511	209,128	209,099	למעלה משלוש שנות ותק
100.00%	100.00%	100.00%	677,136	686,131	790,255	סך הכל

- להלן נתונים בדבר פרמיות (באלפי ש"ח) ששולמו על ידי לקוחות בשנת הדוח, לפי מספר שנות ותק בכלל ביטוח (לפי מועד רכישת הפוליסה וחידושה) בתת ענף ביטוח דירות:

שיעור מסך ההכנסות			פרמיות באלפי ש"ח			מספר שנות ביטוח (שנות ותק)
2019	2020	2021	2019	2020	2021	
15.86%	18.13%	18.43%	42,466	48,072	51,413	שנת ביטוח ראשונה (ללא ותק)
10.21%	11.02%	13.01%	27,338	29,230	36,292	שנת ביטוח שניה (שנת ותק אחת)
8.26%	8.47%	9.06%	22,117	22,450	25,287	שנת ביטוח שלישית (שתי שנות ותק)
65.68%	62.38%	59.5%	175,863	165,379	165,979	למעלה משלוש שנות ותק
100.00%	100.00%	100.00%	267,784	265,131	278,971	סך הכל

- * נתוני החידושים ללקוחות אינם כוללים נתוני פוליסות שנמכרו באמצעות בנקים למשכנתאות (תיקים ישינים) שנכנסו ל-Run Off החל משנת 2005.

48. השיעורים המובאים הינם במונחי פרמיה ברוטו.

49. פרטים בדבר פרמיות שנגבו על ידי כלל ביטוח בתחום ביטוח כללי בשנת הדוח, ראה ביאור (ד) לדוחות הכספיים.

7.4 אחרים

7.4.1 אסדרה צפויה לרכבים אוטונומיים

בחודש ספטמבר 2020 פירסמה הרשות נייר התייעצות בעניין אסדרה נדרשת בעידן של רכבים אוטונומיים. בנוסף, בחודש פברואר 2021 פרסם משרד המשפטים פניה לקבלת עמדת הציבור בתחום הנזיקין והביטוח לקראת הסדרת השימוש ברכבים אוטונומיים. במסגרת פרסומים אלה התבקש הציבור להביע עמדתו בנוגע למתווה האסדרה הרצוי ולשאלות מרכזיות עקב המעבר הצפוי לשימוש ברכבים אוטונומיים.

בחודש אוקטובר 2021 עברה בקריאה ראשונה **הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 129) (רכב עצמאי ורכב בעל עצמאות מותנית), תשפ"א-2021** (להלן: "**הצעת חוק רכב אוטונומי**"). בחודש מרס 2022 פורסם נוסח מתוקן של הצעת החוק לקריאה שניה ושלישית.

מטרת התיקון המוצע ליצור תשתית נורמטיבית שתאפשר מעבר משלב הניסויים בכלי רכב עצמאיים שיושב בהם נהג בטיחות כאמור, לשלב של נסיעות ניסיוניות ברכב עצמאי בלא נהג כלל. ההסדר המוצע בחוק זה נועד לאפשר ניסוי בשימוש ברכב למטרות שהן ציבוריות באופיין - הסעת נוסעים, לרבות בשכר, כגון בנסיעות שיתופיות, ביצוע משלוחים וייתכן שלצורך שימושים נוספים שיעלו בעתיד, אך לא לשימוש פרטי. בין היתר נקבע בהצעת החוק כי תנאי למתן היתר להפעלת רכב עצמאי - בידי המבקש פוליסת ביטוח תקפה לפי פקודת ביטוח רכב מנועי, שרכש המבקש, אשר מבטחת את הפעלת הרכב העצמאי שלגביו מבוקש ההיתר. בהתאם לנוסח ההצעה בעל היתר להפעלת רכב עצמאי לא יהיה רשאי לרכוש פוליסת ביטוח מהפול (לפרטים בדבר ה"פול" ראה סעיף 7.1.1.1(ב)(1) לעיל). עם זאת, בתקופה של שלוש שנים ממועד בקשת היתר הפעלה לפי החוק עד לתום שלוש שנים מהמועד האמור, רשאי יהיה בעל היתר שלא השיג כיסוי ביטוחי באופן ישיר אצל מבטח ישראלי, לרכוש פוליסת ביטוח לפי דרישות פקודת הביטוח, מהפול. בנוסף מוצע כי שר האוצר, לאחר התייעצות עם הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון, שבחן בין השאר את זמינות הכיסוי הביטוחי באמצעות מבטחים ואת עלות הסיכון הטהור של כלי הרכב העצמאיים, יהיה רשאי, בצו, להאריך את התקופה האפשרית לרכישת ביטוח מהפול בתקופות נוספות שלא יעלו יחד על שלוש שנים במצטבר.

החברה באמצעות איגוד חברות הביטוח השיבה להצעת חוק רכב אוטונומי כי היא מתנגדת בתוקף להסדר הביטוחי המוצע, בין היתר לנוכח העובדה שמדובר בפעילות ניסיונית ובהיעדר מידע מספק לתמחור הסיכון.

בשלב מקדמי זה, בטרם פורסם הנוסח הסופי של הצעת חוק רכב אוטונומי, בטרם קיימת אסדרה לשוק הרכבים האוטונומיים ובטרם ידוע מועד כניסת הרכבים האוטונומיים לפעילות בישראל והיקפה, לא ניתן לחזות את השפעת הפעילות האמורה על שוק הביטוח בישראל. לפרטים בדבר נתח השוק של החברה בתחום ביטוח כללי, ראה סעיף 7.2.2 לעיל.

8. תחום ביטוח בריאות

8.1 מוצרים ושירותים

8.1.1 תיאור ענפי הביטוח והכיסויים הביטוחיים שנכללים בתחום

8.1.1.1 ענף מחלות ואשפוז

בארץ קיימים מספר רבדים המעניקים כיסוי בגין מחלות ואשפוז: סל הבריאות הבסיסי המוענק לאזרחי המדינה מכוח חוק ביטוח בריאות ממלכתי ("**הסל הבסיסי**"); שירותים נוספים המוענקים על ידי קופות החולים בהתאם להוראות חוק ביטוח בריאות ממלכתי (להלן: "**השירותים הנוספים**" או "**שירותי השב"ן**"); וביטוחים הנמכרים על ידי חברות הביטוח.

הקבוצה מציעה למבוטחיה מגוון של כיסויים ביטוחיים בענף מחלות ואשפוז, הכוללים פיצוי או שיפוי למבוטח בגין הוצאות רפואיות במקרים של פגיעה בבריאותו כתוצאה ממחלה או מתאונה. חלק ממוצרים אלו תחליפים, משלימים ומרחיבים את הכיסויים והשירותים הניתנים בסל הבסיסי ואו את השירותים הנוספים.

ענף מחלות ואשפוז כולל ענפי משנה עיקריים אלו המוצעים על ידי החברה:⁵⁰

- ביטוח מחלות ואשפוז.
- ביטוח נסיעות לחו"ל.
- ביטוח תאונות אישיות.

8.1.1.2 ענף סיעוד

ביטוח סיעודי מספק פתרונות למצב בו מוגדר המבוטח כסיעודי כהגדרת מקרה הביטוח בפוליסה, דהיינו כמי שאינו יכול לבצע בעצמו חלק מפעולות היום-יום ועל כן נזקק לעזרה או להשגחה. מבוטח שהוא תושב נפש נחשב אף הוא לסיעודי.

אדם סיעודי השוהה בביתו, ואשר עומד בקריטריונים מסויימים (הכוללים, בין היתר, קריטריונים בריאותיים וכלכליים), עשוי להיות זכאי לקבל שירותים מהמוסד לביטוח לאומי, ובכלל זה שעות טיפול בביתו, והכל בהתאם להוראות **חוק המוסד לביטוח לאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995**.

⁵⁰ לעניין הפסקת שיווק ביטוח תאונות אישיות במהלך שנת הדוח ראה סעיף 8.1.2.1(ג) להלן.

כמו כן, משרד הבריאות משתתף בעזרה למימון שהות במוסד סיעודי מבין המוסדות הסיעודיים המוכרים על ידו לצורך עניין זה, למי שהוא סיעודי הנזקק לעזרה במימון שהות כאמור.

ענף סיעוד כולל כיסויים ביטוחיים המשולמים, בנוסף לתשלומים או לשירותים שניתנים על ידי המדינה כמפורט לעיל, וזאת כביטוחי פרט וכביטוחים קבוצתיים (כיום בעיקר לחברי קופות חולים), אשר במסגרתם, בקרות אירוע ביטוחי, מתחייבת חברת הביטוח להשתתף במימון אשפוז סיעודי או לפצות את המבוטח. הפוליסות מעניקות תגמולי ביטוח לתקופה קצובה או לכל החיים.

החל מחודש אוקטובר 2019 הפסיקה כלל ביטוח ולמיטב ידיעתה גם יתר השחקנים בשוק, לשווק פוליסות סיעוד פרטיות ללקוחות חדשים וזאת בין היתר על רקע הודעת מבטחי משנה על הפסקת פעילותם בתחום ביטוח סיעוד בישראל. לפרטים נוספים ראה סעיף 8.1.2.2 להלן. כמו כן נכון למועד פרסום הדוח, כלל ביטוח אינה מתקשרת בהסכמים חדשים לביטוח סיעודי קבוצתי.

8.1.2 פירוט עיקר המוצרים והשירותים הנכללים בתחום הפעילות

להלן תיאור עיקרי הכיסויים:

8.1.2.1 ענף מחלות ואשפוז

בענף מחלות ואשפוז משווקת כלל ביטוח ביטוחי פרט וביטוחים קבוצתיים.

• ביטוחי פרט

פוליסות ביטוח בריאות פרטיות שנמכרו עד סוף חודש ינואר 2016 הינן, בדרך כלל, לתקופה בלתי קצובה כאשר, למעט במקרים הקבועים בהסדר התחיקתי ובפוליסות, רק המבוטחים רשאים להודיע על סיומן.

בהתאם להנחיות הממונה, ביטוחי הפרט בבריאות (למעט אובדן כושר עבודה, ביטוח סיעודי, נח"ל, שיניים, עובדים ושוהים זרים) שנמכרים מחודש פברואר 2016 מתחדשים מאליהם לכלל המבוטחים אחת לשנתיים ובכפוף לאישור הממונה יכולה חברת הביטוח לעדכן את התעריפים והתנאים בכל פוליסות ביטוח בריאות פרט, וזאת עד למועד העדכון הבא של התעריף ו/או התנאים (להלן: "מועד השינוי"). על חברת הביטוח להודיע לכל המבוטחים על השינוי כחודשיים לפני המועד ולקבל את הסכמתם במידה וחלה עלייה בדמי הביטוח החודשיים או אם נעשתה הפחתה בהיקף הכיסוי הביטוחי, כתחליף להעלאת דמי הביטוח כאמור, בהתאם למקרים ולתנאים שקבע הממונה (להלן: "הרפורמה בעניין תמחור פוליסות").

בהמשך לאמור, בחודש מרס 2022 פורסמה טיוטת תיקון להוראות החוזר המאוחד - שער 6 חלק 3 פרק 1 - עדכון תעריפים בפוליסות בריאות מתעדכנות (להלן: "טיטוט חוזר עדכון תעריפים בפוליסות בריאות מתעדכנות" או "טיטוט החוזר"), הכוללת הוראות לפיהן מבטח יהיה רשאי להנהיג העלאה בדמי הביטוח בפוליסות ביטוח בריאות מסוג הוצאות רפואיות (פרט) מבלי להודיע על כך מראש לממונה בהתקיים התנאים שנקבעו בטיטוט החוזר וביניהם תנאי לפיו שיעור הנזק (LR), כהגדרתו בטיטוט, יעלה על 85% ועד לשיעור 85% כאמור. כמו כן חברת ביטוח תהיה רשאית להציע למבוטחים להפחית את גובה עליית הפרמיה באמצעות הגדלת ההשתתפות העצמית או הפחתת כיסוי, בכפוף לאישור מראש ובכתב של הממונה. תחילתו של החוזר ביום פרסומו והוא יחול על תכניות ביטוח הוצאות רפואיות פרט שישווקו או שיחודשו מיום התחילה.

כמו כן, בהתאם להנחיות הממונה, החל מחודש פברואר 2016 על חברת ביטוח המשווקת פוליסות פרט בענף מחלות ואשפוז ובענף תאונות אישיות לאפשר למועמד לביטוח לרכוש תוכנית בסיס, תכנית אשר ככלל, עם ביטולה, בטלות גם התכניות הנוספות אשר נלוות לה, ללא תלות ברכישה של תוכנית נוספת אחרת או תוכנית בסיס אחרת אלא אם התיר זאת הממונה מראש ובכתב. כן נקבע כי על חברת ביטוח לאפשר למועמד לביטוח לרכוש את כל אחד מהכיסויים הבאים כתוכניות בסיס: ניתוחים, השתלות, תרופות ומחלות קשות. חברת ביטוח אינה רשאית להתנות הנחה בתוכנית מסוימת ברכישה או בהחזקתה של תוכנית אחרת ועליה לקבל את הסכמת המבוטח בנפרד לרכישת או ביטול כל אחת מהתוכניות.

האפשרות לעדכן את תעריפי הפוליסות ללא אישור הממונה, בתנאים שנקבעו בטיטוט החוזר, נועדה לגדר את הסיכון הביטוחי ארוך הטווח של חברת הביטוח, לייצר ודאות וכפועל יוצא להקטין את מקדמי השמרנות בתמחור הפוליסה.

עדכון תנאי הפוליסה מדי תקופה, ככל שיבוצע באופן שלא יטיב עם המבוטח, יכול וישפיע על יכולת השימור של המבוטחים במיוחד בקרב מבוטחים בריאים.

נכון למועד הדוח החברה טרם נדרשה לעדכון פוליסות המצריך קבלת הסכמה של המבוטחים, כאמור.

המידע בכל הקשור להשלכות עתידיות אפשריות של הרפורמה בעניין תמחור פוליסות הינו בגדר מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. היישום בפועל עשוי להיות שונה מזה שנחזה והוא תלוי במכלול של גורמים, לרבות האופן בו יעודכנו הפוליסות, ככל שצריך ו/או ניתן יהיה לעדכן, לאורך השנים וההוצאות התפעוליות הכרוכות בכך, וכן תלוי בהתנהגותם של החברות המתחרות, הגורמים המפיצים ובטעמי המבוטחים לאורך זמן, בהשפעה המשולבת של הרפורמה בעניין תמחור פוליסות ביחד עם תקנות הפוליסה האחידה, כהגדרתה להלן.

בחודש מרס 2022 פרסם הממונה רפורמה בתחום ביטוחי בריאות, במסגרתה פורסמו - **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזה ביטוח לניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בישראל) (תיקון), התשפ"ב-2021, הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזה ביטוח לפוליסת בריאות בסיסית), התשפ"ב-2021 ותיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 6 חלק 3 פרקים 1, 2, 3, 4 ו-6 - עריכת תוכנית לביטוח בריאות (להלן, יחדיו: "הוראות הרפורמה")**, אשר יחדיו יוצרות רפורמה בתחום ביטוח הבריאות. הוראות הרפורמה כוללות מבנה חדש לשוק ביטוחי הבריאות אשר יכלול חמישה רבדים:

- (א) רובד ראשון - פוליסת בריאות בסיסית שתורכב משלוש תוכניות ביטוח אחידות: השתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, תרופות מחוץ לסל וניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בחו"ל - הפוליסות מכסות מקרים אשר ככלל אינם מכוסים על ידי סל הבריאות. במסגרת הוראות הרפורמה, הממונה הגדיר את הכיסויים האמורים באופן אחיד במטרה לאפשר השוואה בין מוצרים, להגביר את התחרות ולמקד אותה במחיר הביטוח ובשירות הניתן על ידי חברת הביטוח.
- (ב) רובד שני - תכנית ניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בישראל - כיסוי משלים לכיסוי הביטוחי הנמכר במסגרת השב"ן/עמב"ל השתתפות עצמית וכן כיסוי מהשקל הראשון ללא השתתפות עצמית.
- (ג) רובד שלישי - מבטח יהיה רשאי לשווק פוליסת הרחבה אשר תכלול הרחבה לכיסויים הכלולים באחת או יותר מתוכניות הביטוח שנרכשו במסגרת הרובד הראשון, השני או החמישי.
- (ד) רובד רביעי - פוליסת בריאות נוספת אשר תכלול כיסויים אמבולטוריים לפי 4 נושאים ספציפיים שנקבעו בהוראות הרפורמה, וזאת במטרה להגביר את מגוון הביטוחים הקיימים לצד מניעת מצב של כפל כיסויים בין המוצרים, וכן כל תוכנית נוספת שתאושר על ידי הממונה מראש ובכתב ואשר תותר על ידו לשיווק לכל החברות. מכירת מוצרי הרובד הרביעי תתאפשר בתנאי שהמבוטח מחזיק בפוליסת בריאות בסיסית אצל מבטח כלשהו.

(ה) רובד חמישי - פוליסת מחלות קשות אשר רכישתה אינה תלויה ברכישה של תוכנית ביטוח אחרת. כמו כן, כוללות הוראות הרפורמה איסור על מכירת פוליסת בריאות פרט למועמד לביטוח שיש ברשותו פוליסת בריאות פרט מסוג שיפוי המעניקה לו כיסוי ביטוחי דומה מבלי לבטל את הפוליסה הקיימת (למעט במקרים מסוימים שפורטו בהוראות הרפורמה) והוראה לפיה הנחות יינתנו בשיעור קבוע לתקופה של עשר שנים לפחות.

תחילתן של הוראות הרפורמה ביום 1 בדצמבר 2022 (להלן: "**מועד התחילה**") והן יחולו על פוליסות מסוג ביטוח בריאות פרט שייכרתו מיום התחילה ואילך וכן על פוליסות ביטוח בריאות קבוצתי שייכרתו או יחדשו ממועד התחילה ואילך.

קיומה של פוליסת בריאות בסיסית אחידה אצל כל חברות הביטוח עשויה להגביר את התחרות, שתתמקד במחיר, בשירות ובאופן יישוב התביעות, וזאת בין היתר נוכח האחידות בין הפוליסות ונוכח מבנה הפוליסות, שיורכב ממספר רבדים, שיכול וירכשו על ידי מבטח מחברות שונות.

האיסור להציע למבוטח לרכוש ביטוח ניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בישראל במסגרת הרובד הראשון, יכול וישפיע על היקף המכירות של המוצר.

בשלב ראשוני זה, החברה אינה יכולה להעריך את מכלול השפעות הרפורמה.

הערכת החברה בקשר עם הוראות הרפורמה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוססת על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות בין היתר באופן תמחור הפוליסות, בהתנהגות הגורמים המתחרים, הגורמים המפצים ובטעמי המבוטחים.

בחודש מרס 2022 מינה שר הבריאות ועדה מייעצת להעצמת מערכת הבריאות בישראל ואסדרת מערכת הבריאות הציבורית והפרטית בראשות מנכ"ל משרד הבריאות, פרופ' נחמן אש (להלן: "**הוועדה**"). בהתאם לכתב המינוי עליו חתם שר הבריאות, הוועדה תבחן את הסוגיות והאתגרים המרכזיים של מערכת הבריאות בישראל, בדגש על ההשפעות ההדדיות בין מערכות הרפואה הפרטית והציבורית בישראל, לרבות כשלי השוק ומערכי התמריצים, ותמליץ על גיבושם של צעדי מדיניות אפקטיביים אשר ישפרו את יעילותה ואיכותה של מערכת הבריאות, את האפקטיביות של סך ההוצאה הלאומית לבריאות ואת איכות הטיפול והשירות במערכת הבריאות.

בין היתר תתמקד הוועדה בסוגיות הבאות: בחינת תחום שירותי הבריאות שמעבר לסל הבריאות (השב"ן וביטוחים מסחריים) במטרה להגביר את יעילות ההוצאה הפרטית על שירותי בריאות, תוך התמודדות עם תופעות כגון - ביטוחים כפולים, מיצוי ביטוחי נמוך בתחום הבריאות, וההשפעה של השב"ן והביטוחים הפרטיים על המערכת הציבורית; וכן בחינת מערך התמריצים של הגורמים השונים לעבודה במערכות הציבוריות והפרטיות, תוך בחינת ההשפעה על כושר התחרות של המערכות השונות ורמת השירות הניתנת בכל מערכת.

הוועדה תפרסם דוח ביניים עד ליום 1 ביוני 2022, ותקיים בעקבותיו הליך שיתוף ציבור טרם גיבוש ההמלצות הסופיות. הוועדה תסכם את עבודתה והמלצותיה המנומקות, במסמך שיוגש לשר הבריאות עד ליום 1 בספטמבר 2022.

• **ביטוחי קולקטיב**

פוליסות ביטוח בריאות קולקטיביות הינן בדרך כלל לתקופה של מספר שנים, כאשר בחלק מהפוליסות יש זכאות למבוטחים לרכוש בתום תקופת הביטוח הקולקטיבי. פוליסת פרט ללא חיתום ("ברות ביטוח").

הוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח בריאות קבוצתי), התשס"ט-2009 (להלן: "תקנות בריאות קבוצתי" או "ההוראות") מסדירות את הביטוחים הקבוצתיים וקובעות, בין היתר, כי חידוש ביטוח קבוצתי ברצף, יעשה רק בתנאי שלא בוטלו אחד או יותר מפרקי הכיסויים הבסיסיים, כהגדרתם בהוראות, שהיו קיימים בפוליסה טרם חידושה. עוד נקבע, כי לא ניתן לבצע במהלך הביטוח או במועד חידוש הביטוח הקבוצתי העלאה של דמי הביטוח בשיעור או בסכום הגבוה מזה הקבוע בהוראות אלא אם התקבלה הסכמתו המפורשת של המבוטח.

כיסויים ביטוחיים בענף מחלות ואשפוז

להלן תיאור של מהות הכיסויים הביטוחיים במוצרים העיקריים הנמכרים על ידי הקבוצה בענף מחלות ואשפוז:

א. ביטוח מחלות ואשפוז

- במסגרת ענף מחלות ואשפוז מציעות חברות הביטוח כיסויים הנחלקים לשלושה סוגים:
  - **ביטוח תחליפי** - כיסוי ביטוחי המהווה תחליף לשירותים הניתנים בסל הבסיסי ו/או לשירותים הנוספים.
  - **ביטוח מוסף** - כיסוי לשירותים שבמועד מכירתם אינם נכללים בסל הבסיסי ולא במסגרת השירותים הנוספים.
  - **ביטוח מרחיב** - כיסוי המרחיב כיסוי הניתן על ידי הסל הבסיסי ו/או השירותים הנוספים.
- הכיסויים הביטוחיים הבסיסיים הקיימים בענף משנה זה הינם:

- **ביטוח ניתוחים, השתלות וטיפול מיוחדים** - מקנה למבוטח כיסוי בגין שירותי רפואה פרטיים. במסגרת זו ניתנת למבוטח הזכות לבחור את מועד קבלת השירות הרפואי, זהות הרופא המטפל והמוסד הרפואי. הכיסוי הביטוחי האמור מעניק כיסוי בגין הוצאות רפואיות, בין היתר, בקשר עם ניתוח, השתלות ו/או טיפולים מיוחדים בחו"ל.

החל מחודש פברואר 2016 משווקות כל חברות הביטוח בישראל, המשווקות ביטוחי בריאות, פוליסה הכוללת כיסוי ביטוחי אחיד לניתוחים, מחליפי ניתוח והתייעצויות עם רופא מומחה אגב ניתוח או אגב טיפול מחליף ניתוח, הכל בישראל, שהיקפה ותנאיה נקבעו בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזה ביטוח לניתוחים וטיפול מיוחדים מחליפי ניתוח בישראל), התשע"ה-2015 (להלן: "פוליסת ניתוחים אחידה" ו-"תקנות הפוליסה האחידה", בהתאמה).

בהתאם לחוק התוכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2015 ו-2016), התשע"ה-2015 (להלן: "חוק ההסדרים 2015") החל בחודש יולי 2016 פוליסת הניתוחים האחידה המשווקת על ידי כל חברות הביטוח בישראל כוללת כיסוי לניתוח שיבוצע רק באמצעות ספק שירות שיש לו הסדר עם המבטח לביצוע ההליך (להלן: "ספק שירות בהסדר"). עוד נקבע במסגרת חוק ההסדרים 2015, באופן אחיד לגבי חברות ביטוח וקופות חולים, כי ככלל, למעט חריג שנקבע ביחס למבטח עם נתח שוק נמוך (להלן: "מבטחים עם נתח שוק נמוך"), חברת ביטוח תשלם לפי פוליסת הניתוחים האחידה, בשל ניתוח, ישירות לרופא או למוסד הרפואי שבו בוצע הניתוח לפי הסדר ניתוח בלבד ולא תשלם למטופל החזר כספי או תשלום בשל הניתוח.

קיומה של פוליסת ניתוחים אחידה אצל חברות הביטוח אשר מאפשרת מתן שירות למבוטחים באמצעות ספקים שלהם הסכם עם חברת הביטוח בלבד, מיקדה את התחרות במחיר, בשירות (לרבות היצע הרופאים שיקבעו במסגרת ההסדר) ובאופן יישוב התביעות.

- **ביטוח מחלות קשות** - כיסוי ביטוחי במסגרתו זכאי המבוטח, במקרה של גילוי מחלה קשה, לקבל פיצוי כספי בסכום חד פעמי.
- **ביטוח תרופות** - כיסוי ביטוחי בגין רכישת תרופות אשר אינן כלולות בסל הבריאות הממלכתי.
- בנוסף, קיימים כיסויים נוספים, שאינם תוכנית בסיס, כגון **שירותים אמבולטוריים** - שירותים המעניקים טיפול רפואי, בבית חולים או במרפאה, ללא צורך באשפוז.

ב. ביטוח נסיעות לחו"ל

ביטוח נסיעות לחו"ל מורכב מסל של כיסויים ביטוחיים המיועדים למבוטחים במהלך שהותם בחו"ל, הכולל, בין היתר, כיסוי בסיס שעיקרו הוצאות רפואיות שאיתן ניתן לרכוש הרחבות שונות (כגון ביטול נסיעה, קיצור נסיעה, הריון, תאונות אישיות, מטען, ספורט חורף). תקופת הביטוח בפוליסת נסיעות לחו"ל נקובה בימים, בהתאם לתקופת שהיית המבוטח בחו"ל או למשך כל ימי הנסיעה שיחולו במהלך שנה קלנדרית אחת.

בעקבות התפרצות מגיפת הקורונה, בשנה שקדמה לשנת הדוח, החברה חדלה כמעט לחלוטין מלשווק פוליסות נסיעות לחו"ל. קודם להתפרצות המגיפה, פוליסות נסיעות לחו"ל נמכרו על ידי סוכני ביטוח ובעיקר על ידי מערך המכירות הישיר וכן באמצעות קופות החולים. במהלך שנת הדוח חל גידול בהיקף מכירות פוליסות נסיעות לחו"ל, ביחס לתקופה המקבילה אשתקד, וזאת במקביל להתאוששות מסוימת של ענף התעופה והנסיעות לחו"ל (בעיקר בין סגרים, בחודשי הקיץ והחגים), אך עדיין הפערים בהיקף המכירות בפוליסות נסיעות לחו"ל בשנת הדוח ביחס לשנת פעילות רגילה (ללא השפעות של מגיפת הקורונה) הינם גדולים. לפרטים נוספים ראה ביאור 1(ד)3(ד) לדוחות הכספיים.

בחודש נובמבר 2020 נכנס לתוקף תיקון לתקנות בריאות קבוצתי לפיו מבטח רשאי להחזיר לבעל פוליסה שהוא קופת חולים, שחבריה מבוטחים בביטוח נסיעות לחו"ל, סכומים שהוציאה הקופה בשל ניהול פוליסה קבוצתית בביטוח נסיעות לחו"ל, ובלבד שסכומים אלו לא יעלו על 10% מסך כל דמי הביטוח שנגבו ממבוטחים בביטוח נסיעות לחו"ל לחברי קופת חולים. החברה חידשה את התקשרותיה עם קופות החולים, לתקופה קצובה.

החברה פועלת לפיתוח ערוצי הפצה לביטוח נסיעות לחו"ל, הרחבתם ושימורם בין היתר, ע"י הרחבת שיווק דרך סוכני ביטוח, מועדוני לקוחות, שיווק באמצעים דיגיטליים ושימור ההתקשרויות עם קופות החולים שהסכמים עמן חודשו כאמור. הרווחיות בפוליסות נסיעות לחו"ל מושפעת גם משינויים בשער החליפין.

ביטוח תאונות אישיות

ג.

ענף משנה זה כולל פוליסות פרט המקנות זכאות לפיצוי בסכום חד פעמי בהתקיים מקרה ביטוח, כגון שברים, כוויות נכות ומוות כתוצאה מתאונה.

ענף תאונות אישיות עובר בשנים האחרונות שינויים מקיפים שהינם פועל יוצא, של מכלול שינויים ומהלכים רגולטוריים שננקטו על ידי הממונה, במטרה להגביר את התחרות והשקיפות ולשנות את תנאי המוצר ואת תהליכי המכירה. מהלכים אלו, משפיעים ועתידיים להמשיך ולהשפיע בשנים הקרובות על ענף תאונות אישיות באופן משמעותי וכמפורט להלן:

להלן התייחסות לעיקר השינויים בקשר עם פוליסת תאונות אישיות:

בהתאם להוראות חוזר בעניין "תיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 6 חלק 2, 3 ו-4 - גילוי ודיווח למבוטח בביטוח בריאות" (להלן: "חוזר גילוי ודיווח"), בין חודש ספטמבר 2018 לחודש ספטמבר 2020 נשלחו למבוטחים מסרונים חודשיים המדווחים להם אודות התשלום החודשי לחברת הביטוח עבור פוליסת תאונות אישיות. החובה לשלוח מסרונים חודשיים כאמור הביאה בשנה שקדמה לשנת הדוח לעליה בשיעור הביטולים ואולם בשנת הדוח לא היתה עליה נוספת בביטולים כאמור.

בחודש יוני 2020 פורסם "תיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 6 חלק 3 פרקים 3,2 ו-4 - ביטוח תאונות אישיות" (להלן: "חוזר תאונות אישיות"), הכולל הוראות שמטרתן להסדיר את תהליך המכירה ואת הכיסוי הביטוחי בענף תאונות אישיות. עיקר ההוראות שנקבעו בחוזר תאונות אישיות הן: קביעת רובד בסיסי לפוליסה שיקלו את הכיסויים מוות, נכות, אשפוז, ימי החלמה, שברים וכוויות, כאשר חברת ביטוח תהיה רשאית להציע הרחבות לרובד הבסיסי באישור הממונה. כמו כן הותר להמשיך ולשווק תוכנית הכוללת כיסוי לביטוח מוות מתאונה בלבד או כיסוי נכות מתאונה בלבד. במסגרת חוזר תאונות אישיות נקבעה הגדרת "תאונה" באופן אחיד ורחב; נקבע שתקופת הביטוח בפוליסת תאונות אישיות לא תעלה על שנתיים, למעט ביחס לתוכנית מוות מתאונה בלבד או נכות מתאונה בלבד הנמכרות כהרחבה לביטוח חיים - סיכון בלבד שאז תקופת הביטוח תהיה בהתאם לתקופת הביטוח בפוליסת הבסיס. נקבעו הוראות מעבר שיחולו למשך תקופה של שנתיים מיום התחילה, לפיהן על חברת ביטוח לשלוח למועמד לביטוח בסיום הליך מכירה טלפוני מסרון הכולל הסבר על הביטוח במסגרתו יהיה על המועמד לביטוח לאשר באופן פוזיטיבי את הסכמתו להצטרף לביטוח, הוטלה חובה על חברת ביטוח לקיים מנגנון בקרה פנימי אודות אופן צירוף לביטוח תאונות אישיות בדגש על אוכלוסיות מסוימות שהוגדרו בחוזר, וכן הוטלה חובה על חברת ביטוח להודיע, באמצעות מסרון למבוטחים קיימים בפוליסות תאונות אישיות, אודות אפשרות מעבר לפוליסת תאונות אישיות במתכונת החדשה. במסגרת החוזר, נקבעו הוראות ייחודיות ומגבילות לצירוף מבוטחים לפוליסת תאונות אישיות, לרבות הוראה לפיה פעולות הצירוף יבוצעו אל מול המועמד לביטוח במישרין על ידי חברת ביטוח או על ידי בעל רישיון ("ביצוע פעולת הצירוף"); מנגנון ליישוב תביעות נכות בביטוח תאונות אישיות, לרבות הוראה לפיה חברת ביטוח לא תדחה חוות דעת שנקבעה למבוטח מטעם המוסד לביטוח לאומי או חוות דעת רפואית הקובעת אחוזי נכות למבוטח מבלי שבוצעה למבוטח בדיקה על ידי רופא מומחה מטעמה; וכן הוראה לפיה חברת הביטוח לא תאשר תביעת מבוטח באחוזי נכות מופחתים משיעור אחוזי הנכות שנתבעו, אלא בהתבסס על קביעת רופא מומחה שבדק את המבוטח. בהתאם לחוזר תאונות אישיות מועד התחילה הינו 1 במאי 2021 ותחולתה הנה, ככלל, על פוליסות לביטוח תאונות אישיות פרט או קבוצתי שיונהגו או יחודשו מיום התחילה ואילך, למעט הוראות מסוימות שמוצג לקבוע שלא יחולו, בין היתר, ביחס לביטוח תאונות אישיות תלמידים וביטוח תאונות אישיות קבוצתי לפי העניין. ההוראה לפיה ביצוע פעולת מכירת פוליסת תאונות אישיות תיעשה על ידי חברת ביטוח או בעל רישיון נכנסה לתוקף במועד פרסום החוזר.

מכלול השינויים שחלו בקשר עם ענף תאונות אישיות כמפורט לעיל השפיעו ועתידיים להמשיך ולהשפיע בשנים הקרובות על ענף תאונות אישיות, באופן שהקשה על הליכי המכירה והשימור.

החברה בוחנת את השלכות הוראות חוזר תאונות אישיות אשר מכבידות על הליכי המכירה של פוליסות תאונות אישיות, הן בכל הנוגע לזהות הגורם המורשה לבצע את פעולת הציור, הן לאור מורכבות הליך המכירה עצמו והן נוכח שינויים בתנאי הפוליסה אשר ישפיעו על תקופת הפוליסה, היקף הכיסוי הביטוחי הניתן במסגרתה וצפוי כי ייקרו את עלויות המכירה, התפעול וישוב התביעות. שינויים אלה בתנאי הפוליסה צפויים, בחלקם, להשפיע גם על מכירות מוצר כיסוי מוות מתאונה במסגרת ביטוח חיים.

בשלב זה נוכח השינויים הרגולטוריים האמורים והליכי האישיור הנדרשים למכירת פוליסה בהתאם לחוזר תאונות אישיות, טרם הושג אישיור מהממונה לשיווק ביטוח תאונות אישיות בהתאם למתכונת החדשה ולא ידוע אם ומתי יושג אישיור כאמור. בהתאם החל מחודש מאי 2021 הפסיקה החברה לשווק ביטוח תאונות אישיות ללקוחות חדשים. למיטב ידיעת החברה נכון למועד הדוח מרבית חברות הביטוח אינן משווקות ביטוח תאונות אישיות במתכונת החדשה. הפסקת שיווק ביטוח תאונות אישיות, הביא לקיטון בשיעור הביטולים של פוליסות בתוקף.

הערכת החברה ביחס להשפעת חוזר תאונות אישיות הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על הערכות ראשוניות ויישומה בפועל יכול להיות שונה וזאת בין היתר בהתאם להתנהגות כלל ביטוח והגופים המתחרים, ואופן תמחור המוצרים.

8.1.2.2 ענף סיעוד

בענף סיעוד משווקות פוליסות במסגרתן, בקרות אירוע ביטוחי, מתחייבת החברה להשתתף במימון שהות במוסד סיעודי או לפצות את המבוטח בסכום קבוע מראש. הפוליסות מעניקות תגמולי ביטוח לתקופה קצובה או לכל החיים.

בהתאם להוראות הממונה בעניין, כפי שבאות לידי ביטוי במסגרת חוזר "עריכת תוכנית לביטוח סיעודי" ("חוזר הסיעוד") מקרה ביטוח הנובע ממצב של אי יכולת לבצע לפחות 3 מתוך 6 פעולות המוגדרות בחוזר (לקום ולשכב, להתלבש ולהתפשט, להתרחץ, לאכול ולשתות, לשלוט על סוגרים וניידות) יזכה את המבוטח בלא פחות מ-50% מתגמולי הביטוח החודשי, ומקרה ביטוח הנובע ממצב של "תשישות נפש" (כמוגדר בחוזר), יזכה את המבוטח ב-100% מתגמולי הביטוח החודשי. תגמולי הביטוח משולמים החל מתום תקופת ההמתנה לכל ימי חייו של המבוטח או לתקופה של מספר שנים כפי שהוגדרה בפוליסה, וכל עוד המבוטח נמצא במצב סיעודי. תקופת ההמתנה עשויה להיות מספר חודשים בודדים או מספר שנים, בהתאם למוצר שאותו רכש המבוטח.

נכון למועד הדוח, כפועל יוצא משילוב של הוראות רגולטוריות מהשנים האחרונות כמפורט להלן וכן תנאי שוק ושיקולים עסקיים, כלל ביטוח חדלה לשווק פוליסות סיעוד - הן פוליסות סיעוד פרטיות והן פוליסות סיעוד קולקטיביות לרבות במסגרת ביטוח סיעוד קבוצתי לחברי קופת חולים אשר הפעילות בהן עברה מהחברה לחברות ביטוח אחרות, ולמעט פוליסות סיעוד במסגרת מימוש התחייבויות חוזיות כלפי מבטחים. למיטב ידיעת החברה, גם חברות ביטוח אחרות אינן משווקות עוד פוליסות ביטוח סיעוד פרטיות.

בשלב זה החברה אינה יכולה לחזות התפתחויות עתידיות בתחום זה אשר מושפע בין היתר משינויים רגולטוריים, עמדות מבטחי משנה, אישיור תעריפים חדשים על ידי הממונה ותנאי השוק.

המידע בכל הקשור להתפתחויות עתידיות בתחום ביטוח סיעוד הינו בגדר מידע צופה פני עתיד והוא תלוי במכלול של גורמים, לרבות השפעותיהם ארוכות הטווח של הרפורמות בענף סיעוד, התנהגות כלל ביטוח והגופים המתחרים, התנהגות מבטחי המשנה, ומדיניות הממונה ביחס לשינויים בתנאי ו/או תעריפי מוצר הסיעוד.

בתקופה שלפני שנת הדוח נכנס לתוקף בהדרגה (בחודש דצמבר 2018 ובמהלך שנת 2019) "תיקון הוראות החוזר המאוחד - שער 6 חלק 3 - ביטוח סיעודי" (להלן: "החוזר" או "חוזר יישוב תביעות סיעוד"), הכולל הוראות ליישוב תביעות בביטוח סיעודי, לרבות הוראות בדבר סדר הפעולות ולוחות הזמנים שיחולו על המבטח בעת הליך יישוב תביעה; הטלת החובה על המבטח למנות נציג מטעמו שיהיה איש קשר אל מול המבוטח; וכן קביעת מגבלות למקרים בהם ניתן לבצע חקירות וביחס לאופן ביצוען.

כן נקבעו בחוזר המקרים בהם מותר למבטח להפנות את המבוטח לביצוע הערכת תפקוד ונקבע כי במידה וקיימת ברשות המבטח הערכת תפקוד שבוצעה על ידי המוסד לביטוח לאומי או מבטח אחר, היא תחשב כמידע מספק לעניין תיאור ביצוע הפעולות המפורטות בה. ערעור של חברת הביטוח על תוצאות הערכת התפקוד יעשה באמצעות ספק מכריע ורק על בסיס מידע הסותר את תוצאות הערכת התפקוד שבוצעה ושלא היה בידיה קודם לכן. ספק הערכות התפקוד יבחר על ידי המבטח באופן אקראי ומחזורי מתוך רשימת הספקים איתם התקשר המבטח. המבטח יחויב ליצור מאגר של ספקים אשר יבצע את הערכות התפקוד בהתאם לכללים המפורטים בחוזר.

ההליכים המתוארים, ההוראות והמגבלות שנקבעו במסגרת חוזר יישוב תביעות סיעוד השפיעו על הליך יישוב התביעות בכללותו, הן מבחינה תפעולית והן בכל הנוגע לאופן יישוב התביעה והכלים שעומדים בידי המבטח על מנת לברר את חבותו וכפועל יוצא הביאו בתקופה שממועד תחילת תוקף החוזר ועד למועד פרסום הדוח לגידול בעלויות ישוב התביעה. בשלב זה של יישום הוראות החוזר שנכנסו לתוקף בעיקרן במהלך שנת 2019, וכן לאור העובדה שנדחתה כניסתה לתוקף של ההוראה בדבר מנגנון ספקי הערכות תלות לחודש ספטמבר 2022, החברה אינה יכולה להעריך את מלוא ההשפעה של ההוראות האמורות, אשר לאורך זמן יכול ותהינה מהותיות. לפרטים נוספים ראה סעיף 10.16(ב)(1) להלן.

הערכת החברה ביחס להשפעת חוזר יישוב תביעות סיעוד כמתואר לעיל, הינו בגדר מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה מזו שנחזתה וזאת בין היתר לאור העובדה שמדובר בביטוחים ארוכי טווח ולאור העובדה שלא כל הוראות החוזר נכנסו לתוקף נכון למועד הדוח.

א. ביטוחי סיעוד פרט

ביטוחי פרט בענף סיעוד הינם ביטוחים הנרכשים באופן פרטי על ידי המבוטחים. תקופת הביטוח בפוליסות כאמור הינה לכל החיים, כאשר תקופת הזכאות המרבית לקבלת תגמולי ביטוח הינה בהתאם לסוג הפוליסה שרכש המבוטח (משנים בודדות ועד לכל החיים). קיימות פוליסות לביטוח סיעודי משלים לביטוח סיעודי שרכש מבוטח (בדרך כלל, באמצעות קופת חולים או ביטוח קבוצתי), המעניקות תגמולי ביטוח, רק בתום תקופת המתנה שאורכה 36 או 60 חודשים.

קיימות פוליסות סיעוד בפרמיה קבועה המקנות למבוטח זכות, במקרה בו הוא מפסיק לשלם את הפרמיה מכל סיבה שהיא, בתנאים מסוימים, לצבור לזכותו ערכי סילוק, אשר מאפשרים לו לקבל תגמולי ביטוח מופחתים במקרה תביעה, והכל בהתאם לגילו, לתקופה שבה שילם את דמי הביטוח ולסכום דמי הביטוח ששולם על ידו. כאשר ערכי הסילוק נמוכים מסכום מסויים שנקבע על ידי הממונה, מקבל המבוטח, במקום ערכי סילוק, סכום חד פעמי. בנוסף, עד לשנת 2013 נמכרו גם פוליסות סיעוד פרט בפרמיה משתנה, ללא ערכי סילוק. בהתאם להוראות הממונה, החל משנת 2013, ניתן למכור בנוסף לפוליסות בפרמיה קבועה, רק פוליסות בפרמיה צמודה למדד הגדלה בשיעור של עד 4% לשנה ואשר מחירה מתקבע לא יאוחר מגיל 65 ("פרמיה בשיעור משתנה מוגבל").

פוליסות הסיעוד ששיווקה כלל ביטוח היו בעיקרן בפרמיה קבועה וחלקן בפרמיה בשיעור משתנה מוגבל. עד לשנת 2007, שיווקה כלל ביטוח גם פוליסות ביטוח סיעודי עם פרמיה קבועה, אשר להן מנגנון הצמדה לתשואת תיק ההשקעות באופן שתשואה חיובית מעבר לתשואת מינימום שנקבעה בפוליסה מגדילה את גובה הגמלה החודשית לה זכאי המבוטח בעת קרות מקרה הביטוח. תשואה נמוכה מתשואת מינימום שנקבעה בפוליסה מזכה את כלל ביטוח בהגדלת פרמיית הביטוח, כך שסכום הגמלה החודשית לה זכאי המבוטח בעת קרות מקרה הביטוח לא יפגע. משנת 2007, לא נמכרות עוד על ידי הקבוצה פוליסות סיעוד עם מנגנון זה.

בהמשך לאמור בסעיף 8.1.3.2 להלן, על מנת להקטין חשיפה לתחום זה, החשוף לסיכונים משמעותיים, לרבות חשיפה לשינויים רגולטוריים, לפערים משמעותיים בין תנאי הכיסוי הביטוחי לבין ציפיות המבוטחים ולהליכי יישוב תביעה מורכבים, החליטה כלל ביטוח החל מחודש אוקטובר 2019 על הפסקת שיווקן של פוליסות הסיעוד הפרטיות בכלל ביטוח ללקוחות חדשים וזאת בין היתר על רקע הודעת מבטחי משנה על הפסקת פעילותם בתחום ביטוח סיעוד בישראל. לפרטים נוספים ראה ביאור 41(א)(4)(2) לדוחות הכספיים.

ב. ביטוחי סיעוד קבוצתיים (שאינם ביטוחי הסיעוד הקבוצתיים לחברי קופות החולים)

במהלך השנים האחרונות פרסם הממונה הנחיות במסגרתן הסדיר את סיום פעילות ביטוחי הסיעוד הקבוצתיים, במתכונת שהיתה נהוגה בעבר, ואשר סיומן נקבע לבסוף עד ליום 31 בדצמבר 2017 (להלן: "מועד הסיום"). כמו כן, במהלך שנת 2017 נכנסו לתוקפן הוראות הממונה ביחס למתכונת הביטוחים הסיעודיים הקבוצתיים ארוכי טווח שיימכרו החל ממועד הסיום (להלן: "המתכונת החדשה"). בהתאם למתכונת החדשה נקבע, בין היתר, כי תקופת הביטוח לא תפחת מ-5 שנים ולא תעלה על 8 שנים; סוג הפרמיה שניתן יהיה לגבות ממבוטח הינו פרמיה קבועה או פרמיה מוגדלת (משתנה עד 4% בשנה ורק עד גיל 65); מבוטח בביטוח סיעוד קבוצתי יצבור ערכי סילוק מגיל 40 אשר יקבעו לפי גיל ההצטרפות לראשונה של המבוטח לביטוח כאשר בעת חידוש הביטוח הקבוצתי אצל מבטח אחר יועברו הרזרבות בין המבטחים; בעת מימוש זכות המשכיות של מבוטח אשר גילו 40 ומעלה, לפוליסת סיעוד במתכונת פרטית, הפרמיה של פוליסת ההמשך לא תהיה גבוהה מהפרמיה שנדרש אותו מבוטח לשלם בגין הביטוח הסיעודי הקבוצתי טרם המעבר לפוליסת ההמשך. למיטב ידיעת החברה פוליסות במתכונת החדשה אינן רווחות בשוק.

נכון למועד פרסום הדוח, כלל ביטוח אינה מתקשרת בהסכמים לביטוח סיעודי קבוצתי במתכונת החדשה ובהתאם לכך, מרבית הפוליסות הקבוצתיות בהן היתה קשורה כלל ביטוח בעבר, שלא בהתאם למתכונת החדשה, הסתיימו.

ג. ביטוחי סיעוד קבוצתיים לחברי קופות החולים

החל מיום 1 בינואר 2019 חדלה כלל ביטוח להיות המבטחת של קופ"ח מכבי והחל מיום 1 באפריל 2019 חדלה כלל ביטוח להיות המבטחת של קופ"ח לאומית.

בתקופת הדוח, השפעת עסקת קופות חולים מכבי ולאומית הינה רווח של כ-21 מיליוני ש"ח וכ-8 מיליוני ש"ח בהתאמה. ברבעון הנוכחי, השפעת עסקת קופות חולים מכבי ולאומית הינה הפסד של כ-9 מיליוני ש"ח ורווח של כ-2 מיליוני ש"ח בהתאמה.

סיום ההתקשרות עם קופות החולים מכבי ולאומית הביא להקצאה מחדש של הוצאות שאינן ישירות וכן להפחתה מדורגת בכמות תביעות ובהוצאות הישירות בגין הפעילות שהסתיימה, ממועד סיום תקופת הביטוח ומגמה זו נמשכה גם בשנת 2021 וככלל עתידה להסתיים. ביחס לתביעות חדשות, עם חלוף תקופת ההתיישנות, שהינה ביחס למרבית התביעות, כעבור 3 שנים ממועד סיום ההתקשרות עם קופות החולים. במהלך תקופת הדוח כלל ביטוח המשיכה לקבל תביעות בגין תקופת העבר, ואף בשיעור גבוה מזה שנחזה על ידה מלכתחילה. לעיתים מתקיימות מחלוקות עם קופת החולים ו/או המבטח החדש, באשר למועד הנכון לייחוס קרות מקרה הביטוח לראשונה. בחודש ינואר 2022 התקבל בחברה מכתב מאת קופ"ח מכבי אליו צורפה חוות דעת משפטית בנושא תקופת התיישנות של תביעות בפוליסת הסיעוד הקבוצתית לחברי מכבי, על פיה, נטען בין היתר, כי למבוטחים בפוליסה עומדת הזכות להגיש תביעות חדשות לתשלום תגמולי ביטוח מהחברה, בגין התקופה בה החברה היתה המבטחת בביטוח הקבוצתי, וזאת גם לאחר חלוף 3 שנים מתום סיום ההתקשרות של החברה עם קופת החולים ובלבד שמקרה הביטוח ארע במהלך התקופה בה כלל ביטוח ביטחה את חברי קופות החולים והוא נמשך ברצף עד למועד הגשת התביעה. החברה חולקת על עמדה זו. לעניין הוראות הממונה בנושא יישוב תביעות בביטוח סיעודי ראה סעיף 8.1.2.2 זה לעיל. לפרטים נוספים בדבר החשיפה הקיימת לחברה בגין התיישנות, ראה סעיף 10.2.5 להלן.

בתקופה שלאחר הדוח ערכה החברה התחשבות סופית עם מבטח משנה בביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופות חולים מכבי ולאומית לרבות הסדר ביחס לניתוק סופי בין הצדדים ("Cutt off"). בהתאם, ככל שהעבודות שמבטח המשנה הותיר בידי החברה לא יספיקו לכיסוי תביעות, קיימות ועתידיות, החברה תישא בעצמה גם בגין חלקו של מבטח המשנה האמור ובמקרה של עודף בעתודות תכיר ברווח גם בגין חלקו זה. בהתאם להערכת החברה, לאמור אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של החברה ליום 31 לדצמבר 2021.

המידע בכל הקשור להשלכות עתידיות אפשריות של סיום פעילותה של כלל ביטוח כמבטחת בביטוח הסיעודי לחברי קופות החולים מכבי ולאומית הינו בגדר מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח, התוצאות בפועל יכולו יהיו שונות.

8.1.3 השווקים העיקריים, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע

8.1.3.1 ענף מחלות ואשפוז

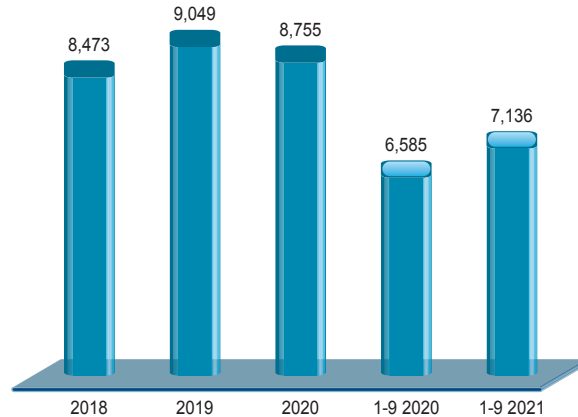
בשנים האחרונות, ענף מחלות ואשפוז הינו ענף מתפתח, בין השאר, בשל העובדות הבאות: פער בין היקף שירותי הבריאות שהמדינה מעניקה במסגרת סל הבריאות הבסיסי לבין הצורך של האזרחים בשירותי בריאות משופרים; שיפורים טכנולוגיים בתחום הרפואה; עליה בתוחלת החיים ושיפור באיכות החיים אשר דורשים משאבים רפואיים יקרים, כגון: תרופות וטיפולים רפואיים מתקדמים; שירותי השב"ן, הנתונים לשינויים, אשר אינם בהכרח נותנים מענה מספק בנושאים שונים כגון: השתלות ותרופות; ועליה במודעות הצרכנית בתחום הבריאות, לרבות מודעות לצורך בשירות זמין ועל פי בחירה, לצורך בשירותים רפואיים שאינם כלולים בסל הבריאות הבסיסי ובשירותים הנוספים של קופות החולים.

בהתאם לפרסומי הממונה ליום 30 בספטמבר 2021, היקף השוק במונחי פרמיות ברוטו בענף מחלות ואשפוז בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021, הסתכם בכ-7.1 מיליארדי ש"ח, לעומת כ-6.6 מיליארדי ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הפרמיות בענף מחלות ואשפוז לתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 היוו כ-13.5% מסך הפרמיות בכל שוק הביטוח בישראל לעומת כ-12.9% בתקופה המקבילה אשתקד.

בחודשים ינואר עד ספטמבר 2021 חלה עליה של כ-8.4% בסך היקף השוק במונחי פרמיות ברוטו של ביטוחי מחלות ואשפוז בשוק הביטוח בישראל בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, וזאת לעומת ירידה של כ-3.3% בסך היקף הפרמיות האמורות בשנת 2020 בהשוואה לשנת 2019.

בשנים האחרונות קיימת מגמת עלייה במכירת ביטוחי מחלות ואשפוז, בין השאר, כתוצאה מהמודעות הציבורית, ומהסיבות שפורטו בסעיף 8.1.2.1 לעיל.

התפתחות הפרמיות בענף מחלות ואשפוז
 בשנים 2018 עד ספטמבר 2021
 במיליוני ש"ח

היקף הפרמיות בענף ביטוח מחלות ואשפוז משקף את דמי הביטוח המשולמים בגין כל הפוליסות שבתוקף שנמכרו לאורך השנים, והשינויים בהם אינם מעידים בהכרח על השינוי בביקוש ובהיצע בשנת הדוח. לעניין השלכות של מכירת פוליסת ניתוחים אחידה על ידי כל חברות הביטוח והנחיות הממונה לעניין אופן מכירת פוליסות בריאות מחדש פברואר 2016 לרבות לעניין תקופת ביטוח שמתחדשת מאליה מידי שנתיים, ראה סעיפים 8.1.2.1 (א) ו-8.1.2.1 לעיל.

8.1.3.2 ענף סיעוד

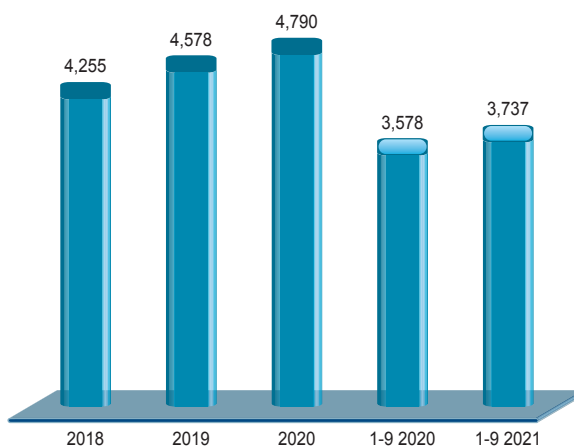
ענף הסיעוד עובר שינויים מהותיים בשנים האחרונות שהינם פועל יוצא בין היתר של שינויים רגולטוריים, פערים משמעותיים בין תנאי הכיסוי הביטוחי לבין ציפיות המבוטחים והליכי יישוב תביעה מורכבים. בשנים האחרונות חל קיטון במכירת ביטוחי סיעוד פרט על ידי כלל ביטוח (הכולל מכירת פוליסות סיעוד פרט במסגרת מימוש זכות המשכיות של מבוטחים בקולקטיבים של סיעוד שהסתיימו), וזאת, בין היתר, בשל החלטתה להקטין חשיפה לתחום זה, החשוף לסיכונים משמעותיים, כאמור.

בהמשך לאמור, החליטה כלל ביטוח בשנה שקדמה לתקופת הדוח על הפסקת שיווקן של פוליסות הסיעוד הפרטיות בכלל ביטוח ללקוחות חדשים וזאת בין היתר על רקע הודעת מבטחי משנה על הפסקת פעילותם בתחום ביטוח סיעוד בישראל. למיטב ידיעתה של כלל ביטוח, ככלל, חברות הביטוח בישראל הפסיקו גם הן לשווק פוליסות סיעוד פרטיות ללקוחות חדשים.

בהתאם לפרסומי הממונה ליום 30 בספטמבר 2021, היקף השוק במונחי פרמיות ברוטו בענף הסיעוד בשוק בתשעת החודשים הראשונים של 2021, הסתכם בכ-3.7 מיליארדי ש"ח לעומת כ-3.6 מיליארדי ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הפרמיות בענף סיעוד לתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021 היוו כ-7.1% מסך הפרמיות בשוק הביטוח בישראל לעומת כ-7.0% בתקופה המקבילה אשתקד.

בחודשים ינואר עד ספטמבר 2021 חלה עליה של כ-4.4% בהיקף הפרמיות ברוטו בביטוחי הסיעוד בשוק הביטוח בישראל בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, לעומת עליה של כ-4.6% בהיקף הפרמיות בביטוחי הסיעוד בשוק הביטוח בישראל בשנת 2020 בהשוואה לשנת 2019.

התפתחות הפרמיות בענף ביטוח סיעודי
בשנים 2018 עד ספטמבר 2021
במיליוני ש"ח

היקף הפרמיות בענף ביטוח סיעוד משקף את דמי הביטוח המשולמים בגין כל הפוליסות שבתוקף שנמכרו לאורך השנים, והשינויים בהן אינם מעידים בהכרח על השינוי בביקוש ובהיצע בשנת הדוח.

חלק מענפי התחום מתאפיינים בצבירת רזרבות ניכרות לתקופות ארוכות, ולכן הרווחיות בתחום מושפעת, בין היתר, מהכנסות מהשקעות העומדות כנגד ההתחייבויות הביטוחיות.

8.1.4 שינויים מהותיים הצפויים בחלקה של החברה בשווקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים העיקריים והתמהיל שלהם, בהתחשב בין היתר, בביקושים ובוותק של המוצרים הקיימים

בהתאם לפרסומי הממונה המתייחסים לנתוני תשעת החודשים שהסתיימו ביום 30 בספטמבר 2021, הקבוצה הינה החמישית בגודלה בתחום הבריאות, הרביעית בגודלה בענף מחלות ואשפוז והחמישית בגודלה בענף הסיעוד.

שוק ביטוחי הבריאות הינו שוק מתפתח, והחברה הינה שחקן מרכזי בשוק זה. עם זאת, לאור העובדה שהשוק עובר הסדרה רגולטורית מקיפה בשנים האחרונות, לאור שינויים רגולטוריים מהעת האחרונה, ושינויים עתידיים אפשריים, לא ניתן בשלב זה לצפות את מלוא השפעתם של השינויים על התחום בכלל ועל חלקה של החברה בפרט בעתיד. לפרטים בדבר מחקר שפירסמה רשות התחרות בחודש יולי 2021 בתחום ביטוחי הבריאות הפרטיים המתמקד בתמריצים של סוכני הביטוח בשוק האמור, ראה סעיף 8.3.1 להלן. לפרטים בדבר טיוטת רפורמה במבנה המוצרים בשוק ביטוחי הבריאות ראה סעיף 8.1.2.1 לעיל.

הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוססת על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בהשפעותיהם ארוכות הטווח של השינויים הרגולטוריים האמורים, בתוצאות העסקיות של כלל ביטוח, בהתנהגות המתחרים, הגורמים המפיצים וטעמי המבוטחים.

8.1.5 מוצרים חדשים

לא היו שינויים מהותיים במוצרים בשנת הדוח.

8.2 מגבלות, חקיקה, תקינה ואילוצים מיוחדים החלים על תחום הפעילות

הפעילות בתחום זה כפופה להוראות הדין החלות על מבטחים הפועלים בתחום, וכן להוראות הממונה כפי שהן מתפרסמות מעת לעת. הממונה מפרסם מעת לעת חוזרים המתייחסים לכיסויים הביטוחיים שיקללו בפוליסות בתחום.

הפעילות בתחום זה טעונה רישוי בהתאם לחוק הביטוח ומפוקחת על ידי רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

לעניין תמצית הוראות דין סופיות נוספות שפורסמו בשנת הדוח ולאחריה, וכן תמצית טיוטות הוראות דין שפורסמו, החלות על תחום הפעילות, מעבר להוראות הדין אשר פורטו בפרק זה לעיל, ראה בנוסף, סעיף 10.2 להלן.

תחרות 8.3

8.3.1 תנאי התחרות בתחום ושמות המתחרים בתחום

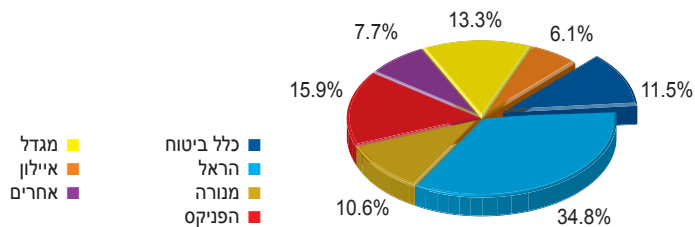
להערכת הקבוצה, המתחרים העיקריים בתחום מתחלקים לשתי קבוצות עיקריות:

- חברות הביטוח, שמרביתן פועלות בתחום.
  - תחליפים קיימים לחלק מהכיסויים בענף מחלות ואשפוז במסגרת השירותים הנוספים של קופות החולים.
- התחרות בין חברות הביטוח בתחום מתמקדת במידת ההתאמה לצרכי המבוטח ולרצונו, בשירות, ביישוב תביעות ובתעריפים.

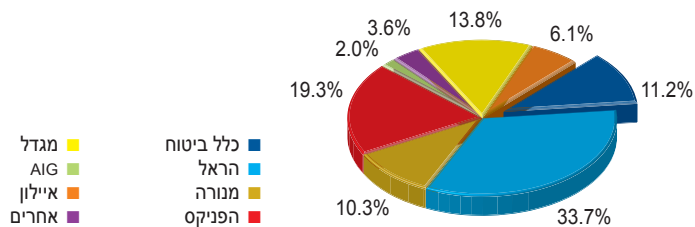
סך הפרמיות ברוטו בענף מחלות ואשפוז בקבוצה הסתכמו, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021, בכ-821 מיליוני ש"ח והיוו, בהתאם לנתוני הממונה, כ-11.5% מהפעילות בענף זה בשוק הביטוח בישראל. בתקופה המקבילה אשתקד הסתכמו סך הפרמיות ברוטו בכ-735 מיליוני ש"ח והיוו כ-11.2% מהפעילות בענף זה בשוק הביטוח בישראל.

להערכת הקבוצה המתחרים המשמעותיים בתחום הינם קבוצת הראל, קבוצת הפניקס, קבוצת מגדל וקבוצת מנורה.

**התפלגות הפרמיות ברוטו בענף מחלות ואשפוז
בין קבוצות וחברות הביטוח בישראל
נכון לספטמבר 2021**

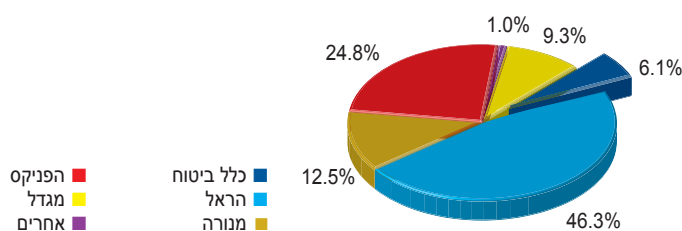

**התפלגות הפרמיות ברוטו בענף מחלות ואשפוז
בין קבוצות וחברות הביטוח בישראל
נכון לספטמבר 2020**

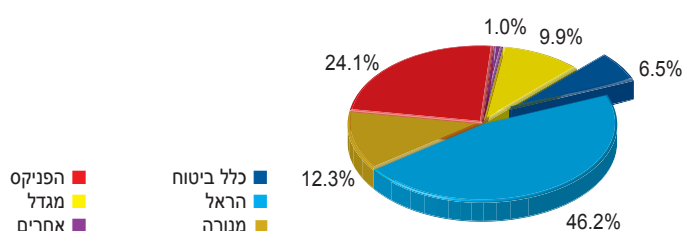

סך הפרמיות ברוטו בענף סיעוד בקבוצה הסתכמו, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2021, בכ-228 מיליוני ש"ח והיוו, בהתאם לנתוני הממונה המפורסמים באתר האינטרנט של אגף שוק ההון ביטוח וחסכון, כ-6.1% מהפעילות בענף זה בשוק הביטוח בישראל. בתקופה המקבילה בשנת 2020 הסתכמו סך הפרמיות ברוטו בכ-232 מיליוני ש"ח והיוו כ-6.5% מהפעילות בענף זה בשוק הביטוח בישראל.

התפלגות הפרמיות ברוטו בענף ביטוח סיעודי בין קבוצות וחברות הביטוח בישראל לתקופה ינואר-ספטמבר 2021

התפלגות הפרמיות ברוטו בענף ביטוח סיעודי בין קבוצות וחברות הביטוח בישראל לתקופה ינואר-ספטמבר 2020

בשנת הדוח ניכרה מגמת רכישת סוכנויות ביטוח ע"י גופים מוסדיים, דבר שיכול ויביא לחיזוק זרוע המכירות שלהן.

כמו כן, חברות כרטיסי אשראי הקימו לראשונה סוכנויות ביטוח בבעלותן, אשר עושות שימוש בנתוני הלקוחות הקיימים ברשותן, בהתאם לתנאים שקבע הממונה. למיטב ידיעת החברה בשלב זה סוכנויות אלו אינן משווקות מוצרי בריאות, למעט ביטוחי נסיעות לחו"ל.

כחלק ממדיניות הממונה בשנים האחרונות קודמו רפורמות משמעותיות שענינן הפחתת תעריפים, שקיפות והגברת התחרות. רפורמות אלה, משפיעות ועתידות להמשיך ולהשפיע בשנים הקרובות על תחום ביטוח בריאות ועל רווחיותו, לרבות על היכולת להמשיך ולמכור מוצרים בתחום. לפרטים נוספים ראה סעיף 2.5.2 לעיל.

להערכת החברה התחרות בתחום הבריאות תתגבר בשנים הקרובות וזאת כפועל יוצא מתנאי התחרות בשוק כמו גם מהשפעתן העתידית המשולבת של רפורמות רגולטוריות. חלק מן הרפורמות הינן ייחודיות לתחום כמפורט לעיל, וחלקן הינן רפורמות רגולטוריות רחביות וביניהן הוראות חוזר "איסוף מידע סטטיסטי לגבי יישוב תביעות ואופן טיפול בבקשות למשיכה והעברת כספים", בעקבותיו פורסמו באתר האינטרנט של רשות שוק ההון ביטוח וחיסכון נתונים השוואתיים בדבר מדד השירות של חברות הביטוח.

במטרה להגביר את שכלול השוק, את התחרות והשקיפות וכן לסייע למבוטח לבחור את הביטוח המתאים עבורו, מפורסם באתר הרשות מחשבון השוואת ביטוחי בריאות שמטרתו לאפשר השוואה של עיקרי הכיסויים הנמכרים במסגרת ביטוחי בריאות (השתלות, תרופות וניתוחים), בין כל חברות הביטוח המשווקות כיוניים אלו. מטרת המחשבון היא להגביר את התחרות בשוק ולאפשר למבוטחים להשוות בין שיעורי התעריפים המוצעים למצטרפים חדשים לביטוחי בריאות כאמור.

כמו כן, במסגרת חוזר גילוי ודיווח שעניינו בקביעת המתכונת שבה ישלחו דיווחי מידע למועמדים לביטוח ולמבוטחים תוך שימת דגש על הנגשת המידע למבוטח באופן פשוט וברור שיייע לו להבין את תנאי המוצר שנרכש, הורחבו המידעים הנמסרים למבוטחים, לרבות במהלך תקופת הביטוח בנוגע למחיר הביטוח לרבות חובת עדכון מבוטחים באמצעות מסרון בדבר סיום הנחה ועליית מחיר ביטוח. הרפורמות הרגולטוריות האמורות, לרבות פרסום המידע כאמור ו/או חלקים ממנו, יכול וישפיעו על התחרות בתחום, ויהוו כלי מדידה נוסף בבחירת המוצר הביטוחי על ידי המבוטח.

בחודש יולי 2021 פירסמה רשות התחרות מחקר של שוק ביטוחי הבריאות הפרטיים המתמקד בתמריצים של סוכני הביטוח בשוק האמור, במסגרתו בין היתר נבחנו דפוסי המכירה של סוכנים בתחום ביטוחי הבריאות והשפעת מבנה התמריצים הכלכליים הניתנים על ידי חברות הביטוח לסוכנים על דפוסי המכירות. במסגרת הדוח נמצא בין היתר, כי ככלל תמריצים כלכליים המשולמים על ידי החברה לסוכן משפיעים על מכירות הסוכנים וכי סוכנים העובדים עם מספר גדול של חברות מוכרים את הפוליסות השכיחות בשוק במחירים נמוכים מסוכנים העובדים עם מעט חברות ביטוח. לפיכך הסיקו עורכי המחקר כי סוכן הביטוח אינו ממלא בצורה המיטבית את המטרה של בחירת ביטוח הבריאות הפרטי הטוב ביותר עבור הלקוח. עוד הועלו על ידי רשות התחרות חלופות אפשריות בעניין שינויים למודל התגמול של הסוכנים, לרבות בדרך של איסור על תשלומים מחברת ביטוח לסוכן, והתרת תשלום לסוכן מאת המבוטחים בלבד; תגמול שאינו נגזר במלואו מדמי

הפרמיה בגין הפוליסה (כגון תגמול הנגזר מהחזרי תביעות שחברת הביטוח שילמה למבוטח), או איסור מתן תגמול בצורת בונוסים, פרסים והטבות והגבלתו לתגמול כספי בלבד.

בשלב ראשוני זה, כלל ביטוח אינה יכולה להעריך, את השפעת ההוראות האמורות על נתח השוק של החברה בתחום, ובמיוחד לטווח הארוך והדבר תלוי בין היתר במידת ובאופן אימוצן של המלצות על ידי הגורמים המוסמכים, בהתנהגות הגורמים המתחרים, הסוכנים, טעמי המבוטחים והחלטות עסקיות שיתקבלו בהתאמה.

8.3.2 שיטות להתמודדות עם התחרות

- התמודדות הקבוצה עם התחרות, בתחום פעילות זה, נעשית במספר מישורים:
- פיתוח פתרונות עדכניים וחדשניים הנותנים מענה איכותי לצרכי המבוטחים.
- תמחור נכון של המוצרים בהתחשב בכל הגורמים המשפיעים כגון: עמלות הפצה ומכירה, עלויות תפעול, שרידות הפוליסות ועלות הסיכון.
- קיומו של מידע איכותי לגבי ניסיון העבר המהווה בסיס לניהול הסיכונים.
- חזי ביטוח משנה ופיזור הסיכונים בשיתוף עם מבטחי משנה באופן המאפשר מציאת פתרונות המתאימים לסוגי הצרכנים השונים.
- מתן שירות מהיר, יעיל, מקצועי, הוגן ואיכותי, הן לסוכנים בהיבט של התפעול והן למבוטחים בהיבט של טיפול בתביעות ושירות.
- יכולת התאמה לתנאי השוק המשתנים ולחוסר ודאות הנובע משינויי רגולציה צפויים, אשר נוגעת, בין היתר, להיבטי תפעול, התאמת מוצרים ורווחיות.
- שיפור השירות ללקוח ולסוכן - בין היתר באמצעות מתן שירותים דיגיטליים מתקדמים וסיוע לסוכן במיצוי פוטנציאל המכירה עבור לקוחותיו.

8.3.3 הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה הם:

- ניסיון רב-שנים בתחום ביטוח הבריאות;
- המוניטין של הקבוצה בתחום;
- קשר ארוך טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי הקבוצה;
- מערך הפצה ישיר;
- מגוון מוצרי הבריאות הנמכרים תחת קורת גג אחת;
- השירות הניתן על ידי החברה ללקוחות ולסוכנים ואופן יישוב התביעות.
- חסמים תחרותיים - לעניין הסרת חסמי כניסה לשוק, ראה סעיף 10.3.1.2 להלן.

8.4 לקוחות

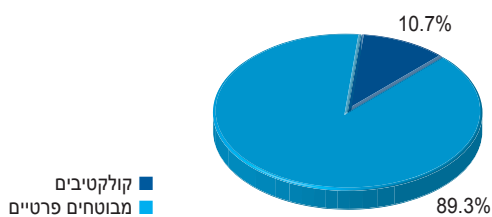
סוגי הלקוחות העיקרים בתחום הבריאות הינם קולקטיבים ומבוטחים פרטיים.

8.4.1 מחלות ואשפוז⁵¹

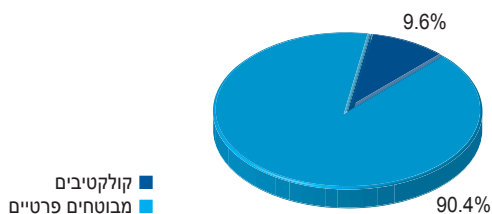
להלן התפלגות הפרמיות ברוטו (באלפי ש"ח) לפי סוגי לקוחות בתחום מחלות ואשפוז לשנים 2020-2021:

שיעור מסך פרמיות ברוטו לשנת 2020		שיעור מסך פרמיות ברוטו לשנת 2021		באלפי ש"ח
פרמיות ברוטו לשנת 2020	פרמיות ברוטו לשנת 2020	פרמיות ברוטו לשנת 2021	פרמיות ברוטו לשנת 2021	
9.6%	94,350	10.7%	119,167	קולקטיבים ⁵²
90.4%	890,619	89.3%	989,242	מבוטחים פרטיים
100%	984,969	100%	1,108,409	סך הכל

התפלגות הלקוחות בענף מחלות ואשפוז לפי פרמיות בשנת 2021

התפלגות הלקוחות בענף מחלות ואשפוז לפי פרמיות בשנת 2020

51. היקף הפרמיות בענף ביטוח מחלות ואשפוז משקף את דמי הביטוח המשולמים בגין כל הפוליסות שבתוקף שנמכרו לאורך השנים, והשינויים בהן אינם מעידים בהכרח על השינוי בשנת הדוח.

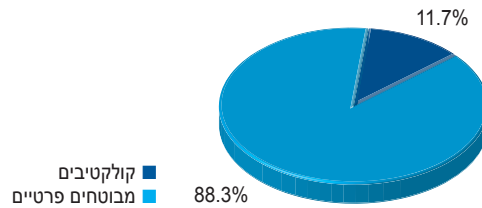
52. כולל מכירות של ביטוחי נסיעות לחו"ל אצל קופות החולים.

8.4.2 סיעוד 53

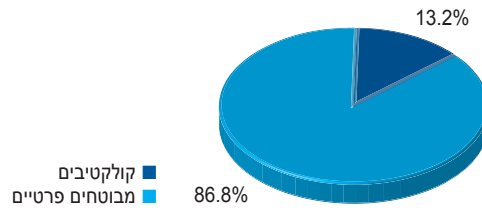
להלן התפלגות הפרמיות ברוטו (באלפי ש"ח) לפי סוגי לקוחות בתחום סיעוד לשנים 2020-2021:

שיעור מסך פרמיות ברוטו לשנת 2020		שיעור מסך פרמיות ברוטו לשנת 2021		באלפי ש"ח
פרמיות ברוטו לשנת 2020	פרמיות ברוטו לשנת 2020	פרמיות ברוטו לשנת 2021	פרמיות ברוטו לשנת 2021	
13.2%	40,522	11.7%	34,909	קולקטיבים ⁵⁴
86.8%	267,251	88.3%	264,477	מבוטחים פרטיים
100%	307,773	100%	299,386	סך הכל

התפלגות לקוחות בענף סיעוד לפי פרמיות בשנת 2021

התפלגות לקוחות בענף סיעוד לפי פרמיות בשנת 2020

שיעור הביטולים (לרבות: ביטול פוליסה, הקטנה או אי חידוש) לשנה מהפוליסות בתוקף לראשית השנה, במונחי פרמיות, בענף מחלות ואשפוז פרט לטווח ארוך (ענף משנה מחלות ואשפוז בלבד), עמד על כ-8.1% בשנת הדוח לעומת כ-13.1% בשנת 2020.⁵⁵

שיעור הביטולים (לרבות: סילוק, ביטול פוליסה, הקטנה או אי חידוש) לשנה מהפוליסות בתוקף לראשית השנה, במונחי פרמיות, בענף סיעוד פרט עמד בשנת הדוח על כ-2.1% לעומת 3.9% בשנת 2020.⁵⁶

אין לקבוצה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום ביטוח בריאות, אשר אובדנם ישפיע באופן מהותי על תחום הפעילות.

לקבוצה אין לקוח בודד שההכנסות ממנו בתחום מהוות 10% או יותר מסך הכנסות הקבוצה בדוחות המאוחדים.

53. היקף הפרמיות בענף ביטוח סיעוד משקף את דמי הביטוח המשולמים בגין כל הפוליסות שבתוקף שנמכרו לאורך השנים, והשינויים בהן אינם מעידים בהכרח על השינוי בשנת הדוח.

54. כולל מבוטחי קופות חולים.

55. בהתאם להוראות חוזר הממונה, שיעור הביטולים מחושב על ידי חלוקת סכום הפרמיה שחויבה בחודש האחרון של השנה בסכום הפרמיה שחויבה בחודש האחרון של השנה הקודמת. החישוב מתייחס רק לפוליסות שהתחילו לפני השנה השוטפת ובנטרול עליית תעריפם.

56. ראה הערת שוליים 55 לעיל.

חלק III - מידע נוסף אודות ענפים שלא נכללו בתחומי הפעילות

9. מידע נוסף אודות פעילויות אחרות שלא נכללו בתחומי הפעילות

9.1 כלל החזקות סוכנויות

כלל החזקות סוכנויות הינה חברה בת של החברה, בבעלותה המלאה, המרכזת את ההחזקה בסוכנויות הביטוח שבקבוצה. לפרטים נוספים ראה סעיף 10.8 להלן.

9.2 מכלול

מכלול התחדשות עירונית פתרונות נדל"ן בע"מ (להלן: "מכלול") היא חברה אשר נוסדה בשנת 2018, ועיסוקה בהעמדת מימון ליזמים בפרויקטי נדל"ן שונים, ובפרט פרויקטים בתחום הנדל"ן למגורים וההתחדשות עירונית. בחודש מרס 2020 מימשה כלל ביטוח אופציה לרכישת 20% מהון המניות של מכלול, חתמה על תיקון להסכם מסגרת אשראי משנת 2018, במסגרתו נערכו שינויים בתנאי מסגרת האשראי וערבויות חוק מכר שהעניקה כלל ביטוח למכלול, ובנוסף קיבלה 8% נוספים מהון המניות של מכלול. עם קבלת המניות, מכרה כלל ביטוח, בהתאם למחיר שנקבע בהערכת שווי, את מלוא מניותיה במכלול לכלל פיננסים, חברה בת בבעלות מלאה של החברה, שקודם לכן הייתה חברה לא פעילה. בנוסף, הקצתה מכלול לכלל פיננסים 7% ממניות מכלול, וזאת בהתאם לשווי מכלול על פי הערכת השווי שנערכה. בהתאם לכך החזיקה כלל פיננסים ב-35% מהון המניות של מכלול.

בתאריך 22 לאוגוסט 2021, חברת מכלול, השלימה הנפקה ראשונה לציבור. לאחר הדילול כתוצאה מההנפקה ורכישה שביצעה החברה בהנפקה, מחזיקה כלל פיננסים בשיעור של 24.9% לעומת שיעור של כ-35% טרם ההנפקה.

כמו כן, הוענקה לכלל פיננסים, אופציה לתקופה של עד לחלוף 5 שנים ממועד רישום מניות החברה למסחר, ללא תמורה ל-2,546,585 למניות מכלול בהתאם לתנאים שנקבעו.

בעקבות ההנפקה וקבלת האופציה כאמור רשמה הקבוצה רווח בסכום שאינו מהותי.

כלל ביטוח ממשיכה להעמיד אשראי וערבויות חוק מכר למכלול תחת הסכם מסגרת האשראי. לעניין פעילות כלל ביטוח בתחום הערבויות ראה סעיף 7.1.1.4 (ג) לעיל.

חלק IV - מידע נוסף ברמת התאגיד - עניינים הנוגעים לפעילות הקבוצה בכללותה

10. מידע נוסף ברמת התאגיד

10.1 סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על הפעילות

לפירוט בדבר תיאור מגמות, אירועים והתפתחויות בסביבה המקרו כלכלית של הקבוצה שיש להם או צפויה להיות להם השפעה על הקבוצה, ראה התייחסות ספציפית בתחומי הפעילות השונים, וכן חלק ב' לדוח - דוח הדירקטוריון סעיף 3.

10.2 מגבלות ופיקוח על פעילות התאגיד

פעילות הקבוצה בתחומים השונים כפופה להוראות הדין הכללי וכן להוראות דין החלות על כל תחום פעילות, כפי שתואר לעיל. לצד הדינים הכלליים, כפופה פעילות הביטוח והחיסכון הפנסיוני בישראל, שהינה המרכיב העיקרי בפעילות הקבוצה, לדינים ייחודיים החלים על הענף כגון: חוק הביטוח, חוק חוזה הביטוח התשמ"א-1981, חוק קופות הגמל, חוק הייעוץ הפנסיוני והתקנות שהוצאו על פיהם וכן לפסיקות עקרוניות של בתי המשפט המשפיעות על פעילות הביטוח והחיסכון הפנסיוני בישראל, לרבות לענין פרשנותם של חוקים ותקנות כאמור.

לכלל ביטוח רישיון מבטח ולכלל ביטוח אשראי רישיון מבטח לענפי הפעילות הרלבנטים לפעילותה. לענין היתר השליטה בגופים המוסדיים בקבוצה ראה ביאורים 1(א)-ג) ו-16(ה)8) לדוחות הכספיים. לכלל פנסיה וגמל ולעתודות הוטיקה רישיון מבטח בענף ביטוח פנסיה בהתאם לחוק הביטוח ולכלל פנסיה וגמל ולעתודות הוטיקה גם אישורים לניהול קופות הגמל המנוהלות על ידה.

החברות בקבוצה מפוקחות על ידי רשויות פיקוח שונות ביניהן הממונה, אשר מפקח על פעילות הגופים המוסדיים וסוכנויות הביטוח בקבוצה. בנוסף, החברה וכללביט מימן מפוקחות על ידי רשות ניירות ערך. כמו כן, בשנים האחרונות נוספו סמכויות אכיפה/דיווח לרשויות רגולטוריות נוספות וביניהן רשות התחרות (בעבר רשות ההגבלים העסקיים), הרשות להגנת הפרטיות והממונה על שיתוף בנתוני אשראי בבנק ישראל. החברות בקבוצה חשופות, מעת לעת, להליכי אכיפה מנהליים ולהטלת קנסות על ידי רגולטורים שונים, לפרטים נוספים ראה ביאור 41(ד) לדוחות הכספיים. כן חשופות החברות בקבוצה לתובענות ייצוגיות בעניינים שונים הנובעות מהוראות דין שהגופים המוסדיים כפופים אליהן, בין שנכללות בפרק זה ובין שנכללות בפרקים נוספים בדוח תיאור עסקי התאגיד. לענין תובענות ייצוגיות שהוגשו כנגד הגופים המוסדיים בקבוצה ראה ביאור 41(א) לדוחות הכספיים.

במסגרת תוכניות האכיפה, מבצעת החברה, בשנים האחרונות באופן מדורג ובתחומים השונים, סקרי ציות במסגרתם מתגלים פערים אשר החברה פועלת להסדרתם, במסגרת מתווה פעולה הנקבעים על ידה.

להלן תמצית הוראות הדין והחוזרים הסופיים שפורסמו בשנת הדוח ולאחריה, וכן תמצית טיטות שפורסמו על ידי הממונה, החלות על פעילות החברות בקבוצה ואשר הינן מהותיות לפעילותן, בנוסף לדינים שפורטו במסגרת תיאור תחומי הפעילות וסעיפים נוספים לעיל ולהלן. לפירוט בקשר עם מגבלות רגולטוריות החלות על הגופים המוסדיים בקבוצה, בקשר עם דרישות ההון העצמי והשליטה בחברה, ולפרטים בדבר הכרעות רוחביות של הממונה, ראה ביאורים 16(ד)-ו) ו-1(ו) וכן ביאור 41(ד) לדוחות הכספיים.

10.2.1 חוק הריכוזיות

בחודש דצמבר 2013 פורסמו הוראות החוק לקידום התחרות ולצמצום הריכוזיות, התשע"ד-2013 ("חוק הריכוזיות"), אשר מבקש להפחית את רמת הריכוזיות במשק הישראלי באמצעות מספר מהלכים מרכזיים הכוללים, בין היתר, הטלת מגבלות על התאגדות במבנה פירמידאלי, החלת כללי ממשל תאגידי מוגברים על חברות פירמידאליות, הפרדה בין החזקה בפעילות ריאלית משמעותית ופעילות פיננסית משמעותית, וקביעת מנגנון של "מבטח ללא שולט".

בהתאם להוראות חוק הריכוזיות, מבנה החזקות פירמידאלי מוגבל לשתי שכבות בלבד⁵⁷.

בהתאם להוראות חוק הריכוזיות, החל מיום 10 בדצמבר 2019, תאגיד ריאלי משמעותי או השולט בתאגיד כאמור לא ישלט בגוף פיננסי משמעותי ולא יחזיק ביותר מ-10% מסוג מסוים של אמצעי שליטה בגוף כאמור ולא יחזיק ביותר מ-5% בגוף פיננסי משמעותי שאין בו בעל שליטה⁵⁸.

החל מחודש מאי 2015 מתפרסמת ברשומות, מעת לעת, רשימת הגורמים הריכוזיים, רשימת התאגידים הריאליים המשמעותיים ורשימת הגופים הפיננסיים המשמעותיים. בהתאם להוראות חוק הריכוזיות, ייחשבו כגורם ריכוזי, בין היתר, גוף פיננסי משמעותי, תאגיד ריאלי משמעותי, ומי שמשתייך לקבוצה עסקית (תאגיד, השולט בתאגיד ותאגיד בשליטת מי מהם) הכוללת גוף פיננסי משמעותי או תאגיד ריאלי משמעותי. בהתאם לרשימות שפורסמו בחודש פברואר 2020, חברות הקבוצה שהינן גופים מוסדיים מסווגות כגוף פיננסי משמעותי ואילו חברות הקבוצה שאינן גופים מוסדיים, נכללות ברשימת הגורמים הריכוזיים (לאור השתייכותן לקבוצה הכוללת גוף פיננסי משמעותי).

בדצמבר 2020 פירסמה רשות התחרות קול קורא לציבור למתן התייחסות בנוגע להשפעות של פרק ד' לחוק הריכוזיות וההפרדה בין תאגידים ריאליים משמעותיים וגופים פיננסיים משמעותיים על מידת הריכוזיות במשק. הקבוצה העבירה את התייחסותה לקול הקורא באמצעות איגוד חברות הביטוח והתייחסה בין היתר לאפשרות של חריגה פסיבית, עקב עדכון רשימת הגורמים הריכוזיים.

⁵⁷ "חברת שכבה", הינה חברה או חברת חוץ שהן תאגיד מדווח, למעט חברות שהוחרגו בהתאם להגדרות חוק הריכוזיות. המונחים "חברת שכבה", "חברת שכבה שניה" ו"חברת שכבה אחרת" - כהגדרתם בחוק הריכוזיות.

⁵⁸ כן נקבע בחוק הריכוזיות כי החזקות גוף מוסדי בסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד ריאלי משמעותי לא יעלו על 10%.

לפרטים נוספים בדבר סטטוס השליטה ראה ביאורים 1(א) ו-1(ג) לדוחות הכספיים.

לפרטים בדבר מגבלות חוק הריכוזיות בהיבטי ניהול השקעות ראה סעיף 10.5.4.2 להלן.

להוראות חוק הריכוזיות ולמגבלות הקבועות מכוחו, יכולות להיות השפעות על התפתחות פעילות הקבוצה, הן ביחס להשקעות כספיות העמיתים והן ביחס להשקעות אסטרטגיות וכן על מבנה ההחזקות בה. לפרטים נוספים ראה ביאור 1(א)-1(ג) לדוחות הכספיים.

10.2.2 ממשל תאגידי בחברות ציבוריות ללא בעל שליטה

ביום 10 במרס 2021 פרסם משרד המשפטים **תזכיר חוק החברות (תיקון מס' 1)** (ממשל תאגידי בחברות ציבוריות שאין בהן בעל שליטה) ("התזכיר") וטיוטת תקנות החברות (עניינים שאינם מהווים זיקה) (תיקון מס' 1), התשפ"א-2021 ("טיוטת התקנות").

לאור העובדה כי בשנים האחרונות גדל מספרן של החברות הנסחרות בישראל שמבנה הבעלות בהן מבוזר מוצע, במסגרת התזכיר, להתאים ולעדכן את כללי הממשל התאגידי החלים על חברות שאין בהן בעל שליטה. בין היתר, התיקונים המוצעים עוסקים בהגדרת שליטה כך שנוספה חזקה, הניתנת לסתירה, לפיה בחברה בה אין מי שמחזיק למעלה מ-50% מאמצעי השליטה בחברה, תיחשב החזקה של 25% או יותר מאמצעי השליטה בחברה כשליטה בה; הוחלפה החובה למנות דירקטורים חיצוניים, בחברה שאין בה בעל שליטה, בחובה למנות רוב דירקטורים בלתי תלויים בדירקטוריון ובעודותיו; הורחב איסור הזיקה שיש לדירקטור חיצוני גם ביחס לאיסור זיקה בין הדירקטור החיצוני לבין "כל דירקטור" בחברה, ולא רק ביחס ליו"ר הדירקטוריון; מוצע לאפשר תגמול ליושב ראש דירקטוריון שהינו דירקטור בלתי תלוי, מעבר לתקרת התגמול המושלמת לדירקטור חיצוני; מוצע להסדיר הליך הצעת המועמדים לכהונת דירקטורים מטעם הדירקטוריון על ידי ועדת מינויים בלתי תלויה; מוצע להסדיר את הליך אישור עסקאות עם דירקטורים ואת הליך אישור עסקאות חריגות עם בעלי מניות מהותיים, המחזיקים ב-10% או יותר מסוג מסוים של אמצעי השליטה בחברה ללא גרעין שליטה.

למועד זה החברה אינה יודעת להעריך את השלכות התזכיר והשפעתו, בין היתר לאור העובדה שחלות עליה הוראות מחמירות מכח רגולציה ספציפית החלה עליה מכוח היותה בעלת השליטה בחברת ביטוח.

10.2.3 הוראות לעניין יישום משטר כושר פירעון מבוסס Solvency II

בחודש ינואר 2022 פרסמו מסמך עקרונות ליישום הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון של חברת ביטוח (ORSA) וכן תיקון החוזר המאוחד בעניין דיווח לממונה על שוק ההון - הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון של חברת ביטוח (ORSA).

תהליך ה-ORSA הינו חלק מהנדבך השני הנוגע לתהליכי בקרה פנימיים, לניהול סיכונים וממשל תאגידי ומטרתו הערכה פנימית של חברת הביטוח את הסיכונים השונים אליהם היא חשופה ואת הלימות כריות הספיגה כנגדן.

בחוזר נקבע כי חברת הביטוח תדווח לממונה על שוק ההון, אחת לשנה, אודות הערכה עצמית של הסיכונים וכושר הפירעון (ORSA) וכן כללים ועקרונות לדיווח.

בהתאם למסמך העקרונות, נקבעו עקרונות משלימים למסגרת ניהול הסיכונים ולניהול ההון של חברת ביטוח, במסגרתם על החברה לבחון את קשרי הגומלין בין האסטרטגיה הכללית ותוכנית העבודה השנתית, לפרופיל הסיכון של החברה, מדיניות ניהול הסיכונים, רמת החשיפה הכוללת והלימות כריות הספיגה תחת הנחות ותרחישים שונים. בתוך כך, יש לבחון ולהביא בחשבון את מדיניות ניהול ההון, יעדי ההון ומגוון הכלים לניהול סיכונים המיושמים בחברה. מסמך העקרונות כולל עקרונות לניהול הסיכונים בחברת ביטוח וכן מתייחס באופן פרטני לסוגים שונים של סיכונים לרבות קביעת מדיניות לניהול הסיכונים המהותיים, קביעת מסגרת לדיווח פנימי, בחינת גורמי סיכון נוספים או שונים מההנחות בחישוב יחס כושר פירעון ועוד. בנוסף מסמך העקרונות כולל הנחיות הנוגעות לניהול ההון ולניהול התקין של חברת ביטוח בהתבסס על בחינה כמותית ואיכותית של החשיפה לגורמי סיכון באמצעות ניתוחי רגישות ותרחישים פיננסיים, דמוגרפיים ותפעוליים באופן זמן של בין 3 ל-5 שנים וזאת בהתייחס לפרופיל הסיכון של החברה ולאופק הזמן של התחייבויותיה.

תחילתו של חוזר זה ביום 1 בינואר 2023, למעט סעיפים 3(ה) ו-3(ו) בחלק ד' לנספח 5.4.3.4 אשר תחילתם ביום 1 בינואר 2024.

10.2.4 יישום תקן חשבונאות בינלאומי מספר 17 (IFRS)

ביום 7 ביוני 2020 פרסם הממונה **מפת דרכים לאימוץ תקן דיווח כספי בינלאומי מספר 17 (IFRS) - חוזי ביטוח** (להלן: "התקן"). הקובעת כי מועד היישום לראשונה של התקן בישראל יחול החל מהתקופות הרבעוניות והשנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2023, וכן קובעת את צעדי ההיערכות ולוחות הזמנים המרכזיים שמטרתם להבטיח את היערכותן של חברות הביטוח בישראל ליישום התקן באופן נאות, בין היתר, בנוגע להתאמת מערכות המידע ותפעולן, ניהול הפרויקט ותיעודו, גיבוש מדיניות חשבונאית, ביצוע מבדקים כמותיים ואופן הגילוי הנדרש לציבור. בהתאם לטיוטת עדכון "מפת דרכים לאימוץ תקן חשבונאות בינלאומי מספר 17 (IFRS) - חוזי ביטוח" שהתפרסמה, על ידי הממונה, בחודש ינואר 2022, מועד היישום לראשונה של התקן בישראל יהיה החל מהתקופות הרבעוניות והשנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2024. בהתאם, מועד המעבר יחול ביום 1 בינואר 2023. בנוסף לאמור לעיל, פרסם הממונה טיוטת חוזר לעניין סוגיות מקצועיות הנוגעות ליישום התקן בישראל וטיוטת הוראות בנוגע לניהול נכסי השקעה עבור מבטח המיישם את התקן. לפרטים נוספים ראה ביאור 4 לדוחות הכספיים.

10.2.5 חוק חוזה הביטוח

החשיפה לדרישות כספיות, פרטניות או רוחביות, כפופה לדיני ההתיישנות. תקופות ההתיישנות במוצרי הביטוח משתנה בהתאם לסוג המוצר והאירוע בגינו נטענת טענת ההתיישנות. החשיפה בגין ההתיישנות הינה מוגברת במיוחד בביטוחים בעלי "זנב תביעות ארוך" ובביטוחים ארוכי טווח, בתחומי ביטוח חיים וביטוחי הבריאות, בהם פועלת כלל ביטוח. פרק הזמן הדרוש לביורור התביעה, שהינו לעיתים ארוך, במיוחד בתובענות ייצוגיות, מאריך את התקופה בגינה נדרשת החברה לבצע השבות, במסגרת תקופת ההתיישנות.

בהמשך למגמה מהשנים האחרונות להארכת תקופת ההתיישנות בחלק מענפי הביטוח, בחודש נובמבר 2021 פרסם משרד המשפטים תזכיר לתיקון חוק חוזה הביטוח (התיישנות וריבית מיוחדת), במסגרתו מוצע לקבוע כי על אף הוראות ההתיישנות הקבועות בחוק חוזה הביטוח, תקופת ההתיישנות לא תחלוף במשך שנה ממועד שבו תוגש תלונה לממונה לצורך ביורור בהתאם לסמכותו, אך לא יותר מארבע שנים לאחר שקרה מקרה הביטוח, ולעניין ביטוח חיים, ביטוח מפני מחלות ואשפוז וביטוח סיעודי - לא יותר משש שנים לאחר שקרה מקרה הביטוח.

כן כולל התזכיר הוראה לפיה סמכות בית המשפט לחייב מבטח בתשלום תגמולי הביטוח שלא היו שנויים במחלוקת בתום לב בתוספת ריבית מיוחדת, יורחבו באופן שלממונה תינתן סמכות דומה לחייב את חברות הביטוח בתשלום ריבית מיוחדת בעת שהממונה פעל לביורור תלונה לפי סמכותו, ומצא כי לא שולמו תגמולים שאינם שנויים במחלוקת בתום לב. התיקון האמור, ככל שיתקבל במתכונתו הנוכחית, צפוי שיביא לגידול בהתחייבויות הביטוחיות של החברה ובעלויות יישוב התביעות.

לפרטים בדבר טענות בקשר עם ההתיישנות כפי שהועלו במכתב מאת קופת חולים מכבי ראה סעיף 8.1.2.2 (ג) לעיל.

הערכות החברה בדבר השפעות תזכיר החוק בעניין הארכת תקופת ההתיישנות בביטוח וקביעת ריבית מיוחדת הינן בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על הערכות לא סופיות של החברה הידועות במועד פרסום הדוח. התוצאה של התיקון האמור יכולה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה, בין היתר לאור אי הוודאות ביחס לנוסחה הסופי, ככל שיפורסם, וביחס לאופן בו ייושם התיקון על ידי הממונה.

10.2.6 תקנות סדר הדין האזרחי

בחודש ינואר 2021 נכנסו לתוקף תקנות סדר הדין האזרחי, תשע"ט-2018 (להלן: "תקנות סדר הדין החדשות") אשר מהוות רפורמה לאופן ניהול סדר הדין בבתי המשפט בישראל. בהתאם לדברי ההסבר שבתקנות, מטרת התקנות לקבוע סדר דין לניהול ההליכים האזרחיים בבית המשפט, ליצור ודאות דינונית, למנוע שרירותיות ולהגשים את העקרונות החוקתיים העומדים ביסודו של הליך שיפוט ראוי והוגן, כדי להגיע לחקר האמת, להשיג תוצאה נכונה ופתרון צודק של הסכסוך. במסגרת תקנות סדר הדין החדשות נקבעו, בין היתר, הוראות צורניות למבנה כתבי בית דין; מגבלת עמודים לכתבי בית דין ולבקשות המוגשות על ידי הצדדים; חובה לקיים דיון מקדמי בין הצדדים ולדווח תוצאותיו לבית המשפט; חובה לקיים פגישת מהות - פגישת מידע, היכרות ותיאום לביחית האפשרות ליישב את הסכסוך באמצעות מנגנון חלופי ליישוב סכסוך בתביעות שסכומן עולה על 40,000 ש"ח (למעט תביעות נזקי גוף ותביעות פלתי); חובה להגשת רשימת עדים קודם לקדם המשפט הראשון; והוראות שונות לעניין שאלונים וגילוי מסמכים. כמו כן בוטלו מסלולי דיון שהיו קיימים עובר לכניסת התקנות החדשות לתוקף כגון מסלול סדר דין והמרצת פתיחה.

כלל ביטוח נדרשת במהלך העסקים הרגיל להתדיינויות משפטיות רבות במסגרת הליכי יישוב תביעות ואולם בשלב מקדמי זה אין באפשרותה להעריך את מידת השפעתן, אשר צפויה להתברר לאורך זמן, בין היתר, כתלות באופן יישום התקנות ופרשנותן על ידי בתי המשפט והתנהגות בעלי הדין.

10.2.7 הוראות בעקבות התפרצות מגפת הקורונה

בעקבות התפרצות מגפת הקורונה, פרסם הממונה מספר הוראות הכוללות דחיית המועד לכניסתן לתוקף של הוראות שונות ודחייה של מועדי דיווח לרשות בעניינים שונים. לפרטים נוספים ראה סעיפים 6.1.2.3, ו-6.2.3 (ד) לעיל וסעיפים 10.5.5.2 ו-10.8.1.1 (ב) להלן.

10.2.8 תוכנית לאומית לשיפור הרגולציה

בחודש נובמבר 2021 חוקק חוק עקרונות האסדרה, וזאת במסגרת אישור חוק התוכנית הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2021 ו-2022), התשפ"ב-2021 וחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2021 ו-2022), התשפ"ב-2021 (להלן, 'חידיו': "חוק ההסדרים").

במסגרת חוק עקרונות האסדרה נקבעה שורה של עקרונות מנחים שימשו את המאסדרים בהליכי גיבוש וקביעת רגולציה בישראל, וכן נקבע כי תוקם רשות אסדרה, שתפעל למימוש מטרת החוק.

נקבע כי מדיניות האסדרה בישראל תהיה כזו שתאפשר את הגשמת התכליות העומדות ביסוד האסדרה וקידום תפקידיה של המאסדר תוך הפחתת נטל רגולטורי עודף, וזאת בהתחשב בעלויות הציות לאסדרה והשלכותיה הישירות והעקיפות על קידום הכלכלה, הסביבה והחברה, וכי האסדרה תפורסם במרשם אחוד. על פי החוק, הליכי אסדרה יחויבו בהגדרת יעדים ובבחינת יעדים אלו אחת לתקופה שתוגדר ביחס לכל הוראת חקיקה.

בנוסף, חוק עקרונות האסדרה מפרט את תפקידי וסמכויות רשות האסדרה, לרבות סמכויותיה ביחס לרגולטורים המאסדרים שווקים ספציפיים ופיקוח רשות האסדרה עליהן. לצורך הפחתת הנטל הרגולטורי העודף, נקבע שרשות האסדרה תהיה מוסמכת לבחון, או לייעץ למאסדרים לבחון מחדש, אסדרה קיימת. כן נקבע כי תאגידים ציבוריים לא יהיו כפופים למתודולוגיה של רשות האסדרה ולסמכויות הממשלה. חלף זאת, תאגידים ציבוריים יקבעו הנחיות פנימיות לעניין ביצוע הערכת השפעות האסדרה ויידרשו להקים מנגנון בקרה פנימי שיבטיח את איכות דוח הערכת השפעות האסדרה, והם יהיו חייבים בפרסומו לציבור, למעט במקרים חריגים. ההוראות לעניין תאגידים ציבוריים יחולו על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון לתקופה של שש שנים שתחילתה ביום התחילה, ולאחר מכן יחולו עליה ההוראות החלות על יתר המאסדרים.

בהתאם למטרותיו, חוק עקרונות האסדרה יכול ויביא להפחתה בהיקף הרגולציה בישראל ולהסיר חסמים לפעילות, ואולם אין ביכולת הקבוצה להעריך את היקף ההשפעה ומתכונתה.

הערכת החברה בקשר עם ההשלכות האפשריות של חוק עקרונות האסדרה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, באופן יישום החוק.

בחודש דצמבר 2021 הקימו משרד האוצר ובנק ישראל ועדה ציבורית, בראשות מנכ"ל משרד האוצר, לבחינת מבנה הפיקוח הפיננסי בישראל. הוועדה הוקמה במטרה לשפר את מבנה הפיקוח הפיננסי בישראל ולהגביר את התחרות בשווקים הפיננסיים, ובמסגרת מדיניות הממשלה לפעול להעלאת הפריון, קידום התחרות, הורדת יוקר המחיה, קידום של רגולציה חכמה ולהפחתת הנטל הרגולטורי העודף.

החברה אינה יודעת להעריך את ההשלכות האפשריות של הקמת הוועדה לבחינת מבנה הפיקוח הפיננסי בישראל.

10.2.9 שיתוף במידע פיננסי

א. תזכיר חוק נתוני אשראי

בחודש אוקטובר 2021 פורסם תזכיר חוק נתוני אשראי (תיקונים שונים), התשפ"ב-2021, אשר הרחיב מחד את האפשרויות לשימוש בנתוני אשראי של לקוחות ומנגד הרחיב באופן משמעותי את סמכויות הבדיקה והאכיפה של הממונה על נתוני אשראי. בין היתר נקבע בתזכיר, כי חיוויי האשראי יכול להינתן גם להבטחת קיום תנאי העסקה ולא רק לצורך התקשרות בעסקה חדשה והוא יורחב מחיווי בינארי לשאלה האם לתת או לא לתת ללקוח אשראי או לא, לחיווי רחב שיתייחס להערכת הסיכוי כי לקוח יעמוד בפירעון התשלומים.

בנוסף הורחבו סמכויות הפיקוח של הממונה על שיתוף נתוני אשראי ונקבע כי יהיה רשאי לבצע בדיקות במערכות המחשוב של נתון האשראי/מקור המידע במקרים לחשש של ממש לפגיעה בפרטיות לקוחות או באבטחת מידע ונקבעו כללים בהתייחס לגורם הרשאי לבצע את הבדיקות, הכשרתו וסמכויותיו. כמו כן נקבע כי הממונה על שיתוף נתוני אשראי יהיה רשאי להודיע למקור מידע או נתון אשראי, כהגדרתם בחוק, כי נתגלו פגמים בפעילותם הסותרת את הוראות החוק ולדרוש את תיקון הפגמים בכפוף להודעה מפורטת על הפגמים, כאשר הסנקציה הינה, בין היתר, הפסקת השימוש במאגר. כמו כן הורחבה רשימת ההפרות בגין ניתן להטיל עיצום כספי. הגופים המוסדיים בקבוצה מדווחים לממונה על שיתוף נתוני אשראי נתונים שונים, המעידים על כך שנטול אשראי אינו עומד בפירעון תשלומים, בהתאם לכללים הקבועים בחוק נתוני אשראי ובתקנות שהוצאו מכוחו.

לפרטים בדבר החשיפה הכללית הקיימת לגופים המוסדיים מקבוצת החברה לרבות בגין סמכויות אכיפה ו/או התראות בדבר כוונת הממונה להטיל על גופים אלו עיצומים כספיים, וזאת בין היתר בקשר עם הכרעות ו/או ניירות עמדה המתפרסמים על ידי גופים מפקחים, ראה ביאור 41(ד) לדוחותיה הכספיים של החברה.

ב. מתן שירותי מידע פיננסי

בחודש נובמבר 2021 אושרה בקריאה שלישית במליאת הכנסת, במסגרת חוק ההסדרים, הצעת חוק שירות מידע פיננסי.

במסגרת חוק שירות מידע פיננסי, חוייבו גופים פיננסיים שונים המחזיקים מידע על לקוחות (להלן: "מקורות מידע"), לרבות הגופים המוסדיים, לאפשר לגופים בעלי רישיון, או גופים מפוקחים הפטורים מרישיון (בנקים, גופים מוסדיים, חברות כרטיסי אשראי ואגודות פיקדון ואשראי) (להלן: "נותני שירותי מידע פיננסי") לקבל, בהסכמת לקוח, גישה מקוונת למידע פיננסי של לקוח. נותני שירותי מידע פיננסי שקיבלו רישיון מרשות ניירות ערך יפוקחו על ידה, ואילו נותני שירותי מידע פיננסי המפוקחים על ידי רגולטור ייעודי יהיו מפוקחים על ידו גם לעניין חוק זה, לרבות לעניין הטלת עיצומים כספיים במקרה של הפרה. המידע הפיננסי אותו נדרשים גופים מוסדיים למסור הינו מידע על אשראי, הן לגבי יחיד והן לגבי תאגיד, וזאת החל מיום 14 בנובמבר 2023 לגבי יחיד ומיום 15 במאי 2024 לגבי תאגידים.

על בסיס המידע הפיננסי שיתקבל, יוכלו נותני שירותי מידע פיננסי להציע שירותים כמו ריכוז כלל המידע במקום אחד, השוואת עלויות בין גופים פיננסיים שונים, העברת מידע לגופים פיננסיים במטרה לקבל הצעות ערך עבור הלקוח (כלומר, הצעות מחיר מתחרות), וכן ייעוץ פיננסי, והכל באופן דיגיטלי ומתקדם. חוק שירות מידע פיננסי מטיל על נותני שירותי מידע פיננסי חובות אמון, זהירות וסודיות וכן קובע כי נותן שירות שהוא מקור מידע אינו רשאי לתת ללקוח הצעה מטעמו לגבי מוצר או שירות שאינו נכלל בגדר המידע שעליו להעביר על פי החוק, או מוצר/שירות דומה לו. בחודש פברואר 2022 פורסמה טיוטת חוזר "הוראות לנותני שירותי מידע פיננסי". טיוטת החוזר קובעת הוראות לעניין אופן קבלת אישור רשות שוק ההון לגוף מוסדי לפעול כנותן שירות מידע פיננסי וכן הוראות לעניין פעילות מבטח כנותן שירות מידע פיננסי.

החברה לומדת את השלכותיו האפשריות של חוק שירות מידע פיננסי ושל טיוטת החוזר, לרבות ההשלכות התפעוליות הכרוכות ביישומם, וההזדמנויות העסקיות שיתכן וגלומות בהם, ובשלב זה אין ביכולתה להעריך את השלכותיהם.

לפרטים בדבר העברת מידעים בתחום החיסכון הפנסיוני והמסלוקה הפנסיונית, ראה סעיף 6.2.1(ב) לעיל.

ג. הסדרת העיסוק בשירותי תשלום

בחודש ינואר 2022 פורסם **תזכיר חוק הסדרת העיסוק בשירותי תשלום, התשפ"ב-2022** (להלן: "**התזכיר**"). מטרת התזכיר היא הסדרת העיסוק בשירותי תשלום הניתנים על ידי גופים חוץ בנקאיים, כדי לעודד את התחרות בכך שתאפשר לגורמים חוץ בנקאיים להיכנס לתחום התשלומים האלקטרוניים לצד הבנקים.

שירותים אלה, אשר עיסוק בהם יחייב רישיון ופיקוח מאת רשות ניירות ערך או מאת הרגולטור הייעודי של נותן השירות, כוללים: יזום תשלום; מתן הוראת תשלום; סליקה של פעולת תשלום; הנפקה של אמצעי תשלום; וכן ניהול חשבון תשלום המאפשר העברת תשלומים בעד מוצרים ושירותים.

החברה לומדת את הוראות התזכיר האמור, אשר מצוי בשלבים ראשונים של הליכי חקיקה, ובשלב זה אין ביכולתה להעריך את השלכותיו.

10.2.10 הליכי שירות וצירוף לביטוח

א. צירוף לביטוח

חוזר צירוף לביטוח מסדיר את התנהלות חברות ביטוח וסוכני ביטוח בעת צירוף מועמד לביטוח לתוכנית ביטוח, לרבות, בין היתר, הוראות בעניין הליך התאמת הביטוח לצורכי הלקוח.

בחודש ינואר 2022 פורסם תיקון לחוזר צירוף לביטוח, הכולל, בין השאר, הוראות שמטרתן התאמה של הליך הצירוף לביטוח של אזרחים ותיקים, לרבות דרישה שצירוף לביטוח של אזרחים ותיקים, בעקבות הליך שיווק יזום, יבוצע ע"י נציגי שירות שיוכשרו לכך וכי יוצע למועמדים לביטוח להתייעץ עם מי מטעמם. כן מוצע לקבוע כי הליך המכירה יבוצע בשלבים על מנת להבטיח כי הצירוף לביטוח של אזרחים ותיקים יהיה לאחר גמירות דעת מצדם.

התיקון כולל גם דרישה חדשה לבצע התאמת צרכים מוגברת, בעת ביטול פוליסה ומעבר לחברה אחרת, גם בענפי ביטוח כללי מסוימים, שעד כה החובה האמורה לא חלה ביחס אליהם.

כמו כן נקבעה חובת הקלטת הליכי צירוף המבוצעים טלפוניית.

להערכת כלל ביטוח, התיקון לחוזר צירוף לביטוח מוסיף על המורכבות הקיימת בהליכי המכירה ובמיוחד ביחס לאזרחים ותיקים, ומשפיע על הליכי שימור וחינוך כסויים ביטוחיים שונים. כמו כן התיקון ביחס לדרישות השוואה וביטול של פוליסה בענפי הביטוח הכללי יכול ויביא להכבדה בהליכי ביטול פוליסה במהלך תקופה, אגב הליך מכירה, ויהיה כרוך בהוצאות תפעוליות.

הערכת החברה בקשר עם ההשלכות האפשריות של התיקון לחוזר צירוף לביטוח הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בהתנהגות הגורמים המפיצים ובבחירת הלקוחות.

ב. שירות ללקוחות גופים מוסדיים

חוזר שירות ללקוחות גופים מוסדיים ("**חוזר השירות**") נועד להבטיח רמה נאותה ושיפור מתמשך בשירות אותם מקבל הלקוח מהגוף המוסדי.

בחודש ינואר 2022 פורסם תיקון לחוזר השירות שמטרתו הבטחת מתן שירות מהיר, יעיל ומכבד לאזרחים ותיקים.

התיקון לחוזר השירות קובע, בין היתר, חובת מינוי ממונה אזרחים ותיקים במעמד של עובד בכיר, אשר יתווה את מדיניות הגוף המוסדי למתן שירות לאזרחים ותיקים; הכשרות ייעודיות לנותני השירות לאזרחים ותיקים; יצירת נתב שיחות ייעודי לאזרחים ותיקים; ביצוע פניות טלפוניות יזומות לאזרחים ותיקים לשם מתן מידע מהותי בדבר צמתים מרכזיים בחיי המוצר; והגשת דוח שנתי בדבר עמידת הגוף המוסדי במדיניות ובתוכנית העבודה בנושא זה.

להערכת כלל ביטוח, התיקון לחוזר השירות יהיה כרוך בהוצאות תפעוליות לא משמעותיות.

הערכת החברה בקשר עם ההשלכות האפשריות של התיקון לחוזר השירות הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, באופן יישום התיקון על ידי הגופים המוסדיים.

ג. שירות ללקוחות גופים מוסדיים

בהמשך לחוזר שפורסם בשנת 2015 הקובע כללים להנהגת כתבי שירות ולאופן שיווקם, לרבות לענין מבחנים להנהגת כתב שירות, אחריות חברת ביטוח, בחירת ספקי שירות ושיווק כתבי שירות ללא מעורבות חברת ביטוח (להלן: "חוזר כתבי שירות"), פרסם הממונה בחודש מרס 2022 טיוטת תיקון לחוזר כתבי שירות (להלן: "טיטת התיקון לחוזר כתבי שירות") במסגרתו מוצע לקבוע בין היתר: (1) כי כתב שירות לא יעניק שירות תחזוקה, שירות תקופתי, טיפול מניעה או תיקון מוצרים; (2) לענין כתבי שירות בביטוח בריאות - כי כתב שירות לא יעניק שירות של כיסוי הנכלל תחת פוליסות בריאות נוספות שהנן חלק מהרובד הרביעי ברפורמת ביטוחי הבריאות (ראה לענין זה סעיף 8.1.2.1 לעיל). כמו כן, מוצע לקבוע כי כתב שירות הכולל כיסוי למצבים רפואיים ללא מעורבות חברת ביטוח יימכר בנפרד ממכירת תכנית ביטוח ולאחר שחלפו שלושה ימי עסקים לפחות בין מכירת תכנית הביטוח לבין מכירת כתב השירות.

ככל שההוראות במסגרת טיוטת התיקון לחוזר כתבי שירות יכנסו לתוקף, הן עשויות לצמצם את היקף השירותים הנמכרים במסגרת כתבי השירות, שאינם במעורבות מבטח.

הערכת החברה בקשר עם ההשלכות האפשריות של טיוטת התיקון לחוזר כתבי שירות הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, בנוסח הסופי של החוזר, בנוסח הפוליסות ובאופן התנהגות הגורמים המפיצים את כתבי השירות ובכללם סוכני הביטוח.

10.2.11 הצעת חוק הגנת הפרטיות

בחודש ינואר 2022 פורסמה הצעת חוק הגנת הפרטיות (תיקון מס' 14), התשפ"ב-2022, אשר מטרתה להתאים את החוק לאתגרים העכשוויים בהגנה על מידע אישי במאגרי מידע, בכמה מישורים: (1) שיפור יכולות הפיקוח והאכיפה המוקנות לרשות להגנת הפרטיות, וכן קביעת מנגנון אכיפה מנהלי שיהיה מנגנון חליפי לאכיפה במסגרת ההליך הפלילי במקרים מסוימים; (2) צמצום היקף חובת הרישום החלה על מאגרי מידע; ו-(3) התאמת הגדרות המונחים בחוק הגנת הפרטיות, הנוגעים להגנה על מידע אישי ממוחשב, להתפתחויות הטכנולוגיות, החברתיות והמשקיות שהתרחשו מאז נחקק החוק, ולהסדרים מודרניים של הגנת מידע אישי בעולם, ובראשם רגולציית הגנת המידע של האיחוד האירופי (General Data Protection Regulation - GDPR).

החברה לומדת את הוראות ההצעה האמורה, אשר מצויה בשלבים ראשונים של הליכי חקיקה, ובשלב זה אין ביכולתה להעריך את השלכותיה.

10.3 חסמי כניסה ויציאה

10.3.1 להלן פירוט מחסומי הכניסה העיקריים של תחומי הפעילות השונים של החברה:

10.3.1.1 חובת רישוי ודרישה להיתר

(א) העיסוק בביטוח טעון רישוי, בהתאם לחוק הביטוח ולחוק קופות גמל, ומפוקח על ידי רשות שוק ההון. ביטוח וחיסכון במשרד האוצר. לכלל ביטוח ולכלל ביטוח אשראי רישיון מבטח לפי חוק הביטוח. בתחום ביטוח כללי, חברה הפעילה בענפי ביטוח אשראי וסיכונים סחר חוץ נדרשת לעסוק בענף זה בלבד.

(ב) חברה מנהלת של קופת גמל משלמת לקיבצה נדרשת גם היא לקבל רישיון מבטח לפי חוק הביטוח, ויראו את רישיון המבטח כאמור כרישיון חברה מנהלת לגבי כל קופות הגמל שבניהולה. חברה מנהלת שניתן לה רישיון מבטח כאמור, רשאית לנהל את כל סוגי קופות הגמל למעט קופות ביטוח. חברה מנהלת אחת יכולה לנהל גם קרן פנסיה חדשה מקיפה אחת הזכאית לאג"ח מיועדות⁵⁹, קרן פנסיה כללית חדשה שאינה זכאית לאג"ח מיועדות וכן קרן פנסיה ותיקה וקופות גמל. חברה מנהלת רשאית לעסוק בניהול קופות גמל בלבד. עיסוקה של חברה מנהלת בעיסוק אחר יתכן ביחס למוצר פנסיוני שאישר הממונה ובכפוף לתנאים שאישר ובלבד שהעיסוק מוסדר לפי הוראות חוק קופות הגמל, חוק הביטוח או חוק היעוץ הפנסיוני.

(ג) בנוסף, כל קופת גמל המנוהלת על ידי חברה מנהלת מחויבת באישור לניהול קופת גמל המתחדש מדי שנה. גם מוצרי ביטוח חיים, המנוהלים כקופות גמל (קופות ביטוח), טעונים אישור המתחדש מדי שנה.

לכלל פנסיה וגמל ולעתודות הותיקה רישיון מבטח בענף קרנות פנסיה בהתאם לחוק הביטוח וכן אישורים לניהול קופות הגמל המנוהלות על ידן.

59. לפרטים בדבר שינוי במנגנון הבטחת התשואה בקרנות הפנסיה ראה סעיף 10.5.5.1(ב) להלן.

(ד) החזקה של יותר מחמישה אחוזים מסוג מסוים של אמצעי שליטה בגוף מוסדי מותנית בקבלת היתר להחזקת אמצעי שליטה מאת הממונה, ושליטה בגוף מוסדי או בסוכנות ביטוח מחייבת גם היא היתר מאת הממונה. בין היתר, בהתאם להוראות מסמך מדיניות שליטה בגוף מוסדי מחדש דצמבר 2014 שפורסמו על ידו. לעניין סטטוס השליטה בחברה ראה ביאור 1(א) ו-1(ג) לדוחות הכספיים. לעניין "מדיניות למתן היתר להחזקת אמצעי שליטה בגוף מוסדי בלא שולט לגופים המנהלים כספי לקוחות", המאפשרת, בתנאים מסוימים, לגופים מסוימים לקבל היתר החזקה שלא יעלה על 7.5% בגוף מוסדי בלא שולט, ולעניין הרחבת המדיניות האמורה גם ביחס לגופים מוסדיים שיש להם בעל שליטה ולעניין סטטוס ההיתרים בקבוצה ראה סעיף 10.5.4.2 להלן. ההיתרים הרגולטוריים להחזקות בגופים המוסדיים בקבוצה ואופן הסדרתם יכולים להשפיע מעת לעת על פעילות הקבוצה.

(ה) בחודש ינואר 2020 פורסמה "טיטוט מדיניות שליטה בסוכן תאגיד", שמטרתה לתאר את מדיניות הממונה בבחינת בקשות לקבלת היתר שליטה בסוכן תאגיד, שיקולי הממונה בבחינת בקשות ואת אופן הגשת הבקשה האמורה. הטיטוט קובעת כי בבחינת הבקשות יובאו בחשבון, בין היתר, שיקולים של שליטת המבקש בסוכן תאגיד באמצעות מבטח/חברה אם של מבטח או היות המבקש חברה ללא שולט וכן שיקולי תחרות ושיקולים שבטובת הציבור. בין הגופים המוסדיים לבין הממונה מתקיימים דיונים בקשר עם הוראות הטיטוט. בשלב ראשוני זה, טרם פרסום נוסח סופי של ההוראות, החברה אינה יכולה לצפות את השלכותיה של הטיטוט.

כמו כן פורסם בחודש אוגוסט 2021 נוהל הגשת בקשה לקבלת רישיון סוכן תאגיד, שמטרתו להסדיר את אופן מילוי הנתונים והמסמכים שיש להגיש במסגרת הבקשה באופן שייצר ודאות באשר למסמכים הנדרשים בעת הגשת בקשת רישיון לסוכנות ביטוח, תוך הבחנה בין מבקש שכל בעלי מניותיו הינם בעלי רישיון סוכן או מבקש שקיבל היתר שליטה בגוף מוסדי לבין מבקשים אחרים.

לעניין מגבלות שליטה והחזקה שנקבעו מכח חוק הריכוזיות, בין היתר לעניין הפרדה בין החזקה בפעילות ריאלית משמעותית ופעילות פיננסית משמעותית, ראה סעיף 10.2.1 לעיל.

10.3.1.2 דרישות הון עצמי

לשם עיסוק בפעילות ביטוחית נדרשות חברות בקבוצת החברה לעמוד בדרישות הון. לפרטים בדבר דרישות ההון הרגולטוריות החלות על חברות בקבוצה ואופן עמידת החברות בהן, לרבות דרישות ההון הכלכלי, ראה ביאורים 16(ד)-(ו) לדוחות הכספיים.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מזערי הנדרש לקבלת רישיון מבטח), תשע"ח-2018 (להלן: "תקנות הון עצמי מזערי"), קובעות את ההון הראשוני המזערי הנדרש לקבלת רישיון בענפים המאופיינים בתקופת ביטוח ומשך תביעות ארוכים (ביטוחי חיים, בריאות ארוך טווח וחבויות) בסכום של 15 מיליוני ש"ח ואת ההון הראשוני המזערי לקבלת רישיון בענפים המאופיינים בתקופת ביטוח ומשך תביעות קצרים (ביטוח כללי וביטוח בריאות קצר טווח) בסכום של 10 מיליוני ש"ח.

התקנות הגבירו את התחרותיות בשוק הביטוח לעומת המצב טרם פרסומן בשל הפחתת דרישת ההון לצורך קבלת רישיון חברת ביטוח ופעילות של חברות חדשות בשוק, בעיקר בתחום הביטוח הכללי.

לפרטים בדבר כניסת חברות מתחרות חדשות לתחום הביטוח הכללי, ראה סעיף 7.2.1 לעיל.

10.3.1.3 היקף פעילות

על מנת לכסות את העלויות הקבועות הגבוהות הכרוכות בפעילות הקבוצה, נדרש היקף פעילות גדול, ובפרט בתחום החיסכון ארוך הטווח.

10.3.1.4 חסמים נוספים

- (א) היכולת לרכוש הגנות נאותות ממבטחי משנה.
- (ב) תשתית ארגונית, מיכונית ותפעולית בהתחשב במורכבות חלק מהמוצרים ותפעולם ובשינויים הרגולטוריים.
- (ג) מערך הפצה רחב ומיומן.
- (ד) בשנים האחרונות נקטה הרשות במספר פעולות במטרה להקל על חסמי הכניסה בתחום. לפרטים נוספים, ראה סעיף 6.2.1(א) לעיל לעניין קרן פנסיה ברירת מחדל וכן סעיף 10.3.1.2 לעיל לעניין דרישות הון מינימליות.

10.3.2 להלן פירוט מחסומי היציאה העיקריים של תחומי הפעילות השונים של החברה:

במוצרי חיסכון ארוך טווח, בחלק מהמוצרים בענף ביטוח כללי, בענף הסיעוד ובחלק ממוצרי ענף מחלות ואשפוז, הפסקת פעילות בפוליסות בעלות זנב תביעות ארוך עשויה להימשך שנים רבות, עד ליישוב כל התביעות בגין פוליסות שנמכרו בתקופה שלפני הפסקת הפעילות ועד מימוש כל זכויות המבוטחים ו/או העמיתים הקיימים (run off), תקופה במהלכה נדרשת החברה לשאת בכל הסיכונים ובעלויות התפעול הנגזרות, או עד למכירת הפעילות.

לממונה נתונה הסמכות להורות למבטח המבקש לפרק או לחסל את עסקי הביטוח שלו, לפעול בדרך מסוימת בחיסול עסקיו וכן הסמכות לפנות לבית המשפט בבקשה כי הפירוק יעשה בידי בית המשפט או תחת פיקוחו.

10.4 גורמי הצלחה קריטיים

גורמי הצלחה המשותפים לכל תחומי הפעילות בקבוצה

- להערכת הקבוצה, גורמי הצלחה הקריטיים המשותפים לכל תחומי פעילות הקבוצה הינם:
- תמהיל תיק המבוססים, לרבות בהתחשב בהתחייבויות עבר על פי פוליסות בתוקף לשנים ארוכות, שימור התיק הרווחי וגיוס מבוססים ועמיתים חדשים, תוך שמירה על רווחיות;
- יכולת הסתגלות לתנאי השוק המשתנים, לשינויים ברגולציה, לתנאי התחרות ולהפחתה ברווחיות, לרבות בדרך של שינויים במוצרים, בשירות, בשיווק, בתמחור, בגובה דמי הניהול ובהתאמת רמת ההוצאות;
- איכות ומקצועיות החיתום ויישוב התביעות, לרבות תביעות רוחביות;
- איכות השירות ואפשרות לתת ברמת הקבוצה, פתרונות משולבים לכל צרכי הלקוח תוך יצירת סינרגיה בין חברות הקבוצה;
- יכולת הפיתוח והיישום של כלים דיגיטליים מתקדמים במכירה ובשירות;
- יעילות ואיכות התפעול ואיכות המחשוב והמיכון;
- הכנסות מהשקעות, תשואות התיקים המנוהלים, ומצב שוק ההון ותנאי הריבית;
- היכולת להשיג ולשמור על רמת הון יחסי הון התומכים בפעילות הקבוצה ובצמיחתה;
- צמיחה עסקית תוך גיוון מקורות הרווחיות בקבוצה;
- יכולת אקטוארית לתמיכה במדיניות עסקית, לביצוע תמחור איכותי ועדכני ולחישוב איכותי של העתודות הנדרשות;
- תפיסת המותג בקרב לקוחות החברה כמוביל, רלוונטי וחדשני;
- שימור ופיתוח המשאב האנושי האיכותי;
- היכולת לפתח ולשמר את ערוצי הפצה, לרבות בדרך של גיוס ושימור סוכנים איכותיים והקפדה על שביעות רצון גבוהה של הסוכנים מהשירות הניתן להם על ידי החברה ובאמצעות פיתוח של ערוצי הפצה חדשים והרחבת שיתופי הפעולה, בהתאם למגמות הענף, צרכי הלקוחות ושיקולי רווחיות;
- יכולת לרכוש ביטוח משנה, לרבות איכות מבטחי המשנה, ההסכמים עמם ויציבות מערכת היחסים עם מבטחי המשנה לאורך שנים;
- איכות ניהול הסיכונים, השליטה, המדידה והבקרה הפנימית.

10.5 השקעות

10.5.1 הנכסים המנוהלים בקבוצה

להלן פירוט של סוגי הנכסים המנוהלים בקבוצה:

- א. **נכסי החברה** - בחודש ינואר 2022 השלימה החברה הנפקת מניות על פי דוח הצעת מדף וגיוסה כ-506 מיליון ש"ח, לפרטים בדבר ייעוד ההנפקה ומטרותיה ראה ביאורים 16(ד) ו-42(ה) לדוחות הכספיים.
- ב. **נכסי נוסטרו של הגופים המוסדיים בקבוצה (כלל ביטוח, כלל פנסיה וגמל, עתודות הותיקה, כלל ביטוח אשראי) וכן נכסי החברה** - (א) נכסים כנגד ההון העצמי והתחייבויות אחרות; (ב) נכסים כנגד התחייבויות בביטוח כללי; (ג) נכסים כנגד התחייבויות בביטוח חיים שאינן תלויות תשואה; ו-(ד) נכסים כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה בביטוח סיעוד, בריאות ואובדן כושר עבודה.
- ג. **נכסי התחייבויות תלויות תשואה של כלל ביטוח** - נכסים כנגד התחייבויות בביטוח חיים ובביטוח סיעוד ואובדן כושר עבודה בגין פוליסות או כיסויים תלויי תשואה לסוגיהם. התשואות המושגות בקשר עם נכסים אלו נכללות במסגרת חישוב התחייבויות בגין פוליסות אלו. ככלל, חישוב זכויות המבוססים מבוצע בניכוי דמי ניהול והוצאות בהתאם להוראות הפוליסה. לפרטים בדבר הכנסות החברה מדמי ניהול, ראה ביאור 30 לדוחות הכספיים.
- נכסי הנוסטרו של כלל ביטוח, ושל הגופים המוסדיים בשליטתה המנוהלים על ידי הקבוצה, רשומים במאזניהן. כלל ביטוח רושמת במאזן גם נכסים עבור חוזים תלויי תשואה.
- ד. **קופות גמל וקרנות פנסיה** - נכסי קרנות הפנסיה וקופות הגמל שבניהול החברות המנהלות בקבוצה (כלל פנסיה וגמל ועתודות הותיקה) - צבירות העמיתים בקרנות הפנסיה וקופות הגמל מנוהלים בנאמנות על ידי חברות מנהלות. התשואות בניכוי דמי ניהול והוצאות, בקשר עם נכסי קרנות הפנסיה וקופות הגמל נזקפות גם הן לעמיתים. נכסי קרנות הפנסיה וקופות הגמל אינם רשומים במאזני החברות המנהלות, למעט נכסי קופת הגמל בר קרן גמולים בע"מ שלה מסלול מבטיח תשואה ("בר א") שכלל ביטוח מחויבת בו כלפי העמיתים להבטחת תשואה. חלק מנכסי העמיתים בקרן הפנסיה המקיפה המנוהלת על ידי כלל פנסיה וגמל ועתודות הותיקה מגובים באגרות חוב מיועדות. לעניין שינוי מנגנון הבטחת התשואה ראה סעיף 10.5.5.1(ב) לעיל.
- לפירוט בדבר התפלגות הנכסים המנוהלים בכל אחד מהגופים המוסדיים בקבוצה ראה סעיף 10.5.6 להלן.

ה. בגין חלק ממוצרי חיסכון ארוך טווח המנוהלים בקבוצה קיימת התחייבות להבטחת תשואה או ערבות לגובה ההפקדות הנומינליות

בחלק ממוצרי החיסכון של הקבוצה קיימת התחייבות להבטחת תשואה. להלן פרטים בדבר ההתחייבויות המהותיות של חברות הקבוצה להבטחת תשואה כאמור:

- בפוליסות שנמכרו עד סוף שנת 1990, התשואה למבוטח בפוליסות ביטוח חיים עם מרכיב חיסכון נקבעה בשיעור מובטח ("פוליסות מבטיחות תשואה"). השיעור השתנה בהתאם לסוג הפוליסה ולמועד הנפקתה. ההתחייבות לשיעור התשואה מגובה ברובה באגרות חוב מיועדות, יתרת הנכסים מושקעים בהתאם למגבלות הקבועות בתקנות ההשקעה. לפרטים נוספים ראה סעיף 6.1.1.2 לעיל.
- פוליסות החיסכון שנמכרו על ידי כלל ביטוח החל משנת 1991, התשואה נזקפת לזכות המבוטח בהתאם לתוצאות תיקי ההשקעות, בניכוי דמי ניהול והוצאות ("פוליסות תלויות תשואה").
- במסגרת רכישת קופת הגמל בר א', קיבלה על עצמה כלל ביטוח התחייבות לתשואה שנתית מינימלית מובטחת, מידי שנה, לגבי כלל הנכסים המושקעים בבר א' (תשואה ריאלית נטו בשיעור של 5.5% בהתאם לקבוע בתקנון הקופה). התחייבות זו מגובה בהתחייבות החשב הכללי לתשואה מובטחת ריאלית בשיעור של 5.95% לשנה על 89% מהנכסים, כאשר יתר הנכסים מושקעים בהתאם לתקנות ההשקעה. לפרטים נוספים ראה ביאור 38(ד)(1)ג לדוחות הכספיים.

בנוסף, בחלק מהקופות המנוהלות על ידי כלל פנסיה וגמל, נתנו כלל ביטוח ואו כלל פנסיה וגמל ערבות, ביחס לעמיתים שהצטרפו לקופות עד למועדים מסוימים וביחס להפקדות שהופקדו על ידי אותם עמיתים עד למועדים מסוימים, כמפורט בתקנוני הקופות, לכך שהסכום אשר ישולם לעמיתים, לא יפחת מסכום ההפקדות ששולמו על ידי אותם עמיתים או בעבורם, הכל בכפוף לתנאים הקבועים בתקנוני הקופות האמורות. לאורך השנים, הערבויות האמורות הופסקו ביחס לכספים שהופקדו, ממועד מסוים ואילך. תשואות שליליות מהותיות עלולות להביא לחיוב בתשלום מכוח הערבות. בהתחשב בתשואות המצטברות בקופות האמורות למועד הדוח, בפרט ממועד הפסקת הערבות, החשיפה לתשלום כאמור מוערכת כנמוכה.

הערכת החברה ביחס לערבויות האמורות הינו מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע המצוי בידי כלל ביטוח וכלל פנסיה וגמל במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מהתוצאות המוערכות והן תלויות בין היתר בהתפתחות תנאי השוק, צבירות העמיתים והתשואה שתושג.

מרבית הנכסים המוחזקים כנגד התחייבות מבטיחת תשואה מנוהלים במסגרת הנוסטרו.

10.5.2 סך הנכסים המנוהלים עבור הנוסטרו ועבור עמיתים/מבוטחים על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה נכון ליום 31 בדצמבר 2021 (מיליוני ש"ח) ⁶⁰.

כספים תלויי		גוף מוסדי
תשואה	נוסטרו	
	652 ⁽¹⁾	החברה
	76	כלל פיננסים
94,879	38,281	כלל ביטוח
-	371	כלל ביטוח אשראי
93,235	203	כלל פנסיה וגמל - קרנות פנסיה ⁽²⁾
⁽³⁾ 48,706		כלל פנסיה וגמל - קופות גמל ⁽²⁾
13,573	40	עתודות הותיקה ⁽⁴⁾
250,393	39,623	סך הכל

- (1) לפרטים ראה ביאור 16(ד)(2) ו-42(ה) לדוחות הכספיים.
- (2) נתוני ההון העצמי של החברות המנהלות של קופות הגמל וקרנות הפנסיה האמורות מבוקרים.
- (3) לרבות קופת גמל בבעלות כלל ביטוח ולרבות קופות גמל מבטיחות תשואה.
- (4) הנתונים הינם ביחס לסך כל נכסי הקרן ואינם מאוחדים.

⁶⁰. בקבוצה יתרות מזומנים פנויות אשר משמשות בעיקר לתפעול בהקפים לא מהותיים.

10.5.3 ניהול ההשקעות של הגופים המוסדיים

א. חברות ניהול השקעות

פעילות ההשקעות של הגופים המוסדיים בקבוצה, מבוצעת באמצעות כנף שהינה חברה בת של כלל ביטוח. כנף מנהלת את כספי הנוסטרו של חברות הביטוח והחברות המנהלות בקבוצה וכן מנהלת את השקעות נכסי ההתחייבויות תלויות התשואה ונכסי עמיתי קרנות הפנסיה וקופות הגמל בקבוצה.

לכנף צוותי השקעות נפרדים (ייעודיים) לניהול כספי נוסטרו ולניהול כספי עמיתים, הנעזרים ביחידות סמך מתמחות בכנף ובקבוצה: מחקר, אסטרטגיה, אשראי, תשתיות, קרנות השקעה, השקעות פרטיות, נדל"ן בישראל, נדל"ן בינ"ל, משכנתאות, ליווי בניה, גזברות, כלכלה, סיכונים ובקרה, "מידל אופיס", משפטית, בקרת השקעות, חשבות השקעות ואגף ניהול סיכונים.

בנוסף, חלק מפעילות ההשקעות בחו"ל מתבצעת בעזרת יועצי ומנהלי השקעות חיצוניים.

ב. מדיניות ניהול השקעות

כספי הגופים המוסדיים בקבוצה מנוהלים בכפוף להוראות תקנות ההשקעה והוראות הממונה, לפי העניין. בהתאם למדיניות השקעות כללית הנקבעת על ידי דירקטוריון המבטח ו/או החברה המנהלת, ועל פי הנחיות ופיקוח של ועדות השקעה נפרדות ועצמאיות בהתאם לחברות ולסוגי הכספים המנוהלים. דירקטוריון החברה מאשר מדיניות השקעות כללית לתיקים המנוהלים. במסגרת זו מאשר הדירקטוריון מסגרות חשיפה לאפיקי ההשקעה השונים, בכל אחד מהתיקים המנוהלים וכן את מדרג הסמכויות לאישור השקעות שונות. במסגרת מדיניות ההשקעות הכללית מנחה הדירקטוריון את ועדות ההשקעה לקבוע מדיניות השקעה ספציפית בהתאם למדיניות ההשקעה הכללית שקובע הדירקטוריון. לכל אחד מהגופים המוסדיים ומסלולי ההשקעה השונים, זאת - בהתחשב, בין היתר, במגבלות החלות על המסלול על פי דין ו/או על פי תנאי הפוליסה ו/או תקנוני קופות הגמל, ובהתחשב במאפייני המסלול הספציפיים ובכללם: התפתחות צפויה של תיק הנכסים, תזרים ומח"מ ההתחייבויות הצפוי, סיכוני פידיון מוקדם ועוד. ועדות ההשקעה קובעות את מדיניות ההשקעות המפורטת כאמור לעיל לכל קופה ומסלול בנפרד.

כחלק ממדיניות ההשקעות, מאשרים הדירקטוריון וועדות ההשקעה גם מדיניות אשראי לצורך ניהול נכסי האשראי של התיקים המנוהלים. במסגרת מדיניות האשראי נקבעים תהליכי עבודה, מדרג סמכויות ומדיניות חשיפות תיק האשראי, בהתייחס, בין היתר, למגבלות חשיפה מקסימלית ללווה בודד, לקבוצת לוויים, לענף מסוים וכדומה.

מדיניות ההשקעות של התיקים המנוהלים נבחנת באופן שוטף במסגרת דינוי ועדות ההשקעה. כמו כן, יחידות הבקרה וניהול הסיכונים מפקחות באופן שוטף על פעילות ההשקעות, תוך שימת דגש על היקפי פעילות, שיעורי החשיפה בכל סוג של אפיק השקעה, עמידה במגבלות מדיניות ההשקעות והאשראי והוראות הדין.

תיקי הנוסטרו מנוהלים באופן שיאפשר עמידה בהתחייבויות החברה וזאת תוך שימת לב, בין היתר, למח"מ ההתחייבויות, לבסיס ההצמדה, למטבע, לכללי הדיווח החשבונאי ולעיתוי תזרימי מזומנים בטווח קצר. מדיניות ההשקעות מתבססת על בחינת התאמה וניהול הסיכון הכולל אל מול ההון של החברה.

תיקי העמיתים מנוהלים, בין היתר, משיקולים ארוכי טווח, במטרה להשיא תשואה מקסימלית לעמיתים, תוך התחשבות ברמות הסיכון של נכסי ההשקעה השונים ובשיקולי זילות התיקים.

לפירוט בדבר התפלגות הנכסים המנוהלים בכל אחד מהגופים המוסדיים בקבוצה ליום 31 בדצמבר 2021 ראה סעיף 10.5.6 להלן.

בהתאם להוראות הממונה, הגופים המוסדיים בקבוצה מפרסמים את הצהרתם על מדיניות ההשקעות של כספי העמיתים והמבוטחים באתר האינטרנט שלהם.

הצהרה בדבר מדיניות ההשקעות הספציפית לשנת 2020 ולשנת 2021 פורסמה בחודשים ינואר 2020 וינואר 2021, בהתאמה, באתר האינטרנט של החברה, בכתובת:

<https://www.clalbit.co.il/clalins/channelsdonation/Pages/default.aspx>

ג. ועדות השקעה, ועדת משנה לאשראי וועדת אשראי פנימית

ועדות השקעה - לחברה ועדת השקעות. בנוסף, בהתאם לחוק הביטוח, לכלל ביטוח שתי ועדות השקעה: ועדת השקעות להשקעת כספים לכיסוי התחייבויות תלויות תשואה וועדת השקעות להשקעת ההון העצמי והתחייבויות אחרות של המבטח ולהשקעת כספים לכיסוי ההתחייבויות הביטוחיות שאינן התחייבויות תלויות תשואה ("נוסטרו"). לכלל ביטוח אשראי ועדת השקעות נוסטרו נפרדת.

לכל אחת מהחברות המנהלות בקבוצה (כלל פנסיה וגמל ועודות הותיקה), ועדת השקעות לניהול כספי עמיתים וועדת השקעות נוסטרו. הרכב חברי ועדת השקעות להשקעת כספים לכיסוי התחייבויות תלויות תשואה ולהשקעת כספי עמיתי כלל פנסיה וגמל הינו זהה. הוועדות מתכנסות במשותף ביחס להצגת הנושאים הרלבנטיים, כאשר קבלת ההחלטות הינה בנפרד לכל ועדה.

ועדות ההשקעה קובעות, כל אחת בנפרד ובאופן עצמאי, מדיניות השקעה במסגרת מדיניות ההשקעה הכוללת שאושרה על ידי הדירקטוריון, מאשרות עסקאות לפי מדרג הסמכויות שקבע הדירקטוריון וכן ממלאות תפקידים נוספים בהתאם להוראות הדין. במסגרת זו וועדות ההשקעה מתוות את האסטרטגיה ומדיניות ההשקעה הספציפית בתיקי הנכסים. בנוסף, וועדות השקעה מפקחות אחר ביצוע המדיניות ומתאימות את מבנה התיק לתנאי השוק במסגרת מדיניות ההשקעות.

יישום הנחיות ועדות ההשקעה וביצוע ההשקעות בפועל, מתבצע בנפרד ובמובחן על ידי מנהלי ההשקעות הרלוונטיים. נכון למועד פרסום הדוח, ועדת ההשקעות של כלל ביטוח בתיקי הנוסטרו מורכבת מחברי דירקטוריון בקבוצה ומנכ"ל כלל ביטוח, והיא מתכנסת לפחות אחת לחודש. ועדות ההשקעה בתיקי העמיתים של כלל ביטוח וכלל פנסיה וגמל מונות רק חברים חיצוניים ועדת השקעות בתיקי העמיתים של עתודות הותיקה מונה רוב של נציגים חיצוניים והן מתכנסות בתדירות של אחת לשבועיים לפחות.

בנוסף, בהתאם להוראות הדין לא ימונה ולא יכהן כחבר ועדת השקעות עמיתים מי שתפקידו או עיסוקו האחרים יוצרים או עלולים ליצור ניגוד עניינים או שיש בהם כדי לפגוע ביכולתו לכהן כחבר כאמור וביחס לנח"צ בוועדת השקעות, מי שהוא קרוב של בעל השליטה, וכן מי שיש לו, לקרובו, לשותפו, למעבידו, למי שהוא כפוף לו במישרין או בעקיפין או לתאגיד שהוא בעל השליטה בו, במועד המינוי או בשנתיים שקדמו למועד המינוי, זיקה לחברה, לבעל השליטה בחברה או לקרוב של בעל השליטה, במועד המינוי, או לתאגיד אחר ("זיקה" - כמשמעותה בסעיף 240(ב) לחוק החברות).

ועדות השקעה עמיתים

בחודש ינואר 2022 פרסם הממונה נייר עמדה בדבר גיבוש מדיניות רצויה בנושא ועדת השקעות עמיתים: תפקידי הוועדה וחובותיה, הרכבה ודרכי מינויה. העמדה דנה בצורך להתאים את אסדרת פעילות ועדות ההשקעה לשינויים שחלו בזירת ניהול ההשקעות של הגופים המוסדיים ומפרטת את השינויים הנדרשים לשיטת הממונה בהגדרת מטרתיה, תפקידיה ופעילותה של ועדת השקעות (וכנגזרת גם בהרכב ובכשירות חברה). העמדה מתייחסת להתאמות הוראות הדין בעיקר ביחס להרכבה של ועדת ההשקעות ואופן מינוי חברה וביחס להיקף תפקידיה, ממפורט להלן:

הרכב הוועדה - במסגרת נייר העמדה מוצע לפעול לחיזוק עצמאות ואי תלות חברי הוועדה ולקבוע שכל חברי הוועדה יהיו נציגים בלתי תלויים אשר יבחרו על ידי ועדה ציבורית בראשות שופט מחוזי או עליון בדימוס ויוחלו לעניין זה הוראות דומות למינוי דירקטורים במבטח ללא שולט, לפרטים נוספים ראה ביאור 1(ג) לדוחות הכספיים. כן מוצע להעלות את רף הכשירות המקצועית של חברי הוועדה כך שחברי הוועדה יידרשו לניסיון של לפחות חמש שנים בתחום, חלף הדרישה הנוכחית שמסתפקת בשנתיים בלבד.

תפקידי הוועדה - בהתאם לנייר העמדה תפקידיה של ועדת ההשקעות כגורם מפקח על ניהול ההשקעות לטובת ציבור החוסכים, ולא כגורם שמעורב בניהול ההשקעות עצמן. במסגרת זאת צומצמה סמכות ועדת ההשקעות לאישור עסקאות עם צדדים קשורים או אישור עסקאות אחרות בהן קיים חשש לניגוד עניינים וכן הודגשו תפקידיה וסמכותה הבלעדית של ועדת השקעות עמיתים לקבל החלטות באופן עצמאי ובלעדי ביחס לאופן הצבעה באסיפות כלליות של תאגידים ציבוריים. בנוסף מוצע כי וועדת ההשקעות תפקח על יישום מדיניות ההשקעות כפי שתיקבע על ידי דירקטוריון הגוף המוסדי, חלף המצב הנוהג היום לפיו דירקטוריון החברה קובע מדיניות השקעות כללית וועדת ההשקעות קובעת מדיניות השקעות ספציפית, בתוך המדיניות הכוללת שקבע הדירקטוריון. במסגרת נייר העמדה מוצע כי הדירקטוריון יקבע את מדיניות ההשקעות, ואילו וועדת ההשקעות תבחן את המדיניות שנקבעה ותהא רשאית להתנגד לסעיפים שנקבעו במדיניות.

להערכת הגופים המוסדיים בקבוצה, לנייר העמדה, ככל שהוראותיו יהפכו להנחיות מחייבות, צפוי כי תהיינה השלכות לעניין הממשל התאגידי בגופים המוסדיים, לרבות לעניין סמכויות הדירקטוריון בכל הקשור לתפקוד ועדת ההשקעות והרכב חברה. בשלב זה לא ניתן להעריך אם ומה יהיו השלכות של נייר העמדה ביחס לתפקוד ועדת ההשקעות, אופן ביצוע תפקידיה והשלכותיו ביחס לניהול השקעות העמיתים, ואלה צפוי כי יתבררו על פני זמן. הגופים המוסדיים בחברה לומדים את נייר העמדה ואת ההתאמות שיידרשו ככל שיגובש כנוסח מחייב.

הערכת הגופים המוסדיים בקשר עם נייר העמדה הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, באופן יישומו בפועל של נייר העמדה ובנוסחו הסופי.

ועדת השקעות נוסטרו - בחודש פברואר 2018 פורסמה טיוטת חוזר ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה. טיוטת החוזר מסדירה היבטים שונים בדרכי עבודת ועדת השקעות נוסטרו לרבות בנושאים הבאים: מספר החברים; תנאי הסף לכשירות; תפקידי הוועדה ודרכי עבודתה. איתור ומינוי המועמדים לוועדת השקעות נוסטרו נעשה על ידי הדירקטוריון, כאשר החברים שהינם נציגים חיצוניים ממונים מקרב הדירקטורים החיצוניים המכהנים בחברה או נציגים חיצוניים.

ועדת משנה לאשראי - בהתאם להוראות הממונה, מינו ועדות ההשקעה, באישור הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה, ועדת משנה לאשראי משותפת לגופים המוסדיים בקבוצה ("ועדת משנה לאשראי").

ועדת המשנה לאשראי מורכבת מחברים שהינם בעלי מומחיות וניסיון מוכחים בתחום האשראי. ועדת המשנה לאשראי כוללת נציגים חיצוניים בלבד.

תפקידיה של ועדת המשנה לאשראי הם לפקח על יישום מדיניות הדירקטוריון וועדות ההשקעות לעניין העמדת אשראי, לאשר העמדת אשראי בהתאם למדרג הסמכויות, ולקבל החלטות על אופן הטיפול בחובות בעייתיים, בהתאם למדרג הסמכויות.

ועדת אשראי פנימית - בהתאם להוראות הממונה, הגופים המוסדיים בקבוצה מינו ועדת אשראי פנימית המורכבת ממנהלים בכנף, אשר תפקידיה הם: לאשר העמדת הלוואה פרטית מנכסי הנוסטרו, מתן המלצה על העמדת הלוואה פרטית וטיפול בה ואישור תיקונים שאינם מהותיים בהלוואות פרטיות, הכל בהתאם למדרג הסמכויות.

10.5.4 מגבלות, חקיקה, תקינה, חוזרים ואילוצים מיוחדים החלים על ניהול השקעות גופים מוסדיים

ניהול ההשקעות של גופים מוסדיים כפוף להוראות הדין החלות על מבטחים ועל קרנות הפנסיה וקופות גמל לרבות הוראות הממונה, כפי שהן מתפרסמות מעת לעת.

במסגרת זו, פעילות ההשקעה כפופה בעיקר לתקנות ההשקעה, לפרק 4 לחוזר המאוחד - ניהול נכסי השקעה ("החוזר המאוחד") וכן להוראות חוזר כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים (בסעיף זה: "חוזר כללי השקעה"). תקנות ההשקעה, החוזר המאוחד וכן חוזר כללי השקעה מסדירים את עיקר מסגרת הוראות הדין החלה על השקעות גוף מוסדי.

10.5.4.1 תקנות ההשקעה, החוזר המאוחד וכללי ההשקעה (בס"ק זה: "הוראות הדין")

הוראות הדין קובעות את המסגרת הרגולטורית החלה על השקעות גוף מוסדי, ומתייחסות, בין השאר, לנושאים הבאים: א. מגבלות לחשיפה לתאגיד בודד וקבוצת תאגידים, חשיפה מצטברת לחמשת התאגידים הגדולים ביותר וחמשת קבוצות התאגידים הגדולות ביותר, כהגדרתן בתקנות; ב. השקעה בחו"ל במדינות שדירוג האשראי שלהן הוא (BBB-) ומעלה או חברות ב-OECD; ג. הגבלת החזקה באמצעי שליטה של תאגיד עד ל- 20%, למעט שותפויות ותאגיד נדל"ן לגביהן הותר להגיע לשיעור החזקה של 49% במגבלות מסוימות ובהיקף מצטבר מקסימלי שנקבע בדין; ד. מגבלה כמותית להשקעה בזכויות מקרקעין מתוך סך נכסי הגוף המוסדי - עד 15%; ה. מגבלה לגבי שיעור ההחזקה בסדרת אג"ח סחיר לעד 25% מכל סדרה; ו. הגדרת צדדים קשורים לגוף המוסדי והטלת מגבלות על השקעות בגופים כאמור; ז. מגבלה על העמדת הלוואות שאינן מדורגות; ח. בנוסטרו - דרישה לקביעת כללים לניהול הנכסים כנגד ההתחייבויות לרבות לעניין מידת התאמת מח"מ נכסי ההשקעה, שיעור המזילות ותנאי ההצמדה למאפייני ההתחייבויות; ט. קביעת כללים לתיקון חריגות אקטיביות ופסיביות מהוראות תקנות ההשקעה, דיווחים וסנקציות.

בחודש יוני 2021 פורסמו תיקונים לתקנות ההשקעה, אשר כוללים בין היתר: (א) שינוי המגבלה לפיה משקיע מוסדי לא יוכל להחזיק למעלה מ-20% מיחידות קרן סל, באופן שתחול רק על קרנות סל שהן צד קשור לגוף המוסדי; (ב) מתן אפשרות בהתקיימות מספר תנאים למשקיע מוסדי לרכוש, באמצעות כספי עמיתים בלבד, אמצעי שליטה נוספים מאמצעי שליטה בתאגידים מסוימים בתחום התשתיות בישראל; (ג) מתן אפשרות למשקיע מוסדי להשקיע באגרות חוב היברידיות בישראל בכפוף להתקיימות מספר תנאים.

בנוסף, התיקונים כוללים הקלות בסוגי ההשקעות המותרות לקרנות ותיקות. בהקשר זה יצויין כי עתודות הוותיקה הינה קרן פנסיה ותיקה.

להערכת הגופים המוסדיים בקבוצה, אין לתיקונים האמורים השלכות מהותיות על הגופים המוסדיים או על כללי ההשקעה ביחס לכספי עמיתים.

הערכות הגופים המוסדיים בקבוצה בקשר עם תיקון תקנות ההשקעה הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה נוכח השלב הראשוני של יישום התקנות.

10.5.4.2 מגבלות על החזקה ועל ביצוע השקעות ואופן אישורן

בהתאם לדינים שונים, נמנות החזקות הקבוצה בתאגידים שונים - הן החזקות בנוסטרו והן החזקות עבור אחרים (כגון: כספי פוליסות תלויות תשואה, קופות גמל וקרנות פנסיה) במשותף. בשל מגבלות החזקה הקיימות בדין לגבי תאגידים בענפי פעילות מסוימים (כגון: תאגידים בנקאיים, מבטחים, חברות תקשורת) ואו ביחס להחזקות בתאגידים שהינם צדדים קשורים של הקבוצה, ההחזקה המצרפית האמורה עלולה להיות מוגבלת והקבוצה עלולה להיות מנועה לעיתים מלהגדיל החזקות בניירות ערך של תאגידים כאמור, ולעיתים אף להידרש למכור החזקות קיימות, לרבות מהחזקות הקבוצה עבור אחרים. להשלכות הצפויות של שינוי מנגנון הבטחת התשואה ראה סעיף 10.5.5.1 (ב) להלן.

בנוסף בהתאם להוראות החוק לקידום התחרות ולצמצום הריכוזיות, התשע"ד-2013, החזקות גוף מוסדי בסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד ריאלי משמעותי לא יעלו על 10%. נכון למועד פרסום הדוח, אין להוראה זו השלכה מהותית על פעילות ההשקעה של הגופים המוסדיים בקבוצה.

בחודש יולי 2019 פירסמה הרשות "מדיניות למתן היתר להחזקת אמצעי שליטה בגוף מוסדי בלא שולט לגופים המנהלים כספי לקוחות", אשר קובעת תנאים שבהתקיימם יינתן היתר החזקה (החזקה מעל 5% מסוג מסוים של אמצעי שליטה) של גופים מוסדיים, קרנות נאמנות או קרנות סל המבקשים לקבל היתר החזקה בגוף מוסדי בלא שולט. בהתאם למדיניות האמורה, היתר כאמור יינתן במקרים בהם שיעור ההחזקה של מקבל היתר החזקה לא יעלה על 7.5% מאמצעי שליטה בגוף מוסדי בלא שולט ובלבד ששיעור החזקותיו שאינן עבור לקוחותיו יהיה נמוך מ-5%.

בהתאם למדיניות כאמור, במהלך שנת הדוח חלק מהגופים המוסדיים הגדילו את אחזקותיהם בחברה. לפרטים נוספים ראה חלק ד' - פרטים נוספים אודות התאגיד, סעיף 14.

בחודש מרס 2020, הורחבה המדיניות האמורה ונקבע כי ניתן להגיש בקשה להיתר כאמור גם ביחס לגופים מוסדיים שיש להם בעל שליטה. בהתאם, בחודש אפריל 2020 הגישו הגופים המוסדיים בקבוצה בקשה לקבלת היתר החזיק עד 7.5% מאמצעי שליטה בגופים מוסדיים אחרים אשר אושרה בחודש מרס 2021.

מגבלות על השקעה בצדדים קשורים - נוכח היותה של החברה, חברה ללא גרעין שליטה ונוכח העובדה כי בגופים מוסדיים קיימים מאפיינים שונים, שאינם מצויים בכל חברה ציבורית ואשר קיומם מצדיק התייחסות שונה, בין היתר לאור העובדה כי הגופים המוסדיים מנהלים כספי עמיתים, אימצה החברה נוהל לאיתור ואישור עסקאות עם צדדים קשורים בחברה החל, בין היתר, על בעלי עניין בחברה, דירקטורים, וגורמים נוספים, במסגרתו נקבעו פרוצדורות לאישור עסקאות עם צדדים קשורים והשקעות בהם וכן נקבעו מגבלות חשיפה לצדדים קשורים. יצוין כי ביחס לכספי נוסטרו של הגופים המוסדיים בקבוצה, אלוור נדל"ן ומלונאות בע"מ מוגדרת כצד קשור גם בהתאם לתקנות ההשקעה. לפירוט נוסף בדבר סטטוס השליטה בחברה ראה ביאורים 1(א) ו-1(ג) לדוחות הכספיים, לפרטים נוספים אודות נוהל צדדים קשורים, ראה סעיף 11.3.1.2(א) להלן.

10.5.5 להלן פירוט הוראות הדין הסופיות המהותיות שפורסמו בשנת הדוח ולאחריה, וכן תמצית טיטות מהותיות שפורסמו על ידי הממונה, החלות על גופים מוסדיים בקשר עם ניהול השקעותיהם:

10.5.5.1 הוראות לעניין אופן השקעת הכספים וכללי השקעה

(א) טיטות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות) (הוראת שעה), התש"פ-2019 (להלן: "תקנות ההוצאות")

תקנות ההוצאות קובעות את סוגי ההוצאות בהן ניתן לחייב את העמיתים ומחילות מגבלה מצטברת כמותית שנתית בשיעור של 0.25% מהנכסים, על סכום ההוצאות שניתן לחייב את העמיתים, בגין חלק מסעיפי ההוצאות הנכללים בתקנות ההוצאות.

במהלך השנים האחרונות, הוארכו תקנות ההוצאות מעת לעת ולאחרונה, בחודש דצמבר 2021, אישרה ועדת הכספים של הכנסת תקנות אשר מאריכות את התקופה במסגרתה חלה מגבלת ההוצאות הישירות שניתן לגבות מנכסי הקופות כנגד התחייבויות תלויות תשואה עד ליום 6 באפריל 2022. אישור ועדת הכספים ניתן לאור עבודת ועדה מקצועית ובלתי תלויה לבחינת נושא ההוצאות הישירות, שנועדה לבחון האם ניהול חיצוני של השקעות מסוימות מגדיל את התשואה נטו עבור החוסך.

בחודש נובמבר 2021 פורסם דוח הוועדה המייעצת לממונה בנושא בחינת ההוצאות הישירות (להלן: "דוח ההוצאות הישירות"). במסגרת דוח ההוצאות הישירות המליצה הוועדה, בין היתר, לבטל את גביית ההוצאות הישירות בנפרד מדמי הניהול ולגבות, במידת האפשר, שיעור אחד ידוע מראש מהצבירה; לעודד ניהול השקעות במסגרת מסלולי השקעה פסיביים, אשר יעקבו אחר מספר מדדים מרכזיים בארץ ובעולם; לאפשר לגופים המוסדיים להציע מסלולי השקעה עם דמי ניהול מבוססי ביצועים; לשפר את השקיפות לממונה ולעמיתים בפרט בנוגע לתשואות של קרנות לא סחירות; לשפר את הליכי החלטה של ועדות ההשקעה בכל הנוגע להשקעה בקרנות לא סחירות, ולשפר את יכולות הפיקוח של הממונה באופן כללי ובפרט על השקעות הגופים המוסדיים.

אי הארכת תוקף התקנות כאמור או אישורן במתכונת שונה מהמתכונת הקיימת יכול ויגרום להשפעה מהותית, בכל הנוגע לאופן השקעת כספי עמיתים ומבוטחים והתשואה שתושג עבורם וכפועל יוצא יכול וישפיע גם על הכנסות החברה מדמי ניהול. בשלב ראשוני זה, בטרם התברר איזה מבין המלצות הוועדה יאומצו ובאיזה אופן, הגופים המוסדיים בקבוצה אינם יכולים להעריך את השפעות דוח ההוצאות הישירות.

הערכת החברה בקשר עם השלכות תקנות ההוצאות הישירות ודוח ההוצאות הישירות הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות וזאת, בין היתר, לאור ההוראות שיקבעו ביחס להארכת תקנות ההוצאות ו/או תכולתן, וכן שינויים שיחולו, ככל שיחולו, ביחס למוצרים הפנסיוניים השונים, כתוצאה מדוח ההוצאות הישירות.

(ב) שינוי מנגנון הבטחת היציבות בתשואות קרנות הפנסיה

בחודש נובמבר 2021 אושרה, במסגרת חוק ההסדרים, החלפת מנגנון הבטחת יציבות החיסכון הפנסיוני באמצעות אגרות חוב מיועדות במנגנון חדש להבטחת יציבות כאמור באמצעות השלמת תשואה לשיעור שנתי של 5.15% בתוספת מדד ("מנגנון השלמת התשואה"). עיקר השינוי במנגנון הינו כי בגין גידול בנכסים ובגין פירעון שוטף של אג"ח מיועדות בקרנות הפנסיה מיום 1 לאוקטובר 2022 ("מועד התחילה") ואילך ישקיעו החברות המנהלות כספים לפי מדיניות ההשקעות במסלול שבו מנוהלים היקף הנכסים הגדול ביותר במועד הקובע. לאחר 5 שנים, תבוצע השוואה של תשואת הנכסים לחמש שנים אל מול תשואת היעד המצטברת (תשואה של 28.54%, צמודה למדד). ככל שתשואת הנכסים בשוק ההון תהיה נמוכה מתשואת היעד, המדינה תעביר לקרן הפנסיה את הפרש התשואה. במידה שתשואת הנכסים תהיה גבוהה מתשואת היעד המצטברת, היתרה שמעבר לתשואת היעד תועבר לקרן ייעודית, שתשמש להשלמת תשואה של קרנות הפנסיה בעתיד. ההסדר האמור יחול באופן הדרגתי ביחס לעד 30% מנכסי קרן הפנסיה. על נכסי קרנות הפנסיה שהושקעו באג"ח מיועדות עד ליום התחילה יחול המנגנון הקיים, עד למועד פדיון.

בחודש דצמבר 2021 פורסמו טיוטות של הוראות משלימות לעניין יישום המנגנון בקשר עם הבטחת התשואה.

בשלב ראשוני זה, כלל פנסיה וגמל אינה יכולה להעריך את מלוא השפעות המנגנון המפורט לעיל, אשר עשוי מחד להיטיב במידה מסוימת עם העמיתים נוכח שינוי שיעור התשואה המובטחת ומאידך לשנות את המנגנון הנוהג ביחס לאופן הבטחת התשואה. התיקון צפוי להביא להגדלת היקף הנכסים המנוהלים על-ידי החברות המנהלות בשוק החופשי, הסחיר והבלתי סחיר, ולפיכך צפוי כי יהיה כרוך בעלויות נוספות. בנוסף, הגדלת היקף הנכסים המנוהלים צפויה להשליך על החזקות הגופים המוסדיים בקבוצה בניירות ערך אשר קיימות בהן מגבלות החזקה רגולטוריות מצטברות.

הערכת החברה בקשר עם ההשלכות האפשריות של יישום מנגנון השלמת התשואה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע הראשוני המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות והן תלויות, בין היתר, באופן יישום המנגנון, בהסדרים המשלימים שיקבעו בתקנות, בהיערכות הגופים המוסדיים ובהתנהגות השוק.

(ג) טיוטת תיקון הוראות החוזר המאוחד - שיקולי השקעה הנוגעים להיבטים סביבתיים, חברתיים והיבטי ממשל תאגידי ולסיכונים מתפתחים, סיכוני סייבר וסיכונים טכנולוגיים

בחודש פברואר 2021 פרסם הממונה טיוטת תיקון הוראות החוזר המאוחד, לפיו על ועדת ההשקעות של משקיע מוסדי לקבוע במסגרת מדיניות ההשקעה הכללית, מדיניות שמתייחסת להיבטים סביבתיים, חברתיים ולהיבטי ממשל תאגידי ("ESG") בתאגידים בהם משקיע המשקיע המוסדי. מדיניות זו תתייחס בין היתר לזיהוי סיכונים רלבנטיים שעשויים להשפיע על תיק ההשקעות, כמו סיכונים הנובעים מהשפעות סביבתיות ומשינויי אקלים. וועדת ההשקעות תהא רשאית לקבוע שניתן להתקשר עם נותני שירות חיצוניים בעלי מומחיות בתחום ה-ESG בכפוף להתקיימותם של תנאים מסוימים. במסגרת אותה מדיניות יפרט המשקיע המוסדי שיקולי השקעה הנוגעים לסיכונים טכנולוגיים ולסיכוני סייבר. עוד טרם פרסום התיקון, קבעו וועדות ההשקעה של הגופים המוסדיים בחברה מדיניות שמתייחסת להיבטי ESG. הגופים המוסדיים בקבוצה נערכים לעדכון ותיקון מדיניות ה-ESG בהתאם להוראות הממונה.

הערכת הגופים המוסדיים בקבוצה, לטיטת הממונה האמורה, ככל שתתקבל, אין השלכות מהותיות על הגופים המוסדיים בקבוצה, יחד עם זאת הגופים המוסדיים לומדים לעומק את שיקולי ההשקעה אליהם מתייחס התיקון ונערכים ליישום מדיניות ESG מתוקנת.

הערכת הגופים המוסדיים בקשר עם טיוטת התיקון הינה מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, באופן יישומו בפועל של התיקון.

(ד) טיוטת תיקון הוראות החוזר המאוחד ותקנות ההשקעה - כללי השקעות נכסי חברת ביטוח כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה

ביום 7 ביוני 2021 פרסם הממונה טיוטת חוזר שעניינה תיקון הוראות החוזר המאוחד- פרק 4 לשער 5 "ניהול נכסי השקעה" לעניין כללי השקעות נכסי חברת ביטוח כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה, המציעה לקבוע הוראות לעניין התחייבויות שאינן תלויות תשואה של חברת ביטוח, הצפויות להחליף חלק מההוראות שנקבעו בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופת גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים) התשע"ב-2012, במסגרתן, בין היתר, מוצע להגדיר הון עצמי כפי שנרשם בדוח הכספי האחרון של חברת הביטוח ולעדכן את מגבלות ההשקעה הקבועות בתקנות כאמור.

כלל ביטוח לומדת את טיוטת החוזר והשלכותיה ביחס למגבלות ההשקעה שאינן תלויות תשואה.

(ה) תיקון הוראות החוזר המאוחד מודל דירוג פנימי

בחודש נובמבר 2020 ובמטרה לעודד את שיפור איכות ההערכה והניהול של סיכוני האשראי בגין השקעות בנכסי חוב ולקדם התמחות בדירוג אשראי בגופים מוסדיים, פרסם הממונה תיקון להוראות החוזר המאוחד, במסגרתו נוספו תנאים חדשים לתנאים הקיימים בפרק ניהול נכסי השקעה לעניין מודל דירוג פנימי של אשראי הניתן על ידי גופים מוסדיים ("התיקון"). במסגרת התיקון נקבע כי יראו מודל הדירוג המקיים את התנאים החדשים שנדרשים במסגרת התיקון, כמודל דירוג פנימי שאישר הממונה וזאת חלף אישורו של הממונה למודל, שנדרש בעבר. התיקון מפרט את התנאים הנדרשים בהתייחס למאפייני המודל, אופן תיקופו, תיעודו ואופן השימוש בו. עוד נקבע כי דירקטוריון הגוף המוסדי יוכל להסמיך ועדה מוועדותיו לביצוע תפקידיו הקשורים באישור מודל דירוג פנימי ופיקוח על השימוש בו. הגופים המוסדיים בקבוצה נערכים לפיתוח ואישור מודלים לדירוג פנימי כאמור.

(ו) תיקון הוראות החוזר המאוחד - השאלת ניירות ערך

בחודש מאי 2021 פרסם הממונה תיקון הוראות החוזר המאוחד המאפשר השאלה מול בורסה וזאת נוכח השקת מערכת מאגר ההשאלות המרכזי לניירות ערך של הבורסה לניירות ערך, כמו כן עודכנו חובות האנליזה המוטלות על גוף מוסדי טרם ביצוע השאלת נייר ערך.

(ז) טיוטת תיקון החוזר המאוחד - אג"ח מיועדות

בחודש פברואר 2022 פרסם הממונה טיוטת תיקון הוראות החוזר המאוחד, במסגרתה הוצע לתקן ולהבהיר את הבאים: נוספה הבהרה אגב שינוי מנגנון הבטחת תשואה, כי השקעות המתבצעות במסגרת אפיק מובטח תשואה יכולות להיות מנוהלות בסלי השקעה. כמו כן, ניתנה אפשרות להעברת ניירות ערך לסל סחיר במקרים מסוימים; נקבע כי סל השקעה לניהול סיכוני השקעה במט"ח ייחשב כסל סחיר; הותר להחזיק ביתרות מזומנים ושווה מזומנים במסלול השקעה מתמחה מחקה מדד בשיעור שלא יעלה על 40% גם בבנק שפועל מחוץ לישראל ובלבד שהבנק מדורג בדירוג AA- לפחות; נקבע כי השקעה של גוף מוסדי או קבוצת משקיעים בתאגיד נדל"ן בשיעור העולה על 20% מסוג מסוים של אמצעי שליטה ועד שיעור של 49% מסוג מסוים של אמצעי שליטה, תתאפשר רק בתנאי שאמצעי השליטה בתאגיד הנדל"ן לא סחירים.

להערכת הגופים המוסדיים בקבוצה לטייטה האמורה לעיל אין השלכות מהותיות על הגופים המוסדיים בקבוצה.

הערכת הגופים המוסדיים בקשר עם טיוטת התיקון הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, באופן יישומו בפועל.

10.5.5.2 הוראות בתחום הנשיה

(א) חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018

בחודש מרס 2018 אושר בכנסת **חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018 ("החוק")**, אשר נכנס לתוקף בחודש ספטמבר 2019 ומטרתו להסדיר מחדש את דיני חדלות הפירעון והליכי שיקום והבראה. הוראות החוק מחליפות שורה של הוראות דין אשר הסדירו עד כה את דיני חדלות הפירעון. החוק מסדיר, בין השאר, את הנושאים הבאים: (1) הגדרת חדלות הפירעון של תאגיד; (2) אפשרויות הכניסה להליכי שיקום ו/או פירוק של תאגיד; (3) חלוקת התמורות בין הנושים השונים; (4) הגבלת כוחם של בעלי שעבוד צף כך שיוכלו להפירע רק מ-75% מהנכסים הכפופים לשעבוד הצף, כך שהנושים שאינם מובטחים יזכו לפירעון גדול יותר של החוב כלפיהם; (5) ביטול חלק מהחובות בדין קדימה; (6) קביעת חובת זהירות מיוחדת לדירקטורים ומנכ"לים במצב שבו החברה מצויה במצב כלכלי של חדלות פירעון אבל עוד לא הוכרזה ככזו מן הבחינה המשפטית; (7) קביעת הוראות המקנות לבית המשפט סמכות להורות לספק אשר סיפק ערב מתן צו לפתיחת הליכים לגבי התאגיד, או בסמוך לפני המועד האמור גם אם הפסיק לספק, הספקת שירות או מצרך חיוני לתאגיד בשיקום.

בנוסף, בחודש מרס 2021 נחקק **תיקון חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי (תיקון מס' 4 - הוראת שעה) (נגיף הקורונה החדש) (עיקוב הליכים לשם גיבוש ואישור הסדר חוב) שנועד לתת מענה לעליה בהיקף החייבים שנקלעו לקשיים כלכליים בשל משבר הקורונה**. עיקרי התיקון כוללים אפשרות לקבלת צו הקפאת הליכים למשך שלושה חודשים, עם אפשרות הארכה לחודש נוסף, שימור התקשרויות חוזיות של החברה, והותרת נושאי המשרה בחברה (כאשר נוספה חובת מינוי מנהל הסדר). בינואר 2022 פורסמה טיוטה שמאריכה את תיקון מס' 4 עד לספטמבר 2022.

להערכת החברה יכול כי להוראת השעה תהיינה השלכות בכל הקשור להשקעות באג"ח של תאגידים, נוכח האפשרות של התאגיד לקבל בתנאים מסוימים צו הקפאת הליכים למשך שלושה חודשים.

הערכת החברה בקשר עם הוראת השעה הינה מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, באופן יישומה בפועל.

(ב) תיקון הוראות החוזר המאוחד - הסדרי חוב

בחודש מאי 2021 תוקנו הוראות החוזר המאוחד ביחס להסדרי חוב. התיקון צמצם את ההגדרה של הסדר חוב והחיל את הוראות החוזר על חובות שהונפקו מחוץ לישראל.

להערכת הגופים המוסדיים בקבוצה, לתיקון האמור לעיל, אין השלכות מהותיות על הגופים המוסדיים בקבוצה.

(ג) תזכיר חוק מיסוי שותפויות

בחודש אוגוסט 2021 אושרה בקריאה ראשונה במליאת הכנסת הצעה לתיקון לפקודת מס הכנסה בעניין מיסוי שותפויות וקרנות השקעה, במסגרת הצעת חוק ההסדרים. במסגרת הצעת התיקון, שפוצלה בהמשך מחוק ההסדרים, מוצע לעדכן את כללי המיסוי והדיווח שחלים על שותפויות בישראל באופן דומה לרפורמה שנעשתה בקשר עם חברות בית וחברות משפחתיות, תוך אימוץ של המודל המיסויי שנקבע בפסיקה לפיו מכירת זכות בשותפות כמוה כמכירת זכות בחברה.

עוד מוצע להסדיר את אופן המיסוי החל על שותפויות ושותפים המשקיעים בנכסים פיננסיים באמצעות קרנות השקעה וכן להסדיר את הטבות המס הניתנות על השקעת תושב חוץ בקרן הון סיכון, המשקיעה בחברות מ"פ או ייצור של מוצרים או תהליכים חדשניים ועתירי ידע, תוך ביטול סעיף 16א אשר מכוחו ניתנו עד כה ההטבות במסגרת אישורים פרטניים.

החברה לומדת את הוראות הצעת החוק בקשר עם הרפורמה למיסוי שותפויות, אשר מצויה בשלבים ראשונים של הליכי חקיקה.

10.5.5.3 הרחבת אפשרויות ההשקעה

(א) תיקון הוראות החוזר המאוחד, שיתוף פעולה עם קרן קשורה

בחודש יוני 2021 תוקנו הוראות החוזר המאוחד באופן שהותר לגוף מוסדי ליתן שירותי ניהול השקעות על ידי מבטח לקרן השקעה שהיא צד קשור לו באופן שיגביר את היתרון התחרותי של קבוצת המשקיעים בהשתתפות בעסקאות ויביא ליעילות כלכלית וחיסכון בעלויות של קבוצת המשקיעים מחד, תוך מזעור ככל הניתן של חשש לניגודי עניינים מאידך. החוזר מגדיר את התנאים שבהתיימם יתאפשר שיתוף פעולה בין קבוצת המשקיעים לבין קרן השקעה המהווה צד קשור וביניהם, מתן שירותי ניהול השקעות ביחס לנכסים לא סחירים בלבד וביחס לנכסים לא סחירים שמוחזקים על ידי משקיע מוסדי הנמנה על קבוצת המשקיעים, אישור ועדות ההשקעה של כל המשקיעים המוסדיים את שיעור ההשקעה המזערי אליו תתחייב הקרן וכו'.

החברה לומדת את התיקון ובוחנת את ההזדמנות העסקית הטמונה בו.

(ב) עמדת ממונה - השקעה בחברות אינשורטק ובתאגיד השקעה בתחום טכנולוגיה פיננסית חדשנית

בחודש ינואר 2022 פרסם הממונה נייר מדיניות בדבר השקעה בחברות אינשורטק ובתאגיד השקעה בתחום טכנולוגיה פיננסית חדשנית, המחליף את עמדת הממונה בעניין מינואר 2020. המדיניות כוללת קווים מנחים למתן אישור עבור שליטה או החזקה באמצעי שליטה בתאגיד אינשורטק ובתאגיד השקעה בתחום טכנולוגיה פיננסית חדשנית בשיעור העולה על 20%.

(ג) מסלול הטבה מס' 43 - עידוד השקעות של גופי השקעה מוסדיים בתעשייה עתירת הידע

בחודש יולי 2020 פירסמה הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית מסלול הטבה מס' 43 במטרה לעודד השקעות של גופים מוסדיים בחברות הייטק ישראליות. במסגרת התוכנית, ובהתייממותם של התנאים המפורטים במסלול ההטבה, תינתן הגנה חלקית של רשות החדשנות מפני הפסדים בהשקעות כאמור. בהתאם, הגישו הגופים המוסדיים בקבוצה בקשה לקבלת הגנת השקעות בהתאם למסלול ההטבה. בחודש ספטמבר 2020 זכו הגופים המוסדיים בקבוצה בהטבה האמורה בהיקף של עד 200 מיליון ש"ח. הגופים המוסדיים בקבוצה ביצעו השקעות בהתאם להוראות המסלול. להערכת הגופים המוסדיים בחברה, אין למסלול ההטבה השלכות מהותיות על השקעות הגופים המוסדיים בקבוצה.

הערכת החברה בקשר עם האמור הינה מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח והתוצאה בפועל עשויה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה והיא תלויה, בין היתר, בהשקעות שיבוצעו על ידי הגופים המוסדיים.

10.5.6 השקעות מנוהלות

להשפעת ההכנסות מהשקעות על רווחי החברה ראה חלק ב' לדוח - דוח הדירקטוריון סעיף 2.1.4.

10.5.6.1 התפלגות הנכסים המנוהלים בכלל ביטוח ליום 31 בדצמבר 2021

נוסטרו - נכסים המוחזקים כנגד התחייבויות בביטוח חיים ובריאות (סיעוד ומחלות קשות)	נוסטרו - נכסים המוחזקים כנגד התחייבויות בביטוח כללי, בריאות והון עצמי ⁶¹	נכסים המוחזקים כנגד התחייבויות ביטוחיות תלויות תשואה	
2.62%	21.20%	10.53%	מזומנים ושווי מזומנים
1.49%	20.15%	9.83%	אג"ח ממשלתיות סחירות
4.10%	12.62%	15.48%	אג"ח קונצרניות סחירות
5.67%	13.80%	42.70%	מניות וני"ע סחירים אחרים
57.46%	0.00%	0.16%	אג"ח מיועדות
16.36%	11.93%	7.16%	פיקדונות והלוואות
12.30%	20.30%	14.14%	אחרים*
100.00%	100.00%	100.00%	סך הכל נכסים

* כולל בעיקר אג"ח קונצרני לא סחיר, קרנות השקעה וזכויות במקרקעין.

10.5.6.2 התפלגות הנכסים המנוהלים בכלל ביטוח אשראי ליום 31 בדצמבר 2021:

נוסטרו - נכסים המוחזקים כנגד התחייבויות בביטוח חיים	נכסים המוחזקים כנגד התחייבויות ביטוחיות תלויות תשואה	נוסטרו - נכסים המוחזקים כנגד התחייבויות בביטוח כללי והון עצמי	
-	-	11.74%	מזומנים ושווי מזומנים
-	-	40.78%	אג"ח ממשלתיות סחירות
-	-	16.18%	אג"ח קונצרניות סחירות
-	-	10.06%	מניות וני"ע סחירים אחרים
-	-	19.35%	פיקדונות והלוואות
-	-	1.89%	אחרים*
-	-	100.00%	סך הכל נכסים

* כולל בעיקר אג"ח קונצרני לא סחיר, קרנות השקעה וזכויות במקרקעין.

10.5.6.3 התפלגות נכסי קרנות הפנסיה המנוהלות על ידי החברות המנהלות בקבוצה (כלל פנסיה וגמל ועודדות הותיקה) ליום 31 בדצמבר 2021

עודדות הותיקה	מיטבית-עתודות קרן משלימה	מיטבית-עתודות קרן חדשה	
1.97%	12.66%	4.59%	מזומנים ושווי מזומנים
13.70%	16.60%	1.55%	אג"ח ממשלתיות סחירות
11.00%	18.89%	5.36%	אג"ח קונצרניות סחירות
17.55%	39.86%	41.78%	מניות וני"ע סחירים אחרים
40.42%	0.00%	29.31%	אג"ח מיועדות
4.22%	3.13%	4.10%	פיקדונות והלוואות
11.14%	8.86%	13.31%	אחרים*
100.00%	100.00%	100.00%	סך הכל נכסים

* כולל בעיקר אג"ח קונצרני לא סחיר, קרנות השקעה וזכויות במקרקעין.

10.5.6.4 התפלגות נכסי קופות הגמל המנוהלות על ידי כלל פנסיה וגמל ליום 31 בדצמבר 2021 לפי חלוקה לסוגי קופות:

קופות גמל מרכזיות	קרנות השתלמות	קופת גמל לתגמולים	
13.75%	16.57%	8.24%	מזומנים ושוי מזומנים
15.67%	9.91%	15.45%	אג"ח ממשלתיות סחירות
21.66%	11.95%	22.32%	אג"ח קונצרניות סחירות
37.80%	41.53%	29.98%	מניות וני"ע סחירים אחרים
5.57%	8.93%	7.03%	פיקדונות והלוואות
5.55%	11.11%	16.98%	השקעות אחרות*
100.00%	100.00%	100.00%	סך הכל נכסים

* כולל בעיקר אג"ח קונצרני לא סחיר, קרנות השקעה וזכויות במקרקעין.

10.5.7 השקעות בחברות מוחזקות

בשנת הדוח לא היו לחברה השקעות מהותיות בחברות מוחזקות ו/או שותפויות ו/או מיזמים שאינן חברות בנות. לפרטים בדבר נוהל לבחינת המהותיות לצורך סיווג עסקאות השקעה שאימצה החברה ראה סעיף 11.3.1.5 להלן. לפרטים בדבר עסקת מכלול והרחבת פעילות כלל פיננסים ראה סעיף 9.2 לעיל.

10.6 ביטוח משנה

ביטוח משנה הינו כלי לניהול סיכונים ביטוחיים וגיודורם ולהגנה על ההון. באמצעות ביטוח המשנה חולקת חברת הביטוח את סיכונה עם חברות ביטוח נוספות, מצמצמת את חשיפתה לסיכונים ביטוחיים (בפרט לצבר של נזקים באירוע קטסטרופה, כגון נזקי טבע, רעידת אדמה, אש וכד') ומאפשרת הרחבת היקף ההתייבויות הביטוחיות אותן היא יכולה לקחת על עצמה וזאת בתמורה כספית ותוך יצירת חשיפה לסיכון צד נגדי.

ההתקשרות בביטוח משנה אינה פוטרת את חברת הביטוח מהתייבויותיה כלפי המבוטחים וההתחשבות עם מבטחי המשנה מבוצעת לאורך שנות החשיפה הביטוחית. לפיכך יש חשיבות ליציבות מבטחי המשנה.

סוגי חוזי ביטוח המשנה העיקריים הינם:

1. **TREATY** - הסכם עם מבטח משנה, בו מתחייב מבטח המשנה להשתתף בסיכונים, בדרך כלל, בענף מסוים.
  2. **ביטוח פקולטטיבי** - הסכם עם מבטח משנה לגבי עסקים ספציפיים (לרוב אצל לקוחות עסקיים גדולים) אשר בהם גבולות האחריות חורגים מגבולות ה-TREATY, או שמסיבות אחרות החברה בוחרת לערוך אותו במסגרת זו.
- ההסכמים האמורים יכולים להיות עם מבטח משנה אחד או עם מספר מבטחי משנה.
- בנוסף, ניתן לחלק את חוזי ביטוח המשנה לפי אופן החלוקה בסיכונים:

1. **ביטוח משנה יחסי** - השתתפות מבטח המשנה בסיכון מוגדרת מראש בהתאם לחלקו היחסי בפרמיה והוא משתתף באותו שיעור שנטל על עצמו בתשלום הנזק. קיימים שני סוגים עיקריים של ביטוח משנה יחסי:
    - **חוזת מסוג "מיכסה" (QUOTA SHARE)** - הסכם ביטוח משנה יחסי, לפיו מסכימים מבטחי המשנה לקבל שיעור קבוע של כל הביטוחים מסוג מסוים שהמבטחים הישירים קיבלו עליהם. מבטח המשנה מקבל חלק יחסי מהפרמיה הרלוונטית שמקבל המבטח הישיר ומתחלק בנזקים ובהוצאות באותו יחס והכל עד לסכום שנקבע, ובהתאם לתנאי החוזה.
    - **חוזת מסוג "עודפים" (SURPLUS)** - הסכם ביטוח משנה יחסי, שבו המבטח הישיר נושא בסכום קבוע (ידה) אותו הוא קובע (שייר) ומבטח המשנה נושא במכפלות של הידה עד לקיבולת מוסכמת. אחוז ההשתתפות של החברה נקבע על פי יחס השייר מסכום הביטוח ובהתאם לכך הפרמיה והתביעות מתחלקות בין החברה למבטח המשנה. ככלל, בגין הסכם ביטוח משנה יחסי (Treaty או פקולטטיבי) מתקבלת עמלה ממבטחי המשנה בשיעור מוסכם מהפרמיה למבטחי משנה.
  2. **ביטוח משנה לא יחסי מסוג "הפסד יתר" (XOL - EXCESS OF LOSS)** - הסכם ביטוח משנה לא יחסי, לפיו מבטח המשנה לוקח על עצמו את הרובד שעליו הוסכם מראש ומשתתף בתשלום הנזק רק אם הנזק הגיע לרובד בו הוא משתתף. בחוזים מסוג זה החלוקה בסיכון אינה יחסית והשתתפות מבטח המשנה מותנית בגובה הנזק עד לתקרה שנקבעה, ככל שנקבעה.
- ביטוח הקטסטרופה** של כלל ביטוח הינו חוזת ביטוח משנה לא יחסי, אשר כלל ביטוח רוכשת על מנת להגן על השייר שלה (בנוסף לכיסוי הקיים בביטוחי המשנה היחסיים). וזאת על בסיס הערכה של הנזק הצפוי בשייר בהסתברות נתונה, לו כלל ביטוח עלולה להיות חשופה כתוצאה מאירוע קטסטרופה.
- בגין הסכמי ביטוח משנה לא יחסי, בדרך כלל לא מתקבלת עמלה ממבטחי משנה, למעט בביטוחים פקולטטיביים מסוג XOL - EXCESS OF LOSS.

10.6.1 מדיניות ביטוח המשנה

על פי חוזר הממונה בנושא "ניהול החשיפה למבטחי משנה" מיום 7 בדצמבר 2003, לפחות אחת לשנה ידון הדירקטוריון ויקבע את מדיניות החשיפה ואת הערכות המבטח לניהול החשיפה ולבקרה עליה, למבטח משנה בודד ולקבוצת מבטחי משנה בעלי זיקה כלכלית (להלן ביחד: "מבטחי משנה"). על הדירקטוריון לקיים את הדיון, לאחר שעמד על איכות הכלים הקיימים במבטח לניהול ולבקרה על החשיפה כלפי מבטחי המשנה.

מדיניות החשיפה למבטחי משנה תכלול, בין היתר, מדיניות ניהול החשיפה מול מבטחי משנה בענפים - חיים, כללי ובריאות, וכן הגדרת מסגרת חשיפה מרבית למבטחי המשנה, על-פי פרמטרים שיקבע הדירקטוריון. פרמטר כאמור אפשר שיהיה פרמטר איכותי, דוגמת דירוג הבינלאומי של מבטח המשנה.

הדירקטוריון יפקח על יישום המדיניות שקבע ויטפל באירועים חריגים.

הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה מאשרים אחת לשנה מדיניות ביטוח משנה בהתאם לתחומי הפעילות של הקבוצה, על בסיס המלצות שגובשו על ידי הנהלת כל גוף מוסדי/חטיבה והמלצות אגף ניהול סיכונים. במסגרת זו נקבעת מדי שנה מדיניות השיירים לענפים השונים וכן נבחנים הסדרי ביטוח המשנה לסוגיהם. לעניין החשיפה למבטחי משנה, מדיניות חברות הביטוח בקבוצה להתקשרויות חדשות כוללת דרישות סף לבחירת מבטחי משנה המתייחסות בין השאר לדירוג האשראי שלהם ולפרמטרים איכותיים נוספים, לרבות ביחס לניסיון העבר, כאשר בענפי ביטוח בהם החשיפה למבטחי משנה היא ארוכת טווח, נדרש דירוג אשראי מינימלי גבוה יותר. כמו כן, כוללת המדיניות מסגרת חשיפה מרבית הקובעת מהו השיעור המקסימלי של החשיפה למבטח משנה בודד ו/או לקבוצת מבטחי משנה ו/או לקבוצת דירוג של מבטחי משנה, מהון החברה. בנוסף, קובעת המדיניות מגבלות לחשיפה פוטנציאלית למבטח משנה ולקבוצת מבטחי משנה, באירוע רעידת אדמה לפי MPL⁶². המדיניות קובעת מנגנוני ניהול ובקרה של חשיפה למבטחי המשנה, לרבות דיווחים לדירקטוריונים של הגופים המוסדיים הרלבנטיים, אודות העמידה במגבלות האמורות.

בעסקי הביטוח הכללי, חוזי ביטוחי המשנה היחסיים והפקולטיביים של הקבוצה בענפי הביטוח השונים, נערכים בדרך כלל על בסיס שנתי על פי שנת חיתום (שבה הופקה הפוליסה) עם מבטחי משנה שונים. חלקו היחסי של כל מבטח משנה בכל אחד מענפי הביטוח יכול להשתנות משנה לשנה ומענף לענף, וזאת על פי המדיניות העסקית של הקבוצה ואופי העסקים שאותם היא מבקשת לבטח. ככלל, חוזים שאינם יחסיים נערכים על בסיס שנתי לפי שנת האירוע (שבה אירע הנזק).

בעסקי ביטוח החיים ועסקי ביטוח הבריאות המכסים סיכוני ריסק מוות, אובדן כושר עבודה, נכות, מחלות קשות, סיעוד והוצאות רפואיות והמאופיינים בפוליסות ארוכות טווח, ההתקשרות עם מבטחי המשנה נעשית לתקופת כל חיי הפוליסות שנמכרו בתקופת הסכם ביטוח המשנה, להוציא התקשרות לסיכון קטסטרופה הנערכת על בסיס שנתי לפי שנת האירוע.

היכולת של החברה להתקשר בהסכמי ביטוח משנה ותנאי ההתקשרות תלויים גם בתנאי השוק, בקיבולת מבטחי המשנה, העומדים בתנאי הסף שקבעה הקבוצה ביחס לסיכונים הרלוונטיים וכן בנכונותם של מבטחי המשנה ליטול על עצמם סיכונים אלו.

בשנת הדוח לא ביצעה הקבוצה עסקאות ביטוח משנה חריגות.

לפרטים נוספים ראה ביאור 38(ו)8 לדוחות הכספיים.

לגורמי הסיכון הנובעים מהתקשרויות עם מבטחי משנה ראה סעיף 10.16(ב)4 להלן.

10.6.2 ביטוח משנה בתחום ביטוח כללי

10.6.2.1 סוגי הסדרי ביטוח המשנה העיקריים בתחום

בענפי חבויות כגון: חבות מעבידים, אחריות מקצועית, חבות מוצר וצד ג', קיימת הגנה לחשיפה באמצעות חוזי ביטוח משנה לא-יחסי להגנה בפני תביעות גדולות.

בענף ביטוח רכב חובה כלל ביטוח מגינה על החשיפה באמצעות חוזי ביטוח משנה יחסי ולא יחסי.

ככלל, חשיפת כלל ביטוח בענפי רכוש ואובדן רווחים ובפעילות הערביות (לרבות ערבויות מכר וביצוע), מוגנת באמצעות חוזי ביטוח משנה יחסיים. בענפי הרכוש ואובדן רווחים נרכש בנוסף חוזה ביטוח משנה לא יחסי לכיסוי קטסטרופה (משותף לכל ענפי הרכוש), המעניק הגנה על חלקה של כלל ביטוח בשייר העצמי של נזקים עקב אירוע קטסטרופה (לרבות רעידת אדמה), ראה סעיף 10.6.7 להלן.

בביטוחים מסוימים נרכש ביטוח משנה ספציפי (פקולטיבי), במקום או בנוסף לכיסוי באמצעות ה-TREATY, תוך שמירה על עמידה במדיניות השיירים שקבעה החברה.

חלק מהותי מפעילותה של כלל ביטוח אשראי מוגן בביטוח משנה יחסי. כמו כן, רוכשת כלל ביטוח אשראי ביטוח משנה לא יחסי לכיסוי מפני כשל של קבוצת חייבים.

⁶² הנזק הצפוי ביותר בהסתברות שנקבעה, המחושב לפי מודלים.

10.6.2.2 מבנה העמלות בתחום ביטוח כללי

בביטוחים יחסיים מתקבלות עמלות ממבטחי משנה. עמלות אלה מחושבות בעיקרן לפי שיעור מסוים מהפרמיה למבטחי משנה. קיימים שני סוגים עיקריים של עמלות: עמלות קבועות בשיעור קבוע מהפרמיות (flat) או עמלות מדורגות לפי רווחיות התיק (Sliding Scale). ככלל, בהסכמים בתחום ביטוח כללי אין עמלות רווח, למעט הסכמים בודדים בהם קיימת גם עמלה המותנית ברווחים (Profit Commission) המבוססת על שיעור רווחיות מבטח המשנה בחוזה הספציפי.

ככלל, ההסכמים מתחדשים מדי שנה, ללא התחייבות לחדשם וללא שההסכמים כוללים מנגנון התחשבות בין שנות החיתום השונות. במסגרת ההתחשבות בגין שנת חיתום ספציפית תיתכן השבה או קבלת תוספת עמלה, במקביל לרישום ההתפתחות בתוצאות העסקיות בהתאם לאומדנים העדכניים למועד הדיווח (בהסכמי עמלות מדורגות ההשבה, ככל שתידרש, תהיה עד סכום עמלת המינימום שנקבעה).

לא מתקבלות עמלות ממבטחי משנה בביטוחים לא-יחסיים, למעט בביטוחי משנה פולטטיבי על בסיס Excess of Loss. בשנת הדוח אין מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה יותר מ-10% מסך פרמיית ביטוח המשנה.

10.6.2.3 שינויים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ביטוח כללי

במהלך שנת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ביטוח כללי.

10.6.3 ביטוח משנה בתחום חיסכון ארוך טווח

10.6.3.1 סוגי חוזי ביטוח המשנה העיקריים בתחום חיסכון ארוך טווח

- א. חוזים יחסיים מסוגים שונים המגנים על חשיפת כלל ביטוח ברוב העסקים בענף ביטוח חיים.
- ב. חוזה לא יחסי מסוג Excess of Loss המגן על חברות הקבוצה מפני אירועי קטסטרופה בהתייחס לכיסויי מוות, אובדן כושר עבודה ונכות.

10.6.3.2 תיאור הסכמי העמלות בתחום ביטוח חיים

בגין חלק מהסכמי ביטוח משנה יחסיים, משלמים מבטחי המשנה לחברה עמלה בשיעור מהפרמיה שהועברה למבטח המשנה בשנה הראשונה או לתקופה ארוכה יותר. בנוסף לעמלות ביטוח משנה המשולמות מהפרמיה כאמור, משלמים מבטחי המשנה, בחלק מההסכמים בתחום ביטוח חיים, עמלת רווחים המחושבת כחלק יחסי מהרווח מעסקי הביטוח המבוטחים בביטוח המשנה.

במסגרת חישוב עמלת הרווחים על חוזה ביטוח משנה (בהתאם לכל הפוליסות הכלולות בתקופת החוזה) נלקח בחשבון גם הפסד ככל שקיים משנים קודמות, ורק ככל שהרווח עולה על הפסד מתקבלת עמלת רווחים. יובהר, כי ככל ששולם סכום בגין עמלת רווח ובעתיד יהיה הפסד בגין אותו חוזה, החברה לא תחויב בהשבת סכומים שהתקבלו והדבר יבוא לידי ביטוי רק בקיזוז בעת חישוב עמלת רווח עתידית, ככל שתהיה.

מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה יותר מ-10% מסך פרמיית ביטוח המשנה בתחום בשנת הדוח

שם מבטח המשנה	דירוג S&P		פרמיה שנרשמה לטובת מבטח המשנה לשנת 2021 (באלפי ש"ח)	שיעור מסך הכל פרמיה למבטחי משנה לתחום פעילות בשנת 2021
	נכון למועד	פרסום הדוח		
Swiss Re	AA-		87,590	59.66%
Munich Re	AA-		38,561	26.27%
Gen Re	AA+		15,842	10.79%

10.6.3.3 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום ביטוח חיים

במהלך שנת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום חיסכון ארוך טווח.

10.6.4 ביטוח משנה בתחום ביטוח בריאות

10.6.4.1 סוגי חוזי ביטוח המשנה העיקריים בתחום ביטוח בריאות וסיעוד

חלק מחשיפת הקבוצה בפוליסות בריאות בגין רכיבי סיכון מסוימים מכוסה בהסכמי ביטוח משנה יחסיים מסוג מכסה. בגין מוצרי ביטוח סיעוד, קיים ביטוח משנה יחסי מסוג חוזה מכסה לפוליסות פרט שנמכרו ככאלה עד לחודש יולי 2004 והחל מחודש יוני 2014 עד סוף שנת 2019 (לפרטים בדבר הפסקת מכירת פוליסות סיעוד פרט ראה סעיף 8.1.3.2 לעיל). בנוסף, נרכש ביטוח משנה יחסי מסוג מכסה בקשר עם אחריות כלל ביטוח לכיסוי תביעות של חברי קופת חולים מכבי שירותי בריאות וחברי קופת חולים לאומית במסגרת הביטוח הסייעודי הקבוצתי לחברי הקופות בכלל ביטוח, אשר הסתיים בשנת 2019. לעניין סיום תקופת הביטוח של ביטוחי הסייעודי הקבוצתיים לחברי קופות החולים בכלל ביטוח ואחריות כלל ביטוח לתביעות המוגשות לאחר סיום תקופת הביטוח כאמור, ראה סעיף 8.1.2.2 (ג) לעיל. לעניין סיום ההתחשבות בין כלל ביטוח לבין מבטח משנה בקשר עם הסדרי ביטוח המשנה בגין הביטוח הסייעודי לחברי קופות החולים, ראה סעיף 10.6.6 להלן.

בנוסף, קיימת לקבוצה הגנה לצבר מזקים, בחוזה לא יחסי, ביחס לפוליסות תאונות אישיות, לפוליסות נסיעות לחו"ל ולפוליסות סיעוד ומחלות קשות, במסגרת כיסוי קטסטרופה. היקף ההגנה שנרכש מבוסס על מחקרים פנימיים שערכת החברה.

10.6.4.2 תיאור מבנה העמלות בתחום ביטוח בריאות

בחלק מחוזי ביטוח המשנה קיימת עמלה שמשלמים מבטחי המשנה לקבוצה עבור מוצרי ביטוח הבריאות לסוגיהם, המבוטחים בביטוח משנה יחסי, שמחושבת כשיעור מהפרמיה שהועברה למבטח המשנה. במרבית המקרים עמלה זו משולמת רק בשנה הראשונה לאחר המכירה.

בנוסף לעמלות ביטוח משנה המשולמות מהפרמיה כאמור, בחלק מחוזי ביטוח המשנה משלמים מבטחי המשנה לקבוצה, בגין ביטוחי המשנה האמורים, עמלת רווחים המחושבת כשיעור מהרווח מעסקי הביטוח המבוטחים בביטוח המשנה (Profit commissions). לעניין חישוב עמלת הרווחים ראה סעיף 10.6.3.2 לעיל.

בחוזי ביטוח משנה לא יחסי (Excess of Loss) לא מתקבלת עמלה ממבטחי המשנה.

מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה יותר מ-10% מסך פרמיית ביטוח המשנה בתחום בשנת הדוח

שם מבטח המשנה	דירוג S&P		פרמיה שנרשמה לטובת מבטח המשנה לשנת 2021 (באלפי ש"ח)	שיעור מסך הכל פרמיה למבטחי המשנה לתחום פעילות בשנת 2021
	נכון למועד פרסום הדוח	נכון למועד פרסום הדוח		
Swiss Re	AA-	AA-	50,050	69.19%
Munich Re	AA-	AA-	13,012	17.99%

10.6.4.3 שינויים בהסדרי ביטוח משנה בתחום ביטוח בריאות

במהלך שנת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בהסדרי ביטוח המשנה בתחום ביטוח בריאות.

10.6.5 מגבלות ותקרות כסוי

10.6.5.1 מגבלות או תקרות כסוי בתחום ביטוח כללי⁶³

ברוב חוזי ביטוח המשנה היחסיים בענפי הרכוש הגבילו מבטחי המשנה את היקף הכיסוי המצטבר לאירועים שנקבעו, ובפרט לרעידת אדמה. אצל מרבית מבטחי המשנה בחוזי הרכוש המגבלה לאירוע רעידת אדמה הינה בין 4% ל-5% מחלקם היחסי בסכום הביטוח ובהתייחס למגבלת החשיפה הכוללת שנקבעה בחוזים. לפרטים נוספים ראה סעיף 10.6.7 להלן.

בחוזה המגן על שייר הקבוצה מפני אירועי קטסטרופה בתחום ביטוחי הרכוש הגבילו מבטחי המשנה את אחריותם עד לתקרת כסוי מסוימת אשר מעבר לה, האחריות חלה על כלל ביטוח.

בחוזים מסוג Excess of Loss, לא הגיעה החברה לתקרות שנקבעו בתקופות המדווחות ואין לה תביעות תלויות בהיקף המתקרב למגבלות שנקבעו.

10.6.5.2 מגבלות או תקרות כסוי בתחום חיסכון ארוך טווח⁶⁴

אין מגבלות מהותיות לגבי השתתפות של מבטח המשנה בתביעות בחוזים יחסיים.

יצוין כי נכון למועד פרסום הדוח במקרים בהם נקבעו תקרות כסוי בהסכמי ביטוח המשנה, ככלל החברה אינה מכסה סכומים החורגים מתקרת הכיסוי ללא כיסוי פקולטטיבי.

בחוזה המגן על שייר הקבוצה מפני אירועי קטסטרופה בתחום חיסכון ארוך טווח קיימת תקרת כסוי, ונזקים מעל תקרה זו הינם באחריות החברה.

10.6.5.3 מגבלות או תקרות כסוי בתחום ביטוח בריאות⁶⁵

בחלק מחוזי ביטוח המשנה היחסיים מסוג מכסה בענף סיעוד ומחלות קשות, קיימות התניות מסוימות לעניין תנאי ההשתתפות של מבטח המשנה בתביעות. נכון למועד הדוח ההתניות אינן מתקיימות.

יצוין כי במקרים בהם נקבעו תקרות כסוי בהסכמי ביטוח משנה, ככלל, הפוליסות המונפקות על ידי החברה הינן במסגרת תקרות הכיסוי האמורות.

10.6.5.4 מגבלות מכוח חוקים ו/או אמנות

מזה מספר שנים מנסים מבטחי המשנה לכלול בהסכמי ביטוח המשנה סעיף המכפיף את חובותיהם בחוזה למגבלות חוקיות מכוח חוקים ו/או אמנות מדינתיים ו/או בינלאומיים שונים כפי שיהיו מעת לעת, כדוגמת סנקציות על איראן, הימנעות ממימון טרור וכד' (להלן: "סעיף סנקציות").

כלל ביטוח הבהירה למבטחי המשנה כי היא מתנגדת להכללת סעיף סנקציות בחוזי ביטוח המשנה באופן המפחית ממחויבותם לתשלום בענפים שבהם אינה יכולה לכלול סעיף מקביל אל מול המבוטחים. נכון למועד כתיבת הדוח, אין בחוזים עם מבטחי המשנה סעיף סנקציות כאמור בענפים שבהם החברה אינה יכולה לכלול כיסוי מקביל מול מבטחים. עם זאת, מבטחי המשנה שבים ומבהירים כי עשויה להיווצר מניעה לתשלום כתוצאה ממגבלות חוקיות כאמור.

.63 מגבלה מתייחסת לסכום הביטוח המצטבר בחוזה ביטוח המשנה; תקרה בחוזה יחסי - סכום ביטוח מקסימלי למבוטח.
.64 ראה הערת שוליים 63 לעיל.
.65 ראה הערת שוליים 63 לעיל.

10.6.6 שינויים מהותיים בהסדרי ביטוח המשנה המתייחסים לתקופה שמעבר לתאריך הדוח

לא חלו שינויים מהותיים בהסדרי ביטוח המשנה בתקופה שלאחר תאריך הדוח, למעט ביטול ביטוח המשנה בתחום תרופות ביחס לעסק חדש החל מינואר 2022.

כמו כן, בתקופה שלאחר הדוח ערכה החברה התחשבות סופית עם מבטח משנה בביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופות חולים מכבי ולאומית לרבות הסדר ביחס לניתוק סופי בין הצדדים ("Cutt off"). בהתאם, ככל שהעתודות שמבטח המשנה הותיר בידי החברה לא יספיקו לכיסוי תביעות, קיימות ועתידיות, החברה תישא בעצמה גם בגין חלקו של מבטח המשנה האמור ובמקרה של עודף בעתודות תכיר ברווח גם בגין חלקו זה. בהתאם להערכת החברה, לאמור אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של החברה ליום 31 לדצמבר 2021. לפרטים נוספים אודות סיום ההסכם עם קופות החולים ביחס לביטוחים הקבוצתיים האמורים ראה סעיף 8.1.2.2 (ג) לעיל.

יצוין, כי מעת לעת החברה עורכת התאמות בפרטי הסדרי ביטוח, לרבות לעניין גובה העמלות, גבולות הכיסוי, סכומי ושיעורי השייר, מגבלת החשיפה לאירוע רעידת אדמה, בהתבסס על ניתוח תוצאות העבר והערכת הסיכון לרבות בהתייחס לשינויים במוצרים, בשוק וברגולציה.

10.6.7 חשיפת מבטחי המשנה לרעידת אדמה בישראל

אירוע הקטסטרופה המרכזי אליו חשופה הקבוצה הינו רעידת אדמה בישראל והחשיפה העיקרית לסיכון זה הינה בגין ענפי הרכוש שהינם חלק מביטוח כללי.

ליום 31 בדצמבר 2021 סכומי ביטוחי הרכוש בישראל, הכוללים כיסוי רעידת אדמה מסתכמים בסך של כ-448 מיליארדי ש"ח (ברוטו). כלל ביטוח מבטחת בגין ביטוחי הרכוש האמורים בביטוח משנה יחסי מסוג מכסה או מסוג עודפים. בחלק מחוזי ביטוח המשנה היחסי קיימת תקרת כיסוי לאירוע בודד.

בגין אירוע קטסטרופה רכשה כלל ביטוח לענפי הרכוש, מעבר לכיסוי במסגרת הסכמי ביטוח משנה יחסיים (חוזי ו/או פקולטטיבי) בגין השייר המצטבר, ביטוח משנה מסוג "הפסד יתר" בסכום מוגדר לחשיפה אשר תנבע מהאירוע כאמור, וזאת בהתבסס על אומדן כלל ביטוח בדבר הנזק הצפוי להתרחש עקב קטסטרופה בהסתברות מסוימת.

רכישת ביטוחי המשנה בגין אירוע קטסטרופה, מבוססת על הערכות הסיכון על בסיס נתונים מפורטים ועדכניים של חשיפות כלל ביטוח באמצעות תוכנות בינלאומיות ייעודיות, המבוססות על מודלים כמותיים להערכת סיכונים קטסטרופה. על פי בדיקה זו, שבוצעה לאחרונה בשנת 2021, היקף הכיסוי שרכשה כלל ביטוח מגן עליה מפני אירועים שההסתברות להתרחשותם מוערכת על פי חלק מהמודלים כנמוכה מ-1 ל-500 שנה ואף כנמוכה מ-1 ל-1000 על פי חלק מהמודלים.

על בסיס הניתוח האמור, מבססת כלל ביטוח את רכישת ההגנה מפני קטסטרופה, על שיעור נזק צפוי (MPL) הנע בין 1.08% ל-2.5% מסכום הביטוח, בהתאם לענפי הביטוח ולמאפייני הרכוש המבטח. לשנת הדוח, רכשה כלל ביטוח הגנה על השייר המצטבר מפני קטסטרופה בשיעור MPL משוקלל של כ-2.05% מסכום הביטוח הכללי בביטוחי דירות ורכוש.

כתוצאה ממערך ביטוחי המשנה האמורים, באירוע קטסטרופה בישראל, שיגרום נזק ברוטו לרכוש מבטח בכלל ביטוח בסך ברוטו של עד כ-9 מיליארדי ש"ח (שהינו הנזק הצפוי בהתאם להערכה המתוארת לעיל), יהיה סכום הנזק המירבי בו תישא כלל ביטוח בשייר (בכלל זה עלות רכישת כינון) בסך של כ-42 מיליוני ש"ח. במידה וסכום הנזק יהיה גבוה מהסכום האמור, תישא כלל ביטוח בחלק מהנזקים העולים על הסכום האמור, בהתאם לחוזי המכסה והעודפים הרלבנטיים.

יצוין כי הקבוצה רכשה גם ביטוח משנה לקטסטרופה בגין **ביטוחי חיים ובריאות**, כאשר רעידת אדמה בישראל עשויה להיות אירוע שיפעיל גם ביטוח משנה זה. היקף הכיסוי שנרכש בגין מוצרים אלה מבוסס על מחקרים פנימיים שביצעה החברה להשפעת תרחישים שונים, בהם רעידת אדמה בישראל, על ההתחייבויות הביטוחיות המכסות אירועי מוות או פגיעה פיזית המכוסים בפוליסות חיים ובריאות. יצוין כי, החשיפה לסיכון רעידת אדמה בישראל המוערכת בגין ביטוחים אלה הינה בהיקפים נמוכים מהותית ביחס לחשיפה בגין ביטוחים בענפי הרכוש אליה מתייחסים הנתונים בסעיף זה ובביאור 38(2) לדוחות הכספיים.

מבטחי המשנה של כלל ביטוח המשתתפים בחשיפה, בביטוח כללי, לאירוע רעידת אדמה בישראל מדורגים על פי הטבלה המפורטת להלן:

חשיפת מבטחי משנה לרעידת אדמה (באלפי ש"ח) לשנת 2021:

קבוצת דירוג מרכזת דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	תחזית חשיפה		שיעור מסך הכל
	תחזית חשיפה לרעידת אדמה בלתי יחסי	תחזית חשיפה לרעידת אדמה יחסי	
A- ומעלה	875,000	8,708,511	96.41%
BBB+ עד BBB-	0	349,393	3.51%
נמוך מ-BBB או לא מדורג	0	7,583	0.08%
סך הכל	875,000	9,065,488	100.00%

מבטחי המשנה אשר החשיפה שלהם לסיכון רעידת אדמה עולה על 10% מסך החשיפה לרעידת אדמה (באלפי ש"ח) לשנת 2021:

שם מבטח המשנה	קבוצת דירוג מרכזת דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	תחזית חשיפה		תחזית חשיפה לרעידת אדמה	שיעור מסך הכל
		לרעידת אדמה בלתי יחסי	תחזית חשיפה לרעידת אדמה יחסי		
Swiss Re	AA-	163,000	1,404,358	1,567,358	15.8%
Munich Re	AA-	163,000	1,224,541	1,387,541	14.0%

חשיפת מבטחי משנה לרעידת אדמה (באלפי ש"ח) לשנת 2020:

קבוצת דירוג מרכזת דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	תחזית חשיפה		תחזית חשיפה לרעידת אדמה	שיעור מסך הכל
	לרעידת אדמה בלתי יחסי	תחזית חשיפה לרעידת אדמה יחסי		
A- ומעלה	785,505	8,169,536	8,955,041	93.46%
BBB+ עד BBB-	10,931	607,709	618,640	6.46%
נמוך מ-BBB או לא מדורג	7,314	-	7,314	0.08%
סך הכל	803,750	8,777,245	9,580,995	100.00%

מבטחי המשנה אשר החשיפה שלהם לסיכון רעידת אדמה עולה על 10% מסך החשיפה לרעידת אדמה (באלפי ש"ח) לשנת 2020:

שם מבטח המשנה	קבוצת דירוג מרכזת דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	תחזית חשיפה		תחזית חשיפה לרעידת אדמה	שיעור מסך הכל
		לרעידת אדמה בלתי יחסי	תחזית חשיפה לרעידת אדמה יחסי		
Swiss Re	AA-	146,283	1,475,124	1,621,407	16.9%
Munich Re	AA-	146,283	1,033,243	1,179,525	12.3%

ריכוז תוצאות ביטוח המשנה בביטוח כללי לשנים 2019 עד 2021 ⁶⁶

סך הכל	ענף ביטוח חבויות	פרמיית ביטוח משנה בשנת 2021 (באלפי ש"ח)		
		ענף ביטוח רכוש ואחרים	ענף ביטוח רכב רכוש	ענף ביטוח רכב חובה
279,676	-	277,487	2,189	-
741,125	51,761	360,053	86,096	243,215
373,809	216,002	141,761	689	15,357
1,394,610	267,763	779,301	88,974	258,572
(478,792)	(537,305)	293,270	(15,534)	(219,223)
סך הכל	ענף ביטוח חבויות	פרמיית ביטוח משנה בשנת 2020 (באלפי ש"ח)		
		ענף ביטוח רכוש ואחרים	ענף ביטוח רכב רכוש	ענף ביטוח רכב חובה
252,951	-	250,760	2,191	-
784,341	56,419	326,489	175,999	225,434
271,901	146,190	115,269	1	10,441
1,309,193	202,609	692,518	178,191	235,875
314,793	76,189	314,755	13,415	(89,566)

⁶⁶ תוצאת רווח והפסד של ביטוח המשנה בלבד לפי תחומי פעילות בביטוח כללי כולל ביטוח אשראי, כפי שמשקף בדיווחי החברה לממונה.

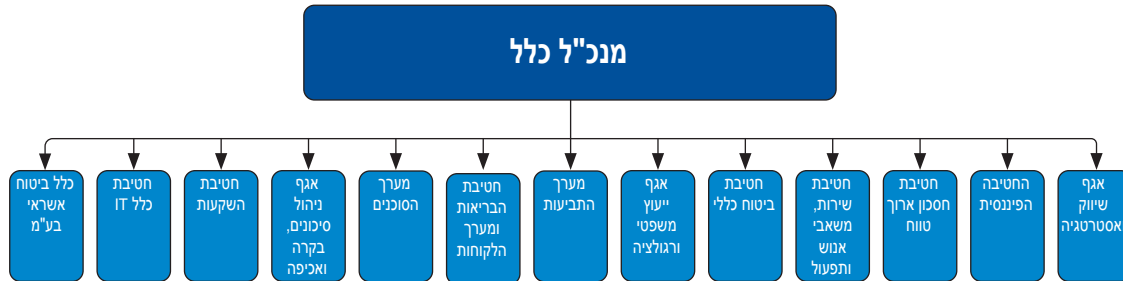
סך הכל	ענף ביטוח חבויות	ענף ביטוח רכוש ואחרים	ענף ביטוח רכב רכוש	ענף ביטוח רכב חובה	פרמיית ביטוח משנה בשנת 2019 (באלפי ש"ח)
247,877	-	247,307	570	-	רעידת אדמה וסיכוני טבע
717,556	36,764	301,212	96,732	282,848	ביטוח משנה יחסי
168,983	75,674	87,567	469	5,273	ביטוח משנה לא יחסי
1,134,416	112,438	636,086	97,771	288,121	סך הכל פרמיה
(115,195)	(155,153)	145,195	(297)	(104,940)	תוצאות ביטוח משנה

הסברים לתוצאות ביטוח המשנה בביטוח כללי:

- **ענף ביטוח רכב חובה** - לחברה חוזה יחסי החל משנת חיתום 2017. הגידול בהפסד נובע בעיקר מהרעה בהתפתחות התביעות אל מול שנה קודמת.
  - **ענף ביטוח רכוש ואחרים** - לא חל שינוי מהותי ביחס לתקופה המקבילה אשתקד.
  - **ענף ביטוח חבויות** - המעבר להפסד מבטחי המשנה בשנת הדוח נובע בעיקרו מהרעה בהתפתחות תביעות בענף אחריות מנהלים.
  - **ענף רכב רכוש** - לחברה חוזה יחסי החל משנת חיתום 2019. המעבר להפסד מבטחי המשנה בשנת הדוח משקף הרעה בהתפתחות התביעות אל מול שנה קודמת, שבלטה בתוצאות חיוביות גם בשל הקורונה.
- לפרטים נוספים בדבר ביטוח משנה ראה ביאור 38(ו)8 לדוחות הכספיים.

10.7.1 תרשים המבנה הארגוני של הקבוצה

התרשים להלן, מבטא את הזיקה הפונקציונלית-ארגונית, נכון למועד דוח זה, של בעלי התפקידים השונים, אשר אינה בהכרח זהה לזיקה המשפטית.⁶⁷

המבנה הארגוני של הקבוצה נכון למועד הדוח הינו כדלהלן:

- (1) חטיבת הבריאות (חטיבה מקצועית המרכזת את פעילות ביטוחי הבריאות) ומערך הלקוחות שמרכז את פעילות המכירות הישירות;
- (2) מערך הסוכנים, שמרכז את פעילות המכירות מול סוכני הקבוצה;
- (3) חטיבת שירות, משאבי אנוש ותפעול שמרכזת את פעילות השירות, התפעול והגביה מול הסוכנים והלקוחות וכן את ניהול משאבי האנוש;
- (4) חטיבת השקעות שמרכזת את פעילות ההשקעות ומתן האשראי בקבוצה;
- (5) מערך תביעות, שמרכז את הטיפול בתביעות מבוטחים ועמיתים בכל ענפי הביטוח והפנסיה;
- (6) חטיבת חיסכון ארוך טווח (חטיבה מקצועית המרכזת את הפעילויות בתחום ביטוח החיים, הפנסיה והגמל באמצעות כלל ביטוח וכלל פנסיה וגמל);
- (7) חטיבה לביטוח כללי (חטיבה מקצועית המרכזת את הפעילות בתחום הביטוח הכללי);
- (8) חטיבה פיננסית שמרכזת את כל פעילויות הכספים, האקטואריה, השכר והלוגיסטיקה בקבוצה;
- (9) חטיבת כלל IT המרכזת את כל פעילות מערכות המידע בקבוצה⁶⁸;
- (10) אגף ייעוץ משפטי ורגולציה;
- (11) אגף ניהול סיכונים בקרה ואכיפה;
- (12) אגף שיווק ואסטרטגיה;
- (13) אגף הביקורת הפנימית, הכפוף ליו"ר הדירקטוריון.

בנוסף, בבעלות הקבוצה חברות בנות בשליטה להן מנכ"לים נפרדים וביניהן כלל ביטוח אשראי⁶⁹, כלל פנסיה וגמל, עתודות הותיקה וסוכנויות ביטוח בתחום חיסכון ארוך טווח ובתחום ביטוח כללי.

לאחר מועד הדוח, בחודש ינואר 2022, קיבל דירקטוריון כלל ביטוח החלטה לבצע שינוי במבנה הארגוני בקבוצת כלל. במסגרת השינוי הארגוני האמור, החל מחודש פברואר 2022, פוצלו חטיבת הבריאות ומערך הלקוחות, פעילות מערך הלקוחות פוצלה בין מספר חטיבות, כמפורט להלן: (1) מערך הלקוחות הפרטיים, המרכז את פעילות המכירה הישירה של מוצרי הסיכונים והביטוח הכללי עבר לניהולה של מנהלת חטיבת שירות, משאבי אנוש ותפעול; (2) אגף קשרי לקוחות, המרכז את פעילות השימור בקבוצה ואת פעילות המכירות הישירות על ידי בעלי רישיון מול מעסיקים ולקוחות, עבר לניהול של מנהל חטיבת חיסכון ארוך טווח.

ביום 21 בפברואר 2022 מונה מר משה בר סימן טוב כמשנה למנכ"ל, מנהל חטיבת הבריאות בכלל ביטוח, וזאת במקום מר דיויד ארנון שסיים את תפקידו בקבוצה.

השינוי הארגוני נועד, בין היתר, לסייע לחברה לעמוד ביעדים האסטרטגיים שלה לרבות מיקום פעילות היחידות בסינרגיה מירבית, תוך שמירה על התמקצעות ומקצועיות היחידות, חיזוק ושימור הידע הארגוני.

⁶⁷ התרשים מבטא את מבנה ההון האנושי בכלל ביטוח. מבנה החברה זהה למתואר בתרשים אך בהתאם להחלטת דירקטוריון החברה, נושאי המשרה בחברה הינם מנכ"ל החברה, היועצת המשפטית, מנהל החטיבה הפיננסית, מנהל חטיבת השקעות ומנהל אגף ניהול סיכונים. כל נושאי המשרה בחברה מכהנים גם כנושאי משרה בכלל ביטוח. בנוסף בכלל ביטוח, המהווה זרוע עסקית מרכזית של הקבוצה, מכהנים כנושאי משרה גם מנהל חטיבת חיסכון ארוך טווח, מנהלת חטיבת ביטוח כללי, מנהל חטיבת ביטוח בריאות, מנהלת חטיבת שירות, משאבי אנוש ותפעול, מנהל מערך הסוכנים, מנהל מערך התביעות, מנהלת מערכות מידע ומנהלת אגף שיווק ואסטרטגיה. ⁶⁸ בחודש פברואר 2021 נכנסה לתפקיד מנהלת מערכות מידע ומנכ"לית כלל ביטוח מערכות, משנה למנכ"ל, גבי מירי גלברט. ⁶⁹ בחודש יוני 2021 נכנס לתפקיד מנכ"ל כלל ביטוח אשראי מר איציק אור, לאחר שמר שחר אושרי סיים את תפקידו כמנכ"ל.

10.7.2 מצבת עובדי הקבוצה

בשנת הדוח המשיכה החברה לפעול בהתאם לתוכנית האסטרטגית שלה, שמטרתה, בין היתר, צמצום כוח האדם בגופי המטה והתפעול תוך עיבוי היחידות בקבוצה אשר תומכות בצמיחה, ובפרט היחידות העוסקות במכירות. ככלל, סך מצבת עובדי החברה נותרה ללא שינוי, למעט גידול הנובע כתוצאה מרכישת סוכנות דוידוף, כמפורט בסעיף 10.8 להלן.

להלן נתונים בדבר מצבת עובדי הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2021 ו-2020 בהתאם למבנה הארגוני:

מס' עובדים 31.12.2020	מס' עובדים 31.12.2021	יחידות
643	625	מטה וגופי שירות מרכזיים ⁷⁰
617	657	חטיבת הבריאות ומערך לקוחות ⁷¹
254	219	מערך הסוכנים ⁷²
155	142	חטיבת חיסכון ארוך טווח
131	121	חטיבת ביטוח כללי
317	332	מערך התביעות
1,134	1,142	חטיבת שירות, משאבי אנוש ותפעול
172	117	חטיבת השקעות ⁷³
355	377	כלל ביטוח אשראי ⁷⁴
		חטיבה פיננסית ⁷⁵
3,778	3,780	סך הכל עובדי חברה
420	512	כלל סוכנויות ⁷⁶
4,198	4,292	סך הכל⁷⁷

לפרטים בדבר שינוי ארגוני שבוצע בקבוצת כלל לאחר מועד הדוח, ראה סעיף 10.7.1 לעיל.

מתוך מצבת העובדים הנזכרת לעיל, ההנהלה הבכירה של הקבוצה (מנהלי החטיבות, המערכים ויחידות המטה) מונה 12 מנהלים, ובנוסף את מנכ"ל החברה (המכהן גם כמנכ"ל כלל ביטוח) והמבקר הפנימי של הקבוצה.

לפרטים בדבר נושאי משרה בחברה, ראה חלק ד' לדוח - פרטים נוספים אודות התאגיד, סעיף 18. לפרטים נוספים אודות תנאי העסקה של מנכ"ל החברה ראה ב"אור 39(ב)5) לדוחות הכספיים ואודות תנאי התגמול של נושאי המשרה ראה סעיף 10.7.5(ג) להלן.

לחברה אין תלות מהותית בעובד מסוים.

10.7.3 הטבות וטיבם של הסכמי העסקה

סוגי ההסכמים ואופן התגמול

בחודש ינואר 2014 נחתם הסכם קיבוצי בין חברות בקבוצה לבין הסתדרות העובדים הכללית החדשה ("ההסתדרות") וועד העובדים בקבוצה ("ההסכם הקיבוצי הראשון"). בחודש יולי 2017 נחתם הסכם קיבוצי חדש בין חברות בקבוצה לבין ההסתדרות וועד העובדים בקבוצה ("ההסכם הקיבוצי השני"), אשר האריך את ההסכם הקיבוצי הראשון לתקופה של 4 שנים, מיום 1 לינואר 2017 ועד ליום 31 בדצמבר 2020, בכפוף לשינויים שבוצעו. ההסכמים הקיבוציים חלים על מרבית עובדי חברות הקבוצה, למעט עובדים בתפקידים ספציפיים שהוגדרו בהם ומנהלים בדרג שהוגדר.

בחודש ספטמבר 2020 נחתם הסכם קיבוצי נוסף בין החברות הבנות של החברה, כלל ביטוח, כלל פנסיה וגמל, כלל ביטוח אשראי, כלל ביטוי מערכות וכנף ("החברות") לבין ההסתדרות וועד העובדים בקבוצה, המאריך את ההסכם הקיבוצי השני בשנה נוספת, עד ליום 31 בדצמבר 2021, בכפוף לשינויים ותוספות אשר עיקריהם מפורטים בביאור 24(ד) לדוחות הכספיים ("ההסכם השלישי"). הקבוצה נמצאת בימים אלו במגעים מתקדמים עם הוועד לגיבוש הסכם קיבוצי חדש. לפרטים בדבר השלכות התוצאות הכספיות של ההסכם השלישי ראה ב"אור 24(ד) לדוחות הכספיים.

נכון ליום 31 בדצמבר 2021 קיימים בקבוצה כ-742 עובדים, שההסכם הקיבוצי החדש אינו חל עליהם, לרבות ההנהלה הבכירה, והם מועסקים על פי הסכמי עבודה אישיים, המגדירים את תנאי העסקתם, לרבות משכורת בסיס, תנאים סוציאליים ותנאים נלווים.

70. במטה וגופי שירות מרכזיים נכללים: לשכת מנכ"ל, אגף ביקורת פנימית, אגף שיווק ואסטרטגיה, אגף ייעוץ משפטי ורגולציה, אגף ניהול סיכונים, בקרה ואכיפה, חטיבת כלל IT.
 71. הגידול נובע מגיוס של מנהלי קשרי לקוחות ונציגי מוקד מכירות.
 72. עובדי ענף גביה הועברו לחטיבה פיננסית.
 73. כלל ביטוח אשראי הופרדה מחטיבת ההשקעות.
 74. ראה הערת שוליים 73 לעיל.
 75. ראה הערת שוליים 72 לעיל.
 76. הגידול נובע מרכישת סוכנות דוידוף על ידי תמורה.
 77. מתוך מצבת העובדים נכון לסוף שנת הדוח 98 עובדים הינם עובדי ספק, לעומת 121 עובדי ספק בשנה שקדמה לה.
 78. לא כולל עובדי ספק.

הפרשות בגין סיום יחסי עובד מעביד

לגבי מרבית העובדים שההסכמים הקיבוציים חלים עליהם - חל הסדר לפי סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורים, התשכ"ג-1963, ביחס לכל תקופת עבודתם.

לפרטים נוספים אודות הפרשות בגין סיום יחסי עובד מעביד לעובדי הקבוצה, ראה ביאור 24 לדוחות הכספיים.

תנאים והטבות נוספים

החברות בקבוצה נוהגות להעניק מעת לעת הסדרים לרכישת מוצרי ביטוח ושירותים לעובדיהן, הכוללים, בין היתר, ביטוח אלמנטרי, מוצרים פנסיונים וביטוח בריאות וחיים.

בחברה קיימת פוליטי ביטוח בריאות קבוצתית, לעובדים אשר בחרו להצטרף בתשלום לביטוח זה.

הקבוצה מאפשרת לעובדים, לקבל הלוואות עפ"י נהלים פנימיים מוגדרים ובהתאם להוראות הדין, בהתחשב, בין היתר, בותק של העובד ובגובה משכורתו.

לתנאי העסקתם (לרבות תגמולים) של חמשת בעלי התגמולים הגבוהים ביותר מבין נושאי המשרה הבכירה בקבוצה (לרבות יו"ר ומנכ"ל החברה), ושלושת בעלי התגמולים הגבוהים ביותר מבין נושאי המשרה הבכירה בחברה בשנת הדוח ולשכר ששולם לדירקטורים בחברה, ראה חלק ד' לדוח - פרטים נוספים אודות התאגיד, סעיף 11.

10.7.4 השקעת התאגיד בהשתלמויות והדרכה

כחלק מאסטרטגיה כוללת לפיתוח ההון האנושי כנכס מרכזי בקבוצה, הקבוצה השקיעה בשנת 2021, משאבים רבים בפעילויות למידה והדרכה מקצועיות, באכיפה וציות, ובפיתוח מיומנויות מנהלים בארגון לרבות ניהול מרחוק, ניהול בתנאי אי וודאות, פסיכולוגיה חיובית וחוסן המותאמים לצורכי התקופה. גם בשנה זו התמקדה הקבוצה בשיפור איכות השירות ומיומנויות השירות ללקוחות החברה ולסוכניה, בשיפור מקצועיות וידע ביטוחי בכל תחומי הביטוח, במיסוד ויישום תהליכי הטמעה למערכות המידע אשר תומכות בליבה העסקית ובשיפור מיומנויות ניהול דרג הביניים.

הדרכות אלה נועדו, בין היתר, להתאים את תפקוד עובדי ומנהלי הקבוצה לשינויים ולהתפתחות במשק לרבות השינויים הנובעים ממעבר לעבודה חלקית מרחוק, לסטנדרט שירות מתקדם ולדרישות הרגולציה.

10.7.5 מדיניות שכר ותגמול בכירים

החל מספטמבר 2013, החברה נדרשת לאשר, אחת לשלוש שנים לפחות, מדיניות תגמול לנושאי משרה בהתאם לחוק החברות (תיקון מס' 20), התשע"ג-2012. בנוסף, על הגופים המוסדיים בקבוצה חל חוזר הממונה בעניין מדיניות תגמול בגופים מוסדיים מחודש אפריל 2014, כפי שתוקן בחודש אוקטובר 2015 ובחודש יולי 2019 (להלן ביחד: "חוזר התגמול").

מדיניות התגמול של החברה נועדה לסייע בהשגת מטרות החברה ותוכניות העבודה שלה בראייה ארוכת טווח, ובין היתר במטרה לגייס ולשמר מנהלים בכירים ואיכותיים ברמה גבוהה, בעלי ידע מקצועי ספציפי והתמחות יחודיים, בעלי יכולת להוביל את החברה להצלחה עסקית ולהתמודד עם האתגרים העומדים בפניה, להעסיק נושאי משרה בעלי מוטיבציה, להשיג רמה גבוהה של ביצועים עסקיים מבלי ליטול סיכונים בלתי סבירים, וליצור איזון ראוי בין מרכיבי התגמול השונים, הקבועים מול המשתנים, קצרי הטווח למול ארוכי הטווח ותגמול במזומן (כולל תנאים נלווים) למול תגמול הוני. מדיניות התגמול קובעת כללים, קריטריונים ואמות מידה שלפיהם ייקבעו תנאי כהונתם והעסקתם של נושאי המשרה בחברה, תוך התאמה למאפיינים הספציפיים של הפעילות עליה אחראי נושא המשרה הרלבנטי, לניסיונו, הכשרתו וביצוע התפקיד על ידו והכל בהתאם ובכפוף למגבלות החוקיות המפורטות לעיל ולהלן.

א. חוזר התגמול ומדיניות התגמול בגופים המוסדיים

במסגרת חוזר התגמול מחודש יולי 2014 והתיקונים שהוכנסו בו בשנים 2015 ו-2019, נקבע, בין היתר, כי יקבע יחס הולם בין מרכיב התגמול הקבוע ומרכיב התגמול המשתנה, כך שכלל, שיעורו של המרכיב המשתנה השנתי לא יעלה על 100% מהמרכיב הקבוע השנתי, בכפוף לחריגים שיקבעו (הנוגעים לאירוע עסקי חד פעמי שאינו חוזר על עצמו כל שנה ושאינו חל על קבוצה רחבה של בעלי תפקיד מרכזי) לפיהם ניתן יהיה לקבוע כי שיעורו של המרכיב המשתנה השנתי לא יעלה על 200% מהמרכיב הקבוע, זאת למעט ביחס למנכ"ל. בנוסף נקבע, כי כל תשלום של רכיב משתנה יהיה כפוף להסדרי השבה וכן להסדרי דחיה, כך שבמקרה בו שיעור התגמול המשתנה עולה על 40% מהתגמול הקבוע, או סך התגמול עולה על התקרה לתשלום כהגדרתן להלן, לפחות 50% מהמרכיב המשתנה ידחה ויפרס בשיטת הקו הישר על פני תקופה שלא תפחת משלוש שנים. במסגרת החוזר נקבעו הסדרים שונים בקשר עם הענקה של מניות או מכשירים מבוססי מניות, בקשר עם מענקי פרישה, מגבלות לעניין שכר דירקטורים שאינם דירקטורים חיצוניים, איסור על תשלום רכיב משתנה לדירקטורים והוראות לעניין אופן קביעת התגמול של יו"ר הדירקטוריון. בנוסף, הוראות החוזר קובעות כי גוף מוסדי לא ישא בעלויות העסקתו של עובד בשל כהונתו בתאגיד אחר ויוודא כי עובד לא יקבל תגמול בשל כהונתו בגוף המוסדי מגורם אחר. חוזר התגמול מאפשר להחיל שינוי לא מהותי (כפי שיוגדר במדיניות התגמול) בתנאי התגמול של נושא משרה באישור מנכ"ל וללא אישור של הדירקטוריון; חוזר התגמול חל ביחס לכל עובדי החברה, אך עיקר המגבלות בו נוגעות לנושאי משרה ובעלי תפקיד מרכזי, כהגדרתם בחוזר.

ב. חוק תגמול בכירים

באפריל 2016 פרסם חוק תגמול נושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 (להלן: "חוק תגמול בכירים"), שמטרתו להגביל ולהפחית את שכר נושאי המשרה הבכירים בגופים פיננסיים.

החוק קובע מנגנון תאגידי לאישור התקשרות למתן תגמול לעובד בתאגיד פיננסי (גוף פיננסי או תאגיד הנשלט או שולט בגוף הפיננסי) שההוצאה החזויה בשלו, כפי שחושבה למועד האישור בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים, צפויה לעלות על 2.5 מיליוני ש"ח, וכן קובע כי לא תאושר התקשרות כאמור אלא אם כן היחס שבין ההוצאה החזויה בשל התגמול האמור לבין ההוצאה החזויה בשל עובד קבלן, או בעקיפין, בשנה שקדמה למועד ההתקשרות, קטן מ-35 ("מגבלת היחס").

על פי המנגנון הקבוע בחוק, תנאי העסקתו של עובד כאמור יובאו לאישור ועדת התגמול (או ביקורת) והדירקטוריון ברוב מיוחד של דירקטורים חיצוניים והאסיפה הכללית של אותה חברה, ובחברה ציבורית אף בקרב רוב מיוחד של בעלי מניות המיעוט באסיפה הכללית. כמו כן, עלות שכרו של עובד בתאגיד פיננסי שתעלה על 2.5 מיליוני ש"ח, לא תותר בניכוי לצרכי מס לחברה. העלות האמורה הינה בניכוי הוצאה חשבונאית שנרשמה בשל הענקת מניות או זכות לקבלת מניות ובניכוי "עודף עלות שכר" (הפער שבין עלות השכר לבין 2.5 מיליוני ש"ח, אם עלות השכר עולה על 2.5 מיליוני ש"ח) ("התקרה לתשלום").

בהתאם להוראות המעבר שנקבעו, הוראותיו חלות גם על התקשרויות שאושרו לפני פרסום החוק. התקשרויות כאמור שלא אושרו בהתאם לחוק שכר בכירים אינן תקפות.

ג. מדיניות התגמול

ביום 19 בספטמבר 2019, אישרו דירקטוריון כלל ביטוח ודירקטוריון החברה, בהמשך להמלצת ועדת התגמול, מדיניות תגמול, וזאת בהתאם להוראות חוזר התגמול, לרבות התיקונים לחוזר התגמול, תיקון 20 לחוק החברות וחוק שכר בכירים. מדיניות התגמול אושרה על ידי אסיפת בעלי המניות ביום 27 באוקטובר 2019. מדיניות זו החליפה את מדיניות התגמול של החברה ואת מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, שהיו בתוקף עד לאותו מועד כאמור לעיל והיא תקפה לשנים 2020-2022.

עדכון המדיניות נועד, בין היתר, להתאים את מדיניות התגמול, בין השאר, להוראות הדין החלות על גופים מוסדיים ובפרט לתיקון לחוזר התגמול מיולי 2019, כאמור לעיל. כמו כן, מדיניות התגמול תיקנה, הוסיפה והשלימה את מדיניות התגמול של החברה בנושאים וסוגיות אשר עם חלוף הזמן מאז אומצה מדיניות התגמול של החברה התברר כי הם חסרים או לחלופין אינם מעודכנים לרוח התקופה ולמקובל בשוק בימים אלו.

להלן יפורטו תיקונים עיקריים במדיניות התגמול של החברה:

1. גמול דירקטורים - בהתאם למדיניות התגמול שכרם של דירקטורים חיצוניים, דירקטורים בלתי תלויים, דירקטורים אחרים בחברה (למעט יו"ר הדירקטוריון) כפי שיקבעו על פי תקנות הגמול כפי שיתעדכן מעת לעת. לעניין שכר הדירקטורים, ראה חלק ד' לדוח - פרטים נוספים אודות התאגיד, סעיף 11(ב).
2. עדכון תנאי סף לתשלום רכיב משתנה - בהתאם למדיניות התגמול התנאים הינם מצטברים: העדר התקיימות נסיבות משהות בקשר עם איזה מבין כתבי ההתחייבות שהנפיקה כללביט מימון המוכרים כהון רובד 2 או הון משני מורכב בהתאם לחוזר Solvency; עמידה ביחס כושר הפירעון של כלל ביטוח בהתאם לנדרש על פי הוראות הסדר הרגולטורי (כולל תקופת הפריסה), לרבות פעולות הוניות שבוצעו עד מועד פרסום היחס כאמור, כאשר הדירקטוריון רשאי לקבוע התקיימות תנאי הסף האמור, אם סבר שאי העמידה בתנאי זה הינו כתוצאה מאירוע אקסוגני ומשמעותי, שהשפיע על כלל ענף הביטוח בישראל.
3. פריסת מענק משתנה - בהתאם למדיניות התגמול, ובמטרה לבסס את הרכיב המשתנה המשולם במזומן במזומן בראיה ארוכת טווח, במקרה בו סך התגמול בגין שנה קלנדרית אינו עולה על התקרה לתשלום כהגדרתה לעיל ושיעור התגמול המשתנה עולה על 40% מהתגמול הקבוע, 50% מסך התגמול המשתנה של נושא משרה ידחה לתשלום בשנים הבאות וישולם רק במקרה בו תעמוד החברה בתנאי השחרור שיקבעו במדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, כפי שתהיה בתוקף מעת לעת. עוד הובהר כי שיעור הפריסה של התגמול המשתנה יכול להשתנות ככל שחוזר התגמול יאפשר זאת ובהתאם למדיניות.

יצוין כי במדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, נקבע כי כל רכיב תגמול משתנה נדחה ישולם לנושא משרה או יהיה ניתן למימוש על ידו, לפי העניין. רק במקרה בו במועד ההבשלה עמדה כלל ביטוח ביחס כושר פירעון מינימלי, כהגדרתו במדיניות התגמול, כפי שנדרש במועד התשלום הראשון של הרכיב המשתנה. לא עמדה כלל ביטוח ביחס האמור, תידחה הבשלת חלק המענק הנדחה הרלבנטי למועד הבא שבו תעמוד כלל ביטוח ביחס זה, וזאת בהתאם ליחס הידוע האחרון שתפרסם כלל ביטוח ולרבות פעולות הונית שיבוצעו עד למועד הפרסום.

כמו כן אושר להחיל את כללי הפריסה והשחרור האמורים לעיל גם ביחס לחלקים מהמענק המשתנה שנפרסו בעבר אך טרם שולמו, במסגרת מדיניות התגמול, ביחס לנושאי המשרה בחברה, לרבות המנכ"ל.

4. מענק שנתי איכותי - בהתאם לקבוע בחוזר התגמול המעודכן, נקבע במדיניות התגמול כי ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לאשר למי מנושאי המשרה, בגין שנת המענק, מענק אישי איכותי, שלא יעלה על 3 חודשי שכר בסיס⁷⁹, לכל אחד מנושאי המשרה. מובהר כי המענק האישי האיכותי הוא בנוסף למענק השנתי המדיד לו יכול שנושא המשרה יהיה זכאי. ההקלה כאמור נבעה בין היתר מהקלות שאושרו ביחס לתיקון 20 לחוק החברות וכן מחוזר התגמול המעודכן ונוכח העובדה שמדובר במענק בשיקול דעת אשר ממילא אינו מותנה ביעדים.

5. שינוי לא מהותי בתגמול נושאי משרה - בהתאם לחוזר התגמול המעודכן, נקבע במדיניות התגמול כי שינוי לא מהותי בתגמול נושאי משרה אינו טעון אישור ועדת התגמול ודירקטוריון אם אושר בידי המנכ"ל ותואם את מדיניות התגמול.

יצוין כי בקבוצה קיימים בעלי תפקידים רבים, שאינם נחשבים בעלי תפקיד מרכזי, כהגדרתם בחוזר התגמול, אשר המענק השנתי שלהם הינו תוצאה של עמידתם במדדי תגמול אישיים, אשר נקבעים מראש מדי שנה.

עוד יצוין כי ביחס להוראות מסוימות שנדרשות מכוח חוזר התגמול ביחס לגופים מוסדיים בלבד, נקבעו במדיניות התגמול של החברה עקרונות בלבד, והוראות אלו מוסדרות במסגרת מסמכי מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, אשר חלים על כל עובדי הגוף המוסדי, כפי שתהיינה בתוקף מעת לעת.

למען הסר ספק, אין במדיניות התגמול כדי לפגוע בזכויות שנצברו בגין תקופות קודמות למועד אישורה וכן כי בכפוף להוראות המעבר שנקבעו בחוזר התגמול ובתיקון לחוזר התגמול, וכל עוד הן חלות, אין במדיניות התגמול כדי לפגוע בהתקשרויות ו/או בזכויות אחרות של העובדים בקשר עם כהונתם והעסקתם בחברה. כמו כן מדיניות התגמול אינה קובעת את תנאי העסקה בפועל, אלא את המסגרת המאושרת במסגרתה יקבעו כללים כאמור.

מדיניות התגמול של החברה מצורפת כנספח לחלק זה של הדוח התקופתי.

לקישור לאתר האינטרנט של החברה, בו מופיעה מדיניות התגמול ראה:

https://www.clalbit.co.il/clalins/reward_policy/Pages/default.aspx

נושאי המשרה בחברה זכאים לכתבי פטור, שיפוי וביטוח נושאי משרה. לפרטים ראה חלק ד' - פרטים נוספים אודות התאגיד סעיף 23.

ביום 3 בינואר 2021 אישרה האסיפה הכללית של החברה תיקון למדיניות התגמול בקשר עם הוראות מדיניות התגמול הנוגעות לביטוח נושאי משרה, וזאת לאור הקלות רגולטוריות שנכנסו לתוקף. בהתאם עודכנה מדיניות התגמול של החברה באופן שחלף קביעת תקרת פרמיית הביטוח במדיניות התגמול, נקבע בה כי עלות הפרמיה השנתית וגובה ההשתתפות העצמית בגין פוליסת הביטוח, יהיו בהתאם לתנאי השוק במועד עריכת הפוליסה הרלוונטית, ובהיקף שאינו מהותי לחברה.

ד. התאמת הסכמים קיימים לחוזרי התגמול ולחוק תגמול בכירים

בכפוף לכך שאין במדיניות התגמול כדי לפגוע בזכויות שנצברו בגין תקופות קודמות ובכפוף להוראות המעבר שנקבעו בחוזרי התגמול ובחוק תגמול בכירים, החברה פעלה להתאמת הסכמי התגמול בחברה של נושאי משרה ובעלי תפקיד מרכזי למגבלות חוזרי התגמול ולמגבלות חוק שכר בכירים.

ה. השלכות

כניסתם לתוקף של חוזר התגמול והתיקונים לו, חוק שכר בכירים ומדיניות התגמול של החברה ושל הגופים המוסדיים בקבוצה כפי שעודכנה בגינם, השפיעו על מבנה התגמול של נושאי משרה ומנהלים בקבוצה וכן על אפשרויות גיוס של בעלי תפקידים. שכרם של מנכ"ל החברה ויו"ר הדירקטוריון הפך לשכר קבוע בלבד. בטווח הארוך לא ניתן להעריך את מלוא ההשלכות האפשריות של חוק תגמול בכירים על שוק העבודה במגזר הפיננסי.

⁷⁹ "שכר בסיס" - עלות סך רכיבי התגמול הקבועים, בגין שנה מסוימת. לרבות רכיבי שכר נלווים כגון: רכב, טלפון, חזר הוצאות, זכויות סוציאליות והטבות נלוות לשכר, ימי חופשה, דמי הבראה, ימי מחלה וכו'.

10.7.6 תוכניות תגמול הוני לעובדים

- ביום 24 במרס 2015 אימץ דירקטוריון החברה תוכנית תגמול לעובדים ונושאי משרה מותנית ביצועים לשנת 2015 (להלן: "תוכנית 2015") לפיה תהא החברה רשאית להעניק לעובדים ונושאי משרה בקבוצה כתבי אופציה לרכישת מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של החברה.
- ביום 22 ביוני 2015 החליט דירקטוריון החברה לאמץ מספר תיקונים לתוכנית וכן לפרסם מתאר המתייחס להקצאת עד 435,000 כתבי אופציה אשר יוצעו מכוחו, בהתאם לתוכנית מותנית ביצועים, לעובדים ולנושאי משרה של החברה ו/או חברות בשליטתה. כל כתבי האופציה לפי המתאר האמור הוקצו.
- ביום 17 בדצמבר 2015 החליט דירקטוריון החברה, לפרסם מתאר נוסף המתייחס להקצאת עד 35,000 אופציות אשר יוצעו מכוחו, בהתאם לתוכנית מותנית ביצועים, לנושאי משרה בחברה ו/או בחברות בשליטתה. כתבי האופציה לפי המתאר האמור הוקצו.
- נכון למועד פרסום הדוח, סך כתבי האופציה שהוקצו לפי תוכנית 2015 (לעובדים ספציפיים) הינו 470,000 כתבי אופציה. 26,877 כתבי אופציה מוחזקים ע"י הנאמן עבור עובדים ספציפיים. כ-72,134 כתבי אופציה מומשו למניות החברה.
- ביום 25 במרס 2021 החליט דירקטוריון החברה שלא להקצות עוד לעובדים ונושאי משרה אופציות בהתאם לתוכנית 2015, וכן החליט למחוק את כל האופציות המוחזקות במאגר האופציות של תוכנית 2015 ממרשם ניירות הערך של החברה.
- נכון ליום 31 בדצמבר 2021, כ-26,877 כתבי אופציה ניתנים למימוש.
- לפרטים נוספים בדבר תוכנית 2015, ראה ביאורים 40(א)(1), 40(ב) ו-40(ג) לדוחות הכספיים.
- ביום 25 במרס 2021 אימץ דירקטוריון החברה תוכנית תגמול לעובדים ונושאי משרה מותנית ביצועים לשנת 2021 (להלן: "תוכנית 2021") לפיה תהא החברה רשאית להעניק לעובדים ונושאי משרה בקבוצה כתבי אופציה לרכישת מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של החברה.
- בהתאם לפרסום מתאר המתייחס להקצאת עד 3,300,000 אופציות מסוג א' (אשר ניתנות ב-3 מנות) ו-200,000 אופציות מסוג ב' (אשר ניתנות במנה אחת) אשר יוצעו מכוחו, בהתאם לתוכנית מותנית ביצועים, לעובדים ולנושאי משרה של החברה ו/או חברות בשליטתה. סך כתבי האופציה שהוקצו בחודש יוני 2021 לפי תוכנית 2021 (לעובדים ספציפיים) הינו 2,493,200 אופציות מסוג א' ו-175,247 אופציות מסוג ב'. המניות שתנבענה ממימוש אופציות אלו מהוות כ-1.87% מהון החברה, בהנחת מימוש מקסימלית. נכון למועד פרסום הדוח 2,413,800 אופציות מסוג א' ו-168,996 אופציות מסוג ב' מוחזקות ע"י הנאמן עבור עובדים ספציפיים.
- לפרטים נוספים בדבר תוכנית 2021, ראה ביאורים 40(א)(2), 40(ב) ו-40(ג) לדוחות הכספיים.
- לפרטים נוספים בדבר הענקת אופציות לעובדים בהתאם להסכם הקיבוצי, ראה ביאור 24(ד) לדוחות הכספיים.

10.8 שיווק והפצה

מערכי השיווק וההפצה בחברה מורכבים מ-4 מערכים/אגפים:

- מערך הסוכנים** - המערך מרכז את כל פעילות הקבוצה בתחום חיסכון ארוך טווח, תחום ביטוח חיים, תחום ביטוח בריאות ותחום ביטוח כללי מול סוכני הביטוח בתחומי המכירה והשירות לסוכן, מתוך מטרה לרכז ביחידה אחת את מכלול הקשרים מול סוכן הביטוח והפעילות הקשורה בו.
- במסגרת זו פועלת החברה באמצעות שלושה מרחבים: מרחב חיפה והצפון, מרחב מרכז ומרחב ירושלים והדרום, לו יש סניף משנה בבאר שבע.
- סוכנויות הקבוצה** - פעילות המכירות של הקבוצה מבוצעת גם באמצעות סוכנויות בשליטת החברה. סוכנויות ביטוח אלו נשלטות על ידי כלל החזקות סוכנויות, שהינה חברה בת בבעלותה המלאה של החברה (להלן: "סוכנויות הקבוצה"). סוכנויות הקבוצה פועלות בתיווך בעסקי ביטוח בכל תחומי הפעילות ובביצוע עסקאות במוצרים פנסיוניים. פעילות סוכנויות הקבוצה מרוכזת בעיקרה בשתי סוכנויות: תמורה סוכנות לביטוח (1987) בע"מ (להלן: "תמורה") הפועלת בענפי חיסכון ארוך טווח ובריאות, ובטח - תורן סוכנות לביטוח בע"מ (להלן: "בטח") שעיקר עיסוקה בביטוח כללי.
- במסגרת מימוש האסטרטגיה העסקית של קבוצת כלל לרכישת פעילויות סינרגיות לפעילות הקבוצה ולחיזוק תחומי הליבה שלה, פעלה הקבוצה בשנת הדוח כדלקמן:
- ביום 18 בפברואר 2021 התקשרה כלל החזקות סוכנויות, בהסכם לרכישת מלוא (100%) מניות דוידוף הסדרים פנסיוניים סוכנות ביטוח חיים (2006) בע"מ (להלן: "דוידוף") מפסגות השקעות בסוכנויות ביטוח בע"מ (להלן: "המוכרת"). דוידוף הינה סוכנות הסדרים פנסיוניים הפעילה בענף מזה 15 שנים ומתמחה במתן שירותי תפעול ושיווק במוצרי ביטוח, פנסיה ופיננסים. לדוידוף התקשרויות עם רוב חברות הביטוח ובתי ההשקעות בישראל והיא משרתת מאות מעסיקים ואלפי לקוחות. לפרטים נוספים ראה ביאור 42(ג)(1) לדוחות הכספיים.
- בחודש ספטמבר 2021 נחתם הסכם למיזוג דוידוף עם ולתוך תמורה. השלמת המיזוג מותנית בתנאים מתלים, לרבות קבלת אישורים רגולטוריים, אשר אין וודאות כי יתקיימו.

- ביום 6 במאי 2021 התקשרה כלל החזקות סוכנויות בהסכם לרכישת כ-13.65% ממניות וובי סוכנות לביטוח בע"מ (להלן: "וובי") תמורת סך של כ-21.1 מיליוני ש"ח. וובי הינה סוכנות ביטוח דיגיטאלית המפעילה אתר אינטרנטי המאפשר השוואת מחירי ביטוח ורכישת ביטוח בתחומי רכב, נסיעות לחו"ל ודירות.
- **מערך לקוחות פרטיים**⁸⁰ מערך לקוחות פרטיים מרכז את פעילות המכירה הישירה של מוצרי הסיכונים והביטוח הכללי, באמצעות אנשי מכירות טלפוניים (טלמרקטינג) ואנשי מכירות הפועלים בשטח. המערך עסק בשנת הדוח בעיקר במכירה של ביטוחי חיים (ריסק), ביטוחי בריאות לרבות ביטוח נסיעות לחו"ל וביטוחי רכב ודירה, ללקוחות פרטיים אשר ככלל אינם פועלים עם הקבוצה באמצעות סוכני ביטוח או במסגרת שיתופי פעולה למכירות עם סוכני ביטוח.
- **אגף קשרי לקוחות**⁸¹ - אשר מרכז הן את פעילות השימור של תחומי חיסכון ארוך טווח, ביטוחי חיים וביטוח בריאות והן את פעילות המכירות הישירות על ידי בעלי רישיון בתחומי הפנסיה, הפיננסים (גמל/השתלמות/חיסכון פרט), הריסק והבריאות, מול מעסיקים ולקוחות אשר ככלל אינם פועלים מול הקבוצה באמצעות סוכן ביטוח במוצרים הרלוונטיים. תחת האגף פועלים בעלי רישיונות פנסיוניים המועסקים על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה והוא מאפשר פעילות סינרגטית מתוך ראייה רוחבית.

10.8.1 דרכי השיווק וההפצה ומבנה העמלות בתחומים השונים:

10.8.1.1 חיסכון ארוך טווח

דרכי השיווק וההפצה בתחום חיסכון ארוך טווח

הפצת מוצרי התחום מבוצעת על ידי סוכני ביטוח, לרבות על ידי סוכנויות הקבוצה וכן באמצעות יועצים פנסיוניים בבנקים ובאופן ישיר.

א. מכירה באמצעות סוכנים וסוכנויות

- בשנת הדוח נמשכה המגמה של שיווק משולב (ביטוח חיים, פנסיה וגמל) באמצעות סוכני ביטוח, לרבות שיווק באמצעות "מנהלי הסדרים", כולל תמורה, שהינן סוכנויות ביטוח גדולות אשר נותנות בנוסף שירותי סליקה למעסיקים, בקשר עם פיצול ההפרשות הפנסיוניות לגופים המוסדיים ולמוצרים השונים. סוכני הביטוח מקבלים שירותים שונים לתמיכה בפעילותם השוטפת מאת הגופים המוסדיים בקבוצה.
- שינויים בתחום חיסכון ארוך טווח יכול וישפיעו גם על פעילות הסוכנים ומנהלי הסדרים בשנים הקרובות, בין היתר, כתוצאה מהמפורט להלן: התרחבות פעילות המסלוקה הפנסיונית וממשק המעסיקים, עשויה להקל, בטווח הארוך, על פעילותם של סוכנים (לרבות מנהלי הסדרים) בין היתר בקשר עם מתן שירות, מכירת מוצרים נוספים וביצוע ניודים, ועל פעילותם של גורמים מתפעלים. לעניין התרחבות פעילות המסלוקה ראה סעיף 6.2.1(ב) לעיל.
- נכון למועד פרסום הדוח, הקבוצה פועלת בתחום באמצעות כ-3,089 סוכני ביטוח⁸² לעומת 2,261 סוכני ביטוח בשנת 2020. מרבית הסוכנים מתקשרים גם עם חברות ביטוח אחרות ואין לחברות הקבוצה סוכן ביטוח שהיקף פעילותו בתחום זה עולה על 10% מהיקף פעילות הקבוצה בתחום⁸³.
- כ-14.2% מסך הפרמיות בענף ביטוח חיים שנגבו על ידי כלל ביטוח בשנת הדוח, מקורן בפעילות סוכנויות הקבוצה, לעומת 13.3% בשנת 2020.
- כ-13.3% מסך דמי הגמולים בענף הפנסיה שנגבו על ידי כלל ביטוח בשנת הדוח, מקורם בפעילות סוכנויות הקבוצה, לעומת 12.9% בשנת 2020.
- כ-16.8% מסך דמי הגמולים בענף הגמל שנגבו על ידי כלל ביטוח בשנת הדוח, מקורם בפעילות סוכנויות הקבוצה, לעומת 16.7% בשנת 2020.

ב. מכירה באמצעות יועצים פנסיוניים

- בשנת הדוח המשיכו מרבית הבנקים להפיץ קופות גמל וקרנות פנסיה. כלל פנסיה וגמל קשורה בהסכמי הפצה עם מרביתם. נכון למועד פרסום הדוח, הבנקים טרם החלו לייעץ לגבי מוצרי ביטוח. יצויין כי ההוראה בדבר איסור חישוב עמלת הפצה בזיקה לשיעור דמי הניהול הנגבים מהעמית (לפי הוראות תיקון החוק בעניין חישוב עמלת הפצה), בשילוב עם הסכמי הפצה עם הבנקים, המגדירים עמלה קבועה לבנק בגין כל לקוח מיועץ, יצרו מצב בו ההכנסות מחלק מעמיתי כלל פנסיה וגמל אינן תואמות את הוצאות החברה בקשר עם אותם עמיתים.

⁸⁰ מערך לקוחות פרטיים ואגף קשרי לקוחות היו בשנת הדוח חלק ממערך הלקוחות אשר ריכז תחתיו את כל פעילות מכירות ה-online והדיגיטל של החברה, לרבות מתן כלים דיגיטליים לערוץ פעולה אסטרטגיים ולקוחות ישירים. לאחר מועד הדוח, בחודש ינואר 2022, קיבל דירקטוריון כלל ביטוח החלטה לבצע שינוי במבנה הארגוני בקבוצת כלל, במסגרתו, בין היתר, פוצלה פעילות מערך הלקוחות בין מספר חטיבות, באופן שמערך הלקוחות הפרטיים עבר לניהולה של מנהלת חטיבת שירות, משאבי אנוש ותפעול, ואגף קשרי לקוחות עבר לניהולו של מנהל חטיבת חיסכון ארוך טווח. השינוי הארגוני נועד, בין היתר, לסייע לחברה לעמוד ביעדים האסטרטגיים שלה לרבות מיקוסם פעילות היחידות בסינרגיה מירבית, תוך שמירה על התמקצעות ומקצועיות היחידות, חיזוק ושימור הידע הארגוני, והתייעלות בהוצאות.

⁸¹ ראה הערת שוליים 80 לעיל.

⁸² כולל סוכנים שביצעו מכירות בשנת 2021 בסכום העולה על 10,000 ש"ח.

⁸³ למעט סוכנות בבעלות מלאה של הקבוצה, כמפורט להלן. כמו כן, האמור אינו מתייחס לסוכנים אשר עמלתם נגזרת מעמלות סוכני משנה, אשר מתקשרים ישירות עם הגופים המוסדיים בקבוצה.

נכון למועד פרסום הדוח, לקוחות להם צבירות חיסכון במוצרי גמל והשתלמות, בהיקף מהותי, מיועצים באמצעות הבנקים, אולם בכל הקשור להפצת קרנות פנסיה פעילות הבנקים אינה מהותית.

• בחודש יולי 2020 פורסמה הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה פנסיוניים) (תיקון מס' 11), התש"ף-2020, במסגרתה הוצע לאפשר לתאגיד בנקאי או למי שעוסק בשמו בייעוץ פנסיוני להעניק ייעוץ פנסיוני באמצעות טלפון או באמצעות אמצעי דיגיטלי. בחודש דצמבר 2020 פרסם הממונה "עמדת אי-אכיפה - ייעוץ פנסיוני על ידי תאגיד בנקאי שלא בסניפי הבנק ללקוחות קיימים בתחום הייעוץ הפנסיוני" לפיה הרשות לא תנקוט צעדי אכיפה נגד תאגידים בנקאיים אשר יעניקו ייעוץ פנסיוני באמצעי דיגיטלי או באמצעות הטלפון, ללקוחות קיימים בתחום הייעוץ הפנסיוני, וזאת כל עוד מתקיימות מגבלות על פי דין בשל התמודדות עם נגיף הקורונה. בחודש ינואר 2022 הוארך תוקף העמדה האמורה עד חודש אפריל 2022.

להערכת החברה, ככל שהצעת החוק תתקבל ותהפוך לנוסח מחייב, יהיה בכך כדי להרחיב את התחרות בשוק הייעוץ והשיווק הפנסיוני באמצעות בנקים, אשר יכול ויהפוך את ענף הייעוץ והשיווק הפנסיוני לריכוזי יותר ויכול אף להביא לחשיפה של הגופים המוסדיים בחברה לתשלום עמלות בשיעור גבוה מהשיעור הממוצע המשולם על ידי כיום בחלק מהמוצרים וכן לתשלום עמלות גם ביחס למוצרים שיעקר העמלות בגין שיווקם כבר שולם בעבר.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של הצעת החוק בעניין אפשרויות הייעוץ הפנסיוני של תאגידים בנקאיים הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל יכולה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה, בין היתר בהתאם לנוסחו הסופי של התיקון, ככל שיפורסם, וכן לאור העובדה שהיישום בפועל עשוי להיות שונה מזה שנחזה ותלוי, בין היתר, בהתנהגות התאגידים הבנקאיים ובסוגי המוצרים לגביהם יתאפשר לתאגידים בנקאיים ליתן שירותי ייעוץ פנסיוני.

ג. מכירה ישירה

- חלק ממוצרי התחום משווקים במכירה ישירה ללקוחות על ידי עובדי הקבוצה בעלי רישיון משווק פנסיוני.
- פעילויות המכירה הישירה בתחום כוללות: (א) מכירות של מוצרים פנסיוניים תוך התמקדות בשיווק הסדרים פנסיוניים בארגונים, אשר ככלל, אינם מלווים בסוכנים מטעם; (ב) קשר עם המערכת הבנקאית בתחום הייעוץ הפנסיוני, בעיקר ביחס למוצרי גמל והשתלמות; (ג) מכירות טלפוניות ופרונטליות של מוצרי סיכונים. בנוסף, קיימים שיתופי פעולה של החברה עם סוכנים נבחרים, במסגרתם עובדי החברה מוכרים ללקוחות המופנים על ידי הסוכן, בשמו ובהרשאתו, מוצרי סיכונים של החברה.
- ההתקשרות למכירת מוצרי התחום לעמיתים עצמאיים מבוצעת באופן פרטי.
- החברה מפעילה מוקד שירות לקוחות המעניק תמיכה ישירה ללקוחות וכן יחידה לשימור לקוחות.
- החברה פועלת גם מול יועצים חיצוניים המגויסים על ידי חברות וגופים ציבוריים, לצורך פרסום מכרזים וניהול משא ומתן לעניין בחירת המבטח הפנסיוני וקביעת תנאי ההסדר הפנסיוני של עובדיהם.

ד. בנקים למשכנתאות - ריסק

החברה התקשרה בהסכמים למתן שירותי ביטוח אגב משכנתא עם חלק מהבנקים למשכנתאות שבשליטתם סוכנויות ביטוח. בשנת הדוח המשיכה הקבוצה לשווק פוליסות ריסק לרוכשי משכנתאות, על ידי סוכנות ביטוח שבבעלות בנק כמו גם באמצעות סוכני ביטוח, וכן לשווק פוליסות כאמור, ללווי משכנתאות מכלל משכנתאות.

מבנה העמלות בתחום חיסכון ארוך טווח

א. סוכני ביטוח

להלן פירוט מבנה העמלות המשולם לסוכנים בשנת הדוח:

• ענף ביטוח חיים

- העמלות המשולמות לסוכנים בענף ביטוח חיים בגין פוליסות שנמכרו עד לשנת 2004, הן כדלקמן:
  - **עמלת נפרעים:** עמלה בשיעור קבוע או משתנה, מהפרמיה הנפרעת, המשולמת לתקופה מוגבלת, באופן שוטף.
  - **דמי גבייה:** עמלה בשיעור קבוע מתוך הפרמיה הנפרעת, המשולמת לאורך כל חיי הפוליסה כדמי טיפול.
  - **עמלות מיוחדות - עמלות היקף:** עם מכירת הפוליסה או בגינה, יכול וישולם תשלום חד-פעמי בכסף ו/או בשווה כסף, בהתאם להסכמים פרטניים עם הסוכנים, התלויים בדרך כלל בתפוקה החדשה בגין השנה הראשונה למכירת הפוליסה.

החל משנת 2004 מבנה העמלות בענף ביטוח חיים הינו כמפורט להלן:

- **עמלת נפרעים:** עמלה המשולמת ככלל, בגין מכירת מוצרי ריסק ופוליסות פרופיל מסוימות שנמכרו בעבר, בשיעור קבוע או משתנה מהפרמיה הנפרעת, המשולמת לתקופה מוגבלת, באופן שוטף. במוצרי ריסק, לאחר תקופה של 15 שנה, שיעור העמלה קטן משמעותית.
- **עמלות מדמי ניהול מהפקדות:** עמלה המשולמת בגין הרכיב המופקד לחיסכון בפוליסה, לאורך כל חיי הפוליסה, בשיעור הנגזר מדמי הניהול הנגבים מהפרמיה ובהתאם לסוג המוצר וזאת בגין מוצרים שנמכרו עד חודש אפריל 2017 (ראה להלן).
- **עמלות מדמי ניהול מצבירה:** עמלה הנגזרת מדמי הניהול אשר נגבים מיתרת החיסכון בפוליסה. ככלל כלל ביטוח הפסיקה תשלום עמלות מדמי ניהול מצבירה בגין פוליסות שנמכרו במהלך שנת 2013 ואילך במרבית המוצרים.
- **עמלות מצבירה:** בגין מוצרי פרופיל מסוימים ששווקו בעבר ובגין מוצרי פרופיל מסוימים ששווקו בשנת הדוח, הפקדות בפוליסות חיסכון פרט משולמת עמלה מצבירה.
- **עמלות מיוחדות: עמלות היקף -** עמלות המשולמות באופן חד פעמי, בגין תפוקה חדשה בשנה הראשונה לחיי הפוליסות, בכסף ו/או בשווה כסף, ששיעורם או סכומם נקבע בהתאם להסכמים פרטניים עם הסוכנים ולעיתים כנגד עמידה ביעדי מכירות וכן **עמלות ניהול -** עמלות הנגזרות מהפרמיה ומשולמות, בגין תפוקה חדשה, בשנים הראשונות לחיי הפוליסה, וזאת לתקופה מוגבלת בגין פוליסות שנמכרו בעבר.

בעקבות תיקון החוק בעניין חישוב עמלת הפצה, כמפורט בסעיף 10.8.1.1 זה להלן, שנכנס לתוקפו בחודש אפריל 2017 פעלו הגופים המוסדיים בקבוצה להתאמת מודל התגמול לסוכנים לשינוי החקיקה. בגין לקוחות שהצטרפו למוצרים מהמועד האמור לא משולמת עמלה כשיעור מדמי הניהול הנגבים מאת הלקוח (בגין מוצרי פרט משולמת עמלה מצבירה במקום עמלה הנגזרת מדמי הניהול, בגין מוצרי פרופיל שכירים ועצמאים משולמת עמלת נפרעים מההפקדות השוטפות, במקום עמלה מדמי ניהול מהפקדות, בגין מוצרי פרופיל מסוימים ששווקו בשנת הדוח משולמת עמלת צבירה, וכן משולמות בגין המוצרים האמורים עמלות היקף שאינן נגזרות מדמי ניהול).

בחודש פברואר 2019, קבע הממונה ביחס למוצרי ביטוח חיים למקרה מוות (ריסק) כי על חברות הביטוח ליישם מנגנון החזר עמלות על ביטולי פוליסות ריסק, כך שביטולן של הפוליסות בשנים הראשונות שלאחר רכישתן יוביל להחזר מדורג של עמלות מכירה חד פעמיות (עמלות היקף) המשולמות על ידי חברות הביטוח לסוכנים בגין פוליסות אלו. מנגנון זה יכול ויביא להגברה בשימור תיק ביטוחי הריסק.

בביטוחים קולקטיביים נקבעת עמלת הסוכן במשא ומתן עם הסוכן לגבי כל עסקה בנפרד בהתאם לדין. שיעור העמלה שישלם מבטח לסוכן ביטוח בשל פוליסה לביטוח חיים קבוצתי לא יעלה על 5% מדמי הביטוח ברוטו.

שיעורי העמלות לצדדים שלישיים בענף ביטוח חיים^{84, 85}

2019	2020	2021
9.7%	8.8%	9.5%
36.6%	43.3%	33.7%

שיעור העמלות הממוצע (לסוגיהן), מסך דמי הביטוח בענף ביטוח חיים במוצרים השונים, המיוחסים לסוכנים

השיעור הממוצע של עמלה מפרמיה משונתת חדשה, בענף ביטוח חיים במוצרים השונים⁸⁶

ענף קרנות פנסיה

- **עמלות שוטפות מדמי גמולים -** כלל פנסיה וגמל משלמת עמלות לסוכני ביטוח בגין מכירת מוצרי פנסיה. בקרן הפנסיה המקיפה, עמלות אלה שולמו בעבר, בדרך כלל כשיעור מדמי הגמולים, על פי הסכם פרטני בין הסוכן לחברה עם זיקה לגובה דמי ניהול הנגבים מאת הלקוח. בגין מוצרי פנסיה המשווקים מחודש אפריל 2017 משולמת עמלה זו כשיעור מהפקדה ולא בזיקה לגובה דמי הניהול הנגבים מאת הלקוח (לעניין רפורמה בעניין זה ראה סעיף 10.8.1.1 זה להלן).
- לעניין תשלום עמלות מיוחדות בגין הפקדות חדשות ראשונות של דמי גמולים לקרן הפנסיה המקיפה, ראה תיאור עמלות מיוחדות בענף ביטוח חיים, לעיל.

⁸⁴ בשנת הדוח, השיעור הושפע בין היתר מרפורמת הפרדת עמלות מדמי ניהול, כמפורט בסעיף 10.8.1.1 להלן.

⁸⁵ הנתונים בטבלה זו כוללים מידע שמחבר לנתון אחד הן עמלות חד פעמיות והן עמלות שוטפות, וכן מחבר לנתון אחד עמלות מצבירה, עמלות מפרמיה, עמלות מתפוקת עסק חדש ועוד. בהתאם, יכולת הסקת מסקנות מהנתונים הינה מוגבלת.

⁸⁶ עמלות בגין עסק חדש שוטף בניטרול עמלות היקף בגין העברות לתשלומים חד פעמיים.

שיעורי העמלות לצדדים שלישיים בענף קרנות הפנסיה⁸⁷

2019	2020	2021
1.7%	1.0%	2.3%

שיעור העמלות ששולמו לסוכני הביטוח בגין מוצרי הפנסיה מתוך סך ההפקדות למוצרי הפנסיה

ענף קופות הגמל

- **עמלות מדמי ניהול מצבירה** - בגין מוצרי גמל ששווקו עד שנת 2017, העמלות בגין מכירת מוצרי הגמל משולמות לסוכני הביטוח בדרך כלל כשיעור מדמי ניהול מצבירה של העמיתים.
- **עמלות מצבירה** - בגין מוצרי גמל המשווקים משנת 2017 משולמת עמלה כשיעור מצבירה ולא מתוך דמי ניהול הנגבים מאת הלקוח (לעניין רפורמה בעניין זה ראה סעיף 10.8.1.1 זה להלן).
- לעניין תשלום **עמלות מיוחדות** בגין הפקדות חדשות ראשונות (וביחס לעבר, לרבות בגין הפקדות חד פעמיות, הנובעות מהעברת יתרות צבורות) של דמי גמולים לקופות הגמל המנוהלות על ידי כלל פנסיה וגמל, ראה תיאור עמלות מיוחדות בענף ביטוח חיים, לעיל.

שיעורי העמלות לצדדים שלישיים בענף קופות הגמל⁸⁸

2019	2020	2021
0.4%	0.3%	0.8%

שיעור העמלות ששולמו לסוכני הביטוח בגין מוצרי הגמל⁸⁹

בשים לב למורכבות מתכונת תשלום העמלות לסוכני ביטוח, כמפורט לעיל, מתנהלים מעת לעת דיונים בין סוכנים מסוימים לגופים המוסדיים בקבוצה, בנוגע לאופן תשלום העמלות וחישובן ואלה מסתיימים, בחלק ניכר מהמקרים, בהסדרים, המביאים בחשבון קיזוזים הדדיים בין הצדדים.

להלן תיאור הוראות רגולטוריות שפורסמו בשנים שקדמו לשנת הדוח ואשר עשויות להשפיע על תשלום העמלות למשווקים פנסיונים, לסוכנים ולמנהלי ההסדרים בתחום חיסכון ארוך טווח:

- בחודש אפריל 2017 נכנס לתוקפו **תיקון לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 20)**, **התשע"ז-2017**, במסגרתו נקבע שאין לחשב עמלת הפצה בזיקה לשיעור דמי הניהול הנגבים מהעמית ("תיקון החוק בעניין חישוב עמלת הפצה").
 ניתוק העמלות מדמי ניהול מקשה על החברה ליצור קשר ישיר בין הכנסות לבין הוצאות.
 לפרטים אודות מכירה באמצעות יועצים פנסיונים ראה סעיף 10.8.1.1(ב) לעיל.
- בהמשך להבהרה שפירסמה הממונה בחודש פברואר 2018 בעניין הליך שיווק פנסיוני בעת צירוף עמיתים למוצר פנסיוני (להלן: "**ההבהרה בעניין הליך שיווק פנסיוני**"), שתיקרה ההוראה כי סוכן ביטוח המבצע עסקה במוצר פנסיוני עבור לקוח (לרבות צירוף למוצר פנסיוני) מחויב בביצוע הליך שיווק פנסיוני כפי שנקבע בהוראות החוק, כתנאי לתשלום עמלה; בחודש נובמבר 2018, ובעקבות דיון שנערך בבג"צ בעתירה שהוגשה בעניין זה, בין היתר, על ידי לשכת סוכני הביטוח בישראל, פירסמה הממונה הבהרה לפיה ההבהרה בעניין שיווק פנסיוני תחול רק על צירופי חוסכים למוצר פנסיוני שבוצעו מחדש פברואר 2018 ואילך וכי אין בכוונת הממונה להפעיל סמכויות אכיפה ביחס לעמלת הפצה ששולמה לפני פרסום ההבהרה.
- החברה מיישמת את הוראות ההבהרה בעניין הליך שיווק פנסיוני, אשר משליכה על התקשרויות של הגופים המוסדיים והמעסיקים עם סוכני הביטוח והתשלומים להם, בעיקר בתחום הפנסיה, בו היתה נהוגה בעבר פרקטיקה של צירוף לקוחות בדרך של הסדר לרבים, וביחד עם המגבלות הרגולטוריות שהוטלו על מעסיקים בקשר עם צירוף עמיתים בדרך של הסדר לרבים, הביאו להפסקת הצירוף לקרן הפנסיה המנוהלת על ידי כלל פנסיה וגמל באמצעות צירוף לרבים וישפיעו גם על הליכי הצירוף של עמיתים למוצרים הפנסיוניים של הגופים המוסדיים בקבוצה תוך הגברת היעוץ לעמיתים הנלווה לצירופים אלו.
- המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של ההבהרה בעניין הליך שיווק פנסיוני הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הגופים המוסדיים בקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. ההשלכות בפועל עשויות להיות שונות מההשלכות המוערכות, והן תלויות בין היתר בבחירות הגופים המוסדיים לעניין ערוצי הפצה, ביחסים המסחריים עם הגורמים המשווקים, בהתנהגות הגורמים המתחרים, המעסיקים והלקוחות ובהשפעה המשולבת של הוראות ההבהרה ביחד עם הוראות נוספות.

.87 ראה הערת שוליים 85 לעיל.

.88 ראה הערת שוליים 85 לעיל.

.89 שיעור העמלות לסוגיהן חלקי הצבירה הממוצעת בשנת הדוח.

ב. תשלום ליועצים פנסיוניים

- שיעור עמלת ההפצה המשולמת ליועצים פנסיוניים נקבע **בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (עמלות הפצה), התשס"ו-2006 ("תקנות ההפצה")** אשר קובעות כי יועץ פנסיוני, וביחס לקרנות השתלמות אף יועץ השקעות, רשאי לקבל מגוף מוסדי עמלת הפצה בגין הפצת קופות גמל, קרנות פנסיה וקרנות השתלמות הנובעות מהפקדות לקופת הגמל, בשיעור שנתי של 0.25% מסך הסכומים העומדים לזכות הלקוח בקופת הגמל, למעט לגבי כספים צבורים שנובעים מהפקדות שבוצעו עד ליום 31 בדצמבר 2005 לקופות גמל שהוגדרו בתקנות האמורות, שאז שיעור העמלה אותה רשאי לקבל היועץ מגוף מוסדי יהיה 0.1% במקום 0.25% והכל בתנאי שהיועץ הפנסיוני יהנה מתגמול אחיד מכל יצרני המוצרים.

10.8.1.2 **ביטוח כללי**

דרכי השיווק וההפצה בתחום ביטוח כללי

הקבוצה משווקת את מוצריה בתחום ביטוח כללי הן באמצעות סוכני ביטוח, לרבות סוכנויות הקבוצה, והן ישירות.

א. סוכני ביטוח

סוכני הביטוח הם ערוץ ההפצה המרכזי בתחום ללקוח הסופי, קרי המבוטח. סוכן הביטוח מתקשר בדרך כלל עם מספר חברות ביטוח. נכון למועד פרסום הדוח, פועלת הקבוצה בתחום הביטוח הכללי באמצעות כ-1,500 סוכני ביטוח פעילים, כפי שהיה בשנת 2020.⁹⁰

אין לקבוצה סוכן ביטוח שהיקף פעילותו בתחום זה עולה על 10% מהיקף הפעילות של הקבוצה בתחום ביטוח כללי. שיעור המכירות באמצעות סוכני ביטוח בתחום זה מסך המכירות בתחום ביטוח כללי בשנת הדוח הינו כ-85.20% לעומת כ-84.98% בשנת 2020.⁹¹

מתוך סך דמי הביטוח בתחום הביטוח הכללי בישראל, כ-4.41% מקורם בפעילות סוכנויות הקבוצה, לעומת כ-3.21% בשנת 2020.

ב. מכירות ישירות

חלק ממוצרי התחום משווקים במכירה ישירה, ללא תיווך של סוכני ביטוח. הפעילות הישירה, הינה בעיקרה מול לקוחות עסקיים גדולים. בין היתר, משווקת החברה ישירות פוליסות ביטוח רכב חובה ורכב כוש, פוליסות ביטוח דירה, פוליסות ערביות וכן פוליסות ביטוח אשראי וסיכוני סחר חוץ, באמצעות כלל ביטוח אשראי. בשנת הדוח המשיך מערך הלקוחות הפרטיים במכירה ישירה של פוליסות ביטוח רכב והחל גם במכירת פוליסות ביטוח דירה, בעיקר לרבות באמצעות פלטפורמה דיגיטלית, ללקוחות אשר ככלל אינם פועלים מול הקבוצה באמצעות סוכנים, וכן המשיך בפיתוח שיתופי פעולה של החברה עם סוכנים נבחרים, במסגרתם עובדי החברה מוכרים ללקוחות המופנים על ידי הסוכן, בשמו ובהרשאתו, ביטוחי רכב ודירה.

ג. בנקים למשכנתאות

החברה התקשרה בהסכמים למתן שירותי ביטוח אגב משכנתא עם חלק מהבנקים למשכנתאות שבשליטתם סוכנויות.

מבנה העמלות בתחום ביטוח כללי

א. מבנה העמלות

עבור תיווך בעסקי ביטוח, משלמת כלל ביטוח לסוכני הביטוח עמלות, בכסף ו/או בשווה כסף. גובה העמלה נקבע בעיקר כשיעור מהפרמיה נטו (ללא דמים) ובחלקו מותנה בהיקף המכירות, הפעילות ו/או הרווחיות של הסוכן. ככלל, בביטוחים קולקטיביים נקבעת עמלת הסוכן במשא ומתן עם הסוכן לגבי כל עסקה בנפרד. בגין חלק מהעמלות האמורות משולמות, מעת לעת, מקדמות לסוכנים.

ב. שיעור עמלות ממוצע

2019	2020	2021
13.9%	12.6%	12.7%

⁹² שיעור העמלות הממוצע מסך דמי הביטוח ברוטו בתחום ביטוח כללי

.90 כולל סוכנים שביצעו מכירות בשנת 2021 בסכום העולה על 50,000 ש"ח.
 .91 הנתון כולל מכירות אשר בוצעו על ידי בטח - תורן סוכנות לביטוח בע"מ אשר הינה סוכנות בבעלות הקבוצה.
 .92 לא כולל עמלות אשר שולמו על ידי כלל ביטוח אשראי או דמי ביטוח אשר נגבו על ידה.

10.8.1.3 ביטוח בריאות

דרכי השיווק וההפצה בתחום ביטוח בריאות

הפצת מוצרי התחום מבוצעת הן על ידי סוכני וסוכנויות ביטוח, לרבות סוכנויות הקבוצה, והן באופן ישיר.

א. הפצה באמצעות סוכנים וסוכנויות

בשנת הדוח עיקר השיווק של ביטוחי בריאות פרט על ידי כלל ביטוח נעשה באמצעות סוכני ביטוח. נכון למועד פרסום הדוח, פועלת הקבוצה בתחום ביטוח הבריאות באמצעות כ-1,228 סוכני ביטוח לעומת 1,325 בשנת 2020.⁹³ מרבית הסוכנים התקשרו גם עם חברות ביטוח נוספות. מתוך סך הפרמיות בתחום ביטוח בריאות, שנגבו בשנת הדוח על ידי החברה, כ-4.4% מקורן בפעילות סוכנויות הקבוצה, בדומה לשנת 2020. אין לקבוצה סוכן ביטוח שהיקף פעילותו בתחום זה עולה על 10% מהיקף הפעילות של הקבוצה בתחום ביטוח בריאות. לעניין מחקר רשות התחרות בעניין השפעת תמריצים כלכליים על מכירות הסוכנים בשוק ביטוחי הבריאות הפרטיים בישראל, ראה סעיף 8.3.1 לעיל.

ב. הפצה ישירה

חלק ממוצרי התחום משווקים במכירה ישירה ללקוחות פרטיים או לקוחות פרטיים במסגרת מעסיק. הפצת מוצרי התחום נעשית גם באמצעות מערך לקוחות פרטיים וכן באמצעות שיתופי פעולה של החברה עם סוכנים נבחרים במסגרתם עובדי החברה מוכרים ללקוחות המופנים על ידי הסוכן, בשמו ובהרשאתו, מוצרי בריאות של החברה.

מבנה העמלות בתחום ביטוח בריאות

בביטוחי פרט ארוכי טווח משולמות בדרך כלל העמלות כדלהלן:

עמלה שוטפת - עמלה הנגזרת מהפרמיה ומשולמת לאורך כל חיי הפוליסה באופן שוטף.

לעניין תשלום **עמלות מיוחדות** בגין פרמיה חדשה משוננת בביטוח בריאות, ראה תיאור עמלות מיוחדות בענף ביטוח חיים לעיל. בגין חלק מהעמלות שולמו מקדמות לסוכנים.

2019	2020	2021
31%	30%	27% ⁹⁴

שיעור העמלות הממוצע, מסך הפרמיות ברוטו במוצרים השונים בתחום

בביטוחים קולקטיביים נקבעת עמלת הסוכן במשא ומתן עם הסוכן לגבי כל עסקה בנפרד.

10.8.2 הוראות רוחביות בקשר עם תחום שיווק והפצה

(א) לפרטים בדבר תיקונים לחוזר צירוף לביטוח בעניין הטלת חובה על סוכן ביטוח לגלות למועמדים לביטוח, בעת הליך הצירוף, את שמות חברות הביטוח שאותן הוא בעיקר משווק, בעניין התאמת הליך הצירוף לביטוח של אזרחים ותיקים ובעניין חובת הקלטת הליכי צירוף המבוצעים טלפונית, ראה סעיף 10.2.10 לעיל.

(ב) חוזר שירות סוכנים ויועצים - תיקון - טיוטה שניה - חוזר שירות סוכנים ויועצים ללקוחות מפרט את ההוראות שלפיהן על בעל רישיון (סוכן ביטוח או יועץ ביטוח) לפעול בבואו לתת שירות ללקוח. בחודש פברואר 2022 פורסמה טיוטת תיקון לחוזר שירות סוכנים ויועצים ללקוחות, הכולל הוראות שמטרתן הבהרת חובות בעל הרישיון עבור לקוח כאשר ההתקשרות נעשית באופן פסיבי מבחינת הלקוח ללא ידיעתו וללא מעורבותו, בין היתר כתוצאה מרכישת תיק ביטוח או מינוי בעל הרישיון על ידי הגוף המוסדי ("לקוח מועבר"). בין היתר, מוצע לקבוע כי על בעל רישיון ליזום פנית שירות ללקוח מועבר במהלכה ישאל בעל הרישיון את הלקוח המועבר האם הוא מעוניין בשירותיו של בעל הרישיון וככל שהחליט הלקוח המועבר כי הוא אינו מעוניין בשירותיו של בעל הרישיון, יפסיק בעל הרישיון לקבל עמלות ביחס לאותו לקוח. למרות האמור, מוצע לקבוע, ביחס ללקוח מועבר בשל מיזוג סוכנויות תאגיד כי על הסוכנות הממזגת לעדכן את הלקוח המועבר על המיזוג כאמור ועל אפשרותו של הלקוח המועבר לבטל את המינוי של בעל הרישיון החדש.

להערכת החברה, ככל שהתיקון לחוזר שירות סוכנים ויועצים ללקוחות יתקבל ויהפוך לנוסח מחייב, החובה על בעל הרישיון החדש להשיג את הסכמת הלקוח המועבר למתן השירות, כתנאי להמשך קבלת עמלות ביחס לאותו לקוח, ובמקרה של מיזוג סוכנויות אי ביטול המינוי ביזמת הלקוח, תביא לשינוי בדפוסי הביצוע של עסקאות בשוק מסוג רכישת תיקי ביטוח ומיזוג סוכנויות.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של טיוטת התיקון לחוזר שירות סוכנים ויועצים ללקוחות הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל יכולה להיות שונה, בין היתר בהתאם לנוסחו הסופי של התיקון לחוזר האמור.

⁹³ כולל סוכנים שביצעו מכירות בשנת 2021 בסכום העולה על 10,000 ש"ח.
⁹⁴ בנטרול השפעות חד פעמיות, אין שינוי מהותי בשיעור העמלה לשנת 2021 אל מול שנת 2020.

10.8.3 תלות בערוצי הפצה

לחברה תלות בערוץ ההפצה הישירה ובערוץ ההפצה באמצעות סוכנים ומנהלי הסדר. עם זאת, לחברה אין תלות בגורם הפצה מסוים (משווק או סוכן כלשהו) בכל אחד מערוצי הפצה אלה.

10.9 ספקים ונותני שירותים

חברות הקבוצה רוכשות מוצרים ושירותים ממספר רב של ספקים ונותני שירותים. ההוצאות בקשר לספקים ונותני שירותים כוללות בין היתר:

א. הוצאות ישירות בקשר לתביעות הנזקפות במישרין לעלות תביעות הביטוח, לרבות תשלום לשמאים, מעריכי נזקים, ספקי שירותים משפטיים, חוקרים, שירותי תיקון נזקים, שירותים רפואיים וכדומה, וכן תשלומים לגורמים המספקים כיסויים נלווים למבוטחים ("ריידרים").

לפרטים בדבר שיווק והפצה ראה סעיף 10.8 לעיל.

ב. הוצאות בקשר עם שירותי תפעול לצורך תפעול קופות הגמל המנוהלות על ידי כלל פנסיה וגמל. לפרטים בדבר התקשרות כלל פנסיה וגמל עם ספק כאמור ראה סעיף 10.17.2 להלן.

ג. הוצאות כלליות של החברה לספקים שונים, כגון: שכר דירה ואחזקת משרדים, שירותי עיבוד שכר, דמי חכירת רכבים, שירותי פרסום, שירותי תקשורת ודואר, שירותי תפעול, גבייה משפטית, שירותי ביקורת, שירותי תקשורת ותקשורת נתונים, ייעוץ מקצועי, תחזוקה, רישוי וחכירת חומרה ותוכנה, שירותי מיכון ופחת. הוצאות אלו נזקפות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות, להוצאות שיווק, להוצאות רכישה אחרות ולהוצאות הנהלה וכלליות אחרות (לפרטים נוספים ראה ביאור 34 לדוחות הכספיים).

ד. בנוסף קיימות הוצאות נוספות, אשר מהוות לנכסים בדוחות הכספיים, והכוללות בין היתר, הוצאות מיכון, בינוי וציוד. לפרטים בדבר כללביט מערכות, חברה בת בבעלות מלאה של החברה, האחראית על מתן שירותי המיכון לחברות הקבוצה (והרוכשת שירותים בתחומי המיכון), ובדבר הוצאות הקבוצה בגין מיכון בשנת הדוח, ראה סעיפים 10.10.3.1 ו-10.10.3.2 להלן וביאור 34 לדוחות הכספיים.

לחברה אין ספק עיקרי ואין ספק שהחברה תלויה בו, למעט סאפיינס טכנולוגיות (1982) בע"מ ("סאפיינס"), עמה התקשרה כלל פנסיה וגמל בהסכם לרכישת מערכת לניהול זכויות עמיתים בקרנות הפנסיה ולמתן שירותי פיתוח ותחזוקה למערכת. בשנת הדוח, שילמה הקבוצה לסאפיינס סך של כ-14.7 מיליוני ש"ח בגין שירותי הפיתוח והתחזוקה האמורים וזאת לעומת סך של כ-16.7 מיליוני ש"ח בשנת 2020. עם זאת, מטבע הדברים, במסגרת עבודת הספקים בקבוצה, במקרים מסוימים, צוברים הספקים ידע ייחודי או שנותנים שירותים אשר לעיתים יוצרים לחברה תלות בהם לזמן קצר, וזאת בין היתר, בשל הצורך בהקמת הפרויקטים ו/או ביצוע שירותים בטווח זמנים הקבוע מכוח דרישות רגולטוריות. לפרטים בדבר ספקים כאמור אשר עימם התקשרה כלל פנסיה וגמל, ראה סעיף 10.17.2 להלן.

10.10 רכוש קבוע

להלן נתונים בדבר הרכוש הקבוע של החברה הכולל בעיקר, מבנים בשכירות ובבעלות, ריהוט, ציוד משרדי וציוד מחשוב.

10.10.1 נתוני מבנים בשכירות ובעלות לשימוש עצמי במ"ר לשנים 2020 ו-2021

נכון ליום 31.12.20		נכון ליום 31.12.21		מיקום	חברה/יחידה
שטח בשכירות (מ"ר)	שטח בעלות (מ"ר)	שטח בשכירות (מ"ר)	שטח בעלות (מ"ר)		
35,196	-	35,196	-	תל אביב ⁽¹⁾	כלל ביטוח
5,678	-	5,678	-	פ"ת	
-	2,618	-	2,618	חיפה ⁽²⁾	
1,627	-	1,627	-	ירושלים	
1,290	-	1,290	-	באר שבע	
250	-	250	-	הרצליה ⁽³⁾	
972	-	972	-	תל אביב	כלל ביטוח אשראי
4,045	-	4,045	-	תל אביב	כלל פנסיה וגמל
1,251	-	1,251	-	פ"ת	
73	-	73	-	ירושלים	
810	-	810	-	ב"ש	
8,057	-	8,057	-	תל אביב	כללביט מערכות
3,555	1,027	3,555	1,027	בכל הארץ	סוכנויות בשליטה ⁽⁴⁾
62,804	3,645	62,804	3,645		סך הכל

ללא שטחי חניונים.

1. כולל שטח של כנף.
2. 78 מ"ר מושכרים לכלל פנסיה וגמל.
3. אתר גיבוי למערכות מחשוב של הקבוצה (בנוסף יש אתר גיבוי ביוון בשטח לא מהותי).
4. כולל בטח ותמורה וסוכנות דוידוף שנרכשה על ידי כלל סוכנויות בחודש יוני 2021 ואשר עובדיה יושבים במשרדי תמורה.

ביחס למבנים המוחזקים בשכירות, תקופות השכירות שונות ממבנה למבנה, כאשר תקופת השכירות המאוחרת ביותר היא עד לשנת 2038 (קיימת נקודת יציאה בשנת 2030) ביחס למשרדי החברה בקרית עתידים (לפרטים ראה סעיף 10.17.1(א) להלן). בחלק מהסכמי השכירות קיימת לחברה אופציה להארכת תקופת השכירות.

לפרטים נוספים בקשר עם תשלומי השכירות שמשולמים על ידי החברה ואשר משולמים לה ראה ביאור 27 לדוחות הכספיים.

נתוני מבנים שהינם חלק מתיק ההשקעות נוסטרו של כלל ביטוח במ"ר לשנים 2021 ו-2020*

מיקום	יעוד	נכון ליום 31.12.21	נכון ליום 31.12.20
אזור גוש דן	משרדים ומסחר	34,829	36,139
צפון	מסחר	1,992	3,108
אזור השרון	משרדים ומסחר	24,943	20,790
חיפה	משרדים	3,096	3,096
אנגליה וסקוטלנד	משרדים	7,596	7,596
ירושלים	משרדים ומסחר	8,905	8,905
ארה"ב	משרדים, מסחר ומולטי פמילי	4,574	11,134
סך הכל		85,935	90,768

* בנוסף, קיימות החזקות בנכסים אלו ו/או אחרים מכספים המנוהלים עבור אחרים (עמיתים ו/או מבוטחים) בקבוצה, ראה ביאור 10 לדוחות הכספיים.

10.10.2 שיפורים במושכר, הריהוט וציוד משרדי

כלכל, השיפורים במושכר, הריהוט והציוד המשרדי שבשימוש באתרים המרכזיים וביחידות הקצה הינם בבעלות הקבוצה.

10.10.3 ציוד מחשוב וציוד היקפי

10.10.3.1 מערכות מחשוב בקבוצה בישראל

מערכות המידע של הקבוצה חיוניות לניהול עסקיה והקבוצה רואה בחלקן נכס אסטרטגי. בבעלות חברות הקבוצה מגוון רחב של ציוד מחשוב, הכולל שרתים, תשתית וציוד תקשורת, מסופים וציוד היקפי אחר. כמו-כן לחברה מגוון רחב של זכויות בעלות ו/או שימוש בתוכנות שונות לרבות תוכנות בפיתוח עצמי.

לצורך פעילויותיה השונות משתמשת הקבוצה במערכות מחשוב המשמשות אותה בין היתר לניהול כספים (לרבות כספי החיסכון של לקוחות הקבוצה), לניהול לקוחות וזכויותיהם, מערכות תפעול (Back office), מערכות ארגוניות ומערכות תומכות החלטה.

הפעילות בתחום המחשוב נעשית באמצעות כללביט מערכות שהינה חברה בת בבעלותה המלאה של החברה. חברת כללביט מערכות אחראית על מתן שירותי המחשוב לחברות הקבוצה ולמועד הדוח אינה מספקת שירותים לחברות מחוץ לקבוצה. כללביט מערכות מתקשרת עם ספקים חיצוניים לביצוע חלק מהשירותים.

לקבוצה אתר גיבוי שמטרתו לאפשר המשך פעילות של מערכות המחשוב החיוניות של הקבוצה בעיתות חירום, כמו כן, קיים אתר שלישי בחו"ל המשמש לגיבוי נתונים בלבד. על מנת להגביר את זמינות מערכות המחשוב החליטה החברה לפעול לשדרוג הקישור בין האתר המרכזי לאתר הגיבוי לתצורת Active-Active שתאפשר מעבר מהיר (בפרק זמן של עד שעה) בין האתרים בעת הצורך.

יכולת הקבוצה להמשיך ולהעמיד רמת שירות גבוהה לסוכניה, למבטוחיה וללקוחותיה ולהפעיל תהליכי ליבה מסוימים הינה חיונית להמשכיות העסקית של החברה. בתקופת משבר הקורונה, החברה פעלה בהתאם למדיניות ולתוכנית ההמשכיות העסקית הנוהגת בקבוצה ובגופים המוסדיים: בקבוצה קיים מערך BCM (Business Continuity Management), ותוכנית המשכיות עסקית הממפה תהליכים קריטיים, הנדרשים להתאוששות, תיקי חירום אשר נועדו לסייע לפעילות ברמת החסיבות השונות, ומערך Disaster Recovery טכנולוגי המאפשר התאוששות טכנולוגית מהירה. כמו כן החברה ערוכה לאפשר לעובדיה "עבודה מרחוק" באופן מאובטח במטרה לאפשר המשך מענה בכל מגזרי הפעילות.

10.10.3.2 השקעות הקבוצה במערכות המחשוב

הקבוצה פועלת לפיתוח ושדרוג מערכות המחשוב, מעת לעת, לפי צרכיה וצרכי החברות בקבוצה. להלן יתוארו הפעולות המהותיות שנעשו במערכות המחשוב של הקבוצה בשנת הדוח, אשר חלקן אף צפוי להמשיך לאחר שנת הדוח⁹⁵.

מערכות ביטוח חיים

בתחום ביטוח חיים, כלל ביטוח פועלת באמצעות שתי מערכות ליבה עיקריות מדור טכנולוגי קודם, שפותחו לפני שנים רבות. הכפילות הפונקציונאלית של מערכות אלו מייקרת את עלויות התפעול והתחזוקה בתחום זה ומכבידה על התאמת המערכות למכלול צרכי החברה ובכלל זה בכל הקשור לממשקי מידע חיצוניים ורגולטורים שהדרישות לגביהם הורחבו בשנים האחרונות. לעניין דרישות אלה ראה סעיף 6.2.1(ב) לעיל. בשנים האחרונות ובשנת הדוח החברה פעלה לעיבוי מערכות הליבה של ענף ביטוח חיים ושיפורן באופן שיעל את מערכות הליבה הקיימות וכן נוקטת בפעולות בקרה ותפעול משלימות, במטרה להבטיח את נאותות התהליכים הנתמכים.

נוכח מורכבות המערכות האמורות, מגבלותיהן וכפילותן, החברה ביצעה בחינה מקיפה של המהלכים ארוכי הטווח הנדרשים ליישום בעתיד, לצורך שיפור יכולותיה המיכוניות בין היתר, בכל הקשור לניהול זכויות עמיתים. במסגרת זאת, בוצעה בשנים האחרונות בדיקת היתכנות, לפרויקט ארוך טווח שמטרתו צמצום הכפילויות בין המערכות, וביצוע הסבה והתאמה למערכת מיכון חדישה שקיימת בחברה. חלק המשך הפרויקט, החברה גיבשה תוכנית אסטרטגית שבמסגרתה, בין היתר, מבוצע שדרוג טכנולוגי בחלק מהמערכות הרלוונטיות, איחוד מודולים לתשתיות רוחביות ופיתוח רכיבים חדשים במערכות הקיימות בטכנולוגיה מודרנית.

מתוך הכרה בחשיבותן של מערכות מיכון יעילות ועדכניות, תעדפה החברה נושא זה ובשנים האחרונות השקיעה החברה מאות מיליוני שקלים, לצורך שדרוג ושיפור מערכות המיכון בתחום חיסכון ארוך טווח. לפרטים נוספים ראה ביאור 6 לדוחות הכספיים. בין היתר, הושלם מהלך להקמת תשתית מידע ארגונית בביטוח חיים לצורכי ריכוז מידע מכלל מערכות הליבה בביטוח חיים. תשתית זו משמשת את החברה לצרכי תחקור פעילותה השוטפת וכן לצורך דיווחים נדרשים לרשות ולצרכיה העסקיים של החברה.

החברה גיבשה תוכנית אסטרטגית שבמסגרתה, בין היתר, מבוצע שדרוג טכנולוגי בחלק מהמערכות הרלוונטיות, איחוד מודולים לתשתיות רוחביות ופיתוח רכיבים חדשים במערכות הקיימות, בטכנולוגיה מודרנית.

⁹⁵ חלק מהשירותים במערכות הליבה מבוצעים באמצעות ספקים חיצוניים (שירותי תפעול קופות גמל, הכוללים גם את מיכון הפעילות, מבוצעים באמצעות בנק לאומי, ושירותי תחזוקה ופיתוח למערכת לניהול פעילות הפנסיה ניתנים על ידי ספיינס טכנולוגיות (1982) בע"מ).

להערכת הקבוצה, מערכות המחשוב הקיימות שלה בענף ביטוח חיים משרתות את צרכי הקבוצה לתקופה הקרובה. לאור ריבוי שינויים בהוראות רגולטוריות החלות על הפעילות של הגופים המוסדיים בקבוצה (בין היתר כמפורט לעיל), היוצרות שינויים מהותיים ורפורמות משמעותיות ותדירות בפעילות הביטוח בכלל ובתחום החיסכון לטווח ארוך בפרט, הקבוצה מצויה בתהליך מתמשך להתאמת מערכות המחשוב שלה להוראות הרגולציה ולשינויים ולרפורמות החלים בהן, בין היתר בדרך של שידרוגן הטכנולוגי ופיתוח רכיבים חדשים בהן וכן להבטחת תאימות בין מערכות המחשוב לבין תנאי המוצרים שמציעה החברה (כגון: פוליסות ביטוח ותקנוני קרנות פנסיה וקופות גמל).

להערכת הקבוצה, תהליך התאמת מערכות המחשוב להוראות הרגולציה ושדרוג מערכות המחשב התומכות בפעילות, כך שיבטיחו תמיכה במכלול מוצרי הקבוצה בתחום חיסכון ארוך טווח, יימשך בשנים הקרובות ויהיה כרוך בעלויות מהותיות ובהיערכות תפעולית של הגופים המוסדיים בקבוצה. צרכי הפיתוח נגזרים הן מצרכי הפעילות העסקית והן מהוראות הרגולציה.

תחום הדיגיטל

הקבוצה שמה לה כיעד את המשך קידום החדשנות הדיגיטלית בדגש על מתן מידע, ביצוע פעולות באופן עצמאי בערוצי הדיגיטל של החברה (סוכנים, לקוחות, מעסיקים) ומכירות. הקבוצה סבורה כי השקעות במיכון ובדיגיטציה יביאו, בטווח הארוך, להתייעלות ויענו על צרכי הלקוחות. לפרטים נוספים ראה סעיף 10.18 להלן.

במהלך שנת הדוח השיקה הקבוצה כלים דיגיטליים מתקדמים, לרבות בתחומי התביעות והמכירות כגון "CLAL BEHAVE" שהינו מוצר בתחום האלמנטר המאפשר ללקוחות ליהנות מהנחות מידי חודש בדמי הביטוח על ידי בחינת איכות הנהיגה וכמות הנסיעה. החברה השיקה מגוון נרחב של שירותי "בוט" לצורך מתן מידע בכל ענפי הביטוח. בנוסף, דרך אתר הלקוחות ואפליקציית "הלחצן של כלל" מתאפשרים ללקוחות מגוון רחב של שירותים לרבות הצגת מידע וביצוע פעולות דיגיטליות כדוגמת הגשת תביעה, צפייה במידע הקיים בתיק האישי, הגשת בקשות להלוואה או פידיון, הפקת פוליסות ועוד. החברה סבורה כי שילוב כלים דיגיטליים בפעילות החברה משפר את הנגשת המידע והשירותים ללקוחות ואת חווית הלקוח, ואף צפוי, בטווח הארוך, להביא להתייעלות תפעולית.

המידע בכל הקשור להשלכות האפשריות של שילוב כלים דיגיטליים בפעילות החברה הינו מידע צופה פני עתיד, המתבסס על הערכות והנחות של החברה והתוצאה בפועל יכולה להיות שונה באופן מהותי מזו שנחזתה.

לפרטים בדבר הוצאות המיכון בקבוצה ראה ביאור 34 לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר היקף רכישות ופיתוח עצמי והפחתה של תוכנות מחשב ומחשבים, ראה ביאורים 6(א) ו-8(א) לדוחות הכספיים.

מערכות נוספות

- במסגרת הערכות ליישום הוראות תקן חשבונאי IFRS17, החברה שוקדת על היערכות להתאמת מערכות המיחשוב לצורך יישום התקן. ההיערכות האמורה צפויה להימשך עד לכניסת התקן לתוקף בהתאם להוראות הרגולטוריות הרלוונטיות והיא כרוכה בעלויות מהותיות. לפרטים נוספים ראה ביאור 4 לדוחות הכספיים.
- החברה החליטה על שדרוג מערכת ה-CRM - מערכת לניהול קשרי לקוחות והיא פועלת ליישום מערכת CRM מתקדמת מבוססת ענן. הפרויקט החל ומצוי בשלב המימוש הראשון ובחינת היערכות וההיתכנות לתוכנית הכוללת. החברה צופה כי ככל שהתהליך יושלם, המערכת תוביל לשיפור תהליכי השירות והמכירה ללקוחות ולסוכנים. הפרויקט צפוי להיערך מספר שנים.

ניהול סיכונים סייבר בחברה 10.10.3.3

- החברה פועלת ליישם מדיניות הגנת סייבר שאושרה על ידי דירקטוריון החברה.
- הגנות הסייבר המיושמות ע"י החברה מכוונות בהתאם לניתוח הסיכונים הרלוונטיים לחברה, וכוללות: בדיקות בתהליכי גיוס עובדים והתקשרות עם ספקים; הגברת מודעות עובדים; שמירה על ביטחון פיזי; הגנת רשת; הגנת מערכות ואפליקציות; תהליכי מידור הרשאות והפרדת תפקידים וכלי ניטור ובקרה.
- ככל הנוגע לקבלת שירותי מיקור חוץ מהותי, החברה מקיימת תהליך ניהול סיכונים מובנה, תוך התחייבות הספק לעמוד בדרישות אבטחת מידע שנקבעו על ידי החברה, וכמו כן, מבצעת החברה, מעת לעת, ביקורות אבטחת מידע אצל הספקים האמורים.
- החברה מבצעת מעת לעת בדיקות של עמידות מערך האבטחה, תוך הסתייעות בגופים המתמחים בביצוע מבדקי חדירה וסקרי אבטחה.
- כחלק מהמשבר העולמי הנובע מהתפרצות נגיף הקורונה, חלה עלייה בהיקף מתקפות הסייבר. החברה נקטה בצעדים משמעותיים להגנה מפני איומי הסייבר הרבים המאפיינים תקופה זו, לרבות: שימוש במקורות מודיעיניים בדגש על מתקפות Phishing, עריכת בדיקות מקיפות של חוסן הסייבר הארגוני, בהתחשב באיומים המשתנים, תוך ביצוע פעולות אקטיביות בתשתיות ההגנה של החברה; מתן מענה מהיר ע"י צוותי התגובה לטובת תחקור ניסיונות חשודים לביצוע חיבור מרחוק לרשת החברה או כל פעילות עובדים חריגה; הגברת בקורות טכנולוגיות ופרסום הנחיות לצורך הגברת מודעות עובדי החברה; החברה ממשיכה בניהול קפדני ושוטף של סיכון הסייבר בהתאם לאיומים המשתנים.

לפרטים נוספים בדבר חשיפת הקבוצה לסיכונים סייבר, ראה סעיף 10.16(ג) להלן.

10.11 עונתיות

10.11.1 חיסכון ארוך טווח

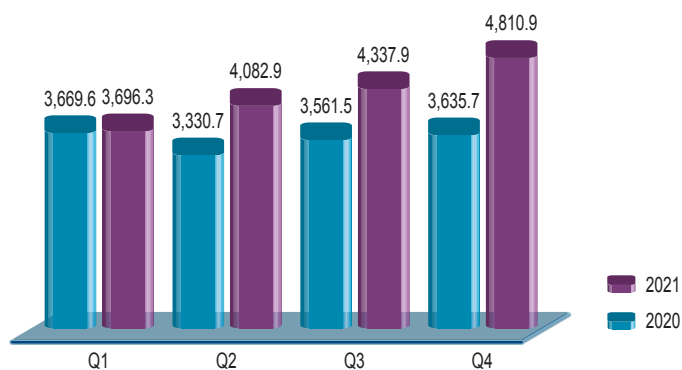
ככלל, ההכנסות מפרמיות בביטוח חיים וההכנסות מדמי ניהול מקרנות פנסיה וקופות גמל אינן מתאפיינות בעונתיות וכן לא קיימת עונתיות לעניין תביעות.

עם זאת, עקב עיתוי סיום שנת המס, מתקיימת עונתיות מסוימת בהפקדות של פרמיות/דמי גמולים למוצרי חיסכון פנסיוני בחודש דצמבר, מאחר שבחודש זה קיים גידול בהפקדות, על ידי שכירים ועצמאיים המפקידים באופן יזום שלא במסגרת שכרם, וזאת במטרה למצות את הטבות המס, וכן על ידי מעסיקים המשלימים חובות בגין שנת המס או מפקידים הפקדות חד פעמיות, בדרך כלל בגין חוב ותק פיצויים. בנוסף, קיימים חודשים מסוימים, המשתנים משנה לשנה, שבהם היקף הפרמיות/דמי הגמולים עשוי להיות גבוה יותר, וזאת בעיקר, לאור תשלומים חד פעמיים אשר משולמים על ידי המעסיקים לעובדים ואשר בגינם מופרשים דמי גמולים.

להלן התפלגות הפרמיות ברוטו ודמי הגמולים בחטיבת חיסכון ארוך טווח בשנתיים האחרונות לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

2021	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	סך הכל
פרמיות ודמי גמולים באלפי ש"ח	3,696.3	4,082.9	4,337.9	4,810.9	16,928.0
2020	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	סך הכל
פרמיות ודמי גמולים באלפי ש"ח	3,669.6	3,330.7	3,561.5	3,635.7	14,167.5

התפלגות פרמיות ברוטו בביטוח חיים ודמי הגמולים לפי רבעונים בשנים 2020-2021 במיליוני ש"ח

10.11.2 ביטוח כללי

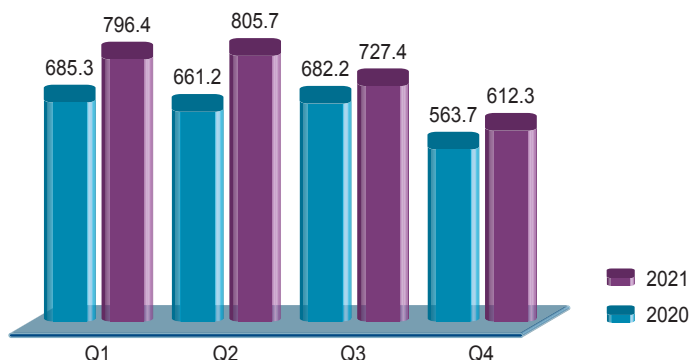
ככלל, ההכנסות מפרמיות בתחום ביטוח כללי אינן מתאפיינות בעונתיות מובהקת. עם זאת, הפרמיות ברבעון הראשון של השנה גבוהות מהפרמיות ברבעונים האחרים וזאת בעיקר עקב מועדי חידוש של הסכמי ביטוח המסתיימים בסוף שנה קלנדרית. כמו כן, ישנם הסכמי ביטוח של מבטחים עסקיים ושל ציי רכב גדולים אשר מאופיינים בפרמיות גבוהות אשר חידושם או הפסקתם יכול להשפיע על תנודתיות הפרמיה בחודשים מסוימים בשנה. השפעתה של עונתיות זו על הרווח המדווח מנוטרלת באמצעות ההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה.

במרכיבי ההוצאות האחרים, כגון תביעות, ובמרכיבי ההכנסות האחרים, כגון הכנסות מהשקעות, לא ניכרת עונתיות מובהקת. עם זאת, ראוי לציין כי בעונות החורף ניכרת לעיתים עלייה בתביעות ברבעון הראשון או ברבעון הרביעי של השנה או בשניהם, בעיקר בענפי הרכוש, וכתוצאה מכך לקיטון ברווח המדווח לתקופה.

להלן התפלגות הפרמיות ברוטו בחטיבת ביטוח כללי בשנתיים האחרונות לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

2021	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	סך הכל
פרמיות באלפי ש"ח	796,372	805,707	727,388	612,292	2,941,759
2020	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	סך הכל
פרמיות באלפי ש"ח	685,262	661,203	682,243	563,661	2,592,369

התפלגות פרמיות ברוטו בביטוח כללי
לפי רבעונים בשנים 2020-2021
במיליוני ש"ח

10.11.3 ביטוח בריאות

תחום ביטוח הבריאות אינו מאופיין בעונתיות. בתת ענף ביטוח נסיעות לחו"ל קיימת עלייה בהיקף הפוליסות הנמכרות לנוסעים לחו"ל בתקופת הקיץ והחגים. עם זאת לאמור אין השפעה משמעותית לעניין התפלגות סך הפרמיות בתחום בריאות במהלך שנה קלנדרית.

בשנת הדוח ולאחריה, בעקבות מגיפת הקורונה, חל קיטון משמעותי במכירת ביטוחי נסיעות לחו"ל ביחס להיקף הפעילות בשנה שקדמה לשנת פרוץ המגיפה (שנת 2019). לאמור לא היתה השפעה מהותית על התוצאות הכספיות של כלל ביטוח בתחום הבריאות.

10.12 נכסים לא מוחשיים

10.12.1 קניין רוחני

השם "כלל" רשום כסימן מסחר על שם אי די בי פתוח. הקבוצה משתמשת לצורך פעילותה בשמות החברות בקבוצה ובלוגו שלהן שרובם אינם רשומים כסימני מסחר.

חברות הקבוצה משתמשות לצורכי פעילותן בתוכנות בבעלות חברות הקבוצה ו/או שנרכשו רשיונות לשימוש בהן, לפרטים נוספים ראה סעיף 10.10.3.1 לעיל.

החברה מפתחת באמצעות עובדיה ובאמצעות ספקים תוכנות לשימוש עצמי, שיש לה בהן זכויות יוצרים.

לחברה דומיינים באינטרנט.

לפרטים נוספים בדבר נכסים לא מוחשיים ראה ביאור 6 לדוחות הכספיים.

10.12.2 מאגרי מידע

לחברות הקבוצה מאגרי מידע, הכוללים, בין היתר, נתוני לקוחות, סוכנים, ספקי שירותים, המשמשים, בין היתר, לפעילות שיווקית תוך שימוש בתוכנות מתקדמות (CRM), המאפשרות פילוח נתונים בחתכים מגוונים. האסטרטגיה השיווקית של החברה מבוססת על מאגרי המידע החיוניים לניהול עסקי החברה.

הקבוצה פועלת באופן שוטף לרישום מאגרי המידע שברשותה בישראל במרשמי רשם מאגרי המידע בהתאם להוראות הדין. חלק ממאגרי המידע מצויים בתהליכי רישום ו/או בתהליכי בחינה והערכות לצורך רישום.

10.13 הליכים משפטיים

כנגד הקבוצה תלויים ועומדים הליכים משפטיים מהותיים ובכללם בקשות לאישור תובענות ייצוגיות לפי חוק תובענות ייצוגיות. לפרטים בדבר תובענות מהותיות שאינן במהלך העסקים הרגיל, לרבות תביעות ייצוגיות שהגשתן כתובענות ייצוגיות אושרה; בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות; בקשות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות שסולקו במהלך שנת הדוח; תובענות ייצוגיות מהותיות שהסתיימו במהלך שנת הדוח ועד למועד פרסום הדוח; תובענות ייצוגיות לא מהותיות; ותביעות מהותיות כנגד הקבוצה שאינן במהלך העסקים הרגיל, לרבות תביעה נגזרת, ראה ביאורים 41(א)-(ג) לדוחות הכספיים. לענין גורמי סיכון משפטיים בקשר עם תובענות ייצוגיות ראה סעיף 10.16(ב)(5) להלן. לענין החשיפה לסיכון הכרוך בתובענות ייצוגיות ראה ביאור 41(א) לדוחות הכספיים. לפרטים מסכמים בדבר חשיפת החברה להליכים משפטיים ראה ביאור 41(ג) לדוחות הכספיים.

10.14 מימון

10.14.1 דירוג

לפרטים בדבר דירוג חברות בקבוצה וכן כתבי התחייבות שהונפקו על ידן, נכון למועד פרסום הדוח, ראה ביאור 25(ד) לדוחות הכספיים.

10.14.2 אשראי

לפרטים בדבר כתבי התחייבות נדחים המהווים הון רובד 2 לענין משטר כושר פירעון כלכלי ראה ביאור 25(ב) לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר מגבלות על הכרה בכתבי התחייבות כהון רובד 2 לצרכי סולבנסי ראה ביאור 16(ה) לדוחות הכספיים.

10.14.3 גיוס מקורות לכיסוי תפעול עסקי החברה

הקבוצה עשויה להידרש לגייס בשנה הקרובה מקורות בדרך של הנפקה ו/או החלפה (באמצעות כללביט מימון) והכל בכפוף להתפתחויות בסטטוס ההון שלה, יעד הון שיקבע על ידי הדיקטוריון, התפתחויות רגולטוריות ובאישור הממונה ככל שנדרש.

נכון למועד הדוח, לחברה ולכללביט מימון תשקיפי מדף בתוקף.

המידע בכל הקשור לצורך בגיוס כספים לכיסוי תפעול עסקי החברה בשנה הקרובה, הינו מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של החברה, נכון למועד פרסום הדוח. היישום בפועל עשוי להיות שונה באופן מהותי מזה שנחזה, בין היתר, בשל דרישות רגולטוריות שיקבעו, מצב שוק ההון, מצבן העסקי של החברות הבנות בקבוצה, פעולות לאופטימיזציה של ניהול ההון והחוב של הקבוצה והתממשותם של גורמי הסיכון המפורטים בסעיף 10.16 להלן.

10.15 מיסוי

לתיאור הסדרי המיסוי החלים על הקבוצה ראה ביאור 23 לדוחות הכספיים.

10.16 דיון בגורמי סיכון

סעיף זה, הן בגורמי סיכון ביחס לחברה, כולל גם מידע צופה פני עתיד. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על אינפורמציה הקיימת בחברה במועד הדוח וכולל הערכות של החברה או כוונות שלה נכון למועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה, בין היתר עקב שינוי בסביבה העסקית ו/או בגורמי הסיכון, לרבות גורמי סיכון עתידיים.

על גופים מוסדיים מוטלת החובה למנות מנהל סיכונים. לתיאור תפקידיו של מנהל הסיכונים בקבוצה וכן פרטים בדבר מדיניות ניהול הסיכונים ובדבר הליכי ושיטות ניהול הסיכונים בקבוצה, לרבות תיאור תהליכי העבודה ואופן זיהוי הסיכונים והבקורות הקיימים בחברות הקבוצה ראה ביאור 38 לדוחות הכספיים.

להלן מוצגים גורמי הסיכון בטבלה על פי חלוקה לסיכוני מקרו, סיכונים ענפיים וסיכונים מיוחדים לקבוצה וכן פירוט אודות גורמי הסיכון.

מידת השפעת גורם הסיכון על הקבוצה		גורמי סיכון
השפעה גדולה		השפעה בינונית
א. סיכוני מקרו		
	X	האטה כלכלית בישראל
	X	האטה כלכלית בינלאומית וירידת שערים בשוקי הון
	X	סיכון שוק כולל
		סיכוני שוק ספציפיים:
	X	סיכון ריבית
X		סיכון מרווח אשראי
X		סיכון אינפלציה
X		סיכון שערי חליפין
	X	סיכון מחירי מניות
X		סיכון מחירי נכסים אחרים
X		סיכון אשראי
X		סיכונים סביבתיים, חברתיים וממשל תאגידי (ESG)
ב. סיכונים ענפיים		
	X	סיכונים ביטוחיים
	X	שימור התיק
		סיכוני קטסטרופה:
X		רעידת אדמה בישראל
X		טרור ו/או מלחמה בישראל
X		מגפה
X		יציבות מבטחי משנה
		סיכונים אסטרטגיים:
	X	שינויי חקיקה ורגולציה
	X	סיכוני תחרות
X		זמינות מבטחי משנה
	X	סיכונים משפטיים
ג. סיכונים ברמת הקבוצה		
	X	סיכוני ציות ורגולציה
X		סיכון נזילות
	X	חיתום, תמחור והערכת ההתחייבויות הביטוחיות
	X	סיכונים תפעוליים
	X	סיכוני מערכות מידע
	X	סיכוני אבטחת מידע וסייבר
X		סיכוני מודל עסקי
	X	סיכון מוניטין
X		התקשרויות עם ספקים חיצוניים

ההשפעה של גורמי הסיכון לעיל מבוססת על שיקול דעת הנהלת הקבוצה על בסיס המידע הקיים במועד ההערכה, מתייחסת לכל סיכון בפני עצמו ומביאה בחשבון את ההסתברות המוערכת להתממשות הסיכון ואת תוצאתו הפוטנציאלית. הערכת מידת ההשפעה של גורמי הסיכון מתייחסת להשלכות הישירות על הקבוצה ואינה מביאה בחשבון השפעות עקיפות.

א. סיכונים מקרו כלכליים

1) האטה כלכלית בישראל

הקבוצה חשופה באופן מהותי למצב המשק הישראלי, האטה במשק הישראלי עלולה להשפיע על היקף עסקיה של הקבוצה, בפרט בתחום החיסכון ארוך הטווח, ובכלל זה: היקף החיסכון של הציבור עלול לקטון; יתכנו פיגורים בהפקדות וגידול במשיכות; עליה בשיעור המובטלים ושחיקה בשכר הריאלי עלולים להביא לעליה בשיעור הביטולים ולקיטון בפרמיה ודמי גמולים שיגבו על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה וכן לגידול בהיקף התביעות. כמו כן, כתוצאה מהאטה כאמור עלול לגדול הסיכון הכרוך בחשיפתה של הקבוצה לגופים בישראל באמצעות השקעותיה ובאמצעות פעילויות ביטוחיות מסוימות (ראה סיכוני אשראי וסיכוני שוק להלן).

(2) **האטה כלכלית בינלאומית וירידות שיערי בשוקי ההון**

לקבוצה חשיפה לפגיעה בשווי השקעותיה בנכסים פיננסיים בשוקי ההון הבינלאומיים וכן בנכסים אחרים בחו"ל. האטה כלכלית בינלאומית עלולה להשפיע גם על תוצאותיה של כלל ביטוח אשראי אשר מבטחת חובות של חייבים במדינות שונות אשר מושפעים ממצב הכלכלה באותן מדינות. בנוסף, יציבות מבטחי המשנה עימם מתקשרת הקבוצה עלולה להיפגע כתוצאה מירידות בשוקי ההון הבינלאומיים או מהאטה כלכלית במדינות בהן הם פועלים.

(3) **סיכון שוק כולל**

מחירי נכסים ותשואות בשוקי ההון בארץ ובעולם משפיעים במידה רבה מאד על תוצאותיה העסקיות של הקבוצה. תיקי ההשקעות העצמיות של הקבוצה ("נוסטרו"), וכן תיקי הנכסים של העמיתים והמבוטחים בפוליסות תלויות תשואה, קופות גמל וקרנות פנסיה ("תיקים המנוהלים עבור אחרים") מושקעים בנכסים שונים, בארץ ובחו"ל, וערכם נתון לתנודתיות הנובעת, בין היתר, משינויים בשיעורי ריבית, במחירי מניות ונכסים אחרים, במרווחי האשראי, בשיעור האינפלציה בפועל ובציפיות לאינפלציה ובשער חליפין.

הקבוצה חשופה להפסדים בגין שינויים בגורמי סיכון אלה כתוצאה מהשפעתם הישירה על שווי הנכסים בתיקי הנוסטרו של הקבוצה. התממשות סיכונים שוק ותנאי שוק, המאופיינים בסביבת ריבית בסיס ובשיעורי תשואה נמוכים עלולים לגרום לאי השגת התשואה על פיה תומחרו המוצרים וחושבו ההתחייבויות הביטוחיות וכתוצאה מכך לפגוע בתוצאותיה העסקיות של הקבוצה.

הקבוצה חשופה לסיכון שוק כולל גם בעקיפין, כתוצאה מהשפעה על רווחי הקבוצה בשל התשואות המושגות בתיקים המנוהלים עבור אחרים. במסגרת פעילות הקבוצה בניהול כספים אלו, גובות חברות הקבוצה דמי ניהול קבועים מהצבירה אשר היקפם עלול להיפגע כאשר היקף הנכסים המנוהלים קטן, כתוצאה מתשואות שליליות ואו ירידה בהיקף ההפקדות ואו פידינונות ואו נידודים.

בנוסף, בהתאם להוראות הדין בחלק מהפוליסות תלויות התשואה שנמכרו בשנים 1991 עד 2003 (להלן: "תיק המשתתף") כלל ביטוח גובה בנוסף לדמי הניהול הקבועים גם דמי ניהול משתנים, המחושבים כשיעור מהתשואה הריאלית של תיק ההשקעות, לאחר ניכוי דמי הניהול הקבועים והוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות (להלן בסעיף זה: "התוספת"). התוספת מחושבת מדי שנה על בסיס שנתי בערכים חיוביים או שליליים. בהתאם להוראות הדין, המבטח יגבה רק תוספת חיובית, אולם בחישוב כל תוספת חיובית תנוכה תוספת שלילית שנצברה בתקופות קודמות. התוספת כאמור, משפיעה על רווחיותה של הקבוצה. לפרטים בדבר ההשפעה הכמותית של החשיפה לסיכון שוק הנובעת מניהול כספים כאמור ליום 31 בדצמבר 2021, ראה ביאור 38(ג) לדוחות הכספיים. מכיוון שחישוב דמי הניהול המשתנים, בתוך שנה קלנדארית נתונה, נערך על בסיס מצטבר, במהלך השנה גובים או מחזירים דמי ניהול למבוטחים, בהתאם לתשואה הריאלית שנצקפה ברבעון, וכתוצאה מכך עלולה להיגרם תנודתיות רבה בהכנסות מדמי ניהול בין הרבעונים.

(4) **סיכונים שוק ספציפיים**

בין הנכסים בתיקי הנוסטרו לבין ההתחייבויות העומדות מולם לא קיימת התאמה מלאה מבחינת תזרים המזומנים, עיתוין, בסיס ומטבע ההצמדה. בנוסף, לא קיימת סימטריה מלאה בטיפול החשבונאי בהתחייבויות ובנכסים וכן קיים שוני בין כללי החשבונאות וכללי משטר כושר פירעון כלכלי. בשל כך, חשופים ההון הכלכלי, ההון החשבונאי, יחס כושר הפירעון והרווח הכולל של הקבוצה לשינויים בגורמי סיכון, שהעיקריים בהם מפורטים להלן. דרישות ההון החלות על חברות הביטוח בקבוצה בהתאם למשטר כושר פירעון כלכלי, מבוססות על עקרונות כלכליים. יציין, כי סוגי הסיכונים שיפורטו להלן קיימים אף בתיקים המנוהלים עבור אחרים בעוצמה ובכיוון שאינם בהכרח זהים לאלה המתוארים לגבי תיקי הנוסטרו.

א. **סיכון ריבית** - מבחינה כלכלית, חשיפתה העיקרית של הקבוצה היא לירידת ריבית והשתטחות עקום הריבית וזאת מאחר שמח"מ ההתחייבויות שלה ארוך משמעותית ממח"מ הנכסים. ירידת ריבית עלולה להביא גם לפגיעה ולתנודתיות ביחס כושר הפירעון הכלכלי של כלל ביטוח. בסביבת הריבית הנוכחית, הקבוצה חשופה גם מבחינה חשבונאית להפסדים במקרה של ירידת ריבית, למרות שעוצמת החשיפה קטנה משמעותית בשנתיים האחרונות עקב שינויים רגולטוריים ופעולות החברה לניהול נכסים והתחייבויות. חשיפת הריבית משפיעה על חישוב העתודות, בין היתר בהתייחס לשיעורי היוון המשמשים בבחינת נאותות העתודה LAT, חישוב פקטור K ובחישוב עתודות לגמלא, בהיקף העשוי לעלות על רווחי ההון שיווצרו באותו תרחיש בגין נכסים רגישים לריבית (ראה ביאור 38(ה)(ה) לדוחות הכספיים). עם זאת, הקבוצה עלולה להיות חשופה גם לתרחישים מסויימים של עליה בשיעורי הריבית, בשל המח"מ הארוך יחסית של הנכסים, בהתחשב באופי ארוך הטווח של מרבית ההתחייבויות, וזאת מכיוון שבהתאם לשיטה החשבונאית הנהוגה כיום, בתרחישים מסויימים של שינוי בשיעורי הריבית, אין בהכרח התאמה מלאה בין השינוי בריבית השוק לבין ריבית היוון המשמשת להיוון התחייבויות הביטוח השונות. יציין כי בראיה ארוכת טווח, הקבוצה חשופה אף לרמה מתמשכת של שיעורי ריבית נמוכים, בדגש על הריבית הצמודה, העשויה להקשות על השגת התשואה המובטחת במוצרים מבטיחי תשואה, על השגת התשואה לפיה תומחרו מוצרי ביטוח אחרים, ואף להביא לבחינה מחודשת של ההערכות האקטואריות של התחייבויות הביטוחיות של הקבוצה (ראה ביאור 38(ג)(3) וכן ביאורים 38(ה)(ה)(1)(ד) ו-38(ה)(ה)(2)(4)(א) לדוחות הכספיים).

- ב. **סיכון מרווח אשראי** - הקבוצה חשופה לסיכון להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים במרווחי האשראי בשוק על ערכם של נכסי חוב סחירים וכן כתוצאה מהשפעה מסוימת על חישוב חלק מנכסי החוב הלא סחירים של הקבוצה ומחישוב חלק מהעתודות הביטוחיות.
- ג. **סיכון אינפלציה** - לקבוצה חשיפה לעליה בשיעור האינפלציה מכיוון שמרבית ההתחייבויות הביטוחיות של הקבוצה מותאמות מדי חודש לשיעור האינפלציה, ואילו הנכסים העומדים מולן אינם בהכרח צמודים למדד. כמו כן, מכיוון שגביית דמי ניהול משתנים בתיק המשתתף תלויה בתשואה הריאלית שהושגה, עלולה עליה בשיעור האינפלציה לגרום לפגיעה בהכנסות הקבוצה מדמי ניהול. בנוסף, חלק מהחוב הפיננסי של הקבוצה צמוד למדד, ועליה בשיעור האינפלציה תגרום לגידול בהוצאות המימון של הקבוצה.
- ד. **סיכון שערי חליפין** - לקבוצה חשיפה לשינויים בשער חליפין של מט"ח, בעיקר בגין תיק ההשקעות בחו"ל, שאינו מגודר באופן מלא מפני שינויים בשערי החליפין.
- ה. **סיכון מחירי מניות** - הקבוצה חשופה לשינויים במחירי מניות סחירות המאופיינים בתנודתיות פוטנציאלית גבוהה, הן בתיק הנוסטרו והן בתיקים המנוהלים עבור אחרים. לנוכח היקף החשיפה של תיק המשתתף למניות, התנודתיות במחירי המניות עשויה להשפיע באופן מהותי על היקף דמי הניהול המשתנים שתגבה כלל ביטוח.
- ו. **סיכון מחירי נכסים אחרים** - לקבוצה חשיפה להשקעות אלטרנטיביות, הכוללות השקעות בנדל"ן וקרנות נדל"ן, קרנות השקעה, מניות לא סחירות ומכשירי השקעה נוספים. נכסים אלה חשופים לשינויים בשוים, העשויים לנבוע בין השאר משינויים בשווקי ההון בארץ ובעולם, שינויים במחירי סחורות, מחירי היוון ונדל"ן ומסיכונים עסקיים ספציפיים. בשל אופיין של השקעות אלה, הן פחות תנודתיות מהשקעות סחירות ומגיבות בפער עיתוי מסוים לאירועי שוק. למבחני רגישות הנוגעים לסיכונים שוק ראה ביאור 38(ג) (2) לדוחות הכספיים.

סיכונים אשראי (5)

הקבוצה חשופה לאפשרות של הפסד כספי כתוצאה מירידת איכות האשראי וחדלות פירעון של לווים וחייבים אחרים, נוכח חשיפתה לנכסים פיננסיים, דרך תחומי הפעילות הביטוחיות של הקבוצה, הכוללים פוליסות לפי חוק המכר וביטוחי אשראי, כתוצאה מחשיפתה לחייבים אחרים בהם סוכנים, מעסיקים, מבטחים ומבטחי משנה. בגין החזקותיה בנכסי חוב, חשופה הקבוצה לירידה בשווי הנכסים כתוצאה מפגיעה באיתנות הפיננסית של החייב (לרבות הסדרי חוב) ו/או כתוצאה מעליה במרווחי האשראי בשוק, כאמור.

בנוסף, עליה במקרי חדלות הפירעון של עסקים בישראל עלולה להשפיע גם על היקפי תביעות בענף ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה בו פועלת הקבוצה (ראה סעיף 7.1.1.3 לעיל), על היקף חובות מעסיקים בגין אי העברת תשלומים לביטוח פנסיוני עבור עובדיהם, המחייבת את הגופים המוסדיים בקבוצה לנקיטת הליכי גביה, ועל הסיכונים הביטוחיים בפעילות כלל ביטוח אשראי (ראה סעיף 10.16(ב) (1) להלן).

במסגרת תיק הנכסים שלה, חשופה הקבוצה לענפי משק שונים שהעיקריים הם ענף הבנקאות והפיננסים (הכוללת גם חשיפה דרך פיקדונות), ענף התשתיות והאנרגיה וענף הנדל"ן בארץ. החשיפה לענף הבנקאות ולמגזר הפיננסי נובעת גם מכך שהקבוצה מחזיקה את עיקר נכסיה ונכסי לקוחותיה בחשבונות אצל בנקים, מוסדות פיננסים וברוקרים בארץ ובחו"ל, ומקבלת שירותי סליקה באמצעות בנקים. כמו כן, חשופה הקבוצה למבטחי משנה כאמור (ראה סעיף 10.16(ב) (4) להלן). למרות שהקבוצה פועלת להגברת הפיזור במידת האפשר, החשיפה לענף הבנקאות בישראל מאופיינת בחשיפה למספר קטן יחסית של צדדים נגדיים בעלי דרוג גבוה, כתוצאה מהמבנה הריכוזי של הענף בארץ. הרעה באיתנות הפיננסית, אי עמידה בהתחייבויות אותם גורמים, או אירוע של חדלות פירעון במי מהגופים האמורים עלולים להשפיע באופן מהותי לרעה על תוצאותיה העסקיות של הקבוצה.

לפרטים נוספים בדבר סיכונים אשראי ראה ביאור 38(ו) לדוחות הכספיים.

סיכונים סביבתיים, חברתיים ותאגידיים (ESG) (6)

הקבוצה חשופה לפגיעה בפרופיל העסקי, הפיננסי ו/או במוניטין כתוצאה מחשיפה לאירועים סביבתיים, חברתיים וממשל תאגידי, בקווי העסקים השונים (כולל חשיפה עקיפה דרך מבטחי משנה) ובפעילות ההשקעות שמשפיעה בעקיפין גם על כלל ביטוח עצמה.

ב. סיכונים ענפיים

(1) סיכונים ביטוחיים

בפעילות הביטוח חשופה הקבוצה בעיקר לסיכונים הקשורים לשינויים בגורמי הסיכון לעומת ההנחות האקטואריות ולסיכון לנזק בודד גדול או להצטברות נזקים בגין אירוע קטסטרופה.

המודלים האקטואריים באמצעותם מבצעות חברות הביטוח בקבוצה תמחור של מוצרים והערכה של העתודות הביטוחיות אותן הן מחזיקות, מתבססים, לרוב, על ההנחה שדפוסי ההתנהגות והתביעות בעבר מייצגים את מה שיקרה בעתיד. שינויים בגורמי הסיכון המשפיעים על שכיחות האירועים וחומרם, לעומת ההערכות במודל האקטוארי, עלולים להשפיע באופן מהותי על התוצאות העסקיות ועל יחס כושר הפירעון הכלכלי של הקבוצה:

בעסקי ביטוח כללי הסיכונים הביטוחיים העיקריים מקורם בפער בין הסיכון בעת התמחור ובעת הערכת ההתחייבויות הביטוחיות, לבין ההתרחשות בפועל. הפערים עשויים לנבוע משינויים מקריים בתוצאות עסקי הביטוח, משינויים בעלות התביעה הממוצעת ו/או בשכיחות התביעות כתוצאה מגורמים שונים. בפרט, בענפי חבויות קיימת אי ודאות גדולה לגבי עלות התביעות, בין השאר עקב קיומם של פערי זמן בין מועד האירוע, מועד הגילוי ומועד התשלום (זנב תביעות ארוך).

בעסקי ביטוח האשראי הסיכונים הביטוחיים העיקריים הינם סיכוני אשראי, הנובעים מיכולת החייבים לעמוד בהתחייבויותיהם ותלויים גם בסביבה העסקית והכלכלית. ביטוח סיכוני סחר חוץ כרוך גם בסיכון פוליטי בחו"ל. כמו כן, אירועי קטסטרופה, כגון: מלחמה, השבתה או שביתה, טומנים בחובם סיכוני אשראי בשל השפעתם על יכולת החייבים לעמוד בהתחייבויותיהם.

בעסקי ביטוח חיים ובעסקי ביטוח בריאות גורמי הסיכון העיקריים כוללים סיכונים דמוגרפיים, כגון: שינויים בשיעורי התמותה, שינויים בתחלואה ובנכות והתפתחויות רפואיות, וכן סיכונים הנוגעים להתנהגות ולאופציות בפוליסות של המבוטחים ולהתפתחות האינפלציה הרפואית (למבחני רגישות להנחות אקטואריות ראה ביאור 38(ה)(ה1) לדוחות הכספיים). באופן ספציפי, בביטוח חיים, התארכות בתוחלת החיים ו/או עליה בשיעור המבוטחים אשר ימשכו כקיצבה את הכספים שנצברו בקופות ביטוח המנוהלות על ידי הקבוצה, ואשר קיים בהן מקדם קיצבה מובטח תוחלת חיים, ו/או שינויים בבחירת מבוטחים לגבי מסלול קבלת הקיצבה מבין המסלולים הקיימים בפוליסות, יכולים להביא לצורך להגדיל את התחייבויותיה הביטוחיות, ובעיקר בקופות ביטוח שבהן נקבע מקדם הקיצבה על בסיס לוחות תמותה השונים מלוחות התמותה הידועים כיום או כפי שהיו בעתיד. כמו כן, קיים סיכון כי רמת ההוצאות לאורך חיי התיק תהיה גבוהה מהמוערך, בין היתר כתוצאה משינוי התנהגות העמיתים או המבוטחים, היקף המימוש של האפשרות לנייד את הכספים הצבורים בקופה או בפוליסה ושינויים רגולטוריים. באופן ספציפי בענפי ביטוח בריאות וסיעוד ובכיסויים בגין אובדן כושר עבודה, הסיכון העיקרי הינו גידול בשיעורי התחלואה והנכות המשפיעים הן על מספר התביעות, הן על משכן והן על עלותן. גידול כזה עלול להיות מושפע גם משינויים בפרשנות מקרה הביטוח על ידי הרגולטור ו/או בתי המשפט. גורם סיכון נוסף הינו שיעור מימוש האופציה להמשכיות ללא חיתום בביטוחים קבוצתיים, כאשר קיים סיכון לעליה בשיעור זה, תוך סיכון לניצול האופציה על ידי המבוטחים אשר הסיכון הביטוחי בגינם גדול יותר.

(2) רמת שימור התיק

שינוי ברמת שימור התיק, התלויה בשיעורי הביטולים, ההקפאות והניודים, מהווה סיכון ביטוחי משמעותי בעסקי ביטוח חיים ובריאות, היות שהרווחיות בתחום זה מבוססת על מרווח מפרמיה (חיובי או שלילי) וגביית דמי ניהול לאורך חיי הפוליסה (למבחני רגישות להנחות ביטולים ראה ביאור 38(ה)(ה1)(ג) לדוחות הכספיים). רמת שימור התיק מהווה סיכון משמעותי גם בעסקי ניהול קרנות פנסיה וקופות גמל (לפרטים אודות ניוז אגב הצטרפות בקרן פנסיה ראה סעיף 6.3.1 לעיל). יצויין כי ביטול פוליסות גורר גם מחיקת הוצאות הרכישה הנדחות בגין אותן פוליסות.

(3) סיכוני קטסטרופה

הקבוצה חשופה לסיכון שאירוע בודד בעל השפעה רבה (קטסטרופה), כגון: רעידת אדמה, נזקי טבע, מלחמה, אירוע טרור או מגיפה יביא להצטברות נזקים בהיקף גבוה.

- **רעידת אדמה בישראל** - אירוע הקטסטרופה המהותי אליו חשופה הקבוצה הינו רעידת אדמה, בעיקר בגין חשיפותיה בביטוחי הרכוש וכן בביטוחי חיים ובריאות.
- **סיכוני מלחמה וטרור בישראל** - החברה חשופה לאירוע מסוג זה בעיקר בביטוחי חיים ובריאות.
- **מגפה** - החברה חשופה לאירוע מסוג זה בעיקר בביטוחי חיים ובריאות.

כלל ביטוח רוכשת הגנה חלקית כנגד הצטברות אירועים ביטוחיים הכוללת בין היתר הגנה כנגד רעידת אדמה, נזקי טבע, ונזקי מלחמה וטרור. היקף הכיסוי הנרכש מבוסס על הערכות מבוססות מודל ו/או מחקרים בדבר גודל הנזק הצפוי באירוע קטסטרופה בהסתברות נתונה, אשר אין וודאות באשר להתקיימות התחזיות על פיהם. במידה שהנזק בפועל יהיה גבוה יותר, הקבוצה תישא בנזק העודף, אשר עשוי להיות מהותי. לפרטים בדבר היקף ההגנה הנרכשת כנגד אירועי קטסטרופה ראה סעיף 10.6.7 לעיל.

(4) **יציבות מבטחי משנה**

חברות הביטוח בקבוצה מבטחות חלק מעסקיהן בביטוח משנה, באמצעות מבטחי משנה בחו"ל. עם זאת, ביטוח המשנה אינו משחרר את המבטחים הישירים מחובתם כלפי מבטחיהם על פי פוליסות הביטוח. הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מסיכון צד נגדי נוכח אי הוודאות לגבי יכולתם או רצונם של מבטחי משנה לשלם את חלקם בביטוח לחברות הקבוצה. למרות שהחשיפות של חברות הקבוצה המגובות בביטוח משנה מפוזרות בין מבטחי משנה שונים, קיימות מגבלות להיקף החשיפה הפוטנציאלית למבטחי משנה והחשיפות העיקריות הן למבטחי משנה המדורגים בדירוגים בינלאומיים גבוהים, נפילה של אחד ממבטחי המשנה הגדולים עמם התקשרה הקבוצה יכולה להיות בעלת השפעה מהותית עליה. לקבוצה חשיפה מהותית מאד במקרה של אירוע קטסטרופה מהותי בו זמנית עם נפילה של מבטח משנה גדול המבטח את החברה מפני אירוע כזה. עם זאת, ההסתברות להתממשות אירוע כזה מוערכת כנמוכה, עקב היות שני האירועים בעלי הסתברות נמוכה. לפרטים בדבר חשיפה של חברות הקבוצה למבטחי משנה ראה ביאורים 38(ו) ו-41(א)(4א) (2) לדוחות הכספיים.

(5) **סיכונים אסטרטגיים**

הקבוצה חשופה לשינויים בסביבה בה היא פועלת העלולים להשפיע על עסקיה, ובפרט:

- **שינויים בחקיקה וברגולציה** - הקבוצה חשופה לשינויים בחקיקה וברגולציה הנוגעים לתחומי פעילותה אשר חלקם מהווה רפורמות משמעותיות. בפרט, חלק מהשינויים הרגולטוריים שבוצעו בשנים האחרונות, ואלו המוצעים, חלקם כטיטות לא סופיות, עשויים להוות איום על רכיבים במודל העסקי של הענף. בנוסף, שינויים בחקיקה וברגולציה, ובכלל זה חוזרים, הכרעות עקרוניות, נירות עמדה וכן הוראות אשר בסמכותן של הממונה להחיל בקשר עם שינוי של תנאי פוליסות, לרבות תעריפים, עשויים להשפיע על החברה גם בעת אישור מוצרים חדשים וגם בהתייחס למוצרים שנמכרו בעבר, בכלל זה בדרך של ביטול מוצרים והחלפתם (לרבות הפסקה זמנית של מכירת מוצרים שתנאיהם שונים), בדרך של תחולה רטרואקטיבית וגם עקב השפעתם על פרשנות הסכמים שנכרתו בעבר. לשינויי רגולציה ידועים העשויים להשפיע על הקבוצה ראה, בין היתר, סעיפים 6.1.2.3, 6.1.4.1, 6.2.1, 7.1.1.1(ד)1, 7.1.1.1(ד)2, 8.1.2.1, 8.1.2.2(ג), 10.2, 10.3.1.2, 10.5.3(ג), 10.5.5, 10.8.1.1, 10.8.1.1(ב) לעיל וכן ביאור 41(ד) לדוחות הכספיים.
  - **סיכוני תחרות** - הקבוצה חשופה לרמת תחרות גבוהה בכל תחומי פעילותה, לרבות כתוצאה משינויים מבניים בשוק, ובכלל זה כניסת מתחרים חדשים הן יצרנים והן ערוצי הפצה. חיזוק התחרות מושפע גם מהשינויים ברגולציה המוזכרים לעיל והורדת חסמי כניסה. לפרטים נוספים, ראה סעיף 10.3.1.2 לעיל. שינויים אלה עלולים לפגוע ברווחיות הקבוצה הן בשל השפעתם הישירה על רווחיות מוצרים ושירותים שהקבוצה עוסקת בהם והן בשל התייקרות עלויות התפעול, השיווק וההפצה. למידע נוסף ראה סעיפים 6.3, 7.2 ו-8.3 לעיל.
  - **זמינות מבטחי משנה** - המשך פעילותה של הקבוצה בתחומי ביטוח שונים, בהם היא נסמכת על כיווי ביטוח משנה, חשופה לזמינותם של ביטוחי משנה כאלו על ידי מבטחי משנה שעומדים בתנאי הסף שקבעה החברה, התלויה בין היתר בנכונותם של מבטחי המשנה להשתתף בסיכון, בקיבולת ובמחיר המתאימים.
  - **סיכונים משפטיים** - מורכבותה של פעילות הקבוצה והיקפה, ובפרט תוקפם הארוך של הסכמי ביטוח וביטוח משנה, יוצרים חשיפה מהותית לסיכונים משפטיים העלולים לנבוע מליקויים במסמכים משפטיים, לרבות פוליסות וחוזי ביטוח משנה, מליקויים תפעוליים ביישומם של הסכמים ומשינויים החלים על פני זמן בפרשנות או בקביעת אמות מידה של התנהגות, גם בהתייחס למוצרים שנמכרו לפני שנים ארוכות ואף בהחלה בדיעבד. סיכונים נוספים נובעים, בין היתר, מתקדימים משפטיים הנוגעים לתשלום תביעות ואשר יכולים להגדיל את סכומי התביעות שחברות הקבוצה תדרשנה לשלם, ומהנחיות והכרעות הממונה. כל אלה עלולים לחשוף את הקבוצה לתביעות מהותיות שאינן במהלך העסקים הרגיל, אשר יש בהן כדי להשפיע על פעילותן ו/או על תוצאותיהן הכספיות של החברות בקבוצה, או על הצורך להגדיל את ההתחייבויות הביטוחיות.
- בפרט, לקבוצה חשיפה מהותית לתובענות ייצוגיות ונגזרות, הן כאלה שנפתח הליך משפטי בגינן, הן כאלה שהחשיפה הפוטנציאלית להגשת תובענה ייצוגית או נגזרת הובאה לידיעת חברות הקבוצה באמצעות גילוי עצמי ו/או באמצעות פניות של לקוחות או צדדים שלישיים בדרכים שונות, והן כאלה שלחברות הקבוצה אין לגביהן ידיעה כאמור. בשנים האחרונות חל גידול הן במספר הבקשות לאישור תובענות ייצוגיות והן במספר התובענות אשר בתי המשפט מאשרים כייצוגיות. (לעניין החשיפה לתובענות ייצוגיות ונגזרות ראה ביאורים 41(א) ו-41(ב) לדוחות הכספיים).

ג. סיכונים ברמת הקבוצה

להלן יפורטו סיכונים העשויים להתמשש ברמת הקבוצה מבלי שיתמששו בו זמנית בכל או במרבית החברות הפועלות באותו ענף:

(1) ציות ורגולציה

פעילות הקבוצה כפופה להוראות דין רבות ולפיקוחם של גופי רגולציה שונים. יכולתם של הגופים המוסדיים והסוכנויות בקבוצה לפעול בתחומי פעילותה מותנית בהחזקה ברישיונות והיתרים הדרושים לפעילות בתחומים אלה, בכלל זה עמידה בדרישות הון רגולטוריות, לרבות משטר כושר פירעון כלכלי, לפרטים ראה סעיף 10.3.1.2 לעיל. בנוסף, פעילויות מהותיות בקבוצה כפופות לרגולציה פרטנית ומורכבת. בפרט, פעילויות הביטוח והחיסכון ארוך הטווח כפופות להוראות רגולטוריות המשתנות מעת לעת בגין מוצרים שנמכרו על פני שנים רבות ואשר הינם בעלי תקופת כיסוי ביטוחי ו/או תקופת חיסכון ארוכות. אי עמידה בדרישות רגולטוריות, עלולה לגרום סנקציות, בין היתר, שלילת רישיונות והיתרים, קנסות כספיים כלפי הקבוצה, והוראות השבה, וזאת גם אגב ביקורות מטעם גורמים מפקחים או תלונות או תקלות שמתגלות, ויכולה אף להוות בסיס לתביעות נגדה. לפרטים נוספים ראה ביאור 41(ד) לדוחות הכספיים. שינויים במבנה השליטה בחברה, שהינה חברה ללא גרעין שליטה כמפורט בביאורים 1(א) ו-1(ג) לדוחות הכספיים, יכולים להשפיע על הרכב האורגנים השונים של החברה ועל התנהלותה וזאת, בין היתר, בעקבות הסדרה רגולטורית. בנוסף, שינויי שליטה עתידיים בחברה ו/או אירועי ממשל תאגידי עלולים לפגוע במוניטין הקבוצה, בזמינות מקורות מימון ובדירוג כלל ביטוח. קיומם של סעיפי שינוי שליטה בהסכמים מסוימים של חברות בקבוצה עם צדדים שלישיים לרבות מבטחי משנה, יכול וידרשו, בהתקיים נסיבות של שינוי שליטה כאמור, הידברות עם צדדים שלישיים אלה להארכת תוקפם של ההסכמים.

לפרטים נוספים בדבר היתרי השליטה לגופים המוסדיים שבשליטתה של החברה ובדבר סטטוס היתרי השליטה בחברה ובגופים המוסדיים בה נכון למועד הדוח, (ראה ביאורים 1(א) ו-1(ג) ו-16(ה)(8) לדוחות הכספיים).

(2) סיכוני נזילות

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי הוודאות לגבי המועד בו תידרשנה חברות הקבוצה לשלם התחייבויות פיננסיות, תביעות והטבות אחרות למבוטחים ולזכאים אחרים ביחס להיקף הכספים שיהיו זמינים לכך באותו המועד. צורך אפשרי לגיוס מקורות באופן בלתי צפוי ובזמן קצר עשוי לחייב מימוש נכסים משמעותי בתנאי לחץ ומכירתם במחירים הנמוכים ממחירי השוק. בפעילות הביטוחית של הקבוצה, סיכון הנזילות אינו מוערך כמהותי בשל ההיקף הגבוה של נכסים נזילים בתיק הנוסטרו, ההיקף הגבוה של תזרימים נכנסים שוטפים מפרמיות ומפעילות ההשקעות, והעובדה שתשלום תביעות מותנה בהתקיים אירועים ביטוחיים, כאשר לחלקם מח"מ ארוך. עם זאת, סיכון הנזילות עשוי להתעצם בעת התמששות אירוע קטסטרופה משמעותי.

(3) סיכוני חיתום, תמחור והערכת ההתחייבויות הביטוחיות

הקבוצה חשופה בפעילותה הביטוחית לסיכון מודל - הסיכון לבחירת מודל שגוי לתמחור ו/או להערכת ההתחייבויות הביטוחיות; לסיכון פרמטר - הסיכון לשימוש בפרמטרים שגויים במודלים ולסיכון חיתום - הסיכון לשימוש בתמחור שגוי כתוצאה מליקויים בהליך החיתום.

(4) סיכונים תפעוליים

הקבוצה חשופה לסיכונים תפעוליים, דהיינו הסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כתוצאה מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. חשיפת הקבוצה נובעת מתהליכים הכוללים, בין היתר, תהליכי רכש, שכר, השקעות, גביה, הפקת פוליסות, תפעול פוליסות ומוצרי חיסכון ארוך טווח לרבות ביצוע שינויים בהם וייחוס כספים לרכיבי המוצר ולרבדים השונים שלו, תשלום תביעות, פעולות ידניות, הזנת נתונים למערכות המידע, הפקת דיווחים, חישוב עתודות וכן תהליכים הקשורים בפעילות מול סוכני ביטוח, מעסיקים, לשכות שכר, מסלקה פנסיונית, גופים מוסדיים והתקשרויות עם גורמים בחו"ל, בהם ברוקרים זרים ומסלקות בחו"ל, מבטחי משנה וספקי שירות. בין השאר חשופה הקבוצה לסיכונים תפעוליים גם בגין רשלנות של עובדיה, סוכניה ושל צדדים שלישיים הפועלים עבורה וכן בגין פעולות בזדון העלולות לגרום תביעות בהיקפים מהותיים כנגד הקבוצה ו/או נזקים בהיקפים מהותיים לקבוצה. בנוסף, חשופה הקבוצה לפעולות הונאה ותרמית מצד לקוחותיה וגורמים נוספים מולם היא פועלת. חשיפות אלה לסיכונים תפעוליים נובעות בין היתר ממורכבותם של המוצרים והשירותים אותם משווקת הקבוצה ואשר שיווקה בעבר וממורכבות הרגולציה החלה על פעילותה, אשר מגדילים את הסיכון להתערורות מחלוקת עם לקוח לגבי הפרשנות או אופן היישום של הוראת דין או הסכם או לתקלה בתפעול המוצרים והשירותים. חשיפה זו מוגברת במוצרים ארוכי טווח ובפרט במוצרי ביטוח חיים לנוכח מורכבותם התפעולית הגבוהה של המוצרים ולנוכח היותם חשופים לשינויי רגולציה תכופים. בהקשר זה יצוין, כי פעולות שוטפות לטיוב נתוני זכויות עמיתים בתחום חיסכון ארוך טווח עשויות לגרום להשלכות תפעוליות ולהשלכות כספיות נוספות אשר אין באפשרותה של הקבוצה להעריך במלואן. כמו כן, תהליך ההטמעה של הוראות הדין בעניין ממשקים לביצוע פעולות ולהעברת מידע בין הגורמים השונים הפועלים בשוק החיסכון הפנסיוני (הגופים המוסדיים, בעלי הרישיון, המעסיקים, המבוטחים והעמיתים), הכולל ממשק עם גורמים רבים, הינו מורכב ביותר ומלווה בקשיים תפעוליים משמעותיים בטווח הקצר, אף שבטווח הארוך יותר הוא צפוי להפחית את הסיכונים התפעוליים הכרוכים בפעילות הרלבנטית (לפרטים ראה סעיף 6.2.1(ב) לעיל). לנוכח היקף פעילותה של הקבוצה, המנהלת נכון ליום 31 בדצמבר 2021 נכסים בסך של כ-286 מיליארדי ש"ח, מתוכם כ-251 מיליארדי ש"ח הם נכסים המנוהלים עבור אחרים (ראה חלק ב' לדוח - דוח הדירקטוריון סעיף 2.1(א)), ועל אף הצעדים הננקטים על ידה לזיהוי הסיכונים ולקביעת בקרות הולמות ופעולות להפחתת הסיכון, היקף חשיפתה לסיכונים תפעוליים מהסוג שפורט לעיל הינו מהותי.

(5) סיכוני מערכות מידע

חלק מהותי מפעילות הקבוצה נשען על מערכות מידע שונות. מערכות מידע תומכות בתהליכי הניהול ובכלל זה בחישוב זכויות לקוחות הקבוצה. היעדר תשתיות מספקות ו/או ליקויים ו/או כשלים במערכות המידע הממוחשבות עלולים להסב נזק מהותי לפעילות הקבוצה. כאמור בסעיף 10.10.3.2 לעיל, מערכות המחשוב מצויות בתהליך מתמשך של התאמתן להוראות הרגולציה המשתנות תדיר והבטחת תאימות למוצרי הקבוצה. תקלה במערכות מידע ו/או מערכות מידע אשר אינן מותאמות להוראות הרגולציה ו/או העדרה של תאימות מלאה בין מערכות המחשוב לבין תנאי המוצרים או הפעולות המבוצעות, עלולים לחשוף את הקבוצה לאי עמידה בהוראות רגולטוריות, לטעויות בממשקי מידע וכן לטעויות בתפעול מוצרים המשווקים על ידי הקבוצה ואשר שוקו בעבר.

(6) סיכוני סייבר ואבטחת מידע

הקבוצה חשופה לסיכוני סייבר בעיקר בגין ההיקף הגדול של המידע הרגיש אשר ברשותה ובגין ההיקף הגדול של הכספים אותם היא מנהלת. סיכונים אלה כוללים בין היתר, את הסיכון לנזק כספי, להפרעה לפעילות התקינה והרציפה של תהליכי העבודה, לזמינות, שלמות וסודיות המידע שבידיה ולפגיעה במוניטין, כתוצאה משימוש לא מורשה בנכסי המידע שלה ו/או כשלים במערך אבטחת המידע שלה ו/או פעולות של גורמים עוינים, לרבות בגין החובות החלות על החברה מתוקף הוראות רגולטוריות ואמצעי אכיפה שהוקנו במסגרתן. לפרטים בדבר ניהול סיכוני סייבר בחברה ראה סעיף 10.10.3.3 לעיל.

(7) סיכוני מודל עסקי

הקבוצה חשופה לשינויים בסביבה העסקית, במודל העסקי לרבות אופן יישום האסטרטגיה, או היעדר תגובה הולמת לשינויים ענפיים, כלכליים, או טכנולוגיים.

(8) סיכון מוניטין

שמה הטוב של הקבוצה מהווה רכיב חיוני ביכולתה לפעול בכל תחומי פעילותה. לפיכך, הקבוצה חשופה לסיכון לפגיעה במיצועה העסקי כתוצאה מפגיעה בדימוי הקבוצה ובשמה הטוב בעיני מבוטחים, עמיתים, גופים מוסדיים, משקיעים, בעלי חוב, שותפים עסקיים, גורמי פיקוח, סוכנים, גורמי הפצה, אמצעי תקשורת ואחרים, וזאת בין היתר מהלך רוח ציבורי, ומביקורת של מי מהגורמים האמורים ביחס לאופן התנהלותה, לרבות בקשר עם יישוב התביעות. בהקשר זה יצוין כי כלל ביטוח, כלל ביטוח אשראי וכן אגרות חוב שהונפקו על ידי כללביט מימון מדורגות על ידי חברות דירוג (ראה ביאור 25(ד) לדוחות הכספיים), כאשר הורדת דירוג עלולה לפגוע באופן מהותי בפעילותן.

(9) התקשרויות עם ספקים חיצוניים

במהלך פעילותה מתקשרת הקבוצה בהסכמים עם ספקים ונותני שירותים שונים, בהם תפעול קופות גמל, ניהול שכר, שמאים, מוסכים, ספקי שירותי שרברבות, ספקי שירותים רפואיים, ספקי שירותים משפטיים, ספקי שירותי מיחשוב, ועוד. הקבוצה חשופה לסיכון לפגיעה במוניטין וברווחיות כתוצאה מפגיעה באיכות השירותים שיופקו לה או ללקוחותיה, במקרה שאיכות השירות הניתן ע"י ספקים אלו לא תהיה הולמת, וכן לסיכון הכרוך בקושי במציאת ספק חלופי במידת הצורך.

10.17 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

10.17.1 להלן תיאור ההסכמים המהותיים אשר החברה הינה צד להם או אשר נוגעים לה

(א) הסכם להשכרת שטחים עם חברת עתידים - החברה לתעשיות עתירות מדע בע"מ - ביום 12 במרס 2013, התקשרה החברה במזכר הבנות מחייב עם חברת עתידים - החברה לתעשיות עתירות מדע בע"מ, לפיו שוכרת החברה, עבורה ועבור חברות הקבוצה שטח משרדים של כ-47,000 מ"ר (הכולל 24 קומות) קומת לובי, מחסנים וכ-1,000 מקומות חניה תת קרקעיים, במגדל עתידים השוכן ברמת החייל, תל אביב. ההסכם בין הצדדים הינו לתקופה של כ-24 שנים, עם תחנת יציאה אחת בתום כ-16 שנים.

(ב) הסכם קיבוצי עם ההסתדרות וועד העובדים בקבוצה - בחודש ספטמבר 2020 נחתם הסכם קיבוצי חדש ("ההסכם") בין החברות הבנות של החברה, כלל ביטוח, כלל פנסיה וגמל, כלל ביטוח אשראי, כללביט מערכות וכנף (להלן: "החברות") לבין ההסתדרות העובדים הכללית החדשה וועד העובדים בקבוצה, אשר האריך את ההסכם הקיבוצי שנחתם בקבוצה (ביום 4 ביולי 2017) לתקופה של שנה, עד ליום 31 בדצמבר 2021, בכפוף לשינויים שסוכמו. לפרטים נוספים אודות ההסכם, ראה סעיף 10.7.3 לעיל וכן ביאור 24(ד) לדוחות הכספיים.

(ג) הסכם לרכישת מערכות מיכון לניהול פעילות הפנסיה - החל מינואר 2015 כלל פנסיה וגמל החלה לתפעל את פעילות הפנסיה באמצעות מערכת ניסן, מערכת לניהול זכויות עמיתים, וכן עלה לאוויר גם מודול מערכת לתשלום עמלות, אשר נרכשו מסאפיינס. בנוסף מעניקה סאפיינס שירותי תחזוקה למערכת. ההסכם מתחדש אוטומטית אחת לשנה, בכפוף לזכותה של כלל פנסיה וגמל לא להאריכו תוך מתן התראה מראש. לפרטים נוספים בדבר ההתקשרות עם סאפיינס, ראה סעיף 10.9 לעיל.

10.17.2 להלן פירוט בדבר הסכמים משמעותיים אשר אינם מהותיים שהחברה הינה צד להם או אשר נוגעים לחברה

התקשרות לקבלת שירותי תפעול שוטף של קופות גמל - בחודש יוני 2016 התקשרה כלל פנסיה וגמל בהסכם תפעול עם בנק לאומי ולאומי שירותי שוק ההון בע"מ (להלן יחד: "בנק לאומי"), לפיו יספק בנק לאומי לכלל פנסיה וגמל שירותי תפעול עבור קופות הגמל שבניהולה. בהתאם להסכם עבור תפעול קופות הגמל תשולם לבנק לאומי תמורה בשיעור שנתי מנכסי הקופות, ובגין תפעול קרן ההשתלמות תשולם לבנק לאומי תמורה בסכום חודשי קבוע. תקופת ההסכם תעמוד על 5 שנים כאשר לכלל פנסיה וגמל תהיה זכות לסיים את ההסכם בהודעה בת 6 חודשים מראש ולבנק לאומי תהיה זכות לסיים את ההסכם בהודעה בת 12 חודשים מראש. החל מחודש ינואר 2018 מתפעל בנק לאומי את כלל קופות הגמל שבניהול כלל פנסיה וגמל. בחודש אפריל 2021 התקשרה כלל פנסיה וגמל עם בנק לאומי בתוספת להסכם לקבלת שירותי תפעול, שעיקרו הארכת תקופת ההסכם ל-5 שנים נוספות, עד לחודש יולי 2026. החלפה של בנק לאומי ללא תקופת הערכות מוקדמת עלולה לפגוע, באופן זמני, במתן השירותים בקופות המתופעלות על ידו, עד למציאת ספק חלופי.

10.17.3 להלן תיאור הסכמי שיתוף הפעולה אשר החברה הינה צד להם או אשר נוגעים לה

הסכם שיתוף פעולה ובעלי מניות עם קבוצת הביטוח Atradius - כלל ביטוח התקשרה עם קבוצת Atradius, בעלת 20% ממניות כלל ביטוח אשראי, בהסכם המסדיר את שיתוף הפעולה העסקי עמה כשותף אסטרטגי ומעגן את יחסי הצדדים כבעלי מניות בכלל ביטוח אשראי (להלן: "ההסכם"). ביום 29 באוקטובר 2015 חתמו הצדדים וכלל ביטוח אשראי על כתב תיקון להסכם והארכתו לשלוש שנים נוספות עד ליום 31 בדצמבר 2018. ביום 13 ביוני 2018 חתמו הצדדים על כתב ויתור על זכותם לבטל את ההסכם בהתייחס לתקופת החידוש שתחילתה ביום 1 בינואר 2019 ועל הארכת ההסכם ל-3 שנים נוספות עד ליום 31 בדצמבר 2021. ביום 1 בינואר 2022 התחדש ההסכם באופן אוטומטי לשלוש שנים נוספות וזאת עד ליום 31 בדצמבר 2024. ההסכם מעגן את זכותה של כלל ביטוח אשראי לקבל מקבוצת Atradius סיוע מקצועי ומידע על חייבים ועל סיכוני אשראי בחו"ל (להלן: "זכות לקבלת מידע") ומסדיר את שיתוף הפעולה בין הצדדים. בנוסף, נקבע בהסכם, כי לקבוצת Atradius זכות להיות מבטח משנה מוביל של כלל ביטוח אשראי, בכפוף לעמידה בתנאי שוק ודירוג מינימאלי (להלן: "זכות ביטוח המשנה") וכן זכות למנות דירקטור בכלל ביטוח אשראי, שהינו בעל זכות וטו ביחס להחלטות מסיימות כקבוע בהסכם. כמו כן, בהתאם להסכם, לכלל ביטוח זכות סירוב ראשונה כלפי קבוצת Atradius לרכישת מניותיה בכלל ביטוח אשראי, לקבוצת Atradius זכות להצטרף למכירת מניות כלל ביטוח אשראי על ידי כלל ביטוח, בתנאים זהים לאלו של כלל ביטוח ואילו כלל ביטוח תהיה זכאית לצרף את קבוצת Atradius למכירת כל מניותיה בכלל ביטוח אשראי לצד ג', בתנאים שנקבעו בהסכם. ההסכם הינו לתקופה של 3 שנים ומתחדש אוטומטית מדי 3 שנים, אלא אם אחד הצדדים להסכם הודיע לצד השני, 6 חודשים לפני תום התקופה הרלבנטית, על רצונו לסיים את ההסכם, או במקרה של ביטול ההסכם על ידי אחד הצדדים כתוצאה מהפרה יסודית של הצד השני. במקרה של סיום ההסכם על ידי קבוצת Atradius, לכלל ביטוח תהיה אופציה, לרכוש מקבוצת Atradius את מניותיה בכלל ביטוח אשראי במחיר המשקף שווי שוק. במקרה של סיום ההסכם על ידי כלל ביטוח, כלל ביטוח תהיה חייבת לרכוש מקבוצת Atradius תהיה חייבת למכור את מניותיה בכלל ביטוח אשראי במחיר המשקף שווי שוק. במקרה של סיום ההסכם על ידי כלל ביטוח, לקבוצת Atradius תהיה האופציה למכור לכלל ביטוח את מניותיה בכלל ביטוח אשראי במחיר המשקף שווי שוק. במקרה של הפרה יסודית של ההסכם על ידי קבוצת Atradius לכלל ביטוח תהיה האופציה לרכוש מקבוצת Atradius את מניותיה בכלל ביטוח אשראי במחיר המשקף שווי שוק.

בנוסף, נקבע שאם כלל ביטוח אשראי תבטל את זכות ביטוח המשנה, אזי מבלי שהדבר ייחשב כהפרה יסודית של ההסכם, קבוצת Atradius תהיה זכאית לבחור באחת מבין שתי האופציות: (א) ביטול זכות לקבלת מידע, או (ב) ביטול ההסכם ובמקרה זה כלל ביטוח תרכוש את מניות קבוצת Atradius בכלל ביטוח אשראי במחיר המשקף שווי שוק. כמו כן, נקבע שאם קבוצת Atradius תבטל את זכות קבלת המידע, אזי מבלי שהדבר ייחשב כהפרה יסודית של ההסכם, כלל ביטוח תהיה זכאית לבחור באחת מבין שתי אופציות: (א) ביטול זכות ביטוח המשנה, או (ב) ביטול ההסכם, ובמקרה זה כלל ביטוח תרכוש את מניות קבוצת Atradius בכלל ביטוח אשראי במחיר המשקף שווי שוק.

10.18 חזון הקבוצה, יעדים ואסטרטגיה עסקית

חזון הקבוצה - הקבוצה שואפת להיות הקבוצה המובילה בשוק הביטוח והחיסכון ארוך הטווח בישראל, תוך חיזוק איתנותה הפיננסית והעלאת הערך לבעלי מניותיה ולכלל מחזיקי העניין בה ועושה זאת באמצעות צמיחה והתרחבות עסקית, שיפור מבנה ההוצאות, שימור רמת השירות הגבוהה לסוכנים וללקוחות, חדשנות במוצרים ושירותים, שימור וטיפוח המשאב האנושי וחיזוק המיצוב בקרב כל מחזיקי העניין.

אסטרטגיה עסקית - כלל ביטוח אימצה בסוף שנת 2019 תוכנית אסטרטגית תלת שנתית לצמיחה מואצת בת קיימא, ולהתייעלות תפעולית במטרה להתמודד עם תנאי שוק מאתגרים הכוללים סביבה תחרותית מורכבת ומשתנה, התפתחות והוספה של מתחרים וערוצי הפצה חדשים, שינויים רגולטוריים תכופים, סביבת ריבית נמוכה לאורך שנים עם השלכות משמעותיות על כלל ביטוח ודרישות הון גדלות. במהלך 2021 החברה קיימה דיונים בתוכנית אסטרטגית משלימה, במסגרתה ניתן דגש לחשיבות פיתוח חברת ההחזקות ושימורה לצד חברת הביטוח וכן לגיוון מקורות הרווח.

משימות מרכזיות ביישום האסטרטגיה העסקית

- צמיחה בהכנסות וברווחיות עסק חדש: התמקדות בצמיחה בעסק חדש במגוון ערוצי הפצה שלה, בדגש על ערוץ הסוכנים והרחבת שיתופי הפעולה, תוך תמיכה דיגיטלית בערוצי הפצה ומתן כלים למימוש פוטנציאל המכירות ללקוחות קיימים וחדשים, ושימורם.
- צמיחה בתחום הפיננסים: הקבוצה רואה בענף הפיננסים, מנוע צמיחה מרכזי לשנים הקרובות והיא ממשיכה להציע מגוון מוצרים ומסלולי חיסכון העונים על צרכי לקוחותיה, תוך בחינת אפשרויות גידול וצמיחה.
- רכישת פעילויות סינרגטיות לפעילות הקבוצה, לרבות, בהתחשב במגבלות רגולטוריות, באמצעות החברה כחברת אחזקות, תוך בחינה בין היתר, של פעילויות בתחום האלמנטר, הסוכנויות ו/או פעילויות פיננסיות נוספות.
- ריסון העלייה בהוצאות לצורך תמיכה ביחס Cost/Income: בסביבה תחרותית ורגולטורית מאתגרת, המשפיעה על ירידה בפרמיה ובדמי הניהול, שמה לה החברה יעד להתייעלות תפעולית וריסון רמת ההוצאות השוטפות שלה, במקביל ובאופן שיאפשר גידול בהכנסות וצמיחה.

- ניהול השקעות מוביל: הובלת התשואות ללקוחות הקבוצה, במגוון ערוצי ההשקעה, באמצעות כנף - זרוע ההשקעות הפנימית בקבוצה, המבצעת את ניהול ההשקעות של הקבוצה, ומהווה משקיע מוסדי חוץ-בנקאי מהגדולים בישראל זאת, תוך שמירה על רמות סיכון הולמות וראיה ארוכת טווח.
  - חדשנות ודיגיטציה: הובלת הענף בתהליכים של טרנספורמציה דיגיטלית, ללקוחות, סוכנים, מעסיקים ומתפעלים. פיתוח כלים דיגיטליים מתקדמים בתחום השירות והמכירה, פיתוח תשתיות דאטא מתקדמות שיאפשרו לקבוצה למקסם את הזדמנויות המכירה שלה כמו גם להתייעלות תפעולית.
  - שיפור השירות: המשך פעילות לשיפור השירות ושיפור שביעות הרצון של הלקוחות ויתר מחזיקי העניין.
  - שמירה ושיפור של היציבות הפיננסית ויחס כושר הפירעון: שימור הניהול הפיננסי וניהול הסיכונים הכולל של הקבוצה, וזאת בין היתר באמצעות פיתוח מדדים כמותיים ושילובם בניהול עסקיה, ובפרט על מנת לתמוך בשמירה על יחס כושר פירעון כלכלי הולם, בהתחשב באתגרים הנובעים מהחשיפות בתיק העבר, סביבת הריבית הנמוכה והשפעות רגולטוריות.
  - שימור ושיפור המיצוב של החברה אל מול כל מחזיקי העניין, בין היתר באמצעות חיזוק המותג וערכיו בציבור הרחב, חיזוק המחברות הארגוניות וחיזוק תחושת הגאווה של עובדי הקבוצה.
- המידע בכל הקשור לתוכנית האסטרטגיה כמפורט להלן, הינו בגדר מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות, הכוונות והאסטרטגיה של הקבוצה, כמפורט להלן, אשר משקפות את מדיניותה וכוונותיה נכון למועד פרסום דוח זה, ומבוססות על הערכות נוכחיות של תחומי פעילותה ועל מצב הקבוצה נכון למועד פרסום הדוח ועשויות להשתנות, כולן או חלקן, מעת לעת. אין כל ודאות בדבר התממשות כוונות או אסטרטגיה זו של הקבוצה. ייתכן, כי היעדים המתוארים לעיל לא יושגו בעתיד או כי הקבוצה תחליט שלא ליישם את האסטרטגיה האמורה, כולה או חלקה, וזאת, בין היתר, מהסיבות הבאות: שינויים בכדאיות הכלכלית, שינויים בסביבה העסקית, שינויים בתנאי התחרות בשוק ושינויים בשווקים עצמם, שינויים רגולטוריים, שינויים בשוק ההון בארץ ובעולם, וכן כתוצאה מגורמי הסיכון האחרים החלים על פעילות הקבוצה, כמפורט בסעיף 10.16 לעיל ובביאור 38 בדוחות הכספיים.

חלק V - משטר תאגידי

11. משטר תאגידי

הסעיפים שלהלן מובאים בחלק זה של הדוח התקופתי של החברה לשנת 2021 בהתאם להוראות הממונה בדבר תיאור עסקי התאגיד של חברות ביטוח, ואולם חלק מן המידע הכלול בו הינו בהתאם לתקנות ניירות ערך, ככל שרלבנטי.

11.1 דירקטורים חיצוניים

באסיפה כללית שנתית ומיוחדת של החברה שהתכנסה ביום 3 בינואר 2021, הוחלט על מינויים של 5 דירקטורים (בנוסף ל-2 דירקטורים חיצוניים אשר כיהנו בחברה) וכן הוחלט למנות את מר יאיר בר טוב לדירקטור חיצוני לחברה.

פרופ' יוסף יגיל, דירקטור חיצוני בחברה, סיים את תקופת כהונתו השלישית (והאחרונה על פי דין) בחודש מאי 2021.

באסיפה כללית שנתית ומיוחדת של החברה שהתכנסה ביום 27 בדצמבר 2021 הוחלט למנות את מר שמואל שורץ לדירקטור חיצוני לחברה.

לפרטים אודות הדירקטורים החיצוניים כאמור ראה חלק ד' לדוח - פרטים נוספים אודות התאגיד, סעיף 17.

לפרטים בדבר אופן מינוי דירקטורים בחברה, ראה ביאור 1(ג) לדוחות הכספיים.

11.2 דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית

לרשימת הדירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית ולפרטים בדבר השכלתם, ניסיונם, כישוריהם וידיעותיהם, ששל בסיסם דירקטוריון החברה רואה בדירקטורים האמורים כבעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית, ראה חלק ד' לדוח - פרטים נוספים אודות התאגיד, סעיף 17.

11.3 ממשל תאגידי

11.3.1 חברה ללא גרעין שליטה

לאור העובדה שבשנים האחרונות גדל מספרן של החברות הנסחרות בישראל שמבנה הבעלות בהן מבזר, פורסם ביום 10 במרס 2021 תזכיר חוק החברות (תיקון מס' 1) (ממשל תאגידי בחברות ציבוריות שאין בהן בעל שליטה) ("התזכיר") וטיטות תקנות החברות (עניינים שאינם מהווים זיקה) (תיקון מס' 1), התשפ"א-2021 ("טיטות התקנות"). מוצע, במסגרת התזכיר, להתאים ולעדכן את כללי הממשל התאגידי החלים על חברות שאין בהן בעל שליטה. לפרטים ראה סעיף 10.2.2 לעיל.

בנוסף, יצוין כי חוק הביטוח קובע הוראות יחודיות לעניין מבטח ללא גרעין שליטה, בין היתר בקשר עם אופן מינוי דירקטורים ודיווח על החזקת אמצעי שליטה במבטח ללא שולט. לנוכח העובדה כי ההוראות האמורות, בחלקן, חלות על מבטח ללא שולט ואילו החברה שולטת בכלל ביטוח, הרי שחלק מהנושאים האמורים הוסדרו במסגרת מכתבי הממונה לחברה, כאמור להלן. לפרטים נוספים ראה ביאורים 1(א)-1(ג) לדוחות הכספיים.

11.3.1.1 הוראות הממונה

ביום 8 בדצמבר 2019 נתקבל אצל החברה מכתב מאת הממונה ("מכתב הממונה"), לפיו, בין היתר, הודיע הממונה כי לאור השינויים שחלו בשיעורי ההחזקה של אי די בי פתוח בחברה, קיים הממונה בחינה של סוגיית השליטה בחברה. בהתאם למכתב הממונה, במסגרת הבחינה האמורה התקבלו בנושא גם עמדות משרד המשפטים, רשות ניירות ערך ורשות התחרות. ממצאי הבחינה האמורה, אשר לעמדת הממונה, מתבססים על מצגי החברה, העלו כי נכון למועד המכתב, אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בחברה באופן המקיים חובה לקבל היתר שליטה בחברה בהתאם לסעיף 32(ב) לחוק הביטוח ולפיכך על החברה לקבל מאת הממונה היתר שליטה בכלל ביטוח. בהמשך לאמור התקבלו בחברה מספר מכתבים מאת הממונה והתקיימו דיונים בין החברה לבין הממונה, שעניינם הסדרת מתווה הפעלת אמצעי שליטה בכלל ביטוח, המפרטים, בין היתר, את התייחסות הממונה, בנוגע להסדרים אשר יחולו על הפעלת אמצעי שליטה של החברה בכלל ביטוח, לרבות לעניין מינוי דירקטורים בכלל ביטוח.

לפרטים נוספים אודות מכתבי הממונה לחברה ביחס להפעלת אמצעי השליטה שלה בכלל ביטוח והוראות בדבר מינוי דירקטורים בכלל ביטוח ראה ביאורים 1(א)-1(ג) לדוחות הכספיים.

11.3.1.2 נהלים רלבנטיים לשינוי סטטוס השליטה

כאמור לעיל, בחודש דצמבר 2019 הפכה החברה לחברה ללא גרעין שליטה. במקביל, בעלי מניות נוספים רכשו ו/או הגדילו את החזקותיהם בחברה, באופן שחלקם קיבלו היתרי החזקה והפכו להיות בעלי עניין בה. נוכח שינויים בסטטוס השליטה ובמבנה החזקות החברה אימצה נהלים הנוגעים לקיום הקשר עם בעלי המניות וכן נוהל לעניין אופן אישור עסקאות עם צדדים קשורים.

(א) נוהל צדדים קשורים - עסקה עם בעל מניות או שלבעל מניות יש בה עניין אישי

נכון למועד זה, הוראות הדין אינן קובעות הוראות בהתייחס לאופן האישור של עסקאות עם מי שעשוי להיות להם עניין אישי בחברה שאינם נושאי משרה או בעלי שליטה, נוכח העובדה כי בגופים מוסדיים קיימים מאפיינים שונים, שאינם מצויים בכל חברה ציבורית ואשר קיומם מצדיק התייחסות שונה, בין היתר בשים לב לכך שהגופים המוסדיים בקבוצה מנהלים כספי עמיתים מצאה החברה, בהיותה קבוצה ללא גרעין שליטה, לנכון לאמץ נוהל המסדיר את התנהלותה הפנימית, וזאת במטרה למנוע ניגודי עניינים פוטנציאליים אשר יכול ויתוו בין ישויות שונות, כבועם כבעל מניות מחד וכשותפים עסקיים / לקוחות מאידך. בחודש מרס 2020 ונובמבר 2020 אישרו ועדת הביקורת והדירקטוריון נוהל צדדים קשורים, המגדיר צדדים קשורים ומסדיר את אופן ההתקשרות עמם בכל הקשור לעסקאות השקעה, רכש וביטוח. הנוהל אושר בחודש מרס 2020 ונובמבר 2020 גם בוועדת הביקורת, ועדת ההשקעות והדירקטוריון של כלל ביטוח. כן נקבעו מגבלות חשיפה לצדדים קשורים.

לצורך נוהל זה הוגדר צד קשור כדלהלן: כל אחד מהבאים, ככל שידוע לחברה: מי שמחזיק למעלה מ-2.5%⁹⁶ מסוג כלשהו של אמצעי שליטה בחברה וקרובו; מי שהציע מועמד לכהונת דירקטור בחברה או בגופים המוסדיים בקבוצה באסיפה האחרונה וקרובו וכל עוד המועמד מכהן; דירקטור בחברה או בגופים המוסדיים בקבוצה ומועמד לכהונת דירקטור כאמור וקרובו⁹⁷; תאגיד שדירקטור או מועמד לכהונת דירקטור כאמור לעיל מכהן בו כמנכ"ל או יו"ר דירקטוריון; כל תאגיד השולט ו/או נמצא בשליטת אחד האמורים לעיל; מי שוועדת צדדים קשורים קבעה כך ביחס אליו (ועדת השקעות רלבנטית ו/או ועדת הביקורת לפי העניין) ולמעט גופים מוסדיים, בנקים ובתי השקעות, ובלבד שלא הציעו דירקטור או שועדת צדדים קשורים לא החליטה אחרת ביחס אליהם. תאגיד שמי שכהן כנושא משרה בקבוצה ב-12 החודשים הקודמים מכהן בו כנושא משרה.

הנוהל קובע מגבלות כמותיות להתקשרות עם צד קשור, לרבות עם מי ששולט בו או נשלט על ידו וכן מסדיר את אופן ההתקשרות עמו באופן שעסקה שאינה זניחה תובא לאישור ועדת השקעות רלבנטית ו/או ועדת הביקורת לפי העניין ועסקה זניחה תובא לאישור ועדת השקעות רלבנטית לעניין עסקאות השקעה ולעניין יתר העסקאות הבחינה תבוצע על ידי נושא המשרה האחראי על התחום הרלוונטי בקבוצה.

הנוהל קובע בנוסף חובת דיווח לוועדת צדדים קשורים ביחס למשא ומתן עם צד קשור בשלב מקדמי של המשא ומתן, וקבלת הוראות והנחיות מהוועדה הרלבנטית, ביחס לאופן ההתנהלות בתקופת המשא ומתן ודיווח רבעוני לוועדת השקעות ביחס לעסקאות לא סחירות עם צדדים קשורים שהוחלט שלא לאשר אותן.

בהתאם להחלטת ועדת הביקורת והדירקטוריון הנוהל יובא לבחינה ויעודכן לפי הצורך.

(ב) נוהל מפגשים בין נושאי משרה לבעלי מניות

ביום 3 בנובמבר 2020 אימץ דירקטוריון החברה נוהל לקיום מפגשים בין נושאי משרה לבין בעלי מניות (להלן: "הנוהל"). ההחלטה על אימוץ הנוהל התקבלה בין היתר בעקבות מסקנות והמלצות דוח הבדוק, בנוגע לסוגיית הקשר בין דירקטורים לבין בעלי מניות, אגב סקירת גישות שונות בספרות והתפתחות מגמות בעולם בהתייחס לסוגיה זו.

מסקירת המגמות הרווחות בעולם בנוגע למפגשים בין נושאי משרה לבעלי מניות כמו גם המצב המשפטי בישראל החברה החליטה לאפשר לבעלי תפקידים בחברה להיפגש עם בעלי מניות וזאת בהתאם לעקרונות שהותוו לצורך העניין בנוהל שאומץ.

במסגרת הנוהל נקבעו עקרונות המעגנים את הפרקטיקה הקיימת של מפגשים מרובי משתתפים עם בעלי מניות במסגרת פעילות קשרי משקיעים, תוך הסדרת קווים מנחים לעניין אופן קיום המפגשים (לרבות באמצעים דיגיטליים); מסירת הודעה מראש; התכנים המותרים לדיון במפגשים; תיעוד עיקרי הדברים ודיווח אודותיהם, וכיו"ב.

בנוסף הוסדרו בנוהל כללי פעולה לגבי פגישות פרטניות של נושאי משרה עם בעלי מניות (בנושא הנוגע ל"כובעם" כבעלי מניות), ובכלל זה נקבע עיקרון מנחה לפיו פגישות כאמור לא תתבצענה, ככלל, במתכונת של "אחד על אחד" למעט בנסיבות חריגות ולקראת מינוי דירקטורים באסיפה. כמו כן הוסדרו בנוהל הזהות של נושאי משרה הרשאים להיפגש עם בעל מניות והרכבי פגישה אפשריים (צירוף של מספר נושאי משרה); זהות הגורם שיכול ליזום פגישה (ובכלל זה הבהרה כי היוזמה לפגישה יכולה להגיע גם מצד בעל המניות); "תקופות האפלה" שבהן, ככלל, לא תתקיימה פגישה עם בעלי מניות (טרם פרסום דוחות כספיים); תדירות הפגישות; מיקומן; חובת מסירת עדכון מראש לאורגנים בחברה, ותיעוד תכני הפגישה בדיעבד; מגבלות על התכנים שניתן לדון בהם בפגישות, הוראות פרטניות ביחס לקיום פגישות והסדרים יעודיים במסגרת ועדת מינויים שתפקידה להמליץ על דירקטורים בחברה ועוד. יצוין כי עיקרי הנוהל ביחס לקיומן של פגישות תקפים בשינויים המחויבים גם לגבי קשר בהתכתבות בין נושאי משרה לבין בעלי מניות.

⁹⁶ יובהר כי נכון למועד פרסום הדוח, חובת הדיווח לחברה, אודות החזקותיהם של בעלי מניות בחברה, חלה על בעלי עניין, כהגדרתם בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 בלבד.
⁹⁷ בכל מקום בו התייחסות הינה למועמד לכהונה כדירקטור - האמור יחול ממועד ההצעה לאסיפה הכללית של בעלי המניות ועד תום הכהונה או עד למועד בו תפקע המועמדות.

(ג) דוח הבדוק והאירועים וההתפתחויות בעקבותיו

בעקבות פגישות של יו"ר דירקטוריון החברה דאז עם מנכ"ל החברה, מהימים 3 ו-4 במאי 2020, בעניין סיום כהונת המנכ"ל, וחילופי המכתבים של כל אחד מהם עם דירקטוריון החברה (להלן: "אירועי הדיון בכהונת המנכ"ל") אשר קיבלו ביטוי פומבי בעיתונות ופורסמו, לבקשת רשות ניירות ערך, ביום 10 במאי 2020 בדיווח מיידי על ידי החברה (אסמכתא 01-045729-2020), מינתה ביום 11 במאי 2020 ועדת הביקורת של כלל ביטוח, בתיאום עם הממונה, את שופט בית המשפט העליון (בדימוס), פרופ' יורם דנציגר, כבודק מטעמה ("הבודק"), לבדיקת מכלול הנסיבות בעניין אירועי הדיון בכהונת המנכ"ל, על כל היבטיו, לרבות בחינת היבטי הממשל התאגידי בהליך, קשר עם בעלי המניות, הטענות שהועלו בחלופת המכתבים בין יו"ר דירקטוריון החברה דאז ומנכ"ל החברה והתייחסות לנושא אופן הצעת מנכ"ל מחליף. דוח הבודק נמסר לוועדת הביקורת של כלל ביטוח והוגש לדירקטוריון כלל ביטוח ולדירקטוריון החברה.

בנוסף, ביום 21 ביולי 2020 נתקבלה בחברה התייחסות הממונה לאירועים ולעובדות שפורטו במסגרת דוח הבודק, במסגרתה בירך הממונה וחיזק את דוח הבודק וממצאיו וביקש להרחיב לעניין סוגיות מסוימות ובכללן סבור הממונה כי בנסיבות בהן מדובר במבטח ללא גרעין שליטה (לרבות חברת החזקות שהיא בעלת שליטה במבטח ושהחלק הארי של נכסיה מהווים החזקה במבטח), אזי מעבר למגבלות העשויות לחול על כל חברה ציבורית אחרת ללא גרעין שליטה, ראוי לקיים מגבלות חריפות יותר על מהות הקשר עם בעלי מניות ולמנוע קיומו של לחץ חיצוני על מערך ההשקעות בגוף המוסדי. בעניין החלטת מנכ"ל כלל ביטוח, סבר הממונה כי הליך סיום כהונה של מנכ"ל מבטח צריך להיעשות בידעה ובהסכמת דירקטוריון המבטח, לאחר תהליך מקיף שיתיחס למכלול השיקולים הרלבנטיים, בהחלטה מודעת ונקיה משיקולים זרים וכי החלטה על מינוי מנכ"ל חדש למבטח צריכה להיעשות במסגרת הליך שכולל מינוי ועדת איתור. לעמדת הממונה מצב של מבטח ללא שולט מחייב קיומו של מנגנון המבטיח כי דירקטורים ונושאי משרה בכירים במבטח יבחרו בצורה המאפשרת מינוי המועמדים המתאימים ביותר, תוך הבטחת טובתה של החברה בכללותה והדעת מחייבת הליך סדור ושקוף לבחירת המועמד הראוי וכך גם לגבי פטוריו והפסקת כהונתו של נושא משרה בכיר מכהן, לא כל שכן המנכ"ל.

החברה וכלל ביטוח פעלו ממועד הדוח ליישום המלצות הבודק באמצעות קביעת כללים ונהלים מתאימים. לעניין זה, ראה בין היתר הנהלים המפורטים בסעיף זה לעיל. לפרטים נוספים אודות מכתבי הממונה ראה ביאורים 1(א)-1(ג) לדוחות הכספיים. לפרטים נוספים אודות האירועים בקשר עם דוח הבודק, ראה דיווחים מיידיים שפרסמה החברה מיום 14 ביוני 2020 (אסמכתא: 01-061770-2020), מיום 28 ביוני 2020 (אסמכתא: 01-058843-2020) ומיום 13 ביולי 2020 (אסמכתא: 01-067378-2020).

11.3.1.3 מינוי דירקטורים בחברה

כאמור, בהתאם להוראות הדין או בהתאם להוראות הממונה, לא נקבעו הוראות ביחס למינוי דירקטורים בחברה ואולם במסגרת מכתבי הממונה לחברה הובהר כי מי שהציע את מינויים של שליש מהדירקטורים המכהנים בחברה והצעתו זו התקבלה, יראה כבעל שליטה בה ובהתאם עשוי להידרש לקבלת היתר שליטה מאת הממונה.

בשים לב להיות החברה חברה ללא גרעין שליטה, מינה הדירקטוריון בחודש ספטמבר 2020 ועדת דירקטוריון מיוחדת, בה כיהנו שני הדירקטורים החיצוניים ויו"ר הדירקטוריון הזמנית דאז, אשר שימשה גם כיו"ר הוועדה. הוועדה שימשה בין השאר כוועדה ממליצה לדירקטוריון בקשר עם גיבוש רשימת קריטריונים מומלצים למינוי דירקטורים בחברה והמלצה על מועמדים מתאימים לכהונה בדירקטוריון החברה ("ועדת האיתור של חברה"). הוועדה אף נעזרה ביועצים חיצוניים וביניהם יועץ חיצוני מטעם חברת כוח אדם, משקיף ויעוץ משפטי חיצוני. ועדת האיתור של החברה פירסמה "קול קורא" למועמדים להציע את מועמדתם לדירקטוריון החברה לקראת האסיפה השנתית של החברה וכן יזמה פגישות עם בעלי מניות מסוימים המחזיקים לפחות 1% מזכויות ההצבעה (לפי המידע שהיה מצוי ברשותה) ושאינם גופים מוסדיים, וקיימה פגישות עם מספר בעלי מניות כאמור שרצו בכך על מנת לשמוע את עמדתם בנוגע להליך מינוי הדירקטורים בחברה ועל הצעת מועמדים ראויים בעיניהם לכהונה בדירקטוריון החברה.

לקראת האסיפה השנתית לשנת 2021, המליץ דירקטוריון החברה על מינויים מחדש של כל הדירקטורים הרגילים המכהנים בדירקטוריון החברה, בין היתר, נוכח החשיבות ביציבות הדירקטוריון, מתן אפשרות לדירקטורים לצבור ידע וניסיון על פני תקופת כהונה ארוכה יותר, וזאת במיוחד בשים לב למורכבות הכרוכה בתחום עיסוקה של הקבוצה, נוכח העובדה שחלק מהדירקטורים המכהנים מונו בחודש אוקטובר 2021 גם כדירקטורים בכלל ביטוח ומתוך רצון לייצר סינרגיה, יציבות ולאפשר לחברה לממש את שליטתה בכלל ביטוח ולאור העובדה כי הדירקטורים המכהנים מונו בהמלצת ועדת איתור שכונסה לקראת האסיפה השנתית הקודמת שהתקיימה בינואר 2021.

11.3.1.4 מינוי דירקטורים בכלל ביטוח

עמדת הממונה כפי שבאה לידי ביטוי בין היתר במכתביו הינה כי נוכח המבנה התאגידי של הקבוצה לפיו כלל ביטוח הינה חברה פרטית הנשלטת על ידי החברה שהיא חברה ציבורית שאין בה שולט סופי ומתוך מטרה להגשים את תכליות חוק הביטוח בעניין מבטח ללא שולט, דרך מינוי דירקטורים בכלל ביטוח, תהיה באופן דומה למנגנונים הקבועים כיום בחוק הפיקוח, לעניין מינוי דירקטורים במבטח ללא שולט, בכפוף להתאמות, וזאת בלי לפגוע בזכותו של בעל מניות אחר להציע מועמדים לפי דין, ככל שקיימת לו זכות כאמור. במסגרת זו הוקמה ועדה חיצונית הכוללת שני דירקטורים חיצוניים בכלל ביטוח אשר תמליץ על מינוי דירקטורים בכלל ביטוח בהתאם להוראות חוק הביטוח לעניין מבטח ללא גרעין שליטה ונקבע על ידי הממונה מתווה אשר יבטיח את הגשמת התכליות הרלבנטיות כאמור לעיל. לפרטים נוספים ראה ביאור (ג) לדוחות הכספיים.

11.3.1.5 נהלי דיווח

נוהל בחינת מהותיות

לעניין בחינת מהותיות אימצה החברה נוהל שאושר על ידי דירקטוריון החברה לראשונה ביום 20 באוגוסט 2008 (ואושר לאחרונה בספטמבר 2019), בו קבעה החברה לעצמה קווים מנחים וכללים לבחינה האם אירוע או עניין מסוים של החברה /או של חברה המוחזקת על-ידיה ("האירוע") הינו מהותי לחברה לעניין החובה להגיש דיווח מידי עליו מכוח תקנה 36 לתקנות ניירות ערך, וכן לצורך סיווג עסקאות כאמור בסעיף 1(270), (4) ו-4(א) לחוק החברות. עיקרי הנוהל הינם כדלהלן: עקרונות, ייבדק כל מקרה לגופו ותיערך בחינה כמותית ובחינה איכותית ביחס לאירוע הרלוונטי, זאת - על בסיס מכלול האינפורמציה, הנתונים, עובדות המקרה וההערכות תחת מכלול הנסיבות הרלוונטיות בחברה. מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל ייערכו הבחינה הכמותית והבחינה האיכותית באופן המתואר להלן.

(א) בחינה כמותית

1.א. כל אירוע העומד לבחינת מהותיות יחושבו כל המדדים הרלבנטיים בהתאם לעניין מבין המדדים הבאים, בהתייחס ועל בסיס הדוחות הכספיים המאוחדים הסקורים או המבוקרים, האחרונים שפורסמו של החברה והנתונים בהם: (א) יחס נכסים - היקף הנכסים נשוא האירוע (הנכסים הנרכשים או נמכרים) חלקי סך הנכסים⁹⁸; (ב) יחס רווחים - הרווחים הכוללים או ההפסדים הכוללים בפועל או החזויים המשוייכים לאירוע חלקי הרווח הכולל או ההפסד הכולל השנתי (קרי, לארבעה רבעונים) הממוצע בשלוש השנים האחרונות, מחושב על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים; מובהר, כי הרווח/הפסד המשווה לאירוע והרווח/הפסד בכל רבעון מחושבים בערכם המוחלט. (ג) יחס הון עצמי - הגידול או הקטון בהון העצמי חלקי הון העצמי טרם האירוע; (ד) יחס התחייבויות - ההתחייבויות הפיננסיות נשוא האירוע חלקי סך הנכסים של החברה במאזן המאוחד טרם האירוע.

2.א. מבלי לפגוע בצורך להעריך עבור כל אירוע שמהותיותו נבחנת איזה מהמדדים הקבועים בסעיף 1.11.3.1.5 לעיל הינם רלבנטיים, יחושבו המדדים הבאים כרלבנטיים לעסקאות המפורטות להלן:

- רכישת נכס - יחס נכסים
  - מכירת נכס - יחס רווחים, יחס נכסים
  - לקיחת הלוואה - יחס נכסים
  - עסקה למתן שירותים, לרבות עסקת ביטוח - יחס הכנסות, יחס רווחים (בהתאם לרווח הצפוי מהעסקה).
  - בהיעדר שיקולים איכותיים מיוחדים העולים מכלל נסיבות העניין, אירוע ייחשב כמהותי אם אחד מהמדדים הרלבנטיים המחושבים בגינו כאמור בסעיף 1.א לעיל עולה על 10%.
  - בהיעדר שיקולים איכותיים מיוחדים העולים מכלל נסיבות העניין, אירוע ייחשב כלא מהותי בהתקיים שכל המדדים הרלבנטיים המחושבים עבורו כאמור בסעיף 1.א לעיל נמוכים מ-5%.
  - אירועים אשר אינם מסווגים לסעיפים 1.א ו-2. לעיל עשויים להיחשב כמהותיים ויש לבצע לגביהם בחינה של שיקולים איכותיים המתחשבים במכלול האינפורמציה ובמכלול הנסיבות הרלבנטיות.
- (1) בבחינת מהותיותו של אירוע אשר אמור להתרחש בעתיד יש לבחון את מידת הסבירות להתממשותו של האירוע וכן את החשיבות והשפעה הצפויה של האירוע אם יתממש.
- (2) במידה ומדובר באירוע הנוגע לחברה בת או חברה כלולה של החברה ("חברה מוחזקת"), יש לבחון את השפעת האירוע על חלקה היחסי של החברה באירוע, דהיינו ביחס לשיעור החזקתה של החברה בחברה המוחזקת, תוך הפעלת מבחני המהותיות הנזכרים לעיל.
- (3) באירוע שאינו השקעה בניירות ערך של תאגיד כלשהו, כגון התקשרות בהסכמי קבלת שירותים וכיוצא ב"ב, יש לבחון את השלכות האירוע הרלוונטי על החברה גם ביחס לסעיפים חשבונאיים רלוונטיים נוספים הנוגעים לאופיו של האירוע הנדון.

⁹⁸ בעסקה מנכסי הנוסטרו /או המשתתף יבחן יחס הנכסים ביחס לסך כל הנכסים במאזן המאוחד של החברה. בעסקה מנכסי קופות הגמל /או קרנות הפנסיה יבחן יחס הנכסים ביחס לסך כל נכסי העמיתים בקופות הגמל וקרנות הפנסיה המנוהלות על ידי הקבוצה.

(ב) בחינה איכותית

מהותיות האירוע תיבחן כאמור גם בהיבט האיכותי. הבחינה האיכותית עשויה להוביל לסתירת החזקות הנובעות מהבחינה הכמותית בדבר מהותיות או אי מהותיות האירוע. במסגרת הבחינה האיכותית של מהותיות האירוע עשויות להישקל משמעותיותו והשלכותיו לגבי החברה באחד או יותר מההיבטים הבאים:

- כרוכים בו סיכויים או סיכונים וחשיפות משמעותיים. בבדיקת היבט זה יישקל האם ובאיזו מידה הסיכונים הכרוכים באירוע מבטאים גורמי סיכון להם חשופה החברה ושנכללו בדיווחים קודמים שלה. כן יישקל האם האירוע הינו התממשות של גורם סיכון שדווח לציבור המשקיעים עוד טרם קרות האירוע;
- במסגרתו נכנסים לתחום פעילות חדש ומשמעותי, או יוצאים מתחום פעילות קיים משמעותי;
- גילוי עשוי להביא, בוודאות סבירה ובהתבסס על ניסיון העבר, ובהתייחס למודלים של הערכה והתייחסות הנהוגים אצל משקיעים ואנליסטים, לשינוי משמעותי במחיר ניירות הערך של החברה;
- עשויה להיות לו השפעה מיוחדת על הדוחות הכספיים של החברה (כגון - על סיווג מחדש של רכיבים מסוימים, על ביאור המגזרים וכיוצא ב), או על רכיב עסקי אחר של החברה שיש לו תפקיד חשוב בכל הנוגע לניתוח הפעילות העסקית והרווחיות שלה;
- הוא עשוי להשפיע על עמידת החברה בדרישות רגולטוריות משמעותיות, באמות מידה פיננסיות משמעותיות, העשויות להקשות באופן מהותי על החברה, או בדרישות חוזיות משמעותיות אחרות;
- הוא עשוי להשפיע באופן משמעותי על אנליסטים ו/או משקיעים בבואם לנתח את פעילות החברה ותוצאותיה.
- הוא נתפס כאירוע משמעותי על ידי הנהלת החברה ומשמש כבסיס לקבלת החלטות ניהוליות. אירועים שאינם מקבלים תשומת לב ניהולית מיוחדת ועל אחת כמה וכמה כאלה שאף לא מובאים לידיעת הנהלת החברה ייחשבו בדרך כלל כאירועים שמבחינה איכותית אינם מהותיים.

(ג) תביעות משפטיות (לרבות תובענות ייצוגיות)

מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל, באירוע שעניינו הגשת תביעה, לרבות תובענה ייצוגית, כנגד החברה או חברה מוחזקת שלה, תיבחן מהותיות האירוע כדלקמן: (1) בחינה כמותית - תיערך על בסיס הערכת חברה בדבר סכום התביעה כשהוא מוכפל בשיעור ההחזקה של החברה בחברה הנתבעת אם מדובר בחברה מוחזקת, בין אם כלולה ובין אם מאוחדת. אם ישנה הערכה בדבר סיכויי הצלחת התביעה בשלב בחינת המהותיות, ישוקללו סיכויים אלה ותחושב תוחלת התביעה מבחינת החברה. המדד הכמותי הרלבנטי לבחינת מהותיותן של תביעות יהיה יחס רווחים דהיינו, סכום התביעה המשוקלל שיתקבל מביצוע החישובים כאמור יחולק ברווח הכולל או ההפסד הכולל השנתי הממוצע בשלוש השנים האחרונות, מחושב על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים. היחס שיתקבל מביצוע החישוב ייבחן לאור נוהלי הבחינה הכמותית הרגילים המפורטים בסעיף א לעיל. (2) בחינה איכותית - תיבחן השאלה האם הגשת התביעה או האיום בהגשתה⁹⁹ משפיעים באופן משמעותי על מכלול האינפורמציה המשמש כבסיס להחלטות השקעה של ציבור המשקיעים בניירות הערך של החברה. בכלל זה, יילקחו בחשבון אחד או יותר משיקולים רלוונטיים, כגון: זהות התובע; קבוצת התובעים; קבוצת הנתבעים; ההשפעות הצפויות במקרה שהתביעה תאושר כתובענה ייצוגית ובמקרה שתתקבל על-ידי הערכאה השיפוטית; קיומן של תביעות דומות כנגד החברה העוסקות במטריה דומה ומידת השפעתה של התביעה הנוספת על מכלול האינפורמציה שבידי המשקיעים; ההתייחסות לתביעה הייצוגית בדוחות הכספיים של החברה.

על אף האמור, בנוגע לאירוע שעניינו תביעה ביטוחית ייחשב כמהותי מבחינה כמותית, אם מתקיימים לגביו שני התנאים הבאים במצטבר:

- הסכום הנתבע בניכוי ביטוח משנה (שייר), ריבית והוצאות עולה על 1% מההון העצמי.
  - הסכום הנתבע (ברוטו) עולה על 5% מההון העצמי של החברה.
- בנוסף, אירוע שעניינו תביעה ביטוחית ייחשב כמהותי מבחינה כמותית, אם הסכום הנתבע ברוטו עולה על 20% מההון העצמי של החברה.

(ד) ביחס להליכים מנהליים או פליליים

באירוע שעניינו חקירה פלילית המתנהלת כנגד החברה בנושא משמעותי על ידי רשויות האכיפה, רשות ניירות ערך או רשות רגולטורית אחרת, וכן באירועים שענינם הליך פלילי או מנהלי נגד החברה בנושא משמעותי, ינתן משקל יתר לבחינה האיכותית של מהותיות האירוע ובפרט יושם דגש על האופן שבו עשוי האירוע להשפיע על משקיעים ו/או אנליסטים בבואם לנתח את פעילות החברה ותוצאותיה ועל התייחסותם של המשקיעים לאופן התנהלות החברה בעסקיה.

⁹⁹ יובהר כי איום בהגשת תובענה אינו מחייב דיווח מיידי שכן מדובר באירוע שאינו מהותי (כמותית או איכותית) שאינו מסתיים בהכרח בהגשת תביעה אלא אם החברה סבורה שיש טעם מיוחד איכותי לדווח על קבלת ההתראה.

11.4 מבקר פנים

11.4.1 פרטי המבקר הפנימי

- שם: ערן שחף.
- תאריך תחילת כהונה: 1 באפריל 2014.
- המבקר הפנימי עומד בתנאים הקבועים בסעיף 3(א) לחוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב-1992 (להלן: "חוק הביקורת הפנימית").
- המבקר הפנימי עומד בהוראות סעיף 146(ב) לחוק החברות ובהוראות סעיף 8 לחוק הביקורת הפנימית.
- למבקר הפנימי אין קשרים עסקיים עם החברה או עם גוף הקשור אליה.
- המבקר הפנימי הינו עובד כלל ביטוח ומשמש מבקר פנימי בחברה, בכלל ביטוח ובחברות נוספות בקבוצה.

11.4.2 דרך המינוי

המבקר הפנימי מונה בחודש נובמבר 2013 על ידי דירקטוריון החברה וכלל ביטוח בהמשך להמלצת ועדת הביקורת של החברה וכלל ביטוח, והחל כהונתו בחודש אפריל 2014. מינויו של המבקר הפנימי נעשה לאור השכלתו, מומחיותו, וניסיונו המקצועי ולאור הסמכויות, החובות והתפקידים המוטלים על המבקר הפנימי בהתאם לדין בחברה ובכלל ביטוח, ובהתחשב, בין היתר, בגודלה של החברה, סוגה, היקף פעילותה ומורכבותה. סמכויותיו של המבקר הפנימי קבועות במסמך תפקידים וסמכויות, אשר אושר לאחרונה ביום 14 בדצמבר 2021 וביום 30 בדצמבר 2021 על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון של החברה וכלל ביטוח, בהתאמה.

11.4.3 זהות הממונה על המבקר הפנימי

בהתאם להוראות סעיף 148 לחוק החברות, הממונה הארגוני על המבקר הפנימי הוא יו"ר דירקטוריון החברה.

11.4.4 תוכנית העבודה

- הביקורת הפנימית פועלת על פי תוכנית עבודה רב שנתית (לתקופה של 4 שנים), ועל פי תוכנית עבודה שנתית הנגזרת ממנה.
- קביעת נושאי הביקורת תלויה במידה רבה ברמת הסיכון הגלומה בכל תחום פעילות מבוקר ובהסתברות להתממשות הסיכון. קביעת נושאי הביקורת ותדירות ביצוע הביקורת בהם מבוססת, בין היתר, על סקר סיכונים שבוצע על ידי הביקורת הפנימית בשנת 2020 ששימש לצורך קביעת תוכנית העבודה הרב שנתית לשנים 2021-2024, במסגרתו ניתן דגש, בין השאר, על ההיקף הכספי של הפעילות שמוצע לבצע לגביה ביקורת ועל החשיפה לסיכונים תפעוליים, רגולטורים ואחרים הגלומה בכל פעילות.
- לצורך קביעת תוכנית העבודה של הביקורת הפנימית, מתייעץ המבקר הפנימי עם יו"ר הדירקטוריון, יו"ר ועדת הביקורת, מנכ"ל החברה וחברי ההנהלה.
- המבקר הפנימי מגיש את תוכנית העבודה לאישור ועדת הביקורת של החברה, בהתאם להוראות סעיף 149 לחוק החברות.
- תוכנית העבודה מותירה בידי המבקר הפנימי שיקול דעת לסטות ממנה במקרים כדוגמת: שינויים רגולטוריים, דרישות ספציפיות של הממונה, שינויים בתהליכי עבודה או שינויים במבנה הארגוני הרלוונטיים לפעילויות שתוכנן לבצע בהן ביקורת על פי תוכנית העבודה, כפי שאושר על ידי ועדת הביקורת. במקרה של סטייה לא משמעותית מתוכנית העבודה, המבקר הפנימי אינו כפוף לאישורים נוספים, אך הוא מוסר עדכון לוועדת הביקורת אודות שינויים אלו.
- בשנת הדוח הוצג דוח ביקורת על התהליך המבוצע בחברה לאיתור, בחינה ואישור של עסקאות עם בעלי עניין המהוות עסקאות מהותיות כמובנן בתוספת הרביעית לתקנות ניירות ערך וכן ביקורת על התקשרויות עם צדדים שלישיים כמפורט בנוהל בנושא שאישרה החברה (ראה סעיף 11.3.1.2(ג) לעיל).
- המבקר הפנימי זומן לכל הישיבות ונכח במרבית ישיבות הדירקטוריון וועדת הביקורת, לרבות ישיבות בהן נדון עסקאות מהותיות.

11.4.5 ביקורת של חברות מוחזקות

תוכנית העבודה של הביקורת הפנימית לשנת 2021 התייחסה גם לפעילויות של חברות בנות ובמיוחד לתאגידים מוחזקים מהותיים של החברה בישראל: כלל ביטוח, כלל ביטוח אשראי, כלל פנסיה וגמל וסוכנויות הקבוצה. לתאגידים מוחזקים אלו, לא היה בשנת הדוח מבקר פנימי נוסף.

יצוין כי לעתודות הוותיקה מבקר פנימי נפרד אשר פעילותו אינה קשורה לפעילות אגף הביקורת הפנימית של הקבוצה.

11.4.6 היקף העסקה

המבקר הפנימי מועסק על ידי החברה במשרה מלאה. המבקר הפנימי היה אחראי בשנת הדוח גם על הביקורת הפנימית בחברות המוחזקות האמורות של החברה, למעט עתודות הוותיקה כאמור לעיל. היקף הביקורת בחברות המוחזקות נגזר מהאופי הייחודי של פעילות כל חברה מוחזקת וכן מהיקף פעילותה ביחס להיקף פעילות הקבוצה.

להלן היקף שעות הביקורת הפנימית, שבוצעה לגבי פעילות החברה והחברות המוחזקות של החברה בתקופת הדוח:

שם החברה	שעות שהושקעו	מבקר פנימי		סך הכל
		נוסף	מיקור חוץ	
כלל ביטוח ¹⁰⁰	27,025		375	27,400
כלל ביטוח אשראי	950			950
כלל פנסיה וגמל	8,925		125	9,050
עתודות הותיקה		1,160		1,160
סוכנויות בשליטת החברה	1,000			1,000
סך הכל:	37,900	1,160	500	39,560

היקף שעות הביקורת הכולל בקבוצה בשנת 2021 (כולל 1,160 שעות ביקורת של עתודות הוותיקה) היה בסך של כ-40,000 שעות, בדומה להיקף השעות הכולל בקבוצה בשנת 2020. לעתודות הוותיקה מבקר פנימי נוסף ונפרד אשר פעילותו אינה קשורה לפעילות אגף הביקורת הפנימית של הקבוצה.

11.4.7 עריכת הביקורת

- הביקורת מבוצעת לפי הנחיות מקצועיות לביקורת פנימית, ובהתאם להנחיות הקבועות בקודקס הרגולציה של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון שער 5, חלק 1, פרק 8 (לשעבר חוזר גופים מוסדיים 2007-9-14).
- דירקטוריון החברה הניח את דעתו כי הביקורת הפנימית פועלת על פי הדרישות שנקבעו בהנחיות המפורטות לעיל, זאת, בין היתר, על בסיס נושאים שונים שהובאו לאישור הדירקטוריון ו/או ועדת הביקורת ובתוכם כתב הסמכויות של הביקורת הפנימית, כשירות ומשאבי הביקורת הפנימית ושמירה ומעקב שוטף אחר אי תלות של המבקר הפנימי.

11.4.8 גישה למידע

במסגרת עבודת הביקורת הפנימית, הומצאו למבקר הפנימי כל מסמך ומידע שהתבקשו על ידו ונדרשו לביצוע תפקידו. לא הוטלה במסגרת עבודת הביקורת הפנימית כל מגבלה, ובכלל זה ניתנה למבקר הפנימי גישה חופשית, מתמדת ובלתי אמצעית למערכות המידע ולנתונים הכספיים של החברה.

11.4.9 דין וחשבון המבקר הפנימי

- דוחות הביקורת הפנימית מוגשים בכתב לוועדת הביקורת.
- דוחות הביקורת הפנימית מובאים, באופן שוטף, למנכ"ל החברה המבוקרת, וזאת לצורך קיום דיון בממצאי הביקורת טרם הבאתם בפני ועדת הביקורת הרלבנטית. דוחות הביקורת חשופים בפני כל חברי הדירקטוריון שלה.
- להלן המועדים בהם נדון דין וחשבון על ממצאי המבקר הפנימי בוועדת הביקורת של החברה לרבות סיכום של פעילות הביקורת בתקופה המדווחת אף אם לא נדונו דוחות הביקורת עצמם:

כלל ביטוח

14.1.2021, 14.2.2021, 11.3.2021, 18.4.2021, 13.5.2021, 13.6.2021, 11.7.2021, 15.8.2021, 9.9.2021, 14.10.2021, 14.11.2021, 16.12.2021

כלל החזקות

14.3.2021, 18.5.2021, 15.6.2021, 14.9.2021, 21.10.2021 ו-16.12.2021

דוחות הביקורת מדורגים על ידי הביקורת הפנימית לפי דרגות חומרה. יצויין כי חלק מדוחות הביקורת הפנימית מועברים לעיון חברי ועדת הביקורת לידיעה בלבד ואינם נדונים במסגרת ישיבות הוועדה, זאת במקרים שדוח ביקורת מדורג על ידי הביקורת הפנימית בדרגת חומרה נמוכה יחסית באופן שאינו מחייב הבאת הדוח לדיון. יודגש כי אף ביחס לדוח ביקורת פנימית המועבר לידיעה בלבד, עומדת בפני כל אחד מחברי ועדת הביקורת האפשרות לדרוש קיום דיון ספציפי בממצאים ובהמלצות הנכללים בדוח.

- יצוין כי לאור הודעת הממונה מיוני 2019 "הודעה על נושאים לדיון בישיבות משותפות", הכוללת רשימת נושאים לגביהם רשאים חברי דירקטוריון של גוף מוסדי וועדותיו לקיים ישיבות משותפות עם חברי דירקטוריון של חברה אם של הגוף המוסדי, מקיימת ועדת הביקורת של החברה ישיבות נפרדות מועדת הביקורת של כלל ביטוח. במסגרת זו קבעה ועדת הביקורת כי תדון בדוחות הביקורת הייחודיים לחברה, בנוסף יובאו לידיעתה נושאים תהליכיים שמטרתם להבטיח ממשל תאגידי תקין, תהליכים נאותים ומשאבים מספקים בקבוצה וכן יובאו לידיעתה אחת לרבעון דוחות ביקורת מהותיים (כפי שהוגדרו על ידי ועדת הביקורת), לאחר שנדונו בוועדת הביקורת של כלל ביטוח ובתוספת המלצות ליישום. לבקשת ועדת הביקורת של החברה מועברים לידיעתה סדרי היום וחומרי הרקע של ועדת הביקורת של כלל ביטוח.

11.4.10 הערכת הדירקטוריון את פעילות המבקר הפנימי

לדעת דירקטוריון החברה, היקף, אופי ורציפות פעילות ותוכנית העבודה של הביקורת הפנימית הינם סבירים בנושאים העניין, ויש בהם כדי להגשים את מטרות הביקורת הפנימית בחברה ובחברות הבנות.

11.4.11 תגמול

- המבקר הפנימי מועסק כעובד כלל ביטוח, במעמד משנה למנכ"ל, במשרה מלאה, ומקבל שכר חודשי לרבות הטבות סוציאליות נלוות. תגמול המבקר מושתת על עקרונות מקובלים לתגמול חברי ההנהלה (לרבות פונקציות בקרה).
- שכרו ותנאי העסקתו של המבקר הפנימי מאושרים על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון של כלל ביטוח ושל החברה, בהמלצתה של ועדות הביקורת.
- מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה חלה על המבקר הפנימי. לפרטים אודות המדיניות ראה סעיף 10.7.5 לעיל.
- למבקר הפנימי תוכנית תגמול אישית לעניין חלוקת בונוס שנתי, זאת כחלק ממדיניות התגמול הכללית שאומצה בחברה. תוכנית התגמול האישית של המבקר הפנימי מבוססת, בין השאר, על הרווח של החברה, יעדים מקצועיים, הקשורים לתוכנית העבודה של הביקורת הפנימית לרבות על פי הערכת ועדת הביקורת, ועל הערכת יו"ר דירקטוריון החברה את תפקוד המבקר הפנימי. היעדים מאושרים מידי שנה על ידי ועדת התגמול, ועדת הביקורת והדירקטוריון, וכך גם העמידה בהם. לפרטים נוספים, ראה נספח - מדיניות תגמול.
- במהלך שנת 2021 הוענקו למבקר הפנימי 66,000 כתי אופציה לא סחירים, הניתנים למימוש למניות רגילות של החברה, כחלק מתוכנית אופציות לשנת 2021 החלה על נושאי משרה ועובדים בחברה ובחברות הקבוצה. לפרטים נוספים ראה ביאור 40(א)2 לדוחות הכספיים.
- סך התגמול של המבקר הפנימי בשנת 2021 הסתכם בכ-2.2 מיליוני ש"ח.
- בימים 24 ו-27 במרס 2022, בחנו ועדת הביקורת והדירקטוריון את התאמת התגמול שקיבל המבקר הפנימי של החברה בשנת 2021, כמפורט בסעיף זה לעיל, לתנאי מדיניות התגמול של החברה ומצאו כי רכיבי התגמול משתנה והקבוע תואמים את תנאי מדיניות התגמול של החברה והגופים המוסדיים.
- לאור האמור, להערכת הדירקטוריון, תנאי ההעסקה של המבקר הפנימי, הולמים את תפקידו, הינם סבירים והוגנים ומשקפים את עמידתו של המבקר הפנימי ביעדים האישיים שלו ובתרומתו לחברה.
- לאור התרשמות הדירקטוריון ממקצועיותו של המבקר הפנימי ומאיכות עבודתו, ולאור העובדה שהשכר הקבוע מהווה לפחות 55% מחבילת התגמול של המבקר הפנימי, מצא דירקטוריון החברה, כי אין חשש לניגוד עניינים בכך שלמבקר הפנימי הוענקו כתי אופציה וכי כחלק מתוכנית התגמול שלו הוא עשוי לקבל מענק משתנה ואין בכך כדי להשפיע על עבודת הביקורת הפנימית.
- לאור האמור, סבור דירקטוריון החברה כי אין בתגמול הניתן למבקר הפנימי כדי להשפיע על שיקול דעתו המקצועי.

11.5 רואה חשבון מבקר

11.5.1 פרטים על משרדי רואי החשבון המבקרים

- **קוסט פורר גבאי את קסירר** - תאריך תחילת כהונתו 1978. שם השותף האחראי: ר"ח טל חי ציון (החל מחודש אפריל 2019).
- **סומך חייקין** - תאריך תחילת כהונתו 1998. שם השותף האחראי: ר"ח שירה ליכטנשטט.

11.5.2 תשלומים לרואי החשבון המבקרים

אלפי ש"ח וללא מע"מ

2020				2021				
שירותים אחרים	שירותים לקשורים לביקורת	שירותים אחרים	שירותים לקשורים לביקורת	שירותים אחרים	שירותים לקשורים לביקורת	שירותים אחרים	שירותים לקשורים לביקורת	
100	-	-	100	120	-	20	100	החברה
5,609	651	40	4,918	5,556	468	140	4,948	כלל ביטוח וחברות בנות כלל החזקות סוכנויות
136	-	-	136	271	-	-	271	וחברות בנות
59	-	-	59	30	-	-	30	חברות אחרות
5,904	651	40	5,213	5,977	468	160	5,349	סך הכל חברות

* הסכומים כוללים ביקורת סולבנסי.

** לפרטים בדבר רכישת דוידוף ראה סעיף 10.8 לעיל וביאור 42(ג)(1) לדוחות הכספיים.

שכר הטרחה של רואי החשבון בגין שירותי ביקורת נקבע על ידי הדיריקטוריון בהתאם להמלצת ועדת הביקורת. שכר הטרחה בגין שירותי ביקורת נקבע לאחר משא ומתן עם רואי החשבון המבקרים, במסגרתו נבחן היקף הביקורת ומורכבותה, תוך התייחסות לשכר רואה חשבון מבקר המקובל בענף. שכר הטרחה בגין שירותים שאינם קשורים לביקורת נקבע בעיקר בהתאם לסוג העבודה, היקף שעות העבודה והנושא המבוקר.

11.6 תרומות התאגיד

במסגרת הפעילות החברתית בשנת 2021 תרמה הקבוצה סך של כ-3.3 מיליוני ש"ח בישראל בהתאם לאסטרטגיה שהוגדרה: תמיכה בגופים ועמותות הפועלים למען טיפוח אוכלוסיות עם צרכים מיוחדים, לרבות אוכלוסיות חולות, אנשים עם מוגבלויות, אוכלוסיות מעוטות יכולת ובדגש על טיפוח ילדים ואוכלוסיות של צעירים, וזאת גם בהיבטים של עידוד השכלה.

גם השנה נתנה החברה חסות ראשית במשדר ההתרמה של פתחון לב לקראת חג הפסח. ארגון פתחון לב פועל לשבירת מעגל העוני הבין-דורי בישראל המסייע מדי שנה לכחצי מיליון אנשים בישראל, וזו השנה השלישית ברציפות בה תורמת החברה ל-"תוכנית 7" המיועדת לבני נוער מהפריפריה הגאוגרפית ומלווה אותם במשך 7 שנים משנות התיכון ועד להשתלבותם בלימודים גבוהים ועבודה לאחר הצבא.

במסגרת פעילותה של החברה עם ההתאחדות הישראלית לספורט נכים והועד הפראלימפי הישראלי, ולקראת המשחקים הפראלימפיים בטוקיו, נתנה החברה חסות ראשית לסגל הזהב, תוך תמיכה בקמפיין רחב היקף הקורא לציבור בישראל לתמוך בספורטאים, תחת הסיסמא: "ספורט זה ספורט, ללא יוצא מן הכלל" וכן המשיכה לתמוך בספורטאי אסף יסעור בדרכו לזכייה באליפות העולם הפראלימפית בענף הטאקוואנדו.

בשנת 2021 פירסמה החברה את דוח האחריות התאגידי הראשון שלה. דוח האחריות התאגידי מטבא את מכלול השיקולים החברתיים, הסביבתיים, האתיים והערכיים שנוקטת כלל ביטוח ופיננסים בפעילותה העסקית היומיומית.

למיטב ידיעת החברה אין קשרים בין עמותות להן תרמה הקבוצה 50,000 ש"ח או יותר בשנת הדוח ובין החברה ונושאי משרה בה.

11.7 אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

11.7.1 תקנות ניירות ערך

בחודש דצמבר 2009 פורסמו תקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים) (תיקון מס' 3) התש"ע-2009, העוסקות במערך הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד, אשר מטרתן לשפר את איכות הדיווח הכספי והגילוי בתאגידים מדווחים.

בתיקון מיום 7 ביולי 2011, נקבע כי תאגיד המאחד או המאחד באיחוד יחסי תאגיד בנקאי או גוף מוסדי, רשאי לבחור ליישם בהתייחס לבקרה הפנימית בתאגיד הבנקאי או בגוף המוסדי בלבד, את מתכונת הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית הקבועה בד"ר האחר החל עליהם בנושא זה, ככל שקיימת מתכונת כזו לגבי הדוח הרבעוני.

בהתאם לכך, בנוסף להצהרות המנהלים ולדוח בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית, שניתן במסגרת הדוח התקופתי, מצורפים גילוי והצהרות מנהלים בהתייחס לבקרה הפנימית בגופים המוסדיים המאוחדים, אשר חלות עליהם הוראות הממונה.

11.7.2 הוראות הממונה לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

הממונה פרסם בשנים האחרונות מספר חוזרים (להלן: "חוזרי הממונה") שנועדו ליישם את דרישות סעיף 302 וסעיף 404 של ה-SOX Act, בחברות ביטוח, בחברות המנהלות קרנות פנסיה וקופות גמל, בקרנות פנסיה ובקופות גמל (להלן: "הגופים המוסדיים").

בהתאם, כללו כלל ביטוח והגופים המוסדיים המאוחדים את המידע בכפוף להוראות הדין והדיווח ובמועדים כפי שנקבעו בהוראות אלו.

11. משטר תאגידי (המשך)

11.7 אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי (המשך)

11.7.3 סעיף 302 וסעיף 404 של ה-SOX Act - אחריות ההנהלה לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

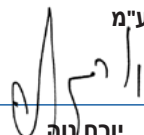
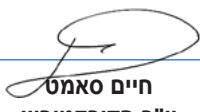
בהתאם לחוזרי הממונה המבוססים על סעיף 302 וסעיף 404 של ה-SOX Act, וכפי שפורט בדוחות הדירקטוריון הקודמים של כלל ביטוח, כלל ביטוח פעלה ופועלת באופן שוטף ליישום ההליך הנדרש בהתאם להוראות האמורות, שכולל בחינה של תהליכי העבודה והבקורות הפנימיות המבוצעות, וזאת על פי השלבים ובמסגרת המועדים שנקבעו בחוזרים. במסגרת זאת, אימצה כלל ביטוח את מודל הבקרה הפנימי של Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO), המהווה מסגרת מוגדרת ומוכרת המשמשת לצורך הערכת הבקרה הפנימית.

הנהלת כלל ביטוח (הגוף המוסדי), בשיתוף המנכ"ל, משנה למנכ"ל כלל ביטוח מנהל החטיבה הפיננסית, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של כלל ביטוח. על בסיס הערכה זו, המנכ"ל ומשנה למנכ"ל כלל ביטוח מנהל החטיבה הפיננסית הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של כלל ביטוח הינן אפקטיביות על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שכלל ביטוח נדרשת לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח שקבע הממונה ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

במהלך התקופה המכוסה המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2021 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על דיווח כספי.

הצהרות המנהלים בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, בהתייחס לתהליכים הרלוונטיים, בהתאם לחוזרי הממונה מצורפות בדוח.

כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ

 <hr style="width: 100%; border: 0.5px solid black;"/> <p>יורם נוה מנהל כללי</p>	 <hr style="width: 100%; border: 0.5px solid black;"/> <p>חיים סאמט יו"ר הדירקטוריון</p>
--	---

30 במרס 2022

מדיניות תגמול

תוכן עניינים

מדיניות תגמול - כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ

1. הגדרות
2. כללי
3. מטרות ושיקולים בקביעת מדיניות התגמול
4. מרכיבי התגמול
5. אופן קביעת התגמול - עקרונות וכללים
6. שכר בסיס חודשי
7. תגמול משתנה - מענקים
8. רכיב משתנה - מענק שנתי איכותי
9. רכיב משתנה - תגמול הוני
10. מענקים מיוחדים
11. הזכאות לרכיב משתנה בגין תקופת העסקה חלקית
12. פריסת רכיב משתנה שנתי לנושא משרה
13. השבת סכומים על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים
14. תנאים נלווים והטבות נוספות לנושאי משרה
15. הסדרי פרישה
16. הסדרים בסיום עבודה
17. הוראות כלליות, שיקול דעת, תוקף ואחריות
18. הוראת מעבר

מדיניות תגמול - כלל חברה לביטוח בע"מ

1. הגדרות
2. כללי
3. מטרות ושיקולים בקביעת מדיניות התגמול
4. מיפוי בעלי תפקיד מרכזי
5. מרכיבי התגמול
6. אופן קביעת התגמול - עקרונות וכללים
7. שכר בסיס חודשי
8. עלויות העסקת עובדים ובעלי תפקיד מרכזי
9. תגמול משתנה - מענקים
10. רכיב משתנה - מענק שנתי איכותי
11. רכיב משתנה - תגמול הוני
12. מענקים מיוחדים
13. הזכאות לרכיב משתנה בגין תקופת העסקה חלקית
14. פריסת רכיב משתנה שנתי לבעל תפקיד מרכזי
15. השבת סכומים על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים
16. תנאים נלווים והטבות נוספות לעובדים (לרבות נושאי משרה)
17. הסדרי פרישה
18. הסדרים בסיום עבודה
19. עובדים במיקור חוץ של פעילות מהותית
20. תנאי תגמול לעובדי חברה (שאינם בעלי תפקיד מרכזי)
21. הוראות כלליות, שיקול דעת, תוקף ואחריות
22. הוראת מעבר

מדיניות תגמול - כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ

1. הגדרות

- למונחים המאוזכרים במדיניות תגמול זו תהא המשמעות המופיעה להלן לצידם:
- "דוחות כספיים"** - דוחות כספיים מאוחדים ומבוקרים שנתיים של החברה, המפורסמים לבעלי המניות של החברה.
- "החברה"** - כלל החזקות, אלא אם נאמר אחרת.
- הממונה** - הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר.
- "העברת שליטה"** - משמעה עסקה לפיה הנאמן ו/או כל אחד אחר המחזיק במניות השליטה בחברה יעביר את השליטה בחברה, ו/או החברה תעביר את השליטה בכלל ביטוח, לצד ג'. האמור יכלול כל העברה של שליטה, כהגדרתה להלן, לרבות העברה על ידי נאמן ופעולה שבעקבותיה החברה תהפוך מחברה ללא בעל שליטה לחברה עם בעל שליטה, ולמעט העברת שליטה שבעקבותיה החברה תהיה חברה ללא בעל שליטה.
- "שליטה"** לעניין זה כמשמעותה בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.
- "הצמדה למדד"** - הצמדה לעליה במדד המחירים לצרכן, ביחס הרלבנטי, לפי העניין. אם בתקופה מסוימת תהיה ירידה במדד המחירים לצרכן, שיעור הירידה כאמור יופחת משיעור העלייה העתידי, ככל שתהיה עליה כאמור.
- "חוזר התגמול"** - חוזר גופים מוסדיים 2019-9-6 "תיקון הוראות החוזר המאוחד חלק 1 שער 5, פרק 5 שכותרתו "תגמול" מיום 11 ביולי 2019 אשר עדכן והחליף את חוזר גופים מוסדיים מס' 2014-9-2 "מדיניות תגמול בגופים מוסדיים", מיום 10 באפריל 2014 ("חוזר התגמול המקורי"), כפי שתוקן ביום 7 באוקטובר 2015 במסגרת חוזר גופים מוסדיים 2015-9-31 ("התיקון לחוזר התגמול המקורי").
- "חוק החברות"** - חוק החברות, התשנ"ט-1999.
- "חוק תגמול בכירים"** - חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידי פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016.
- "יחס כושר פירעון"** - כהגדרתו בנספח לחוזר גופים מוסדיים מס' 2017-1-9 "י"שום משטר כושר פירעון כלכלי של חברת ביטוח מבוסס (1.6.2017) (Solvency II) (להלן: "חוזר הסולבנסי").
- "יחס כושר פירעון מינימלי"** - יחס כושר פירעון הנדרש בהתאם לתקופת הפריסה שהוגדרה על ידי רשות שוק ההון.
- "יום התחילה"** - מועד אישור מדיניות זו על ידי האורגנים המוסמכים בחברה.
- "כלל ביטוח"** - כלל חברה לביטוח בע"מ, חברה בת של החברה.
- "מדיניות תגמול"** - כמשמעותה בחוזר התגמול, לרבות מדיניות תגמול בהתאם לסעיף 267א(א) לחוק החברות.
- "מענק פרישה"** - כל תגמול המשולם לנושא משרה, בסיום תקופת העסקה, מעבר לתגמולים בגין סיום העסקה שנקבעו לכלל העובדים המועסקים בחברה.
- "נאמן"** - נאמן למניות השליטה בחברה, שמונה על ידי הממונה בחודש אוגוסט 2013.
- "נושא משרה"** - כהגדרתו בחוזר התגמול למעט דירקטור¹.
- "עובד"** - לרבות נושא משרה.
- "עלות שכר"** - כל תשלום בעד ההעסקה, לרבות הפרשות מעסיק, תשלום בעד פרישה, רכב והוצאות השימוש בו וכל הטבה או תשלום אחר.
- "קבוצת כלל"** או **"הקבוצה"** - החברות הנמנות על קבוצת כלל החזקות.
- "רווח"** - רווח כולל (לאחר מס) של החברה כפי שיוצג בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לתום השנה הרלוונטית (כולל רווח/הפסד חד-פעמי ולרבות ביצועים כספיים של חברות שיירכשו בעתיד על ידי החברה).
- "רכיב קבוע"** או **"רכיב משתנה"** - כהגדרתם בחוזר התגמול.
- "שכר בסיס חודשי"** - שכר חודשי (ברוטו) לא כולל רכיבי שכר משתנים (ככל שמשולמים), רכיבי שכר נלווים כגון: מענקים שונים, רכב, טלפון, החזר הוצאות וכיוצא באלה, ולרבות וכולל זכויות סוציאליות והטבות נלוות לשכר (לרבות: הפרשות לביטוחי מנהלים ו/או קרנות פנסיה, קרנות השתלמות, ימי חופשה, דמי הבראה, ימי מחלה, גילום שווי למס בגין איזה מהזכויות הנלוות ו/או הסוציאליות וכו').
- "שכר בסיס"** - עלות סך רכיבי התגמול הקבועים, בגין שנה מסוימת. לרבות רכיבי שכר נלווים כגון: רכב, טלפון, החזר הוצאות, זכויות סוציאליות והטבות נלוות לשכר, ימי חופשה, דמי הבראה, ימי מחלה וכו'.
- "תנאי כהונה והעסקה"** - כהגדרתם בחוק החברות.
- "תקנות הגמול"** - תקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס-2000.

¹ מובהר כי מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה לרבות כלל ביטוח תחול אף היא על נושאי המשרה בחברה. מדיניות תגמול של הגופים המוסדיים בחברה לא תפגע במדיניות זו. יתכנו נושאים נוספים, שיכללו במדיניות התגמול של הגופים המוסדיים, בין היתר, בהתאם לחוזר התגמול, ואשר לא יפיעו במדיניות זו. שינוי מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, בנושאים כאמור, אינם כרוכים בשינוי מדיניות תגמול זו.

"תשואה על ההון" - הרווח (הכולל) בשנת המענק מחולק בהון העצמי ליום 31.12 על פי הדוחות הכספיים השנתיים לשנה שקדמה לשנת המענק.

"עובדי קבלן המועסקים אצל החברה" - עובדים של קבלן כוח אדם שהחברה היא המעסיק בפועל שלהם, ועובדים של קבלן שירות המועסקים במתן שירות אצל החברה; לעניין זה,

"קבלן כוח אדם", "קבלן שירות", "מעסיק בפועל" - כהגדרתם בחוק העסקת עובדים על ידי קבלני כוח אדם, התשנ"ו-1996.

2. כללי

- 2.1 מסמך זה נועד להגדיר, לתאר ולפרט את מדיניות התגמול לנושאי המשרה והדירקטורים בחברה כפי שאושרה על ידי דירקטוריון החברה לאחר אישור וקבלת המלצת ועדת התגמול של החברה.
- 2.2 מדיניות התגמול נקבעה בהתאם להוראות תיקון 20 לחוק החברות, להוראות חוזר התגמול ולקבוע בחוק תגמול בכירים.
- 2.3 מדיניות התגמול קובעת כללים, קריטריונים ואמות מידה שלפיהם ייקבעו תנאי כהונתם והעסקתם של נושאי המשרה בחברה, וכן אשר לשיקולים העומדים בבסיס קביעתם, תוך התאמה למאפיינים הספציפיים של הפעילות עליה אחראי העובד הרלבנטי, לניסיונו, הכשרתו וביצוע התפקיד על ידו.
- 2.4 מדיניות התגמול נערכה בהתחשב באופיים של הגופים המוסדיים בקבוצה, המנהלים כספי ציבור, ובשים לב לגודלה של החברה, אשר נכללת במדד תל - אביב 100.
- 2.5 ניסוח מדיניות התגמול בלשון זכר הינו מטעמי נוחות בלבד והיא מיועדת לנשים וגברים כאחד.

3. מטרות ושיקולים בקביעת מדיניות התגמול

- 3.1 מדיניות התגמול נועדה לסייע בהשגת מטרות החברה ותוכניות העבודה שלה בראייה ארוכת טווח תוך התחשבות בניהול הסיכונים שלה ובין היתר בהתחשב בשיקולים הבאים:
  - 3.1.1 היקף נכסי הקבוצה ונכסי החיסכון המנהלים על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה, וכן אופי ומורכבות פעילותה.
  - 3.1.2 מצבה הפיננסי של הקבוצה בכלל והחברה בפרט, לרבות, נזילות ויחס כושר פירעון, לרבות של הגופים המוסדיים בקבוצה.
  - 3.1.3 הבטחת התאמתם של תמריצים לניהול מושכל של כספי חוסכים באמצעות הגופים המוסדיים בקבוצה, בהתייחס לתשואה וסיכון בטווח ארוך.
  - 3.1.4 היבטים כלל ארגוניים, כגון פערי תגמול רצויים בין דרגים שונים.
  - 3.1.5 היכולת לגייס ולשמר מנהלים ועובדים איכותיים ברמה גבוהה, בעלי ידע מקצועי ספציפי והתמחות ייחודיים, בעלי יכולת להוביל את החברה להצלחה עסקית ולהתמודד עם האתגרים העומדים בפניה.
  - 3.1.6 היכולת לתמרץ מנהלים ועובדים להשגת רמה גבוהה של ביצועים עסקיים, תוך נטילת סיכונים מושכלת וסבירה, וזאת בהתייחס לחברה, לגופים המוסדיים בקבוצה ובהתייחס לכספי חוסכים באמצעותן.
  - 3.1.7 יצירת איזון ראוי בין מרכיבי תגמול שונים, מרכיבים קבועים מול משתנים, קצרי טווח מול ארוכי טווח ותגמול במזומן (כולל תנאים נלווים), למול תגמול במכשירים הוניים.
  - 3.1.8 הלימה של תנאי התגמול את גודל החברה, הגופים המוסדיים בקבוצה ואופי פעילותן.
  - 3.1.9 הוראות חוק תגמול בכירים.
- 3.2 בגיבוש מדיניות התגמול, נשקלו, בין היתר, רמות השכר ותנאי ההעסקה הנהוגים בחברה ובחברות דומות לה, תוך מתן דגש על הגברת התחרותיות של החברה בגיוס ובשימור כוח אדם איכותי בתפקידי ניהול בכירים בקבוצה וכן נלקחו בחשבון היבטים כלל ארגוניים, כגון פערי תגמול רצויים בין דרגים שונים וישומו הוראות חוק תגמול בכירים.
- 3.3 החברה פועלת בהתאם להוראות חוק תגמול בכירים ועמדות הממונה הרלבנטיות לתגמול בעלי תפקידים בגופים מוסדיים וכן תביא בחשבון, בבואה לקבוע את התגמול המרבי לנושאי משרה, אסדרות צפויות שעשויות להיות להן השלכה מהותית על מדיניות התגמול, שפורסמה טיטה שלהן, לרבות תזכירי חוק.

4. מרכיבי התגמול

א. דירקטורים

4.1 שכר דירקטורים (למעט יו"ר דירקטוריון)

שכרם של דירקטורים חיצוניים, דירקטורים בלתי תלויים ודירקטורים אחרים בחברה (למעט יו"ר הדירקטוריון), כפי שיכנהו מעת לעת, יהיה הגמול המירבי שניתן לשלם לרבות בגין מומחיות כפי שיקבע על פי תקנות הגמול כפי שיתעדכן מעת לעת. כמו כן, יהיו הדירקטורים האמורים זכאים להחזר הוצאות בהתאם לתקנות הגמול.

ככל שמדובר בדירקטורים אשר בעל השליטה בחברה נושא בשכרם ובהעדר מניעה חוקית לכך, יכול וההתחשבות בגין שכרם תבוצע, בהתאם לעקרונות האמורים ובמסגרת הסכם ניהול, אם וככל שיקבע, בין החברה לבין בעל השליטה, כפי שיאושר מעת לעת, על ידי אסיפת בעלי המניות של החברה.

החברה יכול ותישא בהוצאות נוספות בגין דירקטורים המכהנים בחברה בתקופת כהונתם, כגון בגין השתלמויות, השתתפות באירועי חברה, חניה, הטבות במוצרי פרט של החברה להם זכאים עובדי החברה, שי לחג וכו'.

4.2 יו"ר דירקטוריון²

תגמול יושב ראש הדירקטוריון ייקבע בהתחשב בתגמול דירקטור חיצוני בחברה, בהיקף המשרה שלו ובהתייחס לשיקולים שמפורטים בסעיף 6(ב) לחוזר התגמול. יו"ר דירקטוריון בגוף מוסדי בקבוצה לא יהיה זכאי לרכיב שכר משתנה בשל כהונתו כיו"ר. לתקרת שכרו הקבוע של יו"ר הדירקטוריון ראה סעיף 6.1.1 להלן.

ב. נושאי משרה

4.3 התגמול הכולל של נושאי משרה עשוי להיות מורכב מהרכיבים העיקריים הבאים (כולם או חלק מהם):

4.3.1 **שכר בסיס חודשי (רכיב קבוע)** - מרכיב תגמול זה נועד לתגמל את נושא המשרה עבור ביצוע תפקידו בחברה ועבור הזמן המושקע בביצוע מטלות התפקיד השוטפות באופן יומיומי. השכר מבטא את כישוריו של נושא המשרה (כגון: ניסיונו, הידע שהוא מביא לתפקיד, מומחיות בתחום העיסוק, השכלתו, הסמכות המקצועית וכו'), תוך התחשבות ברמת האחריות המוטלת עליו ודרישות התפקיד הנגזרות ממנו.

4.3.2 **תנאים נלווים** - מרכיב תגמול זה כולל תנאים סוציאליים המחויבים על פי דין ותנאים נלווים נוספים, כגון קרנות פנסיה, ביטוחי מנהלים, הפרשות לפיצויים, ביטוח אובדן כושר עבודה, ימי הבראה, חופשה, מחלה, הוצאות נסיעה, קרן השתלמות, עיתון, העמדת רכב, סבסוד הוצאות הסעדה, גילום שווי למס בגין איזה מהזכויות הנלוות ו/או הסוציאליות וכו'.

4.3.3 **תגמול משתנה המשולם במזומן (בנוסף)** - מרכיב תגמול זה נקבע בהתאם לביצועים של נושא המשרה ותוצאות החברה, כמפורט בהרחבה להלן.

4.3.4 **תגמול משתנה הוני** - מרכיב תגמול זה נועד ליצור זהות אינטרסים בין כלל בעלי המניות של החברה לבין נושא המשרה באמצעות מחיר המניה. כמו כן נועד מרכיב זה לעודד ולחזק את הזדהותם של מקבלי תגמול זה עם החברה בכלל ובראיה ארוכת טווח בפרט. כמו כן, היות ותוכנית תגמול הונית ארוכת טווח במהותה, היא מהווה גם תמריץ חיובי עבור מקבלה להמשיך לעבוד בחברה לאורך זמן ולסייע בהשגת יעדי החברה, תוכנית העבודה שלה ומדיניותה. בנוסף, היותה של התוכנית ארוכת טווח מחזקת את ההלימה בין מרכיב תמריץ זה לבין מדיניות ניהול הסיכונים בחברה.

4.4 מובהר כי מרכיבי התגמול המפורטים במדיניות תגמול זו מהווים רף עליון שביחס אליו תיקבענה תוכניות התגמול האישיות לנושאי המשרה. יודגש כי החברה אינה מחויבת להעניק את כל המרכיבים המפורטים לעיל (למעט כמתחייב על פי חוק) ואינה מחויבת להעניק את השיעור המקסימאלי שנקבע בכל אחד מן המרכיבים. ככל שיוענק תגמול נמוך מהתגמול המתואר במדיניות תגמול זו, לרבות ביחס לבעל תפקיד בתפקיד דומה בקבוצה, הדבר לא יהווה חריגה מהוראות מדיניות תגמול זו.

4.5 התשלום לנושא משרה המעניק שירותים לחברה כקבלן עצמאי או באמצעות חברה (ככל שהדבר מותר בהתאם לחוזר התגמול), יישקף את עלות רכיבי התגמול (בתוספת מיסים כדון) בהתאם למדיניות התגמול.

² לעניין תנאי העסקתו של יו"ר הדירקטוריון של החברה המכהן בתפקידו במועד אישור מדיניות תגמול זו, אשר אושר באסיפת בעלי המניות של החברה ביום 26 במאי 2016, לרבות לעניין זכויות קימות שנצברו על פי הסכם קודם מיום 5 ליוני 2013 ("ההסכם הנוכחי"), ראו את דוח זימון האסיפה הכללית של החברה מיום 21 באפריל 2016 (אסמכתא 2016-01-054490).

5. אופן קביעת התגמול - עקרונות וכללים

- בעת בחינה ואישור של תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה תינתן התייחסות, בין היתר, לנושאים הבאים, ככל שהם רלבנטיים לו:
- 5.1 השכלתו, כישוריו, מומחיותו, ניסיונו המקצועי והישגיו.³
  - 5.2 תפקידו של נושא המשרה, תחומי אחריותו ותרומתו הצפויה להשגת יעדי החברה.
  - 5.3 הסכמי שכר קודמים של נושא המשרה.
  - 5.4 היחס שבין עלות השכר של נושאי משרה לבין עלות השכר של שאר עובדי הקבוצה ושל עובדי הקבלן המועסקים אצל בקבוצה, בפרט היחס לעלות השכר הממוצע ועלות השכר החיצונית של שאר העובדים כאמור והשפעת הפערים על יחסי העבודה בקבוצה.⁴
  - 5.5 שוויו הכלכלי של התגמול הכולל, על כל מרכיביו, לרבות התייחסות לתוצאות העסקיות של החברה, וככל שהתגמול כולל יעדים ומדדים, בחינה של היעדים והמדדים, בין היתר, לאור מדיניות ניהול הסיכונים של החברה ועל מנת לוודא שאין במדיניות התגמול כדי ליצור תמריצים לנטילת סיכונים מעבר לכך.
  - 5.6 איזון בין רכיב משתנה ככל שמשולם, לבין הרכיב הקבוע באופן ששכלל, שיעורו של הרכיב המשתנה השנתי של נושא משרה, בגין שנה מסוימת, לא יעלה על 100% מהרכיב הקבוע השנתי, בכפוף לסעיף 7.6.2 להלן.
  - 5.7 בהתאם להוראות חוזר התגמול, הרכיב הקבוע יהווה חלק משמעותי מסך התגמול של נושאי משרה. בקביעת האיזון המתאים בין רכיב קבוע לרכיב משתנה יש להתחשב בניסיון בעל התפקיד, מומחיותו, כישוריו, בכירותו, אחריותו וביצועיו וכן בצורך לעודד התנהגות התומכת במסגרת ניהול הסיכונים, באיתנות הפיננסית ארוכת הטווח של החברה ובניהול זהיר של כספי החוסכים באמצעותה.
  - 5.7 הוראות חוק תגמול בכירים, באופן שההוצאה החזויה בשלו (תגמול קבוע ומשתנה), לפי עלות השכר הכוללת לשנה (שכר קבוע ומשתנה) כפי שחושבה במועד האישור בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, תהיה בהתאם לסעיף 2 לחוק תגמול בכירים⁵ ולא תעלה על הגבוה מבין (1) שני מיליון וחצי שקלים (2.5 מיליון ש"ח) בשנה⁶ ("מגבלת הסכום") (2) מכפלת ההוצאה בשל התגמול הנמוך ביותר, לפי עלות היקף משרה מלאה בשיעור של 100%, ששילמה החברה לעובד, במישרין או בעקיפין (לרבות לעובד קבלן המועסק ישירות ע"י החברה, או לעובד המועסק ע"י נותן שירות המועסק ע"י החברה), ב-³⁷ (להלן ובהתאמה: "השכר המינימלי" או "מגבלת השכר המינימלי" ו-"מגבלת התגמול")⁸. יובהר כי בכפוף למגבלת התגמול, הדירקטוריון רשאי לאשר תגמול לנושא משרה גם אם בגין תגמול כאמור תישא החברה בעלות מס נוספת בגין "עלות הוצאה עודפת" קרי בשל העובדה שהוצאה כאמור לא תותר בניכוי לצרכי מס לחברה, בהתאם למנגנון הקבוע בחוק תגמול בכירים.
  - 5.8 יובהר כי מגבלת השכר המינימלי יכול ותשתנה והיא תהיה צמודה לשיעור השינוי בשכר המינימלי, כאמור בחוק תגמול בכירים. כמו כן במקרה בו יתברר כי רכיבים נוספים (מעבר להפרשה לתגמולים⁹ והפרשה לפיצויים על פי דין) אינם נכללים במגבלת הסכום או מגבלת השכר המינימלי שנקבעה בחוק תגמול בכירים¹⁰ יעודכן התגמול לאחר קבלת אישור ועדת התגמול והדירקטוריון, בשיעור מתאים כאמור.
  - 5.9 מובהר כי סך התגמול, כהגדרתו בחוק תגמול בכירים, לא יעלה בכל מקרה על שלושה וחצי מיליון ש"ח (3.5 מיליון) בשנה.

3. יצוין, כי ביחס לחלק מנושאי המשרה עליהם חלה מדיניות תגמול זו, המכהנים כנושאי משרה בכלל ביטוח, כפופה כלל ביטוח ההוראות רגולטוריות ספציפיות המתנות את העסקת נושאי המשרה באישור הרגולטור (כגון: מנכ"ל, יו"ר דירקטוריון, דירקטור, יועץ משפטי, מנהל כספים, אקטואר, מנהל סיכונים, מנהל מערכות מידע ומבקר פנימי) וכן קובעות כישורים הנדרשים מבעלי תפקידים מסוימים, ולפיכך לגבי אותם נושאי משרה תתייחס החברה גם לאישורים ולקריטריונים שנקבעו באותן הוראות.

4. נכון למועד אישור המדיניות, ובהתאם להוראות המדיניות ביחס לעלות שכרם של המנכ"ל והיו"ר, היחס הוא כדלקמן: מנכ"ל ביחס ליתר העובדים בקבוצה למעט המנכ"ל - כ-19 חציון ו-14 ממוצע; יו"ר ביחס ליתר העובדים למעט יו"ר (מנורמל ל-100% משרה) - כ-16 חציון וכ-12 ממוצע; נושאי משרה (עלות ממוצעת, כולל מנכ"ל ויו"ר) ביחס ליתר העובדים שאינם נושאי משרה - 9 חציון ו-7 ממוצע. הנתונים חושבו על בסיס עלות תגמול בפועל לחודשים ספטמבר-2018 ואוגוסט 2019 בהתאם להיקף משרתם של עובדי חברות הקבוצה (למעט עובדי סוכנויות הקבוצה, עובדים שעתיים ועובדי קבלן). ועדת התגמול והדירקטוריון בחנו את היחס המפורט לעיל שבין תנאי הכהונה והעסקה של נושאי המשרה לשכר של שאר עובדי הקבוצה ושל עובדי הקבלן המועסקים אצל הקבוצה, ובפרט את היחס לשכר הממוצע ולשכר החיצוני של עובדים כאמור, וסברו כי לא צפויה לפערים אלו השפעה מהותית על יחסי העבודה בחברה.

5. מובהר כי לצורך חישוב סך התגמול כאמור לא יילקחו בחשבון תגמול שהוצאה בגינו אינה חזויה בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים.

6. צמוד למדד מיום פרסומו של חוק תגמול בכירים (12 לאפריל 2016). לצורך חישוב סך התגמול כאמור לא יילקחו בחשבון הפרשה לתגמולים לרבות אובדן כושר עבודה והפרשה לפיצויים על פי דין.

7. בשנה שקדמה למועד ההתקשרות, בהתאם למנגנון שייקבע על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון.

8. הוצאה תחושב בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, כמפורט בחוק תגמול בכירים, כפי שיהיו מעת לעת, וכפי שיאושר על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון.

9. לרבות אובדן כושר עבודה.

10. לרבות תגמול בעד שעות נוספות.

6. שכר בסיס חודשי

- 6.1 תקרת שכר הבסיס החודשי לנושאי משרה בחברה הינה כדלקמן:
- 6.1.1. **י"ר דירקטוריון**¹¹ ומנכ"ל¹². תקרת שכר הבסיס החודשי תקבע כך שסך התגמול לא יעלה על האמור בסעיפים 5.7 ו-5.8 לעיל.
- 6.1.2. **יתר נושאי המשרה** - הרכיבים הקבועים בתגמול יהיו בפער מהותי מעלות התגמול הקבוע של המנכ"ל.
- 6.2 תקרת שכר הבסיס החודשי הנזכרת לעיל הינה בגין 100% משרה.
- 6.3 ניתן יהיה להמיר רכיבי תגמול נלווים (כגון רכב ותגמולים סוציאליים מעל התקרות הרלבנטיות) לשכר בסיס חודשי ובלבד שהמרה כאמור לא תגדיל את עלות ההעסקה מעבר למגבלת התגמול.
- 6.4 כמו כן, ניתן יהיה להצמיד למדד את שכר הבסיס החודשי ובלבד שלא יעלה על מגבלת התגמול.
- 6.5 רמת השכר שתקבע, תבטא את כישוריו של נושא המשרה (לרבות, ניסיונו, הידע שהוא מביא עמו לתפקיד, מומחיות בתחום העיסוק, השכלתו וכו'), תוך התחשבות ברמת האחריות המוטלת עליו ודרישות התפקיד הנגזרות ממנו.
- 6.6 החברה תהיה רשאית לקבוע כי בשל היות נושאי המשרה בעלי תפקידי הנהלה או תפקידים הדורשים מידה מיוחדת של אומן אישי, כמשמעותם בחוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951, לא יחול חוק זה על נושאי המשרה ואלה לא יהיו זכאים לתגמול עבור עבודה בשעות נוספות או בזמן המנוחה השבועית.
- 6.7 בנוסף למשכורת הבסיס ניתן יהיה לקבוע, ביחס לנושא משרה שהוא גורם בקרה¹³, זכאות לרכיב קבוע שנתי נוסף, שלא יעלה על שתי משכורות, שישולם בנוסף לשכר הבסיס החודשי ("**הרכיב הנוסף**"). לא תקום זכאות להפרשות סוציאליות בגין הרכיב הנוסף. הרכיב הנוסף לא יכלול במסגרת תקרות השכר, כמפורט לעיל. במקרה בו נושא המשרה כאמור, יועסק בחלק משנה קלנדארית, הוא יהיה זכאי לחלק יחסי של הרכיב הנוסף בלבד.

7. תגמול משתנה - מענקים

כללי

- 7.1 מדיניות התגמול של החברה מבוססת, בין היתר, על ההנחה לפיה על התגמול הכולל של נושאי המשרה בחברה להיות מושפע, מתוצאותיה העסקיות של החברה, המתבטאות, בין השאר, ברווחיות החברה, וכן מתרומתו האישית של כל עובד להשגתה והכל בהתחשב במגבלות הקבועות בחוק תגמול בכירים.
- 7.2 למען הסר ספק, מובהר כי בכפוף להוראות הדין, התגמול המשתנה אשר ישולם לנושא משרה בהתאם למדיניות התגמול, ככל שישולם, אינו ולא יחשב כחלק משכרו הרגיל של נושא המשרה, לכל דבר ועניין ולא יהווה בסיס לחישוב ו/או לזכאות ו/או לצבירה של זכות נלווית כלשהי, לרבות ובלי לגרוע מכלליות האמור, לא ישמש כרכיב הנכלל בתשלום חופשה, פיצויי פיטורים, הפרשות פנסיוניות וכו'.
- 7.3 מובהר כי י"ר הדירקטוריון (שהינו גם י"ר דירקטוריון של גוף מוסדי בקבוצה) אינו זכאי לרכיב שנתי משתנה והמנכ"ל יכול שיהיה זכאי לרכיב שנתי משתנה בהתאם להרכב התגמול שיאושר לו על ידי האורגנים המוסמכים של החברה.
- 7.4 **מתווה לקביעת רכיב משתנה מדיד לנושאי משרה**¹⁴
- 7.4.1 לצורך תשלום רכיב משתנה מדיד המשולם במזומן ובהתאם לעקרונות המפורטים להלן, תיקבע, מידי שנה, תוכנית יעדים ומדדים לכל אחד מנושאי המשרה הזכאים לכך, אשר מבוססת על סדרה של יעדים ומדדים ברמת החברה ו/או, ברמת היחידה הארגונית ו/או ברמה האישית, אשר ייגזרו בין היתר, מתוכנית העבודה של החברה, והכל עד לתקרה כפי שתקבע בתוכנית האישית השנתית האמורה (להלן: "**תוכנית תגמול אישית**" ו-"**יעדי תוכנית התגמול**").
- 7.4.2 המדדים והיעדים שעליהם מבוסס הרכיב המשתנה המדיד לשנה מסוימת ייקבעו באופן שנועד לעודד שיפור בתהליכים העסקיים ובהתנהלות העסקית של החברה, במטרה לעודד הגדלת רווחיות לאורך זמן ותוך התחשבות בניהול סיכונים.
- 7.4.3 תוכנית תגמול שנתי מדיד הכוללת התייחסות לרכיב משתנה שנתי מדיד לכל אחד מנושאי המשרה בחברה, תיערך על בסיס המתווה שלהלן ובכפוף לעקרונות הקבועים בו ותואב לידיעתו של כל נושאי משרה כאמור. תוכנית התגמול יכול ותותאם בהתאם לעדכונים בתוכנית העבודה של החברה או בנסיבות אחרות רלבנטיות, לרבות במקרה של שינוי או קידום בתפקיד.

11. ביחס לי"ר הדירקטוריון המכהן בתפקידו נכון למועד אישורה של מדיניות תגמול זו יצויין כי החברה התקשרה עמו בהסכם העסקה אשר אושר באסיפה הכללית ביום 26 במאי 2016 וביום 18 בדצמבר 2016. לשכרו החודשי של הי"ר כפי שאושר כאמור לעיל, נוספים בפועל רכיבי שכר סטנדרטיים, לרבות הפרשות לקרן השתלמות ולתגמולים מעל התקרה שהומרו לשכר, שווי וגילום רכב. התוספות האמורות הן תוספות לשכר יסוד.

12. ביחס למנכ"ל החברה המכהן בתפקידו נכון למועד אישורה של מדיניות תגמול זו יצויין כי החברה התקשרה עמו בהסכם העסקה אשר אושר על ידי האסיפה הכללית ביום 14 באוגוסט 2018 הכולל תגמול קבוע בלבד. עלות העסקתו של המנכ"ל כפופה למגבלת התגמול ובכל מקרה סך התגמול כהגדרתו בחוק תגמול בכירים לא יעלה על 3.5 מיליון ש"ח בשנה.

13. גורם בקרה, כהגדרתו בחוק התגמול.

14. המנכ"ל יכול שלא יהיה זכאי לרכיב משתנה שנתי או שיהיה זכאי לחלק מהרכיב המשתנה (מדיד, איכותי, הוני ו/או מיוחד), בשים לב לתנאי הבהונה שנקבעו על ידי האורגנים המוסמכים של החברה למנכ"ל. למועד זה המנכ"ל אינו זכאי לרכיב משתנה, ראו הערת שוליים 12 לעיל.

- 7.5 **מגבלות ותנאי סף לרכיב המשתנה השנתי המדיד**
- 7.5.1 תנאים מקדימים להענקת רכיב משתנה שנתי מדיד¹⁵ לנושאי המשרה בגין שנה מסוימת בתום השנה בגינה ניתן תגמול משתנה הינם:
- א. יחס כושר פירעון שלא יפחת מיחס כושר פירעון מינימלי, בהתאם ליחס הידוע האחרון שפירסמה כלל ביטוח ולרבות בהתחשב בפעולות הוניות שבוצעו עד למועד פרסום יחס כושר הפירעון.
- ב. העדר התקיימות נסיבות משהות בקשר עם איזה מבין כתבי ההתחייבות שהנפיקה כללביט מימון בע"מ המוכרים כהון רובד 2 או הון משני מורכב בהתאם לחוזר סולבנסי ("נסיבות משהות").
- (להלן: "תנאי סף").
- ביחס לתנאי הסף האמור בסעיף א לעיל, רשאים ועדת התגמול והדירקטוריון לקבוע התקיימות תנאי הסף האמור, אם סברו שאי העמידה בתנאי זה הינו כתוצאה מאירוע אקסוגני משמעותי, שהשפיע על כלל ענף הביטוח בישראל.
- 7.6 **קריטריונים לקביעת הרכיב המשתנה השנתי המדיד לנושאי משרה**
- 7.6.1 סכום הרכיב המשתנה השנתי המדיד הניתן לחלוקה לכל נושאי משרה יקבע מראש, יותאם לסיכונים המהותיים של החברה ויותנה בביצועים ועמידה בקריטריונים כמפורט להלן, למעט תשלום קבוע, חודשי או שנתי, המשולם בעד שנת עבודתו הראשונה של נושא המשרה, המוגבל לכדי סכום בגובה של שש משכורות ואשר לגביו לא תחול חובת הפריסה כמפורט בסעיף 12 להלן.
- 7.6.2 עלות הרכיב המשתנה השנתי לנושא משרה לא תעלה על עלות רכיב התגמול הקבועים של נושא משרה בגין אותה שנה. על אף האמור, ועדת התגמול והדירקטוריון מוסמכים לקבוע כי שיעורו של הרכיב המשתנה השנתי של נושאי משרה (למעט המנכ"ל) יעלה על 100% מהרכיב הקבוע השנתי ובלבד שלא יעלה על 200% מהרכיב הקבוע השנתי. זאת, אם קבעו ועדת התגמול והדירקטוריון שקיימים תנאים המצדיקים זאת, הנוגעים לנסיבות מיוחדות חד פעמיות, שאינן חוזרות על עצמן כל שנה, ושאינם חלים על קבוצה רחבה של נושאי משרה, ונרשמו נימוקים מיוחדים בעניין זה.
- כמו כן סך כל הרכיב המשתנה המדיד ובשיקול דעת כמפורט בסעיפים 7.4 לעיל ו-10 להלן, לא יעלה על 1 מיליון ש"ח וועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לקבוע תקרות נמוכות יותר לרכיב המשתנה המשולם במזומן. בהתאמה למידת עמידת נושא המשרה בתוכנית האישית שנקבעה לו, במסגרת האמור לעיל.
- (להלן: "תקרת הרכיב המשתנה השנתי").
- 7.6.3 ככל שעלות הרכיב המשתנה השנתי חורגת מתקרת הרכיב המשתנה השנתי או שעלות השכר הכוללת חורגת ממגבלת התגמול, והיא כוללת גם תשלום שנזקף בגין מענק פרישה, ניתן יהיה לדחות את זקיפת מענק הפרישה או חלק ממנו ובמקרה זה, בכל מקרה בו נושא משרה יסיים את עבודתו בחברה, בטרם נזקף מלוא מענק הפרישה, יופחת מענק הפרישה ו/או חלק ממנו, בהתאמה.
- 7.6.4 נושא המשרה רשאי לוותר על רכיב משתנה הוני או במזומן ו/או על חלק ממנו, באופן בו רכיב זה, או חלקו, לא ייחשבו חלק משכרו של נושא המשרה לכל דבר ועניין ובפרט לעניין מגבלות על שכרו מכוח הוראות הדין.
- 7.6.5 לצורך קביעת יעדי תוכנית התגמול האישית, יקבע לכל נושאי משרה ערך מטרות, במונחים של אחוז מסוים מיעד הרווח, מהרווח בפועל או במונחי משכורות או שילוב בין הני"ל, וזאת בהתחשב בבכירות נושא המשרה, תרומתו לחברה ומידת השפעתו על התוצאות הכספיות של החברה, וכל זאת למקרה שנושא המשרה עמד ב-100% מיעדי הרכיב המשתנה המדיד להלן ובכפוף לתקרת הרכיב המשתנה השנתי ולתנאי הסף האמורים לעיל ("ערך מטרות"). יובהר כי ערך המטרה ביחס לנושאי המשרה בחברה ייקבע על ידי האורגנים המוסמכים בהתאם לדין ויכול שיתייחס גם לרכיב המשתנה של המענק השנתי האיכותי.
- 7.6.6 בכפוף למגבלות ולתנאים המפורטים בסעיף 7.5 לעיל, לכל נושא משרה, ככל שייקבעו יעדי תוכנית התגמול, כמפורט בסעיף 7.6.5 לעיל יקבע מקדם שישקף את אופן השגת כל אחד מיעדי תוכנית התגמול שנקבעו לנושא המשרה. המקדם האמור ביחס לכל אחד מהרכיבים יכול שיהיה נמוך מ-1 (אם נושא המשרה השיג רק חלק מיעדי התוכנית האישית) ויכול שיהיה גבוה מ-1 (אם ביצועי נושא המשרה עלו בפועל על אלו שנקבעו לו כיעד), ובלבד שערכו של המקדם לא יפחת מ-0.7 ולא יעלה על 1.5 כאשר בתוך הטווח האמור המקדם יכול שיחושב באופן שאינו ליניארי.
- 7.6.7 הדירקטוריון יהיה רשאי לבצע התאמות ביעדים וטווחי הזכאות במהלך השנה, בהתקיים נסיבות מיוחדות, כגון שינויים משמעותיים אובייקטיביים או אקסוגניים בסביבה העסקית ו/או רגולטורית בה פועלת החברה, בכפוף לדין.
- 7.6.8 הרכיב המשתנה השנתי המדיד המשולם במזומן יחושב עבור כל רכיב בנפרד, וסך סכומי מדדי הרכיב המשתנה השנתי המדיד המשולם במזומן, שיחושבו בגין כל הרכיבים, על פי המשקל היחסי שיקבע לכל רכיב, יהווה את הרכיב המשתנה השנתי המדיד המשולם במזומן המחושב לנושא משרה הרלוונטי כמכפלה של ערך המטרה.

15. מובהר כי החלק ברכיב משתנה שנתי המשולם במזומן שהינו בשיקול דעת, כאמור בסעיף 10 להלן, ומענק מיוחד אם וככל שיחולק כאמור בסעיף 12 להלן, אינם מותנים בעמידה בתנאי סף וכפופים לאישור ועדת התגמול והדירקטוריון.

- 7.6.9 יעדי תוכנית התגמול השנתי המדיד שייקבעו לכל נושא משרה לצורך תשלום המענק המשולם במזומן יהיו מבוססים על יעדים כמותיים ואו איכותיים, וייגזרו, בין השאר, מתוכנית העבודה האסטרטגית של הקבוצה ואו מתוכניות העבודה של היחידה הארגונית אליה משויך ואו עליה ממונה נושא המשרה.
- 7.6.10 במסגרת יעדי תוכנית התגמול האישית ייכללו יעדים מבין היעדים המפורטים להלן, כולם או חלקם:
יעד תשואה נכסי עמיתים במסגרתו יינתן ביטוי להישגי הקבוצה בניהול כספי העמיתים (בביטוח מנהלים, פנסיה וגמל) במדידה על פני תקופה שלא תפחת משלוש שנים בהשוואה ל-4 קבוצות הביטוח הגדולות האחרות (וביחס לגמל ביחס ל-4 קופות הגמל הגדולות ביותר, לפחות) ("מדד תשואת עמיתים"), יעד בתחום ניהול סיכונים, תשואה על ההון, יעדים עסקיים, מקצועיים ואחרים ברמת היחידה הארגונית וביניהם מדדים פיננסיים חשבונאיים, ובין היתר: מדד רווחיות כגון LR ו-VNB; ערך גלום; מדדי תשואת עמיתים ומדד תשואה ביחס לכספי הנוסטרו; מדד צמיחה ושימור; מדדי תפעול ושירות; מדד של השלמת אבני דרך בפרויקטים משמעותיים; יעדי מטרה בתחום ניהול סיכונים, לרבות ציות לנהלים פנימיים, טיפול בהמלצות ביקורת פנים, וליקויי SOX, וציות להוראות הדין; ומדד של התייעלות בעלויות והוצאות ויעדים הנגזרים מתוכנית העבודה שאושרה בדירקטוריון.
- 7.6.11 מובהר כי יעדי תוכנית התגמול השנתי המדיד יכול שיהיו יעדים כמותיים ומדידים כאמור לעיל ברמת כלל החברה בלבד, כאשר היעדים של היחידה עליה ממונה נושא המשרה ואו היעדים האישיים יובאו בחשבון בקשר עם המענק השנתי האישי (המענק האיכותי) ואו בקשר עם המענק המיוחד כאמור בסעיף 10 להלן.
- 7.6.12 משקלם של המשתנים הפיננסיים, משתני שוק ומשתנים חשבונאיים מבין יעדי תוכנית התגמול השנתי המדיד יהיה לפחות 50%, למעט ביחס לפונקציות בקרה, כהגדרתן בחוזר התגמול.
- 7.6.13 מנכ"ל החברה יכול שיהיה זכאי גם לתגמול שנתי משתנה. במקרה כזה, ייקבעו יעדי תוכנית תגמול שנתי מדיד ייעודיים למנכ"ל החברה והם יובאו לאישור האסיפה הכללית (לאחר דיון ואישור בוועדת התגמול ובדירקטוריון) כחלק מאישור תנאי הכהונה והעסקה של המנכ"ל, ומדיניות התגמול תעודכן בהתאם.
- 7.6.14 פירוט היעדים בכל קטגוריית מדידה וכן המשקל היחסי של כל אחת מקטגוריות המדידה יותאם לכל נושא משרה, בהתאם לרמת הבכירות שלו ובהתאם ליחידה הארגונית אליה הוא משויך ואו עליה הוא ממונה ויאושר על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון.
- 7.6.15 ביחס לנושא משרה הנמנה על מי מהאוכלוסיות המפורטות בסעיף 7.6.19 להלן, ייכללו גם היעדים הרלבנטיים המפורטים בסעיף 7.6.19 להלן.
- 7.6.16 היעדים יכול שייכללו גם יעדים אשר תקופת המדידה שלהם תהיה ארוכה משנה אחת (כאשר ניתן לתת משקלות שונים לכל אחת מהשנים), יעדים הכוללים השוואה לחברות רלוונטיות אחרות בענף, וכן יעדים המביאים לידי ביטוי קריטריונים של ניהול סיכונים.
- 7.6.17 ביחס ליעדים ארוכי טווח - בעת קביעת התגמול של נושא משרה המועסק תקופה קצרה מתקופת המדידה שנקבעה עבור יעד מסוים, תקופת המדידה עבור נושא משרה זה תוכל להיות קצרה ביחס לתקופת המדידה שנקבעה לנושאי משרה אחרים.
- 7.6.18 ועדת התגמול והדירקטוריון רשאים לקבוע את תנאי הרכיב המשתנה המשולם במזומן בגין כל שנה, בהתאם לאמור במדיניות תגמול זו ובהתייחס למדדים המפורטים לעיל. למרות האמור ועדת התגמול והדירקטוריון לא יאשרו תגמול משתנה מותנה יעדי תוכנית תגמול, אלא בהינתן העדר הפסד בשנה בגינה ניתן תגמול משתנה.
- 7.6.19 **מתווה לקביעת בונוס שנתי אישי לאוכלוסיות מיוחדות (שהינם נושאי משרה)**
- 7.6.19.1 **נושאי משרה המועסקים בניהול השקעות בפועל** - בקביעת התגמול לנושאי משרה בתחום ניהול ההשקעות יילקחו בחשבון פרמטרים כגון עמידה ביעדי השקעה, תשואה מול סיכון ומדדי ייחוס רלבנטיים, ולגבי ניהול כספי חוסכים באמצעות החברה - גם התשואה של כספי החוסכים בהתחשב ברמת הסיכון שנלקחה ואופק הזמן למדידה. תקופת המדידה של רכיב משתנה התלוי בתוצאות ההשקעות לא תפחת משלוש שנים. ואולם מובהר כי ביחס לנושאי משרה המועסקים תקופה קצרה מתקופת המדידה שנקבעה, ניתן יהיה למדוד על פני תקופת זמן קצרה יותר.
- 7.6.19.2 **נושאי משרה בתחום השיווק, המכירה והתיווך מול לקוחות** - בקביעת התגמול תינתן התייחסות למדיניות ניהול הסיכונים של החברה באופן שמנגנון התגמול לא יעודד חוסר הוגנות כלפי לקוחות החברה.
- 7.6.19.3 **נושאי משרה בתחום הפיקוח והבקרה** - במסגרת אישור היעדים הנבחרים לצורך קביעת המענק השנתי לנושאי משרה בתחום הפיקוח והבקרה - יתן האורגן המאשר את היעדים את דעתו לכך, שהיחס בין התגמול המשתנה לבין התגמול הקבוע של נושאי משרה בתחום הבקרה, יטה לטובת התגמול הקבוע בהשוואה ליחס זה אצל נושאי משרה אחרים בחברה וכי שיעורו של התגמול הקבוע יהיה בשיעור של 55% לפחות.

8. רכיב משתנה - מענק שנתי איכותי

- 8.1 ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לאשר למי מנושאי המשרה, בגין שנת המענק, מענק אישי איכותי, שלא יעלה על 3 חודשי שכר בסיס לכל אחד מנושאי המשרה. מובהר כי המענק האישי האיכותי הוא בנוסף למענק השנתי המדיד לו יכול שנושא המשרה יהיה זכאי.
- 8.2 המענק האישי יתבסס על מדידה אישית וקריטריונים איכותיים שיכול ואינם ניתנים למדידה כמותית, בהתאם לתחומי אחריותו של נושא המשרה הרלבנטי, טיב עבודתו ותרומתו ארוכת הטווח, כגון: יישום ביצוע וקידום תוכניות ויעדים בתוכניות העבודה של החברה; התייעלות; ייזום, הובלה וקידום פרויקטים ותהליכים; ציות לדין ולרגולציה, ציות לנהלי החברה, ואי-חריגה מהותית ממדיניות שקבע הדירקטוריון; דוחות ביקורת שניתנו בקשר עם תחום אחריותו של נושא המשרה, שביעות רצון כללית.
- 8.3 במסגרת הדיון השנתי בדבר האפשרות להעניק מענק אישי שנתי (איכותי) לנושא משרה תוצג הערכת המנהל הישיר ביחס לביצועי נושא המשרה, בקשר עם הנושאים האמורים לעיל, הרלוונטים לאותו נושא משרה וביחס למבקר הפנימי, הערכת הביצועים תעשה על לאחר קבלת המלצת ועדת הביקורת ויו"ר הדירקטוריון.
- 8.4 בשים לב לקבוע בחוזר התגמול המעודכן, הוראות אלו לעניין מענק שנתי איכותי למי מנושאי המשרה בחברה יחולו גם בגין הרכיב השנתי המשתנה בגין שנת 2019, ככל שיוענק רכיב משתנה שנתי כאמור, ובלבד שסך הרכיבים המשתנים בגין שנת 2019 במצטבר לא יעלו על 3 חודשי שכר ברוטו.

9. רכיב משתנה - תגמול הוני

- 9.1 הענקת תגמול הוני לנושאי המשרה בחברה נועדה לשתף אותם בתוצאות פעילותה של החברה ולהוות תמריץ חיובי להמשך מתן השירותים לחברה במסירות ומקצועיות לטווח ארוך.
- 9.2 בכפוף לאישור ועדת התגמול והדירקטוריון, החברה יכולה להציע לעובדים ולנושאי משרה להשתתף בתוכנית להקצאת מניות חסומות ו/או מכשיר מבוסס מניות ו/או אופציות שניתנות למימוש למניות החברה (להלן: "מכשיר הוני"). במקרה של הענקת רכיב משתנה באמצעות אופציות, ועדת התגמול תנמק בהמלצתה את עדיפות מכשיר הוני זה על פני מניות. הדירקטוריון יהא רשאי לאפשר לנושא משרה, לבחור בין תגמול משתנה המשולם במזומן לתגמול משתנה הוני, או לשילוב ביניהם, והכל כפי שיקבע על ידו.
- 9.3 בעת הענקת מכשיר הוני תקבע תקופת החזקה והבשלה מינימלית אשר ביחד לא תפחת משנתיים.
- 9.4 התוכנית תכלול בין היתר את הפרטים הבאים:
- 9.4.1 **מחיר מימוש** - ככל שיוענקו אופציות, מחיר המימוש שלהן במועד ההקצאה לכל כתב אופציה שיוקצה לא יפחת מממוצע מחיר הסגירה של מניית החברה ב-30 ימי המסחר האחרונים בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ עובר למועד אישור ההקצאה על ידי ועדת התגמול ובכל מקרה לא יפחת ממחיר הסגירה של מניית החברה ביום המסחר האחרון בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ עובר למועד האמור.
- 9.4.2 **תקרה להטבה במועד המימוש** - ההטבה תוגבל בתקרה שלא תעלה על 300% ממחיר המניה, כך שאופן מימוש הזכויות של נושא המשרה, במכשירים הוניים יוגבל לשיעור שלא יעלה על 300% ממחיר המניה, לעומת מחירה במועד הענקת המכשיר הוני (במניות חסומות העמידה בתקרה להטבה תיבחן במועד בחינת העמידה ביעדי הביצוע).
- 9.4.3 **מועד הפקיעה של כתבי האופציה** - מועד זה לא יהיה מאוחר מחלוף ארבע שנים ממועד ההבשלה של המנה ההונית האחרונה שהוענקה לניצע.
- 9.4.4 **תנאי מימוש, פקיעה והאצה של כתבי האופציה** או של מניות חסומות במקרה של עזיבת החברה (עקב פיטורין, התפטרות ומקרי מוות או נכות חו"ח), ככל שיחולו.
- 9.4.5 **חלוקת ההקצאה למנות** - ההקצאה של התגמול ההוני יכול שתיעשה בדרך של הענקות שנתיות או בהקצאה מראש למספר שנים, כאשר השווי של התגמול ההוני ייקבע במועד ההענקה. לצורך קביעת יחס קבוע משתנה, כמפורט בסעיף 5.6 לעיל, חישוב שווי התגמול ההוני לשנה יבוצע באופן שהשווי של תגמול הוני שהוענק בגין שנה מסוימת, כפי שהוא במועד ההענקה, ייוחס במלואו לשנה שבגינה ניתן וזאת בהתאם לממוצע שווי תגמול ההוני שניתן בגין אותה שנה ואולם במקרה בו תבוצע הקצאה מראש למספר שנים, בגין אותן שנים, תהא רשאית החברה, בכפוף להוראות כל דין, לחלק את השווי הכולל כפי שהוא במועד ההענקה באופן זהה לכל אחת מהשנים. יובהר כי אין באמור כדי לגרוע מהוראות חוק תגמול בכירים.

10. מענקים מיוחדים

- 10.1 הדירקטוריון וועדת התגמול יהיו רשאים להחליט מעת לעת על מתן מענק חד-פעמי, בין היתר, בגין מאמצים ניכרים מצד נושא המשרה, לרבות במסגרת ביצוע עסקה שאינה במהלך העסקים הרגיל של החברה. מענק מיוחד כאמור, יינתן בנסיבות מיוחדות (להלן: "מענק מיוחד").
- 10.2 מענק מיוחד כאמור לא יעלה על 3 חודשי שכר בסיס ובמקרים מיוחדים לא יעלה על 6 חודשי שכר בסיס. יובהר כי ככל שמתחייב על פי דין, במקרה שמענק כאמור ינתן בדיעבד, ללא שנקבעו יעדים מראש בגינו, הרי שמענק זה, יבוא במקום, כל או חלק, מהמענק האישי האיכותי כאמור בסעיף 8 לעיל בגין אותו נושא משרה.
- 10.3 ככל שישולם מענק מיוחד לנושא משרה, הוא נפרד ואינו קשור למתווה לקביעת רכיב משתנה אישי. המענק ישולם במזומן אולם יהיה כפוף להוראות לגבי היחס בין הרכיב המשתנה לרכיב הקבוע ולהסדרי התשלום שנקבעו לגביו, לרבות פריסה, החלות לגבי נושאי משרה בהתאם למדיניות תגמול זו.

11. הזכאות לרכיב משתנה בגין תקופת העסקה חלקית

- במקרה בו נושא משרה יעבוד בחברה רק חלק מהשנה הקלנדארית הרלוונטית לחישוב הזכאות לרכיב משתנה, עקב סיום הסכם העסקה או פיטורים, יהיה נושא המשרה זכאי לחלק יחסי מהרכיב המשתנה בגין אותה שנה בהתאם לתקופת עבודתו בחברה בשנה כאמור מתוך השנה הקלנדארית הרלוונטית בכללותה (על בסיס חישוב יומי וכולל תקופת הודעה מוקדמת). במקרה בו נושא המשרה יעבוד רק חלק מהשנה הקלנדארית הרלוונטית לחישוב הזכאות לרכיב משתנה, עקב תחילת העסקה בחברה, החברה תהיה רשאית לשלם לו תגמול משתנה מלא, בגין אותה שנה ובלבד שעבד לפחות שישה (6) חודשים באותה שנה.
- מנכ"ל החברה יהיה רשאי לאשר זכאות לרכיב משתנה בגין תקופת העסקה חלקית גם במקרה של התפטרות.
- אין באמור לעיל, כדי לגרוע מיתר ההסדרים החלים על הרכיב המשתנה בהתאם למדיניות תגמול זו.

12. פריסת רכיב משתנה שנתי לנושא משרה

- 12.1 במטרה לבסס את הרכיב המשתנה המשולם במזומן בראיה ארוכת טווח, תבוצע פריסה של הרכיב המשתנה המשולם במזומן באופן שחלק המהווה לפחות 50% מסך התגמול המשתנה של נושא המשרה יידחה לתשלום בשנים הבאות, וישולם רק במקרה בו תעמוד החברה בתנאי השחרור שייקבעו, והכל בכפוף לאמור בחוזר התגמול ובמדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, כפי שתהיה בתוקף מעת לעת. בכל מקרה, בגין כל שנה קלנדארית לא ישולם תגמול העולה על מגבלת התגמול.
- 12.2 ועדת התגמול והדירקטוריון רשאים להחיל את כללי השחרור שייקבעו כאמור גם ביחס לחלקים מהמענק המשתנה שנפרסו בעבר אך טרם שולמו. באופן שביחס לשנים אלו, רכיב תגמול משתנה נדחה ישולם לנושא משרה, רק במקרה בו בשנת השחרור הרלבנטית ביחס אליו יתקיימו כל התנאים הבאים:
- כל רכיב תגמול משתנה נדחה ישולם לנושא משרה או יהיה ניתן למימוש על ידו, לפי העניין, רק במקרה בו במועד ההבשלה עמדה כלל ביטוח ביחס כושר פירעון מינימלי, כפי שנדרש במועד התשלום הראשון של הרכיב המשתנה.
- לא עמדה כלל ביטוח ביחס האמור, תידחה הבשלת חלק המענק הנדחה הרלבנטי למועד הבא שבו תעמוד כלל ביטוח ביחס זה, וזאת בהתאם ליחס הידוע האחרון שתפרסם כלל ביטוח ולרבות פעולות הוניות שיבוצעו עד למועד הפרסום.
- 12.3 מובהר כי שיעור הפריסה של התגמול המשתנה, יכול להשתנות ככל שחוזר התגמול יאפשר זאת ובהתאם למדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה.
- 12.4 ככל שסך התגמול לנושא משרה בגין שנה מסוימת אינו עולה על התקרה לתשלום וסך הרכיב המשתנה אינו עולה על 40% מהרכיב הקבוע באותה שנה, לא יחול מנגנון הפריסה והדחיה האמור בסעיף זה. ככל שתידרש פריסה יחולו ההוראות המפורטות להלן. לעניין זה, "תקרה לתשלום" - כהגדרתה בסעיף 32(17) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש];
- 12.5 בחינת פריסת המרכיב המשתנה תחול על הרכיב המשתנה כמכלול באופן שפריסה של רכיב מסוים ברכיב המשתנה עשויה לבוא כנגד אי פריסה של רכיב אחר בתגמול המשתנה ובלבד שהתגמול המשתנה הכולל ייפרס כאמור לעיל.
- 12.6 התשלומים הנדחים במזומן יהיו צמודים למדד. לעניין סעיף זה: "מדד הבסיס" - המדד הידוע במועד התשלום הראשון של הרכיב המשתנה השנתי. התשלומים הנדחים יכול ויישאו ריבית, בשיעור שיקבע על ידי הדירקטוריון.
- 12.7 כל רכיב תגמול משתנה נדחה ישולם לנושא משרה או יהיה ניתן למימוש על ידו, לפי העניין, רק במקרה בו במועד ההבשלה עמדה החברה ביחס כושר פירעון מינימלי, כפי שנדרש במועד התשלום הראשון של הרכיב המשתנה.
- 12.8 לא עמדה החברה ביחס האמור, תידחה הבשלת חלק המענק הנדחה הרלבנטי למועד הבא שבו תעמוד החברה ביחס זה, וזאת בהתאם ליחס הידוע האחרון שתפרסם החברה ולרבות פעולות הוניות שיבוצעו עד למועד הפרסום. עוד יובהר, כי במקרה של סיום יחסי עובד-מעביד, לא יוקדמו תשלומים נדחים, להם זכאי נושא משרה בגין השנים הקודמות והוראות סעיף זה יחולו עליהם ועל הרכיב המשתנה לו זכאי נושא המשרה בגין השנה שבמהלכה הסתיימו יחסי עובד-מעביד (אם וככל שיהיה זכאי). תשלום נדחה, אשר שולם לאחר סיום יחסי עובד-מעביד, אינו בגדר "מענק פרישה".

12.9 על אף האמור לעיל, במקרה של סיום העסקת נושא משרה עקב מוות, נכות או מחלה קשה, לא יחולו ההוראות האמורות לעיל לעניין פריסת תגמול משתנה¹⁶, ונושא המשרה ו/או שאיריו יהיו זכאים לקבל את היתרה הנדחית בתשלום מיידי. האמור לעיל יחול גם במקרה של מוות, נכות או מחלה קשה כאמור של נושא משרה שפרש מתפקידו בחברה.

12.10 הוראות אלו לעיל לעניין תנאי הבשלת חלק רכיב התגמול המשתנה יחולו, בהתאמה, גם ביחס לתגמול משתנה נדחה מכוח מדיניות התגמול הקודמת של החברה, ועל אף האמור לעניין זה במדיניות התגמול הקודמת הנ"ל.

12.11 ביטול או הפחתת רכיב משתנה שנתי לנושא משרה על פי שיקול דעת

- במועד קבלת ההחלטה על התגבשות הזכאות לתגמול המשתנה השנתי, בנוסף לדרישה לעמידה בתנאי הסף, במקרים מיוחדים וחריגים ומנימוקים שיצינו, הדירקטוריון, לאחר קבלת המלצת ועדת התגמול, יהיה רשאי להפחית מסכומי הרכיב המשתנה השנתי של נושא המשרה, ואף לבטלו כליל במקרים הבאים: לצורך שמירה על יציבות גוף מוסדי ועל איתנות הונו העצמי.

- במועד תשלום הרכיב המשתנה כלל ביטוח אינה עומדת ביחס כושר פירעון מינימלי, בהתאם ליחס הידוע האחרון שפירסמה החברה ולרבות פעולות הונית שבוצעו עד למועד פרסום יחס כושר הפירעון.

- במקרה של תשואות שליליות בכספים המנוהלים על ידי החברה עבור עמיתים ומבוטחים, שהינן לפי שיקול דעת הדירקטוריון חריגות לרעה באופן משמעותי ביחס לשוק.

במידה שנערכה הפחתה במענקים עקב צרכי הקבוצה כאמור, יהא רשאי הדירקטוריון לנייד את המענקים שהופחתו לשנים הבאות, ויהא רשאי לקבוע כי תשלומם בשנים הבאות יהא כפוף לעמידה בתנאי הסף הרלבנטיים באותן שנים, כאמור בסעיף 7.5 לעיל.

13. השבת סכומים על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים

13.1 נושא משרה יחזיר לחברה, סכומים ששולמו לו כרכיב משתנה, במסגרת תנאי כוונתו והעסקתו (להלן: "השבה"), וזאת בתנאים שייקבעו, ובהתקיימותן של נסיבות חריגות במיוחד.

13.2 בלי לגרוע מכל סעד העומד לחברה על פי דין, ועדת התגמול והדירקטוריון יקבעו תנאים ונסיבות לביצוע השבה, זהות המשיבים, לרבות סכומי ההשבה או שיעורי ההשבה ההולמים סוגי נסיבות שונים, בהתאם ובכפוף לאמור בחוזר התגמול, כפי שיהיה מעת לעת, שיכלול, לכל הפחות, את אלה:

(א) שולמו לנושא המשרה סכומים, על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של החברה או של קופת גמל שבניהולה (ובלבד שלא מדובר בתיקון הנובע מתיקון ו/או עדכון שחל בהוראות התקינה החשבונאית) ולאור הצגתם מחדש של הנתונים היה אמור להיות משולם לנושא המשרה סכום נמוך מזה ששולם בפועל;

(ב) שולמו לנושא המשרה סכומים, בהתחשב ברמת סיכון שהתברר כי לא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של החברה או של כספי חוסכים באמצעותה, ולאור רמת הסיכון היה אמור להיות משולם לו סכום נמוך מזה ששולם בפועל;

(ג) קביעה של ועדת תגמול כי נושא משרה היה שותף להתנהגות שגרמה נזק חריג לחברה או לחוסכים באמצעותה, לרבות: הונאה או פעילות לא חוקית אחרת, הפרת חובת אמונים, הפרה מכוונת או התעלמות ברשלנות חמורה ממדיניות החברה, כלליה ונהליה.

לעניין זה, "נזק חריג" ובכלל זה, הוצאה כספית משמעותית בשל קנסות או עיצומים שהוטלו על החברה על ידי רשויות מוסמכות על פי דין, או על פי פסק דין, פסק בורר, הסדר פשרה וכדומה. לעניין זה מובהר כי נזק לא יחשב כנזק חריג (למעט במקרים של הכרעה שיפוטית בהונאה או הפרת חובת אמונים), ככל שסכומו אינו עולה על 5% מההון העצמי של החברה במועד קרות הנזק החריג. לגבי נזק העולה על הסף האמור תבחן הגדרתו כנזק חריג בהתאם לנסיבות העניין.

הנזק החריג ייוחס לשנה בה בוצע המעשה בגינו נגרם הנזק ולפיכך יובהר כי תשלומם של הנזק החריג לא ייחשב כהוצאה בשנה השוטפת לעניין חישוב המענק השוטף, והכל לפי קביעת ועדת התגמול.

13.3 לגבי נושא משרה, שאינו מנכ"ל, שוועדת התגמול קבעה שלא הייתה לו השפעה מהותית על הנסיבות המפורטות בסעיפים 13.2(א)-(ב) לעיל, ניתן שלא לדרוש השבה וחלף זאת, לקזז את הסכומים כאמור מסכום רכיבים משתנים שישולמו לנושא המשרה בעתיד, אם וככל שישולמו.

13.4 אם יתברר כי לא שולם, בחלקו או במלואו, רכיב מתנאי כוונה והעסקה לנושא המשרה על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של החברה או של כלל ביטוח או של קופות הגמל (ובלבד שלא מדובר בתיקון הנובע מתיקון ו/או עדכון שחל בהוראות התקינה החשבונאית), או בהתחשב ברמת סיכון שהתברר כי לא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של החברה או של כלל ביטוח או של כספי חוסכים באמצעותה, ולאור הצגתם מחדש של הנתונים או של רמת הסיכון היה אמור להיות משולם לנושא המשרה סכום גבוה מזה ששולם בפועל, תזכה החברה את נושא המשרה בחלק התשלום החסר ותעמיד לזכותו כל זכות שהייתה עומדת לו אילו היה מחושבים תנאי הכהונה והעסקה מלכתחילה על בסיס הנתונים או רמת הסיכון כפי שהוצגו מחדש.

16. לרבות מענקי פרישה, תשלומים נדחים ו/או אופציות.

- 13.5 ועדת התגמול והדירקטוריון יקבעו אם התקיימו נסיבות חריגות להשבה כאמור לעיל ואת סכום ההשבה; ההחלטה בדבר קיומן של נסיבות חריגות וסכום ההשבה ייקבעו בשים לב, בין היתר, לנזק, לאחריות נושא המשרה, סמכויותיו, מידת מעורבותו והצעדים שנקט למניעת הנזק.
- 13.6 ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לקבוע את מועדי ההשבה כך שיתבצעו תוך תקופה סבירה בהתחשב בגודל הסכום אותו נדרש נושא המשרה להשיב.
- 13.7 החברה תנקוט באמצעים העומדים לרשותה, בנסיבות העניין, לרבות באמצעים משפטיים, להשבת סכומים הטעונים השבה לפי סעיף זה.
- 13.8 סכומים ששולמו לנושא משרה יהיו ברי השבה למשך תקופה של חמש שנים ממועד הענקת הרכיב המשתנה, לרבות לגבי רכיבים נדחים (להלן: "**תקופת ההשבה**"). ואולם, תקופת ההשבה לגבי רכיב משתנה ששולם לנושא משרה תוארך בשנתיים נוספות, אם במהלך תקופת ההשבה קבעו ועדת תגמול והדירקטוריון כי התקיימו נסיבות המחייבות השבה, כמפורט להלן:
- 13.8.1 החברה פתחה בהליך בירור פנימי לגבי כשל מהותי;
- 13.8.2 אם נודע לחברה שרשות מוסמכת, לרבות רשות מוסמכת מחוץ לישראל, פתחה בהליך בירור מנהלי או חקירה פלילית כנגד החברה או נושאי משרה בה;
- 13.8.3 רשות מוסמכת פתחה בהליך בירור כאמור בקשר עם הונאה או הפרת חובת אמונים של נושא משרה בחברה.
- 13.9 מובהר כי נושא משרה לא יידרש להשיב לחברה סכומים העולים על התשלום שקיבל בפועל (נטו ממס).

14. תנאים נלווים והטבות נוספות לנושאי משרה

- 14.1 מעבר לאמור במדיניות זו, התגמול לנושאי משרה עשוי לכלול מרכיבים נוספים שהחברה נוהגת לעיתים להעניק לכלל עובדיה, או לחלק מהם, כגון: החזר הוצאות, חניה, שי לחגים, השתלמויות, הנחה ברכישת מוצרי החברה, נופשים וכו'.
- 14.2 החברה תהיה רשאית, ובמקרים הנדרשים על פי דין - חייבת, לאשר לנושאי משרה, לפי העניין תנאים נלווים נוספים לשכר הבסיס, בין היתר, כמפורט להלן:
- 14.2.1 **הפרשות פנסיוניות וביטוח אובדן כושר עבודה** - החברה תהיה רשאית להפריש עבור נושא המשרה בגין מלוא שכרו, הפרשות למוצר פנסיוני שייבחר על ידי נושא המשרה בהתאם להוראות הדין. ביצוע הפרשות החברה לביטוח פנסיוני יותנה בניכוי מתאים של חלק נושא המשרה בהפרשות מתוך שכרו של נושא המשרה ויכול שיהיה על כל או חלק מרכיבי התגמול, כולל על רכיבים נלווים נוספים הנכללים בשכר הבסיס ו/או מגולמים בו. בנוסף, החברה רשאית לבטח את נושא המשרה בביטוח אובדן כושר עבודה ולהשתתף בעלות ביטוחים נוספים / לממנם. החברה רשאית להתיר לנושא המשרה להמיר את סכומי ההפרשה בגין תגמולים שמעבר לתקרת השכר המוכרת לצרכי מס על פי הדין, לתשלום שכר, באופן שעלות העסקתו לחברה לא תגדל.
- 14.2.2 **פיצויי פיטורין** - החברה תהיה רשאית לשלם לנושא המשרה פיצוי פיטורין מלאים הן בפיטורין והן בהתפטרות.
- 14.2.3 **קרן השתלמות** - החברה רשאית להפריש לקרן השתלמות בהתאם לשיעורים המוכרים על פי הדין ותעביר סכומים אלו לקרן השתלמות על פי בחירתו של נושא המשרה על בסיס מלוא שכר הבסיס. נושא המשרה יהיה רשאי להמיר את סכומי ההפרשה שמעבר לתקרת השכר המוכרת לצרכי מס על פי הדין, לתשלום שכר, באופן שעלות העסקתו לחברה לא תגדל.
- 14.2.4 **רכב** - החברה רשאית להעמיד לרשות נושאי המשרה ולשימושם רכב כמקובל בענף, אשר ישמש, בין היתר, לצורך מילוי תפקידים ויתכן שאף בתוספת גילום מלא. החברה תהיה רשאית לשאת בהוצאות הכרוכות בשימוש ובאחזקת הרכב והכל לפי הנהלים הנהוגים בחברה. החברה תהיה רשאית להעניק לנושא המשרה תשלום שווה ערך חלף האמור.
- 14.2.5 **תקשורת** - החברה רשאית להעמיד לרשות נושא המשרה טלפון נייד לשימוש האישי על פי בחירת החברה כמקובל בחברה. כמו כן, החברה תהיה רשאית להעמיד לנושא המשרה אמצעי מיכון (מחשב נייד וכדומה) לצרכי עבודתו בהתאם לנהלי החברה.
- 14.2.6 **ארוחות / אש"ל** - החברה תהיה רשאית לאפשר לנושא המשרה לעשות שימוש בהסדר תשלום עבור ארוחות ואש"ל במהלך שעות העבודה וכן תהיה זכאית לאפשר החזר הוצאות, כפי שיקבע בנהלי החברה, מעת לעת.
- 14.2.7 **חופשה שנתית** - החברה תהיה רשאית להעניק לנושא המשרה חופשה שנתית בהיקף שלא יעלה על 25 יום בשנה ובכל מקרה לא פחות מהקבוע בדין. החברה תהיה רשאית לאפשר לנושא המשרה לצבור ולפדות ימי חופשה שנתית כפי שיקבע בנהלי החברה, מעת לעת.
- 14.2.8 **חופשת מחלה** - נושא משרה יהיה זכאי להעדר מהעבודה בשל מחלה על פי הוראות חוק דמי מחלה. החברה תהיה רשאית לשלם לנושא המשרה תשלום מלא עבור ימים בהם נעדר מהעבודה עקב מחלה החל מיום ההיעדרות הראשון כפי שיקבע בנהלי החברה, מעת לעת. נושא המשרה יהיה זכאי לצבור ימי מחלה כפי שיקבע בנהלי החברה, אולם לא יהיה זכאי לפידיון ימי מחלה.
- 14.2.9 **דמי הבראה** - החברה תהיה רשאית לשלם לנושא המשרה דמי הבראה בסכום המקובל בחברה, אך לא פחות מהקבוע בדין.
- 14.2.10 החברה תהיה רשאית לשלם עבור נושאי המשרה דמי חבר לאגודות מקצועיות.

- 14.2.11 החברה תהיה רשאית לשלם עבור נושאי המשרה דמי מינוי לעיתונים ולספרות מקצועית.
- 14.2.12 החברה תהיה רשאית לשלם לנושאי המשרה עבור השתלמויות, פרסי עידוד, הצטרפות לנסיעת תמרוץ לסוכנים, בדיקות סקר ופעילות רווחה.
- 14.2.13 החברה תהיה רשאית לשלם לנושאי המשרה גילום שווי למס בגין איזה מהזכויות הנלוות ו/או הסוציאליות, כמפורט לעיל.
- 14.2.14 **פטור, שיפוי וביטוח לנושא משרה**
- 14.2.14.1 החברה תהיה רשאית להעניק כתבי שיפוי בנוסח שיוחלט על ידה, שאושר ו/או יאושר על ידי האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה. ככל שהחברה תבקש לערוך שינוי בכתבי השיפוי, מכל סיבה שהיא, תביא החברה את כתבי השיפוי המתוקנים לאישור בפני האורגנים המוסמכים בהתאם להוראות הדין.
- 14.2.14.2 בלי לגרוע מהאמור לעיל, החברה תהיה רשאית לרכוש לנושאי המשרה בקבוצה ביטוח אחריות נושאי משרה וזאת, בסכומי ביטוח שלא יעלו על 400 מיליון דולר עלות הפרמיה השנתית וגובה ההשתתפות העצמית בגין הפוליסה כאמור יהיו בהתאם לתנאי השוק במועד עריכת הפוליסה הרלוונטית, ובעלות שאינה מהותית לחברה.
- 14.2.14.3 החברה תהיה רשאית לרכוש ביטוח נושאי משרה מסוג Run Off במקרה של העברת שליטה בחברה ו/או בחברה בת.
- 14.2.14.4 החברה תהיה רשאית להעניק פטור מאחריות לנושאי המשרה בחברה, בכפוף לקבלת האישורים הנדרשים להענקת הפטור לפי הדין. פטור כאמור לא יחול על החלטה או עסקה שבה לבעל השליטה או לנושא משרה כלשהו בחברה (גם נושא משרה אחר מזה שעבורו מוענק כתב הפטור) יש בה עניין אישי.

15. הסדרי פרישה

מענק פרישה

- 15.1 מעבר לתשלום פיצויי פיטורים, ובכפוף לתנאי הזכאות הנקובים בסעיף 15.6 להלן, החברה תהיה רשאית להעניק לנושא משרה מענק פרישה חד-פעמי שווה ערך לגובה של עד 4 חודשי שכר בסיס. גובה מענק הפרישה האמור יקבע במועד חתימת הסכם העסקה עם נושא המשרה או לאחר מכן ובלבד שלא יקבע בסמוך למועד פרישתו. בנוסף, בעת סיום יחסי עובד-מעביד תהיה החברה רשאית, בהחלטת האורגנים המוסמכים, להגדיל לנושא המשרה את מענק הפרישה וזאת בגובה של עד 2 חודשי שכר בסיס למענק פרישה נוספים. כמו כן, לחברה שמור שיקול דעת מיוחד להגדלת מענק הפרישה במקרה שבו נושא המשרה עבד בחברה (לרבות בחברות קשורות) במשך תקופה העולה על 15 שנה וזאת בגובה של עד 2 חודשי שכר בסיס למענק פרישה נוספים. לחלופין, במקום מענק הפרישה הנזכר לעיל, במקרים חריגים ויוצאי דופן, רשאית החברה לקבוע כי במקרה שבו נושא משרה עבד בחברה (לרבות בחברות קשורות) במשך תקופה העולה על 15 שנה, יהיה זכאי נושא המשרה לפיצויי פיטורין סטוטוריים מוגדלים בגובה של עד 200% בכפוף לתנאים שייקבעו וזאת חלף כל מענק (הסתגלות או פרישה) כאמור בסעיף זה לעיל.
- 15.2 החברה תהא רשאית להתנות בהסכם עם נושא המשרה כי במקרה בו נושא המשרה לא ביצע את עבודתו לשביעות רצון החברה בתקופת ההודעה המוקדמת, במקרה של הפרת חובת אי התחרות כן במקרה של שלילה על פי דין של זכאות נושא המשרה לפיצויי פיטורים נושא המשרה לא יהיה זכאי למענקי פרישה כאמור לעיל.
- 15.3 במסגרת השיקולים והקריטריונים שתשקול החברה באשר לקביעת ולהגדלת מענק הפרישה, כאמור לעיל, יילקחו בחשבון איזה מבין השיקולים הבאים המתייחסים, בין היתר לנסיבות הפרישה, תקופת הכהונה, תפקידיו, כישוריו, ביצועי החברה בתקופת הכהונה ותרומתו של נושא המשרה להשגת יעדי החברה, להשאת רווחיה, ולניהול כספי החוסכים באמצעותה, התגמול השנתי שקיבל במהלך תקופת הכהונה, וכן המלצת מנכ"ל החברה.
- 15.4 מענק הפרישה¹⁷ יסווג כרכיב משתנה ויפרס בהתאם לאמור במדיניות תגמול זו לעניין מענק פרישה, כמפורט להלן. למען הסר ספק מובהר כי התאמות שיבוצעו בהפרשות למענק הפרישה במהלך שנות ההעסקה, לא ייבדקו לצורך קביעת יחס קבוע משתנה, כמפורט בסעיף 5.6 לעיל.
- 15.5 קביעת תנאי פרישה לנושאי משרה יהיו בכפוף לאישור הדירקטוריון, לאחר שקיבל את אישור ועדת התגמול.
- 15.6 תשלום תנאי פרישה משתנים כאמור אשר עולה על סך של שלוש חודשי שכר בסיס, יהיה כפוף להסדרי דחיית תשלומים מעבר למועד עזיבת נושא המשרה, וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כמפורט בסעיף 12 לעיל.
- 15.7 אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מזכויות קיימות או נצברות, לרבות זכויות בגין תנאי פרישה.
- 15.8 נושא משרה לא יהיה זכאי למענק פרישה במקרה שסיום יחסי העבודה נבע מהתפטרותו בתוך שנתיים מתחילת עבודתו (אך למעט אם ההתפטרות אירעה בתוך 12 חודשים ממועד העברת שליטה בחברה).
- 15.9 היקף המענק המפורט לעיל הוא ההיקף המקסימלי שיהיה בסמכות ועדת התגמול והדירקטוריון לקבוע בהתאם לעקרונות המפורטים לעיל.

17. תגמול בגין מענק פרישה שהוא מעבר לתגמולים בגין סיום העסקה שנקבעו לכלל העובדים והמועסקים בחברה.

16. הסדרים בסיום עבודה

- 16.1 **אי תחרות**
- 16.1.1 בכפוף להוראות הדין, נושאי המשרה יתחייבו בכתב, במועד חתימתם על הסכם העסקה בחברה, להימנע מתחרות עם החברה, בתחום עסקיה, למשך תקופה של מספר חודשים (בין 3 ל-9 חודשים ממועד סיום יחסי עובד מעביד) כפי שייקבעו בהסכם העסקה. ככל שהחברה תסכים לקצר את תקופת ההודעה המוקדמת ולסיים יחסי עובד מעביד, החברה תהא רשאית למנות את תקופת אי התחרות החל ממועד סיום העסקה שיקבע.
- 16.1.2 בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, תשלום בגין תקופת התחייבות לאי תחרות לא ייחשב כמענק פרישה, ככל שנמנע מנושא המשרה לעבוד בתקופה זו בחברות מתחרות בתחום עיסוקה של החברה.
- 16.2 **הודעה מוקדמת**
- 16.2.1 נושא משרה יהיה זכאי לתקופת הודעה מוקדמת שלא תעלה על 6 חודשים ובמקרים מיוחדים לא תעלה על 9 חודשים. תקופת ההודעה המוקדמת לכל נושא משרה תקבע על ידי הדירקטוריון בהמלצת ועדת התגמול טרם חתימת הסכם העסקה עם נושא המשרה.
- 16.2.2 במהלך תקופת ההודעה המוקדמת ידרש נושא המשרה להמשיך ולמלא את תפקידו, אלא אם יחליט המנכ"ל לשחרר אותו ממחויבות זו, באופן מלא או חלקי, והוא יהיה זכאי להמשך כל תנאי הכהונה וההעסקה ללא שינוי.

17. הוראות כלליות, שיקול דעת, תוקף ואחריות

- 17.1 מדיניות התגמול תהיה בתוקף למשך 3 שנים: 2020, 2021 ו-2022 ואחת לשלוש שנים לפחות תובא לאישור מחדש של האורגנים המוסמכים בחברה. בעת אישור מדיניות התגמול, יבחנו תנאי העסקה ביחס למקובל בקבוצות ההשוואה הרלבנטיות, באותה עת.
- 17.2 בלי לגרוע מהאמור בסעיף 16.1 לעיל, ועדת התגמול והדירקטוריון יבחנו, מעת לעת, ולפחות אחת לשנה, את יישומה של מדיניות התגמול וכן את הצורך בהתאמתה ועדכונה, אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתה או מטעמים אחרים. שינויים במדיניות התגמול, ככל שיהיו, יאושרו בהתאם להוראות הדין.
- 17.3 ביחס לכל שנה קלנדארית, האורגנים הרלוונטיים של החברה יהיו רשאים לסטות או לשנות את מדיניות התגמול במתכונתה הנוכחית, לפי שיקול דעתם, על אף האמור, יובהר כי, ועדת התגמול, הדירקטוריון ו/או המנכ"ל, לפי העניין, יהיו רשאים לשנות את מדיניות התגמול ביחס לנושאי המשרה ובלבד שהיקף השינוי השנתי הכולל ברכיבי התגמול לא יעלה על 10% ביחס לכל נושא משרה. שינוי לא מהותי בתנאי התגמול של נושא משרה, שכפוף למנכ"ל, לא יהיה טעון אישור של הדירקטוריון או ועדת תגמול אם אושר בידי המנכ"ל והוא בהתאם למדיניות התגמול. לעניין זה "שינוי לא מהותי" - שינוי שיביא לכך שהיקף השינוי השנתי הכולל ברכיבי התגמול לא יעלה על 5% ביחס לכל נושא משרה.
- 17.4 יצוין כי בהתאם להוראות הדין, לרבות חוק תגמול בכירים, החברה עשויה לשאת בעלויות נוספות בגין העסקתם של נושאי משרה בה התאם לתנאי מדיניות זו.
- יודגש, כי מסמך זה מהווה מסמך מדיניות וקווים מנחים ולפיכך אין בו כדי להקים כל זכות לנושאי המשרה ו/או לכל צד שלישי אחר, ובכלל כך לא תהיה למי מהם זכות לטעון כלפי החברה כי היא חייבת לפעול על פי מדיניות התגמול. ההוראות הקבועות בהסכמי העסקה, הסכמים קיבוציים ותוכניות התגמול האישיות שאושרו כדין גוברות על הוראות מדיניות התגמול.
- 17.5 יובהר כי יישום מדיניות תגמול זו יעשה בכפוף לכך שלא יהיה בכך משום הפרה של הוראות דין לרבות דיני העבודה בדגש על חוקי הגנת השכר, לרבות הכרעות של בית המשפט במקרים פרטניים או אישורים שניתנו על ידו.
- 17.6 מדיניות תגמול זו תגובה בנהלים אשר יכללו תיאור של הגורמים המעורבים בתהליך התכנון, האישור, והניטור של המדיניות ושל הסכמי התגמול.

18. הוראת מעבר

- 18.1 הוראות מדיניות תגמול זו יחולו על הסכמי תגמול שאושרו מיום התחילה ואילך, אלא אם כן נאמר אחרת.
- 18.2 בכפוף לאמור לעיל, למען הסר ספק, אין במדיניות התגמול כדי לפגוע בזכויות נושאי המשרה בקשר עם כהונתם והעסקתם בחברה, הקיימות ביום התחילה וכן בזכויות שנצברו ו/או נוצרו ו/או שייצברו בגין תקופות קודמות וזאת עד למועד התאמתם למדיניות או עד למועד הנדרש להתאמתן בהתאם להוראת הדין הרלבנטית כאמור (להלן: "זכויות שנצברו")¹⁸.
- 18.3 יובהר כי זכויות שנצברו לא יילקחו בחשבון לצורך חישוב התקרות הקבועות במדיניות זו ביחס לתגמול גם אם מועד תשלומם בפועל מאוחר יותר ליום התחילה או למועד לכניסתה לתוקף של הוראת הדין, לרבות אופציות שהוענקו כאמור ושהתשלום בגינם הופרש.
- 18.4 יובהר כי אם וכאשר בהתאם לחוק תגמול בכירים, ההוצאה השנתית החזויה בגין תגמול של נושא משרה תעלה על מגבלת התגמול, יופחת תגמול נושא המשרה בהתאם, באיזה מרכיבי התגמול שלו.
- 18.5 ככל שהוראות חוזר התגמול יתעדכנו בעתיד, ניתן יהיה להתאים את תנאי התגמול בהתאם, באישור ועדת התגמול והדירקטוריון.
- 18.6 החברה תהיה רשאית לשלם לנושא משרה רכיב משתנה שנדחה וטרם שולם לו בהתאם להוראות סעיף 6(ג)(2)(ט)(1) לחוזר התגמול עד ליום 11 ביולי 2019 ושילפי הוראות חוזר התגמול אין חובה לדחותו.

¹⁸ מובהר כי אין בהוראות מדיניות התגמול כדי להחמיר מעבר להוראות המעבר הקבועות בחוזר התגמול ולתיקון לחוזר ולחוק תגמול בכירים, ואין בהן כדי לפגוע בזכויות שהוראות המעבר שנקבעו, לרבות ביחס לתקופות עבר, נעדרו למנוע פגיעה בהן.

מדיניות תגמול - כלל חברה לביטוח בע"מ

1. הגדרות

- למונחים המאוזכרים במדיניות תגמול זו תהא המשמעות המופיעה להלן לצידם:
- "בעל תפקיד מרכזי"** - כהגדרתו בחוזר התגמול וכפי שיוחלט על ידי דירקטוריון החברה מעת לעת.
- "דוחות כספיים"** - דוחות כספיים מאוחדים ומבוקרים שנתיים של כלל החזקות, המפורסמים לבעלי המניות של כלל החזקות.
- "החברה"** - כלל ביטוח וכלל החזקות, אלא אם נאמר אחרת.
- "הממונה"** - הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר.
- "העברת שליטה"** - משמעה עסקה לפיה הנאמן ו/או כל אחד אחר המחזיק במניות השליטה בכלל החזקות יעביר את השליטה בכלל החזקות, ו/או כלל החזקות תעביר את השליטה בכלל ביטוח, לצד ג'. האמור יכול כל העברה של שליטה, כהגדרתה להלן, לרבות העברה על ידי נאמן ופעולה שבעקבותיה החברה תהפוך מחברה ללא בעל שליטה לחברה עם בעל שליטה, ולמעט העברת שליטה שבעקבותיה החברה תהיה חברה ללא בעל שליטה.
- "שליטה"** לעניין זה כמשמעותה בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.
- "הצמדה למדד"** - הצמדה לעליה במדד המחירים לצרכן, ביחס הרלבנטי, לפי העניין. אם בתקופה מסוימת תהיה ירידה במדד המחירים לצרכן, שיעור הירידה כאמור יופחת משיעור העלייה העתידי, ככל שתהיה עליה כאמור.
- "חוזר התגמול"** - חוזר גופים מוסדיים 2019-9-6 "תיקון הוראות החוזר המאוחד חלק 1 שער 5, פרק 5 שכותרתו "תגמול" מיום 11 ביולי 2019 אשר עדכן והחליף את חוזר גופים מוסדיים מס' 2014-9-2 "מדיניות תגמול בגופים מוסדיים", מיום 10 באפריל 2014 ("חוזר התגמול המקורי"), כפי שתוקן ביום 7 באוקטובר 2015 במסגרת חוזר גופים מוסדיים 2015-9-31 ("התיקון לחוזר התגמול המקורי").
- "חוק החברות"** - חוק החברות, התשנ"ט-1999.
- "חוק תגמול בכירים"** - חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016.
- "ייחס כושר פירעון"** - כהגדרתו בנספח לחוזר גופים מוסדיים מס' 2017-1-9 "יישום משטר כושר פירעון כלכלי של חברת ביטוח מבוסס (Solvency II) (להלן: "חוזר הסולבנסי").
- "ייחס כושר פירעון מינימלי"** - יחס כושר פירעון הנדרש בהתאם לתקופת הפריסה שהוגדרה על ידי רשות שוק ההון.
- "יום התחילה"** - מועד אישור מדיניות זו על ידי האורגנים המוסמכים בחברה.
- "כלל ביטוח"** - כלל חברה לביטוח בע"מ.
- "כלל החזקות"** - כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ.
- "מדיניות תגמול"** - כמשמעותה בחוזר התגמול, לרבות מדיניות תגמול בהתאם לסעיף 267א(א) לחוק החברות.
- "מענק פרישה"** - כל תגמול המשולם לנושא משרה, בסיום תקופת העסקה, מעבר לתגמולים בגין סיום העסקה שנקבעו לכלל העובדים המועסקים בחברה.
- "נאמן"** - נאמן למניות השליטה בחברה, שמונה על ידי הממונה בחודש אוגוסט 2013.
- "נושא משרה"** - כהגדרתו בחוזר התגמול למעט דירקטור.
- "עובד"** - לרבות נושא משרה.
- "עובד מפתח"** - כפי שיוגדר על ידי דירקטוריון החברה מעת לעת ובלבד שאינו נושא משרה כהגדרתו בחוק החברות.
- "עלות שכר"** - כל תשלום בעד ההעסקה, לרבות הפרשות מעסיק, תשלום בעד פרישה, רכב והוצאות השימוש בו וכל הטבה או תשלום אחר.
- "קבוצת כלל"** או **"הקבוצה"** - החברות הנמנות על קבוצת כלל החזקות.
- "רווח"** - רווח כולל (לאחר מס) של כלל החזקות כפי שיוצג בדוחות הכספיים המאוחדים של כלל החזקות לתום השנה הרלוונטית (כולל רווח/הפסד חד-פעמי ולרבות ביצועים כספיים של חברות שיירכשו בעתיד על ידי כלל החזקות).
- "רכיב קבוע"** או **"רכיב משתנה"** - כהגדרתם בחוזר התגמול.
- "שכר בסיס חודשי"** - שכר חודשי (ברוטו) לא כולל רכיבי שכר משתנים (ככל שמשולמים) ורכיבי שכר נלווים כגון: מענקים שונים, רכב, טלפון, החרז הוצאות וכיוצא באלה, זכויות סוציאליות והטבות נלוות לשכר (לרבות: הפרשות לביטוחי מנהלים ו/או קרנות פנסיה, קרנות השתלמות, ימי חופשה, דמי הבראה, ימי מחלה, גילום שווי למס בגין איזה מהזכויות הנלוות ו/או הסוציאליות וכו').
- "שכר בסיס"** - עלות סך רכיבי התגמול הקבועים, בגין שנה מסוימת. לרבות רכיבי שכר נלווים כגון: רכב, טלפון, החרז הוצאות, זכויות סוציאליות והטבות נלוות לשכר, ימי חופשה, דמי הבראה, ימי מחלה וכו'.
- "תנאי כהונה והעסקה"** - כהגדרתם בחוק החברות.
- "תקנות הגמול"** - תקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס-2000.

"תשואה על ההון" - הרווח (הכולל) בשנת המענק מחולק בהון העצמי ליום 31.12 על פי הדוחות הכספיים השנתיים לשנה שקדמה לשנת המענק.

"עובדי קבלן המועסקים אצל החברה" - עובדים של קבלן כוח אדם שהחברה היא המעסיק בפועל שלהם, ועובדים של קבלן שירות המועסקים במתן שירות אצל החברה; לעניין זה,

"קבלן כוח אדם", "קבלן שירות", "מעסיק בפועל" - כהגדרתם בחוק העסקת עובדים על ידי קבלני כוח אדם, התשנ"ו-1996.

2. כללי

- 2.1 מסמך זה נועד להגדיר, לתאר ולפרט את מדיניות התגמול לנושאי המשרה, דירקטורים, בעלי תפקיד מרכזי ועובדים אחרים בחברה כפי שאושרה על ידי דירקטוריון החברה לאחר אישור וקבלת המלצת ועדת התגמול של החברה.
- 2.2 מדיניות התגמול נקבעה בהתאם להוראות תיקון 20 לחוק החברות, להוראות חוזר התגמול ולקבוע בחוק תגמול בכירים.
- 2.3 מדיניות התגמול קובעת כללים, קריטריונים ואמות מידה שלפיהם ייקבעו תנאי כהונתם והעסקתם של נושאי המשרה, בעלי תפקיד מרכזי ועובדים אחרים בחברה, וכן אשר לשיקולים העומדים בבסיס קביעתם, תוך התאמה למאפיינים הספציפיים של הפעילות עליה אחראי העובד הרלבנטי, לניסיונו, הכשרתו וביצוע התפקיד על ידו.
- 2.4 מדיניות התגמול נערכה בהתחשב באופייה של כלל ביטוח, כגוף מוסדי המנהל כספי ציבור, ובשים לב לגודלה של כלל החזקות, אשר נכללת במדד תל - אביב 100.
- 2.5 ניסוח מדיניות התגמול בלשון זכר הינו מטעמי נוחות בלבד והיא מיועדת לנשים וגברים כאחד.

3. מטרת ושיקולים בקביעת מדיניות התגמול

- 3.1 מדיניות התגמול נועדה לסייע בהשגת מטרות החברה ותוכניות העבודה שלה בראייה ארוכת טווח תוך התחשבות בניהול הסיכונים שלה ובין היתר בהתחשב בשיקולים הבאים:
  - 3.1.1 היקף נכסי הקבוצה ונכסי החיסכון המנוהלים על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה, וכן אופי ומורכבות פעילותה.
  - 3.1.2 מצבה הפיננסי של הקבוצה בכלל והחברה בפרט, לרבות, נזילות ויחס כושר פירעון, לרבות של הגופים המוסדיים בקבוצה.
  - 3.1.3 הבטחת התאמתם של תמריצים לניהול מושכל של כספי חוסכים באמצעות הגופים המוסדיים בקבוצה, בהתייחס לתשואה וסיכון בטווח ארוך.
  - 3.1.4 היבטים כלל ארגוניים, כגון פערי תגמול רצויים בין דרגים שונים.
  - 3.1.5 היכולת לגייס ולשמר מנהלים ועובדים איכותיים ברמה גבוהה, בעלי ידע מקצועי ספציפי והתמחות ייחודיים, בעלי יכולת להוביל את החברה להצלחה עסקית ולהתמודד עם האתגרים העומדים בפניה.
  - 3.1.6 היכולת לתמרץ מנהלים ועובדים להשגת רמה גבוהה של ביצועים עסקיים, תוך נטילת סיכונים מושכלת וסבירה, וזאת בהתייחס לחברה, לגופים המוסדיים בקבוצה ובהתייחס לכספי חוסכים באמצעותן.
  - 3.1.7 יצירת איזון ראוי בין מרכיבי תגמול שונים, מרכיבים קבועים מול משתנים, קצרי טווח מול ארוכי טווח ותגמול במזומן (כולל תנאים נלווים), למול תגמול במכשירים הוניים.
  - 3.1.8 הלימה של תנאי התגמול את גודל החברה, הגופים המוסדיים ואופי פעילותן.
  - 3.1.9 הוראות חוק תגמול בכירים.
- 3.2 בגיבוש מדיניות התגמול, נשקלו, בין היתר, רמות השכר ותנאי ההעסקה הנהוגים בחברה ובחברות דומות לה, תוך מתן דגש על הגברת התחרותיות של החברה בגיוס ובשימור כוח אדם איכותי בתפקידי ניהול בכירים בקבוצה וכן נלקחו בחשבון היבטים כלל ארגוניים, כגון פערי תגמול רצויים בין דרגים שונים ויושמו הוראות חוק תגמול בכירים.
- 3.3 החברה פועלת בהתאם להוראות חוק תגמול בכירים ועמדות הממונה הרלבנטיות לתגמול בעלי תפקידים בגופים מוסדיים וכן תביא בחשבון, בבואה לקבוע את התגמול המרבי לבעל תפקיד מרכזי, אסדרות צפויות שעשויות להיות להן השלכה מהותית על מדיניות התגמול, שפורסמה טיטה שלהן, לרבות תזכירי חוק.

4. מיפוי בעלי תפקיד מרכזי

- 4.1 בהתאם לחוזר התגמול, החברה מיפתה את בעלי התפקיד המרכזי בחברה בהתאם להגדרות הרלוונטיות בחוזר התגמול.
- 4.2 החברה תבחן מעת לעת את מיפוי בעלי התפקיד המרכזי, בהתאם לשינויים הרגולטוריים ו/או לשינויים במנגנוני התגמול ולכל הפחות אחת לשנה.
- 4.3 עובד שנכלל בקבוצת בעלי התפקיד המרכזי יעודכן על כך על ידי תחום משאבי האנוש.

5. מרכיבי התגמול

א. דירקטורים

5.1 שכר דירקטורים (למעט יו"ר דירקטוריון) וחברי ועדות השקעה

שכרם של דירקטורים חיצוניים, דירקטורים בלתי תלויים, דירקטורים אחרים בחברה (למעט יו"ר הדירקטוריון) וחברי ועדות השקעה שאינם עובדי הקבוצה לרבות נציגים חיצוניים ונציגים בלתי תלויים, כפי שיכוננו מעת לעת, יהיה הגמול המירבי שניתן לשלם לרבות בגין מומחיות כפי שיקבע על פי תקנות הגמול כפי שיתעדכן מעת לעת ולפי הוראות חוזר התגמול. כמו כן, יהיו הדירקטורים האמורים זכאים להחזר הוצאות בהתאם לתקנות הגמול. דירקטורים וחברי ועדות השקעה כאמור לא יהיו זכאים לרכיב משתנה בשל כהונתם בחברה¹.

ככל שמדובר בדירקטורים אשר בעל השליטה בחברה נושא בשכרם ובהעדר מניעה חוקית לכך, יכול וההתחשבות בגין שכרם תבוצע, בהתאם לעקרונות האמורים ובמסגרת הסכם ניהול, אם וככל שיקבע, בין כלל החזקות לבין בעל השליטה, כפי שיאושר מעת לעת, על ידי אסיפת בעלי המניות של כלל החזקות.

החברה יכול ותישא בהוצאות נוספות בגין דירקטורים וחברי ועדות השקעה המכהנים בחברה בתקופת כהונתם, כגון בגין השתלמויות, השתתפות באירועי חברה, חניה, הטבות במוצרי פרט של החברה להם זכאים עובדי החברה, שי לחג וכו'.

5.2 יו"ר דירקטוריון²

תגמול יושב ראש הדירקטוריון ייקבע בהתחשב בתגמול דירקטור חיצוני בחברה, בהיקף המשרה שלו ובהתייחס לשיקולים שמפורטים בסעיף 6(ב) לחוזר התגמול. יו"ר דירקטוריון בגוף מוסדי בקבוצה לא יהיה זכאי לרכיב שכר משתנה בשל כהונתו כיו"ר. לתקרת שכרו הקבוע של יו"ר הדירקטוריון ראה סעיף 7.2 להלן.

ב. בעלי תפקיד מרכזי (לרבות נושאי משרה)

5.3 התגמול הכולל של בעל תפקיד מרכזי עשוי להיות מורכב מהרכיבים העיקריים הבאים (כולם או חלק מהם):

5.3.1 **שכר בסיס חודשי (רכיב קבוע)** - מרכיב תגמול זה נועד לתגמל את בעל התפקיד המרכזי עבור ביצוע תפקידו בחברה ועבור הזמן המושקע בביצוע מטלות התפקיד השוטפות באופן יומיומי. השכר מבטא את כישוריו של בעל התפקיד המרכזי (כגון: ניסיונו, הידע שהוא מביא לתפקיד, מומחיות בתחום העיסוק, השכלתו, הסמכות המקצועית וכו'), תוך התחשבות ברמת האחריות המוטלת עליו ודרישות התפקיד הנגזרות ממנו.

5.3.2 **תנאים נלווים** - מרכיב תגמול זה כולל תנאים סוציאליים המחויבים על פי דין ותנאים נלווים נוספים, כגון קרנות פנסיה, ביטוחי מנהלים, הפרשות לפיצויים, ביטוח אובדן כושר עבודה, ימי הבראה, חופשה, מחלה, הוצאות נסיעה, קרן השתלמות, עיתון, העמדת רכב, סבסוד הוצאות הסעדה, גילום שווי למס בגין איזה מהזכויות הנלוות ו/או הסוציאליות וכו'.

5.3.3 **תגמול משתנה המשולם במזומן (בנוסף)** - מרכיב תגמול זה נקבע בהתאם לביצועים של בעל התפקיד המרכזי ותוצאות החברה, כמפורט בהרחבה להלן.

5.3.4 **תגמול משתנה הוני** - מרכיב תגמול זה נועד ליצור זהות אינטרסים בין כלל בעלי המניות של כלל החזקות לבין בעל התפקיד המרכזי באמצעות מחיר המניה. כמו כן נועד מרכיב זה לעודד ולחזק את הזדהותם של מקבלי תגמול זה עם החברה בכלל ובראיה ארוכת טווח בפרט. כמו כן, היות ותוכנית תגמול הונית הינה ארוכת טווח במהותה, היא מהווה גם תמריץ חיובי עבור מקבלה להמשיך לעבוד בחברה לאורך זמן ולסייע בהשגת יעדי החברה, תוכנית העבודה שלה ומדיניותה. בנוסף, היותה של התוכנית ארוכת טווח מחזקת את ההלימה בין מרכיב תמריץ זה לבין מדיניות ניהול הסיכונים בחברה.

5.4 מובהר כי מרכיבי התגמול המפורטים במדיניות תגמול זו מהווים רף עליון שביחס אליו תיקבענה תוכניות התגמול האישיות לבעלי תפקיד מרכזי. יודגש כי החברה אינה מחויבת להעניק את כל המרכיבים המפורטים לעיל (למעט כמתחייב על פי חוק) ואינה מחויבת להעניק את השיעור המקסימאלי שנקבע בכל אחד מן המרכיבים. ככל שיוענק תגמול נמוך מהתגמול המתואר במדיניות תגמול זו, לרבות ביחס לבעל תפקיד בתפקיד דומה בקבוצה, הדבר לא יהווה חריגה מהוראות מדיניות תגמול זו.

5.5 התשלום לנושא משרה המעניק שירותים לחברה כקבלן עצמאי או באמצעות חברה (ככל שהדבר מותר בהתאם לחוזר התגמול), ישקף את עלות רכיבי התגמול (בתוספת מיסים כדון) בהתאם למדיניות התגמול.

1. מובהר כי האמור לא יחול ביחס לנושאי משרה בחברה שמכהנים בנוסף כדירקטורים בחברות הקבוצה, וזאת ביחס לתגמול המשולם להם מאת הגוף שבו אינם מכהנים כדירקטורים. בנוסף וככל שתפקידים כדירקטורים הינו משני לתפקידים כנושאי משרה, כהונתם כדירקטורים כאמור לא תשפיע על התגמול המשתנה שישולם להם מאת החברה.

2. לעניין תנאי העסקתו של יו"ר הדירקטוריון של החברה המכהן בתפקידו במועד אישור מדיניות תגמול זו, אשר אושר באסיפת בעלי המניות של כלל החזקות ביום 26 במאי 2016, לרבות לעניין זכויות קימות שנצברו על פי הסכם קודם מיום 5 לינוי 2013 ("ההסכם הנוכחי"), ראו את דוח זימון האסיפה הכללית של כלל החזקות מיום 21 באפריל 2016 (אסמכתא 01-054490-2016).

6. אופן קביעת התגמול - עקרונות וכללים

- בעת בחינה ואישור של תנאי כהונה והעסקה של בעל תפקיד מרכזי תינתן התייחסות, בין היתר, לנושאים הבאים, ככל שהם רלבנטיים לו:
- 6.1 השכלתו, כישוריו, מומחיותו, ניסיונו המקצועי והישגיו.³
  - 6.2 תפקידו של בעל התפקיד המרכזי, תחומי אחריותו ותרומתו הצפויה להשגת יעדי החברה.
  - 6.3 הסכמי שכר קודמים של בעל התפקיד המרכזי.
  - 6.4 היחס שבין עלות השכר של בעל תפקיד מרכזי לבין עלות השכר של שאר עובדי החברה ושל עובדי הקבלן המועסקים אצל החברה, בפרט היחס לעלות השכר הממוצע ועלות השכר החצינית של שאר העובדים כאמור והשפעת הפערים על יחסי העבודה בחברה.⁴
  - 6.5 שוויו הכלכלי של התגמול הכולל, על כל מרכיביו, לרבות התייחסות לתוצאות העסקיות של החברה, וככל שהתגמול כולל יעדים ומדדים, בחינה של היעדים והמדדים, בין היתר, לאור מדיניות ניהול הסיכונים של החברה ועל מנת לוודא שאין במדיניות התגמול כדי ליצור תמריצים לנטילת סיכונים מעבר לכך.
  - 6.6 איזון בין רכיב משתנה ככל שמשולם, לבין הרכיב הקבוע באופן שכלל, שיעורו של הרכיב המשתנה השנתי של בעל תפקיד מרכזי, בגין שנה מסוימת, לא יעלה על 100% מהרכיב הקבוע השנתי, בכפוף לסעיף 9.6.2 להלן.
  - 6.7 בהתאם להוראות חוזר התגמול, הרכיב הקבוע יהווה חלק משמעותי מסך התגמול של בעל תפקיד מרכזי. בקביעת האיזון המתאים בין רכיב קבוע לרכיב משתנה יש להתחשב בניסיון בעל התפקיד, מומחיותו, כישוריו, בכירותו, אחריותו וביצועיו וכן בצורך לעודד התנהגות התומכת במסגרת ניהול הסיכונים, באיתנות הפיננסית ארוכת הטווח של החברה ובניהול זהיר של כספי החוסכים באמצעותה.
  - 6.8 הוראות חוק תגמול בכירים, באופן שההוצאה החזויה בשלו (תגמול קבוע ומשתנה), לפי עלות השכר הכוללת לשנה (שכר קבוע ומשתנה) כפי שחושבה במועד האישור בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, תהיה בהתאם לסעיף 2 לחוק תגמול בכירים⁵ ולא תעלה על הגובה מבין (1) שני מיליון וחצי שקלים (2.5 מיליון ש"ח) בשנה⁶ ("מגבלת הסכום") (2) מכפלת ההוצאה בשל התגמול הנמוך ביותר, לפי עלות היקף משרה מלאה בשיעור של 100%, ששילמה החברה לעובד, במישרין או בעקיפין (לרבות לעובד קבלן המועסק ישירות ע"י החברה, או לעובד המועסק ע"י נותן שירות המועסק ע"י החברה), ב-35⁷ (להלן ובהתאמה: "השכר המינימלי" או "מגבלת השכר המינימלי") ו-"מגבלת התגמול"⁸. יובהר כי בכפוף למגבלת התגמול, הדירקטוריון רשאי לאשר תגמול לנושא משרה גם אם בגין תגמול כאמור תישא החברה בעלות מס נוספת בגין "עלות הוצאה עודפת" קרי בשל העובדה שהוצאה כאמור לא תותר בניכוי לצרכי מס לחברה, בהתאם למנגנון הקבוע בחוק תגמול בכירים.
  - 6.9 יובהר כי מגבלת השכר המינימלי יכול ותשתנה והיא תהיה צמודה לשיעור השינוי בשכר המינימלי, כאמור בחוק תגמול בכירים. כמו כן במקרה בו יתברר כי רכיבים נוספים (מעבר להפרשה לתגמולים⁹ והפרשה לפיצויים על פי דין) אינם נכללים במגבלת הסכום או מגבלת השכר המינימלי שנקבעה בחוק תגמול בכירים¹⁰ יעודכן התגמול לאחר קבלת אישור ועדת התגמול והדירקטוריון, בשיעור מתאים כאמור.
  - 6.10 מובהר כי סך התגמול, כהגדרתו בחוק תגמול בכירים, לא יעלה בכל מקרה על שלושה וחצי מיליון ש"ח (3.5 מיליון) בשנה.

3. יצוין, כי ביחס לחלק מנושאי המשרה עליהם חלה מדיניות תגמול זו, כפופה החברה להוראות רגולטוריות ספציפיות המתנות את העסקת נושאי המשרה באישור הרגולטור (כגון: מנכ"ל, יו"ר דירקטוריון, דירקטור, יועץ משפטי, מנהל כספים, אקטואר, מנהל סיכונים, מנהל מערכות מידע ומבקר פנימי) וכן קובעות כישורים הנדרשים מבעלי תפקידים מסוימים, ולפיכך לגבי אותם נושאי משרה תתייחס החברה גם לאישורים ולקריטריונים שנקבעו באותן הוראות.

4. נכון למועד אישור המדיניות, ובהתאם להוראות המדיניות ביחס לעלות שכרם של המנכ"ל והיו"ר, היחס הוא כדלקמן: מנכ"ל ביחס ליתר העובדים בחברה למעט המנכ"ל - 19:9 חציון 14:1 ממוצע; יו"ר ביחס ליתר העובדים למעט יו"ר (מנורמל ל-100% משרה) - 16:16 חציון וכ-12 ממוצע; נושאי משרה (עלות ממוצעת, כולל מנכ"ל ויו"ר) ביחס ליתר העובדים שאינם נושאי משרה - 9 חציון ו-7 ממוצע. הנתונים חושבו על בסיס עלות תגמול בפועל לחודשים ספטמבר-2018 ואוגוסט 2019 בהתאם להיקף משרתם של עובדי חברות הקבוצה (למעט עובדי סוכנויות הקבוצה, עובדים שעתיים ועובדי קבלן). ועדת התגמול והדירקטוריון בחנו את היחס המפורט לעיל שבין תנאי עובדים כאמור, וסברו כי לא צפויה לפערים אלו השפעה מהותית על יחסי העבודה בחברה.

5. מובהר כי לצורך חישוב סך התגמול כאמור לא יילקחו בחשבון תגמול שהוצאה בגינו אינה חזויה בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים.

6. צמוד למדד מיום פרסומו של חוק תגמול בכירים (12 לאפריל 2016). לצורך חישוב סך התגמול כאמור לא יילקחו בחשבון הפרשה לתגמולים לרבות אובדן כושר עבודה והפרשה לפיצויים על פי דין.

7. בשנה שקדמה למועד ההתקשרות, בהתאם למנגנון שייקבע על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון.

8. ההוצאה החושבת בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, כמפורט בחוק תגמול בכירים, כפי שיהיו מעת לעת, וכפי שיאושר על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון.

9. לרבות אובדן כושר עבודה.

10. לרבות תגמול בעד שעות נוספות.

7. שכר בסיס חודשי

7.1 בעלי תפקיד מרכזי

שכר הבסיס החודשי של בעל תפקיד מרכזי, יקבע בין השאר בהתייחס, לתפקיד אליו הוא מתמנה או בו הוא מכהן, הסמכות והאחריות הכרוכות בתפקיד, וכן בשים לב להשכלתו, כישוריו, מומחיותו, ניסיונו המקצועי, הישגיו והסכמים קודמים עם בעל התפקיד המרכזי (ככל שקיימים) ובלבד שבכל מקרה המשכורת החודשית לא תעלה על תקרת שכר הבסיס החודשי שנקבעה לנושאי המשרה כמפורט בסעיף 7.2 להלן וניתן יהיה להצמידה למדד.

7.2 נושאי משרה

תקרת שכר הבסיס החודשי לנושאי משרה בחברה הינה כדלקמן:

7.2.1 יו"ר דירקטוריון¹¹ ומנכ"ל¹² - תקרת שכר הבסיס החודשי תקבע כך שסך התגמול לא יעלה על האמור בסעיפים 6.8 ו-6.9 לעיל.

7.2.2 יתר נושאי המשרה - הרכיבים הקבועים בתגמול יהיו בפער מהותי מעלות התגמול הקבוע של המנכ"ל.

7.3 תקרת שכר הבסיס החודשי הנזכרת לעיל הינה בגין 100% משרה.

7.4 ניתן יהיה להמיר רכיבי תגמול נלווים (כגון רכב ותגמולים סוציאליים מעל התקרות הרלבנטיות) לשכר בסיס חודשי ובלבד שהמרה כאמור לא תגדיל את עלות ההעסקה מעבר למגבלת התגמול.

7.5 כמו כן, ניתן יהיה להצמיד למדד את שכר הבסיס החודשי ובלבד שלא יעלה על מגבלת התגמול.

7.6 רמת השכר שתקבע, תבטא את כישוריו של נושא המשרה (לרבות, ניסיונו, הידע שהוא מביא עמו לתפקיד, מומחיות בתחום העיסוק, השכלתו וכו'), תוך התחשבות ברמת האחריות המוטלת עליו ודרישות התפקיד הנגזרות ממנו.

7.7 החברה תהיה רשאית לקבוע כי בשל היות נושאי המשרה בעלי תפקיד הנהלה או תפקידים הדורשים מידה מיוחדת של אמן אישי, כמשמעותם בחוק שעות עבודה ומנוחה, התשי"א-1951, לא יחול חוק זה על נושאי המשרה ואלה לא יהיו זכאים לתגמול עבור עבודה בשעות נוספות או בזמן המנוחה השבועית.

7.8 בנוסף למשכורת הבסיס ניתן יהיה לקבוע, ביחס לבעל תפקיד מרכזי שהוא גורם בקרה¹³, זכאות לרכיב קבוע שנתי נוסף, שלא יעלה על שתי משכורות, שישולם בנוסף לשכר הבסיס החודשי ("הרכיב הנוסף"). לא תקום זכאות להפרשות סוציאליות בגין הרכיב הנוסף. הרכיב הנוסף לא יכלול במסגרת תקרות השכר, כמפורט לעיל. במקרה בו בעל התפקיד המרכזי כאמור, יועסק בחלק משנה קלנדארית, הוא יהיה זכאי לחלק יחסי של הרכיב הנוסף בלבד.

8. עלויות העסקת עובדים ובעלי תפקיד מרכזי

8.1 גוף מוסדי בקבוצה לא יישא בעלויות העסקתו של עובד או בעל תפקיד מרכזי בו בשל כהונתו בתאגיד אחר, לרבות כהונה בתאגיד אחר שהוא חלק מהקבוצה וכל גוף מוסדי בקבוצה יישא בעלויות העסקת עובד או בעל תפקיד מרכזי בו, בהתאם להיקף המשרה, הסמכות והאחריות באותו גוף מוסדי ויכול שהדבר יבוצע באמצעות מודל התחשבות שיקבע בין החברות בקבוצה, על פי אישורם של האורגנים המוסמכים. ככל שמדובר בנושא משרה או בעל תפקיד מרכזי או עובד בגוף מוסדי בקבוצה המכהן בנוסף כנושא משרה או בעל תפקיד או עובד, בגוף אחר בקבוצה, יכול ששכרו המלא ישולם על ידי אחד מן הגופים כאמור, בכפוף להתחשבות שתבוצע בין הצדדים¹⁴.

8.2 כל התגמולים לבעל תפקיד מרכזי בגוף מוסדי ישולמו לבעל התפקיד המרכזי ולא לגורם אחר לרבות חברה בשליטתו של בעל התפקיד המרכזי, למעט אם הותר והוסכם אחרת. אין באמור כדי לגרוע מהאפשרות, לפיה במקרה בו עובד נושא במספר תפקידים, ונושא בתפקיד בגופים נוספים בקבוצה מעבר לתפקידו בגוף המוסדי, ישולם שכרו מהגוף המוסדי, ותבוצע התחשבות בין הגופים. לעניין זה: "בעל תפקיד מרכזי" - למעט דירקטור ולמעט חבר ועדת השקעות שאינם עובדי הקבוצה.

8.3 גוף מוסדי בקבוצה יפעל על מנת שעובד או בעל תפקיד מרכזי בו לא יקבל כל תגמול בשל כהונתו בגוף המוסדי מגורם אחר, ובכלל זה משולט בגוף המוסדי או ממחזיק מהותי בגוף מוסדי בלא שולט.

לעניין זה -

"שולט" - לרבות קרובו או תאגיד אחר שבשליטתו.

"מחזיק מהותי" - כהגדרתו בסעיף 41ד לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, לרבות קרובו או תאגיד אחר בשליטתו.

11. ביחס ליו"ר הדירקטוריון המכהן בתפקידו נכון למועד אישורה של מדיניות תגמול זו יצויין כי החברה התקשרה עמו בהסכם העסקה אשר אושר באסיפה הכללית ביום 26 במאי 2016 וביום 18 בדצמבר 2016. לשכרו החודשי של היו"ר כפי שאושר כאמור לעיל, נוספים בפועל רכיבי שכר סטנדרטיים, לרבות הפרשות לקרן השתלמות ולתגמולים מעל התקרה שהומרו לשכר, שווי וגילום רכב. התוספות האמורות הן תוספות לשכר יסוד.

12. ביחס למנכ"ל החברה המכהן בתפקידו נכון למועד אישורה של מדיניות תגמול זו יצויין כי החברה התקשרה עמו בהסכם העסקה אשר אושר על ידי האסיפה הכללית ביום 14 באוגוסט 2018. עלות העסקתו של המנכ"ל כפופה למגבלת התגמול ובכל מקרה סך התגמול כהגדרתו בחוק תגמול בכירים לא יעלה על 3.5 מיליון ש"ח בשנה.

13. גורם בקרה, כהגדרתו בחוזר התגמול.

14. מובהר כי אין כהונתו של נושא משרה בגוף מוסדי, שאינו דירקטור, כדירקטור בחברה בת של הגוף המוסדי כדי לפגוע בחישוב הרכיב המשתנה של אותו נושא משרה.

9. תגמול משתנה - מענקים

	כללי	
9.1		מדיניות התגמול של החברה מבוססת, בין היתר, על ההנחה לפיה על התגמול הכולל של חלק מעובדי החברה ובעלי תפקיד מרכזי בה, להיות מושפע, מתוצאותיה העסקיות של החברה, המתבטאות, בין השאר, ברווחיות החברה, וכן מתרומתו האישית של כל עובד להשגתה והכל בהתחשב במגבלות הקבועות בחוק תגמול בכירים.
9.2		למען הסר ספק, מובהר כי בכפוף להוראות הדין, התגמול המשתנה אשר ישולם לעובד בהתאם למדיניות התגמול, ככל שישולם, אינו ולא ייחשב כחלק משכרו הרגיל של העובד, לכל דבר ועניין ולא יהווה בסיס לחישוב ואו לזכאות ואו לצבירה של זכות נלווית כלשהי, לרבות ובלו לגרוע מכלליות האמור, לא ישמש כרכיב הנכלל בתשלום חופשה, פיצויי פיטורים, הפרשות פנסיוניות וכו'.
9.3		מובהר כי יו"ר הדירקטוריון של החברה אינו זכאי לרכיב שנתי משתנה והמנכ"ל יכול שיהיה זכאי לרכיב שנתי משתנה בהתאם להרכב התגמול שיאושר לו על ידי האורגנים המוסמכים של החברה.
9.4		מתווה לקביעת רכיב משתנה מדיד לבעלי תפקיד מרכזי¹⁵
9.4.1		לצורך תשלום רכיב משתנה מדיד המשולם במזומן ובהתאם לעקרונות המפורטים להלן, תיקבע, מידי שנה, תוכנית יעדים ומדדים לכל אחד מבעלי התפקיד המרכזי הזכאים לכך, אשר מבוססת על סדרה של יעדים ומדדים ברמת החברה ו/או, ברמת היחידה הארגונית ו/או ברמה האישית, אשר ייגזרו בין היתר, מתוכנית העבודה של החברה, והכל עד לתקרה כפי שתקבע בתוכנית האישית השנתית האמורה (להלן: "תוכנית תגמול אישית" ו-"יעדי תוכנית התגמול").
9.4.2		המדדים והיעדים שעליהם מבוסס הרכיב המשתנה המדיד לשנה מסוימת ייקבעו באופן שנועד לעודד שיפור בתהליכים העסקיים ובהתנהלות העסקית של החברה, במטרה לעודד הגדלת רווחיות לאורך זמן ותוך התחשבות בניהול סיכונים.
9.4.3		תוכנית תגמול שנתי מדיד הכוללת התייחסות לרכיב משתנה שנתי מדיד לכל אחד מבעלי התפקיד המרכזי בחברה, תיערך על בסיס המתווה שלהלן ובכפוף לעקרונות הקבועים בו ותובא לידיעתו של כל בעל תפקיד מרכזי כאמור. תוכנית התגמול יכול ותותאם בהתאם לעדכונים בתוכנית העבודה של החברה או בנסיבות אחרות רלבנטיות, לרבות במקרה של שינוי או קידום בתפקיד.
9.5		מגבלות ותנאי סף לרכיב המשתנה השנתי המדיד
9.5.1		תנאים מקדימים להענקת רכיב משתנה שנתי מדיד ¹⁶ לבעלי תפקיד מרכזי בגין שנה מסוימת בתום השנה בגינה ניתן תגמול משתנה הינם:
א.		יחס כושר פירעון שלא יפחת מיחס כושר פירעון מינימלי, בהתאם ליחס הידוע האחרון שפירסמה החברה ולרבות בהתחשב בפעולות הוניות שבוצעו עד למועד פרסום יחס כושר הפירעון.
ב.		העדר התקיימות נסיבות משהות בקשר עם איזה מבין כתבי ההתייבות שהנפיקה כללביט מימון בע"מ המוכרים כהון רובד 2 או הון משני מורכב בהתאם לחוזר סולבנטי ("נסיבות משהות"). (להלן: "תנאי סף").
		ביחס לתנאי הסף האמור בסעיף א לעיל, רשאים ועדת התגמול והדירקטוריון לקבוע התקיימות תנאי הסף האמור, אם סברו שאי העמידה בתנאי זה הינו כתוצאה מאירוע אקסוגני משמעותי, שהשפיע על כלל ענף הביטוח בישראל.
9.6		קריטריונים לקביעת הרכיב המשתנה השנתי המדיד לבעל תפקיד מרכזי
9.6.1		סכום הרכיב המשתנה השנתי המדיד הניתן לחלוקה לכל בעל תפקיד מרכזי יקבע מראש, יותאם לסיכונים המהותיים של החברה ויותנה בביצועים ועמידה בקריטריונים כמפורט להלן, למעט תשלום קבוע, חודשי או שנתי, המשולם בעד שנת עבודתו הראשונה של בעל התפקיד המרכזי, המוגבל לכדי סכום בגובה של שש משכורות ואשר לגביו לא תחול חובת הפריסה כמפורט בסעיף 13 להלן.
9.6.2		עלות הרכיב המשתנה השנתי לבעל תפקיד מרכזי לא תעלה על עלות רכיבי התגמול הקבועים של בעל התפקיד המרכזי בגין אותה שנה. על אף האמור, ועדת התגמול והדירקטוריון מוסמכים לקבוע כי שיעורו של הרכיב המשתנה השנתי של בעל תפקיד מרכזי (למעט המנכ"ל) יעלה על 100% מהרכיב הקבוע השנתי ובלבד שלא יעלה על 200% מהרכיב הקבוע השנתי. זאת, אם קבעו ועדת התגמול והדירקטוריון שקיימים תנאים המצדיקים זאת, הנוגעים לנסיבות מיוחדות חד פעמיות, שאינן חוזרות על עצמן כל שנה, ושאינם חלים על קבוצה רחבה של בעלי תפקיד מרכזי, ונרשמו נימוקים מיוחדים בעניין זה.
		כמו כן סך כל הרכיב המשתנה המדיד ובשיקול דעת כמפורט בסעיפים 9.4 לעיל ו-10 להלן, לא יעלה על 1 מיליון ש"ח ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לקבוע תקרות נמוכות יותר לרכיב המשתנה המשולם במזומן, בהתאמה למידת עמידת בעל התפקיד המרכזי בתוכנית האישית שנקבעה לו, במסגרת האמור לעיל. (להלן: "תקרת הרכיב המשתנה השנתי").

¹⁵ המנכ"ל יכול שלא יהיה זכאי לרכיב משתנה שנתי או שיהיה זכאי לחלק מהרכיב המשתנה (מדיד, איכותי, הוני ו/או מיוחד), בשים לב לתנאי הכהונה שנקבעו על ידי האורגנים המוסמכים של החברה למנכ"ל.

¹⁶ מובהר כי החלק ברכיב משתנה שנתי המשולם במזומן שהינו בשיקול דעת, כאמור בסעיף 10 להלן, ומענק מיוחד אם וככל שיחולק כאמור בסעיף 12 להלן, שאינם מותנים בעמידה בתנאי סף וכפופים לאישור ועדת התגמול והדירקטוריון.

- 9.6.3 ככל שעלות הרכיב המשתנה השנתי חורגת מתקרת הרכיב המשתנה השנתי או שעלות השכר הכוללת חורגת ממגבלת התגמול, והיא כוללת גם תשלום שנזקף בגין מענק פרישה, ניתן יהיה לדחות את זקיפת מענק הפרישה או חלק ממנו ובמקרה זה, בכל מקרה בו נושא משרה יסיים את עבודתו בחברה, בטרם נזקף מלוא מענק הפרישה, יופחת מענק הפרישה ו/או חלק ממנו, בהתאמה.
- 9.6.4 העובד רשאי לוותר על רכיב משתנה הוני או במזומן ו/או על חלק ממנו, באופן בו רכיב זה, או חלקו, לא ייחשבו חלק משכרו של העובד לכל דבר ועניין ובפרט לעניין מגבלות על שכרו מכוח הוראות הדין.
- 9.6.5 לצורך קביעת יעדי תוכנית התגמול האישית, יקבע לכל בעל תפקיד מרכזי ערך מטרה, במונחים של אחוז מסוים מיעד הרווח, מהרווח בפועל או במונחי משכורות או שילוב בין הני"ל, וזאת בהתחשב בבכירות בעל התפקיד המרכזי, תרומתו לחברה ומידת השפעתו על התוצאות הכספיות של כלל החזקות, וכל זאת למקרה שבעל התפקיד המרכזי עמד ב-100% מיעדי הרכיב המשתנה המדיד להלן ובכפוף לתקרת הרכיב המשתנה השנתי ולתנאי הסף האמורים לעיל ("ערך מטרה"). יובהר כי ערך המטרה ביחס לנושאי המשרה בחברה ייקבע על ידי האורגנים המוסמכים בהתאם לדין ויכול שיתייחס גם לרכיב המשתנה של המענק השנתי האיכותי.
- 9.6.6 בכפוף למגבלות ולתנאים המפורטים בסעיף 9.5 לעיל, לכל בעל תפקיד מרכזי, ככל שייקבעו יעדי תוכנית התגמול, כמפורט בסעיף 9.6.5 לעיל יקבע מקדם שישקף את אופן השגת כל אחד מיעדי תוכנית התגמול שנקבעו לבעל תפקיד מרכזי. המקדם האמור ביחס לכל אחד מהרכיבים יכול שיהיה נמוך מ-1 (אם בעל תפקיד מרכזי השיג רק חלק מיעדי התוכנית האישית) ויכול שיהיה גבוה מ-1 (אם ביצועי בעל תפקיד מרכזי עלו בפועל על אלו שנקבעו לו כיעד), ובלבד שערכו של המקדם לא יפחת מ-0.7 ולא יעלה על 1.5 כאשר בתוך הטווח האמור המקדם יכול שיחושב באופן שאינו ליניארי.
- 9.6.7 הדירקטוריון יהיה רשאי לבצע התאמות ביעדים וטווחי הזכאות במהלך השנה, בהתקיים נסיבות מיוחדות, כגון שינויים משמעותיים אובייקטיביים או אקסוגניים בסביבה העסקית ו/או רגולטורית בה פועלת החברה, בכפוף לדין.
- 9.6.8 הרכיב המשתנה השנתי המדיד המשולם במזומן יחושב עבור כל רכיב בנפרד, וסך סכומי מדדי הרכיב המשתנה השנתי המדיד המשולם במזומן, שיחושבו בגין כל הרכיבים, על פי המשקל היחסי שיקבע לכל רכיב, יהווה את הרכיב המשתנה השנתי המדיד המשולם במזומן המחושב לבעל תפקיד מרכזי הרלוונטי כמכפלה של ערך המטרה.
- 9.6.9 יעדי תוכנית התגמול השנתי המדיד שייקבעו לכל בעל תפקיד מרכזי לצורך תשלום המענק המשולם במזומן יהיו מבוססים על יעדים כמותיים ו/או איכותיים, וייגזרו, בין השאר, מתוכנית העבודה האסטרטגית של הקבוצה ו/או מתוכניות העבודה של היחידה הארגונית אליה משויך ו/או עליה ממונה בעל תפקיד מרכזי.
- 9.6.10 במסגרת יעדי תוכנית התגמול האישית יכללו יעדים מבין היעדים המפורטים להלן, כולם או חלקם: יעד תשואה נכסי עמיתים במסגרתו יינתן ביטוי להישגי הקבוצה בניהול כספי העמיתים (בביטוח מנהלים, פנסיה וגמל) במדידה על פני תקופה שלא תפחת משלוש שנים בהשוואה ל-4 קבוצות הביטוח הגדולות האחרות (וביחס לגמל ביחס ל-4 קופות הגמל הגדולות ביותר, לפחות) ("מדד תשואת עמיתים"), יעד בתחום ניהול סיכונים, תשואה על ההון, יעדים עסקיים, מקצועיים ואחרים ברמת היחידה הארגונית וביניהם מדדים פיננסיים חשובים, ובין היתר: מדד רווחיות כגון LR ו-VNB; ערך גלום; מדדי תשואת עמיתים ומדד תשואה ביחס לכספי הנוסטרו; מדד צמיחה ושימור; מדדי תפעול ושירות; מדד של השלמת אבני דרך בפרויקטים משמעותיים; יעדי מטרה בתחום ניהול סיכונים, לרבות ציות לנהלים פנימיים, טיפול בהמלצות ביקורת פנים, וליקויי SOX, וציות להוראות הדין; ומדד של התייעלות בעלויות והוצאות ויעדים הנגזרים מתוכנית העבודה שאושרה בדירקטוריון.
- 9.6.11 מובהר כי יעדי תוכנית התגמול השנתי המדיד יכול שיהיו יעדים כמותיים ומדידים כאמור לעיל ברמת כלל החברה בלבד, כאשר היעדים של היחידה עליה ממונה בעל התפקיד המרכזי ו/או היעדים האישיים יובאו בחשבון בקשר עם המענק השנתי האישי (המענק האיכותי) ו/או בקשר עם המענק המיוחד כאמור בסעיף 12 להלן.
- 9.6.12 משקלם של המשתנים הפיננסיים, משתני שוק ומשתנים חשובים מבין יעדי תוכנית התגמול השנתי המדיד יהיה לפחות 50%, למעט ביחס לפונקציות בקרה, כהגדרתן בחוזר התגמול.
- 9.6.13 מנכ"ל החברה יכול שיהיה זכאי גם לתגמול שנתי משתנה. במקרה כזה, ייקבעו יעדי תוכנית תגמול שנתי מדיד ייעודיים למנכ"ל החברה והם יובאו לאישור האסיפה הכללית (לאחר דיון ואישור בוועדת התגמול ובדירקטוריון) כחלק מאישור תנאי הכהונה והעסקה של המנכ"ל, ומדיניות התגמול תעודכן בהתאם.
- 9.6.14 פירוט היעדים בכל קטגורית מדידה וכן המשקל היחסי של כל אחת מקטגוריות המדידה יותאם לכל בעל תפקיד מרכזי, בהתאם לרמת הבכירות שלו ובהתאם ליחידה הארגונית אליה הוא משויך ו/או עליה הוא ממונה ויאושר, ביחס לנושאי המשרה, על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון.
- 9.6.15 ביחס לבעל תפקיד מרכזי הנמנה על מי מהאוכלוסיות המפורטות בסעיף 9.7 להלן, יכללו גם היעדים הרלבנטיים המפורטים בסעיף 9.6.10 להלן.
- 9.6.16 היעדים יכללו גם יעדים אשר תקופת המדידה שלהם תהיה ארוכה משנה אחת (כאשר ניתן לתת משקלות שונים לכל אחת מהשנים), יעדים הכוללים השוואה לחברות רלוונטיות אחרות בענף, וכן יעדים המביאים לידי ביטוי קריטריונים של ניהול סיכונים.

9.6.17 תקופת המדידה של יעד הקשור בתוצאות ניהול ההשקעות של החברה או של כספי חוסכים באמצעותה לא תפחת משלוש שנים.

9.6.18 ביחס ליעדים ארוכי טווח- בעת קביעת התגמול של בעל תפקיד מרכזי המועסק תקופה קצרה מתקופת המדידה שנקבעה עבור יעד מסוים, תקופת המדידה עבור בעל תפקיד מרכזי זה תוכל להיות קצרה ביחס לתקופת המדידה שנקבעה לבעלי תפקיד מרכזי אחרים.

9.6.19 ועדת התגמול והדירקטוריון רשאים לקבוע את תנאי הרכיב המשתנה המשולם במזומן בגין כל שנה, בהתאם לאמור במדיניות תגמול זו ובהתייחס למדדים המפורטים לעיל. למרות האמור ועדת התגמול והדירקטוריון לא יאשרו תגמול משתנה מותנה יעדי תוכנית תגמול, אלא בהיתן העדר הפסד בשנה בגינה ניתן תגמול משתנה.

9.7 מתווה לקביעת בונוס שנתי מדיד לאוכלוסיות מיוחדות (בעלי תפקיד מרכזי)

9.7.1 **בעלי תפקיד מרכזי המועסק בניהול השקעות בפועל** - בקביעת התגמול המדיד לבעל תפקיד מרכזי בתחום ניהול ההשקעות יילקחו בחשבון פרמטרים כגון עמידה ביעדי השקעה, תשואה מול סיכון ומדדי ייחוס רלבנטיים, ולגבי ניהול כספי חוסכים באמצעות החברה - גם התשואה של כספי החוסכים בהתחשב ברמת הסיכון שנלקחה ואופק הזמן למדידה.

תקופת המדידה של רכיב משתנה התלוי בתוצאות ההשקעות לא תפחת משלוש שנים. ואולם מובהר כי ביחס לבעלי תפקיד מרכזי המועסקים תקופה קצרה מתקופת המדידה שנקבעה, ניתן יהיה למדוד על פני תקופת זמן קצרה יותר. האמור בסעיף זה יחול גם ביחס לעוסקים בניהול השקעות בפועל שאינם בעלי תפקיד מרכזי.

9.7.2 **בעל תפקיד מרכזי, עובדים וגורמים העוסקים בתחום השיווק, המכירה והתיווך מול לקוחות** - בקביעת התגמול תינתן התייחסות למדיניות ניהול הסיכונים של החברה באופן שמנגנון התגמול לא יעודד חוסר הוגנות כלפי לקוחות החברה.

9.7.3 **בעל תפקיד מרכזי בתחום הפיקוח והבקרה** - במסגרת אישור היעדים הנבחרים לצורך קביעת המענק השנתי לבעלי תפקיד מרכזי בתחום הפיקוח והבקרה, יתן האורגן המאשר את היעדים את דעתו לכך, שהיחס בין התגמול המשתנה לבין התגמול הקבוע של בעלי תפקיד מרכזי בתחום הבקרה, יטה לטובת התגמול הקבוע בהשוואה ליחס זה אצל בעלי תפקיד מרכזי אחרים בחברה וכי שיעורו של התגמול הקבוע יהיה בשיעור של 55% לפחות.

10. רכיב משתנה - מענק שנתי איכותי

10.1 ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לאשר למי מבעלי התפקיד המרכזי, בגין שנת המענק, מענק אישי איכותי, שלא יעלה על 3 חודשי שכר בסיס לכל אחד מבעלי התפקיד המרכזי. מובהר כי המענק האישי האיכותי הוא בנוסף למענק השנתי המדיד לו יכול שבעל התפקיד המרכזי יהיה זכאי.

10.2 המענק האישי יתבסס על מדידה אישית וקריטריונים איכותיים שיכול ואינם ניתנים למדידה כמותית, בהתאם לתחומי אחריותו של בעל התפקיד המרכזי הרלבנטי, טיב עבודתו ותרומתו ארוכת הטווח, כגון: יישום ביצוע וקידום תוכניות ויעדים בתוכניות העבודה של החברה; התייעלות; ייזום, הובלה וקידום פרויקטים ותהליכים; ציות לדין ולרגולציה, ציות לנהלי החברה, ואי-חריגה מהותית ממדיניות שקבע הדירקטוריון; דוחות ביקורת שנתינו בקשר עם תחום אחריותו של בעל התפקיד המרכזי, שביעות רצון כללית.

10.3 במסגרת הדיון השנתי בדבר האפשרות להעניק מענק אישי שנתי (איכותי) לבעל תפקיד מרכזי תוצג הערכת המנהל הישיר ביחס לביצועי בעל התפקיד המרכזי, בקשר עם הנושאים האמורים לעיל, הרלוונטים לאותו בעל תפקיד מרכזי וביחס למבקר הפנימי, הערכת הביצועים תעשה על לאחר קבלת המלצת ועדת הביקורת וי"ר הדירקטוריון.

10.4 הוראות אלו לעניין מענק שנתי איכותי למי מבעלי התפקיד המרכזי בחברה יחולו גם בגין הרכיב השנתי המשתנה בגין שנת 2019, ככל שיוענק רכיב משתנה שנתי כאמור, ובלבד שסך הרכיבים המשתנים בגין שנת 2019 במצטבר לא יעלו על 3 חודשי שכר ברוטו.

11. רכיב משתנה - תגמול הוני

11.1 הענקת תגמול הוני לעובדים בחברה נועדה לשתף אותם בתוצאות פעילותה של החברה ולהוות תמריץ חיובי להמשך מתן השירותים לחברה במסירות ומקצועיות לטווח ארוך.

11.2 בכפוף לאישור ועדת התגמול והדירקטוריון של החברה ושל כלל החזקות, החברה יכולה להציע לעובדים להשתתף בתוכנית להקצאת מניות חסומות ו/או מכשיר מבוסס מניות ו/או אופציות שניתנות למימוש למניות כלל החזקות (להלן: "**מכשיר הוני**"). במקרה של הענקת רכיב משתנה באמצעות אופציות, ועדת התגמול תנמק בהמלצתה את עדיפות מכשיר הוני זה על פני מניות הדירקטוריון יאשר לאפשר לבעל תפקיד מרכזי, לבחור בין תגמול משתנה המשולם במזומן לתגמול משתנה הוני, או לשילוב ביניהם, והכל כפי שיקבע על ידו.

11.3 בעת הענקת מכשיר הוני תקבע תקופת החזקה והבשלה מינימלית אשר ביחד לא תפחת משנתיים.

11.4 במקרה של הענקת רכיב משתנה באמצעות מכשיר הוני לבעלי תפקיד מרכזי, תיקבע הזכאות לתגמול משתנה הוני לבעלי תפקיד מרכזי על בסיס איזה מיעדי התגמול המפורטים בסעיף 9.6 לעיל ובמתכונת שתותאם למכשיר זה ויכול שיתווספו תנאים נוספים ("יעדי הביצוע")¹⁷.

¹⁷. מובהר כי ביחס לתגמול הוני שהוענק קודם לאישור מדיניות תגמול זו, ימשיכו לחול התנאים הקבועים בתוכנית התגמול לשנת 2015 כמפורט בדיווח מידי של כלל החזקות מיום 22 ביוני 2015 (אסמכתא 2015-01-054096).

- 11.5 התוכנית תכלול בין היתר את הפרטים הבאים:
- 11.5.1 **מחיר מימוש** - ככל שיוענקו אופציות, מחיר המימוש שלהן במועד ההקצאה לכל כתב אופציה שיוקצה לא יפחת מממוצע מחיר הסגירה של מניית כלל החזקות ב-30 ימי המסחר האחרונים בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ עובר למועד אישור ההקצאה על ידי ועדת התגמול ובכל מקרה לא יפחת ממחיר הסגירה של מניית כלל החזקות ביום המסחר האחרון בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ עובר למועד האמור.
- 11.5.2 **תקרה להטבה במועד המימוש** - ההטבה תוגבל בתקרה שלא תעלה על 300% ממחיר המניה, כך שאופן מימוש הזכויות של בעל התפקיד המרכזי, במכשירים הוניים יוגבל לשיעור שלא יעלה על 300% ממחיר המניה, לעומת מחירה במועד הענקת המכשיר ההוני (במניות חסומות העמידה בתקרה להטבה תיבחן במועד בחינת העמידה ביעדי הביצוע).
- 11.5.3 **מועד הפקיעה של כתבי האופציה** - מועד זה לא יהיה מאוחר מחלוף ארבע שנים ממועד ההבשלה של המנה ההונית האחרונה שהוענקה לניצע.
- 11.5.4 **תנאי מימוש, פקיעה והאצה של כתבי האופציה** או של מניות חסומות במקרה של עזיבת החברה (עקב פיטורין, התפטרות ומקרי מוות או נכות חו"ח), ככל שיחולו.
- 11.5.5 **התגבשות הזכאות לרכיב ההוני** - הזכאות לתגמול ההוני והיקפו, ייקבעו בסמוך לאחר פרסום הדוחות הכספיים השנתיים של כלל החזקות בגין השנה הרלבנטית. זכאות כאמור, תקבע בהתאם לעמידה ביעדי הביצוע שנקבעו כאמור.
- 11.5.6 **חלוקת ההקצאה למנות** - ההקצאה של התגמול ההוני יכול שתיעשה בדרך של הענקת שנתיות או בהקצאה מראש למספר שנים, כאשר השווי של התגמול ההוני ייקבע במועד ההענקה. לצורך קביעת יחס קבוע משתנה, כמפורט בסעיף 6.6 לעיל, חישוב שווי התגמול ההוני לשנה יבוצע באופן שהשווי של תגמול הוני שהוענק בגין שנה מסוימת, כפי שהוא במועד ההענקה, ייוחס במלואו לשנה שבגינה ניתן זאת בהתאם לממוצע שווי תגמול ההוני שניתן בגין אותה שנה ואולם במקרה בו תבוצע הקצאה מראש למספר שנים, בגין אותן שנים, תהא רשאית החברה, בכפוף להוראות כל דין, לחלק את השווי הכולל כפי שהוא במועד ההענקה באופן זהה לכל אחת מהשנים. יובהר כי אין באמור כדי לגרוע מהוראות חוק תגמול בכירים.
- 11.6 במקרה של עמידה ביעדי הביצוע שהקנו זכאות לקבלת רכיב ההוני, תותנה האפשרות למימוש המכשיר ההוני בתנאי סף למימוש חלק נדחה שייקבעו מראש בהתאם לסעיף 14.6 להלן למדיניות תגמול זו.

12. מענקים מיוחדים

- 12.1 הדירקטוריון וועדת התגמול יהיו רשאים להחליט מעת לעת על מתן מענק חד-פעמי, בין היתר, בגין מאמצים ניכרים מצד בעל התפקיד המרכזי, לרבות במסגרת ביצוע עסקה שאינה במהלך העסקים הרגיל של החברה. מענק מיוחד כאמור, ינתן בניסיונות מיוחדות (להלן: "מענק מיוחד").
- 12.2 מענק מיוחד כאמור לא יעלה על 3 חודשי שכר בסיס ובמקרים מיוחדים לא יעלה על 6 חודשי שכר בסיס. יובהר כי ככל שמתחייב על פי דין, במקרה שמענק כאמור ינתן בדיעבד, ללא שנקבעו יעדים מראש בגינו, הרי שמענק זה, יבוא במקום, כל או חלק, מהמענק האישי האיכותי בגין אותו בעל תפקיד מרכזי.
- 12.3 ככל שישולם מענק מיוחד לבעל תפקיד מרכזי, הוא נפרד ואינו קשור למתווה לקביעת רכיב משתנה אישי. המענק ישולם במזומן אולם יהיה כפוף להוראות לגבי היחס בין הרכיב המשתנה לרכיב הקבוע ולהסדרי התשלום שנקבעו לגביו, לרבות פריסה, החלות לגבי בעל תפקיד מרכזי בהתאם למדיניות תגמול זו.
- 12.4 כמו כן, המנכ"ל יהיה רשאי להחליט מעת לעת על מתן מענק שימור לעובד מפתח. ביחס לעובד מפתח שהינו בעל תפקיד מרכזי, מענק זה יהיה מותנה בהמשך תקופת העסקה, יוגבל לעד 6 חודשי שכר בסיס בגין התחייבות לתקופת העסקה של שנתיים לפחות ולא ינתן יותר מאשר פעם אחת, במהלך תקופה של חמש שנים. מענק השימור יכול ולא יהיה מותנה בתנאים נוספים ולא תחול לגביו חובת הפריסה כמפורט בסעיף 14 להלן ואולם ייחולו לגביו הוראות סעיפים 9.6.2, 14.11 ו-15.

13. הזכאות לרכיב משתנה בגין תקופת העסקה חלקית

במקרה בו בעל תפקיד מרכזי יעבוד בחברה רק חלק מהשנה הקלנדארית הרלוונטית לחישוב הזכאות לרכיב משתנה, עקב סיום הסכם העסקה או פיטורים, יהיה בעל התפקיד המרכזי זכאי לחלק יחסי מהרכיב המשתנה בגין אותה שנה בהתאם לתקופת עבודתו בחברה בשנה כאמור מתוך השנה הקלנדארית הרלוונטית בכללותה (על בסיס חישוב יומי וכולל תקופת הודעה מוקדמת). במקרה בו בעל התפקיד המרכזי יעבוד רק חלק מהשנה הקלנדארית הרלוונטית לחישוב הזכאות לרכיב משתנה, עקב תחילת העסקה בחברה, החברה תהיה רשאית לשלם לו תגמול משתנה מלא, בגין אותה שנה ובלבד שעבד לפחות שישה (6) חודשים באותה שנה.

מנכ"ל החברה יהיה רשאי לאשר זכאות לרכיב משתנה בגין תקופת העסקה חלקית גם במקרה של התפטרות.

אין באמור לעיל, כדי לגרוע מיתר ההסדרים החלים על הרכיב המשתנה בהתאם למדיניות תגמול זו.

14. פריסת רכיב משתנה שנתי לבעל תפקיד מרכזי

- 14.1 ככל שסך התגמול לבעל תפקיד מרכזי בגין שנה מסוימת אינו עולה על התקרה לתשלום וסך הרכיב המשתנה אינו עולה על 40% מהרכיב הקבוע באותה שנה, לא יחול מנגנון הפריסה והדחיה האמור בסעיף זה. ככל שתידרש פריסה יחולו ההוראות המפורטות להלן.
- לעניין זה, "תקרה לתשלום" - כהגדרתה בסעיף 32(17) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש];
- 14.2 50% (וביחס למנכ"ל 45%) מהמענק המשתנה המשולם במזומן ו/או מהמענק המשתנה ההוני ישולם בתשלום אחד או יותר בסמוך לאחר מועד אישור הדוחות הכספיים של כלל החזקות בגין אותה שנה או במועד מאוחר יותר שייקבע (להלן: "מועד התשלום ראשון").
- 14.3 יתרת המענק המשתנה המשולם במזומן ו/או המענק המשתנה ההוני, (50% וביחס למנכ"ל 55%), תידחה ותיפרס לשלושה תשלומים שווים (בשיטת הקו הישר), על פני שלוש השנים העוקבות (להלן: "תשלום נדחה", "שנות השיחורור").
- 14.4 בחינת פריסת המרכיב המשתנה תחול על הרכיב המשתנה כמכלול באופן שפריסה של רכיב מסוים ברכיב המשתנה עשויה לבוא כנגד אי פריסה של רכיב אחר בתגמול המשתנה ובלבד שהתגמול המשתנה הכולל ייפרס כאמור לעיל.
- 14.5 התשלומים הנדחים במזומן יהיו צמודים למדד. לעניין סעיף זה: "מדד הבסיס" - המדד הידוע במועד התשלום הראשון של הרכיב המשתנה השנתי. התשלומים הנדחים יכול ויישאו ריבית, בשיעור שיקבע על ידי הדירקטוריון.
- 14.6 כל רכיב תגמול משתנה נדחה ישולם לבעל תפקיד מרכזי או יהיה ניתן למימוש על ידו, לפי העניין, רק במקרה בו במועד ההבשלה עמדה החברה ביחס כושר פירעון מינימלי, כפי שנדרש במועד התשלום הראשון של הרכיב המשתנה. לא עמדה החברה ביחס האמור, תידחה הבשלת חלק המענק הנדחה הרלבנטי למועד הבא שבו תעמוד החברה ביחס זה, וזאת בהתאם ליחס הידוע האחרון שתפרסם החברה ולרבות פעולות הוניות שיבוצעו עד למועד הפרסום.
- 14.7 עוד יובהר, כי במקרה של סיום יחסי עובד-מעביד, לא יוקדמו תשלומים נדחים, להם זכאי בעל תפקיד מרכזי בגין השנים הקודמות והוראות סעיף זה יחולו עליהם ועל הרכיב המשתנה לו זכאי בעל תפקיד מרכזי בגין השנה שבמהלכה הסתיימו יחסי עובד-מעביד (אם וככל שיהיה זכאי). תשלום נדחה, אשר שולם לאחר סיום יחסי עובד-מעביד, אינו בגדר "מענק פרישה".
- 14.8 על אף האמור לעיל, במקרה של סיום העסקת בעל תפקיד מרכזי עקב מוות, נכות או מחלה קשה, לא יחולו ההוראות האמורות לעיל לעניין פריסת תגמול משתנה¹⁸, ובעל התפקיד המרכזי ו/או שאיריו יהיו זכאים לקבל את היתרה הנדחית בתשלום מיידי. האמור לעיל יחול גם במקרה של מוות, נכות או מחלה קשה כאמור של בעל תפקיד מרכזי שפרש מתפקידו בחברה.
- 14.9 **איסור גידור** - החברה תפעל לכך שבעל תפקיד מרכזי יתחייב כי לא ייצור הסדרי גידור פרטיים, המבטלים את השפעת הרגישות לסיכון הגלומה ברכיב המשתנה בתגמולם.
- 14.10 הוראות אלו לעיל לעניין תנאי הבשלת חלק רכיב התגמול המשתנה יחולו, בהתאמה, גם ביחס לתגמול משתנה נדחה מכוח מדיניות התגמול הקודמת של החברה, ועל אף האמור לעניין זה במדיניות התגמול הקודמת הנ"ל.
- 14.11 **ביטול או הפחתת רכיב משתנה שנתי לבעל תפקיד מרכזי על פי שיקול דעת**
- במועד קבלת ההחלטה על התגבשות הזכאות לתגמול המשתנה השנתי, בנוסף לדרישה לעמידה בתנאי הסף, במקרים מיוחדים וחריגים ומנימוקים שיצינו, הדירקטוריון, לאחר קבלת המלצת ועדת התגמול, יהיה רשאי להפחית מסכומי הרכיב המשתנה השנתי של בעל תפקיד מרכזי, ואף לבטלו כליל במקרים הבאים:
- לצורך שמירה על יציבות גוף מוסדי ועל איתנות הונו העצמי.
  - במועד תשלום הרכיב המשתנה כלל ביטוח אינה עומדת ביחס כושר פירעון מינימלי, בהתאם ליחס הידוע האחרון שפירסמה החברה ולרבות פעולות הוניות שבוצעו עד למועד פרסום יחס כושר הפירעון.
  - במקרה של תשואות שליליות בכספים המנוהלים על ידי החברה עבור עמיתים ומבוטחים, שהינן לפי שיקול דעת הדירקטוריון חריגות לרעה באופן משמעותי ביחס לשוק.
- במידה שנערכה הפחתה במענקים עקב צרכי הקבוצה כאמור, יהא רשאי הדירקטוריון לנייד את המענקים שהופחתו לשנים הבאות, ויהא רשאי לקבוע כי תשלומם בשנים הבאות יהא כפוף לעמידה בתנאי הסף הרלבנטיים באותן שנים, כאמור בסעיף 9.4 לעיל.

18. רבות מענקי פרישה, תשלומים נדחים ו/או אופציות.

15. השבת סכומים על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים

- 15.1 בעל תפקיד מרכזי יחזיר לחברה, סכומים ששולמו לו כרכיב משתנה, במסגרת תנאי כהונתו והעסקתו (להלן: "השבה"), וזאת בתנאים שייקבעו, ובהתקיימותן של נסיבות חריגות במיוחד.
- 15.2 בלי לגרוע מכל סעד העומד לחברה על פי דין, ועדת התגמול והדירקטוריון יקבעו תנאים ונסיבות לביצוע השבה, זהות המשיבים, לרבות סכומי ההשבה או שיעורי ההשבה ההולמים סוגי נסיבות שונים, בהתאם ובכפוף לאמור בחוזר התגמול, כפי שיהיה מעת לעת, שיכלול, לכל הפחות, את אלה:
- (א) שולמו לבעל תפקיד מרכזי סכומים, על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של החברה או של קופת גמל שבניהולה (ובלבד שלא מדובר בתיקון הנובע מתיקון ו/או עדכון שחל בהוראות התקינה החשבונאית) ולאור הצגתם מחדש של הנתונים היה אמור להיות משולם לבעל התפקיד המרכזי סכום נמוך מזה ששולם בפועל;
- (ב) שולמו לבעל תפקיד מרכזי סכומים, בהתחשב ברמת סיכון שהתברר כי לא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של החברה או של כספי חוסכים באמצעותה, ולאור רמת הסיכון היה אמור להיות משולם לו סכום נמוך מזה ששולם בפועל;
- (ג) קביעה של ועדת תגמול כי בעל תפקיד מרכזי היה שותף להתנהגות שגרמה נזק חריג לחברה או לחוסכים באמצעותה, לרבות: הונאה או פעילות לא חוקית אחרת, הפרת חובת אמונים, הפרה מכוונת או התעלמות ברשלנות חמורה ממדיניות החברה, כלליה ונהליה.
- לעניין זה, "נזק חריג" ובכלל זה, הוצאה כספית משמעותית בשל קנסות או עיצומים שהוטלו על החברה על ידי רשויות מוסמכות על פי דין, או על פי פסק דין, פסק בורר, הסדר פשרה וכדומה. לעניין זה מובהר כי נזק לא יחשב כנזק חריג (למעט במקרים של הכרעה שיפוטית בהונאה או הפרת חובת אמונים), ככל שסכומו אינו עולה על 5% מההון העצמי של החברה במועד קרות הנזק החריג. לגבי נזק העולה על הסף האמור תבחן הגדרתו כנזק חריג בהתאם לנסיבות העניין. הנזק החריג ייוחס לשנה בה בוצע המעשה בגינו נגרם הנזק ולפיכך יובהר כי תשלומו של הנזק החריג לא ייחשב כהוצאה בשנה השוטפת לעניין חישוב המענק השוטף, והכל לפי קביעת ועדת התגמול.
- 15.3 לגבי בעל תפקיד מרכזי, שאינו מנכ"ל, שוועדת התגמול קבעה שלא הייתה לו השפעה מהותית על הנסיבות המפורטות בסעיפים 14.2(א)-(ב) לעיל, ניתן שלא לדרוש השבה וחלף זאת, לקזז את הסכומים כאמור מסכום רכיבים משתנים שישולמו לבעל התפקיד בעתיד, אם וככל שישולמו.
- 15.4 אם יתברר כי לא שולם, בחלקו או במלואו, רכיב מתנאי כהונה והעסקה לבעל התפקיד המרכזי על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של החברה או של כלל החזקות או של קופות הגמל (ובלבד שלא מדובר בתיקון הנובע מתיקון ו/או עדכון שחל בהוראות התקינה החשבונאית), או בהתחשב ברמת סיכון שהתברר כי לא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של החברה או של כלל החזקות או של כספי חוסכים באמצעותה, ולאור הצגתם מחדש של הנתונים או של רמת הסיכון היה אמור להיות משולם לבעל התפקיד המרכזי סכום גבוה מזה ששולם בפועל, תזכה החברה את בעל התפקיד המרכזי בחלק התשלום החסר ותעמיד לזכותו כל זכות שהייתה עומדת לו אילו היה מחושבים תנאי הכהונה והעסקה מלכתחילה על בסיס הנתונים או רמת הסיכון כפי שהוצגו מחדש.
- 15.5 ועדת התגמול והדירקטוריון יקבעו אם התקיימו נסיבות חריגות להשבה כאמור לעיל ואת סכום ההשבה; ההחלטה בדבר קיומן של נסיבות חריגות וסכום ההשבה ייקבעו בשים לב, בין היתר, לנזק, לאחריות בעל התפקיד, סמכויותיו, מידת מעורבותו והצעדים שנקט למניעת הנזק.
- 15.6 ועדת התגמול והדירקטוריון יהיו רשאים לקבוע את מועדי ההשבה כך שיתבצעו תוך תקופה סבירה בהתחשב בגודל הסכום אותו נדרש להשיב.
- 15.7 החברה תנקוט באמצעים העומדים לרשותה, בנסיבות העניין, לרבות באמצעים משפטיים, להשבת סכומים הטעונים השבה לפי סעיף זה.
- 15.8 סכומים ששולמו לבעל תפקיד מרכזי יהיו ברי השבה למשך תקופה של חמש שנים ממועד הענקת הרכיב המשתנה, לרבות לגבי רכיבים נדחים (להלן: "תקופת ההשבה"). ואולם, תקופת ההשבה לגבי רכיב משתנה ששולם לנושא משרה כהגדרתו בחוק החברות, תוארך בשנתיים נוספות, אם במהלך תקופת ההשבה קבעו ועדת תגמול והדירקטוריון כי התקיימו נסיבות המחייבות השבה, כמפורט להלן:
- 15.8.1 החברה פתחה בהליך בירור פנימי לגבי כשל מהותי;
- 15.8.2 אם נודע לחברה שרשות מוסמכת, לרבות רשות מוסמכת מחוץ לישראל, פתחה בהליך בירור מנהלי או חקירה פלילית כנגד החברה או נושאי משרה בה;
- 15.8.3 רשות מוסמכת פתחה בהליך בירור כאמור בקשר עם הונאה או הפרת חובת אמונים של נושא משרה בחברה.
- 15.9 מובהר כי בעל תפקיד מרכזי לא יידרש להשיב לחברה סכומים העולים על התשלום שקיבל בפועל (נטו ממס).

15.10 דיווח לממונה

- 15.10.1 החברה תדווח לממונה, על התקיימות נסיבות להשבה לפי סעיף 15 זה בתוך 30 ימי עסקים ממועד הקביעה. לדיווח יצורף פרוטוקול ועדת תגמול.
- 15.10.2 החברה תדווח לממונה בתום כל שנה קלנדארית על אמצעים שננקטו על ידה להשבת סכומים ועל סכומים שהושבו, ככל שננקטו או הושבו, לפי העניין, היה והתקיימו לגבי בעלי תפקיד מרכזי בה נסיבות להשבה.
- 15.11 על אף האמור לעיל, כאשר סך התגמול המשתנה שהוענק לבעל תפקיד מרכזי בגין שנה קלנדארית אינו עולה על 1/6 מהרכיב הקבוע באותה שנה, אין חובה להפעיל על הרכיב המשתנה בגין אותה שנה את מנגנון ההשבה.

16. תנאים נלווים והטבות נוספות לעובדים (לרבות נושאי משרה)

- 16.1 מעבר לאמור במדיניות זו, התגמול לעובדים עשוי לכלול מרכיבים נוספים שהחברה נוהגת לעיתים להעניק לכלל עובדיה, או לחלק מהם, כגון: החזר הוצאות, חניה, שי לחגים, השתלמויות, הנחה ברכישת מוצרי החברה, נופשים וכו'.
- 16.2 החברה תהיה רשאית, ובמקרים הנדרשים על פי דין - חייבת, לאשר לעובדים, לפי העניין תנאים נלווים נוספים לשכר הבסיסי, בין היתר, כמפורט להלן:
- 16.2.1 **הפרשות פנסיוניות וביטוח אובדן כושר עבודה** - החברה תהיה רשאית להפריש עבור העובד בגין מלוא שכרו, הפרשות למוצר פנסיוני שייבחר על ידי העובד בהתאם להוראות הדין. ביצוע הפרשות החברה לביטוח פנסיוני יותנה בניכוי מתאים של חלק העובד בהפרשות מתוך שכרו של העובד ויכול שיהיה על כל או חלק מרכיבי התגמול, כולל על רכיבים נלווים נוספים הנכללים בשכר הבסיסי ו/או מגולמים בו. בנוסף, החברה רשאית לבטח את העובד בביטוח אובדן כושר עבודה ולהשתתף בעלות ביטוחים נוספים / לממנם. החברה רשאית להתיר לעובד להמיר את סכומי ההפרשה בגין תגמולים שמעבר לתקרת השכר המוכרת לצרכי מס על פי הדין, לתשלום שכר, באופן שעלות העסקתו לחברה לא תגדל.
- 16.2.2 **פיצויי פיטורין** - ביחס לבעל תפקיד מרכזי - החברה תהיה רשאית לשלם פיצוי פיטורין מלאים הן בפיטורין והן בהתפטרות.
- 16.2.3 **קרן השתלמות** - החברה רשאית להפריש לקרן השתלמות בהתאם לשיעורים המוכרים על פי הדין ותעביר סכומים אלו לקרן השתלמות על פי בחירתו של העובד על בסיס מלוא שכר הבסיסי. העובד יהיה רשאי להמיר את סכומי ההפרשה שמעבר לתקרת השכר המוכרת לצרכי מס על פי הדין, לתשלום שכר, באופן שעלות העסקתו לחברה לא תגדל.
- 16.2.4 **רכב** - החברה רשאית להעמיד לרשות העובדים ולשימושם רכב כמקובל בענף, אשר ישמש, בין היתר, לצורך מילוי תפקידים ויתכן שאף בתוספת גילום מלא. החברה תהיה רשאית לשאת בהוצאות הכרוכות בשימוש ובאחזקת הרכב והכל לפי הנהלים הנהוגים בחברה. החברה תהיה רשאית להעניק לעובד תשלום שווה ערך חלק האמור.
- 16.2.5 **תקשורת** - החברה רשאית להעמיד לרשות העובד טלפון נייד לשימוש האישי על פי בחירת החברה כמקובל בחברה. כמו כן, החברה תהיה רשאית להעמיד לעובד אמצעי מיכון (מחשב נייד וכדומה) לצורכי עבודתו בהתאם לנהלי החברה.
- 16.2.6 **ארוחות / אש"ל** - החברה תהיה רשאית לאפשר לעובד לעשות שימוש בהסדר תשלום עבור ארוחות ואש"ל במהלך שעות העבודה וכן תהיה זכאית לאפשר החזר הוצאות, כפי שיקבע בנהלי החברה, מעת לעת.
- 16.2.7 **חופשה שנתית** - החברה תהיה רשאית להעניק לעובד חופשה שנתית בהיקף שלא יעלה על 25 יום בשנה ובכל מקרה לא פחות מהקבוע בדין. החברה תהיה רשאית לאפשר לעובד לצבור ולפדות ימי חופשה שנתית כפי שיקבע בנהלי החברה, מעת לעת.
- 16.2.8 **חופשת מחלה** - עובד יהיה זכאי להעדר מהעבודה בשל מחלה על פי הוראות חוק דמי מחלה. החברה תהיה רשאית לשלם לעובד תשלום מלא עבור ימים בהם נעדר מהעבודה עקב מחלה החל מיום ההיעדרות הראשון כפי שיקבע בנהלי החברה, מעת לעת. עובד יהיה זכאי לצבור ימי מחלה כפי שיקבע בנהלי החברה, אולם לא יהיה זכאי לפידיון ימי מחלה.
- 16.2.9 **דמי הבראה** - החברה תהיה רשאית לשלם לעובד דמי הבראה בסכום המקובל בחברה, אך לא פחות מהקבוע בדין.
- 16.2.10 החברה תהיה רשאית לשלם עבור העובדים **דמי חבר** לאגודות מקצועיות.
- 16.2.11 החברה תהיה רשאית לשלם עבור העובדים **דמי מינוי** לעיתונים ולספרות מקצועית.
- 16.2.12 החברה תהיה רשאית לשלם עבור השתלמויות, פרסי עידוד, הצטרפות לנסיעת תמרוץ לסוכנים, בדיקות סקר ופעילות רווחה.
- 16.2.13 גילום שווי למס בגין איזה מהזכויות הנלוות ו/או הסוציאליות, כמפורט לעיל.
- 16.2.14 **פטור, שיפוי וביטוח לנושא משרה**
- 16.2.14.1 החברה תהיה רשאית להעניק כתבי שיפוי בנוסח שיוחלט על ידה, וביחס לנושאי משרה - בנוסח שאושר ו/או יאושר על ידי האסיפה הכללית של בעלי המניות של כלל החזקות. ככל שהחברה תבקש לערוך שינוי בכתבי השיפוי, מכל סיבה שהיא, יביאו החברה ו/או כלל החזקות, לפי העניין, את כתבי השיפוי המתוקנים לאישור בפני האורגנים המוסמכים בהתאם להוראות הדין.
- 16.2.14.2 בלי לגרוע מהאמור לעיל, החברה תהיה רשאית לרכוש לנושאי המשרה בקבוצה ביטוח אחריות נושאי משרה וזאת, בסכומי ביטוח שלא יעלו על 400 מיליון דולר, עלות הפרמיה השנתית וגובה ההשתתפות העצמית בגין הפוליסה כאמור יהיו בהתאם לתנאי השוק במועד עריכת הפוליסה הרלוונטית, ובעלות שאינה מהותית לחברה.

16.2.14.3 החברה תהיה רשאית לרכוש ביטוח נושאי משרה מסוג Run Off במקרה של העברת שליטה בחברה ו/או בחברה בת.
 16.2.14.4 החברה תהיה רשאית להעניק פטור מאחריות לנושאי המשרה בחברה, בכפוף לקבלת האישורים הנדרשים להענקת הפטור לפי הדין. פטור כאמור לא יחול על החלטה או עסקה שבה לבעל השליטה או לנושא משרה כלשהו בחברה (גם נושא משרה אחר מזה שעבורו מוענק כתב הפטור) יש בה עניין אישי.

17. הסדרי פרישה

מענק פרישה ביחס לנושאי משרה

- 17.1 מעבר לתשלום פיצויי פיטורים, ובכפוף לתנאי הזכאות הנקובים בסעיף 17.6 להלן, החברה תהיה רשאית להעניק לנושא משרה מענק פרישה חד-פעמי שווה ערך לגובה של עד 4 חודשי שכר בסיס. גובה מענק הפרישה האמור יקבע במועד חתימת הסכם העסקה עם נושא המשרה או לאחר מכן ובלבד שלא יקבע בסמוך למועד פרישתו. בנוסף, בעת סיום יחסי עובד-מעביד תהיה החברה רשאית, בהחלטת האורגנים המוסמכים, להגדיל לנושא המשרה את מענק הפרישה וזאת בגובה של עד 2 חודשי שכר בסיס למענק פרישה נוספים. כמו כן, לחברה שמור שיקול דעת מיוחד להגדלת מענק הפרישה במקרה שבו נושא המשרה עבד בחברה (לרבות בחברות קשורות) במשך תקופה העולה על 15 שנה וזאת בגובה של עד 2 חודשי שכר בסיס למענק פרישה נוספים. לחלופין, במקום מענק הפרישה הנזכר לעיל, במקרים חריגים ויוצאי דופן, רשאית החברה לקבוע כי במקרה שבו נושא משרה עבד בחברה (לרבות בחברות קשורות) במשך תקופה העולה על 15 שנה, יהיה זכאי נושא המשרה לפיצויי פיטורין סטוטוריים מוגדלים בגובה של עד 200% בכפוף לתנאים שייקבעו וזאת חלף כל מענק (הסתגלות או פרישה) כאמור בסעיף זה לעיל.
- 17.2 החברה תהא רשאית להתנות בהסכם עם העובד כי במקרה בו העובד לא ביצע את עבודתו לשביעות רצון החברה בתקופת ההודעה המוקדמת, במקרה של הפרת חובת אי התחרות כן במקרה של שלילה על פי דין של זכאות העובד לפיצויי פיטורים העובד לא יהיה זכאי למענקי פרישה כאמור לעיל.
- 17.3 במסגרת השיקולים והקריטריונים שתשקול החברה באשר לקביעת ולהגדלת מענק הפרישה, כאמור לעיל, יילקחו בחשבון איזה מבין השיקולים הבאים המתייחסים, בין היתר לנסיבות הפרישה, תקופת הכהונה, תפקידיו, כישוריו, ביצועי החברה בתקופת הכהונה ותרומתו של נושא המשרה להשגת יעדי החברה, להשאת רווחיה, ולניהול כספי החוסכים באמצעותה, התגמול השנתי שקיבל במהלך תקופת הכהונה, וכן המלצת מנכ"ל החברה.
- 17.4 מענק הפרישה¹⁹ יסווג כרכיב משתנה ויפרס בהתאם לאמור במדיניות תגמול זו לעניין מענק פרישה, כמפורט להלן. למען הסר ספק מובהר כי התאמות שיבוצעו בהפרשות למענק הפרישה במהלך שנות ההעסקה, לא ייבדקו לצורך קביעת יחס קבוע משתנה, כמפורט בסעיף 6.6 לעיל.
- 17.5 קביעת תנאי פרישה לנושאי משרה יהיו בכפוף לאישור הדירקטוריון, לאחר שקיבל את אישור ועדת התגמול.
- 17.6 תשלום תנאי פרישה משתנים כאמור אשר עולה על סך של שלוש חודשי שכר בסיס, יהיה כפוף להסדרי דחיית תשלומים מעבר למועד עזיבת נושא המשרה, וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כמפורט בסעיף 15 לעיל.
- 17.7 אין בהוראות סעיף זה כדי לגרוע מזכויות קיימות או נצברות, לרבות זכויות בגין תנאי פרישה.
- 17.8 נושא משרה לא יהיה זכאי למענק פרישה במקרה שסיום יחסי העבודה נבע מהתפטרותו בתוך שנתיים מתחילת עבודתו (אך למעט אם ההתפטרות אירעה בתוך 12 חודשים ממועד העברת שליטה בחברה).
- 17.9 היקף המענק המפורט לעיל הוא ההיקף המקסימלי שיהיה בסמכות ועדת התגמול והדירקטוריון לקבוע בהתאם לעקרונות המפורטים לעיל.

18. הסדרים בסיום עבודה

18.1 אי תחרות

- 18.1.1 נושאי המשרה יתחייבו בכתב, במועד חתימתם על הסכם העסקה בחברה, להימנע מתחרות עם החברה, בתחום עסקיה, למשך תקופה של מספר חודשים (בין 3 ל-9 חודשים ממועד סיום יחסי עובד מעביד) כפי שייקבעו בהסכם העסקה. ככל שהחברה תסכים לקצר את תקופת ההודעה המוקדמת ולסיים יחסי עובד מעביד, החברה תהא רשאית למנות את תקופת אי התחרות החל ממועד סיום העסקה שיקבע.
- 18.1.2 בכפוף להוראות ההסדר התחיקתי, תשלום בגין תקופת התחייבות לאי תחרות לא ייחשב כמענק פרישה, ככל שנמנע מהעובד לעבוד בתקופה זו בחברות מתחרות בתחום עיסוקה של החברה.

18.2 הודעה מוקדמת

- 18.2.1 בעל תפקיד מרכזי יהיה זכאי לתקופת הודעה מוקדמת שלא תעלה על 6 חודשים ובמקרים מיוחדים לא תעלה על 9 חודשים. תקופת ההודעה המוקדמת לכל נושא משרה תקבע על ידי הדירקטוריון בהמלצת ועדת התגמול טרם חתימת הסכם העסקה עם נושא המשרה.
- 18.2.2 במהלך תקופת ההודעה המוקדמת יידרש בעל התפקיד המרכזי להמשיך ולמלא את תפקידו, אלא אם יחליט המנכ"ל לשחרר אותו ממחויבות זו, באופן מלא או חלקי, והוא יהיה זכאי להמשך כל תנאי הכהונה וההעסקה ללא שינוי.

19. תגמול בגין מענק פרישה שהוא מעבר לתגמולים בגין סיום העסקה שנקבעו לכלל העובדים והמועסקים בחברה.

19. עובדים במיקור חוץ של פעילות מהותית

במסגרת הסכמי התקשרות של החברה עם ספקים לגבי "מיקור חוץ" של "פעילות מהותית" (כהגדרתם של המונחים בסעיף 1 לפרק 6 לחלק 3 בשער 5 לחוזר המאוחד), יובטח כי מנגנון התגמול של עובדים המועסקים על ידי נותן שירות במיקור חוץ בשל עיסוקם בקשר להסכם ההתקשרות כאמור, שיש להם השפעה על פרופיל הסיכונים של החברה או על כספי חיסכון המנוהלים באמצעותה, יהיה עקבי עם עקרונות מדיניות תגמול זו ולא יכלול מנגנונים המעודדים נטילת סיכונים עודפים.

20. תנאי תגמול לעובדי חברה (שאינם בעלי תפקיד מרכזי)

20.1 מרבית העובדים בחברה מועסקים על פי הסכם קיבוצי כפי שנקבע מעת לעת (להלן: "ההסכם הקיבוצי"). אין באמור במדיניות זו כדי לגרוע מהוראות ההסכם הקיבוצי התקף, במועד אישור המדיניות ויחולו לגביה הוראות סעיף 22.2 להלן, ביחס להסכמים קיימים.

20.2 החברה תשלם לעובד את כל התנאים הנלווים הקבועים בחוק ובהתאם לתנאי העסקתו. למען הסר ספק, אין באמור לעיל כדי להטיל על עובדים, שאינם בעלי תפקיד מרכזי, מגבלות שהוטלו בהתאם לחוזר התגמול ביחס לנושאי משרה ואו ביחס לבעלי תפקיד מרכזי ולמעט אם נקבע אחרת בחוזר התגמול.

20.3 עובדי החברה אשר אינם בעלי תפקיד מרכזי, יהיו כפופים להוראות המתייחסות אליהם בסעיפים 5.3, 5.4 ו-8 למדיניות זו, וכן יחולו ההוראות המפורטות להלן.

20.4 המשכורת החדשית של כל עובד, תקבע בין השאר בהתייחס, לתפקיד אליו העובד מתמנה או בו הוא מכהן, הסמכות והאחריות הכרוכות בתפקיד, וכן בשים לב להשכלתו, כישוריו, מומחיותו, ניסיונו המקצועי, הישגיו והסכמים קודמים עם העובד (ככל שקיימים) וניתן יהיה להצמידה למדד.

20.5 תקציב המענק השנתי

20.5.1 בכפוף לעמידה בתנאי הסף, דירקטוריון החברה יהיה רשאי, לאחר קבלת המלצת ההנהלה, לקבוע את תקציב המענקים הכולל השנתי (להלן: "תקציב המענק השנתי").

20.5.2 היקף המענק השנתי האישי לכל עובד בחברה ייקבע בהתאם לשיקול דעת הנהלת החברה, במונחים של מספר משכורות חודשיות או אחוז שכר או אחוז מיעד הרווח או מהרווח בפועל.

20.5.3 ככל הניתן, היקף המענק השנתי לכל עובד יהיה בשים לב לציון הערכה שנקבע לעובד בהתאם לעמידתו בפרמטרים שונים על פי מנגנון הערכה הנהוג בחברה ויכול שיקח בחשבון את בכירותו בחברה.

20.5.4 במסגרת קביעת תשלום המענק השנתי לכל עובד, תלקח בחשבון הערכת העובד על ידי המנהל, עמידתו ביעדים שהוצבו לו וכן התנהלותו, לחיוב ולשלילה, בקשר עם הקפדה על מילוי הוראות דין ונהלים פנימיים של החברה ותיקון ליקויים שהתגלו בדוחות ביקורת פנים בתחום אחריותו.

20.6 מתווה לקביעת רכיב משתנה שנתי

ההחלטה על תשלום רכיב משתנה לעובדים שאינם בעלי תפקיד מרכזי בגין שנה מסוימת, מותנית בהתקיימות תנאי הסף כאמור בסעיף 9.5.1 לעיל. על אף האמור, בנסיבות מיוחדות שיפורטו בהחלטת הדירקטוריון, הנהלת החברה תהיה רשאית להעניק מענק שנתי לעובדים או מענק מיוחד, גם אם החברה לא עמדה בתנאי הסף (למעט תנאי הסף בהתייחס ליחס כושר פירעון מינימלי), וזאת בכפוף לאישור הדירקטוריון.

מובהר כי עובדים, הזכאים במסגרת שכרם החודשי, מלבד תשלום הרכיב הקבוע, גם לתשלום רכיב נוסף (כגון עמלות), בהתאם לשיעור עמידה ביעדים חודשיים או רבעוניים, כפי שנקבעו בתנאי העסקתם, לא יהיו כפופים לתנאי הסף, להסדרי הדחיה וליתר התנאים החלים על הרכיב המשתנה. בקביעת התגמול של עובדים אלה, ינתן ביטוי למפורט בסעיף 20.7 להלן, ככל שהדבר נדרש.

20.7 מתווה לקביעת בונוס שנתי אישי לאוכלוסיות מיוחדות

20.7.1 **עובד בתחום השיווק, המכירה והתיווך מול לקוחות** - בקביעת התגמול תינתן התייחסות למדיניות ניהול הסיכונים של החברה, באופן שמנגנון התגמול לא יעודד חוסר הוגנות כלפי לקוחות החברה.

20.7.2 **עובד בתחום הפיקוח והבקרה** - במסגרת אישור היעדים הנבחרים לצורך קביעת המענק השנתי יוודא האורגן המאשר את היעדים, כי תגמול עובדים אלה לא יושפע מביצועי גורמים שאת פעילותם הם בודקים או מבקרים, ומדידת הביצועים שלהם תבסס על השגת יעדי היחידות שאליהן הם משתייכים.

20.7.3 **עובד בתחום השקעות שאינו בעל תפקיד מרכזי** - ראו סעיף 9.7.1 לעיל.

21. הוראות כלליות, שיקול דעת, תוקף ואחריות

- 21.1 מדיניות התגמול תהיה בתוקף למשך 3 שנים: 2020, 2021 ו-2022 ואחת לשלוש שנים לפחות תובא לאישור מחדש של האורגנים המוסמכים בחברה. בעת אישור מדיניות התגמול, יבחנו תנאי העסקה ביחס למקובל בקבוצות ההשוואה הרלבנטיות, באותה עת.
- 21.2 בלי לגרוע מהאמור בסעיף 21.1 לעיל, ועדת התגמול והדירקטוריון יבחנו, מעת לעת, ולפחות אחת לשנה, את יישומה של מדיניות התגמול וכן את הצורך בהתאמתה ועדכונה, אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתה או מטעמים אחרים. שינויים במדיניות התגמול, ככל שיהיו, יאושרו בהתאם להוראות הדין.
- 21.3 ביחס לכל שנה קלנדארית, האורגנים הרלוונטיים של החברה יהיו רשאים לסטות או לשנות את מדיניות התגמול במתכונתה הנוכחית, לפי שיקול דעתם, על אף האמור, ובהר כן, ועדת התגמול, הדירקטוריון ו/או המנכ"ל, לפי העניין, יהיו רשאים לשנות את מדיניות התגמול ביחס לנושאי המשרה ובלבד שהיקף השינוי השנתי הכולל ברכיבי התגמול לא יעלה על 10% ביחס לכל נושא משרה. שינוי לא מהותי בתנאי התגמול של נושא משרה, שכפוף למנכ"ל, לא יהיה טעון אישור של הדירקטוריון או ועדת תגמול אם אושר בידי המנכ"ל והוא בהתאם למדיניות התגמול. לעניין זה "שינוי לא מהותי" - שינוי שיביא לכך שהיקף השינוי השנתי הכולל ברכיבי התגמול לא יעלה על 5% ביחס לכל נושא משרה.
- 21.4 יצוין כי בהתאם להוראות הדין, לרבות חוק תגמול בכירים, החברה עשויה לשאת בעלויות נוספות בגין העסקתם של עובדים ונושאי משרה בה התאם לתנאי מדיניות זו.
- 21.5 יודגש, כי מסמך זה מהווה מסמך מדיניות וקווים מנחים ולפיכך אין בו כדי להקים כל זכות לעובדים ו/או לכל צד שלישי אחר, ובכלל כך לא תהיה למי מהם זכות לטעון כלפי החברה כי היא חייבת לפעול על פי מדיניות התגמול. ההוראות הקבועות בהסכמי העסקה, הסכמים קיבוציים ותוכניות התגמול האישיות שאושרו כדין גוברות על הוראות מדיניות התגמול.
- 21.6 יובהר כי יישום מדיניות תגמול זו יעשה בכפוף לכך שלא יהיה בכך משום הפרה של הוראות דין לרבות דיני העבודה בדגש על חוקי הגנת השכר, לרבות הכרעות של בית המשפט במקרים פרטניים או אישורים שניתנו על ידו.
- 21.7 מדיניות תגמול זו תגובה בנהלים אשר יכללו תיאור של הגורמים המעורבים בתהליך התכנון, האישור, והניטור של המדיניות ושל הסכמי התגמול.

22. הוראת מעבר

- 22.1 הוראות מדיניות תגמול זו יחולו על הסכמי תגמול שאושרו מיום התחילה ואילך, אלא אם כן נאמר אחרת.
- 22.2 בכפוף לאמור לעיל, למען הסר ספק, אין במדיניות התגמול כדי לפגוע בזכויות העובדים בקשר עם כהונתם והעסקתם בחברה, הקיימות ביום התחילה וכן בזכויות שנצברו ו/או נוצרו ו/או שיצברו בגין תקופות קודמות וזאת עד למועד התאמתם למדיניות או עד למועד הנדרש להתאמתן בהתאם להוראת הדין הרלבנטית כאמור (להלן: "זכויות שנצברו")²⁰.
- 22.3 יובהר כי זכויות שנצברו לא יילקחו בחשבון לצורך חישוב התקרות הקבועות במדיניות זו ביחס לתגמול גם אם מועד תשלומם בפועל מאוחר יותר ליום התחילה או למועד לכניסתה לתוקף של הוראת הדין, לרבות אופציות שהוענקו כאמור ושהתשלום בגינם הופרש.
- 22.4 יובהר כי אם וכאשר בהתאם לחוק תגמול בכירים, ההוצאה השנתית החזויה בגין תגמול של עובד תעלה על מגבלת התגמול, יפחת תגמול העובד בהתאם, באיזה מרכיבי התגמול שלו.
- 22.5 ככל שהוראות חוזר התגמול יתעדכנו בעתיד, ניתן יהיה להתאים את תנאי התגמול בהתאם, באישור ועדת התגמול והדירקטוריון.
- 22.6 החברה תהיה רשאית לשלם לבעל תפקיד מרכזי רכיב משתנה שנדחה וטרם שולם לו בהתאם להוראות סעיף 6(ג)(2)(ט)(1) לחוזר התגמול עד ליום 11 ביולי 2019 ושלפי הוראות חוזר התגמול אין חובה לדחותו.

20. מובהר כי אין בהוראות מדיניות התגמול כדי להחמיר מעבר להוראות המעבר הקבועות בחוזר התגמול ולתיקון לחוזר ולחוק תגמול בכירים, ואין בהן כדי לפגוע בזכויות שהוראות המעבר שנקבעו, לרבות ביחס לתקופות עבר, נועדו למנוע פגיעה בהן.

חלק ב

דוח הדירקטוריון

דוח הדירקטוריון על מצב ענייני התאגיד לתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021 (להלן: "דוח הדירקטוריון") סוקר את השינויים העיקריים בפעילות כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ (להלן: "החברה") בשנת 2021 (להלן: "תקופת הדוח").

דוח הדירקטוריון נערך בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970 דוח הדירקטוריון, ביחס לעסקי הביטוח, ערוך בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998 ובהתאם לחוזרי הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון (להלן: "ממונה").

תוכן עניינים

190	1. תיאור בעלי השליטה בחברה
190	2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד
190	2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות
202	2.2 נתונים עיקריים מהדוחות המאוחדים על המצב הכספי
206	2.3 מקורות מימון
207	3. התפתחויות ושינויים מהותיים בסביבה המאקרו כלכלית בתקופת הדוח
210	4. חשיפה לסיכוני שוק ודרכי ניהולם
211	4.1 האחראי על ניהול סיכוני שוק בתאגיד
211	4.2 מדיניות התאגיד בניהול סיכוני שוק והפיקוח עליהם
211	4.3 מבחני רגישות לסיכוני שוק
212	4.4 אירועים לאחר תקופת הדוח

1. תיאור בעלי השליטה בחברה

במכתב הממונה מיום 8 בדצמבר 2019, נקבע כי אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בחברה. לפרטים נוספים בדבר החזקות בחברה בתקופת הדוח ראה ביאור 1 בדוחות הכספיים.

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (למידע בדבר מגזרי הפעילות, ראה ביאור 5 בדוחות הכספיים)

א. תוצאות החברה בתקופת הדוח

הרווח הכולל לאחר מס לבעלי מניות החברה בתקופת הדוח הסתכם לסך של כ-1,402 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל בסך של כ-602 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

כך שהמרווח הפיננסי בביטוח חיים הסתכם לסך של כ-1,699 מיליוני ש"ח והכנסות מהשקעות שלא הוקצו למגזרים הסתכמו לסך של כ-844 מיליוני ש"ח לעומת מרווח פיננסי בסך של כ-981 מיליוני ש"ח והכנסות מהשקעות שלא הוקצו למגזרים בסך של כ-429 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

בנוסף, בתקופת הדוח התוצאות העסקיות של החברה מציגות המשך שיפור בהתאם לתוכנית האסטרטגית, כך שבתקופת הדוח חל שיפור בתוצאות החיתומיות בתחומי הפעילות כמפורט להלן בסעיפים 2.1.1-2.1.3. הפרמיות שהורוחו ברוטו, דמי הגמולים ותקבולים בגין חוזי השקעה בתקופת הדוח הסתכמו לסך של כ-27,178 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ-19,501 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של כ-39%. הגידול נובע בעיקר מתקבולים בגין מוצרי חיסכון טהור במגזר חיים, מגידול בדמי גמולים בגמל ובפנסיה וכן מגידול בפרמיות בביטוח כללי וביטוח חיים, תוך שמירה על רמת הוצאות הדומה לתקופה המקבילה אשתקד, למעט גידול בהוצאות התגמול המשתנה בתקופת הדוח לאור תוצאות החברה (לפרטים נוספים ראה ביאור 24 לדוחות הכספיים).

האמור לעיל הביא לירידה ביחס שבין סך הוצאות הנהלה וכלליות ועמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות לסך הפרמיות שהורוחו ברוטו, דמי הגמולים ותקבולים בגין חוזי השקעה, ליחס של כ-11% בתקופת הדוח מיחס של כ-15% בתקופה המקבילה אשתקד.

במהלך תקופת הדוח חל גידול בשיעור משמעותי בנכסים המנוהלים של הפנסיה והגמל. הגידול המשמעותי בנכסים המנוהלים מעבר להשפעה החיובית של התשואות בתקופת הדיווח נובע מהשיפור המשמעותי בהיקפי הנידוד הנכנס ומהמעבר לנידוד נטו חיובי. כמו כן, חל גידול משמעותי בהכנסות דמי הניהול הן בפנסיה והן בגמל ביחס לתקופה המדווחת אשתקד וכן גידול משמעותי ברווחיות המגזרים בהתאמה, ביחס לתקופה הקודמת אשתקד לפרטים נוספים ראה סעיף 2.1.1.3 ו-2.1.1.4 להלן.

השפעות אלו קוזזו בחלקן, מאחר ובתקופת הדוח החברה הגדילה את עתודות הביטוח בסך של כ-69 מיליוני ש"ח, לעומת הקטנת עתודות בסך של כ-410 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד כמפורט בטבלה להלן.

הנכסים המנוהלים על ידי החברה הסתכמו ביום 31 בדצמבר 2021 לסך של כ-286 מיליארדי ש"ח לעומת סך של כ-237 מיליארדי ש"ח ביום 31 בדצמבר 2020, גידול של כ-21%.

התשואה להון במונחים שנתיים בתקופת הדוח עמדה על שיעור של 22.3%, לעומת שיעור של 10.6% בתקופה המקבילה אשתקד, אשר הושפעה משוק ההון בשל משבר הקורונה.

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

א. תוצאות החברה בתקופת הדוח (המשך)

התוצאות בתקופת הדוח וברבעון ובתקופות המקבילות אשתקד, בהתאמה, כמפורט להלן, כוללות בין היתר, את ההשפעות המפורטות הבאות (לפרטים בדבר השפעות נוספות על תוצאות מגזרי הפעילות, ראה סעיף ג' להלן).

Q4		לשנת		במיליוני ש"ח
2020	2021	2020	2021	
ביטוח חיים -				
רווח (הפסד) בגין שינוי שיעור ריבית היוון בחישוב ההתחייבות להשלמה לעתודות לקיצבה ולגמלאות בתשלום				
108	(4)	144	83	
רווח (הפסד) בגין שינוי בעתודות לגמלה בעקבות הקטנת צפי ההכנסות העתידיות (פקטור K)				
112	74	(32)	28	
סך הכל השפעת השינויים בריבית על ההתחייבות להשלמה לעתודות לקיצבה ולגמלאות בתשלום⁽¹⁾				
220	71	112	111	
שינוי הנחות אחרות בחישוב התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה				
(9)	(28)	(9)	(28)	
שינוי אומדן משך תקופת תביעות אובדן כושר עבודה				
-	(59)	-	(59)	
סך הכל השפעות מיוחדות ביטוח חיים⁽¹⁾				
211	(16)	103	24	
השפעת השלכות ועדת וינוגרד וקמיניץ ובהתחשב בפסק דין שניתן למל"ל ⁽²⁾				
-	-	45	-	
השפעה ירידת הריבית על עתודות ביטוח כללי ⁽¹⁾				
(30)	17	(30)	(59)	
סך הכל השפעות מיוחדות ביטוח כללי				
(30)	17	15	(59)	
שינוי הנחות אקטואריות בבחינת נאותות העתודה (LAT)				
-	(76)	-	(76)	
השפעות פיננסיות בבחינת נאותות העתודה (LAT)				
(1)	38	292	42	
סך הכל סיעוד במגזר בריאות				
(1)	(38)	292	(34)	
סך הכל השפעות מיוחדות לפני מס				
180	(37)	410	(69)	

הערות:

- שינויים באומדנים ובהנחות עיקריות ששימשו בחישוב ההתחייבויות בעקבות השפעות פיננסיות לפרטים נוספים ראה ביאור 38(ה)1(ד) ובאור 38(ה)2(ה)4(א) בדוחות הכספיים השנתיים.
- בחודש ספטמבר 2020 ניתן פסק דין של בית המשפט העליון בתיק בו המוסד לביטוח לאומי היה צד לו, במסגרתו קבע בית המשפט, כי היה על המוסד לביטוח לאומי להעמיד את תביעת השיבוב שהגיש על בסיס ריבית היוון בשיעור של 3% (חלף ריבית היוון בשיעור של 2% שנדרשה על ידי המוסד לביטוח לאומי). זאת בהתאם למסקנות ועדת קמיניץ (להלן: "השלכות ועדות וינוגרד וקמיניץ").

ב. תוצאות החברה ברבעון

הרווח הכולל לאחר מס לבעלי מניות החברה ברבעון הנוכחי הסתכם לסך של כ-395 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל בסך של כ-682 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

תוצאות הרבעון הנוכחי התאפיינו בתשואות גבוהות בשוקי ההון וכן עליות ערך בהשקעות פיננסיות בלתי סחירות, כך שההכנסות מהשקעות שלא הוקצו למגזרים הסתכמו לסך של כ-213 מיליוני ש"ח וברבעון המקביל אשתקד היו אף גבוהות יותר והסתכמו לסך של כ-395 מיליוני ש"ח.

ברבעון הנוכחי הגדילה החברה את עתודות הביטוח בגין סביבת הריבית הנמוכה בסך של כ-37 מיליוני ש"ח וזאת לאחר קיצוז השפעת ירידת הריבית בעקבות עדכון אופן מדידת פרמיית אי-הנזילות, לעומת הקטנת עתודות בסך של כ-180 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, כמפורט בטבלה לעיל.

הפרמיות שהרווחו ברוטו, דמי הגמולים ותקבולים בגין חוזי השקעה בתקופת הדוח הסתכמו לסך של כ-8,232 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ-5,050 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול בשיעור של כ-63%, הגידול נובע בעיקר מתקבולים בגין מוצרי חיסכון טהור במגזר חיים, מגידול בדמי גמולים בגמל ובפנסיה וכן מגידול בפרמיות בביטוח חיים וביטוח כללי, תוך שמירה על רמת הוצאות הדומה לתקופה המקבילה אשתקד, למעט גידול בהוצאות התגמול המשטנה בתקופת הדוח לאור תוצאות החברה.

האמור לעיל הביא לירידה ביחס שבין סך הוצאות הנהלה וכלליות ועמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות לסך הפרמיות שהרווחו ברוטו דמי הגמולים ותקבולים בגין חוזי השקעה, ליחס של כ-10% ברבעון הנוכחי מיחס של כ-16% בתקופה המקבילה אשתקד.

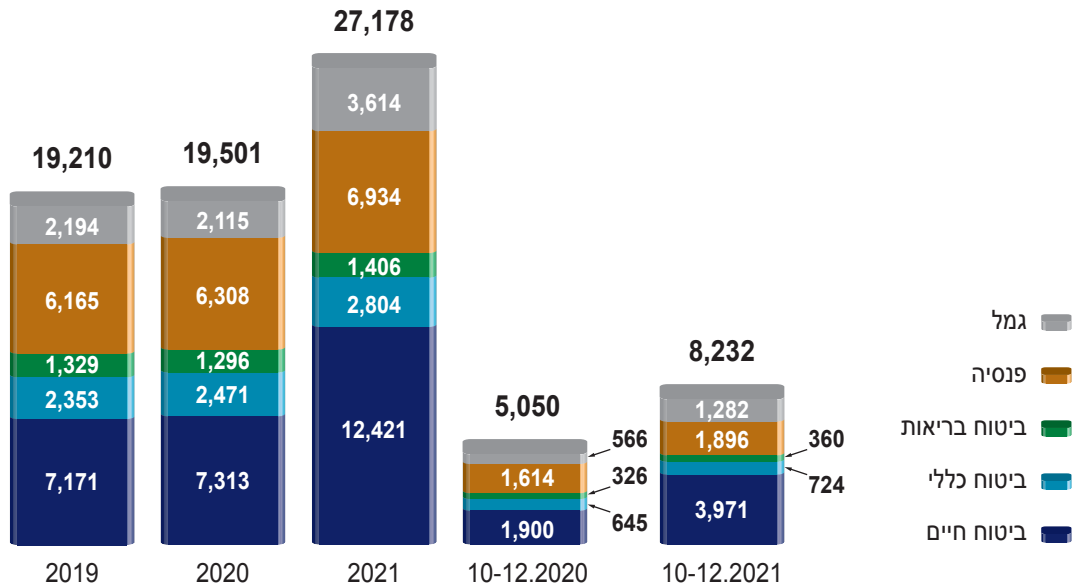
2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

ב. תוצאות החברה ברבעון (המשך)

התשואה להון במונחים שנתיים ברבעון הנוכחי עמדה על שיעור של 21.6%, לעומת שיעור של 48.6% בתקופה המקבילה אשתקד.

ג. פרטים עיקריים נוספים והשפעות עיקריות נוספות לפי מגזרים הפרמיות שהורווחו ברוטו, דמי הגמולים ותקבולים בגין חוזי השקעה:

להלן פירוט הרווח (הפסד) הכולל בחלוקה למגזרים:

במיליוני ש"ח	סעיף	Q4		לשנת		
		2020	2021	2019	2020	2021
ביטוח חיים	2.1.1.1	600	413	207	366	1,107
פנסיה	2.1.1.4	(3)	6	1	6	28
גמל	2.1.1.3	(3)	-	16	(2)	8
סך הכל חטיבת חיסכון ארוך טווח		595	420	223	370	1,143
ביטוח כללי	2.1.2	49	22	107	49	112
ביטוח בריאות	2.1.3	28	(13)	(452)	175	193
הוצאות מימון	2.1.6	37	57	212	143	186
אחר וסעיפים שאינם כלולים בתחומי הביטוח	2.1.4	380	187	488	381	808
סך הכל רווח כולל לפני מס		1,014	556	152	832	2,068
מיסים		330	160	59	226	661
סך הכל רווח הכולל לתקופה, נטו ממס		684	396	93	606	1,407
מיוחס לבעלי המניות של החברה		682	395	89	602	1,402
מיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה		2	1	4	4	5
תשואה להון במונחים שנתיים (באחוזים) *		48.6	21.6	1.8	10.6	22.3

* התשואה להון מחושבת על פי הרווח לתקופה המיוחס לבעלי המניות של החברה מחולק בהון לתחילת התקופה המיוחס לבעלי המניות של החברה

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

ד. אירועים אחרי תאריך המאזן

בתקופה שלאחר תאריך המאזן ועד סמוך למועד אישור הדוחות הכספיים חלו ירידות בשווקי ההון אשר התעצמו עם פרוץ המלחמה בין רוסיה לאוקראינה (לפרטים נוספים ראה ביאור 1(ה) להלן).

נרשמו תשואות ריאליות שליליות בפוליסות ביטוח משתתפות ברווחים אשר עד לכיסוי ההפסד, ימנעו מהחברה לגבות דמי ניהול משתנים אשר הסתכמו בסמוך למועד פירסום הדוח הכספי, בסך של כ-70 מיליוני ש"ח לפני מס.

לאחר תאריך הדיווח חלה עלייה של עקום הריבית חסרת הסיכון. בהמשך לאמור בביאור 38(ה) ו-1(ה) (2ה) בדוחות הכספיים, עלייה בשיעורי הריבית עשויה להביא, לקיטון בהתחייבויות לגמלאות בתשלום ובהתחייבות להשלמה לעתודות לקצבה, לרבות בגין שינוי פקטור K, בביטוח חיים, בהפרשות בביטוח סיעוד כחלק מבדיקת נאותות העתודה (LAT) ולקיטון בהתחייבויות הביטוח בביטוח כללי בענפים חובה וחבויות ותאונות אישיות.

בשלב זה, לא ניתן להעריך את השלכות הירידות בשווקים הפיננסיים והעלייה של עקום הריבית חסרת הסיכון בתקופה זו על תוצאות הרבעון הראשון לשנת 2022 ואין באמור כדי להוות כל הערכה לגבי תוצאותיה הכספיות הצפויות של החברה לשנת 2022 ועל יחס כושר פירעון כלכלי, וזאת בין היתר, לנוכח האי ודאות ביחס להשפעת ההתפתחויות האמורות על הערכת ההתחייבויות הביטוחיות של כלל ביטוח, בהתייחס להשפעת העלייה של עקום הריבית על שוים ההוגן של נכסי חוב ובהתייחס להמשך ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים.

2.1.1 חיסכון ארוך טווח

2.1.1.1 פעילות ביטוח חיים

הערה	Q4		לשנת		ביטוח חיים
	2020	2021	2020	2021	
פרמיות שהורוחו ברוטו	1,440	1,818	5,729	6,391	
הגידול בפרמיות בתקופת הדוח וברבעון, נובע בעיקר מחזרה לשוק העבודה שהגדילה את הפרמיות במוצרי מנהלים בביטוח חיים לעומת אשתקד, בשל משבר הקורונה.					
רווח (הפסד) כולל	600	413	366	1,107	
תקופת הדוח - הגידול ברווח בתקופת הדוח נובע בעיקר מגידול בהכנסות מהשקעות לרבות גידול ברווח הפיננסי בביטוח חיים שהסתכם לסך של כ-1,699 מיליוני ש"ח לעומת מרווח פיננסי בסך של כ-981 מיליוני ש"ח אשתקד. מתוך הסכום, בתקופת הדוח נגבו דמי ניהול משתנים בסך של כ-689 מיליוני ש"ח לעומת גביה בסך של כ-305 מיליוני ש"ח אשתקד. התשואה הריאלית ברוטו בפוליסות משתתפות ברווחים עמדה על שיעור של 13.37% לעומת שיעור של 6.38% אשתקד, בשל משבר הקורונה.	1.8%	1.6%	1.6%	1.5%	שיעור הפדיונות של פוליסות ביטוח החיים מעתודה ממוצעת במונחים שנתיים
רבעון - הקיטון ברווח ברבעון הנוכחי נובע בעיקר מגידול בעתודות לקצבה וגמלאות בתשלום בשל השפעות הפיננסיות ושינויי הנחות בסך של כ-16 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-211 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.	4,736	3,058	2,796	8,868	רווחי (הפסדי) השקעה שנזקפו למבוטחים לאחר דמי ניהול

להלן תיאור עיקרי התוצאות בביטוח חיים לפי סוגי מוצרים בהתאם לפרוט בביאור 20 לדוחות הכספיים:

הערה	2020	2021	ביטוח חיים
			פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר 1990
	175	167	פרמיות שהורוחו ברוטו
	389	448	רווח כולל
הגידול ברווח בתקופת הדוח לעומת התקופה המקבילה אשתקד נובע מגידול ברווח הפיננסי בתקופת הדוח שהסתכם לסך של כ-441 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-200 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד (ראה ביאור 20).			
מנגד, נרשם קיטון בעתודות בשל השפעות הפיננסיות ושינויי הנחות בעיקר גיל פרישה ושיעור מימוש בחישוב התחייבויות להשלמה לעתודה לקצבה בסך של כ-89 מיליוני ש"ח לעומת קיטון בעתודות בסך של כ-198 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.			

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.1.1 פעילות ביטוח חיים (המשך)

הערה	2020	2021	ביטוח חיים
			פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון שנמכרו מיום 1 בינואר 1991 ועד ליום 31 בדצמבר 2003
הגידול בפרמיות בתקופת הדוח, נובע בעיקר מחזרה לשוק העבודה שהגדילה את הפרמיות במוצרי מנהלים בביטוח חיים לעומת אשתקד, בשל משבר הקורונה.	1,580	1,607	פרמיות שהורוחו ברוטו
הגידול ברווח בתקופת הדוח לעומת התקופה המקבילה אשתקד נובע מגידול בדמי הניהול המשתנים אשר הסתכמו לסך של כ-689 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-305 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.	193	810	רווח כולל
מנגד, חל גידול בעתודות בתקופת הדוח בשל השפעות הפינסיות ושינוי הנחות בחישוב התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה בעיקר בגין גיל פרישה ושיעורי מימוש בסך של כ-21 מיליוני ש"ח לעומת גידול בהתחייבויות בסך של כ-95 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד בשל השפעות פינסיות והתאמת נכסים להתחייבויות ושינוי הנחות בחישוב התחייבויות להשלמה לקיצבה.			
			שנמכרו מיום 1 בינואר 2004
הגידול בפרמיות בתקופת הדוח, נובע בעיקר מחזרה לשוק העבודה שהגדילה את הפרמיות במוצרי מנהלים בביטוח חיים לעומת אשתקד, בשל משבר הקורונה.	3,262	3,852	פרמיות שהורוחו ברוטו
	(169)	(165)	הפסד כולל
			פוליסות ללא מרכיב חיסכון
			כיסוי לסיכון הנמכר
			כפוליסה בודדת (פרט)
	645	700	פרמיות שהורוחו ברוטו
הקיטון בהפסד נובע בעיקר מגידול ברווח מסיכון	(44)	-	רווח (הפסד) כולל
			כיסוי לסיכון הנמכר
			כפוליסה קבוצתית
	69	61	פרמיות שהורוחו ברוטו
הקיטון בהפסד ומעבר לרווח נובע בעיקר מגידול ברווח מסיכון	(4)	14	רווח (הפסד) כולל

2.1.1.2 נתונים בדבר הפרמיות שהורוחו, דמי הניהול ומרווח פיננסי¹:

Q4		לשנת			
2020	2021	2019	2020	2021	
305	261	485	305	689	דמי ניהול משתנים
127	148	466	485	573	דמי ניהול קבועים
432	409	952	790	1,261	סך כל דמי ניהול
553	592	1,281	981	1,699	סך הכל מרווח פיננסי ודמי ניהול
1,265	1,387	5,283	5,094	5,175	פרמיות שוטפות
175	431	703	634	1,216	פרמיות חד פעמיות
1,440	1,818	5,986	5,729	6,391	סך הכל פרמיות שהורוחו ברוטו
10	8	80	44	37	פרמיות שוטפות
450	2,145	1,105	1,540	5,993	פרמיות חד פעמיות
461	2,153	1,185	1,584	6,030	סך הכל פרמיות בגין חיסכון טהור

1. המרווח הפיננסי כולל רווחים (הפסדים) מהשקעות שנזקפו לרווח כולל אחר, אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות. המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות. בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים על בסיס הקטנת הזקיפה לחיסכון במערכות החברה.

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.1.2 נתונים בדבר הפרמיות שהורווחו, דמי ניהול ומרווח פיננסי (המשך)

פרטים בדבר שיעורי התשואות בפוליסות משתתפות ברווחים

פוליסות שהוצאו בשנים 1992-2003 (קרן י')

Q4			לשנת			
2019	2020	2021	2019	2020	2021	
4.02	8.81	4.65	12.59	6.38	13.37	תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול
3.33	7.78	3.87	10.44	4.92	10.84	תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול
3.81	8.81	4.85	12.93	5.74	16.09	תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול
3.12	7.78	4.08	10.78	4.29	13.50	תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול

פוליסות שהוצאו החל משנת 2004 (קרן י' החדשה)

Q4			לשנת			
2019	2020	2021	2019	2020	2021	
3.88	8.74	4.22	12.53	6.37	11.64	תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול
3.62	8.47	3.99	11.36	5.29	10.62	תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול
3.68	8.74	4.42	12.87	5.74	14.32	תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול
3.41	8.47	4.19	11.70	4.66	13.27	תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול

2.1.1.3 פעילות הגמל

הערה	Q4		לשנת		
	2020	2021	2020	2021	
המעבר לרווח בתקופת הדוח וברבעון נובע מגידול בהכנסות מדמי ניהול כתוצאה מגידול בתיק המנוהל וכן מגידול בהכנסות מהשקעות בתיק הנוסטרו ביחס לאשתקד.	(3)	0	(2)	8	רווח (הפסד) כולל
הגידול נובע מגידול בהפקדות השוטפות ובהפקדות החד פעמיות לפי סעיף 190.	567	1,282	2,115	3,614	דמי גמולים

2.1.1.4 פעילות הפנסיה

הערה	Q4		לשנת		
	2020	2021	2020	2021	
הגידול ברווח בתקופת הדוח וברבעון נובע מגידול בהכנסות מדמי ניהול כתוצאה מגידול בתיק המנוהל וכן מגידול בהכנסות מהשקעות בתיק הנוסטרו ביחס לאשתקד.	(3)	6	6	28	רווח (הפסד) כולל
	1,613	1,896	6,308	6,934	דמי גמולים

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.2 ביטוח כללי - להלן התפלגות הפרמיות והרווח הכולל:

הערה	Q4 2020	Q4 2021	2020	2021	
ביטוח כללי					
תקופת הדוח והרבעון - הגידול בפרמיה נובע מגידול בכמות הפוליסות שנמכרו ברוב הענפים בעיקר מעסקי הפרט מרכב חובה ורכב רכוש וכן מעליות בפרמיה באחריות דירקטורים ומגידול בעסקים הגדולים.	564	612	2,592	2,942	פרמיות ברוטו
תקופת הדוח - הגידול ברווח בתקופת הדוח נובע בעיקר מגידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות הנובעות מהיוון והצמדה לעומת תקופה מקבילה אשתקד, שהושפעה בשל משבר הקורונה. בנוסף חל שיפור חיתומי בעיקר בענפי חבויות ורכוש מנגד, חלה הרעה חיתומית ברכב חובה וברכב רכוש ובוצעה הגדלת עתודות בשל השפעת סביבת הריבית בסך של כ-59 מיליוני ש"ח לעומת הקטנת עתודות בגין השלכות ועדת וינוגרד של כ-45 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.	48	22	49	112	רווח כולל
הרבעון - הקיטון ברווח נובע בעיקר מהרעה חיתומית בעיקר ברכב חובה ורכב רכוש. מנגד בוצעה הקטנת עתודות בשל השפעת סביבת הריבית בסך של כ-17 מיליוני ש"ח.					
רכב רכוש					
הגידול בפרמיה בתקופת הדוח וברבעון הנוכחי נובע בעיקר מעסקי הפרט, מרכב מסחרי וביטוח חקלאי.	156	174	686	790	פרמיות ברוטו
תקופת הדוח - הקיטון ברווח והמעבר להפסד בתקופת הדוח נובע בעיקר מירידה בפרמיה הממוצעת ומגידול בשכיחות התביעות ובתביעה הממוצעת. התקופה המקבילה אשתקד התאפיינה בירידה בשכיחות התביעות בשל מדיניות הסגרים בעקבות משבר הקורונה, השפעה זו קוזזה בחלקה בשל גידול בהכנסות מהשקעות.	12	(45)	55	(35)	רווח כולל לפני מס
הרבעון - הקיטון ברווח והמעבר להפסד בתקופת הדוח נובע בעיקר מירידה בפרמיה הממוצעת ומגידול בשכיחות התביעות ובתביעה הממוצעת. התקופה המקבילה אשתקד התאפיינה בירידה בשכיחות התביעות בשל מדיניות הסגרים בעקבות משבר הקורונה					
	67%	100%	63%	82%	LR ברוטו
	57%	96%	54%	77%	LR בשייר
	97%	130%	90%	110%	CR ברוטו
	97%	128%	90%	109%	CR בשייר

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.2 ביטוח כללי - להלן התפלגות הפרמיות והרווח הכולל (המשך)

הערה	Q4 2020	Q4 2021	2020	2021	
רכב חובה					
הגידול בפרמיות בתקופת הדוח וברבעון נובע בעיקר מעסקי הפרט.	108	120	532	599	פרמיות ברוטו
תקופת הדוח - המעבר להפסד בתקופת הדוח נובע בעיקר מעלייה בתביעה הממוצעת וחזרה לשכיחות התביעות שמאפיינת את התקופה של טרום קורונה וכן מהגדלת עתודות בשל השפעת סביבת הריבית בסך של כ-19 מיליוני ש"ח לעומת הקטנת עתודות בגין השלכות ועדת וינוגרד של כ-33 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. מנגד חל גידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות הנובעות מהיוון והצמדה לעומת תקופה מקבילה אשתקד, שהושפעה בשל משבר הקורונה.	30	(21)	34	(24)	רווח (הפסד) כולל
הרבעון - המעבר להפסד נובע בעיקר מהרעה חיתומית ביחס לאשתקד שקוזזה בחלקה מהקטנת עתודות בשל השפעת סביבת הריבית בסך של כ-13 מיליוני ש"ח.					
ענפי רכוש ואחרים					
הגידול בפרמיות בתקופת הדוח וברבעון נובע בעיקר מגידול בעסקים גדולים.	178	194	836	932	פרמיות ברוטו
תקופת הדוח - הגידול ברווח נובע בעיקר משיפור ברווח החיתומי ומגידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות הנובעות מהיוון והצמדה. מנגד בוצעה הגדלת עתודות בשל השפעת סביבת הריבית בסך של כ-8 מיליוני ש"ח.	7	12	45	78	רווח (הפסד) כולל
	55%	62%	32%	39%	LR ברוטו
	48%	57%	34%	35%	LR בשייר
	85%	89%	59%	63%	CR ברוטו
	95%	91%	79%	74%	CR בשייר
ביטוח אשראי					
	30	31	115	123	פרמיות ברוטו
תקופת הדוח - הגידול ברווח נובע בעיקר מהגדלת עתודות ביטוח אשתקד בשל משבר הקורונה.	15	12	29	41	רווח כולל
	(13%)	13%	21%	23%	LR בשייר
	0%	38%	45%	48%	CR בשייר
ענפי חבויות					
הגידול בפרמיות בתקופת הדוח נובע בעיקר מגידול בעסקים גדולים.	92	94	423	498	פרמיות ברוטו
תקופת הדוח - המעבר לרווח נובע בעיקר משיפור ברווח החיתומי וכן מגידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות הנובעות מהיוון והצמדה. מנגד בוצע הגדלת עתודות בשל השפעת סביבת הריבית בסך של כ-32 מיליוני ש"ח. למול הקטנת עתודות בגין השלכות ועדת וינוגרד בסך של כ-12 מיליוני ש"ח אשתקד.	(15)	64	(114)	52	רווח (הפסד) כולל
הרבעון - המעבר לרווח נובע בעיקר משיפור ברווח החיתומי וכן מגידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות הנובעות מהיוון והצמדה.					

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.3 ביטוח בריאות

הערה	Q4		לשנת		
	2020	2021	2020	2021	
תקופת הדוח וברבעון - בתקופת הדוח וברבעון נרשם גידול בפרמיות בפעילות הפרט ובענף נסיעות לחול.	326	362	1,296	1,406	פרמיות שהורווחו ברוטו
תקופת הדוח - הגידול ברווח בתקופת הדוח נובע בעיקר מגידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות בתקופת הדוח, לעומת הפסדים מהשקעות בתקופה המקבילה אשתקד בשל משבר הקורונה. ומנגד הגידול ברווח קוזז מגידול בהפרשה בגין בדיקת נאותות העתודות (LAT) בסך של כ-34 מיליוני ש"ח, לעומת קיטון בהפרשה בסך של כ-292 מיליוני ש"ח אשתקד.	28	(13)	175	193	רווח (הפסד) כולל
כמו כן חל קיטון בהפסד החיתומי בקולקטיבים בעיקר בתיק מכבי (נמצא ב-run-off), כאשר בתקופה הנוכחית ההפסד החיתומי בתיק מכבי הסתכם לסך של כ-7 מיליוני ש"ח לעומת הפסד חיתומי של כ-43 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.					
רבעון - המעבר מרווח להפסד ברבעון הנוכחי נובע בעיקר מגידול בהפרשה בגין בדיקת נאותות העתודות (LAT) בסך של כ-38 מיליוני ש"ח, לעומת גידול בהפרשה בסך של כ-1 מיליוני ש"ח ברבעון המקביל אשתקד. השפעה זו קוזזה מגידול בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות ברבעון הנוכחי, לעומת רבעון מקביל אשתקד. וכן מגידול בהפסד החיתומי של הקולקטיבים בתקופה הנוכחית לעומת תקופה מקבילה אשתקד.					

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.3 ביטוח בריאות (המשך)

הערה	Q4		לשנת		
	2020	2021	2020	2021	
					ענף סיעוד - רווח כולל פרט
<p>תקופת הדוח - הקיטון ברווח נובע בעיקר מגידול בהפרשה בשל בדיקת נאותות העתודות (LAT) אשר השפיעה על הרווח הכולל בתקופת הדוח בסך של כ-43 מיליוני ש"ח, לעומת קיטון בהפרשה בסך של כ-284 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. השפעה זו קוזזה בחלקה מהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות בתקופת הדוח לעומת הפסדים מהשקעות בתקופה המקבילה אשתקד. ובנוסף מעבר לרווח חיתומי בתקופה הנוכחית לעומת הפסד חיתומי שנובע מהתפתחות שלילית בתביעות בתקופה המקבילה אשתקד.</p> <p>רבעון - ברבעון הנוכחי חל גידול בהפרשה בשל בדיקת נאותות העתודות (LAT) אשר השפיעה על הרווח הכולל בסך של כ-45 מיליוני ש"ח, לעומת גידול בהפרשה בסך של כ-4 מיליוני ש"ח ברבעון המקביל אשתקד. השפעה זו קוזזה בחלקה מהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות ברבעון הנוכחי לעומת הפסדים מהשקעות ברבעון המקביל אשתקד, ובנוסף מעבר לרווח חיתומי ברבעון הנוכחי לעומת הפסד חיתומי שנובע מהתפתחות שלילית ברבעון המקביל אשתקד.</p>	(17)	(17)	187	73	
<p>תקופת הדוח - המעבר לרווח בתקופת הדוח לעומת הפסד בתקופה המקבילה אשתקד נובע בעיקר מהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות לעומת הפסדים מהשקעות בתקופה המקבילה אשתקד, ובנוסף מקיטון בהפסד חיתומי בתיק מכבי בסך של כ-43 מיליוני ש"ח בתקופה מקבילה אשתקד לעומת הפסד חיתומי של כ-7 מיליוני ש"ח בתקופה הנוכחית.</p> <p>רבעון - המעבר מרווח להפסד ברבעון הנוכחי לעומת רבעון מקביל אשתקד נובע בעיקר בהפסד חיתומי עקב הרעה בהתפתחות התביעות.</p>	7	(10)	(89)	42	קולקטיבים, לרבות קופות חולים

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.3 ביטוח בריאות (המשך)

הערה	Q4		לשנת		
	2020	2021	2020	2021	
					ענף מחלות ואשפוז - רווח כולל
					זמן ארוך
תקופת הדוח - הגידול ברווח בתקופת הדוח נובע בעיקר מהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות בתקופת הדוח לעומת הפסד מהשקעות המקבילה אשתקד, אשר קוזז בחלקו מקיטון ברווח החיתומי לעומת תקופה מקבילה אשתקד שנבע בעיקר מעדכון אקטוארי בענף ניתוחים והוצאות רפואיות שהגדיל את הרווח בתקופה המקבילה אשתקד.	39	22	78	90	
רבעון - הקיטון ברווח ברבעון הנוכחי לעומת רבעון מקביל אשתקד נובע מקיטון ברווח החיתומי ברבעון הנוכחי לעומת רבעון מקביל אשתקד שנבע בעיקר מעדכון אקטוארי בענף ניתוחים והוצאות רפואיות שהגדיל את הרווח ברבעון המקביל אשתקד, ובנוסף מקיטון בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות ברבעון הנוכחי לעומת הכנסות מהשקעות ברבעון מקביל אשתקד.					
תקופת הדוח - הגידול בהפסד בענף נסיעות לחו"ל נובע בעיקר מקיטון בהכנסות מהשקעות העודפות על ההכנסות הנדרשות לכיסוי הגידול בהתחייבויות הביטוחיות לעומת התקופה המקבילה אשתקד ובנוסף מגידול בהפסד החיתומי שנבע מהרעה בהתפתחות התביעות ביחס לתקופה מקבילה אשתקד.	-	(9)	(1)	(14)	זמן קצר
רבעון - ההפסד בענף נסיעות לחו"ל ברבעון הנוכחי נובע בעיקר מהרעה בהתפתחות התביעות ביחס לרבעון מקביל אשתקד.					

פרטים בדבר רווחי ההשקעה שנזקפו למבטחים בפוליסות ביטוח בריאות מסוג סיעוד משתתף ברווחים:

פוליסות סיעוד משתתף ברווחים מסוג פרט וקולקטיב				במיליוני ש"ח
Q4		לשנת		
2020	2021	2020	2021	
94	52	63	157	רווחי ההשקעה שנזקפו למבטחים

2.1.4 אחר וסעיפים שאינם כלולים בתחומי הביטוח

הערה	Q4		לשנת		במיליוני ש"ח
	2020	2021	2020	2021	
תקופת הדוח - הגידול ברווח בתקופת הדוח נובע בעיקר מהכנסות מהשקעות בסך של כ-844 מיליוני ש"ח בתקופת הדוח לעומת הכנסות מהשקעות בסך של כ-429 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.	380	187	381	808	סך הכל רווח כולל לפני מס
רבעון - הקיטון ברווח ברבעון נובע בעיקר מהכנסות מהשקעות בסך של כ-213 מיליוני ש"ח בתקופת הדוח לעומת הכנסות מהשקעות בסך של כ-395 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.					

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

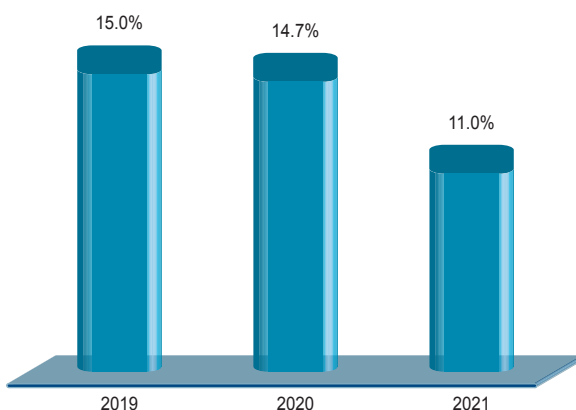
2.1 מידע כספי לפי תחומי הפעילות (המשך)

2.1.5 הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות בתקופת הדוח הסתכמו לסך של כ-973 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-934 מיליוני ש"ח אשתקד, וברבעון לסך של כ-290 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-278 מיליוני ש"ח אשתקד.

הגידול בהוצאות בתקופת הדוח וברבעון, נובע בעיקר מעלויות שכר משתנות לאור התוצאות הכספיות בשנה הנוכחית (לפרטים נוספים ראה ביאור 24 לדוחות הכספיים) וכן מצמצום בהוצאות הנהלה וכלליות אשתקד בשל משבר הקורונה.

שיעור הוצאות ועמלות ביחס להכנסות
בשנים 2021-2019

2.1.6 הוצאות המימון בפעילות שאינה מוקצית למגזרים

הוצאות המימון הסתכמו בתקופת הדוח לסך של כ-186 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-143 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הגידול בתקופת הדוח נובע מעלייה של 2.4% במדד המחירים הידוע לצרכן, לעומת ירידה של 0.6% אשתקד. בנוסף, הגידול נובע מעלות החלפת כתבי התחייבות נדחים בסך של כ-17 מיליוני ש"ח ללא השפעה על התקופה המקבילה אשתקד. לפרטים נוספים אודות ההנפקה ראה ביאור 25 בדוחות הכספיים.

ברבעון הסתכמו ההוצאות לסך של כ-57 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ-37 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

הגידול בהוצאות המימון ברבעון נובע בעיקר מעלות החלפת כתבי התחייבות נדחים כאמור לעיל, וכן מעלייה של 0.2% במדד המחירים לצרכן לעומת התקופה המקבילה אשתקד בה לא היה שינוי במדד.

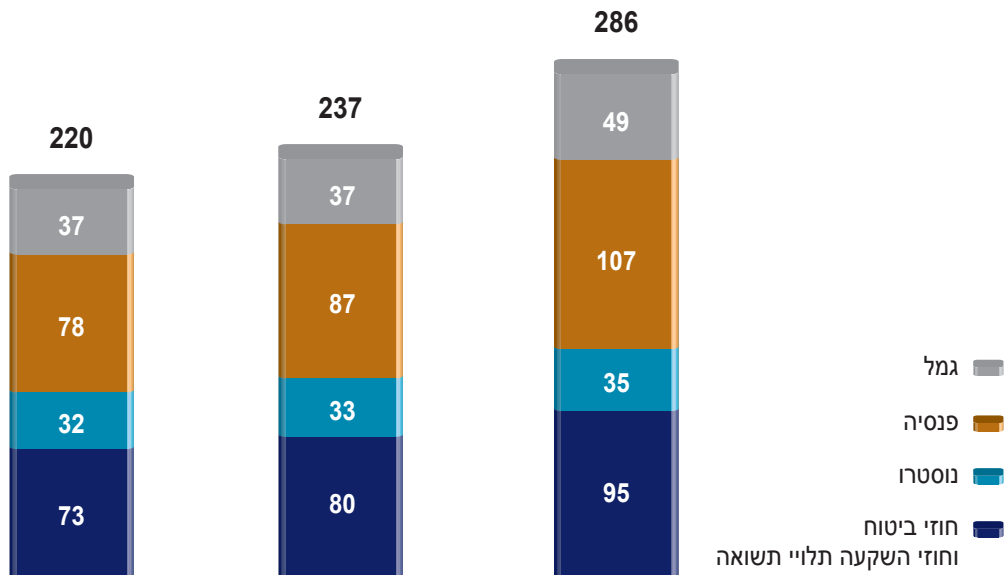
2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.2 נתונים עיקריים מהדוחות המאוחדים על המצב הכספי

2.2.1 נכסים מנוהלים

שעור השינוי %	ליום 31 בדצמבר		במיליוני ש"ח
	2020	2021	
6	33,183	35,201	השקעות פיננסיות אחרות
			נכסים מנוהלים עבור אחרים (שאינם נוסטרו) בקבוצה (במיליוני ש"ח):
20	79,565	95,457	עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
30	37,348	48,706	עבור עמיתי קופות גמל ⁽¹⁾
23	86,859	106,808	עבור עמיתי קרנות פנסיה ^(*)
23	203,772	250,971	סך הכל נכסים מנוהלים עבור אחרים
21	236,955	286,172	סך הכל נכסים מנוהלים
13	12,014	13,573	(*) מתוך הסכום, סך הנכסים המנוהלים על ידי עתודות הוותיקה

1. הדוחות הכספיים המאוחדים אינם כוללים את הנכסים המנוהלים בקופות הגמל (למעט בגין קופת גמל שכלל ביטוח קיבלה על עצמה התחייבות לתשואה שנתית מינימלית מובטחת) וקרנות הפנסיה. לפרטים נוספים, ראה ביאור 3(א)(2) בדוחות הכספיים השנתיים.

2.2.2 התחייבויות פיננסיות

נכון לתאריך המאזן, לקבוצה קיימים כתבי התחייבות נדחים שהונפקו לצרכי הון ויתרות המשמשות לפעילות השוטפת, לחברה אין יתרות חוב מלבד יתרות לפעילות שוטפת.

2.2.3 הון ודרישות הון

א. דרישות הון בהתאם להוראות ליישום משטר כושר פירעון כלכלי (ראה סעיף 1 להלן)

על חברות הביטוח בקבוצה חלות הוראות משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II בהתאם להוראות חוזר הממונה "תיקון החוזר המאוחד לעניין הוראות ליישום משטר כושר פירעון כלכלי של חברת ביטוח מבוסס Solvency II שפורסם ביום 14 באוקטובר 2020.

ביום 14 במרס 2021 פורסם מכתב הממונה ובו נדחה מועד הדיווח והפרסום של דוח יחס כושר פירעון כלכלי ליום 31 בדצמבר 2020 עד ליום 30 ביוני 2021. בנוסף נקבע כי החברה רשאית לא לפרסם לציבור דוח יחס כושר פירעון כלכלי ליום 30 ביוני 2021.

ביום 30 ביוני 2021 אישרה ופירסמה כלל ביטוח את דוח יחס כושר פירעון כלכלי ליום 31 בדצמבר 2020 אשר מפורסם באתר האינטרנט של הקבוצה בכתובת

<https://www.clalbit.co.il/aboutclalinsurance/financialstatementsandpressrelease/>

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)
2.2 נתונים עיקריים מהדוחות המאוחדים על המצב הכספי (המשך)
2.2.3 הון ודרישות הון (המשך)

א. דרישות הון בהתאם להוראות ליישום משטר כושר פירעון כלכלי (המשך)

בהתאם להוראות החוזר המאוחד, כלל ביטוח ביצעה חישוב פנימי לא מבוקר ולא סקור של יחס כושר הפירעון הכלכלי ליום 30 ביוני 2021 שדווח לממונה ולהערכתה אין בו שינוי מהותי באשר למצב ההון של כלל ביטוח בהשוואה לדוח יחס כושר פירעון ליום 31 בדצמבר 2020.

יצוין, כי בתקופה שלאחר ה-30 ביוני 2021 ועד לתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021, חלה ירידה בעקום הריבית חסרת הסיכון שהינה בעלת השפעה שלילית על יחס כושר הפירעון ומנגד, צפויה השפעה מקזזת כתוצאה מעליות בשווקי ההון, אשר השפיעו, בין היתר, על גובה דמי ניהול המשתנים בשנת הדוח. בנוסף חלו שינויים אחרים כמתואר בסעיף 2.1 א לעיל.

עוד יצוין שבחודש פברואר 2022, פרסם הממונה תיקון להוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - פרמיית אי נזילות (להלן: "התיקון לאומדן"). מטרת התיקון לאומדן היא, עדכון אופן אמידה של פרמיית אי-הנזילות המתווספת לריבית חסרת סיכון. בהתאם לסוג ההתחייבות, ומשמשת, בין היתר, לחישוב בדיקת נאותות העתודה בביטוח חיים ובריאות (LAT), כמפורט בביאור 3(ד)1(ד) ולחישוב עתודה מינימאלית בביטוח כללי (על פי נוהג מיטבי), כמפורט בביאור 38(ה)2(ה)4 להדוחות הכספיים וזאת לאור חלופת תקופה משמעותית מהתקופה בה גובשה הנוסחה הקיימת, כחלק מההיערכות ליישום IFRS17 (ראה ביאור 4(1) בדוחות בכספיים) ונוכח הצטברות של שיטות ומדדי ייחוס פוטנציאליים נוספים.

התיקון נכנס לתוקף החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2021 ובהתאם להנחיות רשות שוק ההון, השינוי נעשה בדרך של שינוי אומדן חשבונאי מכאן ואילך והביא לכך שפרמיית אי-הנזילות ליום 31 לדצמבר 2021 תעמוד על 0.54% לעומת 0.26%.

שינוי תיקון האומדן אינו מתייחס ישירות לחישוב יחס כושר הפירעון אך ייתכנו השפעות לא ישירות שאינן מהותיות. בשלב זה, לא ניתן להעריך את השפעת מכלול ההשלכות האמורות לעיל על יחס כושר הפירעון ליום 31 בדצמבר 2021, לרבות בגין גובה ה"ניכוי" כמתואר בביאור 16(ה)6 בדוחות הכספיים, ולפיכך אין באמור כדי להוות כל הערכה לגבי יחס כושר הפירעון של החברה לשנת 2021.

יצוין כי חישוב יחס כושר הפירעון הכלכלי מבוסס על נתונים ומודלים העשויים להיות שונים מאלה בהם עושה החברה שימוש במסגרת הדיווח הכספי, ואשר מתבססים, בין היתר, על תחזיות והנחות הנשענות, בעיקרן על ניסיון העבר. בפרט, וכמפורט בחוזר משטר כושר פירעון כלכלי, חישוב יחס כושר הפירעון הכלכלי, מבוסס, במידה רבה, על מודל חישוב הערך הגלום. לפרטים נוספים בדבר דרישות ההון שחלות על חברות בקבוצה ראה ביאור 16(ה) בדוחות הכספיים השנתיים.

למידע נוסף, לרבות תיאור כללי של משטר כושר פירעון כלכלי, העקרונות הכלליים עליהם מבוסס המשטר, מתודולוגיית החישוב של המאזן הכלכלי ושל ההון הנדרש לכושר פירעון, הוראות לתקופת הפריסה, סקירה כללית של הוראות הממונה על שוק ההון הקשורות לדוח יחס כושר פירעון כלכלי, הגדרות מושגים מרכזיים, הערות והבהרות יש לקרוא גם את סעיפים 1, 3.1, 4.1 ו-5.1 לדוח יחס כושר פירעון כלכלי של כלל ביטוח ליום 31 בדצמבר 2020.

החישוב שערכה כלל ביטוח ליום 31 בדצמבר 2020 בוקר² על ידי רואי החשבון המבקרים.

להלן נתונים אודות יחס כושר פירעון וסף הון של כלל ביטוח לפי משטר Solvency II.

2. הביקורת נערכה בהתאם לתקן הבטחת מהימנות בינלאומי ISAE 3400 - בדיקה של מידע כספי עתידי

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.2 נתונים עיקריים מהדוחות המאוחדים על המצב הכספי (המשך)

2.2.3 הון ודרישות הון (המשך)

א. דרישות הון בהתאם להוראות ליישום משטר כושר פירעון כלכלי (המשך)

1. יחס כושר פירעון כלכלי

2019	2020	ליום 31 בדצמבר
מבוקר		במיליוני ש"ח
12,082	12,957	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון
7,673	8,449	הון נדרש לכושר פירעון
4,409	4,509	עודף
157%	153%	יחס כושר פירעון כלכלי (באחוזים)

השפעת פעולות הוניות מהותיות שהתרחשו בתקופה שבין תאריך החישוב לתאריך פרסום דוח יחס כושר פירעון כלכלי של החברה

450	(112)	גיוס (פירעון) מכשירי הון
12,532	12,845	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון
4,859	4,396	עודף
163%	152%	יחס כושר פירעון כלכלי (באחוזים)

לפרטים בדבר יחס כושר הפירעון ללא יישום הוראות מעבר לתקופת הפריסה, וללא התאמת תרחיש מניות ובדבר יעד יחס כושר הפירעון ומגבלות החלות על החברה לעניין חלוקת דיבידנד ראה סעיף 3 להלן. לאירועים בתקופת הדוח ולאחר תאריך הדוח ולהשפעתם הפוטנציאלית על יחס כושר הפירעון ראה סעיף 2.1 (א)-(ד) לעיל.

2. סף ההון (MCR)

2019	2020	ליום 31 בדצמבר
מבוקר		במיליוני ש"ח
1,918	2,112	סף ההון (MCR)
8,629	9,165	הון עצמי לעניין סף ההון

3. יחס כושר פירעון ללא יישום הוראות המעבר לתקופת הפריסה וללא התאמת תרחיש מניות

בהתאם למכתב שפירסמה הרשות, בחודש אוקטובר 2017, (להלן: "המכתב") חברת ביטוח תהיה רשאית לחלק דיבידנד רק אם לאחר ביצוע החלוקה יש לחברה יחס כושר פירעון לפי משטר כושר פירעון כלכלי בשיעור של לפחות 100%, כשהוא מחושב ללא הוראות המעבר ובכפוף ליעד יחס כושר פירעון שקבע דירקטוריון חברת הביטוח. היחס האמור יחושב ללא ההקלה שניתנה בגין הפרש מקורי המיוחס לרכישת פעילות של קופות גמל וחברות מנהלות. בנוסף, נקבעו במכתב הוראות דיווח לממונה.

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)
2.2 נתונים עיקריים מהדוחות המאוחדים על המצב הכספי (המשך)
2.2.3 הון ודרישות הון (המשך)

א. דרישות הון בהתאם להוראות ליישום משטר כושר פירעון כלכלי (המשך)

3. יחס כושר פירעון ללא יישום הוראות המעבר לתקופת הפריסה וללא התאמת תרחיש מניות (המשך)

להלן נתונים על יחס כושר פירעון כלכלי של החברה כשהוא מחושב ללא הוראות לתקופת הפריסה והתאמת תרחיש מניות.

יחס כושר פירעון ללא יישום הוראות המעבר לתקופת הפריסה וללא התאמת תרחיש מניות		
2019	2020	ליום 31 בדצמבר
מבוקר		במיליוני ש"ח
9,267	9,686	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון
9,588	10,509	הון נדרש לכושר פירעון
(321)	(823)	גירעון
97%	92%	יחס כושר פירעון כלכלי באחוזים
השפעת פעולות הוניות מהותיות שהתרחשו בתקופה שבין תאריך החישוב לתאריך פרסום דוח יחס כושר פירעון כלכלי של החברה		
450	(112)	גיוס (פירעון) מכשירי הון
9,717	9,585	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון
129	(925)	עודף (גירעון)
101%	91%	יחס כושר פירעון כלכלי באחוזים

עודף ההון לאור פעולות הוניות שהתרחשו בתקופה שבין תאריך החישוב לתאריך פרסום דוח יחס כושר פירעון כלכלי, ביחס ליעד הדירקטוריון (ראה סעיף ב' להלן):

108%	-	יעד יחס כושר הפירעון הכלכלי של הדירקטוריון (אחוזים) *
(638)	-	חוסר הון ביחס ליעד

* עבור שנת 2020 נקבעו יעדי הון כמפורט בסעיף ב' להלן. לא נקבעו יעדים עבור יחס כושר פירעון ללא יישום הוראות המעבר לתקופת הפריסה, כאשר יחס זה יבנה בהתאם ליעדים אלו עד לתום שנת 2032.

ב. יעד ההון של החברה

מדיניות ההנהלה היא להחזיק בסיס הון איתן במטרה להבטיח את כושר הפירעון שלה ויכולתה לעמוד בהתחייבויותיה למבוטחים ולשאר בעלי העניין, לשמר את יכולת החברה להמשיך את פעילותה כדי שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה וכן על מנת לתמוך בפעילות עסקית עתידית. החברה כפופה לדרישות הון הנקבעות על ידי הממונה.

בחודש יוני 2021 דירקטוריון החברה דן במדיניות ניהול הון וקבע יעדי ניהול הון אשר על פיהן טווח המטרה ליחס כושר פירעון כלכלי של כלל ביטוח יעמוד בטווח של 150%-170%. בנוסף, קבע יעד יחס כושר פירעון מינימלי של 135%. יעדים אלו הינם ליחס כושר פירעון בהתחשב בסכום הניכוי בתקופת הפריסה עד תום שנת 2032 ולאחריה. מדיניות ניהול ההון ויעדי ההון הם דינאמיים ועשויים להתעדכן בעתיד בהתאם לתיאבון הסיכון של החברה ולהתפתחויות בסביבה העסקית.

נכון ליום 31 בדצמבר 2020, החברה עומדת ביעד שנקבע. מובהר בזאת, כי אין באמור כדי להבטיח שהחברה תעמוד ביעדים שנקבעו בכל עת. יש לציין כי המדיניות העדכנית הינה חלף המדיניות שפורסמה בחודש מרס 2020 ואינה נוגעת בשלב זה ליעדים לחלוקת דיבידנד.

ג. הנפקה של אגרות חוב (סדרה יב')

ביום 26 לאוגוסט 2021 הנפיקה כללביט מימון בע"מ לציבור אגרות חוב (סדרה יב') בסך של 400 מיליוני ש"ח. אגרות החוב מוכרות כהון רובד 2 בכלל ביטוח. לפרטים נוספים ראה ביאור 25(ב)3 לדוח הכספי.

2. הסברי הדירקטוריון למצב עסקי התאגיד (המשך)

2.3 מקורות מימון

החברה רואה חשיבות גדולה בשמירה וקיום של יתרות מזומנים מספקות, באופן שיאפשר לה לעמוד בפירעון התחייבויותיה השוטפות, ערבויות וכתבי שיפוי שנתנה להתחייבויות של חברות מוחזקות בבעלות מלאה (ראה ביאור 38(ד)1) בדוחות הכספיים השנתיים), וכן בתמיכה, ככל שנדרשת, בצרכי ההון של כלל ביטוח וצרכי נזילות בגין פעילותן של חברות מוחזקות אחרות בקבוצה. מקורות מימון נוספים כוללים, בין היתר, חלוקות דיבידנדים מחברות מוחזקות, ואפשרות למימוש החזקות בחברות מוחזקות, גיוס חוב מהמערכת הבנקאית ו/או מהציבור וכן גיוס הון.

2.3.1 אמצעים נזילים ומסגרות אשראי *

להלן נתונים בדבר אמצעי הנזילות העיקריים של החברה:

במיליוני ש"ח	יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	בסמוך למועד פרסום הדו"ח
אמצעים נזילים של החברה (סולו)	191	191

* נכון לתקופת הדוח, לחברה לא קיימות מסגרות אשראי.

2.3.2 מאפייני מימון

- א. החברה, בהיותה חברת החזקות, בוחנת בהקשר של סוגיית המימון והנזילות את שווי נכסיה מול התחייבויותיה וכן את קיומם של אמצעים נזילים בידיה, והערכת נגישות סבירה לאמצעים כאמור, הדרושים לצורך פעילותה.
- ב. פעילות החברה (השקעות, הוצאות הנהלה וכלליות ודיבידנדים) ממומנת, בדרך כלל, מדיבידנדים המתקבלים ומגיוס הון מחברות מוחזקות, מהלוואות מתאגידים בנקאיים ומתמורה ממימוש נכסים.
- ג. לפרטים בדבר התנועות הכספיות העיקריות בחברה (סולו), ראה הנתונים על תזרימי המזומנים המיוחסים לחברה עצמה (סולו), הנכללים בדוח הביניים.
- ד. לפרטים בדבר רווחים ראויים לחלוקה של החברה, המותאמים לדרישות ההון של החברה ובדבר הון ודרישות הון בגופים המוסדיים המאוחדים ובחברות נוספות בקבוצה, ראה ביאור 16 בדוחות הכספיים השנתיים.

3. התפתחויות ושינויים מהותיים בסביבה המאקרו כלכלית בתקופת הדוח

פרמטר	נתונים לתקופה
התפתחות במשק ובעסקאות בישראל	<p>המשק הישראלי המשיך לצמוח בשנת 2021, למרות משבר הקורונה, זאת בעזרת מבצע התחסנות האוכלוסייה ובתמיכת המדיניות הפיסקלית והמוניטרית, כך על פי דוח היציבות הפיננסית של בנק ישראל. עם זאת, לפי תחזית חטיבת המחקר בבנק ישראל הפעילות במשק תגיע לסביבה שהייתה צפויה לפני המשבר רק אחרי 2023.</p> <p>מחירי הנכסים הפיננסיים בישראל המשיכו לעלות בשנת 2021. מדדי תמחור מראים כי הפער בין מחירי הנכסים הפיננסיים לרווחי החברות גדול יותר מאשר בעבר.</p> <p>מחירי הדירות בישראל עלו במהלך משבר הקורונה בקצב גבוה מזה של עליית מחירי השכירות, והעלייה אף הואצה בחודשים האחרונים. עליית מחירי הדירות היא תופעה בינלאומית, כאשר קצב העלייה בישראל נמוך מן הממוצע במדינות ה-OECD. ההסתברות לירידת מחירים בטווח הקצר נראית כעת נמוכה, עקב עליית הביקוש, רמה יציבה של התחלות בנייה והאטה מסויימת בסיומי הבנייה.</p> <p>היקף לקיחת המשכנתאות בשנת 2021 היה גבוה בהסתכלות היסטורית, בהתאם לרמה הגבוהה של העסקאות בשוק הדיור.</p> <p>לעומת הגידול המהיר של יתרת החוב לדיור, יתרת החוב שלא לדיור גדלה במתינות, לאחר ירידה חדה בשנת 2020 בעיצומו של משבר הקורונה, אך גידולה הואץ בחודשים האחרונים.</p> <p>נכון לסוף נובמבר 2021, טרם חודשו התשלומים במלואם בכ-9% מהמשכנתאות שנדחו וב-1% מהאשראי שלא לדיור. איכות סך האשראי למשקי הבית טובה מאשר בתקופה שלפני המשבר.</p> <p>הגופים הפיננסיים ובראשם הבנקים וחברות הביטוח, שמרו על יציבות בתקופת הדוח ונהנים מיחסי הון איתנים, תוך שהשוק מעריך את הסיכון שלהם כנמוך מאוד.</p> <p>תרחישי הסיכון העיקריים לכלכלה הגלובלית מתמקדים בסיכון לעלייה ברמת האינפלציה, בסיכון לירידה חדה של מחירי הנכסים הפיננסיים ובסיכון לגל תחלואה חדש ומשמעותי בגלל וירוס הקורונה.</p> <p>על פי נתוני הלמ"ס (אומדן ראשון לרבעון הרביעי) התוצר צמח ב-16.6% ברבעון הרביעי של 2021, זאת לאחר צמיחה של 6.7% ברבעון השלישי, 15.7% ברבעון השני והתכווצות של 1.1% ברבעון הראשון. בשנת 2021 כולה נרשמה צמיחה של 8.1%, לעומת התכווצות של 2.2% בשנת 2020.</p> <p>התוצר הגולמי לנפש עלה ב-6.3% לאחר ירידה של 3.9% בשנת 2020.</p> <p>ההוצאה לצריכה פרטית, עלתה ב-11.7% בשנת 2021 לאחר ירידה של 9.2% בשנת 2020. העלייה בצריכה הפרטית נובעת בין היתר מעלייה של 26% בהוצאה על מוצרים בני קיימא. הצריכה הציבורית עלתה ב-2.9% בשנת 2021, בהמשך לעלייה של 2.5% בשנת 2020.</p> <p>ההשקעה בנכסים קבועים עלתה ב-10.5%, לאחר ירידה של 4% בשנת 2020.</p> <p>הייצוא עלה ב-13.6% (העלייה הגבוהה ביותר מאז שנת 2010), לאחר ירידה של 1.9% בשנת 2020. ייצוא השירותים עלה ב-17.4% כאשר ההכנסות מייצוא שירותי תיירות ירדו ב-28% בהמשך לירידה של 77% בשנת 2020. לעומת זאת, ייצוא השירותים למעט תיירות הכוללים בעיקר שירותי תוכנה ומחקר עלו ב-16%.</p> <p>על פי נתוני סקר כוח אדם של הלמ"ס לחודש ינואר 2022:</p> <ul style="list-style-type: none"> • שיעור הבלתי מועסקים מכוח העבודה בקרב בני 15 ומעלה הינו 3.7% (לעומת 4.1% בחודש הקודם). • שיעור האבטלה המורחב (לאור משבר הקורונה) עומד על 5.6% (לעומת 6% בחודש הקודם). <p>שיעור האבטלה חזר במחצית הראשונה של ינואר ל-3.5%, רמה זהה לתחילת 2020.</p>

3. התפתחויות ושינויים מהותיים בסביבה המאקרו כלכלית בתקופת הדוח (המשך)

פרמטר	נתונים לתקופה
נתוני האינפלציה	<p>בשנת 2021 עלה מדד המחירים לצרכן ב-2.8% (מדד בגין) לעומת ירידה של 0.7% בשנת 2020. תרמו לעליה בשנת 2021 סעיפי הדיור, הדלק והמכוניות שעלו ב-3.3%, 17% ו-7.9%, בהתאמה.</p> <p>המחצית השנייה של שנת 2021 התאפיינה בסביבת אינפלציה גבוהה ביחס לשנים האחרונות. בראשיתה שיעור האינפלציה השנתי נכנס לתחום היעד ובמהלכה הוסיף ועלה מעל למרכז היעד של 2.5%. הציפיות לאינפלציה לשנה הקרובה לפי כל המקורות עלו, והן נמצאות בסביבת אמצע תחום היעד; עם זאת ניכר פער בין הציפיות הנגזרות משוק ההון לתחזיות של החזאים ולציפיות הנגזרות מהריביות הפנימיות של הבנקים, שהן נמוכות יותר. נראה שפער זה משקף את פרמיית הסיכון. על פי התחזיות השונות קצב האינפלציה צפוי להתמתן מעט בהמשך, אך צפוי להישאר בתוך תחום היעד לכל הטווחים.</p> <p>הלמ"ס פרסם כי מדד המחירים לצרכן עלה ב-0.2% בחודש ינואר 2022, בהשוואה לחודש דצמבר 2021. בשנים עשר החודשים האחרונים (ינואר 2022 לעומת ינואר 2021) עלה מדד המחירים לצרכן ב-3.1%.</p> <p>לפי תחזית חטיבת המחקר של בנק ישראל האינפלציה במהלך ארבעת הרבעונים הקרובים (שהאחרון בהם הוא הרבעון הרביעי של 2022) צפויה להסתכם ב-1.6%.</p>
שערי חליפין	<p>עד סוף המחצית הראשונה של השנה נשמרה יציבותו של השקל הן מול שער החליפין הנומינלי האפקטיבי והן מול הדולר והאירו, על רקע הרכישות שביצע בנק ישראל - כ-25 מיליארדי דולרים. במחצית השנייה, החלה מגמת ייסוף של השקל. גם במחצית זו נרשמו המרות מט"ח גבוהות של משקיעים מוסדיים ומשקיעים זרים, שפעלו לייסוף השקל, וקצב הרכישות של בנק ישראל הופחת.</p> <p>בשנת 2021 התחזק השקל (שער ממוצע) ביחס לרוב המטבעות הנסחרים בישראל.</p> <p>יתרות מטבע החוץ הסתכמו בסוף חודש ינואר 2022 בסך 208,751 מיליוני דולרים, קיטון בסך של 4,247 מיליוני דולרים לעומת סוף החודש הקודם. רמת היתרות ביחס לתוצר המקומי הגולמי עמדה על 45.7%.</p> <p>במהלך השנה עמדה ריבית בנק ישראל על שיעור של 0.1%. כמו-כן, החליט בנק ישראל על הפסקת הפעלתם של כל הכלים המיוחדים שעליהם הכריזה הוועדה בעיצומו של משבר הקורונה בשנת 2020.</p> <p>על רקע המשך השפעת הקורונה על המשק רכש בנק ישראל במהלך 2021 34.8 מיליארדי דולרים. 30 מיליארדי דולרים נרכשו בהתאם להחלטת הוועדה המוניתרית בתחילת השנה, והסכום הנותר נרכש בנובמבר-דצמבר.</p> <p>הוועדה המוניתארית הותירה את הריבית ללא שינוי ברמה של 0.1%, אך ההכוונה העתידית שונתה כך שהוועדה מאותתת על העלאת ריבית בחודשים הקרובים. נראה כי מכלול ההתפתחויות האחרונות (בעיקר בנוגע לצמיחה ולאינפלציה) הובילו את הוועדה המוניתארית ליישר קו עם המגמה הגלובלית של העלאת הריבית, ולשינוי גישה מהיר ביחס למסרים ה"יוניים" של הנגיד מהחלטת הריבית בינואר ואלו של המשנה לנגיד לאחרונה, שכיוונו לסבלנות בנוגע לשינוי בריבית על רקע אינפלציה נמוכה בהשוואה לעולם.</p> <p>שינוי הגישה של הוועדה הגיע למרות שהאינפלציה בישראל ממשיכה להיות בין הנמוכות בעולם, ולא חל שינוי משמעותי בתמהיל האינפלציה, שהושפעה בחודשים האחרונים במידה ניכרת גם מהעלאות המיסים.</p> <p>כמו-כן, נראה כי נתוני הצמיחה החזקים לרבעון האחרון, שהפתיעו באופן ניכר כלפי מעלה, ובעיקר ההערכה כי המשק סגר את פערי הצמיחה ביחס למגמת הצמיחה של טרום המשבר, סיפקו אף הם תמיכה להחלטה לאותת על שינוי קרוב בריבית.</p> <p>בנוסף, נראה ששינוי הגישה של הוועדה נתמך גם בהיחלשות האחרונה של השקל, ובהערכה כי נפתח חלון הזדמנויות לנרמול הריבית המקומית על רקע הצמצום המוניתארי הצפוי מצד הבנקים המרכזיים המובילים. האיתותים הברורים על התנעת תהליך העלאת הריבית בארה"ב וצמצום הדרגתי של ההרחבה המוניתארית באירופה, צפויים למנוע עלייה בפערי הריביות לטובת השקל.</p> <p>האירועים שהתרחשו בשבועות האחרונים גרמו לבנקים המרכזיים הגדולים בעולם להגדיל סיכויי לעליית ריבית, וכך גם בישראל. הבנקים המרכזיים הגדולים נקלעו למצב בעל פוטנציאל לנזקים גדולים לכלכלה, לשווקים ולמוניטין שלהם. למרות שהאינפלציה בישראל נמוכה יותר, רוב הנסיבות שגורמות לעלייה באינפלציה בישראל דומות לאלו שהובילו את הבנקים המרכזיים בחו"ל להיקלע למצב הנוכחי.</p> <p>בהתחשב בעובדה שהתגובה של המדיניות המוניתארית משפיעה בפיגור רב, האירועים האחרונים צפויים לתמוך לשינוי המדיניות גם בישראל.</p>
התפתחות שיעור הריבית והתשואות	

3. התפתחויות ושינויים מהותיים בסביבה המאקרו כלכלית בתקופת הדוח (המשך)

				נתונים לתקופה	פרמטר
Q4		1-12		באחוזים	התפתחויות בשוק ההון בישראל ובעולם (במונחי מטבע מקומי)
2020	2021	2020	2021	מדדי מניות בארץ	
14.6	9.8	(10.9)	32.0	ת"א 35	
24.1	13.3	18.1	33.1	ת"א 90	
16.5	10.6	(3.0)	31.1	ת"א 125	
19.3	3.7	29.4	9.7	ת"א צמיחה	
				מדדי אג"ח	
1.3	1.3	0.8	4.0	כללי	
3.3	1.2	(0.6)	7.9	תלבונד צמודות	
2.1	0.8	(0.1)	3.0	תלבונד שקלי	
1.7	3.2	1.2	7.4	ממשלתי צמוד מדד	
(0.2)	(0.2)	1.3	(1.6)	ממשלתי שקלי	
				מדדי מניות בעולם	
8.9	6.6	7.0	20.2	דאו ג'ונס	
14.2	8.7	43.5	23.4	נאסד"ק	
18.4	(2.2)	16.0	4.9	ניקיי טוקיו	
14.9	9.9	(7.1)	29.3	קאק פריז	
9.7	4.6	(14.3)	14.8	פוטסי לונדון	
7.0	3.9	3.5	15.8	דאקס פרנקפורט	
13.8	7.1	14.1	20.8	MSCI WORLD	

לפרטים נוספים אודות ההשקעות הפיננסיות בחברה, ראה ביאור 14 בדוחות הכספיים.

לפרטים בדבר ההשלכות על התוצאות הכספיות, ראה סעיף 2 לעיל.

3. התפתחויות ושינויים מהותיים בסביבה המאקרו כלכלית בתקופת הדוח (המשך)

פרמטר	נתונים לתקופה
התפתחויות במצב הכלכלי בעולם	<p>שנת 2021 הושפעה באופן מהותי ממשבר הקורונה, הן היציאה והן הגלים הנוספים, אשר העבירו את כלכלת העולם ממצב של סגרים לפתיחת כלכלה וחזרה לשגרה בהתאם לעליית ונסיגת גלי הווראיינטיים. שנת 2021 התאפיינה בחזרת האינפלציה במרבית מדינות העולם, מה שהביא את הבנקים המרכזיים להתחיל בצמצום מוניטארי והכנת השוק לעליית ריבית.</p> <p>במהלך הרבעון הראשון לשנת 2022 חלה התפתחות בדמות מלחמה בין רוסיה לאוקראינה, כאשר רוסיה בהנהגת הנשיא פוטין פלשה אל תוך שטח אוקראינה, לאחר שהכירה קודם לכן בעצמאות של שני מחוזות בדלניים בשטח אוקראינה. לא ברור מה יהיו התוצאות הסופיות של הלחימה, אך כבר ידוע כי הלחימה הביאה לזינוק נוסף במחירי הסחורות (אנרגיה, מתכות, חקלאות), ובציפיות האינפלציה של המשקיעים. למלחמה עלולות להיות השלכות מרחיקות לכת לגבי מבנה הכלכלה הגלובלית והמפה הגיאופוליטית, אך מוקדם לדעת מהן. בטווח הזמן הקצר ההתפתחות הזו מוסיפה ללחץ של השווקים והחששות מפני האטה גלובלית, התגברות האינפלציה והעלאת הריביות על ידי הבנקים המרכזיים.</p> <p>ארה"ב - בשנת 2021 המשיכה ארה"ב במבצע החיסונים, אשר עזר בהורדת התחלואה בארה"ב והמגבלות החברתיות הוסרו. הסרת ההגבלות תרמה להתאוששות הכלכלה האמריקאית, והצמיחה לשנת 2021 עומדת על 5.7% ביחס לשנה קודמת. ה"פד" הותיר את הריבית על רמה של 0.25%-0%, אולם נשמעים קולות ברורים והכנה מצד חברי הפד להעלאות ריבית במהלך שנת 2022, תוך שה"פד" מצמצם את תוכנית רכישת האג"ח באופן מדורג. בהחלטת הריבית האחרונה אף נדונה התחלת הקטנת מאזן הפד, כשצעדי הצמצום המוניטרי נדרשים בייחוד לאור האינפלציה שהגיעה לשיא מאז שנות ה-80, ונכון לתום שנת 2021 עומדת מעל 7% (לעומת השנה שעברה). במקביל הציג הממשל תוכנית תמיכה פסיקאלית, הכוללת השקעה בתשתיות ובאנרגיה חלופית. שוק העבודה המשיך בשיפור, כאשר שיעור האבטלה ירד לרמה של 3.9% וניכר גידול מתמשך במספר מקומות העבודה החדשים הנפתחים מדי חודש.</p> <p>אירופה - מדינות האיחוד האירופי המשיכו את הקצב הגבוה של חיסון האוכלוסייה במהלך השנה, ובמקביל המגבלות אשר הוטלו בעקבות גלי תחלואה נוספים הוסרו כמעט לחלוטין. הסרת המגבלות העלתה את קצב הצמיחה של האיחוד האירופי בשנת 2021 ל-5.2% וברבעון הרביעי של שנת 2021 כלכלת אירופה צמחה בקצב של 4.6% בקצב שנתי. הבנק המרכזי האירופי מתחיל לבחון את האפשרות של העלאת ריבית במהלך שנת 2022 וכן לצמצם את תוכנית רכישת האג"ח. שיעור האבטלה המשיך לרדת ועומד על 7.4% נכון לתום שנת 2021.</p> <p>סין - נגיף הקורונה נמצא תחת שליטה יחסית, למעט התפרצויות אזוריות בודדות, ולמעשה אין כלל מגבלות גורפות במדינה. ברבעון הרביעי צמחה כלכלת סין בקצב של 4% (בקצב שנתי) ובמהלך 2021 כולה צמחה בקצב של 8.1%. במהלך הרבעון הרביעי של 2021 החל הבנק המרכזי בצעדי הרחבה מוניטריים הן בהיצע הכסף והן בהפחתת יחס הרזרבה. בתחום יחסי החוץ עם ארה"ב לא חל שינוי מהותי מלבד מספר פגישות בדרגי ביניים בין המדינות, על אף חילופי הממשל בארה"ב.</p>

4. חשיפה לסיכוני שוק ודרכי ניהולם

תיאור סיכוני השוק והשפעת סיכוני השוק על התוצאות העסקיות

המונח "סיכוני שוק" מתייחס להשפעה שיש לשינויים בשיעורי הריבית, באינפלציה, בשיעורי חליפין של מט"ח, במחירי מניות ובגורמי סיכון אחרים, על התוצאות העסקיות, ההון העצמי, תזרימי המזומנים, הנכסים וההתחייבויות הפיננסיים של התאגיד ושווייו.

התוצאות העסקיות של הקבוצה מושפעות באופן מהותי משינויים בגורמי סיכון שוק. רגישות הפעילות לסיכוני שוק נובעת הן מההשפעה הישירה של שינויים אלה על השקעות הנוסטרו של הגופים המוסדיים בקבוצה והן מההשפעה העקיפה של תשואות כספי העמיתים והמבוטחים בפוליסות תלויות תשואה, קופות גמל וקרנות פנסיה, המנוהלים על ידי גופים אלה, על דמי הניהול הנגבים על ידם. לפרטים בדבר החשיפה לסיכוני השוק ודרכי ניהולם בכלל פעילות הקבוצה ראה ביאור 38 לדוחות הכספיים.

יובהר כי בהתאם לתקנות ניירות ערך, הרגישות לשינויים בגורמי סיכון ספציפיים נבחנת בהתייחס לחשיפות לסיכוני שוק בפעילות שאינה מתבצעת ע"י חברות הביטוח בקבוצה, דהיינו, חשיפות פיננסיות (נכסים והתחייבויות) בגין פעילות החברה עצמה, כלל סוכנויות וכן כלל פיננסים.

4. חשיפה לסיכוני שוק ודרכי ניהולם (המשך)

4.1 האחראי על ניהול סיכוני שוק בתאגיד

האחראי בחברה לנושא ניהול סיכוני השוק הינו מר אבי בן-נון. מר בן-נון, בוגר כלכלה ומנהל עסקים ומוסמך במנהל עסקים-MBA ומשמש כמנהל הסיכונים של הגופים המוסדיים בקבוצה משנת 2020.

4.2 מדיניות התאגיד בניהול סיכוני שוק והפיקוח עליהם

הסיכונים העיקריים להם חשופה הקבוצה הם סיכונים הקשורים בפעילות הביטוח, שהינה הפעילות העיקרית של הקבוצה. לתיאור סיכונים אלה, דרכי ניהולם והפיקוח עליהם ברמת הקבוצה וברמת החברה עצמה ראה ביאור 38 בדוחות הכספיים.

הפיקוח אחר עמידה במדיניות החשיפה לסיכוני שוק בקבוצה מבוצע על ידי ההנהלה והדירקטוריון של כל אחת מחברות הקבוצה, בסיוע ובתאגור של אגף ניהול סיכונים, על פי העניין, ובאמצעות נתונים ממערכות ההשקעה והחשבות שלהן. הדירקטוריון סבור כי איכות ניהול הסיכונים בחברה הינה סבירה בנסיבות העניין.

4.3 מבחני רגישות לסיכוני שוק

להלן סיכום החשיפה והרגישות לשינויים בגורמי הסיכון ליום 31 בדצמבר 2020 (באלפי ש"ח) וליום 31 בדצמבר 2021:

גורם סיכון - ריבית צמודה

ליום 31 בדצמבר 2021:

רווח הפסד מהשינויים			רווח הפסד מהשינויים				גורם סיכון
ירידה מקסימלית בגורם השוק הרלוונטי	ירידה של 10% בגורם השוק	ירידה של 5% בגורם השוק	שווי הוגן של מכשירים פיננסיים החשופים לגורם הסיכון	עליה של 5% בגורם השוק	עליה של 10% בגורם השוק	עליה מקסימלית בגורם השוק הרלוונטי	
89,235	5,872	2,868	518,422	(3,078)	(6,020)	(73,305)	שטר הון לחברת הביטוח
89,235	5,872	2,868	518,422	(3,078)	(6,020)	(73,305)	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2020:

רווח הפסד מהשינויים			רווח הפסד מהשינויים				גורם סיכון
ירידה מקסימלית בגורם השוק הרלוונטי	ירידה של 10% בגורם השוק	ירידה של 5% בגורם השוק	שווי הוגן של מכשירים פיננסיים החשופים לגורם הסיכון	עליה של 5% בגורם השוק	עליה של 10% בגורם השוק	עליה מקסימלית בגורם השוק הרלוונטי	
6,461	195	103	50,560	(93)	(184)	(5,448)	אג"ח קונצרני סחיר
1,290	45	24	15,314	(21)	(43)	(1,137)	קרנות סל
86,922	(2,005)	1,040	475,840	(1,101)	(2,005)	(70,759)	שטר הון לחברת הביטוח
94,674	(1,765)	1,167	541,714	(1,215)	(2,233)	(77,344)	סך הכל

החברה ביצעה מבחני רגישות לגורמי הסיכון השונים בפעילות הרלבנטית. בחינת גורמי הסיכון והנכסים וההתחייבויות הפיננסיים נעשו על פי תקנות ניירות ערך ועל בסיס מהותיות החשיפה. למבחני רגישות נוספים המתייחסים לכלל פעילות הקבוצה, ראה ביאור 38 בדוחות הכספיים.

הנחות העבודה העיקריות:

- מזומנים ושווי מזומנים, נכסים והתחייבויות לטווח קצר (עד שנה) וכן נכסים והתחייבויות בריבית משתנה לא נכללו בבחינת החשיפה לשינויים בעקומי ריבית.
- ערכי הקיצון בתנודתיות גורמי השוק נבדקו כשינויים היומיים המרביים ב-10 השנים האחרונות. תרחיש הקיצון, עבור ריביות ליום 31 בדצמבר 2020 וריביות ליום 31 בדצמבר 2021, הינו שינוי אבסולוטי של 2% בריבית, שהינו בהתאם לתקנות רשות ניירות ערך תרחיש הקיצון המינימאלי, אשר נבחר מאחר שבבדיקה לא נמצא שינוי יומי גבוה יותר בעקומי הריבית הרלבנטיים ב-10 השנים האחרונות.

4. חשיפה לסיכוני שוק ודרכי ניהולם (המשך)

4.3 מבחני רגישות לסיכוני שוק (המשך)

חישוב השווי ההוגן

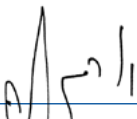
עבור נכסים סחירים נלקח מחיר השוק כשווי ההוגן. עבור נכסים לא סחירים בוצע חישוב שווי הוגן לפי מודלים מקובלים לחישוב שווי הוגן, המבוססים על היוון תזרימי מזומנים.

במבחני הרגישות שבוצעו לגורמי סיכון השוק השונים בפעילות הרלבנטית, נמצא כי חשיפת החברה אינה מהותית.

4.4 אירועים לאחר תקופת הדוח

לאחר תקופת הדוח הנפיקה החברה מניות בהיקף של כ-493 מיליוני ש"ח ותמורת ההנפקה הופקדה בפיקדון כך שלא חל שינוי מהותי בחשיפת החברה לסיכוני שוק בשלב זה, לפרטים נוספים ראה ביאור 16(ד)2 בדוחות הכספיים. לאור תמהיל התיק שמוטה לפיקדונות בנקאיים לא הייתה השפעה מהותית לתגודתיות הגבוהה ברבעון ראשון 2022 על סיכוני השוק למעט השווי ההוגן של שטר ההון שנשחק לאור עליית עקום הריבית בתקופה זו.

הדירקטוריון מביע את הערכתו לעובדים, למנהלים ולסוכנים של חברות הקבוצה על תרומתם להישגי הקבוצה.

יורם נוה
מנהל כללי

חיים סאמט
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 30 במרס 2022

חלק ג

דוחות כספיים

כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ

דוחות כספיים מאוחדים ליום 31 בדצמבר 2021

תוכן העניינים

עמוד

217

218

220

221

222

225

229

454

דוח סקירה של ראי החשבון המבקרים

דוחות על המצב הכספי מאוחדים

דוחות רווח והפסד מאוחדים

דוחות על הרווח הכולל מאוחדים

דוחות על השינויים בהון מאוחדים

דוחות על תזרימי המזומנים מאוחדים

ביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים

נספחים לדוחות הכספיים

סומך חייקין
מגדל המילניום KPMG
רח' הארבעה 17, תא דואר 609
תל-אביב 6100601
03-6848000

קוסט פורר גבאי את קסירר
רח' מנחם בגין 144 א'
תל אביב 6492102
טל. 03-6232525
פקס. 03-5622555
www.ey.com

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ

ביקרנו את הדוחות המאוחדים על המצב הכספי המוצגים של כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ (להלן: "החברה") לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020 ואת הדוחות המאוחדים על הרווח או הפסד, הרווח הכולל, השינויים בהון ותזרימי המזומנים לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון והנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברה המוצגת על בסיס השווי המאזני, אשר ההשקעה בה הסתכמה לסך של 69,190 אלפי ש"ח ו-35,694 אלפי ש"ח לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020, בהתאמה, ואשר חלקה של החברה ברווחי החברה הנ"ל הסתכם לסך של 18,573 אלפי ש"ח ו-167 אלפי ש"ח לשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020, בהתאמה. הדוחות הכספיים של אותה חברה בוקרו על ידי רואי חשבון אחרים שדוחותיהם הומצאו לנו וחוות דעתנו, ככל שהיא מתייחסת לסכומים שנכללו בגין אותה חברה, מבוססת על דוחות רואי החשבון האחרים.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג-1973. על פי תקנים אלה, נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון והנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו ודוחות רואי החשבון האחרים מספקים בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו ועל הדוחות של רואי חשבון אחרים, הדוחות הכספיים המאוחדים הנ"ל משקפים באופן נאות מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי של החברה והחברות המאוחדות שלה לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020 ואת תוצאות פעולותיהן, השינויים בהון ותזרימי המזומנים שלהן לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021 בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS), ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981. כמו כן, לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל ערוכים בהתאם להוראות תקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, עד כמה שתקנות אלו חלות על תאגיד המאחד חברות ביטוח.

מבלי לסייג את חוות דעתנו, אנו מפנים את תשומת הלב לאמור בביאור 41 לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות. ביקרנו גם, בהתאם לתקן ביקורת (ישראל) 911 של לשכת רואי חשבון בישראל "ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי" רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה ליום 31 בדצמבר 2021, והדוח שלנו מיום 30 במרס 2022 כלל חוות דעת בלתי מסייגת על קיומם של אותם רכיבים באופן אפקטיבי.

קוסט פורר גבאי את קסירר
סומך חייקין
רואי חשבון
מבקרים משותפים

תל-אביב,
30 במרס 2022

דוחות על המצב הכספי מאוחדים

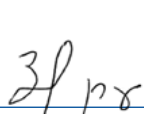
ליום 31 בדצמבר		ביאור	אלפי ש"ח
2020	2021		
נכסים			
1,255,264	1,289,881	6	נכסים בלתי מוחשיים
12,236	14,738	23	נכסי מיסים נדחים
1,996,644	2,194,136	7	הוצאות רכישה נדחות
208,036	204,594	8	רכוש קבוע
502,043	487,688	27	נכס זכות שימוש
136,104	171,563	9	השקעות בחברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני
3,043,442	3,140,825	10,13	נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
1,209,486	1,250,884	10	נדל"ן להשקעה אחר
3,629,329	4,418,206	17,18	נכסי ביטוח משנה
9,689	1,359	23	נכסי מיסים שוטפים
627,677	529,356	11	חייבים ויתרות חובה
650,952	748,255	12	פרמיה לגבייה
70,798,761	81,745,557	13	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
			השקעות פיננסיות אחרות:
5,823,747	6,469,715	(א)14	נכסי חוב סחירים
22,092,629	22,080,962	(ב)14	נכסי חוב שאינם סחירים
1,692,465	2,073,677	(ד)14	מניות
3,574,299	4,576,518	(ה)14	אחרות
33,183,140	35,200,872		סך כל ההשקעות הפיננסיות האחרות
5,273,150	9,992,795	13,(א)15	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
1,948,922	4,123,919	(ב)15	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
124,484,875	145,514,628		סך כל הנכסים
79,564,525	95,456,521	13	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

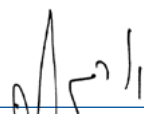
דוחות על המצב הכספי מאוחדים ליום 31 בדצמבר

ליום 31 בדצמבר			אלפי ש"ח
2020	2021	ביאור	
			הון
155,448	155,452	16	הון מניות
1,638,770	1,641,507		פרמיה על מניות
969,936	1,286,142		קרנות הון
3,535,095	4,641,888		יתרת עודפים
6,299,249	7,724,989		סך כל ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה
56,685	62,184		זכויות שאינן מקנות שליטה
6,355,934	7,787,173		סך כל ההון
			התחייבויות
31,078,895	32,775,786	17,19,20,21,22	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
77,291,364	93,453,683	18,20,21,22	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
540,825	766,572	23	התחייבויות מיסים נדחים
83,486	80,007	24	התחייבות בשל הטבות לעובדים, נטו
580,567	585,193	27	התחייבות בגין חכירה
3,965,383	4,238,811	26	זכאים ויתרות זכות
64,647	61,252	23	התחייבות מיסים שוטפים
4,523,774	5,766,151	25	התחייבויות פיננסיות
118,128,941	137,727,455		סך כל ההתחייבויות
124,484,875	145,514,628		סך כל ההון וההתחייבויות

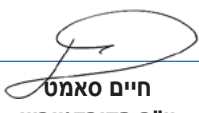
הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

ערן צ'רנינסקי
משנה למנכ"ל
מנהל חטיבה פיננסית

יורם נוח
מנהל כללי

חיים סאמט
יו"ר הדירקטוריון

30 במרס 2022

תאריך אישור הדוחות הכספיים

דוחות רווח והפסד מאוחדים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2019	2020	2021	ביאור
באלפי ש"ח			
9,666,116	9,494,300	10,600,210	
1,264,885	1,466,514	1,587,711	
8,401,231	8,027,786	9,012,499	28
9,680,469	5,050,742	13,931,324	29
1,409,977	1,246,681	1,775,486	30
283,918	311,268	336,823	31
49	645	1,038	32
19,775,644	14,637,122	25,057,170	
סך כל ההכנסות			
18,116,499	11,989,849	22,139,990	
(1,316,678)	(974,301)	(1,867,052)	
16,799,821	11,015,548	20,272,938	32
2,000,103	1,931,289	2,008,347	33
891,255	933,903	973,100	34
17,241	2,492	8,762	6
9,629	9,062	10,562	35
236,288	154,699	231,842	36
19,954,337	14,046,993	23,505,551	
סך כל ההוצאות			
(7,128)	(4,192)	29,231	9
(185,821)	585,937	1,580,850	
(58,896)	143,274	494,385	23
(126,925)	442,663	1,086,465	
רווח (הפסד) לפני מיסים על הכנסה			
מיסים (הטבת מס) על הכנסה			
רווח (הפסד) לתקופה מפעילויות נמשכות			
מיוחס ל:			
(130,196)	438,676	1,081,773	
3,271	3,987	4,692	
(126,925)	442,663	1,086,465	
רווח (הפסד) לתקופה			
(2.32)	6.48	15.99	37
(2.32)	6.48	15.97	
מספר המניות ששימשו לחישוב הרווח למניה:			
56,043	67,645	67,645	
56,043	67,645	67,743	

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על הרווח הכולל מאוחדים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			ביאור	באלפי ש"ח
2019	2020	2021		
(126,925)	442,663	1,086,465		רווח (הפסד) לתקופה
				רווח כולל אחר:
				פריטי רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל
				הועברו או יועברו לרווח והפסד:
(27,977)	(20,761)	(7,360)		הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנזקפו לקרן הון
11,905	9,568	9,932		הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנזקפו לרווח והפסד
952,784	474,417	1,383,539		שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שנזקף לקרן הון
(616,044)	(344,942)	(938,758)		שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
33,450	112,395	34,250		הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
354,118	230,677	481,603		רווח כולל אחר לתקופה שהועבר או יועבר לרווח והפסד, לפני מס
126,539	80,817	164,035		מס בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה
(3,651)	(2,425)	592		מס (הטבת מס) בגין רכיבים אחרים
122,888	78,392	164,627	(ד)23	מס (הטבת מס) בגין פריטי רווח כולל אחר לתקופה שהועברו או יועברו לרווח והפסד
				רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועבר או
231,230	152,285	316,976		יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
				פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד:
(16,337)	15,723	5,448		רווחים (הפסדים) אקטואריים מתוכנית הטבה מוגדרת
(16,337)	15,723	5,448		רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, לפני מס
(4,952)	5,112	1,756	(ד)23	מס בגין פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
(11,385)	10,611	3,692		רווח (הפסד) כולל אחר שלא יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
219,845	162,896	320,668		רווח כולל אחר לתקופה
92,920	605,559	1,407,133		סך הכל רווח כולל לתקופה
				מיוחס ל:
88,796	601,743	1,401,634		בעלי המניות של החברה
4,124	3,816	5,499		זכויות שאינן מקנות שליטה
92,920	605,559	1,407,133		סך הכל רווח כולל לתקופה

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

זכויות שאינן מקבוצת שליטה	סך הכל הון	מיוחס לבעלי המניות של החברה										
		קרן הון מעסקאות עם בעלי זכויות שאינן מקבוצת שליטה	יתרת עודפים	קרנות הון	אחרות	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	קרן תרגום	פרמיה על מניות	הון מניות	הון מניות	הון מניות	
6,355,934	56,685	6,299,249	3,535,095	(39,309)	180,329	852,376	(23,460)	1,638,770	155,448	-	-	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021
1,086,465	4,692	1,081,773	1,081,773	-	-	-	-	-	-	-	-	ליום 1 בינואר 2021
(7,360)	-	(7,360)	-	-	-	-	(7,360)	-	-	-	-	רווח לתקופה
9,932	-	9,932	-	-	-	-	9,932	-	-	-	-	פריטי רווח (הפסד) כולל אחר:
1,383,539	1,766	1,381,773	-	-	-	1,381,773	-	-	-	-	-	הפריטי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנקרפו לקרן הון
(938,758)	(604)	(938,154)	-	-	-	(938,154)	-	-	-	-	-	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר
34,250	8	34,242	-	-	-	34,242	-	-	-	-	-	לדוח רווח והפסד
5,448	55	5,393	5,393	-	-	-	-	-	-	-	-	הפסדים אקטואריים מתוכנית הטבה מוגדרת
(166,383)	(418)	(165,965)	(1,738)	-	-	(163,635)	(592)	-	-	-	-	מס בגין פריטי רווח כולל
320,668	807	319,861	3,655	-	-	314,226	1,980	-	-	-	-	רווח כולל אחר לתקופה, נטו ממס
1,407,133	5,499	1,401,634	1,085,428	-	-	314,226	1,980	-	-	-	-	סך הכל רווח כולל לתקופה
-	-	-	(2,741)	-	-	-	-	2,737	4	-	-	עסקאות עם בעלי המניות שנקרפו ישירות להון:
24,106	-	24,106	24,106	-	-	-	-	-	-	-	-	מימוש ופיקעת כתיב אופיה לעובדים בכירים
7,787,173	62,184	7,724,989	4,641,888	(39,309)	180,329	1,166,602	(21,480)	1,641,507	155,452	-	-	תשלומים מבוססי מניות
												ליום 31 בדצמבר 2021

הביאורים המצורפים בדוחות הנכסיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על השינויים בהון מאוחדים (המשך)

זכויות שאינן מקנות שליטה		מיוחס לבעלי המניות של החברה												
סך הכל הון	שליטה	קרן הון מעסקאות עם בעלי זכויות שאינן מקנות הון	קרנות הון	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	קרן תרגום	פרמיה על מניות	הון מניות	קרן הון	קרנות הון	אחרות	שליטה	עודפים	יתרת	סך הכל
5,750,375	52,869	5,697,506	3,088,161	(39,309)	180,329	691,091	(14,692)	1,636,478	155,448					
442,663	3,987	438,676	438,676	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
(20,761)	-	(20,761)	-	-	-	(20,761)	-	-	-	-	-	-	-	-
9,568	-	9,568	-	-	-	9,568	-	-	-	-	-	-	-	-
474,417	(262)	474,679	-	-	-	474,679	-	-	-	-	-	-	-	-
(344,942)	(119)	(344,823)	-	-	-	(344,823)	-	-	-	-	-	-	-	-
112,395	29	112,366	-	-	-	112,366	-	-	-	-	-	-	-	-
15,723	92	15,631	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
(83,504)	89	(83,593)	(5,081)	-	-	(80,937)	2,425	-	-	-	-	-	-	-
162,896	(171)	163,067	10,550	-	-	161,285	(8,768)	-	-	-	-	-	-	-
605,559	3,816	601,743	449,226	-	-	161,285	(8,768)	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	(2,292)	-	-	-	-	2,292	-	-	-	-	-	-
6,355,934	56,685	6,299,249	3,535,095	(39,309)	180,329	852,376	(23,460)	1,638,770	155,448					

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

פריטי רווח (הפסד) כולל אחר:

הפריטי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנקופו לקרן הון -
הפריטי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ שנקופו לרווח והפסד -
שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה לקרן הון -
שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לידות רווח והפסד

הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לידות רווח והפסד

הפסדים אקטואריים מתוכנית הטבה מוגדרת

מס בגין פריטי רווח (הפסד) כולל

רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, נטו ממס

סך הכל רווח כולל לתקופה

עסקאות עם בעלי המניות שנקופו ישירות להון: מימוש ופיקעת כתיב. אופיסה לעובדים בכירים

ליום 31 בדצמבר 2020

דוחות על השינויים בהון מאוחדים (המשך)

זכויות שאינן מקבוצת שליטה	מיוחס לבעלי המניות של החברה									
	קרן הון מעסקאות עם בעלי זכויות שאינן מקבוצת שליטה	קרן הון בקרן נכסים	קרן הון פרמיה על מניות	קרן תרומה	קרן תרומה	קרן תרומה	קרן תרומה	קרן תרומה	קרן תרומה	קרן תרומה
5,024,680	48,745	4,975,935	3,235,634	(39,309)	180,329	448,369	(2,271)	1,009,801	143,382	
(126,925)	3,271	(130,196)	(130,196)	-	-	-	-	-	-	
(27,977)	-	(27,977)	-	-	-	(27,977)	-	-	-	
11,905	-	11,905	-	-	-	11,905	-	-	-	
952,784	1,695	951,089	-	-	-	951,089	-	-	-	
(616,044)	(293)	(615,751)	-	-	-	(615,751)	-	-	-	
33,450	9	33,441	-	-	-	33,441	-	-	-	
(16,337)	(115)	(16,222)	(16,222)	-	-	-	-	-	-	
(117,936)	(443)	(117,493)	4,913	-	-	(126,057)	3,651	-	-	
219,845	853	218,992	(11,309)	-	-	242,722	(12,421)	-	-	
92,920	4,124	88,796	(141,505)	-	-	242,722	(12,421)	-	-	
-	-	-	(5,960)	-	-	-	-	5,960	-	
632,783	-	632,783	-	-	-	-	-	620,717	12,066	
(8)	-	(8)	(8)	-	-	-	-	-	-	
5,750,375	52,869	5,697,506	3,088,161	(39,309)	180,329	691,091	(14,692)	1,636,478	155,448	

באלפי ש"ח

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019
ליום 1 בינואר 2019

רווח (הפסד) לתקופה

פריטי רווח (הפסד) כולל אחר:

הפריטי תרומה מטבע חוץ בגין פיעוליות חוץ שנוקפו לקרן הון
הפריטי תרומה מטבע חוץ בגין פיעוליות חוץ שנוקפו לרווח והפסד
שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים למכירה שנוקפו לקרן הון
שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים למכירה שהועבר לרווח והפסד
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לרווח והפסד
רווחים אקטואריים מתוכנית הטבה מוגדרת
מס בגין פריטי רווח (הפסד) כולל

רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, נטו ממס

סך הכל רווח (הפסד) כולל לתקופה

עסקאות עם בעלי המניות שנוקפו ישירות להון:
מימוש ופקיעת כותבי אופציה לעובדים בכירים
הנפקת הון מניות
תשלומים מבוססי מניות

ליום 31 בדצמבר 2019

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על תזרימי המזומנים מאוחדים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			נוסף	באלפי ש"ח
2019	2020	2021		
				תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת
3,061,668	(1,295,034)	7,531,448	(א)	לפני מיסים על הכנסה
65,312	41,905	(439,747)		מס הכנסה שהתקבל (ששולם)
3,126,980	(1,253,129)	7,091,701		מזומנים נטו שנבעו (ששימשו) מפעילות שוטפת
				תזרימי מזומנים מפעילות השקעה
284	15	197		תמורה ממימוש רכוש קבוע
25,416	15,154	23,568		תמורה ממימוש השקעות בחברות מוחזקות אחרות
				תמורה ממימוש השקעה בנכסים פיננסיים זמינים למכירה על ידי חברות
14,413	19,298	182,545		שאינן חברות ביטוח ופיננסיים
-	(152,163)	(64,498)		השקעה בנכסים פיננסיים זמינים למכירה על ידי חברות שאינן חברות ביטוח ופיננסיים
(25,080)	(47,415)	(14,923)		השקעה במניות והלוואות בחברות מוחזקות
-	-	(66,063)	(י)	רכישת חברה שאוחדה לראשונה בניכוי המזומן שהתקבל
(35,674)	(22,970)	(30,967)		השקעה ברכוש קבוע
(201,735)	(191,541)	(191,889)		השקעה בנכסים בלתי מוחשיים
(222,376)	(379,622)	(162,030)		מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה
				תזרימי מזומנים מפעילות מימון
632,783	-	-		הנפקת הון מניות (בניכוי הוצאות הנפקה)
1,660,221	-	731,383		תמורה מהנפקת כתבי התחייבות נדחים
(12,359)	-	(6,625)		עלויות הנפקת והחלפת כתבי התחייבות נדחים
(787,372)	(22,168)	(529,838)		פירעון כתבי התחייבות נדחים
(67,473)	(44,049)	(56,854)		פירעון התחייבות בגין חכירה
(113,682)	(128,091)	(122,047)		ריבית אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים, ששולמה
1,312,118	(194,308)	16,019		מזומנים נטו ששימשו לפעילות מימון
(50,545)	(64,231)	(51,048)		השפעת התנדודות בשערי החליפין על יתרות המזומנים ושוי מזומנים
4,166,177	(1,891,290)	6,894,642		גידול (קיטון) נטו במזומנים ושוי מזומנים
4,947,185	9,113,362	7,222,072	(ב)	מזומנים ושוי מזומנים לתחילת השנה
9,113,362	7,222,072	14,116,714	(ג)	מזומנים ושוי מזומנים לסוף השנה

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם

דוחות על תזרימי המזומנים מאוחדים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2019	2020	2021	באלפי ש"ח
			(א) תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת לפני מיסים על ההכנסה (1) ⁽²⁾
(126,925)	442,663	1,086,465	רווח (הפסד) לתקופה
			פריטים שאינם כרוכים בתזרימי מזומנים:
7,128	4,192	(29,231)	חלק החברה בהפסדי (רווחי) חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
14,492	766	172	דיבידנד שנתקבל מחברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני
943,626	(366,015)	1,696,891	שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
6,466,107	5,458,360	16,162,319	שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
(47,665)	24,560	(197,492)	שינוי בהוצאות רכישה נדחות
(572,431)	(77,519)	(788,877)	שינוי בנכסי ביטוח משנה
92,775	88,447	90,659	פחת רכוש קבוע ונכס זכות שימוש
229,626	231,412	233,527	הפחתה של נכסים בלתי מוחשיים
17,241	2,492	8,762	ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים
70	1	(178)	הפסד (רווח) ממימוש רכוש קבוע
125	(19)	(316)	הפסד (רווח) מנכס זכות שימוש
148,489	143,345	169,146	ריבית והפרשי הצמדה שנצברו בגין כתבי התחייבויות נדחים והתחייבות בגין חכירה
(123,959)	379,270	1,076,639	ריבית שנצברה ושערך התחייבויות לתאגידים בנקאיים ואחרים
(20,135)	90,453	(194,459)	שינוי בשווי הוגן של נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
80	25,229	(79,500)	שינוי בשווי הוגן של נדל"ן להשקעה אחר
(8)	-	24,106	עסקאות תשלום מבוסס מניות
(5,867,076)	(2,274,816)	(9,390,508)	רווחים נטו, מהשקעות פיננסיות עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
(58,896)	143,274	494,385	מיסים על הכנסה (הטבת מס)
			הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות אחרות:
(114,175)	(22,223)	(174,727)	נכסי חוב סחירים
(64,573)	102,122	(862,291)	נכסי חוב שאינם סחירים
(184,131)	17,373	(298,654)	מניות
(341,548)	(57,954)	(552,670)	אחרות
			השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה:
(131,994)	(120,998)	(137,136)	רכישת נדל"ן להשקעה
55,099	84,473	234,212	תמורה ממכירת נדל"ן להשקעה
1,654,848	(6,126,484)	(1,556,288)	רכישות נטו של השקעות פיננסיות
			תקבולים (השקעות) ממכירת נכסים פיננסיים זמינים למכירה ונדל"ן להשקעה בעסקי ביטוח:
(232,954)	213,935	(551,426)	נכסי חוב סחירים
(418,175)	275,355	873,974	נכסי חוב שאינם סחירים
266,691	(256,063)	167,345	מניות
579,120	(717,840)	(250,291)	אחרות
(55,547)	(44,228)	(55,341)	רכישת נדל"ן להשקעה אחר
54,901	50,684	96,481	תמורה ממכירת נדל"ן להשקעה אחר

(1) תזרימי המזומנים מפעילות שוטפת כוללים תזרימי מזומנים בגין רכישות ומכירות נטו של השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה הנובעים מהפעילות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

(2) במסגרת תזרימי המזומנים מפעילות שוטפת כוללים תזרימי מזומנים בגין דיבידנד וריבית שהתקבלו, המפורטים בנספח ד'. הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

דוחות על תזרימי המזומנים מאוחדים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
(א) תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת לפני מיסים על ההכנסה (המשך)			
			שינויים בפריטים אחרים בדוח על המצב הכספי, נטו
4,871	(1,580)	(25,664)	ניירות ערך המוחזקים למסחר על ידי חברות מאוחדות שאינן חברות ביטוח
441,073	171,109	101,596	חייבים ויתרות חובה
176,708	49,196	(97,303)	פרמיה לגביה
269,615	769,054	255,158	זכאים ויתרות זכות
(825)	2,940	1,963	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
3,061,668	(1,295,034)	7,531,448	סך הכל תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת לפני מיסים על ההכנסה
(ב) מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה:			
3,648,899	6,554,645	5,273,150	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
1,298,286	2,558,717	1,948,922	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
4,947,185	9,113,362	7,222,072	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה
(ג) מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה:			
6,554,645	5,273,150	9,992,795	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
2,558,717	1,948,922	4,123,919	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
9,113,362	7,222,072	14,116,714	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה
(ד) תזרימי מזומנים בגין ריבית ודיבידנד שהתקבלו, הכלולים בפעילות השוטפת:			
2,177,448	2,015,450	1,529,735	ריבית שהתקבלה
479,198	322,670	802,984	דיבידנד שהתקבל
(ה) פעילות שאינה כרוכה בתזרימי מזומנים:			
-	-	6,379	השקעה בנכסים כנגד זכאים ויתרות זכות
(ו) איחוד לראשונה של חברה שנרכשה:			
-	-	(78,638)	נכסים בלתי מוחשיים
-	-	(408)	רכוש קבוע
-	-	(1,547)	נכס זכות שימוש
-	-	(2,687)	חייבים ויתרות חובה
-	-	6	התחייבות בשל הטבות לעובדים, נטו
-	-	1,950	התחייבות בגין חכירה
-	-	7,159	התחייבויות מיסים נדחים
-	-	8,102	זכאים ויתרות זכות
-	-	(66,063)	סך הכל השקעה ברכישת חברות מאוחדות שאוחדו לראשונה

הביאורים המצורפים בדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

פירוט הבאורים

229		ביאור 1: כללי
236		ביאור 2: בסיס עריכת הדוחות הכספיים
239		ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית
260		ביאור 4: תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו
264		ביאור 5: דיווח מגזרי
272		ביאור 6: נכסים בלתי מוחשיים
274		ביאור 7: הוצאות רכישה נדחות
275		ביאור 8: רכוש קבוע
276		ביאור 9: השקעות בחברות מוחזקות
281		ביאור 10: נדל"ן להשקעה לרבות עבור חוזים תלויי תשואה
285		ביאור 11: חייבים ויתרות חובה
285		ביאור 12: פרמיה לגבייה
286		ביאור 13: נכסים עבור חוזים תלויי תשואה
289		ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות
296		ביאור 15: מזומנים ושווי מזומנים
296		ביאור 16: הון וקרנות
301		ביאור 17: התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
301		ביאור 18: התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
302		ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי
312		ביאור 20: נתונים נוספים אודות מגזר חיסכון ארוך טווח
317		ביאור 21: נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות
319		ביאור 22: תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, חוזי השקעה וביטוח בריאות
319		ביאור 23: מיסים על הכנסה
323		ביאור 24: הטבות לעובדים
327		ביאור 25: התחייבויות פיננסיות
335		ביאור 26: זכאים ויתרות זכות
336		ביאור 27: חכירות
337		ביאור 28: פרמיות שהורווחו
338		ביאור 29: רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
340		ביאור 30: הכנסות מדמי ניהול
340		ביאור 31: הכנסות מעמלות
340		ביאור 32: תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
341		ביאור 33: עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
341		ביאור 34: הוצאות הנהלה וכלליות
341		ביאור 35: הוצאות אחרות
342		ביאור 36: הוצאות מימון
342		ביאור 37: רווח למניה
343		ביאור 38: ניהול סיכונים
383		ביאור 39: צדדים קשורים ובעלי עניין
390		ביאור 40: תשלום מבוסס מניות
394		ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות
451		ביאור 42: אירועים נוספים בתקופת הדוח ולאחריה

ביאור 1: כללי

א. הישות המדווחת

כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ (להלן: "החברה") הינה חברה תושבת ישראל, אשר התאגדה בישראל וכתובתה הרשמית היא רחוב ראול וולנברג 36, תל אביב-יפו. ניירות הערך של החברה רשומים למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ. הדוחות הכספיים המאוחדים ליום 31 בדצמבר 2021 (להלן: "הדוחות הכספיים"), כוללים את אלה של החברה ושל החברות הבנות שלה (להלן יחד: "הקבוצה"), וכן את זכויות הקבוצה בעסקאות משותפות ובחברות כלולות. נכון למועד פרסום הדוח, החברה הינה חברה ללא גרעין שליטה.

ביום 8 בדצמבר 2019 נתקבל אצל החברה מכתב מאת הממונה (להלן: "מכתב הממונה"), לפיו, בין היתר, הודיע הממונה כי לאור השינויים שחלו בשיעורי ההחזקה של אי די בי חברה לפתוח בע"מ ("אי די בי פתוח")¹ בחברה, קיים הממונה בחינה של סוגיית השליטה בחברה. בהתאם למכתב הממונה, במסגרת הבחינה האמורה התקבלו בנושא גם עמדות משרד המשפטים, רשות ניירות ערך ורשות התחרות. ממצאי הבחינה האמורה, אשר לעמדת הממונה, מתבססים על מצגי החברה, העלו כי נכון למועד המכתב, אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בחברה באופן המקיים חובה לקבל היתר שליטה בחברה בהתאם לסעיף 32(ב) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הפיקוח") ולפיכך על החברה לקבל מאת הממונה היתר שליטה בכלל חברה לביטוח בע"מ ("כלל ביטוח"). בהמשך לאמור, ביום 19 באוקטובר 2020, נתקבל אצל החברה מכתב מאת הממונה בנושא "עדכון בדבר מתווה הפעלת אמצעי שליטה בכלל ביטוח" (אשר החליף את מכתב הממונה בנדון מיום 21 ביולי 2020) המפרט, בין היתר, את התייחסות הממונה להסדרים אשר יחולו על הפעלת אמצעי שליטה של החברה בכלל ביטוח לרבות לענין מינוי דירקטורים בכלל ביטוח ובחברה והשתתפות באסיפה הכללית של כלל ביטוח (להלן: "מתווה הפעלת אמצעי השליטה"). ביום 30 בנובמבר 2020 נתקבל מאת הממונה מכתב הבהרות בקשר עם מתווה הפעלת אמצעי השליטה. לפרטים נוספים בענין מתווה השליטה לרבות מינוי דירקטורים בחברה ובכלל ביטוח ראו סעיף ג(2) להלן.

הדיונים בין החברה לממונה בקשר עם המכתבים האמורים טרם מוצו.

ב. התפתחויות בתקופת הדוח לגבי השליטה וההחזקות בחברה

בהתאם להוראות חוק הפיקוח, החזקה של יותר מחמישה אחוזים מסוג מסוים של אמצעי שליטה בגוף מוסדי מותנית בקבלת היתר להחזקת אמצעי שליטה מאת הממונה ושליטה בגוף מוסדי או בסוכנות ביטוח מחייבת גם היא היתר מאת הממונה. נכון למועד פרסום הדוח, למיטב ידיעת החברה התקבל אצל מספר גופים היתר להחזקת אמצעי שליטה, כמפורט להלן, מהם שני גופים מוסדיים.

בימים 11 ו-12 במאי 2020 התקבל אצל כלל ביטוח העתק מכתביו של הממונה למר משה (מורי) ארקין ולמר אלפרד אקירוב (לכל אחד בנפרד), בו הוא מבהיר, בעקבות הדיווחים מהימים 6 ו-10 במאי 2020 כי היתר האחזקה שניתן למר ארקין להחזקת עד 8% ממניות החברה והיתר האחזקה שניתן למר אקירוב להחזקת עד 10% ממניות החברה מיום 5 באפריל 2020 אינו מאפשר להם או למי מטעמם, לפעול, לבד או ביחד עם אחרים, באופן שיביא להכוננת פעילות כלל ביטוח, בין היתר באמצעות מעורבות בתהליכי קבלת החלטות לגבי מינוי דירקטורים ונושאי משרה בה. יצוין כי למיטב ידיעת החברה, נכון למועד זה מר ארקין אינו מחזיק מעל 5% ממניות החברה ומר אקירוב מחזיק ב-15% ממניות החברה.

יצוין כי בהתאם למידע שמסר הממונה לחברה, ביום 1 ביולי 2021, העניק הממונה למר אלפרד אקירוב, מר ג'ורג'י אקירוב וגברת שרון אקירוב (להלן: "בעלי ההיתר"), היתר להחזקת עד 15% מאמצעי השליטה בחברה ובגופים המוסדיים הנשלטים על ידה. בין יתר תנאי ההיתר, נקבע כי בעלי ההיתר לא יערכו כל הסדר או הסכם עם צד שלישי הנוגע להחזקת אמצעי שליטה של בעלי ההיתר בחברה ובגופים המוסדיים הנשלטים על ידה, אלא באישור מראש ובכתב של הממונה. כמו כן, בעלי ההיתר התחייבו בפני הממונה שלא לפעול לבד או ביחד עם אחרים באופן המקיים להם שליטה בחברה, וכן התחייבו שלא לפעול בשיתוף פעולה עם מחזיק אחר באמצעי שליטה בחברה לענין הצבעה למינוי דירקטור או לענין הפסקת כהונתו או כל ענין אחר שיובא להכרעת האסיפה הכללית. למיטב ידיעת החברה, על פי מידע שפורסם באופן פומבי אך לא נמסר לה, בעלי ההיתר פנו לממונה לקבלת היתר שליטה בכלל החזקות ובגופים המוסדיים הנשלטים על ידה. בהתאם לדיווח מידי של אלרוב מיום 15 במרס 2022, מתקיימים דיונים בין אלרוב לממונה במסגרתם הציעה אלרוב מספר מתווים אפשריים לקבלת היתר שליטה לרכישת 15% נוספים ממניות החברה, בקשר עם עמידתה בחוק הריכוזיות. בהתאם לדיווח אלרוב, התקבלה התייחסות מהממונה לפיה אינו מקבל את פרשנות אלרוב ואלרוב דיווחה כי היא ממשיכה במגעים עם הממונה לרבות דיון בחלופות נוספות אותן היא מבקשת לבחון.

לענין פניות אלרוב בקשר עם הצעה להשהות את הליך הנפקת המניות לציבור שבצעה החברה ותביעה נגזרת שהוגשה בעקבות הפניות האמורות ראה ביאור 41 (ב).

עוד יצוין כי בהתאם למידע שמסר הממונה לחברה, ביום 29 במרס 2022, העניק הממונה למר שלום שי וגברת נטלה שי היתר להחזקת עד 10% מאמצעי השליטה בחברה ובגופים המוסדיים הנשלטים על ידה.

בין יתר תנאי ההיתר, נקבע כי בעלי ההיתר לא יערכו כל הסדר או הסכם עם צד שלישי הנוגע להחזקת אמצעי שליטה של בעלי ההיתר בחברה ובגופים המוסדיים הנשלטים על ידה, אלא באישור מראש ובכתב של הממונה.

כמו כן, בעלי ההיתר התחייבו בפני הממונה שלא לפעול לבד או ביחד עם אחרים באופן המקיים להם שליטה בחברה, וכן התחייבו שלא לפעול בשיתוף פעולה עם מחזיק אחר באמצעי שליטה בכלל החזקות לענין הצבעה למינוי דירקטור או לענין הפסקת כהונתו אן כל ענין אחר שיובא להכרעת האסיפה הכללית.

1. בהתאם להוראות הממונה, במהלך התקופה שבין שנת 2017 ועד לחדש ינואר 2021 נמכרו כל המניות של החברה שהוחזקו בידי אי די בי פתוח, במישרין ובאמצעות נאמן למניות השליטה בחברה, חלקן באמצעות עסקאות החלף, אשר למועד הדוח הסתיימו כולן.

ביאור 1: כללי (המשך)

ב. התפתחויות בתקופת הדוח לגבי השליטה וההחזקות בחברה (המשך)

יובהר כי נכון למועד פרסום הדוח, חובת הדיווח לחברה, אודות החזקותיהם של בעלי מניות בחברה, חלה על בעלי עניין, כהגדרתם בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, בלבד וכן כי אין לחברה מידע אודות סטטוס היתרי ההחזקה או שינויים שחלו בהם, מעבר לאמור לעיל.

ג. התפתחויות בתקופת הדוח לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל ביטוח

1. מינוי יו"ר דירקטוריון

ביום 4 בפברואר 2021 מונה מר חיים סאמט כיו"ר הדירקטוריון של החברה. קודם לכן כיהנה הגב' מלי מרגליות כיו"ר דירקטוריון זמני בחברה, וזאת ממועד סיום כהונתו של היו"ר הקודם, מר דני נוח, ביום 20 באוגוסט 2020.

ביום 2 בנובמבר 2021 מונה מר חיים סאמט כיו"ר דירקטוריון כלל ביטוח, המינוי נכנס לתוקף ביום 23 בדצמבר 2021 לאחר שנתקבל אישור הממונה למינוי².

2. הוראות הממונה לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל ביטוח

2.1 מינוי דירקטורים בכלל ביטוח

במהלך התקופה בה כיהן נאמן למניות השליטה בחברה התקבלו מהממונה הוראות שונות שעניינן מינוי דירקטורים בקבוצה, לרבות באמצעות ועדה למינוי דירקטורים בכלל ביטוח ובחברה בראשות השופט (בדימוס) שרה גדות שמונתה על ידי הממונה בשנת 2015 להמליץ בפני הנאמן על מועמדים ראויים לכהונה כדירקטורים (להלן: "ועדת גדות"). בהתאם להמלצות ועדת גדות, בוצעו מעת לעת מינויים של דירקטורים ודירקטורים חיצוניים בחברה ובכלל ביטוח.

במכתב הממונה מיום 8 בדצמבר 2019, במסגרתו נקבע כי אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בחברה, קבע הממונה כי בשים לב לחזקה הקבועה בהגדרת "מבטח" בהתאם לסעיף 31(א) לחוק הפיקוח, התכליות הקיימות בחוק הפיקוח לעניין הסדרים למינוי דירקטורים במבטח בלא שולט, חלות הן בעניינה של החברה והן בעניינה של כלל ביטוח³. בנוסבות אלה, מצא לנכון לקבוע בתנאי היתר השליטה בכלל ביטוח, כי בלי לגרוע מהוראות כל דין, דרך מינוי דירקטורים בחברה ובכלל ביטוח, תהיה באופן דומה למנגנונים הקבועים כיום בחוק הפיקוח, לעניין מינוי דירקטורים במבטח ללא שולט, וזאת בלי לפגוע בזכותו של בעל מניות אחר להציע מועמדים לפי דין, ככל שקיימת לו זכות כאמור.

בימים 21 ביולי 2020, 19 באוקטובר 2020 ו-30 בנובמבר 2020, נתקבלו אצל החברה מאת הממונה מכתבים בקשר עם מתווה הפעלת אמצעי שליטה בכלל ביטוח הכוללים בין היתר התייחסות לאופן מינוי דירקטורים בכלל ביטוח ובחברה, כמפורט להלן.

עמדת הממונה כפי שבאה לידי ביטוי במכתבו האחרון כאמור אשר לגביו נשלחו הבהרות מאת הממונה ביום 30 בנובמבר 2020, הינה כי נוכח המבנה התאגידי של הקבוצה לפיו כלל ביטוח הינה חברה פרטית הנשלטת על ידי החברה שהיא חברה ציבורית שאין בה שולט סופי ומתוך מטרה להגשים את תכליות חוק הפיקוח בעניין מבטח ללא שולט ולקבוע הסדר מקיף וראוי ביחס למבנה האחזקה בכלל ביטוח בעת הזו, יש צורך ביצירת מתווה אשר יבטיח את הגשמת התכליות הרלבנטיות, בהתאם לעקרונות, אשר עיקרם מפורט להלן. בהתאם למתווה הפעלת אמצעי השליטה, עקרונות אלה יעוגנו, בין היתר, במסגרת היתר השליטה שיינתן לחברה, מכוח סמכותו של הממונה לפי סעיף 32(ב) לחוק הפיקוח, כדלקמן: על כלל ביטוח יחולו ההוראות לעניין "מבטח ללא שולט" ובכלל זה הוראות סעיפים 41(יא) ו-יב לחוק הפיקוח והוראות חוזר הדירקטוריון לעניין מבטח ללא שולט בכפוף להתאמות שיפורטו להלן. תוקם ועדה חיצונית אשר תמליץ על מינוי דירקטורים בכלל ביטוח בהתאם להוראות חוק הפיקוח לעניין מבטח ללא גרעין שליטה⁴.

לאור זאת, קבע הממונה מתווה לבחירת דירקטורים כמפורט במכתביו שעיקריו:

- א. כל הדירקטורים בכלל ביטוח (למעט דח"צים ודב"תים) יובאו למינוי באסיפה הכללית אחת לשנה.
- ב. דירקטוריון החברה יהיה רשאי להציע מועמדים לדירקטוריון כלל ביטוח (על אף האמור בהוראות הדין ביחס למבטח ללא שולט - הדירקטוריון יהיה רשאי להציע יותר ממועמד אחד);
- ג. דירקטוריון כלל ביטוח יהיה רשאי להציע מועמדים מטעמו אולם לא יהיה רשאי למנות דירקטורים בכלל ביטוח;
- ד. ועדת האיתור גם היא תציע מועמדים לדירקטוריון כלל ביטוח. ועדת האיתור תציע מועמדים לכהונה כמספר הדירקטורים המירבי שמינויים ידון באסיפה. במקרה של מינוי דירקטורים שלא במסגרת האסיפה הכללית השנתית ועדת האיתור תמליץ לפחות על כפל מקומות.

² יצוין כי לאחר פרישתו של מר דני נוח לא מונה יו"ר דירקטוריון זמני או קבוע בכלל ביטוח בתקופת הביניים, וזאת בהתאם להנחיית הממונה, ועד למינוי דירקטורים חדשים בכלל ביטוח (ראה סעיף ג(2.1) להלן).

³ בהתאם למכתב הממונה, בהתאם להגדרות המופיעות בסעיף 31 לחוק הפיקוח, נחשבות הן החברה והן כלל ביטוח "כמבטח" לצורך בחינת השליטה בכלל ביטוח.

⁴ ביום 12 בינואר 2021 הודיע הממונה כי שר האוצר מינה את הוועדה, בהתאם להוראות סעיף 41 לחוק הפיקוח לעניין מינוי דירקטורים בכלל ביטוח. סדרי עבודתה של הוועדה יקבעו בהתאם לסעיף 41 לחוק הפיקוח. חברי הוועדה לעניין כלל ביטוח הינם: יו"ר הוועדה - השופט (בדימוס) יוסף אילון; פרופ' אפרים צדקה; מר אברהם רינת; ד"ר אדטו רחל (דירקטורית בלתי תלויה בכלל ביטוח); פרופ' שדה בן עמי אורלי (דירקטורית בלתי תלויה בכלל ביטוח).

ביאור 1: כללי (המשך)

ג. התפתחויות בתקופת הדוח לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל ביטוח (המשך)

2. הוראות הממונה לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל ביטוח (המשך)

2.1 מינוי דירקטורים בכלל ביטוח (המשך)

ה. לשם הבטחת עצמאותו ואי תלותו של דירקטוריון חברת הביטוח, ובמסגרת סמכות הממונה לאישור נושאי משרה, הממונה יביא בחשבון, בין היתר, קיומו של רוב דירקטורים שמונו בדירקטוריון כלל ביטוח על ידי ועדת האיתור והיעדר זיקה, כהגדרתה בסעיף 240 (ב) לחוק החברות, התשנ"ט-1999, בשינוים המחויבים, בין המועמד לכהונה כדירקטור לבין כלל החזקות. עוד הובהר, כי ביחס לדירקטורים שועדת האיתור תמליץ לאסיפה הכללית של כלל ביטוח על מינוים, כהונה כדירקטור בחברה, לא תהווה לכשעצמה בעיני הממונה, עילה למניעת כהונה כדירקטור⁵ וכי אין באמור כדי לגרוע מהאפשרות למינוי מי שמכהן כדירקטור בחברה כדירקטור בכלל ביטוח, בכפוף לשיקול דעת הממונה. עוד הובהר כי במסגרת שיקול דעת הממונה, הממונה עשוי לאשר גם הרכב דירקטוריון שבו מספר הדירקטורים שמונו מקרב מומלצי ועדת האיתור יהיה נמוך מרוב הדירקטורים, אך סביר בנסיבות העניין.

ו. הובהר כי מספר הדירקטורים המכהנים בדירקטוריון כלל ביטוח יכול שייקבע על ידי האסיפה הכללית של כלל ביטוח, וזאת מבלי לגרוע מהוראות חוזר הדירקטוריון לעניין גוף מוסדי ומסמכויות הממונה בכלל.

ז. יו"ר הדירקטוריון יהיה מבין מומלצי הוועדה, עם זאת הדירקטוריון יוכל לבחור את היו"ר שלא מבין מומלצי הוועדה, אולם במקרה כזה יידרש לנמק את החלטתו ויידרש לצרפה. במקרה של שוויון קולות, ליו"ר יהיה קול מכריע.

בהתאם למתווה לא נקבעו הוראות של הממונה ביחס למינוי דירקטורים בחברה ואולם נקבע כי מי שהציע את מינויים של שלישי מהדירקטורים המכהנים בחברה והצעתו זו התקבלה, יראה כבעל שליטה בה ובהתאם עשוי להידרש לקבלת היתר שליטה מאת הממונה.

בהתאם למידע שנמסר לחברה, ועדת האיתור פירסמה ביום 26 בינואר 2021 את נהלי עבודתה ביום 12 באפריל 2021 פירסמה ועדת האיתור, קול קורא להגיש לוועדה מועמדות לכהונת דירקטור בכלל ביטוח. בקול הקורא צויין כי בשים לב לצרכי כלל ביטוח, מספר הדירקטורים הנדרש הוא עד שבעה דירקטורים רגילים ו"דירקטור בלתי תלוי" אחד. ביום 1 באוגוסט 2021 נשלחו המלצות הוועדה לדירקטוריון כלל ביטוח, במסגרתן המליצה ועדת האיתור לאסיפה הכללית של כלל ביטוח על שמונה מועמדים לתפקידי דירקטורים בכלל ביטוח, לרבות שלושה דירקטורים מתוכם שהביעו את הסכמתם לכהן כדירקטורים בלתי תלויים.

בהתאם, בימים 12 ו-30 בספטמבר 2021 התכנסו אסיפות כלליות של כלל ביטוח במסגרתן הוחלט למנות דירקטורים בכלל ביטוח, בהתחשב בהמלצות הוועדה ביחס למועמדים לכהונה בדירקטוריון כלל ביטוח ובהתחשב במועמדים נוספים שהוצעו על ידי דירקטוריון החברה והכל בהתאם למתווה הדיונים שהחברה קיימה עם הממונה.

במסגרת האסיפות מונו 8 דירקטורים בכלל ביטוח (אחד דב"ת) מהם דירקטור אחד שכיהן בכלל ביטוח והמשיך את כהונתו 5-י דירקטורים אשר מכהנים כדירקטורים בחברה, וזאת בנוסף ל-3 דירקטורים בלתי תלויים המכהנים כיום בדירקטוריון כלל ביטוח ואשר המשיכו את כהונתם. בסך הכל מונה דירקטוריון כלל ביטוח 11 חברים. ביום 13 באוקטובר 2021 אושרו המינויים על ידי הממונה.

הדיונים בין החברה לממונה בקשר עם מכתביו בעניין הפעלת אמצעי השליטה כאמור טרם מוצו.

יצויין כי במהלך שנת 2021 ועד סיום הליכי המינוי כאמור, כיהנו בכלל ביטוח שני דירקטורים בלתי תלויים אשר כיהנו באותה עת במקביל גם בגוף מוסדי נוסף בקבוצה, וזאת על מנת לשמור על הרכב הדירקטוריון הנדרש בהתאם להוראות הדין, עד להשלמת עבודת ועדת האיתור.

2.2 מינוי דירקטורים בחברה

בשים לב להיות החברה, חברה ללא גרעין שליטה וכחלק מהיערכות דירקטוריון החברה לקראת האסיפה הכללית השנתית, מינה הדירקטוריון בחודש ספטמבר 2020 ועדת דירקטוריון מיוחדת, אשר תשמש בין השאר כוועדה ממליצה לדירקטוריון בקשר עם גיבוש רשימת קריטריונים מומלצים למינוי דירקטורים בחברה ותמליץ על מועמדים מתאימים נוספים לכהונה בדירקטוריון החברה (להלן: "ועדת האיתור של החברה").

ועדת האיתור של החברה קיימה 13 ישיבות ובפעילותה הסתייעה גם ביועצים משפטיים חיצוניים ובחברת השמה חיצונית בעלת התמחות באיתור בכירים. כחלק מפעילות ועדת האיתור של החברה, פירסמה החברה קול קורא למועמדים מתאימים להביא את מועמדותם בפני ועדת האיתור של החברה וכן לבעלי מניות עיקריים, שאינם נמנים על גופים מוסדיים, המחזיקים לפחות 1% מזכויות ההצבעה בחברה, להציע מועמדים מטעמם לכהונה בדירקטוריון החברה, בכפוף למגבלות על פי דין ורגולציה (לרבות דיני התחרות)⁶ וזאת עד למועדים שנקבעו ופורסמו על ידה (להלן: "הקול הקורא").

5. דירקטורים שהוצעו על ידי ועדת גדות לכהונה בדירקטוריון כלל ביטוח, יחשבו על ידי הממונה כדירקטורים שהוצעו על ידי ועדת האיתור.
6. לעמדת הממונה בקשר עם מעורבותם של גופים מוסדיים בהליך הצעת הדירקטורים בחברה, ראו דיווח מיידי של החברה מיום 4 באוקטובר 2020 הנזכר להלן.

ביאור 1: כללי (המשך)

ג. התפתחויות בתקופת הדוח לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל ביטוח (המשך)

2. הראות הממונה לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל ביטוח (המשך)

2.2 מינוי דירקטורים בחברה (המשך)

ועדת האיתור של החברה יזמה פגישות עם בעלי מניות מסוימים המחזיקים לפחות 1% מזכויות ההצבעה (לפי המידע המצוי ברשומה) ושאינם גופים מוסדיים, וקיימה פגישות עם מספר בעלי מניות כאמור שרצו בכך על מנת לשמוע את עמדתם בנוגע להליך מינוי הדירקטורים בחברה ועל הצעת מועמדים ראויים בעיניהם לכהונה בדירקטוריון החברה.

ביום 3 בינואר 2021 מונה באסיפה שלושה מבין הדירקטורים שהומלצו על ידי בעלי מניות, שני דירקטורים מכהנים ודירקטור חיצוני שהומלץ על ידי הדירקטוריון.

נוכח ההליך שבוצע בשנת 2020 לקראת האסיפה השנתית כאמור לעיל ופרק הזמן הקצר שחלף מאז ביצועו, סבר דירקטוריון החברה כי אין מקום לבצע הליך חוזר מלא לאיתור מועמדים פוטנציאליים לבחירת דירקטור חיצוני, ולפיכך בחר בדרך של איתור מועמדים מבין רשימת המועמדים שאיתרה ועדת האיתור של כלל החזקות שהתקיימה בינואר 2021, אשר הינם כשירים לכהן כדירקטורים חיצוניים ובעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית.

ביום 27 בדצמבר 2021 התכנסה אסיפה שנתית ומיוחדת של החברה שעל סדר יומה מינוי מחדש של הדירקטורים המכהנים וכן בחירה ומינוי של דירקטור חיצוני אחד מבין שני מועמדים לכהונה כדירקטור חיצוני שהוצעו מבין רשימת המועמדים שאיתרה ועדת האיתור של החברה לקראת האסיפה השנתית הקודמת, אשר הינם כשירים לכהן כדירקטורים חיצוניים והינם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית בנוסף, פנתה אלרוב לחברה וביקשה להציג את מועמדותו של מועמד נוסף לכהונה כדירקטור בחברה.

3. השלכות

למועד הדוח, אין ביכולתה של החברה להעריך את מלוא השפעת תוצאות האירועים האמורים עליה, וזאת בין היתר נוכח העובדה כי היא מקיימת דינאים עם הממונה ביחס למתווה היתר השליטה, אשר הוראותיו, בנוסח הנוכחי, מגבילות באופן ניכר את מידת השפעתה של החברה ביחס להתנהלותה של כלל ביטוח וביחס למינוי נושאי משרה בה. אי הודאות האמורה מתקיימת גם נוכח שינויים נוספים אשר יכול ויתרחשו בעתיד בחברה, לאור מבנה האחזקות בה, בהיותה חברה ללא גרעין שליטה עם בעל מניות מהותי ולאור העובדה שהוראות חוק הפיקוח ביחס למבטח ללא שולט, אינן חלות עליה, בשל המבנה התאגידי השונה של חברות הביטוח הגדולות בישראל, בהשוואה למבנה המקובל בבנקים, לפיהן חברות הביטוח, לרבות כלל ביטוח, הינן חברות פרטיות הנשלטות על ידי חברת אחזקות ובכללן החברה, שהיא חברה ציבורית ללא גרעין שליטה.

כמו כן מכלול השינויים והאירועים המפורטים לעיל יכול וישליכו, בין היתר, על מוניטין החברה וחברות הקבוצה. יצוין כי העברה עתידית של השליטה בחברה לצד שלישי, יכול ותשפיע על סעיפים בהסכמים מסוימים של חברות בקבוצה עם צדדים שלישיים (לרבות מבטחי משנה) ועלול להצריך, בעקבות התקיימות נסיבות של שינוי שליטה כאמור, היזברות עם צדדים שלישיים אלה להמשכת תוקפם של ההסכמים.

ד. נגיף הקורונה

התפרצות נגיף הקורונה בסין בשנת 2020, ובעקבותיה התפשטות למדינות רבות נוספות, הביאה, לגידול בתחלואה ובתמותה, לירידה בהיקפי הפעילות הכלכלית בתחומים מסוימים ולתנודתיות בשווקי ההון, בעולם ובכללם בישראל (להלן: "המשבר").

בשנת הדוח החל בעולם ובישראל מבצע חיסונים.

חיסונים אלו הביאו בתחילת המחצית הראשונה של שנת 2021, לקיטון משמעותי בתחלואה ובקצב התפשטות הנגיף והביאו לביטול מרבית ההגבלות במשק.

בהמשך השנה, כפועל יוצא של היחלשות השפעת שתי המנות הראשונות של החיסונים שניתנו, התפתחות וריאנטים חדשים של הנגיף בעולם והגעתם לישראל, נרשמה מגמה הפוכה, בארץ ובעולם, ולהתפרצות גל רביעי של תחלואה שהביא לעלייה מחודשת בהיקף התחלואה ולעלייה במספר החולים במצב קשה. במהלך שנת הדוח נצפו גידולים בתמותה שיתכן ונבעו מהשפעת משבר הקורונה.

במסגרת מאמציה להפחתת התחלואה ולעידוד ההתחסנות, פירסמה מדינת ישראל תו ירוק מחודש, אישרה מתן מנה שלישית ורביעית לאוכלוסיות מסוימות ובמקביל החלה במתן חיסונים לילדים. פעולות אלו בלמו זמנית את הגידול האמור בהתפשטות המחלה ואף הביאו להקטנת היקף התחלואה.

ברבעון הרביעי לשנת 2021, דווח על הגעתו לארץ של הווריאנט הדרום אפריקאי "אומיקרון", אשר אובחן כמדבק מאוד, גם ביחס לאוכלוסיה מחוסנת, אך עם זאת מביא לתסמינים ותחלואה קלה יחסית ביחס לאוכלוסיה זו. התפרצות האומיקרון הביאה להדבקה המונית בציבור בישראל ובעולם. מילוני אנשים נדבקו וכמות החולים במצב קשה עלתה. להלן השפעות עיקריות של המשבר על החברה, יצוין כי בשלב זה החברה אינה יכולה להעריך את אופן התפתחות המשבר ואז את מכלול השלכותיו.

ביאור 1: כללי (המשך)

ד. נגיף הקורונה (המשך)

1. המשכיות עסקית

המשבר הוגדר כאירוע חירום אשר בגינו הוכרזו מגבלות על תנועה ותעסוקה והוביל, בין היתר, להיעדרות עובדים ממקומות העבודה במשק, לרבות בקבוצה, ולהוצאתם של חלק מהעובדים לחופשה ללא תשלום ("חל"ת"). בשנת 2020 הוציאה החברה חלק מעובדיה לחל"ת ואולם עם חזרת המשק לשגרה הדרגתית, החזירה החברה את מרבית עובדיה לעבודה במשרדי החברה והיא ממשיכה למלא אחר הוראות הגורמים המקצועיים והרגולטוריים.

יכולת הקבוצה להמשיך ולהעמיד רמת שירות גבוהה לסוכניה, למבטוחיה וללקוחותיה ולהפעיל תהליכי ליבה מסוימים הינה חיונית להמשכיות העסקית של החברה. במהלך תקופת המשבר החברה פעלה בהתאם למדיניות ולתוכנית ההמשכיות העסקית הנהוגה בקבוצה ובגופים המוסדיים: בקבוצה קיים מערך, BCM (Business Continuity Management) ותוכנית המשכיות עסקית הממפה תהליכים קריטיים, הנדרשים להתאוששות, תיקי חירום אשר נועדו לסייע לפעילות ברמת החטיבות השונות, ומערך Disaster Recovery טכנולוגי המאפשר התאוששות טכנולוגית מהירה. עם פרוץ המשבר הקבוצה פעלה בהתאם לתוכנית להמשכיות עסקית, לפיה בין היתר התאפשר לעובדים לעבוד בדרך של "עבודה מרחוק" באופן מידי ומאובטח תוך שימוש בטכנולוגיה שהוטמעה בארגון מבעוד מועד. ככלל, החברה המשיכה בתקופת המשבר לתת מענה בכל מגזרי הפעילות.

2. שווקי הון, אינפלציה ונכסי הקבוצה

הקבוצה חשופה מתוקף פעילותה לשינויים בשווקי הון. בשנת 2021, נרשמו עליות משמעותיות בשווקי הון, אשר הביאו לגידול בהכנסות מהשקעות ובגביית דמי ניהול משתנים.

לאחר תאריך הדוח נרשמו ירידות בשווקים אשר התעצמו עם פרוץ המלחמה בין אוקראינה לרוסיה לפרטים נוספים ראה סעיף ה' להלן.

המשבר אף הביא לפגיעה בשרשרת האספקה של מוצרים מסוימים בעולם, וכפועל יוצא להתייקרות מחירים וגידול בשיעורי האינפלציה. לפרטים בדבר השפעות שינויים בשיעורי המדד ראה ביאור 38(ג)(2).

3. תוצאות הפעילות הביטוחית

כתוצאה מהמשבר לכלל ביטוח חשיפה לסיכון ביטוחי המתבטא בהשפעה על התחייבויות הביטוחיות בתחומים כדלהלן:

א. תחום חיסכון ארוך טווח

1. בתקופת המשבר נרשמה ירידה בשיעור התעסוקה ועלייה החדה במספר העובדים במשק המצויים בחל"ת, נכון למועד הדוח, מגמה זאת נבלמה והתהפכה, ובהתאם לפרסומי הלמ"ס, נכון למועד הדוח, שיעור המועסקים חזר להיות, כפי שהיה לפני המשבר.

ירידה בהיקף המועסקים במשק, ככל שתקרה כתוצאה מהתפרצות נוספת, עלולה להביא לירידה בהיקף הגבייה השוטפת בפוליסות ביטוח מנהלים ולירידה בגביית דמי גמולים שוטפים בקרנות הפנסיה, בקופות הגמל ובקרנות ההשתלמות.

2. החברה פעלה באמצעים שונים על מנת לאפשר ללקוחותיה שלא היו מועסקים בחודשים הראשונים שלאחר המשבר, לשמר את הכיסוי הביטוחי שלהם ולשם כך הציבה סל פתרונות, לרבות שמירה על כיסוי ביטוחי של מבטוחים אשר מעסיקים דיווח שיצאו לחל"ת למשך שלושה חודשים ומתן אפשרות לדחיית תשלום לפוליסות פרט בתחום ביטוח חיים וביטוח בריאות. בנוסף, יישמה החברה הוראות רגולטוריות שנועדו להקל על מבטוחים בחודשים הראשונים של משבר הקורונה, כגון שמירת תנאי דמי הניהול ללקוחות שלא ביצעו הפקדות למוצריהם הפנסיוניים לתקופה ארוכה מזו שבגינה ניתן היה להעלות את שיעור דמי הניהול וגביית ריסק זמני מהצבירה בפוליסות חיסכון הכוללות גם כיסוי ביטוחי לתקופה אוטומטית ארוכה מזו הקבועה בתנאי הפוליסות ותקנון קרן הפנסיה.

ב. ביטוח כללי

בהתאם להערכת כלל ביטוח והידוע לה עד למועד אישור הדוחות הכספיים, בתחום ביטוח כללי לא קיימות לה חשיפות ביטוחיות ישירות מהותיות בעקבות המשבר, למעט חשיפת החברה לביטוח אשראי. בעקבות המשבר עלתה החשיפה לכשלי אשראי במסגרת פעילות ביטוח אשראי והקבוצה עדכנה את העתודות הביטוח בסכום שאינו מהותי, וזאת גם בהתחשב בצעדי המדינה במסגרת תוכנית לסיוע למשק הישראלי באמצעות ביטוחי אשראי.

ג. יציבות מבטחי משנה

הגופים המוסדיים בקבוצה חשופים לסיכון יציבות של מבטח המשנה, שעלול להתממש ככל שמבטחי המשנה יספוגו הפסדים משמעותיים כפועל יוצא מהמשבר. דירקטוריון כלל ביטוח קבע מסגרות חשיפה מרביות למבטחי המשנה, עימם התקשרה כלל ביטוח, המבוססות על דירוג הבינלאומי. כלל ביטוח מתקשרת עם מבטחי משנה בעיקר בעלי דירוג A ומעלה. כלל ביטוח עוקבת אחר מצבם של מבטחי המשנה להם היא חשופה ונכון למועד אישור הדוחות הכספיים לא ידוע לה על הרעה משמעותית ביכולתם לעמוד בהתחייבויותיהם. לפרטים נוספים אודות חשיפת החברה למבטחי משנה ראה ביאור 38(ו)(8) וכן לפרוט מדיניות החברה בנוגע לחשיפות ביטוחי המשנה ראה ביאור 39(ו)(8) להלן.

ביאור 1: כללי (המשך)

ד. נגיף הקורונה (המשך)

3. תוצאות הפעילות הביטוחית (המשך)

ד. ביטוח בריאות

בריאות וסיעוד -

ביטוח נסיעות לחו"ל - כתוצאה מעצירה כמעט מלאה של טיסות לחו"ל בחלק משמעותי משנת הדוח והשנה שקדמה לה, חלה ירידה משמעותית בפעילות ביטוח הנסיעות לחו"ל של כלל ביטוח וכפועל יוצא בהיקף הפרמיות הנגבות על ידה. מגמה זו נמשכה עד למועד אישור הדוחות הכספיים. עוד יצוין, כי כלל ביטוח התאימה את מדיניות מכירת פוליסות ביטוח נסיעות לחו"ל בהתאם להערכת הסיכון במדינות היעד, כפי שהיא מתעדכנת מעת לעת. לתוצאות ענף ביטוח נסיעות לחו"ל אין השפעה מהותית על תוצאותיה הכספיות של החברה. להערכת כלל ביטוח היקפי החשיפה בביטוח נסיעות לחו"ל וביתר תחומי הפעילות בביטוח בריאות בגין השלכות מגפת הקורונה אינם מהותיים, ככל שהם מוערכים נכון למועד פרסום הדוחות הכספיים.

4. נזילות, מצב פיננסי ומקורות מימון

להערכת החברה, לא קיימת השפעה מהותית של האירוע על נזילות החברה, איתנותה הפיננסית ומקורות המימון העומדים לרשותה והחברה עומדת במגבלות החוזיות ואמות המידה הפיננסיות שנקבעו בשטרי הנאמנות. לפרטים בדבר אמות המידה הפיננסיות של אגרות החוב ונסיבות משהות של כתבי ההתחייבות ראה ביאור 25 להלן.

5. סיכונים סייבר

כחלק מהמשבר העולמי, חלה עלייה בהיקף מתקפות הסייבר. כחלק מההיערכות הכוללת של החברה, החברה נקטה בצעדים משמעותיים להגנה מפני איומי הסייבר הרבים המאפיינים תקופה זו, לרבות: שימוש במקורות מודיעיניים בדגש על מתקפות Phishing, ביצוע בדיקות מקיפות של חוסן הסייבר הארגוני, בהתחשב באיומים המשתנים, תוך ביצוע פעולות אקטיביות בתשתיות ההגנה של החברה; מתן מענה מהיר ע"י צוותי התגובה לטובת תחקור ניסיונות חשודים לביצוע חיבור מרחוק לרשת החברה או כל פעילות עובדים חריגה; הגברת בקורות טכנולוגיות ופרסום הנחיות לצורך הגברת מודעות עובדי החברה; החברה ממשיכה בניהול קפדני ושוטף של סיכון הסייבר בהתאם לאיומים המשתנים.

6. בקשות לאישור תובענות ייצוגיות

לנוכח הגבלת הפעילות במסגרת המאבק בהתפשטות נגיף הקורונה, הוגשו כנגד כלל ביטוח וכנגד חברות ביטוח אחרות בקשות לאישור תובענות כייצוגיות וזאת בטענה לקיומה של הקלה בסיכון בענפי הביטוח אשר לכאורה המבוטחים זכאים, לפי הטענה, להחזר פרמיות בהתאמה. כנגד כלל ביטוח הוגשו 3 בקשות לאישור תובענות ייצוגיות כאמור בתחומי ביטוח רכב (רכוש, חובה), דירות ובתי עסק, התיבחה להשבת פרמיה בגין פוליסות בתי עסק נדחתה על ידי בית המשפט המחוזי והטיפול בה הסתיים. לפרטים נוספים ראה ביאור 41 להלן.

למידע בדבר הרגישות והחשיפה לגורמי הסיכון ראה גם ביאור 38(ג)2 להלן.

הערכות החברה שתוארו לעיל בדבר ההשלכות האפשריות של משבר הקורונה על פעילות העסקית שלה ושל החברות הבנות שלה בהיבטים המתוארים לעיל, בסביבה עסקית מאתגרת, כמו גם בהיבטים נוספים אשר אינם ידועים לה במועד זה, ועל תוצאותיה אינן ודאיות היות שמדובר באירוע הנמצא בעיצומו, אשר אינו בשליטת החברה.

יצוין כי, התפרצות מחודשת של הנגיף ללא שליטה, במידה ותהיה, כתוצאה מהתפתחות וריאנט ללא מענה חיסוני. עלולה להשפיע על פעילותה ורווחיותה של הקבוצה, בין היתר, בכל הנוגע לפעילות המשק בכלל ולקוחותיה של החברה בפרט, לנוכחות עובדים במקום העבודה, ליכולת ההמשכיות העסקית, למצב השווקים אשר משפיע על הכנסות החברה מהשקעות ועל ערך הנכסים המנוהלים על ידי הגופים המוסדיים בקבוצה, עבור עצמם ועבור עמיתים, לצמצום הפעילות הכלכלית המשפיעה על היקף ההפקדות למוצרי חיסכון ולהתממשות סיכונים ביטוחיים העלולים לנבוע מהמשבר, לרבות סיכונים אשראי ועלייה בתמותה ובתחלואה.

ה. כסוך רוסיה - אוקראינה:

לאחר תאריך הדיווח, החלה רוסיה בפלישה צבאית והפצצה של אזורים שונים באוקראינה, כאשר צבאה של אוקראינה משיב מלחמה (להלן: "המלחמה").

במקביל להסלמה של המלחמה, מעצמות עולמיות - כולל ארצות הברית, האיחוד האירופי ובריטניה - הכריזו על שורה של סנקציות על רוסיה, על המחוזות הבלתי-אוקראינה ועל בלארוס במטרה להרחיק את ממשלת רוסיה מהמוסדות הפיננסיים המערביים ולהפעיל לחצים על רוסיה לסיום העימות. במסגרת זו, הוטלו סנקציות, הוקפאו נכסים והושטו מגבלות על חברות ואנשים באזור זה ובעיקר על מוסדות פיננסיים. בנוסף הוגבל השימוש במערכת התשלומים הגלובלית SWIFT. ארה"ב הודיעה כי אף נבחנות הגבלות נוספות על רכישת נפט מרוסיה.

המלחמה הביאה לתנודתיות בשווקי ההון. הקבוצה חשופה מתוקף פעילותה לשינויים בשווקי ההון, אשר משפיעים על היקף הנכסים המנוהלים על ידה, על דמי הניהול אותם היא גובה ועל התשואות המושגות על השקעותיה.

בנוסף המלחמה הביאה לעלייה במחירי הנפט הגולמי, הגז וחומרי גלם נוספים.

ביאור 1: כללי (המשך)

ה. סכסוך רוסיה - אוקראינה (המשך)

לפרטים בדבר רגישות החברה לשינוי בשיעור המדד ראה ביאור 38(ג)2) לדוחות הכספיים.

הקבוצה בוחנת ועוקבת אחר השפעת הסנקציות, התנודתיות בשווקים וההשפעות הצפויות האחרות על כלכלת העולם ועל כלכלת ישראל כדי לתת מענה ותמיכה למבוטחים החשופים לסיכון זה וכדי לצמצם ככל שניתן והיא מתאימה את תמהיל ההשקעות, מעת לעת ולפי הצורך. בנוסף, הקבוצה עוקבת אחר מצבם של מבטחי המשנה, דירוגם והשפעות אפשריות של ההתפתחויות הכלכליות עליהם. הערכות החברה שתוארו לעיל בדבר ההשלכות האפשריות של המלחמה על פעילות העסקית שלה ושל החברות הבנות שלה בהיבטים המתוארים לעיל, כמו גם בהיבטים נוספים אשר אינם ידועים לה במועד זה, ועל תוצאותיה אינן ודאיות היות שמדובר באירוע הנמצא בעיצומו, אשר אינו בשליטת החברה.

ו. הגדרות - בדוחות כספיים אלה:

- החברה** - כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ.
- הקבוצה** - החברה והחברות המאוחדות שלה.
- חברות מאוחדות/חברות בנות** - חברות, לרבות שותפות, שדוחותיהן מאוחדים באופן מלא, במישרין או בעקיפין, עם דוחות החברה.
- חברות מוחזקות** - חברות מאוחדות וחברות, לרבות שותפות או עסקה משותפת, שהשקעת החברה בהן כלולה, במישרין או בעקיפין, בדוחות הכספיים על בסיס השווי המאזני.
- הסדרים משותפים** - הסדרים בהם לקבוצה שליטה משותפת אשר הושגה על ידי הסכם חוזי הדורש הסכמה פה אחד לגבי הפעילויות שמשפיעות באופן משמעותי על התשואות של ההסדר. השקעה בהסדרים משותפים מסווגת כפעילויות משותפות או עסקאות משותפות בהתבסס על הזכויות והמחויבויות של הצדדים להסדר. עסקאות משותפות הינן כל ההסדרים המשותפים אשר מאוגדים כישות נפרדת ואשר לקבוצה ישנן זכויות בנכסים נטו של ההסדר המשותף.
- חברות כלולות** - חברות כלולות הינן ישויות בהן יש לקבוצה השפעה מהותית על המדיניות הכספית והתפעולית שלהן, אך לא הושגה בהן שליטה, ואשר השקעת החברה בהן כלולה בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה על בסיס השווי המאזני.
- בעלי עניין** - כמשמעותם בפסקה (1) להגדרת בעל עניין בתאגיד בסעיף 1 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.
- צד קשור** - כמשמעותו בתקן חשבונאות בינלאומי 24 (2009) בדבר צדדים קשורים.
- הממונה** - הממונה על רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון.
- חוק הפיקוח** - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, על תיקונו.
- תקנות כללי השקעה** - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012, והנחיות הממונה על פיו.
- משטר כושר פירעון כלכלי** - כהגדרתו בקודקס הרגולציה של רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון, שער 5, חלק 2, פרק 2, סימן ב' והנחיות נלוות של הממונה לעניין יישום משטר כושר פירעון כלכלי.
- תקנות חישוב עתודות** - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (חישוב עתודות בביטוח כללי), התשע"ג-2013.
- חוזי ביטוח** - חוזים לפיהם צד אחד (המבטח) לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר (בעל הפוליסה), על ידי הסכמה לפצות את בעל הפוליסה אם אירוע עתידי לא ודאי מוגדר (מקרה הביטוח) ישפיע באופן שלילי על בעל הפוליסה.
- חוזי השקעה** - פוליסות שאינן מהוות חוזי ביטוח.
- חוזים תלויי תשואה** - חוזי ביטוח וחוזי השקעה בביטוח חיים וסיעוד בהם התחייבויות המבטח, בשל מרכיב החיסכון או הסיכון שבהן, צמודות ברובן לתשואות תיק ההשקעות (פוליסות משתתפות ברווחי השקעה), בנכסים עבור חוזים תלויי תשואה.
- נכסים עבור חוזים תלויי תשואה** - הנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות הנובעות מחוזים תלויי תשואה.
- אג"ח ח"צ** - אגרות חוב ממשלתיות צמודות למדד, אשר המדינה מנפיקה לחברות הביטוח, ואשר מגבות פוליסות מבטיחות תשואה.
- התחייבויות בגין חוזי ביטוח** - עתודות ביטוח ותביעות תלויות במגזרי חיסכון ארוך טווח, ביטוח כללי וביטוח בריאות.
- נכסי ביטוח משנה** - חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח.
- פרמיות** - פרמיות לרבות דמים.
- פרמיות שהורוחו** - פרמיות המתייחסות לתקופת הדוח.

ביאור 2: בסיס עריכת הדוחות הכספיים

א. מתכונת העריכה של הדוחות הכספיים

הדוחות הכספיים הוכנו על ידי הקבוצה בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן: "IFRS"). כמו כן דוחות כספיים אלה נערכו בהתאם לדרישות הגילוי כפי שנקבעו על ידי הממונה בהתאם לחוק הפיקוח ודרישות הגילוי בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים) התש"ע-2010, עד כמה שתקנות אלו חלות על תאגיד המאחד חברות ביטוח.

ב. מטבע פעילות ומטבע הצגה

הדוחות הכספיים מוצגים בש"ח, שהינו מטבע הפעילות של החברה, ומעוגלים לאלף הקרוב, למעט אם צויין אחרת. ש"ח הינו המטבע שמייצג את הסביבה הכלכלית העיקרית בה פועלת החברה.

להלן פרטים על שיעורי השינוי שחלו במדד המחירים לצרכן (להלן: "מדד"), בשערי החליפין היציגים של האירו, דולר ארה"ב (להלן: "דולר") והלירה שטרלינג:

שער החליפין היציג של לי"ש"ט	שער החליפין היציג של הדולר	שער החליפין היציג של האירו	מדד ידוע	מדד בגין	
					%
לשנה שהסתיימה ב-31 בדצמבר					
(4.3)	(3.3)	(10.8)	2.4	2.8	2021
(3.7)	(7.0)	1.7	(0.6)	(0.7)	2020
(4.9)	(7.8)	(9.6)	0.3	0.6	2019
ליום 31 בדצמבר 2021					
4.203	3.110	3.520			ליום 31 בדצמבר 2020
4.392	3.215	3.944			ליום 31 בדצמבר 2019
4.560	3.456	3.878			

ג. בסיס המדידה

הדוחות הכספיים הוכנו על בסיס העלות ההיסטורית למעט הנכסים וההתחייבויות העיקריים הבאים:

- התחייבויות ביטוחיות.
- מכשירים פיננסיים ונגזרים אשר נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.
- מכשירים פיננסיים אשר נמדדים בשווי הוגן דרך רווח כולל אחר.
- נדל"ן להשקעה הנמדד לפי שווי הוגן.
- הפרשות.
- נכסי והתחייבויות מיסים נדחים.
- נכסים והתחייבויות בגין הטבות לעובדים.
- השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות.

לפרטים בדבר אופן מדידת הנכסים וההתחייבויות אלו, ראה ביאור 3 להלן, בדבר עיקרי המדיניות החשבונאית.

ד. תקופת המחזור התפעולי ומבנה הדיווח

תקופת המחזור התפעולי הרגיל של הקבוצה, הכוללת בעיקר מוסדות כספיים, אינה ניתנת לקביעה בבירור ובעיקרה עולה על שנה, במיוחד בהתייחס למגזר חיסכון ארוך טווח, לענפי סיעוד ובריאות לזמן ארוך במגזר בריאות, ולענפי ביטוח כללי בעלי זנב ארוך.

הדוחות על המצב הכספי המאוחדים, הכוללים בעיקרם את הנכסים וההתחייבויות של חברות ביטוח מאוחדות, הוצגו לפי סדר נזילות וללא הבחנה בין שוטף ללא שוטף. הצגה זו הינה גם בהתאם להנחיות הממונה, ומספקת מידע שהוא מהימן ורלוונטי יותר.

ה. שימוש באומדנים ושיקול דעת

1. שיקול דעת בעל השפעה מהותית

בתהליך יישום עיקרי המדיניות החשבונאית של הקבוצה בנושאים הבאים הפעילה ההנהלה שיקול דעת, בעל השפעה מהותית על הדוחות הכספיים:

סיווג בין חוזי ביטוח לבין חוזי השקעה - חוזי ביטוח הינם חוזים בהם המבטח לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר. ההנהלה שוקלת לגבי כל חוזה וחוזה, או לגבי קבוצה של חוזים דומים, האם הם כרוכים בנטילת סיכון ביטוחי משמעותי ועל כן יש לסווגם כחוזי ביטוח או לחלופין כחוזי השקעה.

ביאור 2: בסיס עריכת הדוחות הכספיים (המשך)

ה. שימוש באומדנים ושיקול דעת (המשך)

2. אומדנים קריטיים

בעריכת הדוחות הכספיים בהתאם ל-IFRS, ובהתאם לחוק הפיקוח והתקנות שהותקנו על פיו והנחיות הממונה, נדרשת הנהלת הקבוצה להשתמש בשיקול דעת, בהערכות, באומדנים ובהנחות אשר משפיעים על יישום המדיניות החשבונאית ועל הסכומים של נכסים והתחייבויות, הכנסות והוצאות. יובהר שהתוצאות בפועל עלולות להיות שונות מאומדנים אלה, בין היתר, עקב שינויים רגולטוריים שפורסמו או צפויים להתפרסם בתחומי הביטוח, הפנסיה והגמל ואשר קיימת אי וודאות באשר לאופן התממשותם והשלכותיהם.

בעת גיבושם של אומדנים, המשמשים בהכנת הדוחות הכספיים של הקבוצה, נדרשת הנהלת הקבוצה להניח הנחות באשר לנסיבות ואירועים הכרוכים באי וודאות משמעותית. בשיקול דעתה בקביעת האומדנים, מתבססת הנהלת הקבוצה על ניסיון העבר, עובדות שונות, גורמים חיצוניים ועל הנחות סבירות לרבות ציפיות לעתיד, ככל שניתנות להערכה, בהתאם לנסיבות המתאימות לכל אומדן.

האומדנים וההנחות שבבסיסם נסקרים באופן שוטף. שינויים באומדנים חשבונאיים מוכרים בתקופה שבה עודכנו האומדנים ובכל תקופה עתידית מושפעת.

להלן ההנחות העיקריות שנעשו בדוחות הכספיים בקשר לאי הודאות לתאריך הדיווח ואומדנים קריטיים שחשבו על ידי הקבוצה ואשר שינוי מהותי בהם, בפרט נוכח השינויים הרגולטורים כאמור, עשויים להביא לתיאום מהותי לערכים בספרים של נכסים והתחייבויות בתקופות הדיווח העוקבות:

(א) התחייבויות בגין חוזי ביטוח - ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח ובדיקת נאותות התחייבויות אלו, מבוססות בעיקרן על שיטות הערכה אקטוארית ועל הנחות המפורטות בביאור 38(ה).

ההערכות האקטואריות וההנחות השונות נגזרות בעיקר מניסיון העבר ומבוססות, על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את מה שיקרה בעתיד תוך התחשבות, ככל שניתן, בשינויים רגולטוריים ועסקיים. ההערכות האקטואריות וההנחות נבדקות לפחות אחת לשנה. השתנות בגורמי הסיכון, בשכיחות האירועים או בחומרתם, וכן שינוי במצב המשפטי עשויים להשפיע באופן מהותי על גובה ההתחייבויות בגין חוזי הביטוח. יצויין שלשינויים הבאים, בין היתר, שינויים באומדן תוחלת החיים, בשיעור המבטחים הבוחרים במימוש האפשרות למשיכת הכספים בדרך של גמלא, לבחירת מסלולי הקיצבה השונים, שיעור התחלואה, גיל פרישת המבטחים וכן לשיעור הביטולים עשויה להיות השלכה מהותית על הדוחות הכספיים.

לגבי שינויים בהנחות עיקריות ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח חיים וביטוח בריאות, לרבות ההתחייבות להשלמה לעתודה לקיצבה, ראה ביאור 38(ה)(1)(ד). לגבי שינויים בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח כללי ראה ביאור 38(ה)(2).

לניתוחי רגישות של הסיכון הביטוחי, ראה ביאור 38(ה)(1)(ג).

(ב) תביעות משפטיות שאינן במהלך עסקים רגיל - הערכות סיכויי התביעות המשפטיות שהוגשו כנגד חברות בקבוצה נסמכות על חוות דעת היועצים המשפטיים בהתייחס לתוצאה בסופם של ההליכים. חוות דעת אלה מתבססות על מיטב שיפוטם המקצועי, בהתחשב בשלב בו מצויים ההליכים, בהתחשב במידת הניסיון המשפטי שנצבר, ככל שנצבר, בנושאים השונים והן מתבססות על האומדן של החברות הרלוונטיות בדבר הסכומים של הסדרי הפשרה, שהנהלות החברות המאוחדות צופות, שיותר סביר מאשר לא, שישולמו על ידן. יודגש כי תוצאות התביעות, אשר תקבענה בבתי המשפט, עלולות להיות שונות מההערכות האמורות. סכומי הפרשות שבוצעו מבוססים על הערכת מידת הסיכון בכל אחת מהתביעות נכון למועד הסמוך למועד פרסום הדוח הכספי. לעניין זה יצויין כי אירועים המתרחשים במהלך ההתדיינות המשפטית עשויים לחייב ביצוע של הערכה מחודשת של סיכון זה.

יודגש כי בחוות דעת עורכי הדין ביחס לבקשות לאישור תובענות כייצוגיות, מתייחסת ההערכה של עורך הדין לסיכויי הבקשה לאישור התביעה כייצוגית ובחלק מהמקרים בלבד מתייחסת לסיכויי התביעה לגופה, אם תאושר כייצוגית. זאת, בין היתר, לאור השלב בו מצוי ההליך ומהסיבה שהיקפו ותוכנו של הדיון בתביעה לגופה, לאחר שתאושר כתובענה ייצוגית יושפע מהחלטת בית המשפט בדבר אישור הבקשה להכיר בתביעה כתובענה ייצוגית, אשר מתייחסת בדרך כלל, לעילות התביעה שאושרו ולכאלה שלא אושרו, לסעדים שאושרו ולכאלה שלא אושרו ועוד כיוצא ב.

במידה ובירור תביעה משפטית (מובהר למען הסר ספק כי בירור תביעה אינו כולל הכרעה בבקשות להכרה בתובענות ייצוגיות ובבקשות ביניים אחרות) בערכאה מסוימת מוכרע כנגד חברות הקבוצה, תוכר או תעודכן הפרשה בדוחות הכספיים המתפרסמים לראשונה לאחר מועד ההכרעה, אף אם לדעת הנהלת הקבוצה, בהסתמך על חוות דעת יועצי המשפטיים, התוצאה בערעור לערכאה גבוהה יותר תהיה שונה וכי בסופם של ההליכים הקבוצה לא תחויב (למעט במקרים של סבירות גבוהה שהערעור יתקבל).

ביאור 2: בסיס עריכת הדוחות הכספיים (המשך)

ה. שימוש באומדנים ושיקול דעת (המשך)

2. אומדנים קריטיים (המשך)

(ב) תביעות משפטיות שאינן במהלך עסקים רגיל (המשך)

בנוסף לתביעות האמורות, חברות הקבוצה חשופות לטענות/תביעות משפטיות שטרם נטענו/הוגשו (unasserted claims), וזאת, בין היתר, בהתקיים ספק בפרשנות הסכם ו/או הוראת דין ו/או אופן יישומם. חשיפה זו מובאת לידיעת חברות הקבוצה במספר דרכים, ובין היתר: באמצעות פניות של לקוחות אל גורמים בקבוצה ובמיוחד אל הממונה על פניות הציבור בקבוצה, באמצעות תלונות של לקוחות ליחידה לפניות הציבור באגף לרשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון שבאוצר, ובאמצעות תביעות (שאינן ייצוגיות) המוגשות לבית המשפט. נושאים אלו מובאים לידיעת הנהלת הקבוצה אם וככל שהגורמים המטפלים מזהים כי הטענות עשיות להיות בעלות השלכות רחבות. בהערכת הסיכון הנובע מטענות/תביעות שטרם הוגשו מסתמכת הנהלת הקבוצה על הערכות פנימיות של הגורמים המטפלים ועל הערכותיה, המשקללות את הערכת הסיכוי להגשת תביעה ואת הסיכוי להצלחת התביעה, אם וככל שתוגש. ההערכה מבוססת על הניסיון שנצבר ביחס להגשת תביעות ועל הניתוח של הטענות לגופן. מטבע הדברים, עשויה התוצאה בפועל להיות שונה מההערכה שנעשתה בשלב שבו טרם הוגשה התביעה לאור השלב הראשוני שבו מצוי ברור הטענה המשפטית.

לפרטים נוספים, ראה ביאור 41(א)-(ד).

(ג) **ירידת ערך של נכסים לא פיננסיים, לרבות מוניטין** - אמידת שווי השימוש של הנכס או של היחידה מניבת המזומנים, לפי העניין, לצורך ביצוע בחינת ירידת ערך של נכסים לא פיננסיים או של מוניטין, מתבססת על ניסיון העבר ועל מיטב הערכת הנהלת הקבוצה לגבי התנאים הכלכליים שישררו במהלך יתרת אורך החיים השימושיים של הנכס או של היחידה מניבת המזומנים. שינוי באומדנים ששימשו באמידת הסכום בר ההשבה עשוי להביא לשינוי בזקיפת הפסד מירידת ערך.

ראה מידע נוסף בביאורים 3(יא) ו-61(ב).

(ד) **אומדני שווי הוגן - ראה סעיף 3 להלן.**

(ה) **קביעת ברות ההשבה של הוצאות רכישה נדחות** - ברות ההשבה של הוצאות הרכישה הנדחות נבדקת לפחות אחת לשנה תוך שימוש בהנחות עבודה, לדוגמה עבור פוליסות ביטוח חיים וסיעוד, לגבי שיעורי ביטולים, תמותה ותחלואה ומשתנים נוספים כאמור בביאור 38(ה). אם הנחות אלו לא תמומשה יתכן ויהיה צורך בהאצת ההפחתה או אף במחיקת הוצאות הרכישה הנדחות.

(ו) **נכסי מיסים נדחים** - נכסי מיסים נדחים מוכרים בגין הפסדים מועברים לצורכי מס והפרשים זמניים, שטרם נוצלו, במידה שצפוי שתהיה הכנסה חייבת עתידית שכנגדה ניתן יהיה לנצלם. נדרש שיקול דעת של הנהלה על מנת לקבוע האם ניתן להכיר בנכס מיסים נדחים ואת סכום נכס המיסים הנדחים שניתן להכיר בו וזאת בהתבסס על קיום, עיתוי וסכום ההכנסה החייבת במס הצפויה. למידע נוסף ראה ביאור 23.

(ז) **ירידת ערך נכסים פיננסיים**

1. **נכסים פיננסיים בעלות מופחתת** - הפרשה לחובות מסופקים נכסי חוב שאינם סחירים לרבות בגין הלוואות וחיובים, לרבות מבטחי משנה, פרמיה לגבייה וחובות אחרים, נקבעת באופן ספציפי, וכן על בסיס הערכה קולקטיבית של קבוצות בעלות מאפייני סיכון אשראי דומים. ראה מידע נוסף בביאור 3(ו) ו-1(יא) ובביאור 38(ו)2(א).

2. **נכסים פיננסיים זמינים למכירה** - בכל מועד דיווח בוחנת הקבוצה האם קיימת ראייה אובייקטיבית לכך שערכו של הנכס נפגם וקיימת ירידת ערך לגביו. לצורך בחינת ירידת ערך כאמור מפעילה הקבוצה שיקול דעת לגבי סממנים המעידים על ראייה אובייקטיבית המתייחסים לשיעור הירידה בשווי ההוגן באחוזים וכן להימשכות תקופת הירידה בשווי ההוגן. ראה גם ביאור 3(יא)1.

(3) **קביעת שווי הוגן**

לצורך הכנת הדוחות הכספיים, נדרשת הקבוצה לקבוע את השווי ההוגן של נכסים והתחייבויות פיננסיים ושינויים. שווי הוגן הוא המחיר שהיה מתקבל במכירת נכס או המחיר שהיה משולם להעברת התחייבות בעסקה רגילה בין משתתפים בשוק במועד המדידה. מדידת שווי הוגן מבוססת על ההנחה כי העסקה מתרחשת בשוק העיקרי של הנכס או ההתחייבות, או בהיעדר שוק עיקרי, בשוק הכדאי ביותר (most advantageous). השווי ההוגן של נכס או התחייבות נמדד תוך שימוש בהנחות שמשותפים בשוק ישתמשו בהן בעת תמחור הנכס או ההתחייבות, בהנחה שמשותפים בשוק פועלים לטובת האינטרסים הכלכליים שלהם. מדידת שווי הוגן לנכס לא פיננסי מביאה בחשבון את היכולת של משתתף בשוק להפיק הטבות כלכליות באמצעות הנכס בשימוש המיטבי שלו או על ידי מכירתו למשתתף אחר בשוק שישתמש בנכס בשימוש המיטבי שלו.

הקבוצה משתמשת בטכניקות הערכה שהן מתאימות לנסיבות ושקיימים עבורן מספיק נתונים שניתנים להשגה כדי למדוד שווי הוגן, תוך מיקסום השימוש בנתונים רלוונטיים שניתנים לצפייה ומיעור השימוש בנתונים שאינם ניתנים לצפייה.

ביאור 2: בסיס עריכת הדוחות הכספיים (המשך)

ה. שימוש באומדנים ושיקול דעת (המשך)

(3) קביעת שווי הוגן (המשך)

ערכי השווי ההוגן נקבעו לצרכי מדידה ו/או גילוי על בסיס השיטות המתוארות להלן. מידע נוסף לגבי ההנחות ששימשו בקביעת ערכי השווי ההוגן נכלל בביאורים הבאים:

- ביאור 10 בדבר נדלין להשקעה, לרבות עבור חוזים תלויי תשואה
- ביאור 13 בדבר נכסים עבור חוזים תלויי תשואה
- ביאור 14 בדבר השקעות פיננסיות אחרות
- ביאור 25 בדבר התחייבויות פיננסיות
- ביאור 40 בדבר תשלום מבוסס מניות

היררכיית השווי ההוגן

בקביעת השווי ההוגן של נכס או של התחייבות, משתמשת הקבוצה בנתונים נצפים מהשווק ככל שניתן. מדידות שווי הוגן מחולקות לשלוש רמות במידרג השווי ההוגן בהתבסס על הנתונים ששימוש בהערכה, כדלקמן:

- רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.
- רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, במישרין או בעקיפין, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
- רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

הרמה בהיררכיית השווי ההוגן, שאליה משתייכת מדידת השווי ההוגן של הנכס בשלמותו, נקבעת על בסיס הרמה הנמוכה ביותר של נתונים שהינם משמעותיים למדידת השווי ההוגן בשלמותו.

ו. סווג מחדש

בתקופת הדיווח בוצעו סיווגים לא מהותיים בביאורים 13, 14, 21, 24, 39 וסיווגים נוספים לא מהותיים אחרים.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית

המדיניות החשבונאית המפורטת להלן יושמה בעקביות לכל התקופות המוצגות בדוחות כספיים מאוחדים אלה על ידי הקבוצה.

א. בסיס האיחוד

1. צירופי עסקים

הקבוצה מיישמת לגבי כל צירופי העסקים את שיטת הרכישה (Acquisition method).

מועד הרכישה הינו המועד בו הרוכשת משיגה שליטה על הנרכשת. שליטה מתקיימת כאשר הקבוצה חשופה, או בעלת זכויות, לתשואות משתנות ממערבותה בנרכשת ויש לה את היכולת להשפיע על תשואות אלה באמצעות כוח ההשפעה שלה בנרכשת. בבחינת שליטה נלקחות בחשבון זכויות ממשיות המוחזקות על ידי הקבוצה ועל ידי אחרים.

הקבוצה מכירה במוניטין למועד הרכישה לפי השווי ההוגן של התמורה שהועברה לרבות סכומים שהוכרו בגין זכויות כלשהן שאינן מקנות שליטה בנרכשת וכן השווי ההוגן למועד הרכישה של זכות הונית בנרכשת שהוחזקה קודם לכן על ידי הקבוצה, בניכוי הסכום נטו שיוחס ברכישה לנכסים הניתנים לזיהוי שנרכשו ולהתחייבויות שניטלו.

הרוכשת מכירה במועד הרכישה בהתחייבות תלויה שניטלה בצירוף עסקים אם קיימת מחויבות בהווה שנובעת מאירועי העבר ושוויה ההוגן ניתן למדידה באופן מהימן.

במדידה והקבוצה מבצעת רכישה במחיר הזדמנותי (כזאת הכוללת מוניטין שלילי), היא מכירה ברווח שנוצר כתוצאה מכך בדוח רווח והפסד במועד הרכישה.

כמו כן, מוניטין אינו מעודכן בגין ניצול הפסדים מועברים לצרכי מס שהיו קיימים במועד צירוף העסקים.

עלויות הקשורות לרכישה שהתהוו לרוכשת בגין צירוף עסקים, כגון: עמלות למתווכים, עמלות ייעוץ, עמלות משפטיות, הערכת שווי ועמלות אחרות בגין שירותים מקצועיים או שירותי ייעוץ, למעט אלו הקשורות בהנפקת מכשירי חוב או הון בקשר עם צירוף העסקים, מוכרות כהוצאות בתקופה שבה השירותים מתקבלים.

2. חברות בנות

חברות בנות הינן ישויות הנשלטות, במישרין או בעקיפין, על ידי החברה. הדוחות הכספיים של חברות בנות נכללים בדוחות הכספיים המאוחדים מיום השגת השליטה ועד ליום אובדן השליטה.

הדוחות הכספיים של קרנות הפנסיה, קופות הגמל (למעט קופת גמל בר א' קרן גמולים, שהחברה ערבה לתשואה מינימלית לעמיתה, ראה ביאור 38(ד)1), שבניהולה של הקבוצה, לא אוחדו, מכיוון שהקבוצה אינה חשופה במישרין לתשואות משתנות בגין ולפיכך אינה שולטת בישויות אלו.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. בסיס האיחוד (המשך)

2. חברות בנות (המשך)

בבחינת השליטה נלקחו בחשבון גם מערכת היחסים הכוללת בין הקבוצה לבין ישויות אלו והחשיפה של הקבוצה להשתנות של התשואות מזכויות אחרות שהיא מחזיקה. הערכה זו מתייחסת גם לחשיפה המירבית של הקבוצה להשתנות של התשואות, כגון בגין דמי הניהול וערבות הקבוצה להגנת תשואה של זכויות עמיתים בתוכניות תגמול.

המדיניות החשבונאית של חברות בנות שונתה ככל שהיה הצורך על מנת להתאימה למדיניות החשבונאית שאומצה על ידי הקבוצה.

3. זכויות שאינן מקנות שליטה

זכויות שאינן מקנות שליטה הן ההון העצמי בחברה בת שאינו ניתן לייחוס, במישרין או בעקיפין, לחברה.

מדידת זכויות שאינן מקנות שליטה במועד צירוף העסקים

זכויות שאינן מקנות שליטה, שהינן מכשירים המקנים זכות בעלות בהווה והמעניקים למחזיק בהן חלק בנכסים נטו במקרה של פירוק (לדוגמה: מניות רגילות), נמדדות במועד צירוף העסקים בשווי הוגן או לפי חלקן היחסי בנכסים והתחייבויות המזוהים של הנרכשת, על בסיס כל עסקה בנפרד.

הקצאת רווח או הפסד ורווח כולל אחר בין בעלי המניות

רווח או הפסד וכל רכיב של רווח כולל אחר מיוחסים לבעלים של החברה ולזכויות שאינן מקנות שליטה. סך הרווח או הפסד והרווח או הפסד הכולל האחר מיוחס לבעלים של החברה ולזכויות שאינן מקנות שליטה גם אם כתוצאה מכך יתרת הזכויות שאינן מקנות שליטה תהיה שלילית.

עסקאות עם זכויות שאינן מקנות שליטה, תוך שימור שליטה

עסקאות עם זכויות שאינן מקנות שליטה תוך שימור שליטה, מטופלות כעסקאות הוניות. החברה בחרה לזקוף כל הפרש בין התמורה ששולמה או התקבלה לבין השינוי בזכויות שאינן מקנות שליטה לקרן הון מעסקאות עם בעלי זכויות שאינן מקנות שליטה.

כמו כן, בעת שינויים בשיעור ההחזקה בחברה בת, תוך שימור שליטה, החברה מייחסת מחדש את הסכומים המצטברים שהוכרו ברווח כולל אחר בין בעלי המניות של החברה לבין הזכויות שאינן מקנות שליטה.

4. אובדן שליטה

בעת אובדן שליטה, הקבוצה גורעת את הנכסים ואת ההתחייבויות של החברה הבת, זכויות כלשהן שאינן מקנות שליטה ורכיבים אחרים של הון המיוחסים לחברה הבת. אם הקבוצה נותרת עם השקעה כלשהי בחברה הבת לשעבר אזי יתרת ההשקעה נמדדת לפי שוויה הוהגן במועד אובדן השליטה. ההפרש בין התמורה לבין שוויה הוהגן של יתרת ההשקעה שנתרה והיתרות שנגרעו מוכר ברווח והפסד בסעיף הכנסות או הוצאות אחרות. החל מאותו מועד, ההשקעה הנותרת מטופלת לפי שיטת השווי המאזני או כנכס פיננסי זמין למכירה, בהתאם למידת ההשפעה של הקבוצה בחברה המתייחסת.

הסכומים שהוכרו בהון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לאותה חברה בת מסווגים מחדש לרווח או הפסד או לעודפים, באותו אופן שהיה נדרש אילו החברה הבת הייתה מממשת בעצמה את הנכסים או ההתחייבויות המתייחסים.

5. השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות

השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות מטופלות בהתאם לשיטת השווי המאזני (למעט כמפורט בסעיף (ו)6) להלן) ומוכרות לראשונה לפי עלות. עלות ההשקעה כוללת עלויות עסקה. הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את חלקה של הקבוצה ברווח או הפסד נטו, ברווח או הפסד כולל אחר ובנכסים נטו של חברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני, לאחר התיאומים הנדרשים כדי להתאים את המדיניות החשבונאית לזו של הקבוצה מהיום בו מתקיימת ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת ועד ליום שבו לא מתקיימת עוד ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת.

הקבוצה מפסיקה ליישם את שיטת השווי המאזני החל מהמועד בו איבדה את ההשפעה המהותית בחברה הכלולה או את השליטה המשותפת בעסקה המשותפת או שעלתה לשליטה בחברה המוחזקת ומטופלת בהשקעה הנותרת כנכס פיננסי או חברה בת, לפי העניין.

במועד אובדן ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת, הקבוצה מודדת בשווי הוגן השקעה כלשהי שנתרה לה בחברה הכלולה או בעסקה המשותפת לשעבר. החברה מכירה ברווח או הפסד במסגרת סעיף הכנסות או הוצאות אחרות בכל הפרש בין השווי הוהגן של השקעה כלשהי שנתרה ותמורה כלשהי ממימוש של חלק מההשקעה בחברה הכלולה או בעסקה המשותפת לבין הערך בספרים של ההשקעה במועד זה. הסכומים שהוכרו בקרנות הון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לחברה המוחזקת המטופלת בשיטת השווי המאזני מסווגים מחדש לרווח והפסד או לעודפים, באותו אופן שהיה נדרש אילו החברה המוחזקת האמורה הייתה מממשת בעצמה את הנכסים או ההתחייבויות המתייחסים.

שינוי בשיעורי החזקה בחברות המטופלות בשיטת השווי המאזני תוך שימור השפעה מהותית או שליטה משותפת, לרבות מעבר בין השפעה מהותית לשליטה משותפת ולהיפך בעת עלייה בשיעור החזקה בחברה המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני תוך שימור ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת, הקבוצה מיישמת את שיטת הרכישה רק בגין אחוזי החזקה הנוספים בעוד שהחזקה הקודמת נותרת ללא שינוי.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. בסיס האיחוד (המשך)

5. השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות (המשך)

בעת ירידה בשיעור החזקה בחברה המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני תוך שימור ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת, הקבוצה גורעת חלק יחסי מהשקעתה ומכירה ברווח או הפסד מהמכירה, במסגרת סעיף הכנסות או הוצאות אחרות בדוח רווח והפסד. עלות הזכויות שנמכרו לצורך חישוב הרווח או הפסד מהמכירה נקבעת לפי ממוצע משוקלל. כמו כן, באותו מועד, חלק יחסי מהסכומים שהוכרו בקרנות הון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לאותה חברה המטופלת בשיטת השווי המאזני מסווג מחדש לדוח רווח או הפסד או לעודפים, באותו אופן שהיה נדרש אילו החברה הכלולה או העסקה המשותפת הייתה מממשת בעצמה את הנכסים או ההתחייבויות המתייחסים. הטיפול החשבונאי האמור רלוונטי גם במקרים בהם השקעה בחברה כלולה הופכת להשקעה בעסקה משותפת, או להיפך.

6. עסקאות שבוטלו במסגרת עריכת הדוחות הכספיים המאוחדים

יתרות הדדיות בקבוצה והכנסות והוצאות שטרם מומשו, הנובעות מעסקאות הדדיות בין חברות הקבוצה, בוטלו במסגרת עריכת הדוחות הכספיים המאוחדים. רווחים שטרם מומשו הנובעים מעסקאות עם חברות כלולות ועם עסקאות משותפות, בוטלו כנגד ההשקעה לפי זכויות הקבוצה בהשקעות אלו. הפסדים שטרם מומשו בוטלו באותו אופן לפיו בוטלו רווחים שטרם מומשו, כל עוד אין ראיה לירידת ערך.

7. רכישת חברת נכס

בעת רכישת חברת נכס, הקבוצה מפעילה שיקול דעת בבחינה האם מדובר ברכישת עסק או נכס, לצורך קביעת הטיפול החשבונאי בעסקה. בבחינה האם חברת נכס מהווה עסק, הקבוצה בוחנת, בין היתר, את מהות התהליכים הקיימים בחברת הנכס, לרבות היקף ומהות שירותי ניהול, אבטחה, ניקיון ותחזוקה הניתנים לשוכרים. עסקאות בהן החברה הנרכשת הינה עסק, העסקה מטופלת כצירוף עסקים כמפורט לעיל. לעומת זאת, עסקאות בהן החברה הנרכשת אינה עסק מטופלת כרכישת קבוצה של נכסים והתחייבויות. בעסקאות מסוג צירוף עסקים, עלות הרכישה, הכוללת עלויות עסקה, מוקצית באופן יחסי לנכסים ולהתחייבויות המזוהים שנרכשו, בהתבסס על שוויים ההוגן היחסי במועד הרכישה. במקרה האחרון, לא מוכר מוניטין וכן לא מוכרים מיסים נדחים בגין הפרשים זמניים הקיימים במועד הרכישה.

ב. מטבע חוץ

1. עסקאות במטבע חוץ

עסקאות במטבע חוץ מתורגמות למטבעות הפעילות הרלוונטיים של חברות הקבוצה לפי שערי החליפין שבתוקף בתאריכי העסקאות. נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ במועד הדיווח, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שערי החליפין שבתוקף לאותו יום. הפרשי שער בגין הפריטים הכספיים הינו הפרש שבין העלות המופחתת במטבע הפעילות לתחילת השנה, כשהיא מתואמת לריבית האפקטיבית ולתשלומים במשך השנה לבין העלות המופחתת במטבע חוץ מתורגמת לפי שערי החליפין לסוף השנה.

נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבעות חוץ והנמדדים לפי שווי הוגן, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שערי החליפין שבתוקף ביום בו נקבע השווי הוגן. פריטים לא כספיים הנקובים במטבע חוץ והנמדדים לפי עלות היסטורית, מתורגמים לפי שערי החליפין שבתוקף למועד העסקה.

הפרשי שער הנובעים מתרגום למטבע הפעילות מוכרים, בדרך כלל, ברווח והפסד, פרט להפרשים, הנובעים מתרגום של נכסים פיננסיים הנויים לא כספיים המסווגים כזמינים למכירה ומוכרים ברווח כולל אחר (למעט במקרה של ירידת ערך ואז הפרשי התרגום שהוכרו ברווח כולל אחר מסווגים מחדש לרווח והפסד).

2. פעילות חוץ

מטבע פעילות שהוא המטבע המשקף באופן הטוב ביותר את הסביבה הכלכלית שבה פועלת חברה ואת עסקאותיה, נבחר בנפרד עבור כל חברה בקבוצה, לרבות חברה המוצגת בשיטת השווי המאזני, ולפי מטבע זה נמדדים מצבה הכספי ותוצאות פעולותיה. כאשר מטבע הפעילות של חברה בקבוצה שונה ממטבע הפעילות של החברה (כאמור בביאור 2) (לעיל), חברה זו מהווה פעילות חוץ שדוחותיה הכספיים מתורגמים לצורך הכללתם בדוחות הכספיים כדלקמן:

הנכסים וההתחייבויות של פעילויות חוץ, כולל מוניטין והתאמות לשווי הוגן שנוצרו ברכישה, מתורגמים לשיח לפי שערי החליפין שבתוקף למועד הדיווח. ההכנסות וההוצאות של פעילויות החוץ, מתורגמים לשיח לפי שערי חליפין ממוצעים, כאשר הם מהווים קירוב לשערים במועדי העסקאות.

הפרשי השער בגין התרגום מוכרים ברווח כולל אחר ומוצגים בהון בקרן תרגום.

כאשר פעילות חוץ הינה חברה בת שאינה בבעלות מלאה של הקבוצה, החלק היחסי של הפרשי השער בגין פעילות החוץ מוקצה לזכויות שאינן מקנות שליטה.

בעת מימוש של פעילות חוץ המביא לאובדן שליטה, השפעה מהותית או שליטה משותפת, הסכום המצטבר בקרן התרגום שנובע מפעילות החוץ מסווג מחדש לרווח והפסד כחלק מהרווח או ההפסד מהמימוש.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. מטבע חוץ (המשך)

2. פעילות חוץ (המשך)

ככלל, הפרשי שער בגין הלוואות שנתקבלו או הועמדו לפעילויות חוץ, לרבות פעילויות חוץ שהינן חברות בנות, מוכרים ברווח והפסד בדוחות המאוחדים. כאשר סילוקן של הלוואות שנתקבלו או הועמדו לפעילויות חוץ אינו מתוכנן ואינו צפוי בעתיד הנראה לעין, רווחים והפסדים מהפרשי שער הנובעים מפריטים כספיים אלה נכללים כחלק מהשקעה בפעילות החוץ, נטו, מוכרים ברווח כולל אחר ומוצגים בהון כחלק מקרן תרגום.

ג. דיווח מגזרי

מגזר פעילות הינו רכיב של הקבוצה העונה על שלושת התנאים הבאים:

1. עוסק בפעילויות עסקיות שממן הוא עשוי להניב הכנסות ובגין עשויות להתהוות לו הוצאות, לרבות הכנסות והוצאות המתייחסות לעסקאות בין חברות הקבוצה.
  2. תוצאותיו התפעוליות נסקרות באופן סדיר על ידי מקבל החלטות התפעוליות הראשי של הקבוצה, על מנת לקבל החלטות לגבי משאבים שיוקצו לו ועל מנת להעריך את ביצועיו.
  3. קיים לגביו מידע כספי נפרד זמין.
- לפירוט הדיווח הכספי לפי מגזרים, ראה ביאור 5.

ד. חוזי ביטוח, חוזי השקעה וחוזים לניהול נכסים

תקן דיווח כספי בינלאומי (IFRS 4), בדבר חוזי ביטוח, מאפשר למבטח להמשיך במדיניות החשבונאית בה נקט טרם מועד המעבר ל-IFRS לגבי חוזי ביטוח שהוא מנפיק (לרבות עלויות רכישה קשורות ונכסים בלתי מוחשיים קשורים) וכן לגבי חוזי ביטוח משנה שהוא רוכש. להלן עיקרי המדיניות החשבונאית של הקבוצה בקשר לחוזי ביטוח:

1. חיסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד במגזר ביטוח בריאות

א. הכרה בהכנסות - ראה סעיף (יד) להלן.

ב. התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים וביטוח סיעוד במגזר ביטוח בריאות

ההתחייבויות מחושבות בהתאם להוראות הממונה (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות בישראל. ההתחייבויות נכללות על בסיס הערכה אקטוארית ומחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'. ההתחייבויות כוללות גם הפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום ותביעות תלויות, הוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן הפרשות לתביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR). חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות נקבע על פי התנאים של החוזים הרלוונטיים.

ההתחייבויות וחלקם של מבטחי המשנה בהן נקבעות על-ידי האקטוארים הממונים בכלל ביטוח, גברת דבי פרקש אולך, F.I.L.A.A. ומר עמרי הראל, F.I.L.A.A. אשתקד מר דניאל שרון ומר עמרי הראל.

התחייבויות הצמודות למדד וההשקעות הצמודות למדד, המשמשות כיסוי להתחייבויות אלה, נכללו בדוחות הכספיים לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תום תקופת הדיווח, לרבות התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים אשר לפי תנאיהם ההצמדה הינה חצי שנתית.

התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה

התחייבויות לתשלום עתידי של קיצבה בחוזי ביטוח חיים מחושבות בהתאם להנחיות הממונה, תוך התחשבות בשיפור בתוחלת החיים וכן בשינוי שיעור מימוש הקיצבה בעת פרישה של המבוטחים, המצריכים מעקב אחר הלימות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, המאפשרים קבלת קיצבה והשלמתן באופן ראוי. בהתאם לכך, הקבוצה מבצעת השלמה מיידית של ההתחייבויות, ככל שנדרש, בגין חוזי ביטוח, לגביהם הקיצבה בתשלום, למבוטח שהגיע לגיל הפרישה, וכן בגין קבוצת חוזי ביטוח שאינה ריווחית. לגבי חוזי ביטוח אחרים, מתבצעת השלמת ההתחייבות, בגין הכספים שנצברו בחוזי הביטוח עד לתום תקופת הדיווח, תוך הקבלה להכנסות הצפויות, לאורך תקופת חוזה הביטוח.

לפרטים נוספים, ראה ביאור 38(ה)1.

תביעות תלויות ותביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR)

תביעות תלויות, בניכוי חלק מבטחי המשנה בהן, מחושבות באופן פרטני, בהתאם להערכת מומחים בחברה, על בסיס ההודעות בגין אירועי הביטוח וסכומי הביטוח, ונכללות במסגרת התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה. עבור תביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR) מחושבת הפרשה על בסיס מודל סטטיסטי.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. חוזי ביטוח, חוזי השקעה וחוזים לניהול נכסים (המשך)

1. חיסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד במגזר ביטוח בריאות (המשך)

ב. התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים וביטוח סיעוד במגזר ביטוח בריאות (המשך)

עודדות לתביעות מתמשכות

ההפרשות לגמלאות בתשלום ולתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח אובדן כושר עבודה וביטוח סיעודי, הוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן הפרשות לתביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR), מחושבות על ידי האקטוארים הממונים בחברה ונכללות במסגרת התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

ג. הוצאות רכישה נדחות (DAC)

(1) חוזי ביטוח חיים וסיעוד

DAC של חוזי ביטוח חיים וביטוח סיעוד הנמכרים החל מיום 1 בינואר 1999, כולל עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה והוצאות אחרות, לרבות חלק מהוצאות הנהלה וכלליות, הקשורות לרכישת חוזי ביטוח חדשים. ה-DAC מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת חוזה הביטוח, אך לא יותר מ-15 שנה. ה-DAC המתייחס לחוזי ביטוח שבוטלו או סולקו, נמחק במועד הביטול או הסילוק.

האקטוארים הממונים בחברות הביטוח המאוחדות, בודקים מידי שנה את ברות השבת ה-DAC בהתאם להוראות הממונה. הבדיקה נערכת על מנת לוודא שחוזי הביטוח צפויים ליצור הכנסות עתידיות המכסות את הפחתת ה-DAC, ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול ואת העמלות בגין אותם חוזי ביטוח. הבדיקה נערכה במקובץ ברמת כל מוצרי הפרט לכל שנות החיתום ביחד. ההנחות המשמשות לבדיקה זו, כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, אשר נקבעות על ידי האקטוארים בחברה מידי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים עדכניים.

(2) חוזים לניהול נכסים

הוצאות רכישה תוספתיות, המיוחסות במישרין לרכישת חוזה השקעה בביטוח חיים וחוזים לניהול נכסים של קרנות פנסיה וקופות גמל, נרשמות כ-DAC, כאשר צפוי כי החברה תשיב עלויות אלו. בכל מקרה אחר, מוכרות כהוצאה בעת התהוותן.

הוצאות רכישה שהווננו כנכס מופחתות לדוח רווח והפסד על בסיס שיטתי שהינו עקבי עם אומדן תקופת העברת שירות ניהול הנכסים, אשר מתוקף מעת לעת. יתרת ה-DAC שנצברה עד ליום 31 בדצמבר 2017 נבחנת אחת לשנה לירידת ערך על בסיס גישת היוון תחזית תזרים המזומנים הנובעים מהפעילות שנרכשה. כמו כן, בהתאם לתקן IFRS 15, לפחות אחת לשנה, החברה בוחנת האם הערך בספרים של הנכס שהוכר מיום 1 בינואר 2018 עולה על יתרת הסכום של התמורה שהישות מצפה לקבל בתמורה לשירות אליהם מתייחס הנכס, בניכוי העלויות המתייחסות במישרין להספקת השירות אשר לא הוכרו כהוצאות, וזאת בערכים לא מהוונים. במידת הצורך, מוכר הפסד מירידת ערך ברווח או הפסד.

ד. בדיקת נאותות ההתחייבויות (Liability Adequacy Test)

האקטוארים הממונים בחברת הביטוח עורכים מידי תקופה בדיקה לגבי נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים וביטוח סיעוד (להלן: "LAT") בהתאם להוראות החוזר המאוחד שער 5, חלק 2, פרק 1 סימן ג לענין מדידת התחייבויות סעיף 1.1.4 (להלן: "חוזר LAT"). ה-LAT נועד לבדוק שסך ההתחייבויות מספיק לכסות את השווי המהוון של התזרים העתידי הצפוי מחוזי הביטוח: תביעות, עמלות והוצאות, בניכוי פרמיות ובהתחשב בעודף שווי הוגן על הערך בספרים של הנכסים המגבים. היוון התזרים נעשה בשיעור ריבית ריאלית חסר סיכון בתוספת שיעור מפרמיית אי נזילות בהתאם לסוג ההתחייבות. פרמיית אי הנזילות ליום 31 בדצמבר 2021 הינה בשיעור של 0.54% (ליום 31 בדצמבר 2020 0.35%) וחושבה בהתבסס על הנחיות הממונה לענין זה (להלן: "שווי התחייבות").

במידה והבדיקה מעלה כי סכום ההתחייבות בספרים נמוך משווי ההתחייבות לעיל, נרשמת הפרשה מיוחדת בגין החוסר. הבדיקה נעשית בנפרד עבור קבוצות פוליסות שהוגדרו על ידי הממונה. בפוליסות פרט, הבדיקה נעשית ביחס לקבוצות של חוזי ביטוח (לרבות הנספחים שלהם). ההנחות המשמשות לבדיקות ה"נל", הכוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, נקבעות על ידי האקטוארים הממונים בחברה על-פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים, לרבות מרווח עבור סטיות שליליות אפשריות (Margin for Adverse Deviations), והכל בהתאם לחוזר LAT, ראה ביאור 38(ה)(1)(ד), לרבות בדבר השפעות עדכונים בפרמיית אי נזילות.

ה. חוזי השקעה

תקבולים בגין חוזי השקעה נזקפים ישירות לסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בדוח על המצב הכספי ולא נכללים בסעיף פרמיית שהורווחו בדוח רווח והפסד. החזר השקעה בגין פידיונות ותום תקופה בגין חוזים אלה נגרעים ישירות מסעיף ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ולא נזקפים לדוח רווח והפסד.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. חוזי ביטוח, חוזי השקעה וחוזים לניהול נכסים (המשך)

1. חיסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד במגזר ביטוח בריאות (המשך)

ה. חוזי השקעה (המשך)

בדוח רווח והפסד נזקפים בגין חוזים אלה ההכנסות מההשקעות, דמי הניהול הנגבים מהמבוטחים, שינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בגובה חלקם של המבוטחים בהכנסות מההשקעות (השתתפות ברווחים), עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות.

ו. הפרשה בגין השתתפות ברווחים של המבוטחים בביטוח קולקטיבי

ההפרשה נכללת בסעיף זכאים ויתרות זכות בדוח על המצב הכספי והשינוי בהפרשה נזקף לסעיף פרמיות.

2. ביטוח כללי וביטוח בריאות למעט סיעוד

א. הכרה בהכנסה - ראה סעיף (יד) להלן.

ב. התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי וביטוח בריאות למעט סיעוד

עתודות הביטוח והתביעות התלויות הכלולות בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח בדוח על המצב הכספי, וחלקם של מבטחי משנה בעתודה ובתביעות התלויות, הכלול בסעיף נכסי ביטוח משנה בדוח על המצב הכספי, חושבו בהתאם לתקנות חישוב עתודות, הנחיות הממונה ושיטות אקטואריות מקובלות לחישוב תביעות תלויות, המיושמות בהתאם לשיקול דעתם של האקטוארים בחברה. ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חושבו בעיקרן על ידי האקטוארים הממונים בחברה.

סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח מורכב כלהלן:

1. הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה (Unearned Premium Reserve). הפרשה זו משקפת את דמי הביטוח המתייחסים לתקופת ביטוח שלאחר תאריך הדיווח.

2. הפרשה לפרמיה בחסר (Premium Deficiency). הפרשה זו נרשמת, ככל שנדרשת, במידה והפרמיה שטרם הורווחה (בניכוי הוצאות הרכישה הנדחות, ראה סעיף ג' להלן) אינה מכסה את העלות הצפויה בגין חוזי הביטוח.

3. עתודות ביטוח בענפי ביטוח בריאות לזמן ארוך. הפרשה זו מחושבת על פי הערכות אקטואריות, כוללת במידת הצורך, הפרשה בגין הפסד צפוי בשייר (פרמיה בחסר) המחושבת על בסיס אומדן תזרים המזומנים הצפוי בגין החוזים בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

4. תביעות תלויות ועתודות, המחושבות לפי השיטות המפורטות להלן:

4.1 תביעות תלויות וחלקם של מבטחי המשנה בהן נכללו לפי הערכה אקטוארית, למעט לגבי הענפים המפורטים בסעיף 4.2 להלן. הפרשה להוצאות עקיפות ליישוב תביעות נכללת לפי הערכה אקטוארית. התחשיב האקטוארי בוצע על-ידי האקטואריים הממונים בכלל ביטוח, גברת גלית רובשטיין F.I.L.A.A, ומר עמרי הראל F.I.L.A.A.

4.2 בענפי ביטוח מטענים בהובלה, כלי שיט, כלי טייס, ערבות חוק מכר, ערבויות פיננסיות, ביטוח אשראי, סיכוני סחר חוץ ועסקים נכנסים, בהם קבע האקטואר כי לא ניתן ליישם מודל אקטוארי עקב העדר מובהקות סטטיסטית, נכללו התביעות התלויות בהתבסס על הערכות מומחים חיצוניים ועובדי החברה שמטפלים בתביעות, דיווח חברות מוסרות בעסקים נכנסים, וכן בתוספת IBNR ועתודות ככל שנדרש.

4.3 עודף הכנסות על הוצאות - לגבי ענף סיכוני סחר חוץ, מחושב עודף הכנסות על הוצאות, על בסיס דוח שנתי מצטבר.

4.4 שיבובים ושרידים נלקחים בחשבון בבסיס הנתונים לפיו מחושבות ההערכות האקטואריות של התביעות התלויות.

4.5 להערכת החברה, התביעות התלויות הינן נאותות, וזאת בהתחשב בכך שהתביעות התלויות מחושבות בעיקרן על בסיס אקטוארי ויתרתן כוללת הפרשות מתאימות ל-IBNR, ככל שנדרש.

5. עתודה הנובעת לאור בדיקת נאותות ההתחייבויות (Liability Adequacy Test) בהתאם לעקרונות המפורטים בביאור 38(ה)(2)(4).

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. חוזי ביטוח, חוזי השקעה וחוזים לניהול נכסים (המשך)

2. ביטוח כללי וביטוח בריאות למעט סיעוד (המשך)

ג. הוצאות רכישה נדחות (DAC)

DAC ברוטו ומשנה, של ביטוח כללי וביטוח בריאות למעט סיעוד כאמור לעיל, חושבו בהתאם לתקנות חישוב עתודות והנחיות הממונה:

(1) DAC בביטוח כללי ובענפי ביטוח בריאות לזמן קצר, כוללות עמלות לסוכנים וחלק מהוצאות הנהלה וכלליות בקשר עם רכישת חוזי ביטוח, המתייחסות לפרמיות שטרם הורווחו, בשייר ה-DAC מחושב לפי שיעורי הוצאות בפועל או לפי שיעורים תקינים שנקבעו בתקנות חישוב העתודות והנחיות הממונה, כאחוז מהפרמיה שטרם הורווחה לכל ענף בנפרד, לפי הנמוך שבהם. חלק מבטחי המשנה ב-DAC מסווג לסעיף זכאים ויתרות זכות, לשינויים בחישוב חלק מבטחי המשנה ב-DAC, ראה סעיף ב' לעיל.

(2) DAC בענפי ביטוח בריאות לזמן ארוך כולל עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה וחלק מהוצאות הנהלה וכלליות הקשורות לרכישת חוזי ביטוח חדשים. ה-DAC מופחת בשיעורים שווים על פני תקופת חוזה הביטוח, אך לא יותר משש שנים. ה-DAC המתייחס לחוזי ביטוח שבטלו נמחק במועד הביטול.

בהתאם להוראות הממונה, אקטואר חברת הביטוח בודק מידי שנה את ברות השבת ה-DAC בענפי ביטוח בריאות לזמן ארוך. בחישוב זה נערכת בדיקה שחוזי הביטוח צפויים ליצור הכנסות עתידיות המכסות את ההתחייבויות הביטוחיות, את הפחתת ה-DAC, את הוצאות התפעול ואת העמלות, בגין אותם חוזי ביטוח. הבדיקה נערכת במקובץ לכל שנות החיתום. ההנחות המשמשות לבדיקה זו, כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, ונקבעות מידי שנה על ידי האקטואר הממונה בחברת הביטוח על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים עדכניים.

ד. סעיפי תשלומים ושינוי בהתחייבויות

סעיפי תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ושייר, בדוח רווח והפסד, כוללים, בין היתר, סילוקים ועלויות טיפול ישירות בגין תביעות ששולמו, הוצאות עקיפות ליישוב תביעות, וכן עדכון ההפרשה לתביעות התלויות, לעלויות הטיפול הישירות ולהוצאות העקיפות ליישוב תביעות, שנרשמה בשנים קודמות.

ה. הפרשה בגין השתתפות ברווחים של המבוטחים בביטוח קולקטיבי בענפי בריאות לזמן ארוך

ההפרשה נכללת בסעיף זכאים ויתרות זכות בדוח על המצב הכספי, והשינוי בהפרשה נזקק לסעיף פרמיות.

ו. המאגר הישראלי לביטוח רכב של איגוד חברות הביטוח בישראל ועסקים נכנסים אחרים

עסקים המתקבלים מהמאגר הישראלי לביטוח רכב חובה ("הפול") בע"מ (להלן: "הפול"), מחברות ביטוח אחרות (לרבות ביטוח משותף ועסקים נכנסים מחו"ל) ומסוכנויות חיתום, נכללים לפי חשבונות המתקבלים עד לתאריך הדיווח בתוספת התאמות, לפי העניין, והכל בהתאם לשיעור ההשתתפות של כלל ביטוח.

ה. דוחות על תזרימי המזומנים

דוחות על תזרימי מזומנים, החברה בחרה להציג ריבית שהתקבלה ודיבידנדים שהתקבלו במסגרת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת. ריביות ששולמו ודיבידנדים ששולמו מוצגים במסגרת תזרימי מזומנים מפעילות מימון.

ו. מכשירים פיננסיים

1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים

נכסים פיננסיים שאינם נגזרים כוללים השקעות במניות ובמכשירי חוב, מזומנים ושווי מזומנים וחייבים אחרים.

הכרה לראשונה

הקבוצה מכירה לראשונה בהלוואות וחייבים ובפיקדונות במועד היווצרותם. יתר הנכסים הפיננסיים הנרכשים בדרך הרגילה, לרבות נכסים אשר יועדו לשווי הוגן דרך רווח והפסד, מוכרים לראשונה במועד קשירת העסקה בו הקבוצה הופכת לצד לתנאים החוזיים של המכשיר, משמע, במועד בו התחייבה הקבוצה לקנות או למכור את הנכס.

גרעה

נכסים פיננסיים נגרעים כאשר הזכויות החוזיות של הקבוצה לתזרימי המזומנים הנובעים מהנכס הפיננסי פוקעות, או כאשר הקבוצה מעבירה את הזכויות לקבל את תזרימי המזומנים הנובעים מהנכס הפיננסי בעסקה בה כל הסיכונים וההטבות מהבעלות על הנכס הפיננסי עוברים למעשה.

מכירות נכסים פיננסיים הנעשות בדרך הרגילה, מוכרות במועד קשירת העסקה, משמע, במועד בו התחייבה הקבוצה למכור את הנכס.

לעניין קיזוז נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות, ראה סעיף 5 להלן.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. מכשירים פיננסיים (המשך)

1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים (המשך)

סיווג נכסים פיננסיים לקבוצות והטיפול החשבונאי בכל קבוצה

הקבוצה מסווגת נכסים פיננסיים בקבוצות כלהלן:

נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד

נכס פיננסי מסווג כנמדד בשווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הוא מסווג כמחזק למסחר, או אם יועד ככזה בעת ההכרה לראשונה. נכסים פיננסיים מיועדים לשווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הקבוצה מנהלת השקעות מסוג זה ומקבלת החלטות קניה ומכירה בגין בהתבסס על השווי ההוגן וזאת בהתאם לאופן שבו תיעדה הקבוצה את ניהול הסיכונים או אסטרטגיית ההשקעה, אם הייעוד נועד למנוע חוסר עקביות חשבונאית (an accounting mismatch), או אם מדובר במכשיר משולב הכולל גזר משופץ (ראה סעיף 3 להלן). עלויות העסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. נכסים פיננסיים אלה נמדדים בשווי הוגן והשינויים בהם נזקפים לסעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון בדוח רווח והפסד.

הלוואות וחייבים

הלוואות וחייבים הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים, בעלי תשלומים קבועים, או הניתנים לקביעה, שאינם נסחרים בשוק פעיל. נכסים אלו מוכרים לראשונה בשווי הוגן בתוספת עלויות עסקה הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה לראשונה, הלוואות וחייבים נמדדים בעלות המופחתת לפי שיטת הריבית האפקטיבית, בניכוי הפסדים מירידת ערך (ראה סעיף יא(1) להלן). רווחים והפסדים ממימוש השקעות מחושבים כהפרש בין תמורת המימוש נטו לבין העלות המופחתת ומוכרים בעת קרות אירוע המכירה.

הלוואות וחייבים כוללים מזומנים ושווי מזומנים והשקעות במכשירי חוב שאינם סחירים ושאין נכללים בתיקי השקעות כנגד פוליסות משתתפות ברווחי השקעה (נוסטרו) לרבות אג"ח מיועדות (הסכמי ח"צ), פיקדונות בבנקים והלוואות ויתרות חובה לקבל.

מזומנים כוללים יתרות מזומנים, הניתנים לשימוש מיידי. שווי מזומנים כוללים השקעות לזמן קצר, אשר משך הזמן ממועד ההפקדה המקורי ועד למועד הפידיון הינו עד 3 חודשים, ברמת נזילות גבוהה אשר ניתנות להמרה בנקל לסכומים ידועים של מזומנים, אשר חשופות לסיכון בלתי משמעותי של שינויים בשווי ואשר אינן מוגבלות מבחינת משיכה ושימוש.

נכסים פיננסיים זמינים למכירה

נכסים פיננסיים זמינים למכירה הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים שיועדו כזמינים למכירה או שלא סווגו לאף אחת מהקבוצות האחרות. השקעות הקבוצה במניות וכן במכשירי חוב מסוימים, מסווגות כנכסים פיננסיים זמינים למכירה. במועד ההכרה לראשונה, נכסים פיננסיים זמינים למכירה מוכרים בשווי הוגן בתוספת כל עלויות העסקה הניתנות לייחוס. בתקופות עוקבות, נמדדות השקעות אלה בשווי הוגן, כאשר השינויים בהן, פרט להפסדים מירידת ערך ופרט לרווחים או הפסדים משינויים במדד ובשער החליפין ולצבירת הריבית האפקטיבית במכשירי חוב המסווגים כזמינים למכירה, נזקפים ישירות לרווח כולל אחר ומוצגים בקרן הון בגין נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה. דיבידנד המתקבל בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה נזקף לדוח רווח והפסד. כאשר ההשקעה נגרעת, הרווחים או הפסדים שנצברו בקרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה מועברים לרווח והפסד.

נכסים פיננסיים זמינים למכירה כוללים: מכשירי חוב סחירים ללא נגזרים משובצים שנדרש להפרידם והשקעות במניות שאינן מסווגות כהשקעות מחזקות למסחר ושאין נכללות בתיקי השקעות כנגד פוליסות משתתפות ברווחי השקעה (נוסטרו).

2. התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים

התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים כוללות: התחייבויות לתאגידים בנקאיים ואחרים וכתבי התחייבות נדחים וזכאים אחרים.

הכרה לראשונה בהתחייבויות פיננסיות

הקבוצה מכירה לראשונה במכשירי חוב שהונפקו במועד היווצרותם. יתר ההתחייבויות הפיננסיות מוכרות לראשונה במועד קשירת העסקה בו הקבוצה הופכת לצד לתנאים החוזיים של המכשיר.

התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים מוכרות לראשונה בשווי הוגן בתוספת כל עלויות העסקה הניתנות לייחוס. עלויות עסקה המיוחסות באופן ישיר להנפקה צפויה של מכשיר אשר יסווג כהתחייבות פיננסית, מוכרות כנכס במסגרת סעיף הוצאות נדחות בדוח על המצב הכספי. עלויות עסקה אלו מנוכות מההתחייבות הפיננסית בעת ההכרה לראשונה בה, או מופחתות כהוצאות מימון בדוח רווח והפסד כאשר ההנפקה אינה צפויה עוד להתקיים.

לאחר ההכרה לראשונה, התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים נמדדות בעלות מופחתת בהתאם לשיטת הריבית האפקטיבית. הוצאות מימון נזקפות לדוח רווח והפסד לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

גריעת התחייבויות פיננסיות

התחייבויות פיננסיות נגרעות כאשר מחויבות הקבוצה, כמפורט בהסכם, פוקעת או כאשר היא סולקה או בוטלה.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. מכשירים פיננסיים (המשך)

2. התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים (המשך)

שינוי תנאים של מכשירי חוב

החלפת מכשירי חוב, ברמת סדרה בעלי תנאים שונים באופן מהותי, בין לווה לבין מלווה קיימים מטופלת כסילוק ההתחייבות הפיננסית המקורית והכרה בהתחייבות פיננסית חדשה בשווי הוגן. כמו כן, שינוי משמעותי בתנאים של התחייבות פיננסית קיימת או של חלק ממנה, מטופל כסילוק ההתחייבות הפיננסית המקורית והכרה בהתחייבות פיננסית חדשה.

במקרים כאמור כל ההפרש בין העלות המופחתת של ההתחייבות הפיננסית המקורית לבין השווי הוגן של ההתחייבות הפיננסית החדשה מוכר ברווח והפסד בסעיף הוצאות מימון.

התנאים שונים באופן מהותי אם הערך הנוכחי המהווה של תזרימי המזומנים לפי התנאים החדשים, כולל עמלות כלשהן ששולמו, בניכוי עמלות כלשהן שהתקבלו ומהווה באמצעות שיעור הריבית האפקטיבי המקורי, הינו שונה לפחות בעשרה אחוזים מהערך הנוכחי המהווה של תזרימי המזומנים הנוטרים של ההתחייבות הפיננסית המקורית.

בנוסף למבחן הכמותי כאמור, הקבוצה בוחנת האם חלו שינויים גם בפרמטרים איכותיים שונים הגלומים במכשירי החוב המוחלפים. ככלל, החלפות של מכשירי חוב המביאות לשינוי מהותי בפרמטרים איכותיים נחשבות כהחלפות בעלות תנאים שונים באופן מהותי גם אם אינן מקיימות את המבחן הכמותי שבוצע לעיל.

במידה וההחלפה או השינוי אינם מהותיים, הם מטופלים כשינוי תנאי ההתחייבות המקורית ולא מוכר רווח או הפסד מההחלפה. עלויות או עמלות כלשהן שהתהוו מתאימות את הערך בספרים של ההתחייבות ומופחתות במשך התקופה שנותרת של ההתחייבות המתוקנת.

3. מכשירים פיננסיים נגזרים

הקבוצה מחזיקה מכשירים פיננסיים נגזרים כגון אופציות, חוזי אקדמה (Forward) בגין מטבע חוץ ועסקאות החלפה של שיעורי ריבית (IRS).

מכשירים פיננסיים נגזרים מוכרים לראשונה לפי השווי הוגן ועלויות עסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד בעת התהוותן. לאחר ההכרה לראשונה, המכשירים הפיננסיים הנגזרים נמדדים לפי השווי הוגן. רווחים או הפסדים הנובעים משינויים בשווי הוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים נקפים מיידית לדוח רווח והפסד לסעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו והכנסות מימון. מכשירים פיננסיים נגזרים מוכרים בדוח על המצב הכספי כנכסים כשהשווי הוגן שלהם חיובי וכהתחייבויות כשהשווי הוגן שלהם שלילי.

נגזרים משובצים במכשיר משולב נדרשים להימדד בשווי הוגן דרך רווח והפסד בנפרד מהחזרה המארח אם: (א) אין קשר הדוק בין המאפיינים הכלכליים והסיכונים של החזרה המארח ושל הנגזר המשובץ, (ב) מכשיר נפרד בעל אותם תנאים כשל הנגזר המשובץ היה עומד בהגדרת נגזר ו-(ג) המכשיר המשולב אינו נמדד בשווי הוגן דרך רווח והפסד.

נגזרים המשובצים בחזרה ביטוח אינם מופרדים כאשר הנגזר המשובץ הוא בעצמו חזרה ביטוח.

גידור כלכלי

חשבונאות גידור אינה מיושמת לגבי מכשירים נגזרים המשמשים לגידור כלכלי של נכסים והתחייבויות פיננסיים. השינויים בשווי הוגן של נגזרים אלה נקפים לרווח והפסד, כחלק מרווחים או הפסדים מהשקעות, נטו והכנסות מימון.

4. נכסים והתחייבויות פיננסיים צמודי מדד שאינם נמדדים בשווי הוגן

החברה בחרה לשערך נכסים והתחייבויות פיננסיים צמודי מדד, שאינם נמדדים בשווי הוגן, בכל תקופה בהתאם לשיעור השינוי במדד הידוע בפועל.

5. קיזוז מכשירים פיננסיים

נכס פיננסי והתחייבות פיננסית מקוזזים והסכומים מוצגים בנטו בדוח על המצב הכספי, כאשר לקבוצה קיימת באופן מידי (currently) זכות משפטית שניתנת לאכיפה לקזז את הסכומים שהוכרו וכן כוונה לסלק את הנכס וההתחייבות על בסיס נטו או לממש את הנכס ולסלק את ההתחייבות בו-זמנית.

6. הקבוצה קיבלה החלטות לייעוד נכסים פיננסיים כדלקמן:

נכסים הכלולים בתיקי השקעה של פוליסות משתתפות ברווחי השקעות

נכסים אלו, הכוללים מכשירים פיננסיים סחירים ומכשירים פיננסיים לא סחירים (לרבות השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות), יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, וזאת מהנימוקים הבאים: מדובר בתיקים מנוהלים, נפרדים ומזוהים, אשר הצגתם לפי שווי הוגן מקטינה באופן משמעותי חוסר עקביות חשבונאית של הצגת נכסים והתחייבויות לפי בסיסי מדידה שונים, כמו כן הניהול מתבצע לפי שווי הוגן וביצועי התיק נמדדים לפי שווי הוגן בהתאם לאסטרטגיית ניהול סיכונים מתועדת, והמידע לגבי המכשירים הפיננסיים מדווח להנהלה (ועדת ההשקעות הרלוונטית) באופן פנימי על בסיס שווי הוגן.

נכסים פיננסיים הכוללים נגזרים משובצים שנדרש להפרידם

נכסים פיננסיים הכוללים נגזרים משובצים שנדרש להפרידם, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח או הפסד.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. מכשירים פיננסיים (המשך)

7. הון המניות

מניות רגילות מסווגות כמכשיר הוני. עלויות תוספתיות המתייחסות ישירות להנפקת מניות רגילות ואופציות למניות בניכוי השפעת המס, מוצגות כהפחתה מהמכשיר ההוני המתייחס.

2. רכוש קבוע

1. הכרה ומדידה

החברה בחרה למדוד פריטי רכוש קבוע לפי העלות בניכוי פחת שנצבר והפסדים מצטברים מירידת ערך (ראה סעיף (יא)(2) להלן). העלות כוללת עלויות הניתנות לייחוס במישרין לרכישת הנכס. עלות נכסים שהוקמו באופן עצמי כוללת את עלות החומרים ושכר עבודה ישיר, וכן כל עלות נוספת שניתן לייחס במישרין להבאת הנכס למיקום ולמצב הדרושים לכך שהוא יוכל לפעול באופן שהתכוננה ההנהלה. עלות תוכנה שנרכשה, המהווה חלק בלתי נפרד מתפעול הציוד הקשור, מוכרת כחלק מעלות ציוד זה. כאשר לחלקי רכוש קבוע משמעותיים יש אורך חיים שונה, הם מטופלים כפריטים נפרדים (רכיבים משמעותיים) של הרכוש הקבוע. רווח או הפסד מגרעת פריט רכוש קבוע נקבע לפי השוואת התמורה נטו מגרעת הנכס לערך בספרים, ומוכר נטו בסעיף הכנסות אחרות או הוצאות אחרות, לפי העניין, בדוח רווח והפסד.

2. עלויות עוקבות

עלות החלפת חלק מפריט רכוש קבוע ועלויות עוקבות אחרות מוכרות כחלק מהערך בספרים של רכוש קבוע אם צפוי כי ההטבה הכלכלית העתידית הגלומה בהן תזרום אל הקבוצה ואם העלות ניתנת למדידה באופן מהימן. הערך בספרים של חלק מפריט רכוש קבוע שהוחלף, נגרע. עלויות תחזוקה שוטפות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

3. פחת

פחת הוא הקצאה שיטתית של הסכום בר פחת של נכס על פני אורך חייו השימושיים. סכום בר פחת הוא העלות של הנכס, בניכוי ערך השייר שלו.

נכס מופחת כאשר הוא זמין לשימוש, דהיינו כאשר הוא הגיע למיקום ולמצב הדרושים על מנת שהוא יוכל לפעול באופן שהתכוננה ההנהלה.

פחת נזקף לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן אורך החיים השימושי של כל חלק מפריטי הרכוש הקבוע, מאחר ושיטה זו משקפת את תבנית הצריכה החזויה של ההטבות הכלכליות העתידיות הגלומות בנכס בצורה הטובה ביותר. נכסים חכורים בחכירות מימוניות, לרבות קרקעות, מופחתים על פני התקופה הקצרה מבין תקופת החכירה ואורך החיים השימושיים של הנכסים, אלא אם צפוי באופן סביר שהקבוצה תקבל בעלות על הנכס בתום תקופת החכירה. קרקעות בבעלות אינן מופחתות. שיפורים במושכר מופחתים לפי שיטת הקו הישר על פני תקופת השכירות (לרבות תקופת האופציה להארכה שבידי הקבוצה שבכונתה לממשה) או בהתאם לתקופת החיים המשוערת של הנכסים, לפי הקצר שבהם.

האומדנים בדבר שיטת הפחת, אורך החיים השימושי וערך השייר נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנת דיווח ומותאמים בעת הצורך ומטופלים כשינוי אומדן מכאן ולהבא. הפחתת נכסים מופסקת כמוקדם מבין המועד בו הנכס מסווג כמוחזק למכירה לבין המועד שבו הנכס נגרע.

שיעורי הפחת בהם נעשה שימוש בתקופה השוטפת ובתקופות ההשוואה הינו כדלקמן (באחוזים):

קרקעות	2
בניינים	4
ריהוט וציוד משרדי	6-20
כלי רכב	15
מחשבים וציוד היקפי	20-33
שיפורים במושכר	4-10

4. סיווג לסעיף נדל"ן להשקעה

כאשר השימוש בנדל"ן הופך משימוש על ידי הבעלים לנדל"ן להשקעה, אשר נמדד לפי שווי הוגן, הנכס נמדד מחדש לפי שווי הוגן ומסווג כנדל"ן להשקעה. כל רווח שנוצר מהמדידה מחדש נזקף לרווח כולל אחר ומוצג בקרן שערך בהון, אלא אם הרווח מבטל הפסד קודם מירידת ערך של הנדל"ן, ובמקרה זה הרווח נזקף תחילה לדוח רווח והפסד. כל הפסד נזקף ישירות לרווח והפסד.

ח. נכסים בלתי מוחשיים

1. מוניטין

מוניטין שנוצר כתוצאה מרכישה של חברות מאוחדות מוצג במסגרת נכסים בלתי מוחשיים. למידע בדבר מדידת המוניטין בעת ההכרה לראשונה ראה סעיף (א)(1) לעיל.

בתקופות עוקבות מוניטין נמדד לפי עלות בניכוי הפסדים מירידת ערך שנצברו (ראה סעיף (יא)(2) להלן).

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ח. נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

2. נכסים בלתי מוחשיים אחרים

נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בנפרד נמדדים עם ההכרה לראשונה לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות. נכסים בלתי מוחשיים, הנרכשים במסגרת צירוף עסקים, נמדדים לפי השווי ההוגן במועד צירוף העסקים.

השווי ההוגן של נכסים בלתי מוחשיים, אשר נרכשו בצירוף עסקים, מבוסס על הערך המהוון של תזרימי המזומנים הצפויים לנבוע מהשימוש בנכסים וממכירתם. השיטה מחייבת קביעת שיעור היוון מתאים לסוג הנכס ולרמת הסיכון בגינו.

לאחר ההכרה לראשונה, נכסים בלתי מוחשיים נמדדים על-פי עלותם בניכוי הפחתה מצטברת ובניכוי הפסדים מירידת ערך שנצברו (ראה סעיף (יא)(2) להלן).

נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים בלתי מוגדר, אינם מופחתים באופן שיטתי וכפופים לבחינת ירידת ערך מידי שנה וכן בכל עת שקיים סימן המצביע כי ייתכן שחלה ירידת ערך (ראה סעיף (יא)(2) להלן). אורך החיים השימושיים של נכסים אלה נבחן מידי שנה כדי לקבוע אם הערכת אורך החיים כבלתי מוגדר עדיין תקפה. אם האירועים והנסיבות אינם תומכים עוד בהערכה כאמור, השינוי באורך החיים השימושיים מבלתי מוגדר למוגדר מטופל כשינוי באומדן חשבונאי מכאן ולהבא. באותו מועד נבחנת גם ירידת ערך והנכס מופחת באופן שיטתי על פני תקופת אורך החיים השימושיים שלו.

נכסים בלתי מוחשיים, בעלי אורך חיים שימושיים מוגדר, מופחתים על פני אורך החיים השימושיים שלהם על בסיס שיטת הקו הישר או על בסיס תזרימי המזומנים הצפוי אשר שימש בסיס להערכה מהמועד שבו הנכסים זמינים לשימוש, מאחר ושיטות אלו משקפות את תבנית הצריכה החזויה של ההטבות הכלכליות העתידיות הגלומות בנכס בצורה הטובה ביותר. ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים נבחנת כאשר קיימים סימנים המצביעים על ירידת ערך (ראה סעיף (יא)(2) להלן). תקופת ההפחתה ושיטת ההפחתה של נכס בלתי מוחשי בעל אורך חיים שימושיים מוגדר נבחנות לפחות בכל סוף שנה. שינויים באורך החיים השימושיים או בדפוס הצריכה הצפוי של ההטבות הכלכליות הצפויות לנבוע מהנכס מטופלים כשינוי באומדן חשבונאי באופן של מכאן ולהבא. הוצאות ההפחתה בגין נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים מוגדר נזקפות לדוח רווח והפסד.

תוכנה לרבות עלויות מחקר ופיתוח

נכסי הקבוצה כוללים מערכות מחשב המורכבות מחומרה ותוכנות. תוכנות המהוות חלק אינטגרלי מחומרה, אשר אינה יכולה לפעול ללא התוכנות המותקנות עליה, מסווגות כרכוש קבוע. לעומת זאת, רישיונות לתוכנות העומדות בפני עצמן ומוסיפות פונקציונליות נוספת לחומרה, מסווגים כנכסים בלתי מוחשיים.

עלויות הקשורות בפעילויות מחקר המבוצעות במטרה לרכוש ידע והבנה מדעיים או טכניים חדשים, נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

פעילויות פיתוח קשורות בתוכנית לייצור מוצרים או תהליכים חדשים או לשיפור משמעותי של מוצרים או תהליכים קיימים. עלויות בגין פעילויות פיתוח תוכנה מוכרות כנכס בלתי מוחשי אך ורק אם: ניתן למדוד באופן מהימן את עלויות הפיתוח; המוצר או התהליך ישימים מבחינה טכנית ומסחרית; צפויה הטבה כלכלית עתידית מהמוצר ולקבוצה כוונה ומקורות מספיקים על מנת להשלים את הפיתוח ולהשתמש בנכס. העלויות שהוכרו כנכס בלתי מוחשי כוללות את עלות החומרים, שכר עבודה ישיר והוצאות תקורה שניתן ליחסן ישירות להכנת הנכס לשימוש המיועד. עלויות פיתוח תוכנה שהוכרו כנכס בלתי מוחשי נמדדות לפי עלות בניכוי הפחתות והפסדים מירידת ערך שנצברו (ראה ביאור 3(יא)(2)).

עלויות אחרות בגין פעילויות פיתוח תוכנה נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

נכסים בלתי מוחשיים אשר נוצרים בקבוצה אינם מופחתים באופן שיטתי כל עוד הם אינם זמינים לשימוש, כלומר אינם במיקום ובמצב הנדרשים להם על מנת שיוכלו לפעול באופן שהתכוונה ההנהלה. לפיכך, נכסים בלתי מוחשיים אלו, כגון עלויות פיתוח, נבחנים לירידת ערך לפחות אחת לשנה, עד למועד בו הופכים להיות זמינים לשימוש.

עלויות עוקבות

עלויות עוקבות מוכרות כנכס בלתי מוחשי אך ורק כאשר הן מגדילות את ההטבה הכלכלית העתידית הגלומה בנכס בגינו הן הוצאו. יתר העלויות, לרבות עלויות הקשורות למוניטין או למותגים שפותחו באופן עצמי, נזקפות לדוח רווח והפסד עם התהוותן.

אורך החיים השימושי

פחת - שיעורי הפחת בהם נעשה שימוש בתקופה השוטפת ובתקופת ההשוואה אינו כדלקמן (באחוזים):

דמי ניהול עתידיים מפעילות פנסיה	3
דמי ניהול עתידיים מפעילות גמל	5-14
תיקי לקוחות ומוטג	7-10
הוצאות רכישת תיקי ביטוח	7
תוכנות מחשב	10-33

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ח. נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

סיווג הפחתות והפסדים מירידות ערך

הפחתה השוטפת בגין הנכסים הבלתי מוחשיים, לרבות הוצאות רכישת תיקי ביטוח חיים וכללי ולמעט תוכנות מחשב, נזקפת לדוח רווח והפסד לסעיף הוצאות אחרות.

הפחתת תוכנות מחשב נזקפת להוצאות רכישה ושיווק ואחרות, הוצאות עקיפות ליישוב תביעות או הוצאות הנהלה וכלליות, בהתאם ליעוד תוכנות המחשב הרלוונטיות.

הפסדים מירידת ערך נזקפים לסעיף ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים.

ט. נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה הוא נדל"ן (קרקע או מבנה, או חלק ממבנה, או שניהם) המוחזק על ידי הקבוצה, כבעלים או בחכירה מימונית, לצורך הפקת הכנסות שכירות ו/או לשם עליית ערך הוניה, ושלא לצורך שימוש בהספקת שירותים או למטרות מנהלתיות.

נדל"ן להשקעה נמדד לראשונה לפי עלות, בתוספת עלויות שניתן לייחס במישרין לרכישת הנדל"ן להשקעה. עלות נדל"ן להשקעה בהקמה עצמית כוללת עלות חומרים ועבודה ישירה ועלויות אחרות שניתן לייחס במישרין להבאת הנכס למצב הדרוש לכך שיוכל לפעול באופן שהתכונה ההנהלה.

בתקופות עוקבות, הנדל"ן להשקעה נמדד לפי שווי הוגן, כשהשינויים בשווי הוגן נזקפים לדוח רווח והפסד, בסעיף רווחים (הפסדים) מההשקעות, נטו והכנסות מימון. נדל"ן להשקעה בהקמה המיועד לשימוש עתידי כנדל"ן להשקעה נמדד אף הוא בשווי הוגן כאמור לעיל וזאת כאשר השווי הוגן ניתן למדידה מהימנה. עם זאת, כשהשווי הוגן אינו ניתן למדידה מהימנה, בשל אופי והיקף סיכוני הפרויקט, נמדד הנדל"ן על פי השווי הוגן של הקרקע בתוספת עלות בתקופת ההקמה, בניכוי הפסדים מירידת ערך, במידה שקיימים, עד לסיום ההקמה או עד למועד שבו השווי הוגן ניתן למדידה מהימנה, כמקדם מביניהם.

העברת נכס מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע מתבצעת כאשר יש שינוי בשימוש, כגון התחלת שימוש בנכס על ידי הבעלים. העלות של הנכס המועבר מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע הוא השווי הוגן במועד השינוי.

רווח או הפסד מגריעת נדל"ן להשקעה נקבע לפי השוואת התמורה מגריעת הנכס לערכו בספרים למועד הדיווח הכספי האחרון ומוכר בסעיף רווחים (הפסדים) מההשקעות נטו, והכנסות מימון, בדוח רווח והפסד. כאשר נדל"ן להשקעה שסווג בעבר כפריט רכוש קבוע נמכר, קרן ההערכה מחדש, הנכללת בהון בהתייחס לנדל"ן להשקעה, מועברת ישירות לעודפים.

י. חכירות

המדיניות החשבונאית שמיושמת בגין חכירות הינה כדלקמן:

(1) קביעה אם הסדר מכיל חכירה

במועד ההתקשרות בחכירה, הקבוצה קובעת אם ההסדר הוא חכירה או מכיל חכירה, תוך בחינה האם ההסדר מעביר זכות לשלוט בשימוש בנכס מזוהה לתקופת זמן בתמורה לתשלום. בעת ההערכה האם הסדר מעביר את הזכות לשלוט בשימוש בנכס מזוהה, הקבוצה בוחנת האם לאורך תקופת החכירה יש לה את שתי הזכויות הבאות:

(א) הזכות להשיג למעשה את כל ההטבות הכלכליות משימוש בנכס המזוהה; וכן

(ב) הזכות לכוון את השימוש בנכס המזוהה.

עבור חוזי חכירה הכוללים רכיבים שאינם רכיבי חכירה, כגון שירותים או תחזוקה, הקשורים לרכיב חכירה, הקבוצה בחרה לטפל בחוזה כרכיב חכירה אחד ללא הפרדת הרכיבים.

(2) נכסים חכורים והתחייבויות בגין חכירה

חוזים המקנים לקבוצה שליטה בשימוש בנכס בגין חכירה במשך תקופת זמן עבור תמורה, מטופלים כחכירות. בעת ההכרה לראשונה הקבוצה מכירה בהתחייבות בסכום הערך הנוכחי של תשלומי החכירה העתידיים (תשלומים אלו אינם כוללים תשלומי חכירה משתנים מסוימים), ובמקביל מכירה הקבוצה בנכס זכות שימוש בגובה ההתחייבות בגין חכירה, מותאם בגין תשלומי חכירה ששולמו מראש או שנצברו, ובתוספת עלויות ישירות שהתהוו בחכירה. וזאת למעט עסקאות חכירה לתקופה של עד 12 חודשים ועסקאות חכירה בהן נכס הבסיס בעל ערך נמוך, בהן בחרה החברה להכיר בתשלומי החכירה כהוצאה ברווח או הפסד בקו ישר על פני תקופת החכירה.

מכיוון ששיעור הריבית הגלום בחכירות הקבוצה לא ניתן לקביעה בנקל, הקבוצה השתמשה לצורך מדידת ההתחייבות בגין חכירה בשיעורי היוון נומינליים בהתאם לעקום ריבית המשמש להלוואות בקבוצת הדירוג של כלל ביטוח במח"מ הרלוונטי לחכירות השונות. לאחר ההכרה לראשונה, מטופל הנכס זכות שימוש בהתאם למודל העלות, ומופחת לאורך תקופת החכירה או אורך חייו השימושיים של הנכס כמקדם מבניהם. הקבוצה בחרה ליישם את ההקלה ולהשתמש בשיעור היוון אחיד לתיק של חכירות עם מאפיינים דומים.

בעסקאות בהן זכאי העובד לרכב מהחברה כחלק מתנאי העסקתו, מטפלת החברה בעסקאות אלה כהטבות עובד בהתאם להוראות IAS 19 ולא כעסקת חכירת משנה.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

י. חכירות (המשך)

- (3) תקופת החכירה
- תקופת החכירה נקבעת כתקופה שבה החכירה אינה ניתנת לביטול, יחד עם תקופות המכוסות על ידי אופציה להאריך או לבטל את החכירה אם ודאי באופן סביר שהחוכר יממש או לא יממש את האופציה, בהתאמה.
- (4) תשלומי חכירה משתנים
- תשלומי חכירה משתנים שתלויים במדד, נמדדים לראשונה על ידי שימוש במדד הקיים במועד תחילת החכירה ונכללים במדידה של התחייבות החכירה. כאשר חל שינוי בתזרים המזומנים של דמי חכירה עתידיים הנובע מהשינוי במדד או בשער, יתרת ההתחייבות מעודכנת כנגד נכס זכות השימוש.
- תשלומי חכירה משתנים אחרים שאינם נכללים במדידת ההתחייבות, נזקפים לרווח והפסד במועד שבו התנאים לתשלומים אלו מתקיימים.
- (5) הפחתת נכס זכות שימוש
- לאחר מועד תחילת החכירה, נכס זכות שימוש נמדד בשיטת העלות, בניכוי פחת שנצבר ובניכוי הפסדים מירידות ערך שנצברו ומתואם בגין מדידות מחדש של ההתחייבות בגין החכירה. הפחתה מחושבת על בסיס קו-ישר על פני אורך החיים השימושיים או תקופת החכירה החוזית, כקצר מבניהם כדלקמן:
- קרקעות אתרי תקשורת 6-15 שנים
  - מבנים 7-20 שנים
  - כלי רכב 3 שנים
- כאשר מתקיימים סימנים לירידת ערך, בוחנת החברה ירידת ערך לנכס זכות השימוש בהתאם להוראות IAS 36.
- (6) הערכה מחדש של התחייבות בגין חכירה
- בעת התרחשות אירוע משמעותי או שינוי משמעותי בנסיבות אשר בשליטת הקבוצה ואשר השפיע על ההחלטה אם ודאי באופן סביר שהקבוצה תממש אופציה, שלא נכללה קודם לכן בקביעת תקופת החכירה, או לא תממש אופציה שנכללה קודם לכן בקביעת תקופת החכירה, הקבוצה מודדת מחדש את התחייבות החכירה בהתאם לתשלומי החכירה המעודכנים תוך שימוש בריבית היוון מעודכנת. השינוי בערך בספרים של ההתחייבות מוכר כנגד הנכס זכות שימוש, או מוכר ברווח והפסד אם הערך בספרים של נכס זכות השימוש הופחת במלואו.
- (7) תיקוני חכירה
- כאשר מבוצע תיקון לתנאי החכירה אשר אינו מקטין את היקף החכירה ואינו מטופל כעסקת חכירה נפרדת, מודדת החברה מחדש את יתרת ההתחייבות בגין חכירה בהתאם לתנאי החכירה המתוקנים, לפי שיעור ההיוון המעודכן ביום התיקון וזקפת את סך השינוי ביתרת ההתחייבות בגין החכירה ליתרת נכס זכות השימוש.
- כאשר מבוצע תיקון לתנאי החכירה אשר מביא לקיטון בהיקף החכירה, מכירה החברה ברווח או בהפסד הנובע מהגרעה החלקית או המלאה של יתרת נכס זכות השימוש וההתחייבות בגין החכירה. לאחר מכן, מודדת החברה מחדש את יתרת ההתחייבות בגין חכירה בהתאם לתנאי החכירה המתוקנים, לפי שיעור ההיוון המעודכן במועד התיקון וזקפת את סך השינוי ביתרת ההתחייבות בגין החכירה ליתרת נכס זכות השימוש.
- (8) נכסים המוחכרים על ידי הקבוצה
- חכירות תפעוליות
- חכירות שאינן מעבירות למעשה את כל הסיכונים וההטבות הנלווים לבעלות על נכס הבסיס מסווגות כחכירות תפעוליות. הקבוצה מכירה בתשלומי חכירה מחכירות תפעוליות כהכנסה על בסיס קו ישר לאורך תקופת החכירה. עלויות ישירות ראשוניות שהתהוו בהשגת חכירות תפעוליות מתווספות לערך בספרים של נכס הבסיס, ומוכרות כהוצאה לאורך תקופת החכירה לפי אותו בסיס כמו ההכנסה מהחכירה.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יא. ירידת ערך

1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים

הקבוצה בוחנת בכל מועד דיווח האם קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך בגין נכס פיננסי או קבוצה של הנכסים הפיננסיים הבאים:

נכסים פיננסיים בעלות מופחתת

כאשר קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך, מבוצעת בחינת הצורך בהכרה בהפסד מירידת ערך. עבור נכסים פיננסיים מהותיים, נבחן הצורך בירידת ערך על בסיס כל נכס בנפרד. עבור יתר הנכסים הפיננסיים נבחן הצורך בירידת ערך באופן קולקטיבי, לפי קבוצות בעלות מאפייני סיכוני אשראי דומים. ראייה אובייקטיבית לירידת ערך, לגבי נכסים הנכללים בקבוצות הלוואות וחייבים, קיימת, כאשר אירוע אחד או יותר השפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס או קבוצת נכסים בעלי מאפייני סיכוני אשראי דומים (להלן: "הנכס") לאחר מועד ההכרה.

ראיות לירידת ערך כוללות סימנים לכך שלחייב קשיים פיננסיים, לרבות קשיי זילות ואי יכולת לעמוד בתשלומי קרן או ריבית. סכום ההפסד הנזקף לדוח רווח והפסד נמדד כהפרש בין היתרה בדוחות הכספיים של הנכס לבין הערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים (שאינם כוללים הפסדי אשראי עתידיים שטרם התהוו), המהוונים בהתאם לשיעור הריבית האפקטיבית המקורית של הנכס הפיננסי (שיעור הריבית האפקטיבית שחושב בעת ההכרה לראשונה). אם הנכס הפיננסי נושא ריבית משתנה, ההיוון נעשה בהתאם לשיעור הריבית האפקטיבית הנוכחית. היתרה בדוחות הכספיים של הנכס מוקטנת באמצעות רישום הפרשה. בתקופות עוקבות הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את השבת ערכו של הנכס לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד. ביטול כאמור נזקף לרווח והפסד עד לגובה העלות המופחתת שהייתה צריכה להיות במועד ביטול ירידת הערך אילו לא הייתה מוכרת ירידת הערך.

נכסים פיננסיים זמינים למכירה

לגבי נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירים הוניים, הראייה האובייקטיבית לירידת ערך כוללת ירידה משמעותית או מתמשכת בשווי ההוגן של הנכס מתחת לעלותו וכן בחינת שינויים בסביבה הטכנולוגית, הכלכלית או המשפטית או בסביבת השוק בה פועל המנפיק של המכשיר. הבחינה של ירידה משמעותית או מתמשכת, תלויה בנסיבות בכל תאריך דיווח כספי, כאשר במסגרת הבחינה מובאים בחשבון התנודתיות ההיסטורית בשווי ההוגן וכן משך הזמן בו השווי ההוגן של הנכס נמוך מעלותו המקורית. כמו כן, בהתאם למדיניות הקבוצה, ירידה בשווי ההוגן בשיעור של 20% ומעלה ביחס לעלות, נכון למועד הדוח הכספי, או כזו המתמשכת מעל תשעה חודשים (גם אם בשיעור נמוך יותר כאמור) מהווה ראייה אובייקטיבית לירידת ערך. כאשר קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף לקרן הון, הנמדד כהפרש בין עלות הרכישה (בניכוי הפסדים קודמים מירידת ערך) לבין השווי ההוגן, מועבר מקרן הון ומוכר כהפסד מירידת ערך בדוח רווח והפסד. בתקופות עוקבות, כל ירידה נוספת בשווי ההוגן מוכרת כהפסד מירידת ערך; ביטול הפסד מירידת ערך אינו נזקף לרווח והפסד אלא נזקף לקרן הון כרווח כולל אחר.

לגבי נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירי חוב, הראייה האובייקטיבית לירידת ערך קיימת כאשר אירוע אחד או יותר השפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס לאחר מועד ההשקעה וניתן לאמוד את ההשפעה באופן מהימן. ראיות לירידת ערך כוללות סימנים לכך שלחייב קשיים פיננסיים, לרבות קשיי זילות ואי יכולת לעמוד בתשלומי קרן או ריבית. כאשר קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף לקרן הון, הנמדד כהפרש בין עלות הרכישה (בניכוי תשלומי קרן, הפחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית והפסדים קודמים מירידת ערך) לבין השווי ההוגן, מועבר מקרן הון ומוכר כהפסד מירידת ערך בדוח רווח והפסד. בתקופות עוקבות: כל ירידה נוספת בשווי ההוגן מוכרת כהפסד מירידת ערך; הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את העלייה בשווי ההוגן לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד מירידת הערך ושנכלל בחישוב המקורי של ירידת ערך. ביטול, עקב עלייה בשווי ההוגן כאמור, נזקף לרווח והפסד עד לגובה העלות המופחתת שהייתה צריכה להיות במועד ביטול ירידת הערך אילו לא הייתה מוכרת ירידת הערך.

2. נכסים שאינם פיננסיים

עיתוי בחינת ירידת ערך

הערך בספרים של הנכסים הלא פיננסיים של הקבוצה, שאינם הוצאות רכישה נדחות, נדל"ן להשקעה, ונכסי מיסים נדחים, נבדק בכל מועד דיווח כדי לקבוע האם קיימים סימנים המצביעים על ירידת ערך. באם קיימים סימנים, כאמור, מחושב אומדן סכום בר ההשבה של הנכס. אחת לשנה בתאריך קבוע, עבור כל יחידה מניבת מזומנים הכוללת מוניטין, או נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים בלתי מוגדר או שטרם זמינים לשימוש, מבצעת הקבוצה הערכה של הסכום בר ההשבה, או באופן תכופ יותר אם קיימים סימנים לירידת ערך.

קביעת יחידות מניבות מזומנים

למטרת בחינת ירידת ערך, הנכסים מקובצים יחד לקבוצת הנכסים הקטנה ביותר אשר מניבה תזרימי מזומנים משימוש מתמשך, אשר הינם בלתי תלויים בעיקרם בנכסים ובקבוצות אחרות (להלן: "יחידה מניבת מזומנים").

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. ירידת ערך (המשך)

2. נכסים שאינם פיננסיים (המשך)

מדידת סכום בר השבה

הסכום בר ההשבה של נכס או של יחידה מניבת מזומנים הינו הגבוה מבין שווי שימוש לבין שווי הוגן, בניכוי עלויות מימוש. בקביעת שווי השימוש, מהוונת הקבוצה את תזרימי המזומנים העתידיים החזויים לפי שיעור היוון לפני מיסים, המשקף את הערכות משתתפי השוק לגבי ערך הזמן של הכסף והסיכונים הספציפיים המתחייבים לנכס או ליחידה מניבת המזומנים, בגינם לא הותאמו תזרימי המזומנים העתידיים לצפויים לנבוע מהנכס או מהיחידה מניבת המזומנים.

הקצאת מוניטין ליחידות מניבות מזומנים

יחידות מניבות מזומנים אליהן הוקצה מוניטין מקובצות כך שהרמה בה נבחנת ירידת ערך של מוניטין משקפת את הרמה הנמוכה ביותר בה המוניטין נתון למעקב למטרת דיווח פנימי, אך בכל מקרה אינה גדולה ממגזר פעילות (לפני קיבוץ מגזרים דומים, ראה סעיף (ג) לעיל, לעניין הגדרת מגזר פעילות). במקרים בהם לא קיים מעקב על המוניטין לצרכי הנהלה פנימיים, המוניטין מוקצה למגזרי פעילות (לפני קיבוץ מגזרים דומים). מוניטין שנרכש במסגרת צירוף עסקים מוקצה ליחידות מניבות מזומנים, לרבות אלו הקיימות בקבוצה גם טרם צירוף העסקים, אשר צפויות להניב הטבות מהסינרגיה של הצירוף.

לצרכי בחינת ירידת ערך מוניטין, כאשר הזכויות שאינן מקנות שליטה נמדדו לראשונה לפי חלקן היחסי בנכסים נטו של הנרכשת, הקבוצה בחרה לגלם את ערכו בספרים של המוניטין בהתאם לשיעור שבו מחזיקה הקבוצה ביחידה מניבת מזומנים שאליה מוקצה המוניטין.

נכסי מטה

נכסי מטה אינם מפקים תזרימי מזומנים נפרדים ומשרתים יותר מיחידה מניבת מזומנים אחת. חלק מנכסי המטה מוקצים ליחידות מניבות מזומנים על בסיס סביר ועקבי ונבחנים לירידת ערך כחלק מבחינת ירידת ערך בגין יחידות מניבות המזומנים להן הם מוקצים. נכסי מטה אחרים, אותם לא ניתן להקצות באופן סביר ועקבי ליחידות מניבות מזומנים מוקצים לקבוצת יחידות מניבות מזומנים במידה וקיימים סממנים לכך שחלה ירידת ערך בנכס השייך למטה החברה או כאשר קיימים סממנים לירידת ערך בקבוצת היחידות מניבות המזומנים. במקרה זה, נקבע סכום בר השבה של קבוצת היחידות מניבות המזומנים שאותן משרת נכס המטה.

הכרה בהפסד מירידת ערך

הפסדים מירידת ערך מוכרים כאשר הערך בספרים של נכס או של יחידה מניבת מזומנים עולה על הסכום בר ההשבה, ונזקפים לרווח והפסד. לגבי יחידות מניבות מזומנים הכוללות מוניטין, הפסד מירידת ערך מוכר כאשר הערך בספרים של היחידה מניבה מזומנים, לאחר גילום יתרת המוניטין, עולה על הסכום בר ההשבה שלה. הפסדים מירידת ערך שהוכרו לגבי יחידות מניבות מזומנים, מוקצים תחילה להפחתת הערך בספרים של מוניטין שיוחס ליחידות אלה ולאחר מכן להפחתת הערך בספרים של הנכסים האחרים ביחידה מניבת המזומנים, באופן יחסי.

הקצאת הפסד מירידת ערך לזכויות שאינן מקנות שליטה

החברה בחרה להקצות הפסד מירידת ערך בין הבעלים של החברה לזכויות שאינן מקנות שליטה לפי אותו בסיס שהרווח או ההפסד מוקצה.

ביטול הפסד מירידת ערך

הפסד מירידת ערך מוניטין אינו מבטל. באשר לנכסים אחרים לגביהם הוכרו הפסדים מירידת ערך בתקופות קודמות, בכל מועד דיווח נבדק האם קיימים סימנים לכך שהפסדים אלו קטנו או שאינם קיימים עוד. הפסד מירידת ערך מבטל אם חל שינוי באומדנים ששימשו לקביעת הסכום בר ההשבה, אך ורק במידה שהערך בספרים של הנכס, אחרי ביטול ההפסד מירידת הערך, אינו עולה על הערך בספרים בניכוי פחת או הפחתות, שהיה נקבע אלמלא הוכר הפסד מירידת ערך.

3. חברות כלולות והסדרים משותפים המטופלים בשיטת השווי המאזני

החברה קובעת, בכל מועד דיווח לאחר יישום שיטת השווי המאזני, אם קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך ואם יש צורך להכיר בהפסד בגין ירידת ערך של ההשקעה בחברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני (להלן: "ההשקעה").

בחינת ירידת הערך נעשית בהתייחס להשקעה בכללותה, כולל המוניטין המיוחס לחברה המוחזקת המטופלת בשיטת השווי המאזני (להלן: "החברה המוחזקת"). במידה שקיימת ראייה אובייקטיבית כאמור, מוכר הפסד מירידת ערך, בסכום ההפרש בין הסכום בר ההשבה של ההשקעה לבין ערכה בדוחות הכספיים. סכום בר ההשבה הינו הגבוה מבין מחיר המכירה נטו ושווי שימוש המחושב בהתבסס על הערכת שווי של תזרימי המזומנים נטו שצפוי כי ינבעו מהחברה המוחזקת, כולל תזרימי המזומנים מהפעילויות של החברה המוחזקת והתמורה ממימושה הסופי של ההשקעה, או אומדת את הערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים אשר חזוי כי ינבעו מדידידים שיתקבלו ומהמימוש הסופי. הפסד כאמור מירידת ערך אינו מוקצה באופן ספציפי למוניטין הכלול בהשקעה ולפיכך בתקופות עוקבות הפסד ניתן לביטול עד מלא סכומו אם ורק אם חלו שינויים באומדנים ששימשו בקביעת הסכום בר ההשבה של ההשקעה מהמועד בו הוכר לאחרונה ההפסד מירידת ערך. הערך בספרים של ההשקעה, לאחר ביטול ההפסד מירידת ערך, לא יעלה על הערך בספרים של ההשקעה שהיה נקבע לפי שיטת השווי המאזני אלמלא הוכר הפסד מירידת ערך.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יא. ירידת ערך (המשך)

4. פרמיות לגבייה

הפרשה לחובות מסופקים בגין פרמיות לגבייה שלדעת ההנהלה גבייתם מוטלת בספק, נקבעת באופן ספציפי על בסיס הערכות סיכון פרטניות, ובאופן קולקטיבי בהתבסס על ניסיון הגבייה בעבר באוכלוסיות בעלות מאפייני סיכויי אשראי דומים.

5. חובות מבטחי משנה

אי עמידה בהתחייבויות של מבטחי המשנה כלפי החברה אינה משחררת אותה מהתחייבויותיה כלפי המבוטחים על פי פוליסות הביטוח. מבטח משנה, אשר לא יעמוד בהתחייבויותיו על פי חוזי ביטוח המשנה, עלול לגרום לחברה הפסדים.

הפרשה לחובות מסופקים בגין חובות מבטחי משנה שגבייתם מוטלת בספק מבוצעות על בסיס הערכות סיכון פרטניות. בנוסף, בקביעת חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות ובעתודות הביטוח מתחשבות החברות המאוחדות, בין היתר, בהערכת אפשרות הגבייה ממבטחי המשנה. כאשר חלקם של מבטחי המשנה כאמור מחושב על בסיס אקטוארי, חלקם של מבטחי המשנה שבקשיים מחושב על ידי האקטואר בהתחשב בכלל גורמי הסיכון. כמו כן, מתחשבות החברות המאוחדות בעת עריכת ההפרשות, בין היתר, בנכונות מבטחי המשנה להגיע להסכמי "חתך" Cut off (ניתוק התקשרויות בדרך של פירעון סופי של החובות).

יב. הטבות לעובדים

1. הטבות לאחר סיום העסקה

בקבוצה קיימות מספר תוכניות הטבה לאחר סיום העסקה. התוכניות ממומנות בדרך כלל על ידי הפקדות לחברות ביטוח ולקרנות פנסיה, והן מסווגות כתוכניות הפקדה מוגדרת וכן כתוכניות הטבה מוגדרת.

א. תוכניות להפקדה מוגדרת

תוכנית להפקדה מוגדרת הינה תוכנית לאחר סיום העסקה שלפיה הקבוצה משלמת תשלומים קבועים לישות נפרדת מבלי שתהיה לה מחויבות משפטית או משתמעת לשלם תשלומים נוספים. מחויבויות הקבוצה להפקיד בתוכנית הפקדה מוגדרת נזקפות כהוצאה לרווח והפסד בתקופות שבמהלכן סיפקו העובדים שירותים קשורים.

ב. תוכניות להטבה מוגדרת

תוכנית להטבה מוגדרת הינה תוכנית הטבה לאחר סיום העסקה שאינה תוכנית להפקדה מוגדרת. מחויבות נטו של הקבוצה, המתייחסת לתוכנית הטבה מוגדרת בגין הטבות לאחר סיום העסקה, מחושבת לגבי כל תוכנית בנפרד על ידי אומדן הסכום העתידי של ההטבה שיגיע לעובד בתמורה לשירותיו, בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. הטבה זו מוצגת לפי ערך נוכחי השווי ההוגן של נכסי התוכנית. הקבוצה קובעת את הריבית נטו על ההתחייבות (הנכס), נטו בגין הטבה מוגדרת על ידי הכפלת ההתחייבות (הנכס). נטו בגין הטבה מוגדרת בשיעור ההיוון ששימש למדידת המחויבות בגין הטבה מוגדרת, כפי ששניהם נקבעו בתחילת תקופת הדיווח השנתית. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב קונצרניות באיכות גבוהה, שהמטבע שלהן הינו שקל, ושמועד פירעון דומה לתנאי המחויבות של הקבוצה. החישובים נערכים על ידי אקטואר מוסמך לפי שיטת יחידת הזכאות החזיה.

כאשר לפי תוצאות החישובים נוצר נכס לקבוצה, מוכר נכס עד לסכום נטו של הערך הנוכחי של הטבות כלכליות הזמינות בצורה של החזר מהתוכנית או הקטנה בהפקדות עתידיות לתוכנית. הטבה כלכלית בצורת החזרים או הקטנת הפקדות עתידיות תחשב זמינה כאשר ניתן לממשה במהלך חיי התוכנית או לאחר סילוק המחויבות. בחישוב זה יבאו בחשבון דרישות הפקדה מזערית, באם רלוונטיות לתוכנית.

מדידה מחדש של ההתחייבות (הנכס), נטו בגין הטבה מוגדרת כוללת רווחים והפסדים אקטואריים, תשואה על נכסי תוכנית (למעט ריבית), וכן שינוי כלשהו בהשפעה על תקרת הנכסים (ככל שרלוונטי, למעט ריבית). בהתאם לבחירת הקבוצה, מדידות מחדש נזקפות מיידית, דרך רווח כולל אחר ישירות לעודפים. עלויות ריבית בגין מחויבות להטבה מוגדרת, הכנסות ריבית בגין נכסי התוכנית וריבית בגין ההשפעה של תקרת הנכסים שנזקפו לרווח והפסד, מוצגות בסעיף הוצאות הנהלה וכלליות.

כאשר חל שיפור או צמצום בהטבות שמעניקה הקבוצה לעובדים, אותו חלק מההטבות המוגדלות המתייחס לשירותי עבר של העובדים או הרווח או הפסד מהצמצום מוכרים מיידית ברווח או הפסד כאשר מתרחש התיקון או הצמצום של התוכנית.

הקבוצה מכירה ברווח או הפסד מסילוק תוכנית להטבה מוגדרת כאשר הסילוק מתרחש. רווחים או הפסדים כאמור הינם ההפרש בין החלק המסולק מתוך הערך הנוכחי של המחויבות להטבה מוגדרת במועד הסילוק, לבין מחיר הסילוק, לרבות נכסי תוכנית שהועברו.

פוליסות ביטוח בגין סיום יחסי עובד-מעביד, שהונפקו על ידי החברה, אינן מהוות נכסי תוכנית ומוצגות כהקטנה של ההתחייבות בגין חוזי הביטוח.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יב. הטבות לעובדים (המשך)

2. הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך

המחויבות נטו של הקבוצה בגין הטבות לעובדים לטווח ארוך, שאינן מתייחסות לתוכניות הטבה לאחר סיום העסקה, היא בגין סכום ההטבה העתידית המגיעה לעובדים בגין שירותים שהוענקו בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. סכום הטבות אלו מהווה לערכו הנוכחי ומנוכה ממנו השווי ההוגן של נכסים המתייחסים למחויבות זו. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב קונצרניות באיכות גבוהה שהמטבע שלהן הוא שקל, ושמועד הפירעון שלהן דומה לתנאי המחויבות של הקבוצה. החישוב נעשה לפי שיטת יחידת הזכאות החזויה.

רווחים והפסדים אקטואריים נזקפים לרווח והפסד בתקופה בה הם נוצרו.

3. הטבות בגין פיטורין

הטבות בגין פיטורין מוכרות כהוצאה כאשר הקבוצה התחייבה באופן מובהק, ללא אפשרות ממשית לביטול, לפיטורי עובדים לפני הגיעם למועד הפרישה המקובל על פי תוכנית פורמאלית מפורטת, או לספק הטבות בגין פיטורין כתוצאה מהצעה שנעשתה בכדי לעודד פרישה מרצון. הטבות הניתנות לעובדים בפרישה מרצון נזקפות כאשר הקבוצה הציעה לעובדים תוכנית המעודדת פרישה מרצון, צפוי שההצעה תתקבל וניתן לאמוד באופן מהימן את מספר הנענים להצעה.

4. הטבות עובד לטווח קצר

הטבות לעובדים לזמן קצר הינן הטבות אשר חזויות להיות מסולקות במלואן לפני 12 חודשים לאחר תום תקופת הדוח השנתית שבה העובדים מספקים את השירותים המתייחסים. מחויבויות בגין הטבות לעובדים לטווח קצר נמדדות על בסיס לא מהוון, וההוצאה נזקפת בעת שניתן השירות המתייחס, או במקרה של היעדרויות שאינן נצברות (כמו חופשת לידה) - בעת היעדרות בפועל. הפרשה בגין הטבות לעובדים לטווח קצר בגין בונוס במזומן או בגין תוכנית השתתפות ברווחים, מוכרת בסכום הצפוי להיות משולם כאשר לקבוצה יש מחויבות נוכחית, משפטית או משתמעת, לשלם את הסכום האמור בגין שירות שניתן על ידי העובד בעבר וניתן לאמוד באופן מהימן את המחויבות.

5. עסקאות תשלומים מבוססי מניות

השווי ההוגן במועד ההענקה של מענקי תשלום מבוססי מניות לעובדים נזקף כהוצאת שכר ברווח והפסד במקביל לגידול בהון. על פני התקופה בה מושגת זכאות העובדים למכשירים הונוניים, היינו, התקופה שבה תנאי הביצוע ו/או השירות מתיימים (להלן: "תקופת ההבשלה"). תקופת ההבשלה מסתיימת במועד שבו העובדים הרלוונטיים זכאים לגמול (להלן: "מועד ההבשלה"). בהתאם לבחירת מדיניות של הקבוצה הגידול בהון נזקף לסעיף העודפים.

ההוצאה המצטברת המוכרת בכל מועד דיווח בגין עסקאות המסולקות במכשירים הונוניים עד למועד ההבשלה משקפת את מידת חלוף תקופת ההבשלה ואת האומדן הטוב ביותר של הקבוצה לגבי מספר המכשירים הונוניים שצפויים להבשיל בסופו של דבר. החיוב או הזיכוי בדוח רווח והפסד משקף את השינוי בהוצאה המצטברת שהוכרה לתחילת ולסוף התקופה המדווחת, בעסקאות בהן מעניקה החברה לעובדי חברות הקבוצה זכויות למכשירי הונוניים, מטפלת הקבוצה בהענקה כעסקת תשלום מבוססי מניות ומסולקת במכשירים הונוניים.

ג. הפרשות

הפרשה מוכרת כאשר לקבוצה יש מחויבות נוכחית, משפטית או משתמעת, כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, הניתנת לאמידה בצורה מהימנה, וכאשר יותר סביר מאשר לא (more likely than not) כי ידרש תזרים שלילי של הטבות כלכליות לסילוק המחויבות. החברה בחרה לקבוע את ההפרשות, כאשר השפעת ערך הזמן מהותית, על ידי היוון תזרימי המזומנים העתידיים בשיעור ריבית לפני מס, המשקף את הערכות השוק השוטפות לערך הזמן של הכסף ואת הסיכונים הספציפיים להתחייבות. הערך בספרים של הפרשה מותאם בכל תקופה על מנת לשקף את חלוף הזמן.

הקבוצה מכירה בנכס שיפוי אם, וודאי למעשה (Virtually Certain) שהשיפוי יתקבל אם החברה תסלק את המחויבות. הסכום שמוכר בגין השיפוי אינו עולה על סכום ההפרשה.

תביעות משפטיות

תביעות משפטיות, שהינן בעלות מאפיינים ייחודיים, אינן מקובצות, כי אם נבחנות בנפרד. הפרשה בגין טענות/תביעות כאמור שטרם נטענו/הוגשו (unasserted claims) מוכרת בהתאם לסיכויי הכולל של הצלחת התביעה, אם תוגש, כנגד חברות הקבוצה (המבוסס על הסתברות הגשת התביעה והסתברות הצלחת התביעה).

חוזת מכביד

הפרשה לחוזים מכבידים מוכרת כאשר ההטבות הצפויות להתקבל מהחוזים על ידי הקבוצה נמוכות ביחס לעלויות הבלתי נמנעות כתוצאה מעמידה במחויבויותיה החוזיות. הפרשה נמדדת על פי הנמוך מבין הערך הנוכחי של העלות החזויה לביטול החוזה והערך הנוכחי של העלות החזויה נטו להמשך קיום החוזה. בטרם מוכרת ההפרשה, מכירה הקבוצה בירידת ערך של הנכסים הקשורים לאותו חוזה, ככל שישנה.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

י. הכרה בהכנסות

להלן מדיניות הכרה בהכנסה של הקבוצה:

1. פרמיות

א. מגזר חיסכון ארוך טווח ומגזר בריאות

פרמיות בענפי ביטוח חיים, סיעוד ובריאות לזמן ארוך, לרבות פרמיות חיסכון ולמעט תקבולים בגין חוזי השקעה, נרשמות כהכנסות בהגיע מועד גבייתן.

פרמיות בענף בריאות זמן קצר נרשמות כהכנסות על בסיס דוחות תפוקה חודשיים.

ביטולים נרשמים במועד קבלת ההודעה מבעל הפוליסה, או באופן יזום על ידי החברה עקב פיגורים בתשלום, בכפוף להוראות כל דין. השתתפות המבוטחים ברווחים מנוכה מהפרמיות.

ב. מגזר ביטוח כללי

פרמיות במגזר ביטוח כללי נרשמות כהכנסות על בסיס דוחות תפוקה חודשיים. דמי הביטוח מתייחסים בעיקרם לתקופת ביטוח של שנה. ההכנסות מפרמיה ברוטו ושינויים בפרמיה שטרם הורווחה בגינה נרשמים בסעיף פרמיות שהורווחו, ברוטו.

פרמיות בענף רכב חובה נרשמות בעת פירעון הפרמיה, הואיל והכיסוי הביטוחי מותנה בתשלום הפרמיה.

פרמיות מחוזי ביטוח שמועד תחילתם לאחר תום תקופת הדיווח, נרשמות כפרמיות מראש.

ההכנסות שנכללו בדוחות הכספיים הינן לאחר ביטולים שהתקבלו מבעלי פוליסות, ובניכוי ביטולים והפרשות עקב אי פירעון הפרמיות, בכפוף להוראות כל דין, ובניכוי השתתפות ברווחים על בסיס ההסכמים שבתוקף.

2. רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון

רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו והכנסות מימון כוללים הכנסות ריבית והפרשי הצמדה בגין סכומים שהושקעו (לרבות נכסי חוב פיננסיים זמינים למכירה), הכנסות מדיבידנדים, רווחים (הפסדים) נטו ממכירת נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה, שינויים בשווי ההוגן נטו של נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, רווחים (הפסדים) נטו ממתבע חוץ בגין נכסים, שינויים בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה, רווח (הפסד) בגין גריעת נדל"ן להשקעה והכנסות מדמי שכירות נדל"ן להשקעה בניכוי הוצאות מתייחסות.

הכנסות ריבית והפחתות פרמיה או ניכיון מוכרות עם צבירתן, באמצעות שיטת הריבית האפקטיבית.

הכנסות מדיבידנדים מוכרות במועד הזכאות לתשלום. באם מתקבל הדיבידנד בגין מניות סחירות, מכירה הקבוצה בהכנסות מדיבידנד ביום האקס.

הכנסות שכירות מנדל"ן להשקעה מוכרות ברווח והפסד לפי שיטת הקו הישר, על פני תקופת השכירות. תמריצי חכירה שהוענקו מוכרים כחלק בלתי נפרד מסך ההכנסה מדמי שכירות, על פני תקופת החכירה.

רווחים והפסדים מהפרשי שער ושינויים בשווי ההוגן של השקעות מדווחים בנטו.

3. הכנסות מדמי ניהול

א. דמי ניהול בגין חוזי ביטוח תלויי תשואה

דמי הניהול מחושבים בהתאם להנחיות הממונה ותנאי החוזה, על בסיס התשואה וצבירת החיסכון של המבוטחים בתיק השקעות עבור חוזים אלו. דמי הניהול כוללים את המרכיבים דלקמן:

בגין חוזי ביטוח שנמכרים החל מיום 1 בינואר 2004 - דמי ניהול קבועים בלבד;

בגין חוזי ביטוח שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר 2003 - דמי ניהול קבועים ומשתנים.

דמי הניהול הקבועים מחושבים בשיעורים קבועים מצבירת החיסכון ונרשמים על בסיס צבירה.

דמי הניהול המשתנים מחושבים כשיעור מהרווח הריאלי השנתי (מיום 1 בינואר ועד יום 31 בדצמבר), שנזקף לחוזה הביטוח בניכוי דמי הניהול הקבועים שנגבו מאותו חוזה ביטוח. ניתן לגבות רק דמי ניהול משתנים חיוביים ובניכוי סכומים שליליים שנצברו בשנים הקודמות. דמי הניהול המשתנים מחושבים ברמת הפוליסה הבודדת (ראה גם ביאור 30).

במהלך השנה נרשמים דמי הניהול המשתנים על בסיס צבירה בהתאם לתשואה החודשית הריאלית, ככל שהיא חיובית. בחודשים בהם התשואה הריאלית שלילית מוקטנים דמי הניהול המשתנים עד לגובה סך דמי הניהול המשתנים שנגבו במצטבר מתחילת השנה. תשואה שלילית שלא בוצעה בגינה הקטנה של דמי הניהול במהלך שנה שוטפת, תנוכה, לצורך חישוב דמי הניהול מתשואה חיובית בתקופות עוקבות.

ב. דמי ניהול מקרנות פנסיה ומקופות גמל

הכנסות מדמי ניהול קרנות פנסיה וקופות גמל נזקפות על בסיס יתרות הנכסים המנוהלים והתקבולים מהעמיתים על בסיס צבירה, בהתאם להנחיות הממונה.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

- ד. הכרה בהכנסות (המשך)**
- 4. הכנסות מעמלות**
- א. ביטוח חיים**
- הכנסות מעמלות ביטוח חיים בסוכנויות הביטוח המאוחדות נזקפות על בסיס מועדי הזכאות לעמלות על פי ההסכמים עם חברות הביטוח, בניכוי הפרשות להחזרי עמלות עקב ביטולים צפויים של פוליסות ביטוח.
- ב. ביטוח כללי**
- הכנסות מעמלות ביטוח כללי בסוכנויות הביטוח המאוחדות נזקפות בעת התהוותן.
- ג. ביטוח משנה**
- הכנסות מעמלות מביטוח משנה בביטוח חיים, ביטוח בריאות וביטוח כללי, נזקפות בעת התהוותן.
- טו. עלויות והוצאות הנהלה וכלליות**
- עלויות והוצאות הנהלה וכלליות בחברות הביטוח בקבוצה מסווגות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות (הנכללות בסעיף תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה), להוצאות הקשורות ברכישה (הנכללות בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות) וליתרת הוצאות הנהלה וכלליות אחרות הנכללות בסעיף זה. הסיווג נערך בהתאם למודלים פנימיים של הקבוצה ובהתאם לזיהוי ההוצאות והעמסת תקורה.
- טז. הוצאות מימון**
- הוצאות מימון כוללות הוצאות ריבית, הפרשי הצמדה, הפרשי שער על הלוואות שהתקבלו ועלויות אשראי אחרות, ריבית והפרשי שער על פיקדונות ויתרות מבטחי משנה ושינויים בגין ערך הזמן בהפרשות. רווחים והפסדים מהפרשי שער מדווחים בנטו. עלויות האשראי שאינן מהוונות, נזקפות לדוח רווח והפסד לפי שיטת הריבית האפקטיבית.
- ז. מיסים על הכנסה**
- מיסים על הכנסה כוללים מיסים שוטפים ונדחים. מיסים שוטפים ונדחים נזקפים לרווח והפסד אלא אם המס נובע מצירוף עסקים, או נזקפים ישירות להון או לרווח כולל אחר במידה ונובעים מפריטים אשר מוכרים ישירות בהון או ברווח כולל אחר, בהתאמה.
- מיסים שוטפים**
- המס השוטף הינו סכום המס הצפוי להשתלם (או להתקבל) על ההכנסה החייבת במס לשנה, כשהוא מחושב לפי שיעורי המס החלים לפי החוקים שנחקקו או נחקקו למעשה למועד הדיווח, במס השוטף נכללו גם שינויים בתשלומי המס המתייחסים לשנים קודמות. הקבוצה מקזזת נכסי והתחייבויות מיסים שוטפים במידה וקיימת זכות משפטית ניתנת לאכיפה לקיזוז נכסי והתחייבויות מיסים שוטפים וכן קיימת כוונה לסלק נכסי והתחייבויות מיסים שוטפים על בסיס נטו או שנכסי והתחייבויות המיסים השוטפים מיושבים בו זמנית.
- עמדות מס לא וודאיות**
- התחייבות מס בגין עמדות מס לא וודאיות, לרבות הוצאות מס וריבית נוספות, מוכרת כאשר יותר צפוי מאשר לא כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחויבות.
- מיסים נדחים**
- ההכרה במיסים נדחים הינה בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מיסים. הקבוצה לא מכירה במיסים נדחים לגבי הפרשים הזמניים הבאים: ההכרה לראשונה במוניטין; ההכרה לראשונה בנכסים ובהתחייבויות בעסקה שאינה מהווה צירוף עסקים שאינה משפיעה על הרווח החשבונאי ועל הרווח לצרכי מס; וכן הפרשים הנובעים מהשקעה בחברות מוחזקות, במידה והקבוצה שולטת במועד היפוך הפרש וכן צפוי שהם לא יתהפכו בעתיד הנראה לעין, בין אם בדרך של מימוש השקעה ובין אם בדרך של חלוקת דיבידנדים בגין השקעה.
- המדידה של מיסים נדחים משקפת את השלכות המס שינבעו מהאופן בו הקבוצה צופה, בתום תקופת הדיווח, להשיב או לסלק את הערך בספרים של נכסים והתחייבויות, לפי שיעור מס הצפוי לחול במועד היפוך. עבור נדל"ן להשקעה הנמדד תוך שימוש במודל השווי ההוגן, קיימת הנחה הניתנת להפרכה שהערך בספרים של הנדל"ן להשקעה יישוב באמצעות מכירה.
- המיסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על הפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על החוקים שנחקקו או שנחקקו למעשה למועד הדיווח. מיסים נדחים בגין חברות בנות הפועלות מחוץ לישראל חושבו לפי שיעורי המס הרלוונטיים בכל מדינה. נכס מס נדחה מוכר בספרים בגין הפסדים מועברים ו/או הפרשים זמניים הניתנים לניכוי כאשר צפוי שבעתיד תהיה הכנסה חייבת, שכנגדה ניתן יהיה לנצל את ההפסדים המועברים ו/או הפרשים הזמניים הניתנים לניכוי, או בהעדר הצפי לקיום הכנסה חייבת בעתיד, נכס מס נדחה מוכר רק עד גובה הפרשים הזמניים החייבים במס. נכסי המיסים הנדחים נבדקים בכל תאריך דיווח, ובמידה ולא צפוי כי הטבות המס המתייחסות תתממשה, הם מופחתים.
- נכסי מיסים נדחים שלא הוכרו מוערכים מחדש בכל מועד דיווח ומוכרים במידה והשתנה הצפי כך שצפוי שבעתיד תהיה הכנסה חייבת שכנגדה יהיה ניתן לנצל אותם.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יז. מיסים על הכנסה (המשך)

קיצוז נכסי והתחייבויות מיסים נדחים

החברה מקזזת נכסי והתחייבויות מיסים נדחים במידה וקיימת זכות משפטית ניתנת לאכיפה לקיצוז נכסי והתחייבויות מיסים שוטפים, והם מיוחסים לאותה הכנסה חייבת במס הממוסה על ידי אותה רשות מס באותה חברה נישומה, או בחברות שונות, אשר בכוונתן לממש נכסי מיסים נדחים ולסלק התחייבויות מיסים נדחים על בסיס נטו או שנכסי והתחייבויות המיסים הנדחים מיושבים בו זמנית.

עסקאות בין חברתיות

מס נדחה בגין עסקאות בין חברתיות בדוחות הכספיים המאוחדים נרשם לפי שיעור המס החל על החברה הרוכשת.

יח. רווח למניה

החברה מציגה נתוני רווח למניה בסיסי ומדולל לגבי הון המניות הרגילות שלה.

הרווח הבסיסי למניה מחושב על ידי חלוקת הרווח או ההפסד המיוחסים לבעלי המניות הרגילות של החברה במספר הממוצע המשוקלל של המניות הרגילות שהיו במחזור במשך השנה.

הרווח המדולל למניה נקבע על ידי התאמת הרווח או ההפסד, המתייחס לבעלי המניות הרגילות של החברה והתאמת הממוצע המשוקלל של המניות הרגילות שבמחזור ובגין ההשפעות של כל המניות הרגילות הפוטנציאליות המדללות (היינו, המקטינות רווח למניה או המגדילות הפסד למניה) הכוללות כתבי אופציה למניות שהוענקו לעובדים.

ביאור 3: עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יישום לראשונה של תיקונים לתקינה הבינלאומית בחשבונאות

השפעות עיקריות

תחילה והראות מעבר
התיקונים יושמו באופן רטרופקטיבי החל מיום 1
בינואר 2021 על ידי תיקון יתרת הפתיחה של החו
של תקופת הדיווח השנתית בה אומץ התיקון וללא
הצגה מחדש של מספרי השוואה.

נושא

תיקונים כוללים הקלות פרקטיות לגבי הטיפול החשבונאי
בשינויי תנאי חוזים המבעים מרפורמת ריביות העוגן (רפורמה
אשר עתידה להביא לביטולם של שיעורי ריבית כמו ה-LIBOR
וה-EURIBOR). כך לדוגמה:

- בעת שינויי תנאים מסוימים הנובעים מהרפורמה של
נכסים פיננסיים או התחייבויות פיננסיות, ישות תעדכן את
הריבית האפקטיבית של המכשיר הפיננסי במקום להכיר
ברוח או בהפסד.
- שינויי תנאי חכירה מסוימים הנובעים מהרפורמה יופלו
כעדכון דמי חכירה התלויים במדד או בשער.

שינויי תנאים מסוימים במכשיר המגדר או הפריט המגדר
הנובעים מהרפורמה לא יביאו להפסקת יישום חשבונאות
גידור.

תקן/פרשנות/תיקון

תיקונים ל-
מכשירים IAS 39 פיננסיים:
הכרה ומדידה,
IFRS 7 מכשירים פיננסיים גילויים,
IFRS 4 חוזי ביטוח,
IFRS 16 חכירות,
רפורמת שיעורי ריביות
(benchmark)
עוגן
של ב 2 ("התיקונים")

השפעות עיקריות צפויות

לאימוץ התקן הצפוייה להיות השפעה מהותית על הדוחות הנכספים של חברות הביטוח, כמו כן, אימוץ התקן מחייב הערכות מינוג'ית משמעותית ולכן החברה אינה יכולה להעריך בשלב זה את מלאי המשמעותיות של יישום התקן. החברה נערכת לאימוץ התקן.

תחילה והראות מעבר

בחודש יוני 2020 בהתאם לפירסום רשות שוק הון, מועד יישום לראשונה של התקן בישראל קיבע לתקופות הרבעוניות והשנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2023 ללא אפשרות לאימוץ מוקדם עוד צוין. פי עיכוב נוסף במועד אימוץ התקן באיחוד האירופאי אל מעבר למועד האמור, יחויב דיון מחדש בצורך בדחיה נוספת במועד האימוץ בישראל.

בחודש דצמבר 2021 פירסמה הוועדה לתקני חשבונאות בינלאומיים (IASB) תיקון להוראות המעבר של IFRS 17, התיקון מאפשר לחברה בעת יישום לראשונה של התקן לשנות את קבוצת המדידה של הנכסים הפיננסיים במספרי ההשוואה מבלי להצג מחדש את מספרי ההשוואה על פי הוראות המעבר של IFRS 9, וזאת בכדי להימנע מחוסר הקבלה חשבונאית במספרי ההשוואה בין ההתייבויות הביטוחיות לנכסים הפיננסיים במועד היישום לראשונה.

בהתאם לתקן, לחברה יש בחירה אם ליישם את מודל הפסדי האשראי החזיים של IFRS 9 או להשאיר את הפרשה שחושבה בהתאם ל- IAS 39. בגין הנכסים לגביהם יושם התיקון, לפיכך, התיקון ידרוש גילוי אכותי לגבי הגישה שיישמה החברה בחישוב הפרשה להפסדי אשראי עבור הנכסים לגביהם יושם התיקון. בהתאם לניסוח עדיכון "זפת דרכים לאימות תקן חשבונאות בינלאומי מספר 17 (IFRS) - חוזי ביטוח" שהתפסדמה, על ידי הפיקוח, בחודש ינואר 2022, מועד היישום לראשונה של התקן בישראל יהיה החל מהתקופות הרבעוניות והשנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2024. בהתאם, מועד המעבר חול ביום 1 בינואר 2023. בתוסף, בהתאם לניסוח בשנת 2023 תדווח החברה, במסגרת ביאור ייעודי לדוחות הנכספים, דוחות עיקריים פרו-פורמה (ללא מספרי השוואה) בהתאם להוראות IFRS 17 - IFRS 9.

יש ליישם את התקן למפרע, כאשר במקרים בהם יישום למפרע אינו מעשי. ניתן לבחור באחת משתי הגישות הבאות: יישום למפרע עם הקלות מסוימות, או יישום גישת השווי ההוגן.

נושא

ביאור 4: תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו

תקן/פרשנות/תיקון

תקן דיווח נכסי בינלאומי 17 IFRS, התקן קובע עקרונות להכרה, מדידה, הצגה וגילוי בקשר לחוזי ביטוח (כולל חוזי ביטוח משנה) ומחליף את ההוראות הקיימות בנושא.

בהתאם לתקן החדש ישות תכיר ותמדוד קבוצות של חוזי ביטוח בהתאם לערך נוכחי מותאם לסיכון של תדרימי המזומנים העתידיים מהחוזים אשר מתייחס לכל המידע הזמין על תדרימי המזומנים באופן עקבי עם נתונים נציפים בשוק; בתוספת במקרה של התייבויות או בניכוי (במקרה של נכס) הסכום המייצג את הרווח שטרם מומש מקבוצת החוזים (מרווח השירות החוזי). הכנסות בגין חוזי ביטוח, לכל תקופות דיווח, נגזרות משינויים בהתייבויות בגין ניכוי עתידית המתייחסים לרכיבים השונים של המתמורה לה זכאי המבטח בגין החוזה, כגון: עלויות רכישת חוזי ביטוח, התאמת הסיכון, ייחוס מרווח השירות החוזי לתקופה, צפי תביעות והוצאות לתקופה.

יחד עם זאת, ישות תוכל ליישם מודל מדידה פשוט יותר לגבי חוזים מסוימים (לדוגמה: חוזים עם ניכוי ביטוחי של עד שנה) לפיו הסכום המיוחס לשירותים שטרם סופקו יימדד על ידי הקצאת הפרמיה על פני תקופת הניכוי (the premium allocation approach).

השפעות עיקריות צפיות

הקבוצה בוחנת את השלכות התקן על הדוחות הכספיים. לא צפוי שינוי באופן מידדת ערכם של נכסים שנמדדו התחייבויות תלויות תשואה.

יתרת קרן ההון בגין נכסים פיננסיים הוניים זמינים למכירה תועבר לעודפים והשונויים בערכם של הנכסים הפיננסיים לאמור יכללו אף הם במסגרת העודפים דרך דוח רווח והפסד ולא ירשמו על פי הכללים החלים על נכסים פיננסיים זמינים למכירה (ראה ביאור 1) לעיל.

טרם הסתיימה בחינת החברה בדבר אופן מדידת אג"ח ח"צ (חיים צמוד) ופיקדונות באוצר, הנשאים תשואה מבוטחת וכוללים מרווח מסוים מעל התשואה המבוטחת בהתחייבויות למבוטחים/ לעמיתים שנמדדו הם עומדים, ואת השלכת שינוי, ככל שיהיה, במדידת נכסים אלו על ערךן של ההתחייבויות האמורות.

תחילה והראות מעבר

בחודש ינואר 2018 נכנס לתוקף 9 IFRS - מכשירים פיננסיים, המחליף את IAS 39. מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה: 9 IFRS (להלן: "**התקן החדש**") משנה בעיקר את הוראות הסיווג והמדידה של נכסים פיננסיים והוא חל על כל הנכסים הפיננסיים שבתחילת 2018.

תיקון לתקן 4 IFRS מאפשר לישות שמטפיקה חוזה ביטוח לאמץ את 9 IFRS עם התאמות (להלן: "The overlay approach") או לדחות את אימוץ 9 IFRS ליום 1 בינואר 2023 (להלן: "**גישת הדחייה הפטור הזמני**").

עם זאת, בהתאם לטיטות עדכון "גמפת דרכים" לאימות תקן חשבונאות בינלאומי מספר 17 (IFRS) - חוזה ביטוח" שהתפרסמה, על ידי הפיקוח, בחודש ינואר 2022, מועד היישום לראשונה של 17 IFRS-9 בישראל יהיה החל מהתקופות הרבעוניות והשנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2024. בהתאם, מועד המעבר יחול ביום 1 בינואר 2023.

החברה מישתמט את הפטור הזמני מ-9 IFRS כפי שמתאפשר על ידי 4 IFRS מאחר והיא לא יישמה קודם לכן גרסה כלשהי של 9 IFRS וכן פעילויותיה קשורות בעיקרן לביטוח.

כאשר ההתחייבויות בתחילת 4 IFRS מחוות 90% או פחות מסך ההתחייבויות החברה נכון ליום 31.12.15 אך ההתחייבויות הקשורות לביטוח מחוות יותר מ-90% מסך ההתחייבויות החברה ליום 31 בדצמבר 2015, תערך בספרים של התחייבויות החברה הקשורות לביטוח מחוות 98% מסך הערך בספרים של התחייבויות החברה כדלהלן:

שער מסך	ערך	שעור מסך
ההתחייבויות	בספרים	ההתחייבויות
%	אלפי ש"ח	%
88%	79,636	96%
2%	2,154	87,443
4%	3,220	סך הכל
2%	2,424	

מאז אותו מועד לא חלו שינויים בפעילות חברת הביטוח המחייבים הערכה מעודכנת.

ביאור 4: תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו (המשך)

תקן דיווח כספי בינלאומי (2014) IASB-ה-2014 יולי 2014

בחוזה יולי 2014 IASB-ה-2014 יולי 2014 ירוסם את הנוסח המלא והסופי של 9 IFRS - מכשירים פיננסיים, המחליף את IAS 39 - מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה: 9 IFRS (להלן: "התקן החדש") משנה בעיקר את הוראות הסיווג והמדידה של נכסים פיננסיים והוא חל על כל הנכסים הפיננסיים שבתחילת 2018.

התקן החדש קובע כי בעת ההכרה לראשונה כל הנכסים הפיננסיים יימדדו בשווי הוגן. בתקופות עוקבות יש למדוד מכשירי חוב בעלות מופחתת רק אם מתקיימים שני התנאים המצטברים הבאים:

- הנכס מוחזק במסגרת מודל עסקי שמטרתו היא להחזיק בנכסים על מנת לגבות את תזרימי המזומנים החוזיים המובעים מהם (להלן: "**מבחן הקרן והמחבות בלבד**").
- על פי התנאים החוזיים של הנכס הפיננסי, החברה זכאית, במועדים מסויימים, לקבל תזרימי מזומנים המהווים אך ורק תשלומי קרן ותשלומי ריבית על יתרת קרן.

המדידה העוקבת של כל יתר מכשירי החוב והנכסים הפיננסיים האחרים תהיה על פי שווי הוגן. התקן החדש קובע הבחנה בין מכשירי חוב אשר ימדדו בשווי הוגן דרך רווח או הפסד ומכשירי חוב שימדדו בשווי הוגן דרך רווח כולל אחר.

נכסים פיננסיים שהינם מכשירים הוניים יימדדו בתקופות עוקבות בשווי הוגן, והפרשים ייקופו לרווח והפסד או לרווח (הפסד) כולל אחר, על פי בחירת החברה לגבי כל מכשיר ומכשיר. אם מדובר במכשירים הוניים המוחזקים למטרות מסחר, חובה למדוד אותם בשווי הוגן דרך רווח או הפסד.

כמו כן, התקן החדש כולל מודל חדש הבנוי משלושה שלבים למדידת ירידת ערך של מכשירי חוב פיננסיים אשר אינם נמדדים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד המתבסס על הפסדי אשראי צפויים ("Expected Credit Loss Model").

השפעות עיקריות צפויות

ליישום התיקון לא צפויה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של הקבוצה.

או אחרת. יישום מוקדם אפשרי.

תחילה והראות מעבר

התיקון ייושם באופן פראספקטיבי לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2023 והוא חל על שנייה במדיניות חשבונאות ובאומדנים חשבונאיים המתרחשים בתחילת אותה תקופה או אחרת. יישום מוקדם אפשרי.

התיקון ייושם בתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2023. יישום מוקדם אפשרי. בנוגע לעסקאות חכירה והכרה בהתחייבות בגין פירוק ושיקום - התיקון ייושם החל מתחילת תקופת הדיווח המוקדמת ביותר המוצגת בדוחות הכספיים בהם התיקון ייושם לראשונה. תוך זקיפת ההשפעה המצטברת של היישום לראשונה לתירת הפתיחה של העודדים (או רכיב אחר בהון. ככל שרלוונטי) למועד זה.

ביאור 4: תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו (המשך)
נושא
תקן/פרשנות/תיקון

IAS תיקון ל-8 מדיניות חשבונאיות, פרסם ה- IASB לתקן חשבונאות בינלאומי 8: מדיניות חשבונאיות, שינויים באומדנים חשבונאיים וטעויות (להלן: "התיקון"). מטרת התיקון הינה להציג הגדרה חדשה של המונח "אומדנים חשבונאיים".
אומדנים חשבונאיים מוגדרים כ"סכומים כספיים בדוחות הכספיים הכפופים לאי זדאית במדידה". התיקון מבהיר מהם שינויים באומדנים חשבונאיים וכיצד הם נבדלים משינויים במדיניות החשבונאיות ומתיקוני טעויות.

תיקון ל- IAS 12 מיסים על ההכנסה במאי 2021 פרסם ה- IASB לתקן חשבונאות בינלאומי 12. מיסים על ההכנסה (להלן: "IAS 12" או "התיקון") אשר מעצמם את תחולת חריג הכרה לראשונה במיסים נדחים בסעיפים 15 ו-24 ל- IAS 12 (להלן: "התיקון").
במסגרת הנחיות ההכרה בנכסי והתחייבויות מיסים נדחים, מחריג IAS 12 הכרה בנכסי והתחייבויות מיסים נדחים בגין הפרשים זמניים מסוימים הנובעים מההכרה לראשונה בנכסים והתחייבויות בעסקאות מסוימות. חריג זה מכונה "חריג ההכרה לראשונה". התיקון מעצמם את תחולת "חריג ההכרה לראשונה" ומבהיר כי הוא אינו חל על הכרה בנכסי והתחייבויות מיסים נדחים הנובעים מעסקה אשר אינה צירף עסקים ואשר בגינה נוצרים הפרשים זמניים שווים בחובה ובכמות גם אם הם עומדים ביתר תנאי החריג.

ליישום התיקון לא צפויה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של הקבוצה.	התיקון ייושם באופן רטרואספקטיבי החל מיום 1 בינואר 2022. עבור חוזים אשר הישות טרם סיימה את מחויבויותיה בגינם. יישום מוקדם אפשרי. בעת יישום התיקון, הישות לא תציג מחדש מספרי השוואה, אלא תמאית את יתרת הפתיחה של העודדים במועד היישום לראשונה. בגובה ההשפעה המצטברת של התיקון.	התיקון ייושם על פי התיקון, בבחינה האם חוזה הינו מכביד, העלויות לקיום חוזה אותן יש ללקחת בחשבון הן עלויות המתחייבות במישרין לחוזה, המכללות את העלויות הבאות:	תיקון ל- IAS 37 הפרשות, התחייבויות תלויות ונכסים תלויים
		עלויות תוספתיות; וכן	עלויות לקיום חוזה
		הקצאה של עלויות אחרות הקשורות במישרין לקיום חוזה (כגון הוצאות פחת של רכוש קבוע המשמש למילוי חוזה זה וחוזים נוספים אחרים).	-

ביאור 4: תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו (המשך)

נושא

תקן/פרשנות/תיקון

השפעות עיקריות צפויות
הקבוצה בוחנת את השלכות התיקון על הדוחות המספיים ללא כוונה ליישום מוקדם.

תחילה והוראות מעבר
התיקון יכנס לתוקף בתקופות דיווח המתחילות ביום 1 בינואר 2022 או לאחריו עם אפשרות ליישום מוקדם. התיקון ייושם למפרע, לרבות תיקון מספרי השוואה, אך רק עבור פרטי רכוש קבוע אשר הובאו לליקיום ולמצב הדרישים לך שיוללו לפעול באופן שהתכונה ההנהלה לאחר תקופת הדיווח המקדמת ביותר המוצגת במועד יישום התיקון לראשונה.

התיקון ביטל את הדרישה לפיה בחישוב עלויות שניתן לייחס במישרין לרכוש קבוע, יש לנכות מעלויות בדיקת תקינות פעולות הנוכח את התמורה נטו ממכירת פריטים כלשהם שיוצרו בתהליך (כמו דוגמיות שיוצרו בעת בדיקת הצידוד). במקום זאת, תמורה זו תוכר כרווח והפסד בהתאם לתקנים הרלוונטיים ועלות הפריטים שגמכרו לדרישות המדידה של IAS 2 תימדד בהתאם מלאי.

IAS 16 - תיקון ל רכוש קבוע - עלויות שניתן לייחס במישרין לרכוש קבוע

ההשפעה המצטברת של התיקון תתאים את יתרת הפתיחה של העודפים של תקופת הדיווח המקדמת ביותר המוצגת.

ביאור 5: דיווח מגזרי

א. כללי

הקבוצה פועלת במגזרי הפעילות הבאים:

1. חיסכון ארוך טווח

מגזר חיסכון ארוך טווח כולל ביטוח חיים, כיסויים נלווים (נספחים) וניהול קרנות פנסיה וקופות גמל. המגזר כולל חיסכון לטווח ארוך (במסגרת פוליסות ביטוח לסוגיהן, קרנות פנסיה וקופות גמל, לרבות קרנות השתלמות) וכן כיסויים ביטוחיים של סיכונים שונים, כגון: מוות, נכות, אובדן כושר עבודה, ביטוחי בריאות הנמכרים כנספח לפוליסת ביטוח חיים ועוד. בהתאם להוראות הממונה מפורט מגזר חיסכון ארוך טווח לפי הענפים הבאים: גמל, פנסיה וביטוח חיים.

2. ביטוח בריאות

מגזר ביטוח בריאות כולל את פעילות הקבוצה בענפי ביטוח בריאות. המגזר כולל ביטוח סיעודי, ביטוח הוצאות רפואיות, ניתוחים, השתלות, תאונות אישיות (ענף בריאות לזמן ארוך), נסיעות לחו"ל, ביטוח שיניים, עובדים זרים ועוד.

3. ביטוח כללי

מגזר ביטוח כללי כולל את ענפי החבויות והרכוש, ביטוחי אשראי, תאונות אישיות ואחרים. בהתאם להוראות הממונה, מפורט מגזר ביטוח כללי לפי הענפים הבאים: רכב חובה, רכב רכוש, ענפי רכוש ואחרים וענפי חבויות אחרים, כדלקמן:

• ענף רכב חובה

ענף רכב חובה מתמקד בכיסוי אשר רכישתו על ידי בעל הרכב או הנוהג בו היא חובה על פי דין ואשר מעניק כיסוי לנזק גוף (לנהג הרכב, לנוסעים ברכב או להולכי רגל) כתוצאה משימוש ברכב מנועי.

• ענף רכב רכוש

ענף רכב רכוש מתמקד בכיסוי נזקי רכוש לרכב המבוטח ונזקי רכוש שהרכב המבוטח יגרום לצד שלישי.

• ענפי רכוש ואחרים

יתר ענפי הרכוש שאינם רכב וחבויות וכן ענפי ביטוח אחרים, כגון ערבויות ותאונות אישיות (ענף בריאות לזמן קצר).

• ביטוח אשראי באמצעות חברה מאוחדת

ענפי ביטוח אשראי וסיכוני סחר חוץ.

• ענפי חבויות אחרים

ענפי החבויות מיועדים לכיסוי של חבויות המבוטח בגין נזק שהוא יגרום לצד שלישי. ענפים אלו כוללים: אחריות כלפי צד ג', אחריות מעבידים, אחריות מקצועית ואחריות המוצר.

4. אחר

כולל מגזרי פעילות אשר אינם עומדים בספים הכמותיים לדיווח, פעילות אשראי ומימון וסוכנויות ביטוח.

5. פעילות שאינה מוקצית למגזרים

פעילות זו כוללת את מטה הקבוצה שעיקרו ההון, ההתחייבויות שאינן בעסקי הביטוח והנכסים המוחזקים כנגדם בכלל ביטוח, וכן את היתרות והתוצאות הנפרדות של החברה.

ב. עונתיות

1. מגזר חיסכון ארוך טווח

ככלל, ההכנסות מפרמיות בביטוח חיים וההכנסות מדמי ניהול מקרנות פנסיה וקופות גמל אינן מתאפיינות בעונתיות וכן לא קיימת עונתיות לעניין תביעות.

עם זאת, עקב עיתוי סיום שנת המס, מתקיימת עונתיות מסוימת בהפקדות של פרמיות/דמי גמולים למוצרי חיסכון פנסיוני בחודש דצמבר מאחר שבחודש זה מופקדים סכומי כסף ניכרים, על ידי שכירים ועצמאיים המפקידים באופן יזום שלא במסגרת שכרם, וזאת במטרה למצות את הטבות המס, וכן על ידי מעסיקים המשלימים חובות בגין שנת המס או מפקידים הפקדות חד פעמיות, בדרך כלל בגין חוב ותק פיצויים. בנוסף, קיימים חודשים מסוימים, המשתנים משנה לשנה, שבהם היקף הפרמיות/דמי הגמולים עשוי להיות גבוה יותר, וזאת בעיקר, לאור תשלומים חד פעמיים אשר משולמים על ידי המעסיקים לעובדים ואשר בגינם מופרשים דמי גמולים.

ביאור 5: דיווח מגזרי (המשך)

ב. עונתיות (המשך)

2. מגזר ביטוח כללי

ככלל, ההכנסות מפרמיות במגזר ביטוח כללי אינן מתאפיינות בעונתיות מובהקת. עם זאת, הפרמיות ברבעון הראשון של השנה גבוהות מהפרמיות ברבעונים האחרים וזאת בעיקר בגלל חידוש הסכמי הביטוח של מבטחים עסקיים ושל ציי רכב גדולים בתחילת השנה הקלנדרית המייצגים עונתיות מסוימת. השפעתה של עונתיות זו על הרווח המדווח מנוטרלת באמצעות ההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה.

במרכיבי ההוצאות האחרים, כגון תביעות, ובמרכיבי ההכנסות האחרים, כגון הכנסות מהשקעות, לא ניכרת עונתיות מובהקת. עם זאת, ראוי לציין כי בעונות החורף ברבעון הראשון או ברבעון הרביעי של השנה או בשניהם, ניכרת לעיתים עלייה בתביעות בעיקר בענפי הרכוש, וכתוצאה מכך קטן הרווח המדווח לתקופה.

ביאור 5: דיווח מגזרי (המשך)

ג. דיווח על מגזרי הפעילות

	חיסכון ארוך טווח										
	סך הכל		ביטוח חיים		פנסיה		גמל				
	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	
פדמיית שהורותו ברוטו	5,986,281	6,390,838	5,986,281	5,728,544	6,390,838	-	-	-	-	-	-
פדמיית שהורותו על ידי מבטחי משנה	136,355	146,810	136,355	146,775	146,810	-	-	-	-	-	-
פדמיית שהורותו בשייר	5,849,926	6,244,028	5,849,926	5,581,769	6,244,028	-	-	-	-	-	-
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	8,846,911	4,711,810	12,683,148	8,702,644	4,592,600	4,727	477	2,272	139,540	118,733	190,871
הכנסות מדמי ניהול	1,408,502	1,245,737	1,774,441	951,549	790,192	280,453	280,185	310,137	176,500	175,360	202,879
הכנסות מעמלות	23,930	23,653	23,930	23,653	22,144	-	-	-	-	-	-
הכנסות אחרות	-	572	489	-	-	-	-	(1)	-	572	490
סך כל ההכנסות	16,129,269	11,563,541	20,724,250	15,528,049	10,988,214	20,017,602	285,180	280,662	312,408	316,040	294,665
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו	14,490,619	9,872,888	18,314,905	14,356,263	9,759,827	18,130,944	-	-	-	134,356	113,061
חלקים של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(117,856)	(122,352)	(161,570)	(117,856)	(122,352)	(161,570)	-	-	-	-	-
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	14,372,763	9,750,536	18,153,335	14,238,407	9,637,475	17,969,374	-	-	-	134,356	113,061
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	894,831	837,809	863,147	721,903	674,861	690,231	110,991	96,644	94,657	61,937	66,304
הוצאות הנמלה ולללויות	662,031	682,458	701,990	388,725	394,616	386,907	171,369	174,362	191,942	101,937	113,480
ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים	15,550	2,305	7,077	14,819	1,999	7,077	379	306	-	352	-
הוצאות אחרות	7,241	8,088	6,751	-	-	-	3,679	3,635	3,553	3,562	4,453
הוצאות (הכנסות) מימון	14,368	7,677	27,952	14,169	7,488	27,775	200	186	175	(1)	3
סך כל ההוצאות	15,966,784	11,288,873	19,760,252	15,378,023	10,716,439	19,081,364	286,618	275,133	290,327	302,143	297,301
חלקי במוצאות תברות מוחזקות המטופלות ביטוח	(827)	(2,513)	3,951	95	(2,064)	3,850	(922)	(449)	101	-	-
השווי המאזני, נטו	161,658	272,155	967,949	150,121	269,711	940,088	(2,360)	5,080	22,162	13,897	(2,636)
רווח לפני מיסים על ההכנסה	61,751	97,668	174,860	56,488	96,136	166,706	3,530	951	5,427	1,733	581
רווח סולל אחר לפני מיסים על ההכנסה	223,409	369,823	1,142,829	206,609	365,847	1,106,794	1,170	6,031	27,609	15,630	(2,055)
סך כל הרווח הכולל לפני מיסים על ההכנסה											

ביאור 5: דיווח מגזרי (המשך)

ג. דיווח על מגזרי הפעילות (המשך)

	אחר			כללי			בריאות		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
באלפי ש"ח									
פרמיות שהורווחו ברוטו	-	-	-	2,352,950	2,471,385	2,804,388	1,329,382	1,296,408	1,406,495
פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה	-	-	-	1,064,856	1,254,137	1,368,569	63,674	65,602	72,332
פרמיות שהורווחו בישי"ר	-	-	-	1,288,094	1,217,248	1,435,819	1,265,708	1,230,806	1,334,163
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	460	3,284	899	173,171	8,882	239,639	297,353	128,032	432,450
הכנסות מדמי ניהול	-	-	-	-	-	-	-	-	-
הכנסות (הוצאות) מעמלות	139,682	145,011	172,236	202,629	217,740	220,998	4,283	5,134	6,054
הכנסות אחרות	-	17	337	49	39	28	-	-	-
סך כל ההכנסות	140,142	148,312	173,472	1,663,943	1,443,909	1,896,484	1,567,344	1,363,972	1,772,667
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחזי	-	-	-	1,901,903	1,500,422	2,777,631	1,726,812	619,989	1,049,595
השקעה, ברטו	-	-	-	-	-	-	-	-	-
חלקים של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות	-	-	-	(977,421)	(721,604)	(1,626,363)	(221,401)	(130,345)	(79,119)
בגין חוזי ביטוח	-	-	-	-	-	-	-	-	-
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחזי	-	-	-	924,482	778,818	1,151,268	1,505,411	489,644	970,476
השקעה בישי"ר	-	-	-	-	-	-	-	-	-
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	106,540	104,882	119,875	580,205	558,484	587,153	505,132	510,384	522,781
הוצאות הנהלה וכלליות	16,402	15,972	16,313	80,238	82,049	82,436	71,467	77,761	84,018
ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים	-	-	-	-	-	-	-	-	-
הוצאות (הכנסות) אחרות	512	607	3,808	-	-	-	216	-	-
הוצאות (הכנסות) מימון	1,028	992	800	(3,358)	(2,163)	228	11,923	5,549	16,720
סך כל ההוצאות	124,482	122,453	140,796	1,581,567	1,417,188	1,821,085	2,094,149	1,083,338	1,593,995
חלק בתוצאות חברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי	-	167	18,573	(5,145)	(4,292)	1,715	(48)	(702)	(2)
המאזני, נטו	15,660	26,026	51,249	77,231	22,429	77,114	(526,853)	279,932	178,670
רווח (הפסד) לפני מיסים על ההכנסה	(2,937)	2,678	1,092	30,114	26,163	35,171	74,376	(104,511)	13,955
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מיסים על ההכנסה	12,723	28,704	52,341	107,345	48,592	112,285	(452,477)	175,421	192,625
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מיסים על ההכנסה									

ביאור 5: דיווח מגזרי (המשך)
דיווח על מגזרי הפעילות (המשך)
 ג.

	סך הכל			התאמות וקידוחים			לא מוקצה למגזרים			באלפי ש"ח
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	
פרמיות שהורוחו ברוטו	9,666,116	9,494,300	10,600,210	(2,497)	(2,037)	(1,511)	-	-	-	פרמיות שהורוחו על ידי מבטחי משנה
פרמיות שהורוחו על ידי מבטחי משנה	1,264,885	1,466,514	1,587,711	-	-	-	-	-	-	פרמיות שהורוחו בשייר
פרמיות שהורוחו בשייר	8,401,231	8,027,786	9,012,499	(2,497)	(2,037)	(1,511)	-	-	-	רווחים מתשלומי נטו והכנסות מימון
רווחים מתשלומי נטו והכנסות מימון	9,680,469	5,050,742	13,931,324	(633)	(259)	(354)	363,207	198,993	575,542	הכנסות מודמי ניהול
הכנסות מודמי ניהול	1,409,977	1,246,681	1,775,486	1,475	944	1,045	-	-	-	הכנסות (הוצאות) מעלולות
הכנסות (הוצאות) מעלולות	283,918	311,268	336,823	(86,606)	(80,270)	(84,609)	-	-	-	הכנסות אחרות
הכנסות אחרות	49	645	1,038	-	2	2	-	15	182	סך כל ההכנסות
סך כל ההכנסות	19,775,644	14,637,122	25,057,170	(88,261)	(81,620)	(85,427)	363,207	199,008	575,724	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו	18,116,499	11,989,849	22,139,990	(2,835)	(3,450)	(2,141)	-	-	-	חלקים של מבטחי המשנה בתשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
חלקים של מבטחי המשנה בתשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	(1,316,678)	(974,301)	(1,867,052)	-	-	-	-	-	-	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	16,799,821	11,015,548	20,272,938	(2,835)	(3,450)	(2,141)	-	-	-	הוצאות הנהלה וכלליות
הוצאות הנהלה וכלליות	2,000,103	1,931,289	2,008,347	(86,605)	(80,270)	(84,609)	-	-	-	ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים
ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים	891,255	933,903	973,100	(4,174)	817	(1,579)	65,291	74,846	89,922	הוצאות (הכנסות) אחרות
הוצאות (הכנסות) אחרות	17,241	2,492	8,762	662	-	-	1,029	187	1,685	הוצאות (הכנסות) מימון
הוצאות (הכנסות) מימון	9,629	9,062	10,562	19	-	-	1,641	367	3	סך כל ההוצאות
סך כל ההוצאות	236,288	154,699	231,842	80	133	90	212,247	142,511	186,052	חלק בתוצאות חברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני, נטו
חלק בתוצאות חברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני, נטו	19,954,337	14,046,993	23,505,551	(92,853)	(82,770)	(88,239)	280,208	217,911	277,662	רווח (הפסד) לפני מיסים על ההכנסה
רווח (הפסד) לפני מיסים על ההכנסה	(7,128)	(4,192)	29,231	-	-	-	(1,108)	3,148	4,994	רווח (הפסד) נטו
רווח (הפסד) נטו	(185,821)	585,937	1,580,850	4,592	1,150	2,812	81,891	(15,755)	303,056	רווח (הפסד) נטו לפני מיסים על ההכנסה
רווח (הפסד) נטו לפני מיסים על ההכנסה	337,781	246,400	487,051	(2,190)	2,111	185	176,667	222,291	261,768	סך כל הרווח (ההפסד) המולל לפני מיסים על ההכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) המולל לפני מיסים על ההכנסה	151,960	832,337	2,067,901	2,402	3,261	2,997	258,558	206,536	564,824	

ביאור 5: דיווח מגזרי (המשך)

ד. נתונים נוספים לגבי ענפי ביטוח עיקריים הכלולים במגזר ביטוח כללי

	ענפי תביעות		ענפי תביעות ואחרים ⁽¹⁾		רכב חובה		באלפי ש"ח	
	2019	2020	2021	2019	2020	2021		
פרימיות ברוטו	333,780	422,980	498,290	460,012	531,941	598,671		
פרימיות ביטוח משנה	112,438	202,609	267,763	288,121	235,875	258,572		
פרימיות בשייר	221,342	220,371	230,527	171,891	296,066	340,099		
שניו ביתרת פרימיה שטרם הורחמה, בשייר	(6,285)	(5,945)	(10,212)	3,441	(58,343)	(14,453)		
פרימיות שהורחמו בשייר	215,057	214,426	220,315	175,332	237,723	325,646		
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	65,594	(1,874)	100,501	75,740	11,462	95,448		
הכנסות מעמלות	13,537	14,643	22,730	61,423	51,183	45,381		
סך כל ההכנסות	294,188	227,195	343,546	312,495	300,368	466,475		
תשלומים ושניו בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו	488,364	310,703	960,559	467,085	473,195	819,772		
חלקים של מבטחי המתנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(265,395)	(69,017)	(766,149)	(327,451)	(292,383)	(428,654)		
תשלומים ושניו בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	222,969	241,686	194,410	139,634	180,812	391,118		
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	100,931	99,735	102,607	79,231	79,450	93,707		
הוצאות הנחלה וכלליות	9,013	9,074	8,902	13,366	15,365	15,182		
הוצאות (הכנסות) מימון	(61)	101	(1,693)	(700)	(104)	3,270		
סך כל ההוצאות	332,852	350,596	304,226	231,531	275,523	503,277		
חלק ברווחי (הפסדי) חברות כלולות, נטו	(1,646)	(1,373)	549	(2,470)	(2,060)	823		
רווח (הפסד) לפני מיסים על הכנסה	(40,310)	(124,774)	39,869	78,494	22,785	(35,979)		
רווח כולל אחר לפני מיסים על הכנסה	9,863	10,618	11,996	11,299	10,951	11,713		
סך כל הרווח הכולל לפני מיסים על הכנסה	(30,447)	(114,156)	51,865	89,793	33,736	(24,266)		
התחייבויות בגין חוזי ביטוח								
ברוטו	2,548,267	2,556,333	3,047,599	2,286,995	2,433,094	2,770,326		
משנה	1,068,771	1,079,219	1,566,997	836,177	1,014,270	1,288,616		
שייר	1,479,496	1,477,114	1,480,602	1,450,818	1,418,824	1,481,710		

⁽¹⁾ ענפי תביעות ואחרים כוללים בעיקר תוצאות ענפי ביטוח חבות צד ג', מנהלים ומעבידים אשר הפעילות בגינת בשנת הדוח ובשנה המקבילה אשתדקד מווחה כ-79% וכ-78% מסך הפרימיות בענפים אלו, בהתאמה. בשנת 2019, תוצאות ענפי ביטוח חבות צד ג', מקצועית ומעבידים מווחה כ-81% מסך הפרימיות בענפים אלו.

ביאור 5: דיווח מגזרי (המשך)

ד. נתונים נוספים לגבי ענפי ביטוח עיקריים הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

סך הכל	ענפי רכוש ואחרים ⁽¹⁾			ענפי רכוש			רכב רכוש				
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021		
2,364,964	2,592,369	2,941,759	786,924	836,014	931,504	107,112	115,303	123,039	677,136	686,131	790,255
1,134,416	1,309,193	1,394,610	583,340	632,139	711,872	52,746	60,379	67,429	97,771	178,191	88,974
1,230,548	1,283,176	1,547,149	203,584	203,875	219,632	54,366	54,924	55,610	579,365	507,940	701,281
57,546	(65,928)	(111,330)	(13,813)	1,687	(6,996)	295	(2,293)	171	73,908	(1,034)	(79,840)
1,288,094	1,217,248	1,435,819	189,771	205,562	212,636	54,661	52,631	55,781	653,273	506,906	621,441
173,171	8,882	239,639	12,788	(1,608)	17,892	1,275	(310)	5,994	17,774	1,212	19,804
202,629	217,740	220,998	112,135	128,873	127,038	14,248	16,937	19,772	1,286	6,104	6,077
49	39	28	-	-	-	49	39	28	-	-	-
1,663,943	1,443,909	1,896,484	314,694	332,827	357,566	70,233	69,297	81,575	672,333	514,222	647,322
1,901,903	1,500,422	2,777,631	428,623	266,455	340,401	45,556	29,986	40,610	472,275	420,083	616,289
(977,421)	(721,604)	(1,626,363)	(321,038)	(196,247)	(265,829)	(29,069)	(18,692)	(27,566)	(34,468)	(145,265)	(138,165)
924,482	778,818	1,151,268	107,585	70,208	74,572	16,487	11,294	13,044	437,807	274,818	478,124
580,205	558,484	587,153	207,723	201,078	191,246	11,666	10,633	12,579	180,654	167,588	187,014
80,238	82,049	82,436	19,209	19,276	17,697	18,977	18,515	21,018	19,673	19,819	19,637
(3,358)	(2,163)	228	(557)	(349)	(1,242)	(1,899)	(1,421)	(749)	(141)	(390)	642
1,581,567	1,417,188	1,821,085	333,960	290,213	282,273	45,231	39,021	45,892	637,993	461,835	685,417
(5,145)	(4,292)	1,715	(566)	(473)	189	-	-	-	(463)	(386)	154
77,231	22,429	77,114	(19,832)	42,141	75,482	25,002	30,276	35,683	33,877	52,001	(37,941)
30,114	26,163	35,171	1,049	2,974	2,688	6,026	(1,565)	5,623	1,877	3,185	3,151
107,345	48,592	112,285	(18,783)	45,115	78,170	31,028	28,711	41,306	35,754	55,186	(34,790)
6,393,228	6,473,735	7,593,815	1,030,048	956,158	1,093,724	52,946	53,640	89,327	474,972	474,510	592,839
2,727,888	2,921,906	3,804,179	713,827	677,081	809,252	25,623	26,528	51,420	83,490	124,808	87,894
3,665,340	3,551,829	3,789,636	316,221	279,077	284,472	27,323	27,112	37,907	391,482	349,702	504,945

התחייבויות בגין חוץ ביטוח
ברוטו
משנה

התחייבויות בגין חוץ ביטוח
ברוטו
משנה

סך כל הרווח (הפסד) המולל לפני מיסים על הכנסה (34,790)
תלקי ברווחי (הפסדי) חברות כלולות, נטו
רווח (הפסד) לפני מיסים על הכנסה
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מיסים על הכנסה

ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח רכוש עסקיים דורות והנדסי אשר הפעילות בשנת הדוח ובשנה המקבילה אשתקד מהווה כ-77% וכ-78% מטר הפרמיות בענפים אלו (בשנת 2019 כ-78%)

ביאור 5: דיווח מגזרי (המשך)

ה. דיווח על מגזרי פעילות ליום 31 בדצמבר

סך הכל	התאמות וקיצוץים		לא מוקצה למגזרים		ארז		ביטוח כללי		ביטוח בריאות		חיסכון ארוך טווח	
	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020
1,255,264	1,289,881	-	30,093	14,240	40,914	147,259	231,424	273,975	80,814	72,198	872,019	782,209
1,996,644	2,194,136	-	-	-	-	3,098	238,558	257,494	581,729	604,801	1,176,357	1,328,743
136,104	171,563	-	14,486	35,322	35,694	69,190	23,248	7,853	(53)	(53)	62,729	59,251
3,043,442	3,140,825	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,043,442	3,140,825
1,209,486	1,250,884	-	-	5,782	2,942	-	159,109	161,420	14,357	13,550	1,033,078	1,070,132
70,798,761	81,745,557	-	-	-	-	-	-	-	1,159,177	1,132,899	69,639,584	80,612,658
5,823,747	6,469,715	-	2,653,010	3,040,492	-	-	2,012,885	1,959,119	465,441	331,340	692,411	1,138,764
22,092,629	22,080,962	-	912	473,339	250	266	1,535,720	1,553,756	2,985,041	2,996,972	17,570,706	17,056,629
1,692,465	2,073,677	-	1,270,679	1,607,720	-	21,162	34,454	19,897	52,825	44,891	334,507	380,007
3,574,299	4,576,518	-	1,600,264	1,809,393	-	-	79,402	244,645	140,691	157,331	1,753,942	2,365,149
33,183,140	35,200,872	-	5,524,865	6,930,944	250	21,428	3,662,461	3,777,417	3,643,998	3,530,534	20,351,566	20,940,549
5,273,150	9,992,795	-	-	-	-	-	-	-	64	47	5,273,086	9,992,748
1,948,922	4,123,919	-	1,220,162	3,052,682	141,319	75,186	224,940	282,816	43,197	187,594	319,304	525,641
3,629,329	4,418,206	-	-	-	-	-	2,921,906	3,804,179	455,998	301,530	251,425	312,497
650,952	748,255	-	-	-	3,104	3,479	412,483	471,778	57,080	59,987	178,285	213,011
1,359,681	1,237,735	(56,021)	527,852	515,778	55,070	67,655	273,280	257,782	220,402	203,742	339,098	231,394
124,484,875	145,514,628	(56,021)	7,317,458	10,554,748	279,293	387,295	8,147,409	9,294,714	6,256,763	6,106,829	102,539,973	119,209,658
79,564,525	95,456,521	-	-	-	-	-	-	-	1,173,476	1,150,562	78,391,049	94,305,959
31,078,895	32,775,786	(992)	(1,217)	-	-	-	6,473,735	7,593,815	2,783,448	2,747,427	21,822,704	22,435,761
77,291,364	93,453,683	(18,466)	(19,371)	-	-	-	-	-	995,436	1,141,172	76,314,394	92,331,882
4,523,774	5,766,151	(17)	-	4,113,214	5,234,057	-	54,646	18,251	1,613	1	354,318	513,842
5,234,908	5,731,835	(56,464)	(111,539)	1,372,304	1,631,832	142,438	1,170,682	1,343,122	623,513	461,161	1,982,435	2,173,835
118,128,941	137,727,455	(75,939)	(132,127)	5,485,518	6,865,889	142,438	7,699,063	8,955,188	4,404,010	4,349,761	100,473,851	117,455,320

סך כל ההתחייבויות

התחייבויות:

התחייבויות בגין חוץ ביטוח וחוזי
השקעה שאינם תלויי תשואה
התחייבויות בגין חוץ ביטוח וחוזי

השקעה תלויי תשואה
התחייבויות פינסיות
התחייבויות אחרות

מזומנים ושוי מזומנים עבור
חוזים תלויי תשואה
מזומנים ושוי מזומנים אחרים
נכסי ביטוח משנה
פרמיות לגביה
נכסים אחרים

ביאור 6: נכסים בלתי מוחשיים⁽²⁾

א. הרכב ותנועה

באלפי ש"ח	מוניטין	תיקי לקוחות ודמי ניהול עתידיים	רישיונות, שם מסחרי מותג ואחר	הפרשים מקוריים המיוחסים לשווי תיקי ביטוח	תוכנות מחשב	סך הכל
עלות						
יתרה ליום 1 בינואר 2020	597,722	272,288	8,813	637,641	2,755,531	4,271,995
רכישות ופיתוח עצמי ⁽¹⁾ (3)	-	-	-	4,115	187,426	191,541
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	597,722	272,288	8,813	641,756	2,942,957	4,463,536
רכישות ופיתוח עצמי ⁽¹⁾ (3)	-	-	-	12,058	186,210	198,268
רכישות במסגרת צירופי עסקים ⁽⁴⁾	47,004	-	-	44,689	8,563	100,256
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	644,726	272,288	8,813	698,503	3,137,730	4,762,060
הפחתות והפסדים מירידת ערך						
יתרה ליום 1 בינואר 2020	298,222	246,083	8,813	634,202	1,787,048	2,974,368
הפחתה לשנה	-	3,381	-	605	227,426	231,412
הפסד מירידת ערך	-	-	-	-	2,492	2,492
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	298,222	249,464	8,813	634,807	2,016,966	3,208,272
הפחתה לשנה	-	3,198	-	3,658	226,671	233,527
הפסד מירידת ערך	-	-	-	-	8,762	8,762
כניסה לאיחוד	-	-	-	15,063	6,555	21,618
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	298,222	252,662	8,813	653,528	2,258,954	3,472,179
הערך בספרים, נטו						
יתרה ליום 1 בינואר 2020	299,500	26,205	-	3,439	968,483	1,297,627
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	299,500	22,824	-	6,949	925,991	1,255,264
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	346,504	19,626	-	44,975	878,776	1,289,881

- (1) תוספות בגין תוכנות מחשב כוללות תוספות בגין פיתוח עצמי בסכומים של כ-118,091 אלפי ש"ח וכ-113,628 אלפי ש"ח בשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020, בהתאמה.
- (2) לפרטים בדבר מדיניות סיווג הפחתות ופיתוח עצמי מירידות ערך ופירוט תקופות ההפחתה, ראה ביאור 3(ח).
- (3) בטח תורן התקשרה בהסכמים לרכישת מספר תיקי ביטוח בסכומים כוללים של כ-12,058 אלפי ש"ח וכ-4,115 אלפי ש"ח בשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020, בהתאמה, בנוסף התקשרה עמם להמשך לוו וטיפול בתיקים.
- (4) בתקופת הדוח רכשה כלל סוכנויות את סוכנות דוידוף, בעת הרכישה בוצעה הקצאת עודף עלות בסך של כ-67,375 אלפי ש"ח מתוכו כ-39,414 אלפי ש"ח בגין מוניטין וכ-27,961 אלפי ש"ח בגין תיקי ביטוח, בעת הרכישה, מאזן סוכנות דוידוף כלל יתרת מוניטין ותיקי ביטוח בסך של כ-7,590 אלפי ש"ח וכ-16,728 אלפי ש"ח בהתאמה, לפרטים נוספים ראה ביאור 42(ג)(1).

ביאור 6: נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

ב. בדיקת ירידת ערך ופרטים נוספים

להלן פירוט ההרכב של הערך בספרים של הנכסים הבלתי מוחשיים, למעט תוכנות מחשב:

מוניטין	תיקי לקוחות ודמי ניהול עתידיים ליום 31 בדצמבר		הפרשים מקוריים המיוחסים לשווי תיקי ביטוח		באלפי ש"ח
	2020	2021	2020	2021	
124,587	124,587	22,824	19,626	-	פעילות גמל ⁽¹⁾
134,700	134,700	-	-	-	פעילות פנסיה ⁽²⁾
2,447	2,447	-	-	-	פעילות ביטוח כללי - כלל אשראי
37,766	84,770	-	-	6,949	סוכנויות ביטוח ⁽³⁾
299,500	346,504	22,824	19,626	6,949	סך הכל

1. פעילות ניהול קופות הגמל

החברה בחנה את הצורך ברישום הפרשה לירידת ערך המוניטין המיוחס לפעילות ניהול קופות הגמל באמצעות הערכת שווי של מעריך שווי חיצוני בלתי תלוי המבוססת על גישת היוון תחזית תזרים המזומנים הנובע מהפעילות (שווי שימוש) המבוססת, בין היתר, על תחזית החברה לשיעור דמי הניהול, הנכסים המנוהלים והוצאות המגזר.

בהתאם להערכת השווי ליום 31 בדצמבר 2021 ו-2020, הסכום בר השבה שחושב הינו גבוה מהערך בספרים של פעילות הגמל ולפיכך לא חלה ירידת ערך מוניטין.

להלן מפורטות הנחות מפתח ופרמטרים עיקריים ששימשו בחישוב שווי בר ההשבה:

לימים 31 בדצמבר	לימים 31 בדצמבר	
2020	2021	
DCF	DCF	מתודולוגיית ההערכה
10.55%	11.1%	שיעור ההיוון התפעולי WACC לפני מס
8.80%	9%	שיעור ההיוון התפעולי WACC אחרי מס
0%	0%	שיעור צמיחה לטווח ארוך בענף למעט קופת גמל להשקעה
3.0%	1.5%	שיעור צמיחה לטווח ארוך קופת גמל להשקעה
34.2%	34.2%	מס שולי אפקטיבי
0.50%	0.49%	שיעור דמי ניהול ממוצע בקופת גמל לתגמולים תמר בטווח הארוך
0.50%	0.50%	שיעור דמי ניהול ממוצע בקרן השתלמות בטווח הארוך
5	5	מספר שנים בתחזית תזרים המזומנים

2. פעילות ניהול קרנות הפנסיה

לצורך עריכת הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2021, ערכה החברה בחינה לירידת ערך המוניטין, המיוחס לפעילות קרנות הפנסיה, באמצעות הערכת שווי של מעריך שווי חיצוני בלתי תלוי. הבחינה התבססה על גישת היוון תחזית תזרים מזומנים (DCF). מעריך השווי מתבסס בעבודתו, בין היתר, על תחשיבי הערך הגלום (EV) לפעילות הפנסיה שערכה החברה. לצורך הערכת שווי השימוש נזקפה תשואה משוקללת על הנכסים החופשיים (למעט אגרות חוב מיועדות) בשיעור של כ-5.3% בגין נכסי העמיתים ובשיעור של 3.36% בגין נכסי מקבלי הקצבאות ותזרימי המזומנים הונו לערכם הנוכחי בשיעור של 11.2% לפני מס (8.4% לאחר מס). כמו כן, הופחתו דמי הניהול למקבלי קצבאות זקנה חדשים ל-0.3% מיתרת ההתחייבות האקטוארית. בהתבסס על הערכת השווי שהתקבלה, הסכום בר השבה שחושב הינו גבוה מהערך בספרים של פעילות הפנסיה ולפיכך לא חלה ירידת ערך מוניטין ליום 31 בדצמבר 2021.

לצורך עריכת הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020, ערכה החברה בחינה לירידת ערך המוניטין, המיוחס לפעילות קרנות הפנסיה, באמצעות הערכת שווי של מעריך שווי חיצוני בלתי תלוי. הבחינה התבססה על גישת היוון תחזית תזרים מזומנים (DCF). מעריך השווי מתבסס בעבודתו, בין היתר, על תחשיבי הערך הגלום (EV) לפעילות הפנסיה שערכה החברה. לצורך הערכת שווי השימוש נזקפה תשואה משוקללת על הנכסים החופשיים (למעט אגרות חוב מיועדות) בשיעור של כ-4.96% בגין נכסי העמיתים ובשיעור של 3.36% בגין נכסי מקבלי הקצבאות ותזרימי המזומנים הונו לערכם הנוכחי בשיעור של 10.5% לפני מס (8.2% לאחר מס). בהתבסס על הערכת השווי שהתקבלה, הסכום בר השבה שחושב הינו גבוה מהערך בספרים של פעילות הפנסיה ולפיכך לא חלה ירידת ערך מוניטין ליום 31 בדצמבר 2020.

3. סוכנויות

לצורך עריכת הדוחות הכספיים ערכה החברה בחינה לירידת ערך המוניטין המיוחס לפעילויות הסוכנויות בקבוצה לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020, שווי השימוש המיוחס לפעילויות הסוכנויות היה גבוה מערכם של פעילויות אלו בספרים ולפיכך לא נרשם הפסד מירידת ערך המוניטין.

ביאור 7: הוצאות רכישה נדחות

א. ההרכב

ליום 31 בדצמבר		
2020	2021	באלפי ש"ח
1,176,357	1,328,743	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
581,729	604,801	ביטוח בריאות
238,558	257,494	ביטוח כללי *
-	3,098	אחר
1,996,644	2,194,136	סך הכל

* לפרטים נוספים ראה ביאור 19(א).

ב. התנועה בהוצאות רכישה נדחות במגזר חיסכון ארוך טווח ובמגזר בריאות

בריאות		חיסכון ארוך טווח		באלפי ש"ח		
סך הכל	מחלות ואשפוז	סיעוד	סך הכל	פנסיה וגמל	ביטוח חיים	
548,862	431,259	117,603	1,237,092	314,980	922,112	יתרה ליום 1 בינואר 2020
						תוספות:
151,607	151,248	359	186,141	32,844	153,297	עמלות רכישה
151,720	150,093	1,627	105,589	-	105,589	הוצאות רכישה אחרות
303,327	301,341	1,986	291,730	32,844	258,886	סך הכל תוספות
(125,449)	(112,853)	(12,596)	(150,490)	(46,213)	(104,277)	הפחתה שוטפת
(145,011)	(136,814)	(8,197)	(201,975)	-	(201,975)	הפחתה בגין ביטולים
581,729	482,933	98,796	1,176,357	301,611	874,746	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020
						תוספות:
142,017	142,017	-	352,054	147,774	204,280	עמלות רכישה
137,366	137,366	-	119,788	-	119,788	הוצאות רכישה אחרות
279,383	279,383	-	471,842	147,774	324,068	סך הכל תוספות
(137,175)	(125,384)	(11,791)	(151,809)	(55,805)	(96,004)	הפחתה שוטפת
(119,136)	(115,256)	(3,880)	(167,647)	-	(167,647)	הפחתה בגין ביטולים
604,801	521,676	83,125	1,328,743	393,580	935,163	יתרה ליום 31 בדצמבר 2021

ביאור 8: רכוש קבוע

א. הרכב ותנועה⁽¹⁾

סך הכל	התקנות ושיפורים במושכר	ריהוט וציוד משרדי	כלי רכב	מחשבים ושרתים	קרקע ובנייני משרד	באלפי ש"ח עלות
628,833	231,716	69,465	115	261,898	65,639	יתרה ליום 1 בינואר 2020
22,970	1,323	963	58	20,626	-	רכישות
(45)	-	-	(24)	(21)	-	גריעות
651,758	233,039	70,428	149	282,503	65,639	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020
30,967	3,629	1,099	31	26,208	-	רכישות
(29)	-	-	(29)	-	-	גריעות
4,665	1,431	1,134	-	2,100	-	כניסה לאיחוד ⁽²⁾
687,361	238,099	72,661	151	310,811	65,639	יתרה ליום 31 בדצמבר 2021
409,048	103,515	41,414	43	212,020	52,056	פחת והפסדים מירידת ערך יתרה ליום 1 בינואר 2020
34,703	11,778	4,313	18	17,294	1,300	פחת לשנה
(29)	-	-	(10)	(19)	-	גריעות
443,722	115,293	45,727	51	229,295	53,356	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020
34,798	11,841	3,668	20	18,000	1,269	פחת לשנה
(10)	-	-	(10)	-	-	גריעות
4,257	1,431	984	-	1,842	-	כניסה לאיחוד ⁽²⁾
482,767	128,565	50,379	61	249,137	54,625	יתרה ליום 31 בדצמבר 2021
219,785	128,201	28,051	72	49,878	13,583	הערך בספרים, נטו יתרה ליום 1 בינואר 2020
208,036	117,746	24,701	98	53,208	12,283	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020
204,594	109,534	22,282	90	61,674	11,014	יתרה ליום 31 בדצמבר 2021

1. לפרטים בדבר תקופות ההפחתה, ראה ביאור 3(ז)(3) לעיל.

2. בתקופת הדוח רכשה כלל סוכנויות את סוכנות דוידוף, לפרטים נוספים ראה ביאור 42(ג)(1) להלן.

ב. לפרטים נוספים באשר לרכוש קבוע חכור, ראה ביאור 27 להלן.

ביאור 9: השקעות בחברות מוחזקות
תמצית נתונים נסיימים לגבי השקעות בחברות מוחזקות ועסקאות משותפות
ליום 31 בדצמבר 2021

שם החברה	עמדות - קרן	פנסיה לשיכירי	ועמגמלים בע"מ ⁽⁴⁾	החזקות ער"ר ⁽¹⁾	החזקות	תחום פעילות	
תחום פעילות							
מדנית התאגדות	מדינת ישראל	מדינת ישראל	מדינת ישראל	מדינת ישראל	מדינת ישראל	מדינת ישראל	
מקום עיקר של הפעילות העסקית	מדינת ישראל	מדינת ישראל	מדינת ישראל	מדינת ישראל	מדינת ישראל	מדינת ישראל	
שיעור בעלות בהון (%)	50.00%	50.00%	50.00%	50.00%	50.00%	50.00%	
שיעור בהצבעה (%)	12.25%	12.25%	12.25%	12.25%	12.25%	12.25%	
סך הכל נכסים	3,388	3,388	3,388	3,388	3,388	3,388	
סך הכל נכסים נטו	14,438	14,438	14,438	14,438	14,438	14,438	
סך הכל נכסים נטו (סך הכל נכסים בניכוי סך חלק התחייבויות)	35,120	35,120	35,120	35,120	35,120	35,120	
סך הכל נכסים נטו (נכסים נטו * אחוז חלק הקבוצה בנכסים נטו)	38,604	38,604	38,604	38,604	38,604	38,604	
הכנסות	17,547	17,547	17,547	17,547	17,547	17,547	
הוצאות	26,335	26,335	26,335	26,335	26,335	26,335	
יתרת עודפי עלות והתאמות אחרות	43,882	43,882	43,882	43,882	43,882	43,882	
ערך של החברה המוחזקת בספרי הקבוצה	52,160	52,160	52,160	52,160	52,160	52,160	
הכנסות	1,105	1,105	1,105	1,105	1,105	1,105	
סך רווח והפסד	3,963	3,963	3,963	3,963	3,963	3,963	
חלק הקבוצה ברווח והפסד של החברה המוחזקת	1,981	1,981	1,981	1,981	1,981	1,981	
הפחתת התאמות לשווי הוגן שנתשו במועד הכרישה	(1,880)	(1,880)	(1,880)	(1,880)	(1,880)	(1,880)	
התאמות אחרות	-	-	-	-	-	-	
חלק הקבוצה ברווח והפסד של החברה המוחזקת שהוצג בספרים	101	101	101	101	101	101	
הפריש תרומה מטבע חוץ בגין החברה המוחזקת - חלק הקבוצה ברווח הכולל של החברה המוחזקת שהוצג בספרים	275	275	275	275	275	275	
29,231	18,573	4,719	(69)	5,810	(178)	101	275
(1,054)	-	(1,309)	64	(817)	1,008	-	-
28,177	18,573	3,410	(5)	4,993	830	101	275

(1) כלל ביטוח קבלה בשנים 2008-2009 שתי הלוואות מהחזקות ער"ר, על פי חלקה היחסי בהון המניות, אשר ירדתו נכון לתאריך הדיווח הינו בסך של כ-12.8 מיליוני ש"ח ואשר כלולות בסעיף זכאים ויתרות זכות. במהלך שנת 2019 פיערה כלל ביטוח להחזקות ער"ר הלוואה בסך של כ-0.1 מיליוני ש"ח. ההלוואות הארוכות מספר פעמים כך שמועד פירעון הערכני נקבע בחדש פברואר 2023.

(2) שיעור החזקה משקף את האחזקות הישירות של תיקי החזקות נגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה (להלן: "נוסטרו"). בנוסף לשיעורים אלו, החברה מחזיקה בהשקעות נגד התחייבויות תלויות תשואה (להלן: "עמיתים") שיעור החזקה נוספים. שיעור החזקה המשותפים בנוסטרו ובעמיתים מקנה לחברה השפעה מהותית.

(3) למידע בדבר ההפסקה במכלול בתקופת הדוח ראה ביאור (א4).

ביאור 9: השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

א. תמצית נתונים כספיים לגבי השקעות בחברות מוחזקות ועסקאות משותפות (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2021 (המשך)

עד ליום 31 בדצמבר 2021, החליטה עתודות הותיקה, על אופן חישוב "מגבלת כרית הביטחון" ואופן הקצאת "כרית הביטחון" כמובנה בסעיף 78 כב(ג) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תיקון מס' 33), היתשע"ז-2017 בין קבוצת העמיתים השונות בקרן, בהתבסס על יועצה החיצוניים, וזאת בשל היעדר הוראת ברוח בנושאים אלו ("הגישה שיושמה"). בחודש מרס 2022 קיבלה עתודות הותיקה מרשות שוק ההון את עמדתה ובה נקבע כי גובה כרית הביטחון יקבע בהתייחס לגירעון הקיים בקרן כולה, ולא רק בהתייחס לגירעון האקטוארי הקיים בכל הבעות האקטואריות המרגיעות בקרן. עם זאת, הרשות הבהירה כי נוכח העובדה כי לא קיימות כיום החזיות לעניין אופן "חוס גובה כרית הביטחון בין הבעות האקטואריות הקיימות בקרן ונוכח העובדה כי נושא זה נמצא בימים אלו בבחינת הרשות, אין באמור בהנחיית הרשות כדי להביע את עמדת הרשות לעניין אופן "חוס גובה כרית הביטחון בין הבעות. עוד הובהר כי אין באמור כדי לשלול או לגרוע מסמכות הרשות ליתן בעתיד הוראות אחרות בעניין זה ועל הקרן יהיה לפעול לפיכן.

המשמעות המעשית של הנחיית הרשות הינה כי ניתן להשתמש בכרית הביטחון עד לגובה הגירעונות נטו. כלומר, כלל הגירעונות של כל הבעות (קבוצות) שבגרעון בקיזוז כלל העודפים של כל הבעות (קבוצות) בעודף בקרן, וזאת בניגוד לעמדת החברה ויועצה החיצוניים לפיה גובה הכרית המקסימלי הינו גובה הגירעונות בריטו ללא קיזוז העודפים. יישום הנחיות רשות שוק ההון לעניין גובה כרית הביטחון מביא להקטנה משמעותית של גובה כרית הביטחון הפנויה לסיסי גירעונות הנובעים משינוי בעקום הריבית ואף להקטנת החזיוות הפנסיוניות של חלק מהעמיתים ולהקטנת תשלומי הפנסיה לחלק מהפנסיונרים הקיימים בקרן.

החל מיום 31 בדצמבר 2021 מחושבת מגבלת כרית הביטחון בהתאם להנחיית רשות שוק ההון שהתקבלה במרס 2022. בהתעד הוראות רגולטוריות בדבר אופן שיוך כרית הבטחון ובהתעד הוראות ברוחות בנושא, הייחוס של סכום כרית הביטחון בין הבעות השונות מבוצע בהתאם לעמדת יועצה החיצוניים של הקרן, באופן יחסי בין הבעות הגירעונות ותוך עדכון ההקצאה בכל תקופת דיווח. אין דואות כי עמדת עתודות כאמור מתקבל על ידי רשות שוק ההון, אם וכאשר זו תפרסם את הנחיותיה, ובהתאם הדבר יכל להשליך על גובה הכרית המקוצב לכל קבוצה ומובה המרעון בין הקבוצות השונות עשוי להשתנות. עתודות אינה יכולה, בשלב זה, להעריך את השלכות החלטת הרשות אם וכלל ותהיה שונה מעמדת החברה.

בהתאם לדיווח עתודות, לשינוי שיטת קביעת מגבלת גובה הכרית כאמור, אין השפעה על דמי הניהול שגבתה עתודות. בנוסף, הנחיית האוצר עבור שנת 2021, להקטנת זכויות לעמיתים ולהפחתת תשלומי הפנסיה לחלק מהפנסיונרים הקיימים בקרן, בהשוואה לאופן החישוב על פי הגישה שיושמה.

ביאור 9: השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

א. תמצית נתונים כספיים לגבי השקעות בחברות מוחזקות ועסקאות משותפות (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2019

שם החברה	תחום פעילות	חברות מוחזקות	עמדות - קרן	פנסיה לשיכורים ועממאים בע"מ	קבוצת - קרן	ibex London limited	WC 75 Tresser L.L.C 3)	WC Edgewater L.L.C 3)	Columbus 660 Ave. Investors LLC 3)	Dominion Tower Holdings, LP	suise emerging market	credit	סך הכל	טרוני בטח		סך הכל
														IDE Technologies 1)	בע"מ	
תחום פעילות																
מד"נת הראגדות																
מקום עיקר של הפעילות העסקית																
שעור בעלות ברון (%)																
שעור בהצבעה (%)																
הכנסות																
סך רווח והפסד																
חלק הקבוצה ברווח והפסד של החברה																
המוחזקות																
הפחתת התאמות לשווי הוגן שנתשו במועד																
הרכישה																
התאמות אחרות																
חלק הקבוצה ברווח והפסד של החברה																
המוחזקות שהוצג בספרים																
חלק הקבוצה ברווח הכולל של החברה																
המוחזקות שהוצג בספרים																
912																
(7,128)																
(6,216)																

- 1) בשנת 2019 לחברה השפעה מהותית באמצעות רכישת חלק בהחלטות משמעותיות מסוימות של אמקו, כגון השקעה. באמצעות רכישת חלק בביטוח ושל כול תעשיות בע"מ, חברה בקבוצת אי די בי. החל משנת 2020 אי די בי חדלה להיות בעלת השליטה וההשקעה באמקו תטופל במסגרת השקעות אחרות.
- 2) כלל ביטוח קבלה בשנים 2008-2009 שתי הלוואות מהחזקות ע"ר, על פי חלקה היחסי בהון המניות, אשר יחזקו נכון ליום 31 בדצמבר 2019 הנו בסך של כ-12.3 מיליוני ש"ח ואשר כלולות בסעיף זכאים ויתרות זכות. ההלוואות הארוכות מספר פעמים כך שמועד פירעונן העדכני נקבע בחודש פברואר 2023.
- 3) שיעור החזקה משקף את האחזקות הישירות של תיקי החזקה המשותפים בנוסטרו ובעמיתים מקנה לחברה השפעה מהותית. תשואה (להלן: "עמיתים") שיעור החזקה הנוספים שיעור החזקה המשותפים בנוסטרו ובעמיתים מקנה לחברה השפעה מהותית.

ביאור 9: השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

		ב. תנועה בהשקעה בחברות מוחזקות
2020	2021	באלפי ש"ח
183,649	136,104	יתרה ליום 1 בינואר
47,415	14,923	השקעה בתקופה
(4,192)	13,699	רווחי אקוויטי
(2,325)	(1,054)	רווח כולל אחר
(1,390)	(1,557)	שחיקת הלוואות
-	15,532	רווח הון
(766)	(172)	דיבידנד שהתקבל
(71,133)	17,656	אחר
(15,154)	(23,568)	תמורה ממכירת השקעה
136,104	171,563	יתרה ליום 31 בדצמבר

ג. פרטים נוספים בדבר חברות בנות עיקריות אשר מוחזקות במישרין על-ידי החברה⁽¹⁾

ההשקעה בחברה המאוחדת	זכויות החברה בהון %	הערה מדינת התאגדות	2021
6,798,061	99.98	ישראל (1)	כלל חברה לביטוח בע"מ ("כלל ביטוח")
135,947	100.00	ישראל	כלל החזקות סוכנויות (1998) בע"מ ("כלל סוכנויות")
9,125	100.00	ישראל	כללביט מערכות בע"מ
25,850	100.00	ישראל	כלל פיננסים בע"מ ⁽²⁾
2020			
5,463,438	99.98	ישראל	כלל חברה לביטוח בע"מ ("כלל ביטוח")
110,009	100.00	ישראל	כלל החזקות סוכנויות (1998) בע"מ ("כלל סוכנויות")
8,148	100.00	ישראל	כללביט מערכות בע"מ
15,908	100.00	ישראל	כלל פקטורינג בע"מ
22,435	100.00	ישראל	כלל אשראי עסקי בע"מ

(1) בשנת 2020 הנפיקה כלל ביטוח לחברה שטר הון רובד 1 בסך 450 מיליוני ש"ח.

(2) בשנת הדוח הנפיקה כלל פיננסים לחברה שטר הון בסך 15 מיליוני ש"ח, בשנת 2020 הנפיקה כלל פיננסים לחברה שטר הון בסך 35 מיליוני ש"ח, לפרטים נוספים ביאור 42(1).

ביאור 10: נדל"ן להשקעה לרבות עבור חוזים תלויי תשואה

א. הרכב ותנועה

		נדל"ן להשקעה		חוזים תלויי תשואה		מזכירים לוגיסטיים		מזכירים בישראל ⁽²⁾	
		מגורים בתל"ל		משרדים בתל"ל		מחסריים בישראל		משרדים בישראל	
סך הכל	סך הכל	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
3,097,370	3,043,442	148,487	131,863	464,818	361,942	744,057	762,108	1,740,008	1,787,529
112,565	118,213	-	-	-	-	33,367	64,168	79,198	54,045
8,433	18,923	634	-	-	-	762	6,576	7,037	12,347
120,998	137,136	634	-	-	-	34,129	70,744	86,235	66,392
(84,473)	(234,212)	-	(137,412)	(84,473)	-	-	(96,800)	-	-
(84,473)	(234,212)	-	(137,412)	(84,473)	-	-	(96,800)	-	-
(34,882)	(15,052)	(9,783)	(2,109)	(25,099)	(12,943)	-	-	-	-
3,042	7,658	-	7,658	3,042	-	-	-	-	-
(58,613)	201,853	(7,475)	-	3,654	15,691	(16,078)	67,975	(38,714)	118,187
(90,453)	194,459	(17,258)	5,549	(18,403)	2,748	(16,078)	67,975	(38,714)	118,187
3,043,442	3,140,825	131,863	-	361,942	364,690	762,108	804,027	1,787,529	1,972,108

- 1) פריטים בדבר שיעור ההיוון ששמטו לאורך חוזים משניוניים בשווי ההוגן מוכרים בטעיף רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון. קביעת השווי ההוגן
- 2) מולל מקדמה בגין נדל"ן להשקעה.

ביאור 10: נדל"ן להשקעה לרבות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

א. הרכב ותנועה (המשך)

סך הכל	אחר									
	סך הכל		מורדים בחו"ל		מורדים בחו"ל					
	2020	2021	2020	2021	2020	2021				
1,250,039	1,209,486	79,955	71,003	231,693	172,890	162,047	165,108	776,344	800,485	באלפי ש"ח
40,490	48,014	-	-	-	-	6,834	26,596	33,656	21,418	תוספות
3,738	7,327	341	-	-	-	140	1,539	3,257	5,788	רכישות, תוספות נטו לנכסים קיימים עלויות והוצאות שוהונו
44,228	55,341	341	-	-	-	6,974	28,135	36,913	27,206	סך תוספות
(50,684)	(97,069)	-	(73,991)	(50,684)	-	-	(19,578)	-	(3,500)	גריעות מימושים
(50,684)	(97,069)	-	(73,991)	(50,684)	-	-	(19,578)	-	(3,500)	סך גריעות
(16,826)	(7,532)	(5,200)	(1,171)	(11,626)	(6,361)	-	-	-	-	הפרשי תרגום
1,831	10,895	-	4,159	1,831	-	-	6,178	-	558	שינויים בשווי הוגן בגין נדל"ן שתומש ⁽¹⁾
(19,102)	79,763	(4,093)	-	1,676	8,528	(3,913)	17,837	(12,772)	53,398	שינויים בשווי הוגן בגין נדל"ן שטרם תומש ⁽¹⁾
(34,097)	83,126	(9,293)	2,988	(8,119)	2,167	(3,913)	24,015	(12,772)	53,956	שינויים בשווי הוגן
1,209,486	1,250,884	71,003	-	172,890	175,057	165,108	197,680	800,485	878,147	יתרה ליום 31 בדצמבר

פרטים בדבר שיעורי ההיוון ששמשו לאורך
קביעת השווי הוגן

(1) רוחים משניוים בשווי הוגן מוכרים בסעיף רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מיתון.
(2) כולל מקדמה בגין נדל"ן להשקעה.

ביאור 10: נדל"ן להשקעה לרכות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

- א. קביעת שווי הוגן היררכיית שווי הוגן
כל מדידות השווי הוגן הינן ברמה 3 בהיררכיית השווי הוגן. להגדרת הרמות השונות בהיררכיה, ראה ביאור 2(א) לעיל.
  1. תהליכי הערכה המיושמים בקבוצה וטכניקות הערכה ששימשו לקביעת השווי הוגן
השווי הוגן של נדל"ן להשקעה הינן אומדן הסכום שהיה מתקבל במכירת הנדל"ן להשקעה, בעסקה הרגילה בין משתתפים בשוק במועד המדידה.
ברייער מחירים שוטפים בשוק פעיל, השווי הוגן של נדל"ן להשקעה נקבע על בסיס הערכות שוויו שבוצעו על ידי מעריכים חיצוניים. בלתי תלויים, בעלי ישרים מקצועיים מתאימים ובעלי ניסיון עדכני לגבי מקום וסוג הנכס המוערך. הערכות השווי של הנדל"ן להשקעה מבוצעות בהתאם לשיטת הערכה המתאימה לסוג נכס כמפורט להלן: הערכות שוויו חיצוניות מבוצעות בתקופות שונות עבור נכסים שונים בתוך הנדל"ן להשקעה.
  2. נתונים בדבר מדידות שווי הוגן של נדל"ן להשקעה
  - 3.

יחסי הגומלין בין הנתונים המשמעותיים שאינם ניתנים לצפייה ומדידת השווי הוגן	הנתונים המשמעותיים שאינם ניתנים לצפייה	סוג הנכס
<ul style="list-style-type: none"> • אומדן השווי הוגן יגדל אם:<ul style="list-style-type: none"> • יגדל ה-NOI הנובע מהנכס • שיעור ההיוון של תזרימי המזומנים יקטן	<ul style="list-style-type: none"> • שווי שוק של תשלומי שכירות עתידיים בתום תקופת החוזה • שיעור היוון של תזרימי המזומנים (מ-4.5% עד 9.5%)	נכסים להשכרה למטרת מסחר/מגורים/משרדים
<ul style="list-style-type: none"> • לא קיימים יחסי גומלין פנימיים בין הנתונים המשמעותיים שאינם ניתנים לצפייה.	<ul style="list-style-type: none"> • מודל הערך הנוכחי מתבסס על תזרימי המזומנים השנתיים נטו. כאשר קיימים בפועל הסכמי שכירות ראויים, מבוצעות התאמות בכדי לשקף את תשלומי השכירות בפועל בתקופת החוזה.	הערכות השווי מתחשבות בסוג הדיירים הנמצאים בפועל בנוכח המושכר או האחראיים למילוי החייבויות השכירות או אלה העשויים להיות במושכר לאחר השכרת מושכר פנוי, לרבות הערכה כללית לגבי מהימנות האשראי שלהם; ויתרת אורך החיים הכלכלי של הנכס, באותם מקומות שבהם פרמטרים אלו רלוונטיים.
	<p>הערכת השווי ולקחת בחשבון גם תזרימי מזומנים שליליים המתייחסים להיטלי השבחה, שיפוצים צפויים ודמי חכירה.</p>	
	<p>הערכת השווי מבוססת על אמידת השווי הוגן של הנדל"ן להשקעה לאחר השלמת הקמתו בניכוי הערך הנוכחי של אומדן עלויות ההקמה הצפויות לנוכח לצורך השלמתו ובניכוי רווחי זימי סביר כאשר רלוונטי, תוך התחשבות בשיעור היוון אשר מותאם בגין הסיכונים הרלוונטיים והמאפיינים של הנכס ככל שהנדל"ן בשלבי הצגה ראשוניים הינן מוצג על בסיס עלות.</p>	נדל"ן להשקעה בהקמה

ביאור 10: נדל"ן להשקעה לרבות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. קביעת שווי הוגן (המשך)

4. ניתוח רגישות

שיעור ההיוון מהווה אומדן משמעותי בקביעת השווי ההוגן משום ששינוי בו ישפיע באופן מהותי על השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה. יחד עם זאת, יצויין כי שינוי בשווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה אינו משפיע על הרווח והפסד של הקבוצה.

בניתוח רגישות להלן מוצגת ההשפעה של שינוי בשיעור ההיוון בשיעורים המפורטים:

נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה

גידול (קיטון) בשווי ההוגן ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
(184,977)	(229,372)	עלייה של 0.5%
215,529	264,982	ירידה של 0.5%

נדל"ן להשקעה עבור חוזים שאינם תלויי תשואה

גידול (קיטון) ברווח והפסד לפני מס לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
(76,358)	(91,749)	עלייה של 0.5%
89,144	105,718	ירידה של 0.5%

ג. הסכומים שהוכרו בדוח רווח והפסד (למעט השינויים בשווי ההוגן והפרשי שער)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
293,748	248,170	261,088	הכנסות שכירות מנדל"ן להשקעה
(32,695)	(26,074)	(25,828)	הוצאות תפעוליות ישירות הנובעות מנדל"ן להשקעה שהפיק הכנסות שכירות במהלך התקופה
261,053	222,096	235,260	סך הכל

ד. פרטים בדבר זכויות במקרקעין המשמשות את הקבוצה כנדל"ן להשקעה

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
2,842,279	2,802,351	בבעלות
		בחכירה מהוונת:
448,628	471,696	עד 15 שנה
875,720	1,021,812	15-50 שנה
86,301	95,850	מעל 50 שנה
4,252,928	4,391,709	סך הכל

חלק מזכויות הבעלות וזכויות החכירה טרם נרשמו על שם חברות הקבוצה בלשכת רישום המקרקעין וברשות מקרקעי ישראל, לפי העניין, לרוב בשל הסדרי רישום טכניים.

ה. באשר להתקשרויות להחכרת נדל"ן להשקעה, ראה ביאור 27 להלן.

ו. יתרת ההתחייבות להשקעות נוספות של הקבוצה בנדל"ן להשקעה הסתכמו, ליום 31 בדצמבר 2021, בסך של כ-516 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של כ-367 מיליוני ש"ח מכספי פוליסות משתתפות ברווחים. (וסך של כ-414 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של כ-291 מיליוני ש"ח מכספי פוליסות משתתפות ברווחים, אשתקד).

ביאור 11: חייבים ויתרות חובה

א. ההרכב

ליום 31 בדצמבר		
2020	2021	אלפי ש"ח
52,890	53,594	הוצאות מראש
397	476	מקדמות לספקים
57,674	10,557	בטחונות בגין ניירות ערך
136,359	98,706	חייבים בגין רכישת ניירות ערך
26,200	19,355	מקדמות על חשבון עמלות לסוכני ביטוח
246,226	248,756	חברות ביטוח ותווכני ביטוח
82,780	69,079	לקוחות והכנסות לקבל
23,510	24,656	שיבובים ושרידיים
23,378	24,973	אחרים
649,414	550,152	סך הכל
(21,737)	(20,796)	בניכוי הפרשה לחובות מסופקים בעיקר בגין מבטחי משנה (ראה ב' להלן)
627,677	529,356	סך הכל חייבים ויתרות חובה

לעניין חשיפת הקבוצה לסיכוני אשראי ולסיכוני שוק, ראה ביאור 38 להלן.
לעניין חייבים ויתרות חובה המהווים צדדים קשורים ובעלי עניין, ראה ביאור 39 להלן
להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים

ב.

ליום 31 בדצמבר		
2020	2021	אלפי ש"ח
18,388	21,737	יתרה ליום 1 בינואר
(530)	(91)	חובות אבודים
3,879	(850)	שינוי בהפרשה בתקופה - נזקף לרווח והפסד
21,737	20,796	סך הכל הפרשה לחובות מסופקים

ביאור 12: פרמיה לגבייה

א. ההרכב (1,2)

ליום 31 בדצמבר		
2020	2021	אלפי ש"ח
708,330	805,854	פרמיות לגבייה
(57,378)	(57,599)	בניכוי הפרשה לחובות מסופקים
650,952	748,255	סך הכל פרמיות לגבייה
365,758	392,868	כולל המחאות לגבייה והוראות קבע

(1) לעניין חשיפת הקבוצה לסיכוני אשראי ולסיכוני שוק, ראה ביאור 38 להלן.
(2) לעניין פרמיה לגבייה מצדדים קשורים ובעלי עניין, ראה ביאור 39 להלן.

ב. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים בגין הפרמיה לגבייה

ליום 31 בדצמבר		
2020	2021	אלפי ש"ח
62,643	57,378	יתרה ליום 1 בינואר
(5,265)	221	שינוי בהפרשה בתקופה - נזקף לרווח והפסד
57,378	57,599	יתרה ליום 31 בדצמבר

ביאור 12: פרמיה לגבייה (המשך)

ג. גיול

ליום 31 בדצמבר		
2020	2021	אלפי ש"ח
		פרמיה לגבייה שערכה לא נפגם
398,437	458,087	ללא פיגור
		בפיגור *:
63,533	107,316	מתחת ל-90 ימים
56,088	57,936	בין 90 ל-180 ימים
93,018	108,632	מעל 180 ימים
212,639	273,884	
611,076	731,971	סך הכל פרמיה לגבייה שערכה לא נפגם
39,876	16,284	פרמיה לגבייה שערכה נפגם
650,952	748,255	סך הכל פרמיה לגבייה

* כולל סכום של 187,598 אלפי ש"ח (31 בדצמבר 2020: 140,767 אלפי ש"ח) חובות בפיגור במגזר ביטוח חיים. חובות אלה מגובים בעיקרם בערך הפידיון של הפוליסה.

ביאור 13: נכסים עבור חוזים תלויי תשואה

א. הרכב

להלן פירוט הנכסים המוחזקים כנגד חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה, המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד⁽¹⁾:

ליום 31 בדצמבר		
2020	2021	באלפי ש"ח
3,043,442	3,140,825	נדל"ן להשקעה
		השקעות פיננסיות:
24,263,517	24,016,563	נכסי חוב סחירים
6,696,981	8,676,233	נכסי חוב שאינם סחירים
19,770,339	27,432,400	מניות
20,067,924	21,620,361	השקעות פיננסיות אחרות ⁽²⁾
70,798,761	81,745,557	סך הכל השקעות פיננסיות
5,273,150	9,992,795	מזומנים ושווי מזומנים
449,172	577,344	אחר ⁽³⁾
79,564,525	95,456,521	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה

- (1) לעניין החשיפה בגין נכסים עבור חוזים תלויי תשואה, ראה ביאור 38 להלן.
- (2) השקעות פיננסיות אחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות/קרנות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.
- (3) היתרה כוללת בעיקר פרמיה לגבייה, יתרות מבטחי משנה, בטחונות בגין פעילות בחוזים עתידיים וכן עסקאות בניירות ערך שטרם נסלקו לתאריך הדוחות הכספיים.

ביאור 13: נכסים עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים

(1) היררכיית שווי הוגן של נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן

הטבלה להלן מציגה את הנכסים הפיננסיים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס עתי, תוך שימוש בשיטת הערכה בהתאם לרמות השווי ההוגן. להגדרת הרמות בהיררכיה, ראה ביאור 2(ה)3. להלן. לפרטים נוספים בדבר מדידות שווי הוגן ראה ביאור 14 להלן. למידע בדבר שווי הוגן של נדל"ן להשקעה עבור נכסים תלויי תשואה, ראה ביאור 10 לעיל.

ליום 31 בדצמבר 2021				באלפי ש"ח
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
				השקעות פיננסיות:
24,016,563	-	3,700,179	20,316,384	נכסי חוב סחירים
8,676,233	30,374	8,645,859	-	נכסי חוב שאינם סחירים
27,432,400	2,051,798	814,946	24,565,656	מניות
21,620,361	7,155,595	2,773,091	11,691,675	השקעות פיננסיות אחרות ⁽¹⁾
81,745,557	9,237,767	15,934,075	56,573,715	סך הכל השקעות פיננסיות
1,352,962	34,542	1,238,214	80,206	(1) מזה בגין נגזרים

במהלך התקופה לא היו מעברים מהותיים בין רמה 1 ובין רמה 2.

ליום 31 בדצמבר 2020				באלפי ש"ח
סך הכל	רמה 3	רמה 2*	רמה 1*	
				השקעות פיננסיות:
24,263,517	-	3,232,053	21,031,464	נכסי חוב סחירים
6,696,981	44,425	6,652,556	-	נכסי חוב שאינם סחירים
19,770,339	1,148,302	465,993	18,156,044	מניות
20,067,924	4,544,158	2,717,765	12,806,001	השקעות פיננסיות אחרות ⁽¹⁾
70,798,761	5,736,885	13,068,367	51,993,509	סך הכל השקעות פיננסיות
1,696,738	-	1,611,094	85,644	(1) מזה בגין נגזרים

* סווג מחדש, ראה ביאור 2(ו).

במהלך התקופה לא היו מעברים מהותיים בין רמה 1 ובין רמה 2

(2) התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3

באלפי ש"ח	נכסי חוב שאינם			השקעות
	סחירים	מניות	פיננסיות אחרות	
יתרה ליום 1 בינואר 2021	44,425	1,148,302	4,544,158	סך הכל
סך הרווחים שהוכרו ברווח והפסד	5,473	499,851	1,343,925	1,849,249
רכישות	1,059	700,671	2,321,784	3,023,514
מכירות	-	(92,337)	(1,115,943)	(1,208,280)
פידיונות	(4,927)	-	-	(4,927)
תקבולי ריבית ודיבידנד	(241)	(11,358)	(1,997)	(13,596)
מיון בין אפיקי השקעה ⁽²⁾	-	(85,711)	85,711	-
העברות מתוך רמה 3 ⁽³⁾	(15,415)	(107,620)	(22,043)	(145,078)
יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	30,374	2,051,798	7,155,595	9,237,767
סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים פיננסיים המוחזקים יתרה ליום 31 בדצמבר 2021 ⁽¹⁾	4,350	452,178	1,357,850	1,814,378

ביאור 13: נכסים עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים (המשך)

(2) התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3 (המשך)

סך הכל	השקעות		נכסי חוב שאינם		באלפי ש"ח
	פיננסיות אחרות	מניות	סחירים	סחירים	
4,524,621	3,708,770	746,971	68,880		יתרה ליום 1 בינואר 2020
117,494	30,923	90,424	(3,853)		סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח והפסד
1,668,611	1,323,342	345,269	-		רכישות
(516,819)	(516,819)	-	-		מכירות
(15,371)	-	-	(15,371)		פידיונות
(41,651)	(2,058)	(34,362)	(5,231)		תקבולי ריבית ודיבידנד
<u>5,736,885</u>	<u>4,544,158</u>	<u>1,148,302</u>	<u>44,425</u>		ליום 31 בדצמבר 2020
					סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שנכללו ברווח
					והפסד בגין נכסים פיננסיים המוחזקים ליום 31
<u>119,731</u>	<u>36,434</u>	<u>90,424</u>	<u>(7,127)</u>		בדצמבר 2020 ⁽¹⁾

(1) בסעיף רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון

(2) בתקופת הדוח בוצע סיווג לא מהותי של מספר נכסים ממניות להשקעות פיננסיות אחרות.

(3) בגין נכסים אשר החל בגינם השימוש בציטוט והועברו מרמה 3.

(3) לעניין אופן מדידת השווי ההוגן ראה ביאור 14(ו)(3) להלן.

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר 2021				שוי הוגן דרך רווח והפסד	באלפי ש"ח
סך הכל	הלוואות וחייבים	זמינים למכירה	רווח והפסד		
6,469,715	-	6,420,702	49,013	נכסי חוב סחירים ^(א)	
22,080,962	22,079,056	-	1,906	נכסי חוב שאינם סחירים ^(ב)	
2,073,677	-	2,073,677	-	מניות ^(ד)	
4,576,518	-	3,918,360	658,158	אחרות ^(ה)	
35,200,872	22,079,056	12,412,739	709,077	סך הכל	

ליום 31 בדצמבר 2020				שוי הוגן דרך רווח והפסד	באלפי ש"ח
סך הכל	הלוואות וחייבים	זמינים למכירה	רווח והפסד		
5,823,747	-	5,776,408	47,339	נכסי חוב סחירים ^(א)	
22,092,629	22,090,346	-	2,283	נכסי חוב שאינם סחירים ^(ב)	
1,692,465	-	1,692,465	-	מניות ^(ד)	
3,574,299	-	3,030,514	543,785	אחרות ^(ה)	
33,183,140	22,090,346	10,499,387	593,407	סך הכל	

א. נכסי חוב סחירים הרכב

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
		אגרות חוב ממשלתיות מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד: זמינים למכירה
3,009,397	3,544,520	סך הכל אג"ח ממשלתיות
		נכסי חוב אחרים: שאינם ניתנים להמרה מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד: שיועדו בעת ההכרה לראשונה זמינים למכירה
21,466	17,316	סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה
2,767,011	2,876,182	ניתנים להמרה מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד: שיועדו בעת ההכרה לראשונה
2,788,477	2,893,498	סך הכל נכסי חוב אחרים ניתנים להמרה
		ניתנים להמרה מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד: שיועדו בעת ההכרה לראשונה
25,873	31,697	סך הכל נכסי חוב אחרים ניתנים להמרה
25,873	31,697	סך הכל נכסי חוב סחירים
5,823,747	6,469,715	סך הכל נכסי חוב סחירים
176	25	ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. נכסי חוב שאינם סחירים

(1) הרכב, שווי הוגן מול ערך בספרים ורמה בהיררכיית השווי ההוגן

ליום 31 בדצמבר 2020				ליום 31 בדצמבר 2021			
שווי הוגן ⁽¹⁾		שווי הוגן ⁽¹⁾		שווי הוגן ⁽¹⁾		שווי הוגן ⁽¹⁾	
רמה 3	רמה 2	סך הכל	ערך בספרים	רמה 3	רמה 2	סך הכל	ערך בספרים
באלפי ש"ח							
אגרות חוב ממשלתיות מטופלות כחלואאות וחי"בים							
23,717,468	-	23,717,468	14,169,989	24,182,075	-	24,182,075	13,596,180
אג"ח מיעודות							
2,989,103	-	2,989,103	2,108,721	3,178,317	-	3,178,317	2,164,344
פיקדונות באוצר							
26,706,571	-	26,706,571	16,278,710	27,360,392	-	27,360,392	15,760,524
סך הכל אגרות חוב ממשלתיות							
נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה							
מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:							
שוועדו בעת ההכרה לראשונה							
1,212,044	4,699,225	5,911,269	5,158,713	1,496,760	4,709,862	6,206,622	5,313,501 ⁽²⁾
מוצגים כחלואאות וחי"בים למעט פיקדונות בבנקים ⁽²⁾							
-	766,590	766,590	652,923	-	1,135,934	1,135,934	1,005,031
פיקדונות בבנקים							
1,212,044	5,468,098	6,680,142	5,813,919	1,496,760	5,847,702	7,344,462	6,320,438
סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה							
27,918,615	5,468,098	33,386,713	22,092,629	28,857,152	5,847,702	34,704,854	22,080,962
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים							
89,503				53,334			
ירידות ערך שנקיפו לרווח והפסד (במטבר)							

(1) בהמשך לביאור 3(ד1)(ד) בבדיקת נאותות ההתחייבויות(ADT) החברה מתחשבת בעודף שווי הוגן על הערך בספרים של נכסי חוב לא סחירים.

(2) לפירוט נוספים ראה ביאור 35(ה1)(ד1)(ד4).

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. נכסי חוב שאינם סחירים (המשך)
 (2) גיול השקעות בנכסי חוב פיננסיים שאינם סחירים

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
16,278,710	15,760,524	אגרות חוב ממשלתיות
5,768,254	6,307,738	נכסי חוב שערכם לא נפגם ספציפית, ברוטו: ללא פיגור בפיגור (*):
1,144	3,211	מתחת ל-90 ימים
290	256	בין 90 ל-180 ימים
3,753	1,986	מעל 180 ימים
5,187	5,453	
22,052,151	22,073,715	סך הכל נכסי חוב שערכם לא נפגם ספציפית ברוטו
(5,795)	(5,545)	הפרשה קולקטיבית
22,046,356	22,068,170	סך הכל נכסי חוב שערכם לא נפגם ספציפית, נטו
129,981	60,581	נכסי חוב שערכם נפגם: נכסים שערכם נפגם, ברוטו
(83,708)	(47,789)	הפרשה להפסד
46,273	12,792	נכסי חוב שערכם נפגם, נטו
22,092,629	22,080,962	סך הכל נכסי חוב לא סחירים

(* בעיקר הלוואות על משכנתאות שכנגדן קיימים ערכי פידיון מלאים ו/או פוליסות.
 יציין כי הסכומים שלעיל אינם מהווים את הסכום בפיגור בפועל אלא את יתרת החוב המעורבת בפיגור.

ג. פרטים בדבר ריבית והצמדה בגין נכסי חוב

ליום 31 בדצמבר		באחוזים
2020	2021	
0.07	(1.20)	נכסי חוב סחירים בסיס הצמדה
2.03	0.65	צמוד למדד המחירים לצרכן
4.76	4.49	שקלי צמוד מט"ח
4.79	4.31	נכסי חוב שאינם סחירים בסיס הצמדה
2.39	2.59	צמוד למדד המחירים לצרכן
4.04	3.39	שקלי צמוד מט"ח

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ד. מניות

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
		סחירות
1,145,925	1,138,766	זמינות למכירה
1,145,925	1,138,766	סך הכל מניות סחירות
		שאינן סחירות
546,540	934,911	זמינות למכירה
546,540	934,911	סך הכל מניות שאינן סחירות
1,692,465	2,073,677	סך הכל מניות
208,187	193,479	ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ה. השקעות פיננסיות אחרות

1. הרכב

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
		סחירות
		מוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
280,336	340,883	שיועדו בעת ההכרה לראשונה
3,678	5,424	מכשירים נגזרים ⁽²⁾
883,301	1,070,273	זמינות למכירה
1,167,315	1,416,580	סך הכל השקעות פיננסיות סחירות
		שאינן סחירות
		מוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
6,163	7,238	שיועדו בעת ההכרה לראשונה
253,608	304,613	מכשירים נגזרים ⁽²⁾
2,147,213	2,848,087	זמינות למכירה
2,406,984	3,159,938	סך הכל השקעות פיננסיות שאינן סחירות
3,574,299	4,576,518	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
95,733	118,776	ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ההשקעות הפיננסיות האחרות כוללות בעיקר השקעות בקרנות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים פיננסיים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.

2. מידע נוסף לגבי מכשירים נגזרים

להלן סכום החשיפה נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות במכשירים נגזרים שנעשו לתאריכי הדוחות הכספיים על ידי חברות בקבוצה:

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
109,058	33,092	מניות
99,714	407,540	מדד
(4,073,317)	(6,648,489)	מטבע זר
-	300,049	ריבית קבועה
4,905	-	סחורות

סכום החשיפה נטו לנכס הבסיס המוצג במונחי דלתא של העסקאות במכשירים נגזרים שנעשו לתאריכי הדוחות הכספיים אשר נכללים בהתחייבויות פיננסיות מפורטים במסגרת ביאור 25 להלן.

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

1. שווי הוגן

1. היררכיית שווי הוגן של נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן

הטבלה להלן מציגה את הנכסים הפיננסיים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס עתי, תוך שימוש בשיטת הערכה בהתאם לרמת השווי ההוגן. לפרטים בדבר הרמות בהיררכיה, ראה ביאור 2(ה)3 לעיל.

סך הכל	ליום 31 בדצמבר 2021			באלפי ש"ח
	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
				השקעות פיננסיות:
6,469,715	-	125,695	6,344,020	נכסי חוב סחירים
1,906	-	1,906	-	נכסי חוב שאינם סחירים
2,073,677	934,911	47,350	1,091,416	מניות
4,576,518	2,860,039	297,102	1,419,377	השקעות פיננסיות אחרות ⁽¹⁾
13,121,816	3,794,950	472,053	8,854,813	סך הכל השקעות פיננסיות
309,963	7,511	297,102	5,350	(1) מזה בגין נגזרים

במהלך התקופה לא היו מעברים מהותיים בין רמה 1 ובין רמה 2.

סך הכל	ליום 31 בדצמבר 2020			באלפי ש"ח
	רמה 3	רמה 2 [*]	רמה 1 [*]	
				השקעות פיננסיות:
5,823,747	-	101,521	5,722,226	נכסי חוב סחירים
2,283	-	2,283	-	נכסי חוב שאינם סחירים
1,692,465	546,540	90,972	1,054,953	מניות
3,574,299	2,151,421	253,608	1,169,270	השקעות פיננסיות אחרות ⁽¹⁾
11,092,794	2,697,961	448,384	7,946,449	סך הכל השקעות פיננסיות
256,934	-	253,608	3,326	(1) מזה בגין נגזרים

* סווג מחדש, ראה ביאור 2(ו).

במהלך התקופה לא היו מעברים מהותיים בין רמה 1 ובין רמה 2.

2. התנועה בנכסים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה

סך הכל	השקעות		באלפי ש"ח
	פיננסיות אחרות	מניות	
2,697,961	2,151,421	546,540	יתרה ליום 1 בינואר 2021
			סך הרווחים שהוכרו:
172,481	151,933	20,548	ברווח והפסד
431,329	237,337	193,992	ברווח כולל אחר
1,154,263	882,035	272,228	רכישות
(619,564)	(579,017)	(40,547)	מכירות
(7,475)	(11)	(7,464)	תקבולי ריבית ודיבידנד
-	31,708	(31,708)	מיון בין אפיקי השקעה ⁽¹⁾
(34,045)	(15,367)	(18,678)	העברות מתוך רמה 3 ⁽²⁾
3,794,950	2,860,039	934,911	יתרה ליום 31 בדצמבר 2021
180,672	169,022	11,650	סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים פיננסיים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר 2021

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

1. שווי הוגן (המשך)
2. התנועה בנכסים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3 (המשך)

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה		
השקעות		
סך הכל	פיננסיות אחרות	מניות
2,124,852	1,805,874	318,978
22,577	43,734	(21,157)
188,585	136,731	51,854
657,755	506,571	151,184
(369,380)	(341,380)	(28,000)
(24,027)	(109)	(23,918)
97,599	-	97,599
2,697,961	2,151,421	546,540
יתרה ליום 1 בינואר 2020		
סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו:		
ברוח והפסד		
ברוח כולל אחר		
רכישות		
מכירות		
תקבולי ריבית ודיבידנד		
העברות אל רמה 3 ⁽³⁾		
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020		
סך הרווחים (ההפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים פיננסיים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר 2020		
26,509	47,666	(21,157)

- (1) בתקופת הדוח בוצע סיווג לא מהותי של מספר נכסים ממניות להשקעות פיננסיות אחרות.
- (2) בגין נכסים אשר החל בגינם השימוש בציטוט והועברו מרמה 3, ובגין השקעה אשר הפכה להיות מטופלת בשיטת השווי המאזני.
- (3) ההשקעה ב-IDE Technologies אשר בעבר טופלה לפי שיטת השווי המאזני, מטופלת כהשקעה פיננסית. לפרטים נוספים, ראה ביאור 9(א).

3. טכניקות הערכת שווי הוגן ותהליכי הערכה המיושמים בחברה

א. השקעות במניות ובמכשירי חוב

השווי הוגן של השקעות הנסחרות באופן פעיל בשווקים פיננסיים מוסדרים נקבע תוך התייחסות למחיר המכירה המצוטט שלהן (Quoted closing bid price) בסגירת המסחר, למועד המדידה.

לגבי השקעות הנסחרות בשוק מעבר לדלפק (OTC), הקבוצה מקבלת ציטוטי מחירים מחברות תמחור מוכרות (recognized pricing services).

בגין השקעות שלהן אין שוק פעיל, השווי הוגן נקבע על ידי מערכי שווי חיצוניים באמצעות שימוש בשיטות הערכה שיטות אלו כוללות התבססות על עסקאות שבוצעו לאחרונה בתנאי שוק, התייחסות לשווי השוק הנוכחי של מכשיר אחר דומה במהותו, היוון תזרימי מזומנים או שיטות הערכה אחרות.

השווי הוגן של נכסי חוב לא סחירים בישראל לרבות אגרות חוב, הלוואות ופיקדונות, מחושב לפי מודל המבוסס על הערך הנוכחי המתקבל מהיוון תזרימי המזומנים, על פי שיעור ריבית להיוון הנקבע על ידי חברה המספקת ציטוטים של שיעורי ריבית (ראה סעיף 4(א)(1) להלן).

השווי הוגן של נכסי חוב לא סחירים מחוץ לישראל מחושב לפי מודל המבוסס על הערך הנוכחי המתקבל מהיוון תזרימי מזומנים לפי שיעור ריבית להיוון המתקבל ממומחה (ראה סעיף 4(א)(2) להלן).

השווי הוגן של אג"ח ח"צ מחושב על-פי מח"מ אקטוארי ועל ידי היוון תזרימי מזומנים חזויים, בהתבסס על עקום ריבית חסרת סיכון.

הערכות השווי, המתודולוגיה והמגמות נסקרות ומאושרות ע"י מנהלי ההשקעות הרלוונטיים וחשבות השקעות.

השווי הוגן של קרנות ההשקעה מתבסס על פי ערך נכסי נקי (NAV) אשר מדווח מהקרנות על פי רוב אחת לרבעון, דיווחי הקרן נסקרים ומאושרים ע"י מנהל ההשקעות.

השווי הוגן של מכשירים מורכבים נקבע על פי ציטוט.

ביאור 14: השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

1. שווי הוגן (המשך)

3. טכניקות הערכת שווי הוגן ותהליכי הערכה המיושמים בחברה (המשך)

ב. נגזרים

השווי ההוגן של חוזי אקדמה (Forward), וחוזים להחלפת מטבעות (Cross Currency Swap - "CCS") וכתבי אופציה מבוסס על מחירים המצוטט (Price Quoted), באם זמין. בהעדר מחיר מצוטט כאמור, נאמד השווי ההוגן של חוזי אקדמה וחוזים מסוג CCS על בסיס היוון ההפרש בין מחיר ה-Forward הנקוב בחוזה לבין מחיר ה-Forward הנוכחי בגין יתרת התקופה של החוזה עד לפידיון, תוך שימוש בציטוטים של שיעורי ריבית מתאימים, ואילו עבור כתבי אופציה, השווי ההוגן נקבע בהתאם למודל בלק ושולס.

השווי ההוגן של חוזים להחלפת ריבית (Interest Rate Swap - IRS) מחושב בהתאם למודל כלכלי להיוון תזרימי מזומנים חזויים בהתאם לתנאי החוזה ומתבסס על ציטוטי מחירים המתקבלים מחברות תמחור מוכרות (recognized pricing services).

4. נתונים ששימשו בחישוב השווי ההוגן

א. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

1. שערי ההיוון לחישוב השווי ההוגן של נכסים חוב שאינם סחירים, הנקבע באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם, מתבססים בעיקרם על התשואות של אגרות חוב ממשלתיות והמרווחים של אגרות חוב קונצרניות כפי שנמדדו בבורסה לניירות ערך בתל אביב. ציטוטי המחירים ושיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעים על ידי חברה שזכתה במכרז, שפורסם על ידי משרד האוצר, להקמה ולתפעול של מאגר ציטוטי מחירים ושערי ריבית לגופים מוסדיים.
2. שערי ההיוון לחישוב השווי ההוגן של נכסים חוב שאינם סחירים בחו"ל, הנקבע באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם, מתבססים בעיקרם על תשואות של אגרות חוב קונצרניות כפי שנמדדו בזירות מסחר מחוץ לישראל.
3. שיעור הריבית עבור נכסי חוב שאינם סחירים בארץ, לפי דירוג⁽¹⁾:

ליום 31 בדצמבר

2020	2021	באחוזים
(0.2)	(0.8)	AA ומעלה
1.5	0.6	BBB עד A
2.6	2.4	לא מדורג

שיעור הריבית עבור נכסי חוב שאינם סחירים - בחו"ל, לפי דירוג בינלאומי⁽²⁾:

ליום 31 בדצמבר

2020	2021	באחוזים
3.3	4.3	לא מדורג

- (1) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידרוג ודירוג פנימי. נתוני חברת מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.
- (2) כל נכסי חוב המדורגים בחו"ל דורגו על ידי סוכנויות דירוג מוכרות בחו"ל. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

ז. גילוי הנדרש בקשר לפטור הזמני מיישום IFRS 9

הטבלה להלן מציגה את השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים לפי חלוקה לשתי קבוצות: נכסים שעומדים במבחן הקרן והריבית בלבד, לא כולל נכסים שמוחזקים למסחר או מנוהלים על בסיס שווי הוגן (להלן: "קבוצה א") כל יתר הנכסים הפיננסיים (להלן: "קבוצה ב")

יתרה ליום 31 בדצמבר 2020		ליום 31 בדצמבר 2021		באלפי ש"ח
קבוצה ב	קבוצה א	קבוצה ב	קבוצה א	
70,798,761	-	81,745,557	-	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
5,273,150	-	9,992,795	-	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
1,692,465	-	2,073,677	-	השקעות פיננסיות אחרות - מניות
3,574,299	-	4,576,518	-	השקעות פיננסיות אחרות - אחרות
47,339	5,776,408	49,013	6,420,702	השקעות פיננסיות אחרות - נכסי חוב סחירים
46,273	33,340,440	12,792	34,692,062	השקעות פיננסיות אחרות - נכסי חוב שאינם סחירים
-	1,948,922	-	4,123,919	מזומנים ושווי מזומנים

לעניין בחינת נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית בהתאם ל-IFRS9 ראה ביאור 38(1)(2) להלן.

ביאור 15: מזומנים ושווי מזומנים

א. מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה

1. הרכב

ליום 31 בדצמבר		אלפי ש"ח
2020	2021	
2,289,984	2,702,514	מזומנים ופיקדונות למשיכה מיידית
2,983,166	7,290,281	פיקדונות לזמן קצר
5,273,150	9,992,795	מזומנים ושווי מזומנים

2. פרטים נוספים

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים ליום הדיווח הכספי ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות 0%-0.09% (ליום 31 בדצמבר 2020: 0%-0.09%).
פיקדונות אחרים בתאגידים בנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפיקדונות נושאים ריבית בשיעור 0.08%-0.26% (ליום 31 בדצמבר 2020: 0.07%-0.3%).

ב. מזומנים ושווי מזומנים אחרים

1. הרכב

ליום 31 בדצמבר		אלפי ש"ח
2020	2021	
1,846,909	2,576,031	מזומנים ופיקדונות למשיכה מיידית
102,013	1,547,888	פיקדונות לזמן קצר
1,948,922	4,123,919	מזומנים ושווי מזומנים

2. פרטים נוספים

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים ליום הדיווח הכספי ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות 0%-0.09% (ליום 31 בדצמבר 2020: 0%-0.09%).
פיקדונות אחרים בתאגידים בנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפיקדונות נושאים ריבית בשיעור 0.08%-0.26% (ליום 31 בדצמבר 2020: 0.07%-0.3%).

ג. לפרטים נוספים בדבר חשיפת הקבוצה לסיכון שיעור ריבית, סיכון שוק ובדבר ניתוח רגישות, ראה ביאור 38(ג)-(2)-(3) להלן.

ביאור 16: הון וקרנות

א. הון מניות

מניות רגילות ^א			
2019	2020	2021	
באלפי מניות 1 ש"ח ע.ג.			
55,579	67,645	67,645	הון מניות מונפק ונפרע ליום 1 בינואר
12,066	-	-	הנפקת מניות (ראה סעיף ד(2) להלן)
-	-	4	מימוש כתבי אופציה לעובדים בכירים ^ב
67,645	67,645	67,649	הון מניות מונפק ונפרע ליום 31 בדצמבר
100,000	100,000	100,000	הון רשום

^א המניות רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב. למחזיקים במניות הרגילות הזכות לקבלת דיבידנד כפי שיוכרז מפעם לפעם וזכות הצבעה באסיפות כלליות של החברה לפי קול אחד למניה, זכויות בפירוק החברה וזכות למינוי הדירקטורים בחברה.
^ב לפרטים נוספים ראה ביאור 40 להלן.

ב. קרנות הון

1. קרן התרגום של פעילויות חוץ מורכבת בעיקר מהשפעות של מטבע הליש"ט והדולר.
2. קרנות הון אחרות כוללות קרן הון בגין עסקאות עם בעלי שליטה וקרנות הון לא מהותיות אחרות.

ביאור 16: הון וקרנות (המשך)

ג. דיבידנדים

במהלך שלוש השנים האחרונות לא חולקו דיבידנדים.

יתרת הרווחים הראויים לחלוקה לתאריך הדוח, בהתאם לחוק החברות, הינה בסך של כ-3.5 מיליארדי ש"ח.

דירקטוריון החברה מחליט על סכומי הדיבידנדים לבעלי המניות.

האפשרות לחלוקת דיבידנד מושפעת גם מיכולתן של חברות מוחזקות לחלק דיבידנד בכפוף לדרישות ההון וצרכי הנזילות שלהן. לפרטים בדבר דרישות ההון והוראות בעניין חלוקת דיבידנד בחברות ביטוח מאוחדות וחברה מנהלת ראה סעיף (ה) ו-(ו) להלן.

ד. ניהול ודרישות הון של החברה

1. מדיניות החברה הינה להחזיק בסיס הון איתן ככרית מרכזית לספיגת הפסדים ובמטרה לשמר את יכולת החברה להמשיך את פעילותה כדי שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה, ועל מנת לתמוך בצרכי ההון של החברות המאוחדות שלה, כמפורט בסעיף ה' להלן ובהתפתחות עסקית עתידית.

לעניין ניהול ההון נבחן גם הצורך בהחזקת כרית ספיגה בשים לב להתפתחויות שליליות העלולות להשפיע על ההון ועל דרישות ההון.

הדירקטוריון מפקח על התשואה להון, אותה הקבוצה מגדירה כרווח (הפסד) כולל לתקופה המיוחס לבעלי המניות של החברה מחולק בהון המיוחס לבעלי המניות של החברה.

2. ביום 29 באוגוסט 2019, פירסמה החברה תשקיף מדף. תשקיף המדף מאפשר לחברה, בין היתר, להנפיק מניות רגילות של החברה, מניות בכורה, אגרות חוב (לרבות בדרך של הרחבת סדרות קיימות של אגרות חוב של החברה, ככל שתונפקנה), אגרות חוב הניתנות להמרה למניות החברה, כתבי אופציה הניתנים למימוש למניות החברה, כתבי אופציה הניתנים למימוש לאגרות חוב או לאגרות חוב הניתנות להמרה למניות החברה, ניירות ערך מסחריים, וכן כל נייר ערך אחר שעל פי דין ניתן יהיה להנפיקו מכוח תשקיף מדף במועד הרלבנטי. ביום 26 באוגוסט 2021 הוארך תוקפו של תשקיף המדף עד ליום 28 באוגוסט 2022.

בחודש דצמבר 2019 ביצעה החברה הנפקה של 12,066 אלפי מניות 1 ש"ח ע.ב. בשווי 650 מיליוני ש"ח על פי דוח הצעת מדף שפירסמה מכח תשקיף המדף. הוצאות ההנפקה הסתכמו בסך של כ-17 מיליוני ש"ח, תמורת ההנפקה נטו הינה בסך 633 מיליוני ש"ח.

לאחר תאריך הדיווח, בחודש ינואר 2022 ביצעה החברה הנפקה של 6,411 אלפי מניות 1 ש"ח ע.ב. בשווי 506 מיליוני ש"ח על פי דוח הצעת מדף שפירסמה מכח תשקיף המדף. הוצאות ההנפקה הסתכמו בסך של כ-13 מיליוני ש"ח, תמורת ההנפקה נטו הינה בסך של כ-493 מיליוני ש"ח.

3. החברה התחייבה כלפי הממונה, להשלים את ההון העצמי של כלל ביטוח על-פי תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998 ("תקנות ההון") עד 50% מההון הנדרש, אם וכאשר ההון העצמי של כלל ביטוח יהיה שלילי ובגובה סכום ההון השלילי. בהתאם לנוסח ההתחייבות, היא תקפה כל עוד החברה תהיה בעלת השליטה (כהגדרתה בחוק הפיקוח) בכלל ביטוח.

4. על פי דרישת הממונה, החברה התחייבה להשלים בכל עת את ההון העצמי של כלל פנסיה וגמל, לסכום הקבוע בתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964. בהתאם לנוסח ההתחייבות, היא תקפה כל עוד החברה שולטת, במישרין או בעקיפין, בכלל פנסיה וגמל. לעניין דרישות ההון, ראה סעיף ו' להלן.

לפרטים נוספים בקשר עם סטטוס השליטה בחברה ובגופים מוסדיים מאוחדים וההתחייבויות להשלמת הון, ראה סעיף (ה) להלן.

ה. ניהול ודרישות הון בחברות ביטוח מאוחדות

(1) תחולת משטר כושר פירעון כלכלי

על חברות הביטוח המאוחדות חלות הוראות משטר כושר פירעון כלכלי בו נקבעו הנחיות לחישוב ההון העצמי וההון הנדרש לכושר פירעון על בסיס כלכלי.

(2) יחס כושר פירעון כלכלי

בהתאם למשטר כושר פירעון כלכלי, על פי החישוב שביצעו חברות הביטוח בקבוצה ליום 31 בדצמבר 2020, עומדות בדרישות ההון והן בעלת עודף הון מעל ההון הנדרש בהתאם להוראות לתקופת הפריסה והתאמת תרחיש מניות.

החישוב שערכו חברות הביטוח ליום 31 בדצמבר 2020, נבדק על ידי רואי החשבון המבקרים בהתאם לתקן הבטחת מהימנות בינלאומי ISAE 3400 - בדיקה של מידע כספי עתידי. תקן זה רלוונטי לביקורת חישובי הסולבנסי ואיננו מהווה חלק מתקני הביקורת החלים על דוחות כספיים. יודגש כי התחזיות וההנחות, שהיוו בסיס להכנת דוח יחס כושר פירעון כלכלי, מבוססות, בעיקרן על ניסיון העבר, כפי שעולה ממחקרים אקטואריים הנערכים מעת לעת. נוכח הרפורמות בשוק ההון, הביטוח והחיסכון והשינויים בסביבה הכלכלית, נתוני העבר אינם משקפים בהכרח את התוצאות העתידיות. החישוב מתבסס לעיתים על הנחות לגבי אירועים עתידיים, על פעולות ההנהלה וכן על דפוס ההתפתחות העתידי של מרווח הסיכון, שלא בהכרח יתממשו או שיתממשו באופן שונה מההנחות אשר שימשו בסיס לחישוב. כמו כן, התוצאות בפועל עלולות להיות שונות באופן מהותי מהחישוב, מאחר והתרחישים המשולבים של אירועים עשויים להתממש באופן שונה מהותית מההנחות בחישוב.

ביאור 16: הון וקרנות (המשך)

ה. ניהול ודרישות הון בחברות ביטוח מאוחדות (המשך)

(2) יחס כושר פירעון כלכלי (המשך)

בדוח המיוחד של רואה החשבון המבקרים צויין כי הם לא בדקו את נאותות סכום הניכוי בתקופת הפריסה ליום 31 בדצמבר 2020, פרט לבדיקה כי סכום הניכוי אינו עולה על הסכום המהוון הצפוי של מרווח הסיכון וההון הנדרש לכושר הפירעון בגין סיכויי ביטוח חיים ובריאות בשל עסקים קיימים במשך תקופת הפריסה בהתאם לדפוס ההתפתחות העתידי של ההון הנדרש המשפיע הן על חישוב שחרור ההון הצפוי והן על שחרור מרווח הסיכון הצפוי כמפורט בהוראות לעניין חישוב מרווח הסיכון.

כמו כן, מופנית תשומת הלב לאמור בדוח יחס כושר פירעון בדבר אי הוודאות הנגזרת משינויים רגולטוריים וחישיפה לתלויות שלא ניתן להעריך את השפעתה על יחס כושר הפירעון.

לפרטים נוספים, ראה גם סעיף 3.2.3 לדוח הדירקטוריון.

(3) פרטים נוספים אודות משטר כושר פירעון כלכלי ועדכונים בתקופת הדוח

הוראות משטר כושר פירעון כלכלי קובעות הנחיות לחישוב על בסיס כלכלי של ההון העצמי וההון הנדרש לכושר פירעון.

א. בהתאם להוראות משטר כושר פירעון כלכלי, ככלל, סעיפי המאזן הכלכלי מחושבים לפי שווי כלכלי, ובפרט ההתחייבויות הביטוחיות מחושבות על בסיס הערכה מיטבית של מכלול התזרימים העתידיים הצפויים מהעסקים הקיימים, ללא מרווחי שמרנות, ובתוספת מרווח סיכון (Risk Margin). המשקף את עלות ההון הכוללת שהיה מצופה שחברת ביטוח אחרת או מבטח משנה ידרשו, לצורך קבלת התחייבויות הביטוח של חברת ביטוח, המחושבות על בסיס הערכה מיטבית, כהגדרתה בהוראות משטר כושר פירעון כלכלי. במאזן הכלכלי, ככלל, אין הכרה בנכסים לא מוחשיים, הוא נערך על בסיס הדוחות הכספיים הנפרדים של החברה, בהם כלולות חברות ביטוח בנות אשר נתונין מאוחדים עם נתוני חברת הביטוח, ועל פי ההנחיות אינו כולל את הערך הכלכלי של פעילות הגמל והפנסיה שתחת חברת הביטוח.

ב. חישוב ההון הנדרש לכושר פירעון מבוסס על הערכת החשיפה של ההון העצמי הכלכלי לרכיבי סיכון אשר קבועים בהוראות משטר כושר פירעון כלכלי, אשר הינם סיכויי ביטוח חיים, סיכויי ביטוח בריאות, סיכויי ביטוח כללי, סיכויי שוק וסיכויי צד נגדי. רכיבי סיכון אלה כוללים תתי רכיבי סיכון בהתייחס לסיכונים ספציפיים אליהם חשופה חברת הביטוח. הערכת חשיפת ההון העצמי הכלכלי לכל תתי רכיבי סיכון מתבצעת על בסיס תרחיש שנקבע בהנחיות. קביעת ההון הנדרש לכושר פירעון מבוססת על סכימה של דרישות ההון בגין רכיבי הסיכון ותתי רכיבי הסיכון כאמור, בהתחשב במתאמים המיוחסים להם, ובניכוי התאמה לספיגת הפסדים בשל מס נדחה, כמפורט בהוראות משטר כושר פירעון כלכלי. בנוסף, כולל חישוב ההון הנדרש לכושר פירעון רכיבים של הון נדרש בגין סיכון תפעולי והון נדרש בגין חברות מנהלות.

יצויין כי חישוב יחס כושר הפירעון הכלכלי מבוסס על נתונים ומודלים העשויים להיות שונים מאלה בהם עושה החברה שימוש במסגרת הדיווח הכספי, ואשר מתבססים, בין היתר, על תחזיות והנחות הנשענות, בעיקרן על ניסיון העבר. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מהתחזיות וההנחות אשר שימשו לחישוב יחס כושר הפירעון הכלכלי. בפרט, וכמפורט בהוראות משטר כושר פירעון כלכלי, חישוב יחס כושר הפירעון הכלכלי, מבוסס, במידה רבה, על מודל חישוב הערך הגלום. מודל חישוב הערך הגלום מבוצע בהתאם לפרקטיקה המיושמת בישראל ואשר עקרונותיה וכלליה נקבעו על ידי רשות שוק ההון, אשר אימצה את הכללים והעקרונות שנקבעו בדוח וועדה משותפת של חברות הביטוח ורשות שוק ההון, אשר פעלה בליווי יועצים מישראל ומח"ל. המודל מבוסס, בין השאר, על מחקרים פנימיים אשר מבטאים את ההערכה המיטבית של החברה וזאת בכפוף להסתייגויות ולמגבלות שנקבעו במסגרת העקרונות והכללים האמורים.

יודגש כי לתוצאות המודלים המשמשים בחישוב ההון העצמי המוכר וההון הנדרש לכושר פירעון רגישות גבוהה לתחזיות ולהנחות הכלולות בהם וכן לאופן יישומן של ההנחות. ליחס כושר הפירעון הכלכלי רגישות גבוהה למשתני שוק ולמשתנים אחרים ובהתאם עשוי להיות תנודתי.

(4) סף ההון ומדרג התערבות פיקוחי

הוראות משטר כושר פירעון כלכלי מגדירות, בנוסף להון נדרש לכושר פירעון (SCR) גם סף הון, MCR ("סף ההון"), אשר לא יפחת מ-25% מההון הנדרש לכושר פירעון בהתאם להוראות בתקופת הפריסה ולא יעלה על 45% ממנו. כמו כן, נקבע מדרג התערבות פיקוחי, לפיו חברה שלא תעמוד ביחס כושר פירעון נדרש עם יישום הוראות המעבר בתקופת הפריסה או שקיים חשש ממשי לכך שיחס כושר הפירעון שלה יהיה נמוך מהנדרש, תגיש לממונה תוכנית להבטחת עמידתה ביחס כושר פירעון נדרש בתוך 6 חודשים ממועד הגשתה. אם חברת הביטוח לא עמדה בדרישות התוכנית, בהתאם לתנאים המפורטים בהוראות, ישקול הממונה התערבות פיקוחית בהתאם לסמכויותיו. יצויין, שבמידה והממונה הכריז על מצב שלילי חריג בהתקיים אחת מהנסיבות שפורטו במסגרת במשטר יחס כושר פירעון כלכלי, הוא רשאי להאריך את תקופת התיקון לתקופה של עד 7 שנים. בנוסף, חברה שלא תעמוד בסף ההון הנדרש (MCR), או שקיים חשש ממשי לכך שלא תעמוד בסף ההון הנדרש, תגיש לאישור הממונה תוכנית להבטחת עמידתה בסף ההון הנדרש בתוך שלושה חודשים ממועד הגשתה. אם חברת הביטוח לא עמדה בדרישות התוכנית, בהתאם לתנאים המפורטים בהוראות, ינקוט הממונה בצעדי פיקוח בהתאם לסמכויות המוקנות לו בחוק הפיקוח.

ביאור 16: הון וקרנות (המשך)

ה. ניהול ודרישות הון בחברות ביטוח מאוחדות (המשך)

(5) הרכב ההון הכלכלי המוכר

הוראות משטר כושר פירעון כלכלי קובעות הוראות לעניין הרכב ההון המוכר על בסיס כלכלי, לפיהן ההון העצמי יהיה סך ההון רובד 1 והון רובד 2, כהגדרתם בהוראות, כאשר מכשירי הון משני נחות, הון משני מוכר והון שלישוני אשר הונפקו לפני יום 30 ביוני 2017, יסווגו כהון רובד 2 ויוכרו בהתאם לתנאים בהם הוכרו ערב מועד זה. בנוסף, נקבע שההיקף המקסימלי של הון רובד 2 יעמוד על שיעור של 40% מההון הנדרש לכושר פירעון. בהתייחס לעמידה בסף ההון, נקבע שההיקף המקסימלי של הון רובד 2 יעמוד על שיעור של 20% מסף ההון.

(6) הוראות בתקופת הפריסה

בהוראות משטר כושר פירעון כלכלי נקבעה תקופת פריסה בה תיושמה ההנחיות הבאות:

א. דרישת ההון בגין תת רכיב סיכון מניות, כהגדרתו בהוראות, תגדל באופן הדרגתי במשך שבע שנים החל מיום התחילה, החל משיעור של 22% ועד לשיעורים של 30%, 39% ו-49% להשקעה במניות תשתיות, סוג 1 וסוג 2, בהתאמה. הגידול ההדרגתי יחול גם על ההתאמה האנטי-מחזורית, כהגדרתה בהוראות.

ב. החל מדוח יחס כושר פירעון ליום 31 בדצמבר 2019, אחת מהחלופות הבאות:

1. ההון הנדרש לכושר פירעון, אשר מחושב בהתאם להוראות הפריסה של תת רכיב סיכון מניות, כמפורט לעיל, יגדל באופן הדרגתי משיעור של 60% מההון הנדרש לכושר פירעון על פי ההוראות, בשיעור של 5% מדי שנה, ועד לעמידה מלאה בחישוב על בסיס נתוני 31 בדצמבר 2024.

2. הגדלת ההון הכלכלי באמצעות ניכוי מעתודות הביטוח של סכום המחושב בהתאם למשטר כושר פירעון כלכלי (להלן: "הניכוי"). הניכוי ילך ויקטן בצורה הדרגתית, עד לשנת 2032.

החברה בחרה בחלופה השנייה וזאת לאחר שקבלה את אישור הממונה.

ג. לעניין הרכב ההון, נקבע שההיקף המקסימלי של הון רובד 2 בתקופת הפריסה יעמוד על שיעור של 50% מההון הנדרש לכושר פירעון בתקופת הפריסה.

(7) דיבידנד

מלבד הדרישות הכלליות וחוק החברות, חלוקת דיבידנד מעודפי ההון בחברת ביטוח כפופה גם לדרישות נזילות, עמידה בכללי תקנות ההשקעה והוראות נוספות שמפרסם הממונה מעת לעת. בחודש אוקטובר 2017 נשלח מהממונה מכתב למנהלי חברות הביטוח, לפיו חברת ביטוח רשאית לחלק דיבידנד אם, לאחר ביצוע החלוקה, למבטח יחס הון עצמי מוכר להון עצמי נדרש (להלן: "יחס כושר פירעון") בשיעור של לפחות 100% לפי הוראות משטר כושר פירעון כלכלי, כשהוא מחושב ללא ההוראות בתקופת הפריסה, ובכפוף ליעד יחס כושר פירעון שקבע דירקטוריון החברה.

כמו כן, על חברת הביטוח למסור לממונה בתוך עשרים ימי עסקים ממועד החלוקה תחזית רווח שנתית של החברה לשנתיים העוקבות למועד חלוקת הדיבידנד; תוכנית שרות חוב מעודכנת של החברה שאושרה על ידי דירקטוריון החברה, וכן תוכנית שרות חוב מעודכנת של חברת האחזקות המחזיקה בחברה שאושרה על ידי דירקטוריון חברת האחזקות; תוכנית ניהול הון שאושרה על ידי דירקטוריון החברה; פרוטוקול הדיון בדירקטוריון החברה בו אושרה חלוקת הדיבידנד, בצרף חומר הרקע לדיון.

בחודש יוני 2021, דירקטוריון חברת הבת, כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "כלל ביטוח") דן בנושא מדיניות ההון של כלל ביטוח וקבע כי מדיניות כלל ביטוח היא להחזיק בסיס הון איתן להבטחת כושר הפירעון שלה ויכולתה לעמוד בהתחייבויותיה למבוטחים ולשמר את יכולתה להמשיך את פעילותה העסקית כדי שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה וכן על מנת לתמוך בפעילות עסקית עתידית.

בהתאם לכך, קבע דירקטוריון כלל ביטוח יעדי ניהול הון אשר על פיהן טווח מטרה ליחס כושר פירעון כלכלי של כלל ביטוח יעמוד בטווח של 150%-170%. בנוסף, קבע יעד יחס כושר פירעון מינימלי יציבותי של 135%.

יעדים אלו הינם ליחס כושר פירעון בהתחשב בסכום הניכוי בתקופת הפריסה עד תום 2032 ולאחריה.

יחס כושר הפירעון של כלל ביטוח, ללא התחשבות בהוראות המעבר, יבנה בהתאם ליעדים אלו עד לתום 2032.

נכון ליום 31 בדצמבר 2020, כלל ביטוח עומדת ביעד שנקבע.

מדיניות ניהול ההון ויעדי ההון הם דינאמיים ועשויים להתעדכן בעתיד בהתאם לתיאבון הסיכון של כלל ביטוח ולהתפתחויות בסביבה העסקית ובכל מקרה אין ודאות ביחס ליחס כושר הפירעון בפועל אשר תוצאותיו יכול ותהיינה שונות.

יש לציין כי המדיניות העדכנית הינה חלק המדיניות שפורסמה בחודש מרס 2020 ואינה נוגעת בשלב זה ליעדים לחלוקת דיבידנד. לאמור עשויה להיות השפעה מהותית על יכולתה של החברה לחלק דיבידנד, שתלויה בעיקרה, בחלוקת דיבידנדים מכלל ביטוח לחברה.

ביאור 16: הון וקרנות (המשך)

ה. ניהול ודרישות הון בחברות ביטוח מאוחדות (המשך)

(8) סטטוס השליטה בחברה ובגופים מוסדיים מאוחדים

ביום 8 בדצמבר 2019 נתקבל אצל החברה מכתב מאת הממונה ("מכתב הממונה"), לפיו, בין היתר, הודיע הממונה כי לאור השינויים שחלו בשיעורי ההחזקה של אי די בי פתוח בחברה, לפי עמדת הרשות, נכון למועד זה, אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בחברה באופן המקים חובה לקבל היתר שליטה בחברה בהתאם לסעיף 32(ב) לחוק הביטוח ולפיכך על החברה לקבל מאת הממונה היתר שליטה בכלל ביטוח. בהמשך נשלחו על ידי הממונה מכתבים נוספים המסדירים את ההסדרים אשר חלים על הפעלת אמצעי השליטה על ידי החברה. החברה מנהלת דיונים עם הממונה בקשר עם האמור.

נכון למועד הדיווח החברה הינה חברה ללא גרעין שליטה.

לאור סטטוס השליטה בחברה כאמור לעיל, קיימת אי בהירות ביחס לתוקפן של התחייבויות להשלמת הון שניתנו בעבר על ידי החברה.

לפרטים בדבר ההחזקה והשליטה בחברה, ולפרטים בדבר ביטול היתר השליטה ראה ביאור 1 לעיל.

(9) בנוסף, כלל ביטוח התחייבה כלפי הממונה, להשלים את ההון העצמי הנדרש מכלל ביטוח אשראי על-פי תקנות ההון עד 50% מההון הנדרש על פי תקנות ההון, אם וכאשר ההון העצמי של כלל ביטוח אשראי יהיה שלילי. ההתחייבות תקפה כל עוד כלל ביטוח תהיה בעלת השליטה (כהגדרתה בחוק הפיקוח) בכלל ביטוח אשראי. התחייבות זו ניתנה לממונה בהתאם לדרישה בהיתר השליטה בכלל ביטוח אשראי, לפיה כלל ביטוח תדאג להשלמת ההון העצמי הנדרש מכלל ביטוח אשראי על פי תקנות ההון או כל תקנה אחרת שתבוא במקומן בעתיד.

ו. דרישות הון בחברות המנהלות קרנות פנסיה וקופות גמל

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב-2012 ותקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל) (תיקון מס' 2), התשע"ב-2012 ("תקנות ההון לחברות מנהלות") קובעות דרישות הון מחברה מנהלת בהתאם להיקף הנכסים המנוהלים ולהוצאות השנתיות, אך לא פחות מהון התחלתי בסך 10 מיליוני ש"ח וכן קובעות דרישות נזילות.

חברה מנהלת תהיה רשאית לחלק דיבידנד רק אם הונה העצמי הוא לפחות בגובה ההון העצמי הנדרש ממנה לפי תקנות אלה. כמו כן, תידרש חברה מנהלת להעמיד הון נוסף בגין חברות מנהלות נשלטות.

נכון לתום תקופת הדיווח, לחברות המנהלות שבשליטת כלל ביטוח קיים עודף הון ביחס להון המינימלי הנדרש על פי תקנות ההון לחברות מנהלות.

ביאור 17: התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה ⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר					
2020	2021	2020	2021	2020	2021
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
אלפי ש"ח					
ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח					
19,433,263	20,021,462	(14,681)	(14,654)	19,447,944	20,036,116
2,374,760	2,399,645	-	-	2,374,760	2,399,645
21,808,023	22,421,107	(14,681)	(14,654)	21,822,704	22,435,761
בניכוי סכומים המופקדים בחברה מאוחדת במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה					
(992)	(1,217)	-	-	(992)	(1,217)
21,807,031	22,419,890	(14,681)	(14,654)	21,821,712	22,434,544
סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח					
2,341,698	2,463,517	(441,750)	(283,910)	2,783,448	2,747,427
3,551,829	3,789,636	(2,921,906)	(3,804,179)	6,473,735	7,593,815
חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח בריאות (ביאור 21)					
חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (ביאור 19)					
סך הכל התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה					
27,700,558	28,673,043	(3,378,337)	(4,102,743)	31,078,895	32,775,786

ביאור 18: התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה ⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר					
2020	2021	2020	2021	2020	2021
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
אלפי ש"ח					
ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח					
72,137,413	82,163,872	(236,744)	(297,843)	72,374,157	82,461,715
3,940,237	9,870,167	-	-	3,940,237	9,870,167
76,077,650	92,034,039	(236,744)	(297,843)	76,314,394	92,331,882
בניכוי סכומים המופקדים בחברה מאוחדת במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה					
(18,466)	(19,371)	-	-	(18,466)	(19,371)
76,059,184	92,014,668	(236,744)	(297,843)	76,295,928	92,312,511
סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח					
981,188	1,123,552	(14,248)	(17,620)	995,436	1,141,172
חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח בריאות (ביאור 21)					
סך הכל התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה					
77,040,372	93,138,220	(250,992)	(315,463)	77,291,364	93,453,683

(1) בחוזי ביטוח תלויי תשואה, תגמולי הביטוח שלהם זכאי המוטב תלויים או צמודים לתשואה שמניבות השקעות מסוימות של הקבוצה בניכוי דמי ניהול. חוזים אלה כוללים, בין היתר, תוכניות ביטוח המזכות/המחייבות את המבוטח בבנוס/מאלוס לפי תוצאות ההשקעות של תיק הפוליסות המשתתפות ברווחי השקעה של הקבוצה. בחוזי ביטוח שאינם תלויי תשואה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המבוטח אינם תלויים ברווח או ההפסד מההשקעות שביצעה הקבוצה.

ההבחנה בין חוזים תלויי תשואה לבין חוזים שאינם תלויי תשואה נעשית ברמת הכיסוי הבודד, כך שישנן פוליסות ביטוח עם מספר כיסויים אשר חלקם תלויי תשואה וחלקם אינם תלויי תשואה.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי

א. התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי סוגים

ליום 31 בדצמבר					
2020	2021	2020	2021	2020	2021
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
אלפי ש"ח					
ענפי רכב חובה וחבויות					
243,833	268,498	216,629	236,579	460,462	505,077
2,652,105	2,693,814	1,876,860	2,619,035	4,528,965	5,312,849
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה					
2,895,938	2,962,312	2,093,489	2,855,614	4,989,427	5,817,926
תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר					
1,418,824	1,481,710	1,014,270	1,288,616	2,433,094	2,770,326
סך ענפי רכב חובה וחבויות					
מתוך זה סך ההתחייבויות בגין ענף רכב חובה					
ענפי רכוש ואחרים					
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה					
321,816	408,480	378,367	384,458	700,183	792,938
-	23,331	-	8,998	-	32,329
הפרשה לפרמיה בחסר					
334,075	395,513	450,050	555,109	784,125	950,622
תביעות תלויות					
655,891	827,324	828,417	948,565	1,484,308	1,775,889
סך ענפי רכוש ואחרים					
סך הכל התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי					
3,551,829	3,789,636	2,921,906	3,804,179	6,473,735	7,593,815
הוצאות רכישה נדחות					
ענפי רכב חובה וחבויות					
52,988	55,142	32,637	31,767	85,625	86,909
ענפי רכוש ואחרים					
93,881	104,173	59,052	66,412	152,933	170,585
סך הכל הוצאות רכישה נדחות					
התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי בניכוי הוצאות רכישה נדחות					
2,842,950	2,907,170	2,060,852	2,823,847	4,903,802	5,731,017
ענפי רכב חובה וחבויות (ראה ג' להלן)					
562,010	723,151	769,365	882,153	1,331,375	1,605,304
ענפי רכוש ואחרים (ראה ג' להלן)					
סך הכל התחייבויות בחוזי ביטוח כללי בניכוי הוצאות רכישה נדחות					
3,404,960	3,630,321	2,830,217	3,706,000	6,235,177	7,336,321

ב. התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי שיטות חישובן

ליום 31 בדצמבר					
2020	2021	2020	2021	2020	2021
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
אלפי ש"ח					
הערכות אקטואריות					
2,943,275	3,045,308	2,285,300	3,102,495	5,228,575	6,147,803
גברת גלית רובשטיין ⁽¹⁾					
הפרשות על בסיס הערכות אחרות					
הערכת מחלקת תביעות בגין התביעות התלויות הידועות					
9,921	12,937	13,681	27,989	23,602	40,926
תוספת לתביעות התלויות בגין תביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR)					
22,022	42,354	25,724	49,595	47,746	91,949
הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה					
565,649	676,979	594,996	621,036	1,160,645	1,298,015
הערכות אחרות					
519	633	-	-	519	633
עודף הכנסות על הוצאות (צבירה) בגין ביטוח סיכוני סחר חוץ					
10,443	11,425	2,205	3,064	12,648	14,489
סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי בישראל					
3,551,829	3,789,636	2,921,906	3,804,179	6,473,735	7,593,815

(1) ראה הצהרות האקטואר הממונה בביטוח כללי בישראל, המצורפות בנספח לדוחות הכספיים. לא קיימת תוספת/גרעה בין הערכות האקטואריות לבין הסכום שנכלל בדוחות הכספיים.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות
 1. ענפי רכב חובה וחבויות

ליום 31 בדצמבר					
2020	2021	2020	2021	2020	2021
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
2,885,191	2,842,950	1,870,427	2,060,852	4,755,618	4,903,802
460,631	578,570	428,832	490,457	889,463	1,069,027
18,305	61,804	12,352	44,086	30,657	105,890
-	50,616	-	64,128	-	114,744
(44,868)	-	(19,055)	-	(63,923)	-
44,921	(82,966)	(34,167)	616,964	10,754	533,998
478,989	608,024	387,962	1,215,635	866,951	1,823,659
(3,239)	(3,672)	(764)	(1,512)	(4,003)	(5,184)
(517,991)	(540,132)	(196,773)	(451,128)	(714,764)	(991,260)
(521,230)	(543,804)	(197,537)	(452,640)	(718,767)	(996,444)
2,842,950	2,907,170	2,060,852	2,823,847	4,903,802	5,731,017

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות, הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.
  2. עלות התביעות המצטברת (Ultimate) הינה: יתרת תביעות תלויות, הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות בתוספת סך תשלומי התביעות כולל הוצאות ישירות ועקיפות ליישוב תביעות.
  3. התשלומים כוללים הוצאות עקיפות ליישוב תביעות (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות החיתום.
- (* לפרטים נוספים ראה ביאור 38(ה)(ה)(2)(4)(1).
- (**) שינוי באומדן עלות התביעות המצטברות בגין שנות חיתום קודמות נובע בין היתר מהרעה בהתפתחות התביעות בענף אחריות מנהלים המגובה בעיקר בביטוח משנה.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)

2. ענפי רכוש ואחרים

		ליום 31 בדצמבר					
		2020		2021			
		ש"ח		ש"ח			
		2020		2021			
		ש"ח		ש"ח			
		ש"ח		ש"ח			
	אלפי ש"ח						
	יתרה לתחילת השנה	634,696	562,010	767,664	769,365	1,402,360	1,331,375
	עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח	393,480	573,854	397,597	442,669	791,077	1,016,524
	שינוי בעלות התביעות המצטברות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח	(28,328)	(33,715)	(37,028)	(20,147)	(65,356)	(53,863)
	סך השינוי בעלות התביעות המצטברת	365,152	540,139	360,569	422,522	725,721	962,661
	תשלומים לשיוב תביעות במהלך השנה:						
	בגין אירועים של שנת הדוח	(266,925)	(371,846)	(204,274)	(184,148)	(471,199)	(555,994)
	בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח	(168,211)	(106,896)	(180,874)	(133,355)	(349,085)	(240,251)
	סך תשלומים	(435,136)	(478,742)	(385,148)	(317,503)	(820,284)	(796,245)
	שינוי בהפרשה לפרמיה שטרם הורווחה, נטו מהוצאות רכישה נדחות	7,890	76,413	26,280	(1,229)	34,170	75,184
	שינוי בהפרשה לפרמיה בחסר	(10,592)	23,331	-	8,998	(10,592)	32,329
	יתרה לסוף השנה	562,010	723,151	769,365	882,153	1,331,375	1,605,304

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות בתוספת הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.
2. עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח כוללת את יתרת תביעות תלויות לסוף שנת הדוח בתוספת סך תשלומי התביעות בתקופת הדוח לרבות הוצאות ישירות ועקיפות לשיוב תביעות.
3. תשלומים לשיוב תביעות במהלך השנה כוללים תשלומים בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח ובתוספת השינוי ביתרת תביעות תלויות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח.
4. התשלומים לשיוב תביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישובן (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות הנזק.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ד1. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ברוטו, בענפים רכב חובה וחבויות בישראל וענפים המוערכים על בסיס שנות חיתום ליום 31 בדצמבר 2021

סך הנל	שנת חיתום									
	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
	5,184	4,099	5,132	5,088	6,062	3,763	2,259	4,411	4,478	5,490
		35,217	37,047	45,191	42,424	38,630	34,519	42,480	45,374	54,458
			130,306	118,984	129,889	126,038	121,069	135,798	142,683	159,720
				217,832	226,849	220,456	221,617	244,292	275,102	278,868
					307,154	291,948	300,036	351,136	395,454	421,027
						358,565	362,335	435,715	530,247	573,127
							430,073	529,171	625,605	688,583
								897,136	690,287	776,879
									751,713	858,638
										908,860
	1,069,027	910,829	727,142	692,191	654,938	661,398	684,004	801,205	903,136	986,040
		938,869	738,521	720,870	678,232	648,642	692,957	827,994	887,559	1,047,335
			778,852	774,174	720,816	671,339	658,037	818,185	883,951	1,059,421
			808,409		765,149	702,799	686,598	813,619	848,086	980,467
				741,863	704,028	704,028	692,221	840,603	906,814	1,030,337
					693,967		660,634	1,026,718	926,297	1,109,866
							664,510	1,093,384	927,786	1,099,998
								1,616,912	948,671	1,090,894
									984,679	1,080,758
										1,086,494
(1,291,641)	-	(28,040)	(51,710)	(116,218)	(86,925)	(32,569)	19,494	(788,918)	(100,728)	(106,027)
(18.39%)		(3.08%)	(7.11%)	(16.79%)	(13.27%)	(4.92%)	2.85%	(95.28%)	(11.40%)	(10.81%)
9,383,582	1,069,027	938,869	778,852	808,409	741,863	693,967	664,510	1,616,912	984,679	1,086,494
4,042,040	5,184	35,217	130,306	217,832	307,154	358,565	430,073	897,136	751,713	908,860
5,341,542	1,063,843	903,652	648,546	590,577	434,709	335,402	234,437	719,776	232,966	177,634
389,475										
5,731,017										

תביעות תלויות בגין חוזי ביטוח בענפי ביטוח חובה וחבויות בישראל בניכוי הוצאות רכישה נדחות 2021

- הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת התפתחות על בסיס ערכים ריאליים.
- אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.
- הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.
- החוסר נובע בעיקרו מהתפתחות תביעות בענף אחריות מנהלים הממובה בעיקרו בביטוח משנה

הערות: רמת המובהקות של המודלים האקטואריים גדולה יותר כאשר בוחרים את התפתחות התביעות ברמת סך שנות החיתום. לכן נכון יותר לבחון את התפתחות הערכות החברה ברמת סך שנות החיתום ולא לכל שנת חיתום בנפרד

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

27. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בענף רכב חובה וחבויות בישראל וענפים המעורבים על בסיס שנות חיתום ליום 31 בדצמבר 2021

סר הכיל	שנת חיתום									
	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
באלפי שקלים מותאמים למדד נומבר, 2021 ⁽¹⁾										
תרביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה	3,672	3,317	2,613	3,057	5,131	3,761	2,254	4,411	4,467	5,402
לאחר שנה ראשונה	23,837	19,984	23,913	29,493	38,185	33,923	38,338	44,529	50,414	50,414
לאחר שנתיים		60,916	58,359	82,765	123,567	115,965	125,584	134,382	146,219	146,219
לאחר ארבע שנים			108,779	143,802	210,119	215,295	232,182	259,521	252,546	252,546
לאחר חמש שנים				194,640	279,413	343,239	292,010	331,667	370,092	362,455
לאחר שש שנים						352,002	411,095	476,240	501,359	501,359
לאחר שבע שנים						409,185	465,988	547,914	602,702	602,702
לאחר שמונה שנים							573,990	605,713	672,675	672,675
לאחר תשע שנים								660,619	739,995	739,995
לאחר עשר שנים									772,370	772,370
אומדן תרביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) בסוף השנה	578,572	471,696	349,451	350,948	375,810	596,738	597,367	693,140	772,381	836,008
לאחר שנה ראשונה ⁽²⁾	479,670	337,263	354,620	404,245	556,407	603,424	683,424	764,703	818,979	818,979
לאחר שנתיים		344,249	361,376	428,052	577,527	570,991	678,597	769,784	828,496	828,496
לאחר ארבע שנים			361,588	443,105	605,643	586,353	672,821	732,672	802,293	802,293
לאחר חמש שנים				421,171	618,628	597,403	687,214	797,210	799,273	799,273
לאחר שש שנים					599,868	596,946	690,118	787,431	887,474	887,474
לאחר שבע שנים						588,424	719,909	783,311	893,107	893,107
לאחר שמונה שנים							730,836	797,942	891,416	891,416
לאחר תשע שנים								800,287	890,520	890,520
לאחר עשר שנים									881,183	881,183
עודף (חסור) ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה ⁽³⁾	(209,765)	(7,974)	5,202	(10,640)	(45,361)	(3,130)	8,943	(47,412)	(30,503)	(78,890)
שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים	(4.20%)	(1.69%)	1.49%	(3.03%)	(12.07%)	(0.52%)	1.50%	(6.94%)	(3.96%)	(9.83%)
עלות תרביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר, 2021	5,785,848	4,79,670	344,249	361,588	421,171	599,868	588,424	730,836	800,287	881,183
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר, 2021	3,151,247	3,672	23,837	60,916	108,779	194,640	343,239	409,185	573,990	660,619
יתרת התרביעות התלויות	2,634,601	574,900	455,833	283,333	252,809	226,531	256,629	156,846	139,668	108,813
תרביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת חיתום 2011	272,569	-	-	-	-	-	-	-	-	-
סך הכל התחייבות בשייר עצמי בגין חוזי ביטוח בענפי רכב חובה וחבויות בניכוי הוצאות רכישה נדחות 2021	2,907,170	-	-	-	-	-	-	-	-	-

- הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.
  - אומדן התרביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.
  - הפער בין הערכת התרביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה להערכת התרביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.
- הערך: תמת המעורבות של המודלים האקטואריים גדולה יותר כאשר בוטחים את התפתחות התביעות ברמת סך שנות החיתום, לכן נכון יותר לבחון את התפתחות הערכות החברה ברמת סך שנות החיתום ולא לכל שנת חיתום בנפרד.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלילים במגזר ביטוח כללי (המשך)
 בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדרחות, ברוטו, בענף רכב חובה
 ליום 31 בדצמבר 2021
 שנת חיתום

סך הכל	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	
	3,435	1,550	3,691	2,827	1,960	1,542	1,508	1,705	3,348	3,013	באלפי שקלים מותאמים למדד נובמבר, 2021 ⁽¹⁾
		24,748	24,883	25,664	28,069	25,326	24,525	25,670	34,470	35,713	תרביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה
			102,683	82,653	100,108	86,910	87,192	87,532	94,504	110,395	לאחר שנה ראשונה
				156,338	173,199	149,091	159,091	164,476	184,852	177,904	לאחר שלוש שנים
					232,235	192,290	213,032	237,866	260,229	246,665	לאחר ארבע שנים
						237,437	253,457	296,723	329,289	347,525	לאחר חמש שנים
							302,179	327,195	377,230	422,169	לאחר שש שנים
								411,763	405,140	480,598	לאחר שבע שנים
									442,006	506,573	לאחר תשע שנים
										525,793	לאחר עשר שנים
											אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) ⁽²⁾
											בסוף השנה
	677,127	510,177	451,756	406,451	398,327	412,101	410,001	487,187	529,931	551,433	לאחר שנה ראשונה ⁽²⁾
		566,730	432,468	419,799	405,390	381,939	413,873	491,214	520,771	543,084	לאחר שנתיים
			473,776	457,091	453,244	393,076	405,683	473,382	528,998	556,139	לאחר שלוש שנים
				469,458	481,452	408,999	437,210	471,854	494,387	522,213	לאחר ארבע שנים
					464,961	406,509	446,173	477,709	545,483	566,666	לאחר חמש שנים
						396,623	435,511	475,218	525,044	587,113	לאחר שש שנים
							439,992	484,924	499,739	575,113	לאחר שבע שנים
								503,619	568,640	565,371	לאחר שמונה שנים
									499,194	564,880	לאחר תשע שנים
											לאחר עשר שנים
	(245,748)	(56,553)	(22,020)	(63,007)	(66,634)	15,478	(29,991)	(10,158)	29,804	(42,667)	עודף (חסר) ביחס לשנה הראשונה שלא נוללת צבירה ⁽³⁾
	(5.95%)	(11.08%)	(4.87%)	(15.50%)	(16.73%)	3.76%	(7.31%)	(2.07%)	5.63%	(8.17%)	שעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא נוללת צבירה, באחוזים
	5,054,113	677,127	566,730	473,776	469,458	464,961	396,623	501,372	499,194	564,880	עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר, 2021
	2,438,617	3,435	24,748	102,683	156,338	232,235	237,437	302,179	411,763	442,006	תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר, 2021
	2,615,496	673,692	541,982	371,093	313,120	232,726	159,186	137,813	89,609	57,188	סך ההתחייבויות ליום 31 בדצמבר 2021
	120,526										תביעות תלויים בגין שנים עד ומולל שנת חיתום 2011
	2,736,022										סך הכל התחייבות ברוטו בגין חוזי ביטוח בענף רכב חובה, בניכוי הוצאות רכישה נדרחות ליום 31 בדצמבר, 2021

(1) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.
 (2) אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדרחות.
 (3) הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא נוללת את הצבירה להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.
 הערה: רמת המובהקות של המודלים האקטואריים גדולה יותר כאשר בחנים את התפתחות התביעות ברמת סך שנות החיתום, לכן נכון יותר לבחון את התפתחות הערכות החברה ברמת סך שנות החיתום ולא לכל שנת חיתום בנפרד.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

4. דריקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בעקף רכב חובה ליום 31 בדצמבר 2021

סך הכל	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2021, נובמבר ⁽¹⁾	
					שנת חיתום							
	2,001	914	1,271	1,135	1,040	1,542	1,508	1,705	3,348	3,013	התביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה	
		13,734	8,835	9,985	15,291	25,326	24,525	25,670	34,470	35,713	לאחר שנה ראשונה	
			34,839	31,078	53,364	86,910	87,192	87,532	94,504	110,395	לאחר שנתיים	
				58,171	91,736	149,091	158,150	164,476	181,363	177,904	לאחר ארבע שנים	
					123,286	192,290	212,091	237,866	255,104	246,665	לאחר חמש שנים	
						236,383	250,514	296,544	322,277	346,010	לאחר שש שנים	
							289,237	327,014	370,149	409,427	לאחר שבע שנים	
								409,803	396,645	459,287	לאחר שמונה שנים	
									432,599	485,178	לאחר תשע שנים	
										499,724	לאחר עשר שנים	
											אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבורה)	
											בסוף השנה	
	356,251	268,998	158,968	166,381	203,448	403,390	401,256	475,000	516,659	538,575	לאחר שנה ראשונה ⁽²⁾	
		286,321	135,644	151,489	212,935	370,501	402,881	471,101	507,193	522,118	לאחר שנתיים	
			140,477	159,548	234,748	373,878	376,995	461,564	517,826	535,154	לאחר שלוש שנים	
				157,090	244,485	391,800	395,313	458,504	482,195	511,943	לאחר ארבע שנים	
					231,341	393,289	402,495	471,122	530,681	495,036	לאחר חמש שנים	
						382,884	398,431	470,349	508,811	556,248	לאחר שש שנים	
							400,084	481,015	486,029	543,695	לאחר שבע שנים	
								497,736	490,229	539,173	לאחר שמונה שנים	
									485,361	532,067	לאחר תשע שנים	
										530,941	לאחר עשר שנים	
	(8,924)	(17,323)	18,491	9,291	(27,893)	20,506	1,172	(26,635)	32,465	(18,998) ⁽³⁾	עודף (חסר) ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה	
	(0.29%)	(6.44%)	11.63%	5.58%	(13.71%)	5.08%	0.29%	(5.65%)	6.27%	(3.71%)	שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים	
	3,468,486	356,251	286,321	140,477	157,090	231,341	382,884	400,084	497,736	485,361	עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר, 2021	
	2,099,777	2,001	13,734	34,839	58,171	123,286	236,383	289,237	409,803	432,599	תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר, 2021	
	1,368,709	354,250	272,587	105,638	98,919	108,055	146,501	110,847	87,933	52,762	סך ההתחייבויות ליום 31 בדצמבר 2020	
	95,583									31,217	תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת חיתום 2011	
	1,464,292										סך הכל התחייבות בריטו בגין חוזי ביטוח בעפ"י רכב חובה, בניכוי הוצאות רכישה נדחות ליום 31 בדצמבר, 2021	

(1) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

(2) אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.

(3) הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה להערכת התביעות המצטברות נטו לתאריך הדוח.

הערה: רמת המובהקות של המודלים האקטואריים גדולה יותר כאשר בוטחים את התפתחות התביעות ברמת סף שנות החיתום. לכן נכון יותר לבחון את התפתחות הערכות החברה ברמת סף שנות החיתום ולא לכל שנת חיתום בנפרד.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

57. הרכב רווח (הפסד) כולל בענף ביטוח רכב חובה (באלפי ש"ח)

שנת הדיווח	הפסד כולל בגין שנת		רווח (הפסד) כולל בגין	
	חיתום שוטפת	חיתום קודמות	שנת חיתום קודמות	חיתום שוטפת
	בשייר		ברוטו	
2021	(173,740)	(63,284)	(69,740)	39,018
2020	(58,932)	(10,787)	2,987	44,523
2019	(67,336)	(6,820)	52,188	96,613

67. נתונים בדבר שנות חיתום 2015-2021 בענף רכב חובה (באלפי ש"ח)

שנת החיתום	שנות חיתום					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
2021	598,175	443,242	477,183	464,991	460,198	537,786
2020	(63,284)	25,226	22,130	26,940	11,557	(20,759)
2019	10,666	59,317	29,585	21,884	13,031	19,544

77. הרכב הרווח (הפסד) כולל בשייר בענף ביטוח סיכוני סחר חוץ (באלפי ש"ח)

שנת הדיווח	רווח (הפסד) כולל בגין השנים הפתוחות		התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים קודמות	
	רווח (הפסד) כולל בגין השנים הפתוחות	רווח (הפסד) כולל בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנת הדוח	התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים קודמות	פעילות שלא נכללת בחישוב העתודות
2021	-	6,074	30	(1,084)
2020	-	8,394	(499)	7,593
2019	-	8,396	101	(963)

87. הרכב רווח (הפסד) כולל בענפי ביטוח חבויות אחרות (באלפי ש"ח)

שנת הדיווח	הפסד כולל בגין שנת		רווח (הפסד) כולל בגין	
	חיתום שוטפת	חיתום קודמות	שנות חיתום קודמות	חיתום שוטפת
	בשייר		ברוטו	
2021	(19,263)	(63,088)	(466,181)*	114,953
2020	(110,535)	(77,241)	72,564	(36,915)
2019	(60,340)	(59,690)	(125,380)	29,243

* נובע בעיקרו מהתפתחות תביעות בענף אחריות מנהלים המגובה בעיקרו בביטוח משנה.

97. נתונים בדבר שנות חיתום 2015-2020 בענף ביטוח חבויות אחרות

שנת החיתום	שנות חיתום					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
2021	468,280	311,012	308,944	336,109	337,319	418,569
2020	(63,088)	(55,813)	(37,599)	(50,638)	(61,860)	(62,682)
2019	9,298	34,171	28,815	26,138	19,500	2,422

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ה.1. בדיקת התפתחות הערכת התביעות התלויות ברוטו בענפי רכוש ואחרים

ליום 31 בדצמבר 2021

שנת חק

סר הכל	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	
	518,959	444,108	470,565	455,698	513,421	489,217	614,576	575,634	866,705	709,894	תביעות שולמו (מצטבר) בסוף השנה
		655,861	752,249	764,545	838,134	822,326	1,055,843	684,963	1,287,966	1,124,697	לאחר שנה ראשונה
			784,636	828,355	883,037	895,402	1,115,488	747,701	1,327,321	1,173,619	לאחר שלוש שנים
				846,162	891,251	924,636	1,154,956	785,465	1,393,715	1,194,136	לאחר ארבע שנים
					892,789	930,682	1,171,103	802,490	1,393,715	1,217,291	לאחר חמש שנים
						934,740	1,177,602	818,788	1,417,684	1,229,889	לאחר שש שנים
							1,181,067	827,883	1,425,031	1,241,446	לאחר שבע שנים
								831,908	1,427,759	1,247,902	לאחר שמונה שנים
									1,422,306	1,251,309	לאחר תשע שנים
										1,253,706	לאחר עשר שנים
	978,794	765,861	841,051	817,655	951,405	889,788	1,180,632	984,805	1,448,769	1,197,122	תביעות מצטברות (כולל תשלומים)
		764,247	884,560	958,774	955,467	971,180	1,241,313	852,135	1,503,748	1,883,547	לאחר שנה ראשונה
			907,916	945,921	940,927	992,475	1,237,287	862,982	1,479,708	1,300,176	לאחר שנתיים
				914,759	915,348	970,387	1,238,021	847,681	1,483,408	1,273,526	לאחר שלוש שנים
					909,397	964,953	1,241,066	843,547	1,465,914	1,273,323	לאחר ארבע שנים
						968,835	1,239,525	854,741	1,466,484	1,274,425	לאחר חמש שנים
							1,234,348	845,768	1,454,929	1,268,712	לאחר שש שנים
								844,022	1,447,551	1,270,026	לאחר שבע שנים
									1,438,096	1,267,635	לאחר שמונה שנים
										1,266,966	לאחר תשע שנים
											לאחר עשר שנים
	10,227,381	978,794	764,247	907,916	914,759	909,397	968,835	1,234,348	844,022	1,438,096	אומדן עלות תביעות מצטברות ליום 31 בדצמבר, 2021
	9,322,134	518,959	655,861	784,636	846,162	892,789	934,740	1,181,067	831,908	1,422,306	תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2021
	905,247	459,835	108,386	123,280	68,597	16,608	34,095	53,281	12,114	15,790	יתרת התביעות התלויות
	45,375										תביעות תלויות בגין שנים עד ומול שנת חק 2011
	950,622										סך כל התביעות התלויות בענפי רכוש ואחרים ליום 31 בדצמבר 2021

(1) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה בכדי לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

ביאור 19: התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ה2. בדיקת התפתחות הערכת התביעות התלויות בשייר בענפי רכוש ואחרים

ליום 31 בדצמבר 2021

שנת דנק

סך הכל	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
	334,812	236,140	352,474	360,152	378,218	384,110	489,251	475,165	545,669	557,399
		339,266	494,697	522,450	560,750	603,142	706,985	493,530	754,686	855,911
			513,025	542,257	589,547	643,179	753,511	541,017	763,823	892,872
				543,265	596,503	659,639	775,365	571,725	811,531	906,867
				598,915		666,657	791,707	587,079	808,345	924,513
						671,472	800,497	599,079	822,994	937,096
							811,190	609,195	831,155	947,985
								613,472	834,077	954,624
									833,706	958,094
										960,304
	536,803	364,367	512,677	546,466	594,012	658,898	759,191	769,133	831,361	886,004
		377,674	535,958	566,402	610,198	670,391	821,188	602,912	875,864	1,407,899
			546,215	569,881	614,274	694,925	821,324	618,145	850,312	978,277
				552,363	605,557	690,972	823,723	616,786	871,692	961,688
					606,720	695,510	831,557	615,480	857,632	972,621
						699,953	832,180	628,479	856,193	972,578
							829,939	625,330	851,424	967,501
								624,885	846,488	969,729
									843,164	968,187
										967,928
	6,585,644	536,803	377,674	546,215	552,363	606,720	699,953	829,939	624,885	843,164
		6,219,428	334,812	339,266	513,025	543,265	598,915	671,472	811,190	811,190
										613,472
										833,706
										960,304
	366,216	201,991	38,407	33,190	9,098	7,805	28,480	18,750	11,412	9,458
										7,624
	29,297									
	395,513									

יתרת התביעות התלויות

תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת דנק 2011

סך כל התביעות התלויות בענפי רכוש ואחרים ליום 31 בדצמבר 2021

הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה בכדי לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים. (1)

ביאור 20: נתונים נוספים אודות מגזר חיסכון ארוך טווח
 פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות
 ליום 31 בדצמבר 2021

סך הכל	פוליסות מרכיב ללא מרכיב חיסכון		פוליסות המוללות מרכיב חיסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה		פוליסות המוללות מרכיב חיסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה		עד שנת 1990 ⁽¹⁾	עד שנת 2003	עד שנת 2004	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי
	סיכון הנמכר כפוליסה בודדת	סיכון הנמכר כפוליסה בודדת	מסגרת 2004	מסגרת 2004	מסגרת 2003	מסגרת 2003							
1,132,372	-	-	1,132,372	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42,723,281	-	-	-	-	32,195,178	10,528,103	-	-	-	-	-	-	-
31,214,674	-	-	25,201,048	255	6,013,371	-	-	-	-	-	-	-	-
9,945,514	-	-	590,775	-	4,256,159	5,098,580	-	-	-	-	-	-	-
11,339,461	-	-	2,473,718	728	7,207,277	1,657,738	-	-	-	-	-	-	-
3,375,407	-	-	18,154	-	1,870,856	1,486,397	-	-	-	-	-	-	-
2,767,122	-	-	952,920	-	718,227	102,923	-	-	-	-	-	-	-
102,497,831	237,185	755,867	30,368,987	983	52,261,068	18,873,741	-	-	-	-	-	-	-
9,870,409	-	-	9,870,167	242	-	-	-	-	-	-	-	-	-
112,368,240	237,185	755,867	40,239,154	1,225	52,261,068	18,873,741	-	-	-	-	-	-	-
2,399,403													
114,767,643													
20,036,358	235,941	472,326	467,562	1,225	287,107	18,572,197							
92,331,882	1,244	283,541	39,771,592	-	51,973,961	301,544							
112,368,240	237,185	755,867	40,239,154	1,225	52,261,068	18,873,741							
2,399,403													
114,767,643													

(1) המוצגים שהנוספקן עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטוחי תשואה והם ממונים בעיקרם באגרות חוב מיעודות.
 התחייבות הפוליסות לגמלאות הכלולה בטבלה לעיל הינה בגין מרכיב גמלה נדחית. סכום נוסף בגין הצבירה הקיימת בגמלה 2,119 מיליוני ש"ח, ייקרף לרווח והפסד לאורך חיי הפוליסה הנותרים עד גיל הפרישה. לפירוט נוסף ראה ביאור 38(ה)1(א)3.
 (2) המוצגים שהנוספקן עד לשנת 2003 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטוחי תשואה והם ממונים בעיקרם באגרות חוב מיעודות.
 (3) המוצגים שהנוספקן עד לשנת 2004 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטוחי תשואה והם ממונים בעיקרם באגרות חוב מיעודות.
 (4) המוצגים שהנוספקן עד לשנת 2003 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטוחי תשואה והם ממונים בעיקרם באגרות חוב מיעודות.
 (5) המוצגים שהנוספקן עד לשנת 2004 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטוחי תשואה והם ממונים בעיקרם באגרות חוב מיעודות.

ביאור 20: נתונים נוספים אודות מגזר חיסכון ארוך טווח (המשך)

א. פירוט ההתייבויות בגין חוץ ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020

סך הכל	פוליסות מנוהלות מרכיב חיסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				עד שנת 1990 ⁽¹⁾	עד שנת 2003	שיאיו תלוי תשואה	תלוי תשואה	פוליסות ללא מרכיב חיסכון		סך הכל
	סיומן הנמכר כפוליסה בודדת		2004 משנת						קבוצתי	פרט	
	באלפי ש"ח	באלפי ש"ח									
906,278	-	-	906,278	-	-	-	-	-	-	906,278	
38,869,279	-	-	-	-	28,502,659	-	-	-	10,366,620	38,869,279	
27,153,282	-	-	21,780,533	6,630	5,366,119	-	-	-	-	27,153,282	
8,326,721	-	-	465,252	-	3,333,706	-	-	-	4,527,763	8,326,721	
10,896,969	-	-	2,218,207	-	6,916,786	-	-	-	1,761,976	10,896,969	
3,145,666	-	-	16,669	-	1,571,228	-	-	-	1,557,769	3,145,666	
2,523,906	246,856	680,113	794,036	722	672,768	-	-	-	129,411	2,523,906	
91,822,101	246,856	680,113	26,180,975	7,352	46,363,266	-	-	-	18,343,539	91,822,101	
3,942,849	-	-	3,940,237	2,612	-	-	-	-	-	3,942,849	
95,764,950	246,856	680,113	30,121,212	9,964	46,363,266	-	-	-	18,343,539	95,764,950	
2,372,148	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,372,148	
98,137,098	-	-	-	-	-	-	-	-	-	98,137,098	
19,450,556	245,301	435,206	425,104	9,430	289,535	-	-	-	18,045,980	19,450,556	
76,314,394	1,555	244,907	29,696,108	534	46,073,731	-	-	-	297,559	76,314,394	
95,764,950	246,856	680,113	30,121,212	9,964	46,363,266	-	-	-	18,343,539	95,764,950	
2,372,148	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,372,148	
98,137,098	-	-	-	-	-	-	-	-	-	98,137,098	

1. לפי חשיפה ביטוחית
 התייבויות בגין חוץ ביטוח
 קצבה ללא מקדמים מובטחים
 קצבה עם מקדמים מובטחים
 עד חודש מאי 2001
 מחודש יוני 2001
 קצבה בתשלום
 חוץ (ללא אופציה לקצבה)
 עתודה משלילת לגמלאות⁽²⁾
 מרכיב סיכון אחרים

2. לפי חשיפה פיננסית
 שאינו תלוי תשואה
 תלוי תשואה

3. התחייבות בגין חברות מנהלות של גמל שאוחדו⁽³⁾
 סך הכל
 התחייבות מביטוחות תשואה בגין חברות מנהלות של גמל שאוחדו⁽³⁾
 גמל שאוחדו⁽³⁾
 סך הכל
 סך הכל
 המוצרים שהנופקו עד לשנת 1990 (לרבות המדלות בגינם) היו בעקרום מבטוחי תשואה והם ממוגנים בעקרום באגרות חוב מועדות.
 העתודה המשלילת לגמלאות הכלולה בטבלה לעיל הינה בגין מרכיב גמלה נדחית. סכום נוסף בגין הצברה הקיימת במרבו 1,939 מיליוני ש"ח, ייקרף לרווח והפסד לאורך חיי הפוליסה הנותרים עד גיל הפרישה. לפירוט נוסף ראה ביאור 38(ה)(א)/(א3).

3. למידע בדבר החשיפה הפיננסית בגין קופת גמל בר אר קרן גמולים, שהחברה ערבה לתשואה מינימלית לעמיתיה, ראה ביאור 38(ד)(א)(ג).

ביאור 20: נתונים נוספים אודות מגזר חיסכון ארוך טווח (המשך)

פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות
לשנה הסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה	מספר פוליסות מרכיב חיסכון		מטות		ערך שנת 2003	ערך שנת 1990 ⁽¹⁾	ערך שנת 2003	תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סך הכל
	מטות	מספר	מטות	מספר								
פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה	מטות	מספר	מטות	מספר	ערך שנת 2003	ערך שנת 1990 ⁽¹⁾	ערך שנת 2003	תשואה	תלוי תשואה	פרט	קבוצתי	סך הכל
מטות/מערוב	17,901	11,422	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29,323
מרכיב החיסכון	130,366	1,392,692	(642)	(642)	1,392,692	130,366	1,392,692	(642)	3,528,726	-	-	5,051,142
אחר	18,271	203,059	(5)	(5)	203,059	18,271	203,059	(5)	324,008	699,893	61,375	1,306,601
סך הכל	166,538	1,607,173	(647)	(647)	1,607,173	166,538	1,607,173	(647)	3,852,734	699,893	61,375	6,387,066
תקבולים בגין חוזי השקעה שנקפפו ישירות לעתודות ביטוח ⁽²⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	6,030,006	-	-	6,030,006
מרווח פינינס כולל דמי ניהול ⁽³⁾	440,671	942,660	2,700	2,700	942,660	440,671	942,660	2,700	313,276	-	-	1,699,307
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו	1,329,516	8,708,602	(5,662)	(5,662)	8,708,602	1,329,516	8,708,602	(5,662)	6,904,765	423,975	64,711	17,425,907
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה ⁽⁴⁾	-	-	(2,371)	(2,371)	-	-	-	(2,371)	707,409	-	-	705,038
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים	329,794	796,738	7,491	7,491	796,738	329,794	796,738	7,491	(186,649)	6,802	6,802	940,088
רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים	117,878	13,364	38	38	13,364	117,878	13,364	38	14,062	14,154	7,210	166,706
סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים	447,672	810,102	7,529	7,529	810,102	447,672	810,102	7,529	(172,587)	66	14,012	1,106,794
רווח מפנסיה וגמל	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	27,861
רווח כולל אחר מפנסיה וגמל	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,174
סך כל הרווח הכולל מפנסיה וגמל	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36,035
סך כל הרווח מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	967,949
סך כל הרווח הכולל מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	7	338	-	-	338	7	338	-	268,341	116,136	-	1,142,829
פרמיה משוננת בגין חוזי חדש	388	4,412	-	-	4,412	388	4,412	-	1,210,810	-	-	1,215,610
פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח	-	-	-	-	-	-	-	-	5,993,133	-	-	5,993,133
פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה	-	-	-	-	-	-	-	-	957,428	-	-	957,428
העברת לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ⁽⁵⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	1,348,006	-	-	1,348,006
העברת מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ⁽⁵⁾	41,075	586,304	-	-	586,304	41,075	586,304	-	1,348,006	-	-	1,975,385

1. המוצגים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות מגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם ממונים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.
2. לא כולל פרמיות בגין חוזי השקעה בקופת גמל מאוחדת (בר א') בסך של 2,425 אלפי ש"ח.
3. המרווח הפינינס כולל רווחים (הפסדים) מהשקעות שנקפפו לרווח כולל אחר, אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפי ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות. המרווח הפינינס כולל רווחים (הפסדים) מהשקעות שנקפפו לרווח כולל אחר, אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפי ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות. לשנה הקבוצת הביטוח השונות. בחוזים תלוי תשואה, המרווח הפינינס הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים על בסיס הקטנת הזליפה לחיסכון במערכות החברה.
4. השורה "תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה" כוללת רק את סכום הרווחים מהשקעות בגין חוזי השקעה.
5. לא כולל ניוד פנימי.

ביאור 20: נתונים נוספים אודות מגזר חיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליטות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020

פוליטות הכוללות מרכיב חיסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליטה	מגזר 2004		שאינו תלוי		עד שנת 2003	עד שנת 1990 ⁽¹⁾	עד שנת 2003	עד שנת 1990 ⁽¹⁾	עד שנת 2003	עד שנת 1990 ⁽¹⁾
	פוליטות ללא מרכיב חיסכון	סיכון הנמכר כפוליטה בודדת	פלט	קבוצתי						
סך הכל	סך הכל	קבוצתי	פלט	תלוי תשואה	תשואה	תשואה	עד שנת 2003	עד שנת 1990⁽¹⁾	עד שנת 2003	עד שנת 1990⁽¹⁾
31,438	-	-	-	-	-	-	13,995	17,443	17,443	-
4,412,110	-	-	2,934,263	231	1,345,263	132,353	132,353	132,353	132,353	231
1,287,602	68,793	644,906	327,872	116	220,685	25,230	25,230	25,230	25,230	116
5,731,150	68,793	644,906	3,262,135	347	1,579,943	175,026	175,026	175,026	175,026	347
1,584,017	-	-	1,584,017	-	-	-	-	-	-	-
981,051	-	-	257,155	(343)	524,728	199,511	199,511	199,511	199,511	(343)
9,601,852	53,736	363,848	4,355,948	348	4,231,139	596,833	596,833	596,833	596,833	348
157,974	-	-	157,919	55	-	-	-	-	-	55
269,711	(8,159)	(51,958)	(176,015)	(230)	184,848	321,225	321,225	321,225	321,225	(230)
96,136	4,306	7,998	7,661	23	7,878	68,270	68,270	68,270	68,270	23
365,847	(3,853)	(43,960)	(168,354)	(207)	192,726	389,495	389,495	389,495	389,495	(207)
2,444	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1,532	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3,976	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
272,155	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
369,823	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
272,594	-	113,003	159,044	-	528	19	19	19	19	-
634,422	-	-	631,109	-	3,291	22	22	22	22	-
1,539,927	-	-	1,539,927	-	-	-	-	-	-	-
240,448	-	-	240,448	-	-	-	-	-	-	-
1,401,796	-	-	922,887	-	428,466	50,443	50,443	50,443	50,443	-

- המוצרים שהונופקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מוגבלים בעיקרם באגרות חוב מיעודות.
- לא נולד פרמיום בגין חוזה השקעה בקופת גמל מאוחדת (בר א') בסך של 2,018 אלפי ש"ח.
- המרווח הפיננסי כולל רווחים (הפסדים) מהשקעות שחקפו לרווח כולל אחר. אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות. המרווח הפיננסי בפוליטות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לשנת הדוח בניכוי מפלגה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהיא מופלג בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות. בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתייכים על בסיס הקטנת החזיפה לחיסכון במערמכות החברה.
- השורה "תשלומים ושינוי בהתייבויות בגין חוזה השקעה" כוללת רק את סכום הרווחים מההשקעות בגין חוזה השקעה.
- לא נולד ניז'וד פנימי.

ביאור 20: נתונים נוספים אודות מגזר חיסכון ארוך טווח (המשך)

ג. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)
 לשנה הסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019

פוליסות הכוללות מרכיב חיסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה	מטרת 2004		שאינו תלוי	עד שנת 2003	עד שנת 1990 ⁽¹⁾	עד שנת 2003	עד שנת 1990 ⁽¹⁾
	פוליסות ללא מרכיב חיסכון	סיכון הנמכר כפוליסה בודדת					
	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה	תשואה			
באלפי ש"ח	סך הכל						
						פרמיות ברוטו:	
						מטורתי/מעורב	
						מרכיב החיסכון	
						אחר	
						סך הכל	
41,610	-	-	-	-	-	תקבולים בגין חוזי השקעה שנקופו ישירות לעתודות ביטוח ⁽²⁾	
1,185,345	-	-	1,185,345	-	-	מרווח פינינס כולל דמי ניהול ⁽³⁾	
1,281,060	-	-	236,916	1,464	708,942	333,738	
14,138,995	35,339	318,547	5,648,118	(70)	6,990,898	1,146,163	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
217,270	-	-	217,261	9	-	-	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה ⁽⁴⁾
150,121	42,215	8,813	(113,951)	2,104	70,218	140,722	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים
56,488	3,445	4,539	3,892	398	2,443	41,771	רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים
206,609	45,660	13,352	(110,059)	2,502	72,661	182,493	סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים
11,537							רווח מפנסיה וגמל
5,263							רווח כולל אחר מפנסיה וגמל
16,800							סך כל הרווח הכולל מפנסיה וגמל
161,658							סך כל הרווח מביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
223,409							סך כל הרווח הכולל מביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
349,137	-	97,580	250,608	-	922	27	פרמיה משוננת בגין חוזי חדש
702,905	-	-	699,156	-	3,526	223	פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח
1,105,427	-	-	1,105,427	-	-	-	פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה
377,730	-	-	377,730	-	-	-	העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ⁽⁵⁾
961,860	-	-	566,966	-	360,051	34,843	העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ⁽⁵⁾

1. המוצגים פירוט עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם ממונים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.
2. לא כולל פרמיות בגין חוזי השקעה בקופת גמל מאוחדת (בר א') בסך של 2,238 אלפי ש"ח.
3. המרווח הפינינס כולל רווחים (הפסדים) מהשקעות שנקופו לרווח כולל אחר, אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפי ניכוי הוצאות ליניאל ההשקעות. המרווח הפינינס כפוליסות עם תשואה מבטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לישנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המבטחת לשרה כשהוא מוכפל בעתודה המתמזעת לשרה בקצוות הביטוח השונות. בחוזים תלוי תשואה, המרווח הפינינס הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים על בסיס הקטנת הקליפה לייסכון במערכות החברה.
4. השרה "תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה" כוללת רק את סכום הרווחים מהשקעות בגין חוזי השקעה.
5. לא כולל ניוד פנימי.

ביאור 21: נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח

1. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה פיננסית

ליום 31 בדצמבר 2021

סך הכל	מחלות ואשפוז (**)		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
1,141,172	-	-	717	1,140,455	תלוי תשואה
2,747,427	29,646	616,022	528,159	1,573,600	אחר
3,888,599	29,646	616,022	528,876	2,714,055	סך הכל ההתחייבויות ביטוחיות

ליום 31 בדצמבר 2020

סך הכל	מחלות ואשפוז (**)		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
995,436	-	-	975	994,461	תלוי תשואה
2,783,448	14,443	555,278	839,768	1,373,959	אחר
3,778,884	14,443	555,278	840,743	2,368,420	סך הכל ההתחייבויות ביטוחיות

2. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה ביטוחית

ליום 31 בדצמבר 2021

סך הכל	מחלות ואשפוז (**)		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
721,723	-	47,085 (*)	433,173	241,465	עתודה לתביעות בתשלום
3,166,876	29,646	568,937 (*)	95,703	2,472,590	מרכיבי סיכון אחרים
3,888,599	29,646	616,022	528,876	2,714,055	סך הכל ההתחייבויות ביטוחיות

הכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח מחלות ואשפוז לז"א הינו הוצאות רפואיות ולז"ק הינו נסיעות לחו"ל.

ליום 31 בדצמבר 2020

סך הכל	מחלות ואשפוז (**)		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
879,366	-	40,215 (*)	637,601	201,550	עתודה לתביעות בתשלום
2,899,517	14,443	515,063 (*)	203,142	2,166,870	מרכיבי סיכון אחרים
3,778,884	14,443	555,278	840,743	2,368,420	סך הכל ההתחייבויות ביטוחיות

(*) סווג מחדש, ראה ביאור 2(ו).

(**) הכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח מחלות ואשפוז לז"א הינו הוצאות רפואיות ולז"ק הינו נסיעות לחו"ל.

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות

ליום 31 בדצמבר 2021

סך הכל	מחלות ואשפוז		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
1,407,792	46,896 (1)	1,061,510 (1)	34,909	264,477	פרמיות ברוטו
1,049,595	36,181	516,716	68,385	428,313	תשלומים ושינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
178,670	(12,543)	75,533	42,531	73,149	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
13,955	(1,033)	14,892	11	85	רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
192,625	(13,576)	90,425	42,542	73,234	סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
167,024		163,877 (2)		3,147	פרמיה פרט משוננת - חדשה

(1) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 989,240 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 119,166 אלפי ש"ח.

(2) לא כולל בענפים: שיניים, עובדים זרים, נסיעות לחו"ל וישראלים בחו"ל.

ביאור 21: נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020

סך הכל	מחלות ואשפוז		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
1,292,743	15,497 ⁽¹⁾	969,472 ⁽¹⁾	40,522	267,251	פרמיות ברוטו
619,989	4,583	407,063	166,853	41,490	תשלומים ושינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
279,932	(1,783)	83,690	(40,466)	238,491	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
(104,511)	732	(5,035)	(48,414)	(51,794)	רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
175,421	(1,051)	78,655	(88,880)	186,697	סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
198,799		196,683 ⁽²⁾		2,117	פרמיה פרט משוננת - חדשה

(1) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 892,306 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 92,663 אלפי ש"ח.

(2) לא כולל בענפים: שיניים, עובדים זרים, נסיעות לחו"ל וישראלים בחו"ל.

ליום 31 בדצמבר 2019

סך הכל	מחלות ואשפוז		סיעודי		באלפי ש"ח
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
1,329,493	110,918 ⁽¹⁾	873,322 ⁽¹⁾	78,832	266,421	פרמיות ברוטו
1,726,812	48,948	454,596	425,447	797,821	תשלומים ושינויים בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
(526,853)	10,696	14,890	(124,753)	(427,686)	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
74,376	2,800	20,563	29,247	21,766	רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
(452,477)	13,496	35,453	(95,506)	(405,920)	סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
197,414		177,138 ⁽²⁾		20,276	פרמיה פרט משוננת - חדשה

(1) מתוך זה פרמיות פרט בסך של 788,547 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 195,694 אלפי ש"ח.

(2) לא כולל בענפים: שיניים, עובדים זרים, נסיעות לחו"ל וישראלים בחו"ל.

ביאור 22: תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, חוזי השקעה וביטוח בריאות
ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

נכסי ביטוח משנה בביטוח	בריאות	ביטוח בריאות	סך הכל	חוזי השקעה	חוזי ביטוח	באלפי ש"ח
603,797	4,143,495	92,760,571	5,224,752	87,535,819	2020	יתרה ליום 1 בינואר, 2020
9,824	140,472	4,695,598	276,950	4,418,648		ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה ⁽²⁾
-	214,534	6,140,424	1,586,035	4,554,389		גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות ⁽³⁾
-	-	(796,107)	(34,495)	(761,612)		קיטון בגין דמי ניהול מצבירה
-	(1,216)	(5,414,391)	464,322	(5,878,713)		קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה
(4,176)	(21,193)	(102,678)	-	(102,678)		שינויים בגין שינוי בהנחות
(153,448)	(697,208)	853,681	(1,202,567)	2,056,248		שינויים אחרים ⁽⁴⁾
455,997	3,778,884	98,137,098	6,314,997	91,822,101	2020	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2020
18,382	246,576	12,350,850	889,020	11,461,830		ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה ⁽²⁾
-	220,261	11,217,047	6,032,130	5,184,917		גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות ⁽³⁾
-	-	(1,261,421)	(52,806)	(1,208,615)		קיטון בגין דמי ניהול מצבירה
-	(638)	(4,778,508)	(913,529)	(3,864,979)		קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה
(51)	2,827	(16,527)	-	(16,527)		שינויים בגין שינוי בהנחות
(172,798)	(359,310)	(880,896)	-	(880,896)		שינויים אחרים ⁽⁴⁾
301,530	3,888,599	114,767,643	12,269,812	102,497,831	2021	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2021

- * ראה ביאור 38(ה)(ה1)(א), סעיף ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות.
- (1) נגזר מהניסיון שנצבר בדבר עלות ושכיחות התביעות והשפעתן על התוצאות הצפויות.
- (2) סעיף זה כולל ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה בגין היתרה לתחילת השנה, בתוספת ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה בגין הפרמיות לחיסכון בלבד שנרשמו בתקופת הדוח.
- (3) פרמיה זו כוללת את הפרמיה לחיסכון וחלק מהפרמיה במוצרים בעלי פרמיה קבועה בניכוי דמי ניהול הנגבים כשיעור מהפרמיה ואיננה כוללת את כל הפרמיה שנרשמה כהכנסה.
- (4) הסעיף כולל שינויים בעתודה בגין תביעות תלויות, רזרבה לתביעות עתידיות, IBNR, קיצבאות בתשלום וכדומה, על פי ההנחות שהיו בשימוש בסוף השנה הקודמת. בנוסף, הסעיף כולל גם את השפעת הריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה שלא נכללו בסעיף "ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה", כגון: ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה על תשלומי תביעות ועל פרמיות שאינן לחיסכון.

ביאור 23: מיסים על הכנסה

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה

1. כללי

מרבית החברות המאוחדות (חברות ביטוח, חברות לניהול קרנות פנסיה וקופות גמל וחברות אחרות) הן "מוסד כספיי" כהגדרתו בחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975. המס החל על הכנסות של מוסדות כספיים מורכב ממס חברות וממס רווח.

על הכנסות החברה ויתר החברות המוחזקות בישראל, חל מס חברות.

2. הסכמי מס ייחודיים לענף הביטוח

בין התאחדות חברות הביטוח לבין שלטונות המס קיימים הסכמים ענפיים (להלן: "הסכמי המס") המתחדשים ומתעדכנים מדי שנה, המסדירים את הטיפול בסוגיות מס ייחודיות לענף. הסכמי המס מתייחסים בין היתר לנושאים הבאים:

- הוצאות רכישה נדחות (DAC) - הוצאות של חברות ביטוח לרכישת חוזי ביטוח חיים, בגין שנות חיתום עד וכולל 2014, ויתרו בניכוי לצורכי מס בחלקים שווים בפריסה על פני ארבע שנים ובגין שנות חיתום 2015 עד וכולל 2020 על פני עשר שנים. הוצאות כאמור המתייחסות לחוזי ביטוח חיים שבוטלו תותרנה בניכוי בשנת הביטול. הוצאות רכישה של חוזי פנסיה וגמל (כהגדרתן בהסכם) בגין שנות חיתום 2015 עד וכולל 2020 יותרו בניכוי לצורכי מס בחלקים שווים בפריסה על פני 10 שנים או בהתאם לפריסתם בספרים, על פי בחירת החברה. לא תותר הקדמת הוצאה בגין חוזי פנסיה וגמל שבוטלו.
- הוצאות רכישה נדחות בביטוח מפני מחלות ואשפוז מופחתות על פני תקופה של 6 שנים, בדומה לשיעור ההפחתה בספרים.
- ייחוס הוצאות להכנסות מועדפות - להכנסות החייבות בשיעור מס מופחתים ולהכנסות הפטורות ממס המתקבלות בכלל ביטוח (להלן: "הכנסות מועדפות") יתבצע ייחוס הוצאות שמשמעותו הפיכת חלק מההכנסות המועדפות להכנסות חייבות במס מלא, בהתאם לשיעור הייחוס. שיעור הייחוס שנקבע בהסכם תלוי במקור הכספים המניבים את ההכנסות המועדפות.
- אופן מיסוי הכנסות מנכסים המוחזקים כהשקעות חופפות להתחייבויות תלויות תשואה.

ביאור 23: מיסים על הכנסה (המשך)

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה (המשך)

2. הסכמי מס ייחודיים לענף הביטוח (המשך)

ד. הפרשה להוצאות עקיפות ליישוב תביעות - יבוצע תאום חלקי של ההפרשה להוצאות עקיפות ליישוב תביעות בתחום ביטוח כללי ובריאות, בגין כל שנת חיתום החל משנת 2013 עד שנת 2020. הסכום שתואם יוכר לצורכי מס על פני שלוש שנים החל מהשנה העוקבת לשנת התאום.

ה. ההסכם האחרון שנחתם בחודש נובמבר 2020 האריך בשלוש שנים נוספות את תוקפו של ההסכם הקודם המתייחס לשנת המס 2016, כך שיחול גם לגבי שנות המס 2017-2019 למעט בנושאים הבאים:

1. הוסכם אופן ההכרה לצורכי מס בגין הפרשות שביצעו חברות הביטוח בדוחות הכספיים בשנים 2016-2018 בגין יישום המלצות ועדת וינוגרד, ואשר בוטלו, ברובן, בשנת 2019 כדלהלן:

בדוח המס של שנת 2016 יתואם 10% מהקיטון בהפרשה שנרשם בשנת 2019 ("סכום התיאום"). במידה וסכום התיאום עולה על 10% מהגידול בהפרשה בשנת 2016, יתואם בשנת 2016 10% מהגידול בהפרשה בשנת 2016 והיתרה בין סכום התיאום לסכום זה תתואם בשנת 2017 (וביחד עם סכום התיאום להלן: "סכום התיאום המצטבר"). סכום התאום המצטבר יוכר כהוצאה בשנת 2019.

2. הוסכם כי ההפרשה ל-LAT שנזקפה לעודפים, בעקבות יישום למפרע שהוחל בשנת 2020, ואשר מקורה בגין שנת 2019, תיכלל כהכנסה חייבת לצורכי מס כבר בשנת 2019 ויתרת הסכום הנובע בגין השנים עד וכולל 2018 תיכלל כהכנסה חייבת לצורכי מס בשנת 2020.

ו. מיסוי ניירות ערך סחירים ונגזרים - הוסכם כי הכנסות ו/או הוצאות מניירות ערך ידווחו לצורכי מס על בסיס מימוש. למעט החריגים הבאים:

- הפרשי הצמדה, ריבית והפחתת ניכיון בגין אג"ח סחירים ידווחו על בסיס צבירה.
- ירדת ערך שנזקפה לרווח והפסד לא תחשב כהפסד לצרכי מס אלא על בסיס מימוש.
- הכנסות ו/או הוצאות בגין נגזרים על סוגיהם השונים ידווחו על בסיס צבירה.

טרם נחתם הסכם ענפי לשנת המס 2021. ההפרשה למס בדוחות הכספיים לשנת 2021 נערכה בהתאם לעקרונות ההסכם האמור לעיל.

ב. שיעורי המס החלים על חברות הקבוצה

1. המס הסטטוטורי החל על מוסדות כספיים, ובכללם החברה, המהווה את עיקר פעילות הקבוצה, מורכב ממש חברות וממס רווח.
2. שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על מוסדות כספיים, ובכללם החברה הינם:

שיעור מס כולל

שיעור מס חברות	שיעור מס רווח	במוסדות כספיים	באחזים
34.19	17.00	23.00	

המיסים השוטפים לתקופות המדווחות מחושבים בהתאם לשיעורי המס המוצגים בטבלה לעיל.

ג. מרכיבי הוצאות (הכנסות) מיסים על הכנסה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
			הוצאות (הכנסות) מיסים שוטפים
641	236,079	455,094	בגין התקופה השוטפת
(13,726)	(18,503)	(12,445)	התאמות בגין שנים קודמות, נטו
(13,085)	217,576	442,649	
			הוצאות (הכנסות) מיסים נדחים
(39,885)	(51,966)	51,538	יצירה והיפוך של הפרשים זמניים
-	(22,336)	198	התאמות בגין שנים קודמות, נטו
(5,926)	-	-	התאמת יתרות המיסים הנדחים בעקבות שינוי במדיניות
(45,811)	(74,302)	51,736	
(58,896)	143,274	494,385	סך הכל מיסים על הכנסה

ביאור 23: מיסים על הכנסה (המשך)

ד. מרכיבי מיסים על הכנסה בגין מרכיב רווח כולל אחר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2019	2020	2021	באלפי ש"ח
(3,651)	(2,425)	592	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות חוץ
126,539	80,817	164,035	נכסים פיננסיים זמינים למכירה
(4,952)	5,112	1,756	רווחים (הפסדים) אקטואריים מתוכנית הטבה מוגדרת
117,936	83,504	166,383	סך הטבת מס (הוצאות מס) בגין מרכיב רווח כולל אחר

ה. התאמה בין המס התיאורטי על הרווח לפני מיסים על הכנסה לבין הוצאות המיסים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2019	2020	2021	באלפי ש"ח
(185,821)	585,937	1,580,850	רווח (הפסד) לפני מיסים על הכנסה
34.19%	34.19%	34.19%	
(63,529)	200,320	540,461	מס (חיסכון במס) מחושב לפי שיעור המס העיקרי של הקבוצה
			תוספת (חיסכון) בחבות המס בגין:
(1,969)	(2,669)	(8,703)	התאמה בגין שיעור מס נמוך יותר בחברות מוחזקות שאינן חברות ביטוח נטרול מס מחושב בגין חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
1,468	(671)	(8,157)	הפרשים במדידת נכסים והתחייבויות לצרכי מס ולצרכי הדוחות המותאמים
9,824	5,967	9,837	הפרש בגין שיעור המס המשמש לחישוב המיסים הנדחים
(611)	591	(9,499)	הכנסות משכר דירה פטורות ממס רווח
(3,320)	(3,099)	(3,670)	הכנסות פטורות ממס
(13,985)	(18,182)	(20,702)	הוצאות לא מוכרות
20,467	2,435	3,277	הוצאות לא מוכרות בגין תשלום מבוסס מניות (ראה ביאור 40)
(3)	-	5,022	ניצול הפסדים והטבות משנים קודמות בגינם לא נרשמו מיסים נדחים
(419)	-	(1,336)	יצירת מיסים נדחים בגין הפסדים שבגינם לא נרשמו מיסים נדחים בעבר
(5,948)	-	-	הפסדים והטבות לצורכי מס מהתקופה בגינם לא נרשמו מיסים נדחים
559	(580)	102	מיסים בגין שנים קודמות
(13,726)	(40,839)	(12,247)	מיסים בגין דיבידנד מחברות מוחזקות
12,296	-	-	
(58,896)	143,274	494,385	סך הכל מיסים על הכנסה (הטבת מס)
	24.45%	31.27%	שיעור מס אפקטיבי

ביאור 23: מיסים על הכנסה (המשך)

1. נכסי והתחייבויות מיסים נדחים
2. נכסי והתחייבויות מיסים נדחים מיוחסים לפריטים הבאים:

סך הכל	אחרים ⁽¹⁾	חברות מוחזקות	הטבות עובדים	ניכויים והפסדים	הוצאות רכישה	מכשירים פיננסיים	נדל"ן להשקעה	רכוש קבוע	ונכסים בלתי מוחזקים	באלפי ש"ח	
										לדחות	לדחות
(443,776)	67,663	(13)	36,206	110,383	(125,524)	(288,752)	(54,632)	(11,946)	(177,161)	יתרת נכס (התחייבות) מס דוחה ליום 1 בינואר 2020	
74,302	12,862	(4,286)	4,313	12,637	7,595	46,020	(206)	(2,269)	(2,364)	שינויים אשר נקופו לרווח והפסד	
(83,504)	567	-	(5,216)	-	-	(80,872)	2,017	-	-	שינויים אשר נקופו לרווח נולד אחר	
(75,611)	(9,515)	-	1,651	(79,947)	-	-	12,200	-	-	מיון מיסים שוטפים למיסים נדחים	
(528,589)	71,577	(4,299)	36,954	43,073	(117,929)	(323,604)	(40,621)	(14,215)	(179,525)	יתרת נכס (התחייבות) מס דוחה ליום 31 בדצמבר 2020	
(51,736)	(12,666)	(801)	5,692	(4,806)	(12,519)	(4,291)	(23,052)	(3,143)	3,850	שינויים אשר נקופו לרווח והפסד	
(166,383)	(2,790)	-	(1,807)	-	-	(161,331)	(455)	-	-	שינויים אשר נקופו לרווח נולד אחר	
(7,158)	-	-	151	-	-	-	-	-	(7,309)	כניסה לאיחוד (לפריטים נוספים ראה ביאור 42(ג))	
2,032	2,032	-	-	-	-	-	-	-	-	מיון מיסים שוטפים למיסים נדחים	
(751,834)	58,153	(5,100)	40,990	38,267	(130,448)	(489,226)	(64,128)	(17,358)	(182,984)	יתרת נכס (התחייבות) מס דוחה יתרה ליום 31 בדצמבר 2021	

(1) בעיקר נובע מהפרשה לחובות מסופקים.

ליום 31 בדצמבר

באלפי ש"ח	
2020	2021
12,236	14,738
(540,825)	(766,572)
(528,589)	(751,834)

סך הכל

ביאור 23: מסים על הכנסה (המשך)

- ו. נכסי והתחייבויות מיסים נדחים (המשך)
- 3. נכסי מיסים נדחים שלא הוכרו

נכסי מיסים נדחים שלא הוכרו הינם בגין הפריטים הבאים:

ליום 31 בדצמבר		
2020	2021	באלפי ש"ח
81,359	80,414	הפסדים לצורך מס
709,277	708,448	הפסדי הון והפרש ריאלי מניירות ערך סחירים
790,636	788,862	סך הכל

לפי חוקי המס הקיימים בישראל, אין הגבלת זמן, על ניצול הפסדים לצורכי מס ועל ניצול ההפרשים הזמניים הניתנים לניכוי. עם זאת נכסי מיסים נדחים לא הוכרו בגין פריטים אלה, כיוון שאין זה צפוי כי תהיה בעתיד הנראה לעין הכנסה חייבת, שכנגדה ניתן יהיה לנצל את הטבות המס.

ז. שומות מס

שומות מס סופיות:

- א. דוחות המס של חברות הקבוצה עד וכולל שנת המס 2016 נחשבות כשומות סופיות בהתאם להוראות סעיף 145 לפקודת מס הכנסה.
- ב. לחברות להלן שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2017:
  - 1. החברה.
  - 2. כלל חברה לביטוח בע"מ.
  - 3. כלל פנסיה וגמל בע"מ.
  - 4. כלל פקטורינג ומימון בע"מ.
  - 5. כלל ביטוח אשראי בע"מ.

ביאור 24: הטבות לעובדים

הטבות לעובדים כוללות הטבות לאחר סיום העסקה, הטבות בגין פיטורין, הטבות אחרות לטווח ארוך והטבות לטווח קצר וכן תשלומים מבוססי מניות.

לפרטים בדבר הטבות לאנשי מפתח ניהוליים, ראה ביאור 39.

לפרטים בדבר תשלומים מבוססי מניות, ראה ביאור 40.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2020	2021	פירוט	באלפי ש"ח
85,018	85,402		ערך נוכחי של מחויבויות ממומנות
28,461	27,688		ערך נוכחי של מחויבויות בלתי ממומנות
113,479	113,090	א(2)	סך ערך נוכחי של מחויבויות
48,263	52,918	א(2)	שווי הוגן של נכסי התוכניות
65,216	60,172		התחייבות שהוכרה בגין תוכנית הטבה מוגדרת
18,977	20,410	ג	התחייבות שהוכרה בגין הטבות אחרות לטווח ארוך
231,612	240,952		התחייבות בגין הטבות לטווח קצר *
315,805	321,534		סך הטבות לעובדים
			מוצג בסעיפים הבאים:
232,319	241,527		זכאים ויתרות זכות
83,486	80,007		התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו

(* במסגרת ההתחייבויות בגין הטבות לטווח קצר נכללו התחייבויות בגין שכר, חופשה, תגמולים ומענקים שנתיים לעובדים. למידע בדבר סכומים המופקדים בכלל ביטוח, במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה, ראה ביאורים 17 ו-18.

ביאור 24: הטבות לעובדים (המשך)

א. תוכניות הטבה לאחר סיום העסקה - תוכנית הטבה מוגדרת

לקבוצה תוכניות הטבה מוגדרות בגין מופקדים סכומים בקופות גמל, בקרנות פנסיה, בפוליסות ביטוח מתאימות, ובפוליסות ביטוח שהונפקו על ידי כלל ביטוח.

דיני העבודה וחוק פיצויי פיטורין, התשכ"ג-1963 (להלן: "חוק פיצויי פיטורין"), בישראל מחייבים את הקבוצה לשלם פיצויים לעובד בעת פיטורין או פרישה. חישוב התחייבות הקבוצה בשל הטבות לעובדים מתבצע על פי הסכם העסקה בתוקף ומבוסס על משכורת העובד אשר, לדעת ההנהלה, יוצרת את הזכות לקבלת הפיצויים.

לפרטים בדבר הסכם קיבוצי ונספח להסכם, לרבות השלכותיו לנושא תשלום פיצויי פיטורים לעובדים ותוכנית פרישה מרצון ראה סעיף ד' להלן.

1. הרכב נכסי התוכנית

נכסי התוכניות מורכבים כדלקמן:

ליום 31 בדצמבר		באחוזים
2020	2021	
36	31	ביטוחי מנהלים
64	69	קופות גמל וקרנות פנסיה
100	100	

2. התנועה בהתחייבויות (נכסים), נטו בגין תוכניות הטבה מוגדרות ומרכיביהן

נטו שהוכרו בגין תוכנית הטבה מוגדרת		שווי הוגן של נכסי תוכנית		מחויבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת		באלפי ש"ח
2020	2021	2020	2021	2020	2021	
79,223	65,216	(42,887)	(48,263)	122,110	113,479	יתרה ליום 1 בינואר הוצאה/הכנסה שנזקפה לרווח והפסד ⁽¹⁾
11,804	9,796	-	-	11,804	9,796	עלות שירות שוטף
1,578	(894)	(245)	(563)	1,823	(331)	עלות שירותי עבר
1,542	1,685	(773)	(1,100)	2,315	2,785	עלויות/הכנסות ריבית
(250)	(159)	383	344	(633)	(503)	סילוקים
14,674	10,428	(635)	(1,319)	15,309	11,747	סך הכל הוצאה/הכנסה שנזקפה לרווח והפסד
הוכר ברווח כולל אחר:						
-	833	-	-	-	833	הפסדים (רווחים) אקטואריים שנבעו משינויים בהנחות הדמוגרפיות
^c (7,193)	(2,116)	^c (2,499)	(285)	(4,694)	(1,831)	הפסדים (רווחים) אקטואריים שנבעו משינויים בהנחות הפיננסיות ⁽²⁾
(6,605)	(548)	-	-	(6,605)	(548)	הפסדים (רווחים) אקטואריים אחרים
^c (1,925)	(3,617)	^c (1,925)	(3,617)	-	-	התשואה בפועל בניכוי הכנסות ריבית
(15,723)	(5,448)	(4,424)	(3,902)	(11,299)	(1,546)	סך הכל הוכר ברווח כולל אחר
תנועות נוספות						
(7,196)	(4,708)	5,445	5,882	(12,641)	(10,590)	הטבות ששולמו
(5,762)	(5,316)	(5,762)	(5,316)	-	-	סכומים שהופקדו על ידי הקבוצה
(12,958)	(10,024)	(317)	566	(12,641)	(10,590)	סך הכל תנועות נוספות
65,216	60,172	(48,263)	(52,918)	113,479	113,090	יתרה ליום 31 בדצמבר

* סווג מחדש, ראה ביאור 2(ו).

(1) ההוצאות נכללות במסגרת הוצאות הנהלה וכלליות בדוח רווח והפסד, ראה ביאור 34.

(2) כגון ריבית היוון.

ביאור 24: הטבות לעובדים (המשך)

א. תוכנית הטבה לאחר סיום העסקה - תוכנית הטבה מוגדרת (המשך)

3. הנחות אקטואריות וניתוח רגישות

ההנחות האקטואריות העיקריות לתום תקופת הדיווח (לפי ממוצע משוקלל):

באחוזים		
2019	2020	2021
0.55	0.93	0.67
2.00-3.00	2.00-3.00	2.00-3.00

שיעור היוון ריאלי ממוצע ליום 31 בדצמבר ⁽¹⁾

שיעור עליות שכר ריאליות עתידיות

(1) שיעור היוון מבוסס על אגרות חוב קונצרניות צמודות מדד באיכות גבוהה.

שינויים אפשריים באופן סביר בתאריך הדיווח לאחת מההנחות האקטואריות, בהנחה שיתר ההנחות נותרות ללא שינוי, משפיעים על המחויבות להטבה מוגדרת כדלקמן:

ליום 31 בדצמבר

קטיון באחוז אחד		גידול באחוז אחד		באלפי ש"ח
2020	2021	2020	2021	
(6,877)	(6,029)	8,775	7,236	שיעור עלויות שכר עתידיות
8,474	6,926	(6,677)	(5,877)	שיעור היוון

4. השפעת התוכנית על תזרימי המזומנים העתידיים של הקבוצה

לפרטים בדבר ההסכם הקיבוצי, לרבות השלכותיו לנושא תשלום פיצויי פיטורים לעובדים, ראה סעיף ד' להלן. אומדן החברה להפקדות הצפויות בשנת 2021 בתוכנית הטבה מוגדרת ממומנת לנכסי תוכנית הינו בסך 5,425 אלפי ש"ח. אומדן הקבוצה לאורך חיי התוכנית (לפי ממוצע משוקלל) לסוף תקופת הדיווח הינו 9.4 שנים (לשנת 2020, 8.1 שנים).

5. התשואה בפועל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

באלפי ש"ח		
2019	2020	2021
1,045	2,698	4,717

התשואה בפועל על נכסי התוכנית

ב. תוכנית הטבה לאחר סיום העסקה - תוכנית הפקדה מוגדרת

בקבוצה קיימות תוכניות הפקדה מוגדרת כדלקמן:

1. לגבי מרבית תשלומי הפיצויים, חלים תנאי סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, התשכ"ג-1963, על-פיו הפקדונית השוטפות של החברה בקרנות פנסיה ו/או בפוליסות בחברות ביטוח, פטורות אותה מכל התחייבות נוספת לעובדים, בגינם הופקדו הסכומים כאמור לעיל. בגין זה ראה גם סעיף ד' להלן.

2. הפקדות לתגמולים בישראל.

לפרטים בדבר ההסכם הקיבוצי, לרבות השלכותיו לנושא תשלום פיצויי פיטורים לעובדים, ראה סעיף ד' להלן.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

באלפי ש"ח		
2019	2020	2021
97,580	96,805	98,160

הסכום שהוכר כהוצאה בגין תוכניות להפקדה מוגדרת

ג. התחייבות בגין הטבות אחרות לטווח ארוך

ליום 31 בדצמבר

באלפי ש"ח	
2020	2021
6,412	6,503
5,044	5,154
7,521	8,753
18,977	20,410

התחייבות בגין ימי מחלה

התחייבות בגין מענק התמדה

התחייבות בגין מענק ותק

סך הכל התחייבות שהוכרה בגין הטבות אחרות לטווח ארוך

ד. הסכם קיבוצי בין חברות הקבוצה לבין ההסתדרות וועד העובדים בקבוצה

בחודש ספטמבר 2020 נחתם הסכם קיבוצי בין החברות הבנות של החברה, כלל חברה לביטוח בע"מ, כלל פנסיה וגמל בע"מ, כלל ביטוח אשראי בע"מ, כלל ביט מערכות בע"מ וכו.נ.פ. - כלל ניהול פיננסים בע"מ ("החברות") לבין ההסתדרות העובדים הכללית החדשה - הסתדרות המעוף ("ההסתדרות") וועד העובדים בקבוצה ("הוועד"). המאריך את ההסכם הקיבוצי שנחתם בין הצדדים בחודש יולי 2017 בשנה נוספת, עד ליום 31 בדצמבר 2021, בכפוף לשינויים ותוספות אשר עיקריהם יפורטו להלן ("ההסכם"). בימים אלו נמצאות חברות הקבוצה במגעים להסכם קיבוצי חדש, לפרטים נוספים ראה סעיף 9 להלן.

ביאור 24: הטבות לעובדים (המשך)

- ד. הסכם קיבוצי בין חברות הקבוצה לבין ההסתדרות וועד העובדים בקבוצה (המשך)**
1. עדכון מצבת כוח האדם בחברות -עד לסוף שנת 2021, תפחת מצבת עובדי החברות בכ-375 עובדים ומנהלים (כאשר עד ליום 1 במרס 2021, תקטן מצבת כוח האדם ב-220 עובדים ומנהלים) (להלן: "יעד הקיטון במצבת כוח האדם"). הקיטון במצבת כוח האדם יכלול גם עובדים שיפרשו במסגרת תוכנית פרישה מרצון לעובדים בגיל 60 ומעלה שהוצעה על ידי החברות.
  2. החל מיום 1 ביולי 2020 יועלה שכר המינימום לעובדים חודשיים ותיקים בחברה לסכומים שבין 6,750 ש"ח ל-9,250 ש"ח, בהתאם לוותק. לא תינתנה תוספות שכר נוספות בשנת 2020, למעט המשך תגמול בגין פריון.
  3. תשלום תוספות שכר לעובדים בגין השנים 2020-2021 יינתן החל בחודש אפריל 2021 ושיעורו יושפע באופן ישיר מרווחי החברה, כמפורט להלן:
    - א. במשכורת חודש אפריל 2021 תינתן תוספת שכר בשיעור של 2.5% משכר הבסיס של העובדים הזכאים להעלאת שכר, חלף סכומים בגין שנים קודמות שתשלומם נדחה לשנת 2021 על פי הסכם 2017, וולא כל תנאי נוסף.
    - ב. בנוסף תקצה החברה במשכורת חודש אפריל 2021 או במועד נדחה כאמור להלן תקציב נוסף של 3% לתשלום תוספת שכר לעובדים הזכאים בגין שנת 2021 ("תקציב תוספות השכר לשנת 2021"). תנאי לתשלום התוספת האמורה הוא עמידת החברות ביעד הקיטון במצבת כוח האדם ליום 1 במרס 2021. ככל שהחברות לא יעמדו ביעד האמור יידחה תשלום תוספות השכר האמורות מהמועדים המפורטים להלן עד למועד עמידתן ביעד הקיטון העדכני לאותו מועד (וישולם רטרואקטיבית לחודש אפריל 2021).
    - ג. ככל שהרווח של החברה לשנת 2020 יהיה בסכום נמוך מ-100 מיליון ש"ח ישולמו במשכורת חודש אפריל 2021 תוספות שכר על חשבון תקציב תוספות השכר לשנת 2021, בשיעור עליית המדד (מדד בגין) בתקופה שבין 1 ביולי 2019 ועד ליום 1 באפריל 2021 בתוספת 0.5%, אולם בכל מקרה לא פחות מ-1%. יתרת תקציב תוספות השכר לשנת 2021, ככל שתהיה, תידחה לחודש אפריל 2024. ככל שהרווח של החברה לשנת 2020 יהיה בטווח שבין 100 מיליון ש"ח ל-300 מיליון ש"ח (לא כולל) ישולם כל תקציב תוספות השכר לשנת 2021 במשכורת חודש אפריל 2021.
    - ד. ככל שהרווח של החברה לשנת 2020 יהיה בסכום של 300 מיליון ש"ח ומעלה יעמוד תקציב תוספות השכר לשנת 2021 על 4%.
    - ה. ככלל, מחצית מסך תקציב תוספות השכר ישולם כתוספת אחידה ומחציתו תשולם כתוספת דיפרנציאלית לפי החלטת מנהלים.
    - ו. בנוסף, החברות ימשיכו לשלם תגמול משתנה תלוי פריון (עמלה), שתקציבו לא יפחת משיעור של 1% מסך שכר הבסיס לצורך חישוב תקציב תוספות השכר לשנת 2021.
  4. הסיכום בנוגע לתשלום שנתי מיוחד מהסכם 2017 יחול גם לגבי שנת 2021. ככל שהרווח השנתי של החברה לא יפחת מ-210 מיליון ש"ח, ישולם לעובדים תשלום שנתי מיוחד (ללא הפרשות סוציאליות), בשיעור של בין 1.4% מעלות השכר השנתית של העובדים שההסכם הקיבוצי חל עליהם (בגין רווח שנתי שלא יפחת מ-210 מיליון ש"ח), עד לשיעור מכסימלי של 3% מעלות השכר השנתית האמורה (בגין רווח שנתי שלא יפחת מ-400 מיליון ש"ח).

בנוסף, במקרה בו הרווח השנתי של החברה יהיה לפחות 300 מיליון ש"ח, ישולם לעובדים תשלום נוסף (ללא הפרשות סוציאליות), בשיעור משתנה (בהתאם לתוצאות), של בין 0.5% (בגין רווח שנתי שלא יפחת מ-300 מיליון ש"ח) ל-1% (בגין רווח שנתי שלא יפחת מ-400 מיליון ש"ח), מעלות השכר השנתית של העובדים שההסכם הקיבוצי חל עליהם. תשלום זה יוענק לחלק מן העובדים הזכאים לו בדרך של הקצאת אופציות למניות החברה.

לפרטים אודות תוכנית האופציות, ראו ביאור 40.
  5. הסיכומים מהסכם 2017 בנוגע להגדלת השתתפות בגין ארוחות, השתתפות בתשלום קייטנות, מענק וותק, מענק התמדה והצטיינות לעובדים שהצטרפו לחברה לאחר נובמבר 2012 והפקדות מעסיק לתגמולים יחולו גם בשנת 2021.
  6. תקציב הרווחה לשנת 2021 יעמוד על סך של כ-17.5 מיליון ש"ח.
  7. יישמר שקט תעשייתי בכל תקופת ההסכם. כמו כן, ההסכם מהווה מיצוי טענות ותביעות של כל תביעות הצדדים לתקופת תוקפו של ההסכם.
  8. מעבר לאמור לעיל, החברות רשמו הוצאה חד פעמית בשנת 2019 ובשנת 2020, בגין תוכנית פרישה מרצון שהוצעה לעובדים מגיל 60 ומעלה, בסך של כ-8 מיליון ש"ח וכ-10.8 מיליון ש"ח בהתאמה.
  9. הקבוצה נמצאת במגעים מתקדמים עם הוועד להסכם קיבוצי חדש. עלויות הוצאות כוח אדם ורווחה שנכללו בדוח הכספי, מבוססות על עקרונות ההסכם הקיבוצי הקודם ועל הערכות הקבוצה לגבי התאמות שיכללו בהסכם לגבי שנת 2021.
- במסגרת זאת כללה הקבוצה בדוחות הכספיים עלויות שכר משתנות ותוספת רווחה מיוחדת בסך של כ-60 מיליון ש"ח לאור תוצאות החברה בשנת 2021. להערכת החברה, פרט לאמור לעיל, לשינויים ולתוספות בהסכם לא צפויות השפעה מהותית על עלויות הוצאות כוח אדם החל משנת 2022 וזאת ביחס להסכם הקיבוצי הקודם.
- כאמור לעיל, העלויות הינם הערכות והעלויות בפועל בהתאם להסכם הסופי עשויות להיות שונות וזאת כחלק מהשלמת המשא ומתן בין הצדדים.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות

א. התחייבויות פיננסיות

ליום 31 בדצמבר				
שווי הוגן ²		ערך בספרים		
2020	2021	2020	2021	באלפי ש"ח
				התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת ³
4,245,354	4,551,516	3,949,471	4,279,751	כתבי התחייבות
113,169	-	111,938	-	הלוואות מתאגידיים בנקאיים
4,358,523	4,551,516	4,061,409	4,279,751	סך התחייבויות המוצגות בעלות מופחתת
				התחייבויות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
				התחייבויות בשל מכשירים פיננסיים נגזרים ומכירה בחסר
415,103	192,266	415,103	192,266	חוזים עתידיים
616	21,008	616	21,008	עסקאות החלפת ריבית מט"ח (SWAP)
3,449	1,082	3,449	1,082	אופציות על מניות
18,774	14,899	18,774	14,899	אופציות בחו"ל
24,423	-	24,423	-	מכירה בחסר
-	1,257,145	-	1,257,145	התחייבויות לרכישה חוזרת (REPO)
462,365	1,486,400	462,365	1,486,400	סך הכל התחייבויות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד ¹
4,820,888	6,037,916	4,523,774	5,766,151	סך הכל התחייבויות פיננסיות
295,326	271,911	295,326	271,911	(1) מזה בגין התחייבויות תלויות תשואה

(2) לרבות קירוב לשווי הוגן, כאשר הפער אינו מהותי. למידע נוסף לעניין מדידת שווי הוגן, ראה סעיף ה' להלן.
מידע נוסף בדבר החשיפה של הקבוצה לסיכוני ריבית, מטבע חוץ ונזילות, ניתן בביאור 38(ד).
* לפרטים נוספים ראה סעיף ב' להלן.

ביאור 25 התחייבויות פיננסיות (המשך)
 כמבי התחייבויות נדחים - הרכב ליום 31 בדצמבר ^(א)
 ב.

שיווי הוגן	שיווי 2021	ערך בספרים		שהונפק	מועד פיריון	רמה בהיררכיה	סחיה/לא סחיה	שיעור ריבית שנתית אפקטיבית נקובה	סוג ריבית	תנאי הגמדה	סוג הון	נוסף	מידע
		2020	2021										
		באלפי ש"ח			מוקדם ^(ד)	הוגן ^(ב)	סחיר	%					
23,128	-	22,116	-	400,000	לא רלוונטי	1	סחיר	4.89	קבועה	צמוד מדד	משני נחות	(1)	תעודת התחייבות סדרה א' (1) משני נחות צמוד מדד
113,169	-	111,938	-	111,938	לא רלוונטי	2	לא סחיר	2.40	משתנה	צמוד	שלישיו מורכב	(2)	הלוואה מבנק בעל עניין (2) שלישיו מורכב לא צמוד
85,109	-	82,483	-	774,701	לא רלוונטי	1	סחיר	3.75	קבועה	צמוד מדד	משני מורכב	(3)	תעודת התחייבות סדרה ג' (3) משני מורכב צמוד מדד
390,166	290,255	363,376	266,997	364,846	דצמבר 2023	1	סחיר	2.32	קבועה	צמוד מדד	משני מורכב	(3)	תעודת התחייבות סדרה ז' (3) משני מורכב צמוד מדד
497,364	273,085	470,722	264,130	469,388	דצמבר 2022	1	סחיר	4.14	קבועה	לא צמוד	משני מורכב	(3)	תעודת התחייבות סדרה חי' (3) משני מורכב לא צמוד
472,780	498,909	416,155	427,755	423,486	יוני 2025	1	סחיר	2.48	קבועה	צמוד מדד	משני מורכב	(3)	תעודת התחייבות סדרה ט' (3) משני מורכב צמוד מדד
1,065,534	1,052,384	952,424	954,375	959,854	יוני 2024	1	סחיר	3.92	קבועה	לא צמוד	משני מורכב	(3)	תעודת התחייבות סדרה י' (3) משני מורכב לא צמוד
1,711,273	1,703,255	1,642,195	1,641,589	1,636,172	מרס 2030	1	סחיר	2.64	קבועה	לא צמוד	רובד 2	(3)	תעודת התחייבות סדרה יא' (3) רובד 2 לא צמוד
-	733,628	-	724,905	734,877	מרס 2035	1	סחיר	2.50	קבועה	לא צמוד	רובד 2	(3)	תעודת התחייבות סדרה יב' (3) רובד 2 לא צמוד
4,358,523	4,551,516	4,061,409	4,279,751	5,875,262									

סך הכל כתבי התחייבויות
 לענין הכללת כתבי התחייבות נדחים בחישוב ההון המוכר ראה ביאור 16(ה).
 להגדרת הרמות בהיררכיה, ראה ביאור 2(ה)3.
 ללל כתבי התחייבות הגורם המנפיק היו כללביט מיימן, למטט הלוואה מבנק בעל עניין ומנשיר הוגן, בהם הגורם המנפיק היו כלל ביטוח.
 לפריטים נוספים ראה סעיף 3(א)1) להלן.
 (א) (ב) (ג) (ד)

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. כתבי התחייבות נדחים - הרכב ליום 31 בדצמבר (המשך)

1. תעודות ההתחייבות (סדרה א') הונפקו בחודש מאי 2006, הקרן נפרעה ב-11 תשלומים שנתיים שווים בכל אחת מהשנים 2011 עד 2021. הריבית שולמה ב-15 תשלומים שנתיים, ביום 1 ביוני של כל שנה קלנדרית החל משנת 2007 ועד למועד פירעון הסופי בשנת 2021. תעודות ההתחייבות נפרעו במלואן ביום 1 ביוני 2021, בהתאם לתנאיהן.
2. הלוואה מתאגיד בנקאי מחודש מרס 2015, בסך של כ-112 מיליוני ש"ח, בריבית שנתית בשיעור של פריים + 0.8% (ובמקביל בוצעה עסקת החלפת הריבית המשתנה לריבית קבועה, לתקופה של 6 שנים, באופן שהריבית קבועה לריבית בשיעור של 3.48%). ההלוואה נפרעה במלואה בפירעון מוקדם ביום 16 במרס 2021, בהתאם לתנאיה.
3. א. תעודות התחייבות (סדרה ג') הונפקו בחודש יולי 2010, והסדרה הורחבה בחודשים יוני 2011 ודצמבר 2012 במסגרת הקצאות פרטיות ובמאי 2013 במסגרת החלפה. לפרטים בדבר החלפת חלק מכתבי ההתחייבות אלה בכתבי התחייבות מסדרה יא', בדרך של הרחבת סדרה, ראה ז' להלן. תעודות ההתחייבות נפרעו במלואן בפירעון מוקדם ביום 1 באוגוסט 2021, בהתאם לתנאיהן.
  - ב. תעודות התחייבות (סדרה ז') הונפקו בחודש יולי 2014 והסדרה הורחבה בדצמבר 2016. הקרן נפרעת בתשלום אחד, בדצמבר 2026, בכפוף לזכות לפידיון מוקדם, כמפורט בסעיף י"א (1) להלן. הריבית על תעודות ההתחייבות משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים, בימים 30 ביוני ו-31 בדצמבר של כל שנה קלנדרית בין השנים 2014 עד 2026. לפרטים בדבר החלפת חלק מכתבי ההתחייבות אלה בכתבי התחייבות מסדרה יב', בדרך של הרחבת סדרה, ראה סעיף ט' להלן.
  - ג. תעודות התחייבות (סדרה ח') הונפקו בחודש יולי 2014 והסדרה הורחבה בדצמבר 2016. הקרן נפרעת בתשלום אחד, בדצמבר 2025, בכפוף לזכות לפידיון מוקדם, כמפורט בסעיף י"א (1) להלן. הריבית על תעודות ההתחייבות משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים, בימים 30 ביוני ו-31 בדצמבר של כל שנה קלנדרית בין השנים 2014 עד 2025. לפרטים בדבר החלפת חלק מכתבי ההתחייבות אלה בכתבי התחייבות מסדרה יב', בדרך של הרחבת סדרה, ראה סעיף ט' להלן.
  - ד. תעודות התחייבות (סדרה ט') הונפקו בחודש יולי 2015 והסדרה הורחבה בדצמבר 2016. הקרן נפרעת בתשלום אחד, ביולי 2028, בכפוף לזכות לפידיון מוקדם, כמפורט בסעיף י"א (1) להלן. הריבית על תעודות ההתחייבות משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים, בימים 31 בינואר ו-31 ביולי של כל שנה קלנדרית בין השנים 2016 עד 2028.
  - ה. תעודות התחייבות (סדרה י") הונפקו בחודש יולי 2015 והסדרה הורחבה באפריל 2016. הקרן נפרעת בתשלום אחד, ביולי 2027, בכפוף לזכות לפידיון מוקדם, כמפורט בסעיף י"א (1) להלן. הריבית על תעודות ההתחייבות משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים, בימים 31 בינואר ו-31 ביולי של כל שנה קלנדרית בין השנים 2016 עד 2027.
  - ו. תעודות התחייבות (סדרה יא') הונפקו בחודש ספטמבר 2019 והסדרה הורחבה בדצמבר 2019 כמפורט בסעיף ז' להלן. הקרן נפרעת בתשלום אחד, במרס 2033, בכפוף לזכות לפידיון מוקדם, כמפורט בסעיף י"א (1) להלן. הריבית על תעודות ההתחייבות משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים, בימים 31 במרס ו-30 בספטמבר של כל שנה קלנדרית בין השנים 2020 עד 2032 וביום 31 במרס 2033.
  - ז. בחודש דצמבר 2019, הוחלפו 698 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה ג' שבמחזור הנסחרות בבורסה, בדרך של הצעת רכש חליפין, בתמורה להנפקת 806 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה יא', בדרך של הרחבת סדרה קיימת. כתבי התחייבות סדרה יא' שהונפקו כאמור, הוכרו (בכפוף למגבלות) כהון רובד 2 של כלל ביטוח, וזאת חלף כתבי התחייבות סדרה ג' שהוחלפו ואשר היו מוכרים כהון משני מורכב.
- תנאי כתבי התחייבות סדרה ג', שונים מתנאי כתבי התחייבות סדרה יא' ובהתאם טופלו כהחלפת מכשירי חוב בעלי תנאים שונים מהותית בהתאם להגדרת התקן, אשר עלות החלפתם הסתכמה בשנת 2019 בסך של כ-65 מיליוני ש"ח.
- ח. תעודות התחייבות (סדרה יב') הונפקו בחודש אוגוסט 2021 בסכום של 400 מיליוני ש"ח ע.נ. והסדרה הורחבה בדצמבר 2021 כמפורט בסעיף ט' להלן. הקרן נפרעת בתשלום אחד ביום 31 במרס 2035, בכפוף לזכות לפידיון מוקדם, כמפורט בסעיף י"א (1) להלן. הריבית על תעודות ההתחייבות משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים, בימים 31 במרס ו-30 בספטמבר של כל שנה קלנדרית בין השנים 2022 עד 2034 וביום 31 במרס 2035.
- ט. בחודש דצמבר 2021, הוחלפו כ-103 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה ז' שבמחזור הנסחרות בבורסה, בדרך של הצעת רכש חליפין, בתמורה להנפקת כ-117 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה יב', בדרך של הרחבת סדרה קיימת. בנוסף הוחלפו באותו מועד כ-206 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה ח' שבמחזור הנסחרות בבורסה, בדרך של הצעת רכש חליפין, בתמורה להנפקת כ-218 מיליוני ש"ח ע.נ. כתבי התחייבות סדרה יב', בדרך של הרחבת סדרה קיימת. כתבי התחייבות סדרה יב' שהונפקו כאמור, הוכרו (בכפוף למגבלות) כהון רובד 2 של כלל ביטוח, וזאת חלף כתבי התחייבות סדרה ז' וסדרה ח' שהוחלפו ואשר היו מוכרים כהון משני מורכב.
- תנאי כתבי התחייבות סדרה ז' ותנאי כתבי התחייבות סדרה ח', שונים מתנאי כתבי התחייבות סדרה יב' ובהתאם טופלו כהחלפת מכשירי חוב בעלי תנאים שונים מהותית בהתאם להגדרת התקן, אשר עלות החלפתם הסתכמה בשנת 2021 בסך של כ-17 מיליוני ש"ח, אשר נכללו בדוח על הרווח והפסד בסעיף הוצאות מימון.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. כתבי התחייבות נדחים - הרכב ליום 31 בדצמבר (המשך)

3. (המשך)

י. תנאים נוספים של תעודות ההתחייבות

1. הזכות לפידיון מוקדם

א. כללביט מימון תהיה רשאית, ללא מתן זכות בחירה למחזיקים בתעודות ההתחייבות ו/או לנאמן, לפדות את תעודות ההתחייבות בפידיון מוקדם, מלא או חלקי, וזאת בהתקיים התנאים הבאים ואישור הממונה (במידה ונדרש):

המועד הראשון בו תהא כללביט מימון רשאית לפרוע בפידיון מוקדם, מלא או חלקי, את תעודות ההתחייבות (להלן, ביחס לכל סדרה: "המועד הראשון לפידיון מוקדם"):

סדרה ז' - ביום 31 בדצמבר 2023;

סדרה ח' - ביום 31 בדצמבר 2022;

סדרה ט' - ביום 31 ביולי 2025;

סדרה י' - ביום 31 ביולי 2024;

לאחר המועד הראשון לפידיון מוקדם, קיימת זכות לפידיון מוקדם במועד כל תשלום ריבית, ביחס לכל תעודת התחייבות מהסדרה הרלוונטית.

סדרה יא' - ביום 31 במרס 2027;

סדרה יב' - ביום 31 במרס 2030;

לאחר מועד זה כללביט מימון תהיה רשאית לפרוע את תעודות ההתחייבות בפידיון מוקדם, מלא או חלקי, בכל מועד. תדירות הפדיונות המוקדמים לא תעלה על פידיון אחד לרבעון. ככל שפידיון מוקדם יבוצע החל מהמועד הראשון לפידיון מוקדם ועד ל-3 שנים לפני מועד פירעון הקרן, תשלום בגין פידיון מוקדם למחזיקי תעודות ההתחייבות יעמוד על הגבוה מבין: א. שווי שוק. ב. הערך בספרים ג. הערך לפי היוון בתשואת אגח ממשלתי בתוספת ריבית של 0.8%.

ככל שלא תנוצל הזכות לפידיון מוקדם של מלוא אגרות החוב אזי ממועד תשלום הריבית בגין אגרות החוב אשר יהיה 3 שנים לפני מועד פירעון הקרן תשלום תוספת ריבית למחזיקי תעודות ההתחייבות הרלוונטיות על הריבית אותה נושאות תעודות ההתחייבות באותה עת, בגין יתרת התקופה, בשיעור של 50% ממרווח הסיכון המקורי שנקבע בהנפקה ביחס לתעודות ההתחייבות מהסדרה הרלוונטית.

מרווח הסיכון המקורי הינו כדלקמן:

סדרה ז' - 1.35%;

סדרה ח' - 1.05%;

סדרה ט' - 1.83%;

סדרה י' - 1.76%;

סדרה יא' - 1.69%;

סדרה יב' - 1.52%;

ב. הסכום המינימאלי לביצוע פידיון מוקדם, לגבי כל אחת מסדרות תעודות ההתחייבות הינו 25 מיליוני ש"ח ע.נ. תעודות ההתחייבות מהסדרה הרלוונטית פרט לסדרות יא' ויב' בהן הסכום עומד על 1 מיליון ש"ח ע.נ. אגרות חוב.

ג. תנאי לפידיון מוקדם הוא:

(1) ביחס לסדרות ז', ח', ט' ו-י קבלת אישור מראש של הממונה ובתנאים שיקבע. ככלל, פידיון מוקדם יתאפשר במידה שההון העצמי של כלל ביטוח לאחר הפידיון המוקדם, יעלה על 120% מההון העצמי המינימאלי הנדרש ממנה על פי תקנות ההון. ראה ח(3) להלן.

(2) ביחס לסדרה יא' וסדרה יב' קבלת אישור מראש של הממונה ובתנאים שיקבע. ככלל, פידיון מוקדם יתאפשר אם ההון הכלכלי של כלל ביטוח לאחר הפידיון המוקדם, יעלה על הון נדרש לכושר פירעון (SCR) כמשמעות המונח בחוזר משטר כושר פירעון כלכלי.

(3) בנוסף, ביחס לכל הסדרות ניתן לבצע פידיון מוקדם גם אם במקביל תנפיק החברה מכשיר הון בעל איכות זהה או עדיפה.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. כתבי התחייבות נדחים - הרכב ליום 31 בדצמבר (המשך)

3. (המשך)

1. **תנאים נוספים של תעודות ההתחייבות**

2. **דחיית תשלומי קרן ו/או ריבית בהתקיים נסיבות משהות**

בהתקיים אחת מהנסיבות המשהות, המפורטות להלן, ידחו תשלום קרן ו/או תשלומי ריבית, לפי העניין, בגין תעודות ההתחייבות:

א. ביחס לדחיית תשלומי ריבית בלבד - היעדר רווחים ראויים לחלוקה של כלל ביטוח, כמשמעם בחוק החברות, וזאת על פי הדוחות הכספיים האחרונים (שנתיים או רבעוניים) שקדמו למועד פירעון הריבית הרלוונטי.

ביחס לדחיית תשלום קרן ו/או תשלומי ריבית:

ב. ביחס לסדרות ז', ח', ט' ו-י' סכום ההון העצמי המוכר של כלל ביטוח ירד אל מתחת להון המינימאלי הנדרש ממנה (ראה ח(3) להלן), זאת על פי הדוחות הכספיים האחרונים (שנתיים או רבעוניים) שקדמו למועד פירעון הריבית ו/או הקרן הרלוונטי, וכלל ביטוח לא ביצעה השלמת הון נכון למועד פרסום הדוח (כהגדרת מונח זה בהנחיית הממונה בדבר "הרכב הון עצמי מוכר של מבטח מחודש אוגוסט 2011").

ביחס לסדרות יא' ו-יב' - על פי הדוח הכספי האחרון של כלל ביטוח שפורסם טרם מועד התשלום, ההון העצמי של כלל ביטוח נמוך מהון נדרש ממנה לנסיבות משהות כמשמעות המונח בחוזר משטר כושר פירעון כלכלי, וכלל ביטוח לא ביצעה השלמת הון (כמשמעות המונח בחוזר משטר כושר פירעון כלכלי) נכון למועד פרסום הדוח הכספי.

ג. דירקטוריון כלל ביטוח הורה על דחיית תשלום קרן ו/או ריבית, אם קבע כי יש חשש ממשי קרוב ליכולתה של כלל ביטוח לעמוד בהון הנדרש ממנה, (כאמור בסעיף ב' לעיל, לפי העניין), או לפרוע במועד התחייבויות שדרגת הקדימות שלהן גבוהה מזו של תעודות ההתחייבות, ובלבד שהתקבל לכך אישור הממונה מראש.

ד. ביחס לסדרות ז', ח', ט' ו-י' - הממונה הורה על דחיית תשלום קרן ו/או ריבית עקב פגיעה משמעותית בהון העצמי המוכר של כלל ביטוח, או אם ראה חשש ממשי קרוב ליכולתה של כלל ביטוח לעמוד בהון הנדרש ממנה (ראה ח(3) להלן).

ביחס לסדרות יא' ו-יב' - הממונה הורה על דחיית תשלום ריבית ו/או קרן אם ראה כי יש פגיעה ביחס כושר פירעון או כי קיים חשש ממשי קרוב ליכולתה של כלל ביטוח לעמוד בהון נדרש לכושר פירעון (כמשמעות המונח בחוזר משטר כושר פירעון כלכלי).

ה. סכומי קרן ו/או ריבית שנדחו כאמור לעיל, יצברו הפרשי הצמדה, ככל שהקרן המקורית הינה צמודה, החל ממועד הדחייה ועד ליום התשלום בפועל לפי המדד הידוע במועד התשלום בפועל, וכן ריבית החל ממועד הדחייה ועד למועד התשלום בפועל.

בשיעור הריבית הנקובה בתנאי תעודות ההתחייבות במועד הדחייה.

3. **עמדת ממונה "הגדרת הון מוכר והון נדרש במכשירי הון מורכב"**

לאור כניסתו לתוקף של משטר כושר פירעון כלכלי (ראה ביאור 16(ה) לעיל), בחודש מרס 2018 פירסמה רשות שוק ההון, עמדה לפיה הפרשנות הראויה למונחים "הון נדרש" ו"הון מוכר", הקיימים במכשירי הון מורכב שהונפקו על ידי חברות ביטוח שקיבלו את אישור הממונה בדבר ביצוע ביקורת על יישום משטר כושר פירעון כלכלי, לעניין נסיבות משהות, תהיה כדלקמן:

המונח "הון נדרש" (לרבות מונחים דומים) יפורש בהתאם להגדרת המונח "סף הון מינימאלי (MCR)" בגבולו העליון (45% מ-SCR), כשהוא מחושב ללא ההוראות בתקופת הפריסה וללא התאמת תרחיש מניות, והמונח "הון עצמי" (לרבות מונחים דומים) יפורש בהתאם להגדרת המונח "הון עצמי" במשטר כושר פירעון כלכלי.

לאור האמור, ההוראות הרלוונטיות בכתבי ההתחייבות שהונפקו, עד למועד כניסתו לתוקף של משטר כושר פירעון כלכלי (ז', ח', ט' ו-י'), יפורשו בהתאם לנייר העמדה האמור.

יא. **בהתאם לתיקון להסכם בין כללביט מימון לבין כלל ביטוח מחודש אוגוסט 2019 (להלן: "תיקון ההסכם"):**

1. הפיקדונות שיופקדו בכלל ביטוח מתמורת הנפקות של כתבי התחייבות ו/או כתבי אופציה לתעודות התחייבות (לרבות ממימוש כתבי אופציה כאמור), שיופקו לאחר מועד תיקון ההסכם, ואשר יחשבו כהון רובד 2 של כלל ביטוח, והתחייבותה של כלל ביטוח למלא אחר תנאיהם של תעודות ההתחייבות האמורות, יהיו בעלי מעמד כדלהלן:

- בעלי מעמד שווה למכשירי הון משני נחות, הון משני מורכב והון שלישוני מורכב שהונפקו על ידי כלל ביטוח ו/או כללביט מימון עד למועד תיקון ההסכם.
- בעלי מעמד שווה לרכיבים ומכשירים שכללו בהון רובד 2 של כלל ביטוח אשר יונפקו על ידי כלל ביטוח ו/או כללביט מימון החל ממועד תיקון ההסכם.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. כתבי התחייבות נדחים - הרכב ליום 31 בדצמבר (המשך)

3. (המשך)

יא. בהתאם לתיקון להסכם בין כללביט מימון לבין כלל ביטוח מחודש אוגוסט 2019 (להלן: "תיקון ההסכם") (המשך)

1. (המשך)

• בעלי מעמד קודם לרכיבים ומכשירים שישללו בהון רובד 1 של כלל ביטוח אשר יונפקו על ידי כלל ביטוח ו/או כללביט מימון.

• בעלי מעמד נדחה ליתר התחייבויותיה של כלל ביטוח כלפי נושיה.

2. הפיקדונות שהופקדו בכלל ביטוח מתמורת הנפקות של כתבי התחייבות שהוכרו כהון משני מורכב של כלל ביטוח, והתחייבותה של כלל ביטוח למלא אחר תנאיהם של תעודות ההתחייבות האמורות, הינם בעלי מעמד שווה לכתבי התחייבות נדחים שהונפקו על ידי כלל ביטוח ו/או כללביט מימון מסוג הון משני נחות, הון משני מורכב והון שלישוני מורכב; ובעלי מעמד נדחה ליתר התחייבויותיה של כלל ביטוח כלפי נושיה.

4. יתרת כתבי התחייבות הנה בניכוי הוצאות הנפקה בסך של כ-20 מיליוני ש"ח המופחתים לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

5. בחודש אוקטובר 2020 הנפיקה החברה לכלל החזקות שטר הון המהווה מכשיר הון רובד 1 נוסף בהתאם למשטר כושר פירעון כלכלי, בסכום של 450 מיליוני ש"ח, צמוד למדד המחירים לצרכן ונושא ריבית שנתית בשיעור של 4.53%, אשר תשולם לבעלת שטר ההון (כלל החזקות) בתשלומים שנתיים, ביום 31 באוקטובר של כל אחת מהשנים 2021 ועד למועד הפירעון הסופי של שטר ההון. סכום שטר ההון עומד לפירעון (קרן בלבד) בתשלום אחד, אשר ישולם כעבור 49 שנים, אלא אם כן החברה מימשה את זכותה לפדות את סכום שטר ההון בפידיון מוקדם כמפורט להלן.

תנאים נוספים של שטר ההון

א. הזכות לפידיון מוקדם

החברה תהא רשאית לפרוע את סכום שטר ההון בפידיון מוקדם, מלא או חלקי, בכל מועד החל מיום 31 באוקטובר, 2030, בכפוף לקבלת אישורו מראש של הממונה.

ב. דחיית תשלומי קרן ו/או ריבית בהתקיים נסיבות משהות

החברה תהיה רשאית לבטל תשלום ריבית ולדחות תשלום סכום שטר ההון (קרן), מבלי שהדבר יפגע בזכות החברה לשלם תשלומים אחרים ברמת קדימות גבוהה יותר, וזאת במקרים הבאים ("נסיבות משהות"):

א. לגבי תשלום ריבית, על פי הדוח הכספי האחרון של החברה שפורסם טרם מועד התשלום, לחברה אין רווחים ראויים לחלוקה.

ב. על פי הדוח הכספי האחרון של החברה שפורסם טרם מועד התשלום, ההון העצמי המוכר של החברה נמוך מ-SCR;

ג. דירקטוריון החברה הורה על אי תשלום ריבית או על דחיית תשלום סכום שטר ההון (קרן), אם ראה כי יש חשש ממשי קרוב ליכולתה של החברה לעמוד ב-SCR, או לפרוע במועדן התחייבויות שדרגת הקדימות שלהן גבוהה מזו של שטר הון זה, ובלבד שהתקבל לכך אישור מראש של הממונה;

ד. הממונה הורה על אי תשלום ריבית או על דחיית תשלום סכום שטר ההון (קרן), אם ראה כי יש פגיעה משמעותית ביחס כושר פירעון כלכלי או כי קיים חשש ממשי קרוב ליכולתה של החברה לעמוד ב-SCR.

ג. המרה של סכום שטר ההון (קרן) למניות רגילות של החברה

1. יתרת סכום שטר ההון (קרן) תומר למניות רגילות של החברה, בהתקיים אחד מאלה ("האירוע המכונן"):

א. על פי הדוח הכספי הקודם לדוח הכספי האחרון שפורסם על ידי החברה, ההון העצמי של החברה נמוך מ-SCR, והחברה לא ביצעה השלמת הון נכון למועד פרסום הדוח הכספי האחרון שלה; או

ב. על פי הדוח הכספי האחרון שפורסם על ידי החברה, יחס כושר הפירעון הכלכלי של החברה נמוך מ-75% והחברה לא ביצעה השלמת הון נכון למועד פרסום הדוח הכספי האחרון שפורסם על ידה; או

ג. בחוות דעת או בדוח סקירה שצורפו לדוח הכספי האחרון שפורסם על ידי החברה טרם מועד תשלום סכום שטר ההון (קרן). הפנה רואה החשבון המבקר של החברה את תשומת הלב לביאורים המתארים ספקות משמעותיים הקיימים בדבר המשך קיומה של החברה כעסק חי.

2. על אף האמור לעיל, בהתקיים אירוע מכונן, תהא רשאית החברה, בהתאם לשיקול דעתה הבלעדי, להחליט על מחיקה של סכום שטר ההון (קרן) (חלף המרה של סכום שטר ההון (קרן) למניות החברה).

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. כתבי התחייבות נדחים - הרכב ליום 31 בדצמבר (המשך)

6. מועדי פירעון

להלן מועדי הפירעון החוזיים של כתבי התחייבות הנדחים*:

31 בדצמבר		
2020	2021	באלפי ש"ח
213,604	259,574	שנה ראשונה
466,322	263,295	שנה שניה
361,274	956,393	שנה שלישית
957,332	432,947	שנה רביעית
2,062,877	2,367,542	שנה חמישית ואילך
4,061,409	4,279,751	סך הכל

* בהנחת פידיון מוקדם, ראה סעיף ב(3)(י) לעיל.

7. תנועה בהתחייבויות הנובעות מפעילויות מימון

ריבית לשלם בגין כתבי התחייבות נדחים והלוואות כלול בזכאים		סך הכל		כתבי התחייבות		
סך הכל	ויתרות זכות	התחייבות	הלוואות	התחייבות	הלוואות	
4,121,179	35,214	4,085,965	111,938	3,974,027		יתרה ליום 1 בינואר 2020
(22,168)	-	(22,168)	-	(22,168)		שינויים כתוצאה מתזרימי מזומנים מפעילויות מימון פירעון כתבי התחייבות נדחים
(128,091)	(128,091)	-	-	-		ריביות ששולמו
(150,259)	(128,091)	(22,168)	-	(22,168)		סך הכל מזומנים שנבעו מפעילויות מימון
(5,443)	-	(5,443)	-	(5,443)		השפעת השינויים במדד
129,504	126,449	3,055	-	3,055		שינויים בריבית אפקטיבית
4,094,981	33,572	4,061,409	111,938	3,949,471		יתרה ליום 31 בדצמבר 2020
400,000	-	400,000	-	400,000		שינויים כתוצאה מתזרימי מזומנים מפעילויות מימון תמורה מהנפקת כתבי התחייבות נדחים
(200,963)	(2,506)	(198,457)	(111,938)	(86,519)		פירעון והחלפת כתבי התחייבות נדחים
(6,625)	-	(6,625)	-	(6,625)		עלויות הנפקה
(119,540)	(119,540)	-	-	-		ריביות ששולמו
72,872	(122,046)	194,918	(111,938)	306,856		סך הכל מזומנים שנבעו מפעילויות מימון
20,528	-	20,528	-	20,528		השפעת השינויים במדד
128,732	125,836	2,896	-	2,896		שינויים בריבית אפקטיבית
4,317,113	37,362	4,279,751	-	4,279,751		יתרה ליום 31 בדצמבר 2021

ג. תשקיף מדף בחברה ובכללביט מימון

לפרטים בדבר תשקיף מדף בחברה ראה ביאור 16(ד).

כמו כן ביום 29 באוגוסט 2019, פירסמה כללביט מימון תשקיף מדף. תשקיף המדף מאפשר לכללביט מימון, בין היתר, להנפיק אגרות חוב (לרבות בדרך של הרחבת סדרות קיימות של אגרות חוב של כללביט מימון, ככל שתונפקנה), כתבי אופציה לאגרות חוב וניירות ערך מסחריים. ככלל, תמורת אגרות חוב שיונפקו על ידי כללביט מימון מכוח תשקיף המדף תופקד בכלל ביטוח, שתהיה אחראית כלפי המחזיקים באגרות החוב לפירעון, ואשר תוכר אצל כלל ביטוח כהון רובד 2. ביום 26 באוגוסט 2021 הוארך תוקפו של תשקיף המדף עד ליום 28 באוגוסט 2022.

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

ד. דירוג

להלן פרטים בדבר דירוגי החברה וחברות הקבוצה וכן כתבי התחייבות שהונפקו על ידן, נכון למועד פרסום הדוח ושינויים במהלך תקופת הדוח:

תאריך אשרור אחרון	תאריך עדכון אחרון	תחזית	שם החברה	דירוג	חברה מדרגת
		יציבה (AA+)	כלל ביטוח	(IFS) ⁽¹⁾	מעלות
יולי-21 ⁽²⁾	יולי-21 ⁽²⁾	יציבה (AA)	דירוג חוב כתבי התחייבות נדחים		
		יציבה (AA-)	דירוג חוב (הון משני מורכב)		
		יציבה Aa1(hyb)	כלל ביטוח	(IFS) ⁽¹⁾	מדרוג
יוני-21 ⁽³⁾	יוני-21 ⁽³⁾	יציבה Aa2(hyb)	דירוג חוב - כתבי התחייבות הון משני נחות		
		יציבה Aa3(hyb)	דירוג חוב - כתבי התחייבות הון משני מורכב		
ינו-22 ⁽⁴⁾	פבר-21 ⁽⁴⁾	יציבה A3	כלל ביטוח אשראי	(IFSR)	חברת הדירוג הבינלאומית Moody's

- (1) דירוג איתנות פיננסית של מבטח.
- (2) בחודש יולי 2021 הותירה מעלות את הדירוגים המוצגים בטבלה לעיל אך שינתה את התחזית משלילית ליציבה. בחודש דצמבר 2021 העמידה מעלות דירוג ותחזית זהים לכתבי התחייבות סדרה יב.
- (3) בחודש יוני 2021, הותירה מידרוג את הדירוגים המוצגים בטבלה לעיל, אך שינתה את התחזית משלילית ליציבה. בחודש דצמבר 2021 העמידה מדרוג דירוג ותחזית זהים לכתבי התחייבות סדרה יב.
- (4) כלל ביטוח אשראי מדרוגת בדורג A3 (IFSR) על ידי חברת הדירוג הבינלאומית Moody's. בחודש מרס 2020 הפך דירוג החברה הבינלאומי לפומבי. ב-14 לפברואר 2021, הודיעה Moody's לחברה כי הדירוג יוותר בעינו אך האופק ישתנה משלילי ליציב. בינואר 2022 התקבל אשרור לדירוג זה.

ה. שווי הוגן של התחייבויות בשל מכשירים פיננסיים נגזרים ומכירה בחסר

(1) מדידת שווי הוגן

השווי ההוגן של התחייבויות פיננסיות נקבע תוך התייחסות למחיר הרכישה המצוטט שלהן (Quoted closing) asking price בסגירת המסחר, למועד הדיווח. במידה ולא קיים מחיר מצוטט, השווי ההוגן נמדד באמצעות טכניקת הערכה הכוללת את שיטת היוון תזרימי המזומנים העתידיים בגין מרכיב הקרן והריבית, המהוונים על פי שיעורי ריבית שוק של התחייבויות דומות למועד החישוב, אשר נקבעים על ידי חברה המספקת ציטוטים של שיעורי ריבית (לפרטים נוספים, ראה ביאור 14(1)).

(2) היררכיית שווי הוגן

הטבלה להלן מציגה את ההתחייבויות הפיננסיות בחלוקה לרמות בהיררכיית השווי ההוגן. לפרטים בדבר הרמות בהיררכיה, ראה ביאור 2(ה)3 לעיל.

ליום 31 בדצמבר 2021			
סך הכל	רמה 2	רמה 1	באלפי ש"ח
229,255	213,275	15,980	נגזרים
1,257,145	1,257,145	-	התחייבויות לרכישה חוזרת (REPO)
1,486,400	1,470,420	15,980	סך הכל
ליום 31 בדצמבר 2020			
סך הכל	רמה 2	רמה 1	באלפי ש"ח
437,942	415,719	22,223	נגזרים
24,423	-	24,423	מכירה בחסר
462,365	415,719	46,646	סך הכל

ביאור 25: התחייבויות פיננסיות (המשך)

1. מידע נוסף לגבי נגזרים

להלן סכום החשיפה נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות במכשירים נגזרים, שנעשו לתאריכי הדוחות הכספיים, של חברות הקבוצה שהינן חברות ביטוח בישראל:

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
6,801	4,339	מניות
1,875,331	1,496,529	מדד
738,472	2,333,470	מטבע זר
(113,233)	-	ריבית קבועה

ביאור 26: זכאים ויתרות זכות

הרכב

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
237,741	241,527	עובדים והתחייבויות אחרות בשל שכר ומשכורת הוצאות לשלם
125,593	135,890	הפרשות בגין תביעות משפטיות ⁽¹⁾
61,356	82,669	ספקים ונותני שירותים
62,602	57,916	מוסדות ורשויות ממשלתיות
5,817	8,858	חלקם של מבטחי משנה בהוצאות רכישה נדחות
91,689	98,179	חברות ביטוח ותווכני ביטוח:
1,237,273	1,257,445	פיקדונות של מבטחי משנה
185,862	177,612	חשבונות אחרים
1,423,135	1,435,057	סך הכל חברות הביטוח ותווכני ביטוח
412,679	494,248	סוכני ביטוח
311,058	518,695	מבוטחים ועמיתים
50,802	57,992	הפרשה להשתתפות מבוטחים ברווחים
33,570	37,359	ריבית לשלם בגין כתבי התחייבויות נדחים
63,141	63,932	פרמיה מראש
1,028,893	864,202	זכאים עבור בטוחות בגין חוזים עתידיים לא סחירים
35,167	113,497	זכאים בגין רכישת נירות ערך
12,567	12,846	חברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני
9,573	15,944	זכאים אחרים
3,965,383	4,238,811	סך הכל זכאים ויתרות זכות

(1) התנועה בהפרשות בגין תביעות משפטיות

לשנה שהסתיימה

ביום 31 בדצמבר

באלפי ש"ח		
2020	2021	
33,944	61,356	יתרה ליום 1 בינואר
(14,486)	(38,943)	הפרשות שמומשו במהלך השנה
41,898	60,256	הפרשות שנוצרו במהלך השנה
61,356	82,669	יתרה ליום 31 בדצמבר

ביאור 27: חכירות

א. חכירות בהן הקבוצה היא החוכרת
החברה מיישמת את תקן החכירות IFRS 16.

1. גילויים בדבר נכסי זכות שימוש

סך הכל	כלי רכב	אתרים	מבנים	באלפי ש"ח
589,003	46,496	23,207	519,300	עלות השפעת היישום לראשונה ליום 1 בינואר 2020
18,701	18,294	-	407	תוספות לנכסי זכות שימוש בגין חכירות חדשות בתקופה
(3,205)	(28)	(76)	(3,101)	עדכונים לנכסי זכות שימוש בגין הצמדות למדד
(10,383)	(10,383)	-	-	גריעות
594,116	54,379	23,131	516,606	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020
28,146	28,146	-	-	תוספות לנכסי זכות שימוש בגין חכירות חדשות בתקופה
13,604	671	401	12,532	עדכונים לנכסי זכות שימוש בגין הצמדות למדד
3,822	1,191	-	2,631	כניסה לאיחוד לראשונה
(21,077)	(18,446)	-	(2,631)	גריעות
618,611	65,941	23,532	529,138	יתרה ליום 31 בדצמבר 2021
47,303	14,461	2,004	30,838	פחת שנצבר
53,744	20,611	2,017	31,116	יתרה ליום 1 בינואר 2020
(8,974)	(8,974)	-	-	פחת לתקופה
92,073	26,098	4,021	61,954	גריעות מנכסי זכות שימוש
2,275	837	-	1,438	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020
55,861	22,243	2,016	31,602	כניסה לאיחוד לראשונה
(19,286)	(17,419)	-	(1,867)	פחת לתקופה
130,923	31,759	6,037	93,127	גריעות מנכסי זכות שימוש
502,043	28,281	19,110	454,652	יתרה ליום 31 בדצמבר 2021
487,688	34,182	17,495	436,011	יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר 2020
				יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר 2021

2. גילויים בדבר התחייבות בגין חכירה

סך הכל	כלי רכב	אתרים	מבנים	באלפי ש"ח
591,263	32,007	23,527	535,729	יתרה ליום 1 בינואר 2020
18,701	18,294	-	407	תוספות להתחייבות בגין חכירות חדשות בתקופה
(3,205)	(28)	(76)	(3,101)	עדכונים להתחייבות בגין חכירות בגין הצמדות למדד
19,285	526	681	18,078	הוצאות מימון
(44,049)	(21,146)	(2,433)	(20,470)	תשלום התחייבות בגין חכירה
(1,428)	(1,428)	-	-	גריעות התחייבות בגין חכירה
580,567	28,225	21,699	530,643	יתרה ליום 31 בדצמבר 2020
28,146	28,146	-	-	תוספות להתחייבות בגין חכירות חדשות בתקופה
1,950	859	-	1,091	כניסה לאיחוד לראשונה
13,604	671	401	12,532	עדכונים להתחייבות בגין חכירות בגין הצמדות למדד
19,887	482	638	18,767	הוצאות מימון
(56,854)	(23,324)	(2,447)	(31,083)	תשלום התחייבות בגין חכירה
(2,107)	(1,016)	-	(1,091)	גריעות התחייבות בגין חכירה
585,193	34,043	20,291	530,859	ליום 31 בדצמבר 2021

ביאור 27: חכירות

- א. חכירות בהן הקבוצה היא החוכרת (המשך)
 2. גילויים בדבר התחייבות בגין חכירה (המשך)
 ניתוח מועדי פירעון התחייבות בגין חכירה

ליום 31 בדצמבר 2021 ליום 31 בדצמבר 2020

2020	2021	באלפי ש"ח
30,469	49,858	עד שנה
130,315	141,506	בין שנה לחמש שנים
419,784	393,829	מעל חמש שנים
580,567	585,193	סך הכל

ב. חכירות בהן הקבוצה היא המחכירה

הקבוצה מחכירה מספר מבנים מסחריים ובנייני משרדים (המסווגים כנדל"ן להשקעה) לגופים חיצוניים המטופלים כחכירה תפעולית. הסכמי החכירה הם לתקופות שונות (עד כ-38 שנים), שאינן ניתנות לביטול, בהתחשב באופציות של החוכרים לחידוש החוזים בתום התקופה. להלן דמי החכירה המינימאליים העתידיים להתקבל בגין חוזי חכירה לרבות בגין תקופות אופציה לחידוש החוזים, אשר במועד ההתקשרויות היה סביר שתמומשנה:

ליום 31 בדצמבר

2020	2021	באלפי ש"ח
241,944	250,171	עד שנה
797,328	851,428	משנה ועד חמש שנים
1,791,173	1,686,060	יותר מחמש שנים
2,830,445	2,787,659	סך הכל
769,564	864,641	מתוכם דמי חכירה מינימאליים העתידיים להתקבל והמתייחסים לנכסים בהם החברה הינה חוכר בחכירה מימונית

לפרטים נוספים בדבר הסכמי החכרת נדל"ן להשקעה, ראה ביאור 10.

ביאור 28: פרמיות שהורווחו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

ש"ח	שייר	ברוטו	ביטוח משנה	באלפי ש"ח
6,240,256	146,810	6,387,066		פרמיות בביטוח חיים
1,335,460	72,332	1,407,792		פרמיות בביטוח בריאות
1,547,149	1,394,610	2,941,759		פרמיות בביטוח כללי
9,122,865	1,613,752	10,736,617		סך הכל פרמיות
(110,366)	(26,041)	(136,407)		שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה ושינויים אחרים*
9,012,499	1,587,711	10,600,210		סך הכל פרמיות שהורווחו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020

ש"ח	שייר	ברוטו	ביטוח משנה	באלפי ש"ח
5,584,375	146,775	5,731,150		פרמיות בביטוח חיים
1,227,141	65,602	1,292,743		פרמיות בביטוח בריאות
1,283,176	1,309,193	2,592,369		פרמיות בביטוח כללי
8,094,692	1,521,570	9,616,262		סך הכל פרמיות
(66,906)	(55,056)	(121,962)		שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה ושינויים אחרים*
8,027,786	1,466,514	9,494,300		סך הכל פרמיות שהורווחו

ביאור 28: פרמיות שהורוחו (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019			
שייר	ביטוח משנה	ברוטו	באלפי ש"ח
5,849,637	136,355	5,985,992	פרמיות בביטוח חיים
1,265,820	63,674	1,329,494	פרמיות בביטוח בריאות
1,230,548	1,134,416	2,364,964	פרמיות בביטוח כללי
8,346,005	1,334,445	9,680,450	סך הכל פרמיות
55,226	(69,560)	(14,334)	שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורוחה ושינויים אחרים ^(*)
8,401,231	1,264,885	9,666,116	סך הכל פרמיות שהורוחו

(*) בדבר השינויים בפרמיה שטרם הורוחה בביטוח כללי, ראה ביאור 19.
בנוסף קיימים שינויים הנובעים מניכוי בגין סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית להטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה.

ביאור 29: רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2019	2020	2021	באלפי ש"ח
166,924	65,339	360,799	רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה נדל"ן להשקעה
1,944,680	442,735	844,578	השקעות פיננסיות נכסי חוב סחירים
561,856	81,462	465,247	נכסי חוב שאינם סחירים
4,303,542	2,458,955	7,498,123	מניות
733,771	872,745	1,933,565	השקעות פיננסיות אחרות
(7,053)	(20,901)	(23,699)	מזומנים ושווי מזומנים
(18,771)	(20,520)	289	אחר
7,684,949	3,879,815	11,078,902	סך הכל רווחים מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, נטו
			רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה, הון ואחרים
5,464	(17,271)	90,658	הכנסות מנדל"ן להשקעה
58,877	57,858	49,626	שערוך נדל"ן להשקעה
64,341	40,587	140,284	הכנסות שוטפות בגין נדל"ן להשקעה
			סך הכל הכנסות מנדל"ן להשקעה
562,196	123,926	853,003	רווחים מהשקעות פיננסיות, למעט ריבית, הפרשי הצמדה, הפרשי שער ודיבידנד בגין: נכסים זמינים למכירה ^(*)
202,327	44,308	195,292	נכסים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד ⁽²⁾
1,095	11,766	33,633	נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים ⁽²⁾
765,618	180,000	1,081,928	סך הכל
1,138,688	953,918	1,590,664	הכנסות ריבית ⁽¹⁾ והפרשי הצמדה מנכסים פיננסיים שאינם בשווי הוגן דרך רווח והפסד
7,436	3,025	1,295	הכנסות ריבית והפרשי הצמדה מנכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד
(36,208)	(54,493)	(13,690)	הפסד מהפרשי שער בגין השקעות שאינן נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד ומנכסים אחרים ⁽²⁾
55,645	47,890	51,941	הכנסות מדיבידנד
9,680,469	5,050,742	13,931,324	סך הכל רווחים מהשקעות נטו והכנסות מימון
2,960	11,408	2,470	(1) בהכנסות הנ"ל כלולה ריבית בגין נכסים פיננסיים אשר אינם נמדדים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד שערכם נפגם

(2) לעניין הפרשי שער בגין התחייבויות פיננסיות, ראה ביאור 36 להלן.

ביאור 29: רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון (המשך)

א. רווחים נטו מהשקעות בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
616,044	344,942	938,758	רווחים נטו מניירות ערך שמומשו
(53,848)	(221,016)	(85,755)	ירידות ערך נטו שנזקפו לרווח והפסד
562,196	123,926	853,003	סך הכל רווחים מהשקעות בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה

ב. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
(2,492)	(49,402)	(21,241)	שינויים בשווי ההוגן נטו, לרבות רווח ממימוש
204,819	93,710	216,533	בגין נכסים שיועדו בעת ההכרה הראשונית
202,327	44,308	195,292	בגין נכסים מוחזקים למסחר
			סך הכל רווחים מהשקעות בגין נכסים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד

ג. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
1,971	15,465	33,150	רווחים נטו ממימוש נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים
(876)	(3,699)	483	ביטול ירידות ערך (ירידות ערך) נטו שנזקפו לרווח והפסד
1,095	11,766	33,633	סך הכל רווחים מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות ויתרות חובה

ביאור 30: הכנסות מדמי ניהול

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2019	2020	2021	באלפי ש"ח
458,428	456,489	514,061	דמי ניהול בענפי הפנסיה והגמל
485,403	304,866	688,619	דמי ניהול משתנים בגין חוזי ביטוח חיים
445,413	456,746	520,000	דמי ניהול קבועים בגין חוזי ביטוח חיים
20,733	28,580	52,806	דמי ניהול בגין חוזי השקעה
1,409,977	1,246,681	1,775,486	סך הכל הכנסות מדמי ניהול

ביאור 31: הכנסות מעמלות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2019	2020	2021	באלפי ש"ח
53,076	64,741	87,627	עמלת סוכנויות ביטוח
230,842	246,527	249,196	עמלת ביטוח משנה, בניכוי שינוי בהוצאות רכישה נדחות בגין ביטוח משנה
283,918	311,268	336,823	סך הכל הכנסות מעמלות

ביאור 32: תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2019	2020	2021	באלפי ש"ח
			סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בשייר, בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה
			בחיסכון ארוך טווח
			בגין חוזי ביטוח חיים
			תביעות ששולמו ותלויות
732,544	747,332	853,832	מקרי מוות, נכות ואחרים
(88,601)	(90,140)	(98,791)	בניכוי ביטוח משנה
643,943	657,192	755,041	
2,735,270	3,036,063	3,775,009	פוליסות שנפדו
226,585	102,632	89,429	פוליסות שמועדן תם
503,949	597,066	724,591	גמלאות
55,453	57,280	73,773	הוצאות לישוב תביעות
4,165,200	4,450,233	5,417,843	סך כל התביעות
9,853,102	5,025,818	11,844,352	גידול בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים (למעט שינוי בתלויות) בשייר
217,270	157,974	705,038	גידול בהתחייבויות בגין חוזי השקעה ביטוח חיים בשל מרכיב התשואה
134,356	113,061	183,961	גידול בהתחייבויות בגין חוזה לניהול קופת גמל מבטיחת תשואה
14,369,928	9,747,086	18,151,194	סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בשייר, בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בחיסכון ארוך טווח
			סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי
1,901,903	1,500,422	2,777,631	ברוטו
(977,421)	(721,604)	(1,626,363)	ביטוח משנה
924,482	778,818	1,151,268	בשייר
			סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח בריאות
1,726,812	619,989	1,049,595	ברוטו
(221,401)	(130,345)	(79,119)	ביטוח משנה
1,505,411	489,644	970,476	בשייר
16,799,821	11,015,548	20,272,938	סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

ביאור 33: עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
700,950	642,249	836,695	הוצאות רכישה:
531,188	516,311	531,700	עמלות רכישה
(47,665)	24,560	(194,394)	הוצאות רכישה אחרות
			שינוי בהוצאות רכישה נדחות
1,184,473	1,183,120	1,174,001	סך הכל הוצאות רכישה
617,258	561,033	623,540	עמלות שוטפות אחרות
198,372	187,136	210,806	הוצאות שיווק אחרות
2,000,103	1,931,289	2,008,347	סך הכל עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

ביאור 34: הוצאות הנהלה וכלליות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
1,059,275	1,109,731	1,175,092	שכר עבודה ונלוות ⁽²⁾
318,365	315,873	317,330	פחת והפחתות
82,288	74,430	71,662	אחזקת משרדים ותקשורת
53,004	41,142	47,736	שיווק ופרסום
39,377	39,885	42,449	ייעוץ משפטי ומקצועי
9,509	9,611	10,592	הוצאות תפעול קופות גמל בבנקים
226,911	211,990	232,206	אחרות ⁽³⁾
1,788,729	1,802,662	1,897,067	סך הכל⁽¹⁾
167,914	165,312	181,461	בניכוי:
729,560	703,447	742,506	סכומים שסווגו בסעיף שינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח
891,255	933,903	973,100	סכומים שסווגו בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
452,822	463,117	475,908	הוצאות הנהלה וכלליות

(1) הוצאות הנהלה וכלליות כוללות הוצאות בגין מיכון בסך
 (2) הוצאות שכר עבודה ונלוות כוללות תשלום מבוסס מניות, לפרטים נוספים בדבר ראה ביאור 40. לפרטים נוספים בדבר הפרשות בגין הטבות לעובדים, לרבות מענקי עמידה ביעדים והשלכות הסכמ קיבוצי ראה ביאור 24(ד).
 (3) עיקר הסכום נובע מהוצאות מיכון שאינן פחת והפחתות.

ביאור 35: הוצאות אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
4,036	3,986	6,856	הפחתת נכסים לא מוחשיים (ביאור 6)
(515)	447	425	הפרשה לתביעות
2,038	(83)	(422)	חזרה מכביד
3,678	4,700	3,553	דמי סליקה
392	12	150	אחרות
9,629	9,062	10,562	סך הכל הוצאות אחרות

ביאור 36: הוצאות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
127,581	123,943	166,313	הוצאות ריבית והפרשי הצמדה בגין כתבי התחייבות נדחים
65,150	-	-	עמלת פירעון מוקדם ⁽¹⁾
29,532	17,444	49,571	הוצאות ריבית למבטחי משנה
(6,737)	(6,367)	(5,303)	הפרשי שער, נטו בגין התחייבויות ⁽²⁾ ⁽³⁾
19,774	19,285	19,887	הוצאות מימון בגין חכירות ⁽⁴⁾
988	394	1,374	עמלות והוצאות מימון אחרות
236,288	154,699	231,842	סך הכל הוצאות מימון

1. ראה ביאור 25 לעיל.
2. נובע בעיקר מהפרשי שער חליפין בגין התחשבנויות מול מבטחי משנה.
3. לעניין הפרשי שער בגין השקעות פיננסיות, ראה ביאור 29.
4. ראה ביאור 27 לעיל.

ביאור 37: רווח למניה

א. רווח המיוחס למחזיקי המניות הרגילות של החברה (בסיסי ומדולל)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
(130,196)	438,676	1,081,773	רווח (הפסד) המיוחס לבעלי המניות הרגילות

ב. ממוצע משוקלל של מספר המניות הרגילות (בסיסי)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
55,578,867	67,644,867	67,644,867	מניות 1 ש"ח ע.נ.
464,077	-	-	יתרה ליום 1 בינואר
-	-	543	השפעת מניות שהונפקו במהלך השנה
56,042,944	67,644,867	67,645,410	השפעת אופציות שמומשו למניות
			ממוצע משוקלל של מספר המניות הרגילות ששימשו לצורך חישוב רווח בסיסי למניה

ג. ממוצע משוקלל של מספר המניות הרגילות (מדולל)⁽¹⁾

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
56,042,944	67,644,867	67,645,410	מניות 1 ש"ח ע.נ.
-	-	97,236	ממוצע משוקלל של מספר המניות הרגילות ששימש לצורך חישוב רווח בסיסי למניה
56,042,944	67,644,867	67,742,646	השפעת כתבי אופציה למניות
			ממוצע משוקלל של מספר המניות הרגילות ששימש לצורך חישוב רווח מדולל למניה

שווי השוק הממוצע של מניות החברה לצורך חישוב השפעה מדללת של כתבי אופציה התבסס על מחירי שוק מצוטטים לתקופה שבה היו כתבי אופציה במחזור.

לעניין הנפקת מניות בחברה ראה ביאור 16

ביאור 38: ניהול סיכונים

א. כללי

פעילויות הקבוצה חושפות אותה לסיכונים העיקריים הבאים: סיכוני שוק, סיכוני נזילות, סיכונים ביטוחיים, סיכוני אשראי וסיכונים תפעוליים. בביאור זה ניתן מידע בדבר החשיפה של הקבוצה לסיכונים אלה, מטרות הקבוצה, מדיניות ותהליכים לגבי מדידה וניהול של הסיכון. גילוי כמותי נוסף נכלל לאורך כל הדוחות הכספיים.

1א. תיאור הליכי ושיטות ניהול, מדידת ובקרת הסיכונים

הסיכונים העיקריים להם חשופה הקבוצה הם סיכונים הקשורים בפעילות הביטוח (ראה סעיף 2א להלן). עיקרי מדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים נקבעים במסגרת האורגנים המתאימים של חברות הקבוצה המתכנסים מעת לעת. הדירקטוריון מקבל דיווחים ועדכונים שוטפים ומקיים מעת לעת דיונים בהתייחס לחשיפות אלה.

אגף ניהול סיכונים בקבוצה אחראי על ניהול הסיכונים בגופים המוסדיים בקבוצה ומרכז באופן תקופתי את החשיפות הפיננסיות של הקבוצה.

בקבוצה מתכנסים באופן תקופתי פורומים מקצועיים בראשות המנכ"ל ובמסגרתם נדונים, בין השאר, גם היבטי סיכון בתחומי הפעילות של הקבוצה.

החברה משקיעה את יתרות הנזילות שלה בהשקעות לטווח קצר ובסיכון נמוך.

עבור חברות בנות אשר משקיעות בנכסים פיננסיים, נקבעת מדיניות השקעה פרטנית הרלוונטית לאופי חברת הבת ופעילותה. מדיניות זו נקבעת על ידי דירקטוריון חברת הבת ומפוקחת על ידו.

על החברה חלה דרישת הון מינימלי מתוקף היתר השליטה בכלל ביטוח שניתן לה על-ידי הממונה (לפרטים ראה ביאור 16(ה) (3)). לשינויים בשליטה בחברה והשלכותיהם על היתר השליטה, ראה ביאור 1 לעיל. הדירקטוריון בוחן מעת לעת את כרית ההון הנדרשת מעבר לדרישת ההון המינימלי כאמור, ביחס להתפתחויות בלתי צפויות שעשויות לחול בהון ודרישת ההון, כתוצאה משינויים בגורמי הסיכון המרכזיים אליהם חשופה הקבוצה.

2א. תיאור הליכי ושיטות ניהול ומדידת הסיכונים בחברות הביטוח המאחדות

מדיניות ניהול הסיכונים של חברות הביטוח המאחדות והחברות המוחזקות על ידן (להלן: "קבוצת כלל ביטוח"), אשר אושרה על ידי הדירקטוריון, מכוונת להבטיח חשיפה מבוקרת לסיכונים להם חשופה קבוצת כלל ביטוח, תוך עמידה בדרישות הרגולטוריות ושמירה על יעדיה העסקיים ועל איתנותה הפיננסית של קבוצת כלל ביטוח.

ניהול הסיכונים בקבוצת כלל ביטוח מבוסס על שלושה "קווי הגנה":

- הגורמים העסקיים האחראים לזיהוי, הערכה, ניטור, הפחתה ודיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם ולבקרתם. אחריות זו כוללת, בין השאר, הגדרת תהליכים, נהלים פנימיים וקבלת החלטות. הגורמים העסקיים נעזרים ביחידות תומכות, ביניהן אקטואריה, חשבונאות ראשית, רגולציה ויעוץ משפטי, ביטוח משנה ומערכות מידע.
- אגף ניהול סיכונים, בקרה ואכיפה משלים את פעילות ניהול הסיכונים של הגורמים העסקיים ואחראי על גיבוש מסגרת העבודה לניהול הסיכונים בקבוצה, אתגור פעילות הקו הראשון פיתוח כלים ושיטות להערכת הסיכונים וכן הערכת הסיכון הכולל אליו היא חשופה. אגף ניהול סיכונים עוסק באופן בלתי תלוי בגיבוש המלצות להנהלה ולדירקטוריון בדבר רמת הסיכון הכוללת והלימות ההון. בנייתו ודיווח על רמת החשיפה לסיכונים, באישור מוצרים, בנייתו התקשוריות עסקיות משמעותיות מהיבט הסיכון וביישום הוראות הממונה בדבר ניהול סיכונים. כחלק חשוב מתפקידו, אגף ניהול סיכונים מאתגר כאמור את זיהוי והערכת הסיכונים של הגורמים העסקיים ואת הפעולות הננקטות על ידם לטיפול בסיכון ומסייע בחיזוק יכולות הגורמים העסקיים לזיהוי והערכת סיכונים, לניהולם ובקרתם. אגף ניהול סיכונים פועל בשיתוף פעולה עם אגף אקטואריה, חשבונאות ראשית וענף SOX המהווים גם הם חלק מקו ההגנה השני.
- הביקורת הפנימית אשר מבקרת באמצעים בלתי תלויים ומאתגרת את התהליכים הפנימיים, הבקורות והמערכות המשמשים, בין היתר, לניהול הסיכונים ועוקבת אחר תיקון הליקויים שזוהו על ידה.

קבוצת כלל ביטוח פועלת ליישום מסגרת של ניהול סיכונים כולל (Enterprise Risk Management), במטרה ליצור מודעות לסיכון בכל פעילויותיה, ליצור יכולת להערכת הסיכונים השונים, להטמיע את מדידת הסיכונים בתהליכים העסקיים ולהתאים את החשיפה הכוללת ליכולת הקבוצה לשאת בסיכונים לאורך זמן. במסגרת זו ננקטות פעולות לבניית תשתית מיכונית ותהליכית לטיפול בסיכונים אליהם חשופה קבוצת כלל ביטוח, מבוצע זיהוי, מיפוי, הערכה וכימות של סיכונים פיננסיים וביטוחיים מהותיים לזכויותיהם של העמיתים והמבוטחים ולחוסנם של הגופים המוסדיים בקבוצה, וכן מבוצעת הערכה של הבקורות על סיכונים אלה, לרוב הפעילויות של קבוצת כלל ביטוח, תוך שיפור מתמיד ביכולת הכימות של הסיכונים השונים.

במסגרת יישום הוראות משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II (ראה ביאור 16(ה)), קבוצת כלל ביטוח מעריכה את ההון הכלכלי הנדרש לפעילותה, בהתאם להוראות אלה. כחלק מניהול הסיכונים, החברה פועלת לבקרה והערכה של פעילויות עסקיות משמעותיות גם בהיבטי ההון ולשילוב שיקולי הון כלכלי בתהליכי קבלת החלטות. דירקטוריון כלל ביטוח קבע טווח יעד ליחס כושר פירעון שבא משאף החברה להיות במהלך תקופת הפריסה ולאחריה. בנוסף, קבע הדירקטוריון רף יציבותי ליחס כושר פירעון (לפרטים נוספים, ראה ביאור 16(ה)(7)).

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

א. כללי (המשך)

2א. תיאור הליכי ושיטות ניהול ומדידת הסיכונים בחברות הביטוח המאוחדות (המשך)

בנוסף, כלל ביטוח בוחנת את הלימות ההון שלה אל מול הסיכון הכולל, גם בהתייחס להשפעת השינויים בגורמי הסיכון על הלימות ההון החשבונאית. בחינה זו מבוצעת על בסיס תרחישים לגורמי סיכון והערכות בדבר המתאמים ביניהם, תוך השפעתם על הרווח בסיכון ומספקת לכלל ביטוח אינדיקציה לגבי הלימות ההון החשבונאי ביחס לסיכונים.

הדירקטוריונים בקבוצת כלל ביטוח קבעו מדיניות בדבר החשיפה לסיכונים, דרכי המדידה שלהם, המגבלות לסיכונים השונים ודרכי הבקרה והדיווח על סיכונים אלו ועוקבים אחר עמידה במגבלות שנקבעו באמצעות הדיווחים המוגשים להם. דירקטוריון כלל ביטוח מינה ועדת ניהול סיכונים וטכנולוגית המידע להעמקת הפיקוח על נושאים אלה. הבקרה והפיקוח השוטפים אחר ניהול ההשקעות נעשים על ידי ועדות השקעה נפרדות לכספי נוסטרו, לכספים המנוהלים בקרנות הפנסיה וקופות הגמל ולפוליסות תלויות תשואה.

תהליכים ושיטות ניהול ולמדידה של הסיכונים השונים:

1. סיכוני שוק ונזילות

סיכוני השוק בתיקים המנוהלים בקבוצת כלל ביטוח מנוהלים על ידי כנף, חברת ההשקעות של קבוצת כלל ביטוח, תחת פיקוח של ועדות השקעה.

קבוצת כלל ביטוח פועלת בהשקעותיה בכפוף להוראות הדין ולמדיניות ההשקעות, מדיניות האשראי ומדיניות ניהול הסיכונים שקבעו הדירקטוריונים ובכלל זה בכפוף למגבלות שנקבעו על ידם.

הסיכונים הפיננסיים ממותנים באמצעות שמירה על פיזור בין אפיקי השקעה, ענפים, מנפיקים ובין נכסים בארץ לנכסים בחו"ל, בחינה וניתוח של איתנות הגופים אליהם נחשפת קבוצת כלל ביטוח ויכולת הפירעון שלהם טרם ביצוע ההשקעה ובמהלך חיי ההשקעה, בחינת פרופיל הנכסים ביחס לפרופיל ההתחייבויות מולן הם עומדים, בכלל זה בהתייחס להיבטי נזילות ועמידה במגבלות החשיפה לסיכוני אשראי וסיכוני שוק, הנקבעות על ידי הדירקטוריונים וועדות ההשקעה מעת לעת.

ועדות ההשקעה והדירקטוריונים עוקבים אחר חשיפה לאפיקי השקעה שונים ותוצאות תרחישים, מבחני רגישות ומדדי סיכון נוספים, על מנת לוודא שהחשיפות לסיכוני שוק תואמות את תיאבון הסיכון והמגבלות של קבוצת כלל ביטוח. חישוב מדדי הסיכון, התרחישים וניתוחם מבוצע על ידי אגף ניהול סיכונים תוך שימוש במערכת ייעודית. מידע בדבר מדדי הסיכון והחשיפות אל מול המגבלות שנקבעו מוצג בפני ועדות ההשקעה והדירקטוריונים באופן שוטף ותומך את תהליכי קבלת ההחלטות וניהול ההשקעות.

ניתוחים תקופתיים אלה מהווים כלי מרכזי לכימות וניהול סיכוני השוק של תיקי הנכסים של קבוצת כלל ביטוח. במקביל נערכות בקרות שוטפות ביחידת בקרת השקעות של כנף, המנהלת את ההשקעות, בהתייחס לעמידה בתקנות ההשקעה ובמדיניות ההשקעות והאשראי של תיקי ההשקעות השונים ובקרות תפעוליות בהתייחס לפעילות.

לפירוט בדבר החשיפה לסיכוני שוק, ראה סעיף ג' להלן. לפירוט בדבר החשיפה לסיכוני נזילות, ראה סעיף ד' להלן.

2. סיכונים ביטוחיים

הסיכונים הביטוחיים מנוהלים, בכפוף למדיניות ניהול הסיכונים שאישר הדירקטוריון, על ידי המנהלים העסקיים של תחומי הביטוח השונים, בין השאר באמצעות קביעת הנחיות לחיתום וקבלת עסקים ומדרגי סמכויות וכן באמצעות העברת סיכונים למבטחי משנה במסגרת חוזים, או באמצעות ביטוחים פקולטטיביים, על-פי מדיניות השיירים שאושרה על ידי הדירקטוריון.

הסיכונים הביטוחיים ממותנים על ידי פיזור של חוזי הביטוח ושימוש בביטוח משנה ומוקטנים גם על ידי בחירה ויישום של אסטרטגיות חיתום ויצירת פיזור לפי ענפים, אזורים גיאוגרפיים, סוגי הסיכון, גובה הכיסוי וכו'.

במסגרת תהליך פיתוח מוצרים חדשים וכן טרם התקשרות בעסקאות משמעותיות מבוצעים זיהוי ובחינה מקיפה של הסיכונים הכרוכים במוצר או בעסקה ונקבעות הדרכים לניהולם ולבקרה עליהם. כאשר מתעורר חשש כי קיימת הרעה בתוצאות החיתומיות, שמקורה אינו בתנודות אקראיות, נערכות בדיקות מעמיקות, בין השאר, להערכת הסיכון הגלום, ובמידת הצורך מותאמת הערכת ההתחייבויות הביטוחיות ונבחנת מדיניות החיתום.

כמו כן, בכדי להקטין את החשיפה לסיכונים, קבוצת כלל ביטוח מיישמת מדיניות בדיקות תביעות קפדנית, בחינה שוטפת של תהליכי הטיפול בתביעות ומבצעת חקירות לאיתור הונאות. בנוסף, קבוצת כלל ביטוח נוקטת במדיניות ניהול אקטיבי שוטף של התביעות, על מנת להקטין את החשיפה להתפתחויות בלתי צפויות העשויות להשפיע עליה לרעה.

קבוצת כלל ביטוח נוקטת במדיניות של הגבלת החשיפה לקטסטרופות על ידי קביעת סכומי כיסוי מרביים בחוזים מסוימים וכן על ידי רכישת כיסויי ביטוח משנה מתאימים. אחת ממטרות מדיניות החיתום ומדיניות ביטוח המשנה הינה להגביל את החשיפה לקטסטרופות להפסד מרבי מוערך שנקבע מראש. בהתייחס להסתברות נתונה, על בסיס מודלים ו/או מחקרים ובהתאם לטעמי הסיכון של קבוצת כלל ביטוח כפי שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

ההערכה הכמותית הכוללת של החשיפה לסיכונים ביטוחיים מבוצעת על בסיס הוראות משטר כושר פירעון כלכלי אשר כוללת בחינת תרחישי קיצון לקטגוריות סיכון שונות ובחינת הסיכון הכולל בהתחשב במתאמים ביניהם. הקבוצה פועלת לביצוע הערכות פנימיות, על בסיס אותה מתודולוגיה ובהסתמך על פרמטרים שונים בהתאם לצורך.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

א. כללי (המשך)

2א. תיאור הליכי ושיטות ניהול ומדידת הסיכונים בחברות הביטוח המאוחדות (המשך)

2. סיכונים ביטוחיים (המשך)

אגף אקטואריה מבצע מחקרים, ניתוחי חשיפות ובדיקות תקופתיות של גורמי סיכון, כגון: בדיקות רווחיות לענפי פעילות, למוצרים ספציפיים ולעסקי קולקטיב, מחקרי תמותה, תחלואה, עתודות חסר וחשיפה לרעידת אדמה. ניתוחים אלה משמשים הן כבסיס להערכת הסיכונים, תוך שימוש במדדים סטטיסטיים ומבחני רגישות, בשיתוף עם אגף ניהול סיכונים, והן כחלק ממערך הבקרה על הפעילות הביטוחית.

קבוצת כלל ביטוח משתמשת במערכת ממוכנת לחישוב ההערכה המיטבית של ההתחייבויות הביטוחיות (Best Estimate) בביטוח חיים, ביטוח בריאות ופנסיה, וביטוח כללי לניתוח רווחיות ולביצוע מבחני רגישות לגורמי הסיכון העיקריים בתחומים אלה. במסגרת זו נבחנת גם הרווחיות של עסקים חדשים שנמכרו במהלך השנה.

הערכת חשיפת קבוצת כלל ביטוח בעסקי ביטוח הרכוש לסיכון רעידת אדמה בישראל, שהינו אירוע הקטסטרופה העיקרי אליו היא חשופה, מתבצעת באמצעות מודלים בינלאומיים וכלל ביטוח רוכשת הגנה לסיכון זה בהתבסס על הערכה זו. הערכת החשיפה לסיכונים קטסטרופה אחרים נעשית בעיקר על ידי מחקרים פנימיים.

הערכות הסיכונים מובאות תקופתית בפני ההנהלות והדירקטוריונים של המבטחים בקבוצה.

לפרטים נוספים בדבר הסיכונים הביטוחיים, ראה סעיף ה' להלן.

3. סיכונים אשראי

בהתייחס לסיכונים אשראי בנכסי ההשקעה, קבוצת כלל ביטוח פועלת בתחומי האשראי השונים באמצעות יחידות מתמחות. הדירקטוריונים וועדות ההשקעה של הגופים המוסדיים בקבוצה קבעו מדיניות אשראי מפורטת אשר קובעת הנחיות ומגבלות בהתייחס לסוגי אשראי, דירוגי אשראי, חשיפה לענפי משק, חשיפה גיאוגרפית, חשיפה לקבוצות לווים וללווים בודדים, לתיקים השונים המנוהלים על-פי מאפייניהם והרגולציה החלה עליהם. פעילות זו נתמכת בתשתית נוהלית, ארגונית ומיכונית להערכת של סיכונים האשראי, לבקרת הפעילות, לאיתור מוקדם של חובות בעייתיים ולטיפול בהם. בגופים המוסדיים נקבע מדרג סמכויות לאישור אשראי, וכן קיימים דיווחים שוטפים להנהלה הבכירה, לוועדות ההשקעה, לוועדת האשראי ולדירקטוריונים לגבי חשיפות אשראי בתיקים.

תהליכי העבודה כוללים, בין השאר, בדיקות וניתוחים בעת מתן אשראי ובקרה שוטפת אחר הרכב ואיכות חשיפות האשראי, בכלל זה באמצעות מערכות ממוכנות העוקבות אחר החשיפות, בחיתוכים שונים ואל מול מגבלות שנקבעו, ברמת התיק הבודד, ברמת החברות השונות בקבוצה וברמת קבוצת כלל ביטוח. טרם התקשרות בעסקאות משמעותיות, נערך הליך זיהוי ובחינה מקיף של הסיכונים, תוך אתגור של אגף ניהול סיכונים.

בהערכת סיכונים אשראי בעסקאות מסוימות קבוצת כלל ביטוח עושה שימוש גם במודל דירוג פנימי אשר פותח על ידיה ואושר על ידי הממונה.

עסקאות אשראי בהיקף העולה על 50 שנקבע מובאות לדיון ואישור מוקדם של ועדת האשראי/או ועדת ההשקעות הרלוונטית, לפי העניין, וזאת בהתאם למדרג הסמכויות שנקבע לאישור עסקאות אשראי.

קבוצת כלל ביטוח מקיימת הליך שוטף לאיתור חובות רגישים ובעייתיים, הנבחן גם על ידי אגף ניהול סיכונים. בקבוצה פורום חובות בעייתיים, הכולל צוות בעלי תפקידים רלבנטיים, אחראי על ביצוע תהליך שוטף של הערכת מצב החוב לגופים המוסדיים בקבוצה.

מחלקת בקרת השקעות בכנף מבצעת מעקב אחר חשיפות האשראי בגין ההשקעות שמבוצעות בכנף בתיקים השונים ועמידתם במדיניות האשראי שנקבעה לתיקים אלה. המעקב מבוסס על נתוני החשיפה הפרטנית לכל לווה, בכלל זה, נתוני השייכות לקבוצת לווים, הדירוג והסיווג הענפי. יחידת הבקרה בכנף מבצעת בקרות תפעוליות על פעילות האשראי כחלק מפעילותו של מערך הבקרה הארגוני.

מעבר למגבלות שנקבעו בהתייחס לסיכונים אשראי בפעילות ההשקעות, דירקטוריון כלל ביטוח קבע מגבלות בהתייחס לחשיפה הכוללת לצדדים נגדיים בכלל פעילויות הקבוצה. אגף ניהול סיכונים בוחן את האגרזיה של החשיפות השונות לצדדים נגדיים הנובעות מכלל פעילויות הקבוצה, בסיוע מערכות ממוכנות המאפשרות לעקוב אחר החשיפות ברמת תיקים בודדים, ברמת החברות השונות בקבוצה וברמת קבוצת כלל ביטוח, בחיתוכים שונים ובוחן את העמידה במגבלות שנקבעו. על בסיס המידע מבוצעים באגף ניהול סיכונים הערכה וניתוח של החשיפה לצדדים נגדיים, בהתייחס לנתונים כמותיים של החשיפה, כגון: התפלגות התיק לפי ענפים ודירוגים ומדדי ריכוזיות העוקבים אחר שינויים ברמת הסיכון בתיק.

לפירוט בדבר החשיפה לסיכונים אשראי, ובכלל זאת מדיניות החשיפה למבטחי משנה, ראה סעיף ו' להלן.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

א. כללי (המשך)

2. תיאור הליכי ושיטות ניהול ומדידת הסיכונים בחברות הביטוח המאוחדות (המשך)

4. סיכונים תפעוליים

ניהול הסיכונים התפעוליים והבקרה מתבצע כחלק משגרת העבודה הארגונית, באחריות המנהלים העסקיים ובתמיכה מקצועית של אגף ניהול סיכונים. המערך הארגוני לניהול הסיכונים התפעוליים והבקרה כולל את הגורמים הבאים:

- מנהלי סיכונים תפעוליים ובקרה ביחידות העסקיות ועובדים הכפופים להם (להלן: "בקררים").
  - מנהל ענף סיכונים תפעוליים ובקרה באגף ניהול סיכונים ועובדיו.
  - "גורמי ההסדרה" הכוללים גורמים יעודיים המתמחים בקטגוריות ספציפיות של סיכונים תפעוליים, בהם הממונה על האכיפה, ענף SOX, ענף הגנת הסייבר והמשכיות עסקית, והממונה על פניות הציבור.
- בנוסף, הביקורת הפנימית מבצעת ביקורות בתחומי פעילות שונים, שגם במסגרתן מזוהים סיכונים תפעוליים ומוערכות החשיפה ויעילות הבקרות.
- הבקררים כפופים למנהלי היחידות העסקיות. במסגרת תפקידם הם מזהים חשיפות תפעוליות ביחידותיהם ופועלים להפחתתן תוך טיפול בתקינות התהליכים בהתייחס למכלול היבטים, בכללם מניעת מעילות והונאות, ציות לרגולציה ונהלים, עמידה במדיניות ונאותות הדיווח הכספי. הבקררים מוכוונים מקצועית באופן מטריציוני על ידי מנהל ענף סיכונים תפעוליים ובקרה באגף ניהול סיכונים, אשר במסגרת תפקידו אחראי על הנחיה מקצועית של הבקררים ואתגור פעילותם, תיאום בין גורמי ההסדרה ובין הבקררים, ניטור הממצאים, ריכוז תמונת החשיפות הכוללת ודיווח עליה.
- הערכה כמותית של החשיפה לסיכונים תפעוליים מבוצעת גם במסגרת חישוב יחס כושר הפירעון בהתאם להוראות משטר כושר פירעון כלכלי.
- מדיניות ניהול הסיכונים שקבעו הדירקטוריונים בקבוצת כלל ביטוח מתייחסת גם לניהול הסיכונים התפעוליים. בנוסף, נקבעה מדיניות ספציפית לקטגוריות שונות של סיכונים תפעוליים, בהן מניעת מעילות והונאות, סיכונים סייבר, המשכיות עסקית, מיקור חוץ וציות, וזאת גם בהתייחס לדרישות הרגולציה בנושאים אלה.

3. הבקרה על הסיכונים

- קבוצת כלל ביטוח רואה בבקרה אפקטיבית רכיב חשוב במערך ניהול הסיכונים.
- כמתואר בהרחבה לעיל, הקבוצה מפעילה מערך בקרה ארגוני. מערך זה אחראי על ביצוע בקרה על מכלול היבטים בפעילות קבוצת כלל ביטוח, בכלל זה בקרה על הסיכונים לסוגיהם.
- כמו כן פעילותם הבלתי תלויה של אגף ניהול סיכונים, אגף אקטואריה, אגף חשבונאות ראשית וענף SOX מספקת רובד בקרה נוסף על הסיכונים.
- בפרט, אגף ניהול סיכונים מכמת, מנטר ומבקר את החשיפה הכוללת לסיכונים בפעילות קבוצת כלל ביטוח ומבצע בקרות על הסיכונים הפיננסיים והביטוחיים, בכלל זה בקרה על עמידה במגבלות לסיכונים שוק בפעילות הנוסטרו של קבוצת כלל ביטוח, במגבלות החשיפה למבטחי משנה, ובמגבלות החשיפה לצדדים נגדיים שנקבעו במסגרת מדיניות ניהול הסיכונים ומעקב אחר הסיכונים בתיקי עמיתים. בנוסף, אגף ניהול סיכונים מבצע הערכה של איכות זיהוי והערכת הסיכונים בהתייחס לעסקאות מסוימות אשר מבוצעות בכסף.
- בנוסף, המבקר הפנימי של החברה עורך ביקורות תקופתיות, בין השאר, בהתבסס על סקרי סיכונים.

ב. דרישות חוקיות מגופים מוסדיים

- על גופים מוסדיים מוטלת חובה חוקית למנות מנהל סיכונים שתפקידיו העיקריים הינם:
- לוודא קיומם של תהליכים איכותיים לזיהוי סיכונים ביטוחיים ופיננסיים מהותיים הגלומים בנכסים המוחזקים כנגד חסכונות עמיתים ומבוטחים ובנכסים אחרים של חברת הביטוח והגלומים בהתחייבויות חברת הביטוח או קרן פנסיה, לפי העניין, אשר עשויים להשפיע באופן מהותי על זכויות העמיתים והמבטוחים ועל חוסנו הפיננסי של הגוף המוסדי.
  - כימות החשיפה והערכת ההשפעה הפוטנציאלית של הסיכונים המהותיים שזוהו לפי כלים ואמות מידה שיוגדרו על ידי המבטח, והערכת אופן ניהולם של הסיכונים שזוהו.
  - דיווח תקופתי למנהל הכללי, לדירקטוריון, לוועדות ההשקעה ולועדת האשראי בדבר הסיכונים.
  - מתן התייחסות לסיכונים הגלומים במוצרים חדשים, שינוי תקנון, כניסה לתחום השקעות חדש ובעת התקשרות בעסקה שעל פי קביעת הדירקטוריון יש לה פוטנציאל להשפעה משמעותית על התוצאות העסקיות של הגוף המוסדי או על כספי לקוחותיו.
- הקבוצה מינתה מנהל סיכונים אשר פועל, בין השאר, ליישום הדרישות הרגולטוריות בתחום זה.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ב. דרישות חוקיות מגופים מוסדיים (המשך)

- דרישות רגולטוריות שונות לעניין ניהול הסיכונים חלות על הגופים המוסדיים בקבוצה והעיקריות שבהן:
  - הוראות החוזר המאוחד לעניין מינוי מנהל סיכונים, סמכויותיו, תפקידיו ודרכי עבודתו.
  - דרישה לקביעת מדיניות חשיפה לסיכונים, תקרות חשיפה, נהלים וכלים למדידה ולבקרת הסיכונים.
  - הוראות לעניין ניהול סיכוני האשראי, הערכתם והבקרה עליהם.
  - הוראות לעניין ניהול החשיפה למבטחי משנה.
  - הוראות לעניין הטיפול בקטגוריות ספציפיות של סיכונים תפעוליים: מעילות והונאות, סיכוני סייבר, מיקור חוץ, ציות, מניעת הלבנת הון ובקרה על דיווח כספי (SOX).
- בנוסף, על החברה חלות הוראות משטר כושר פירעון כלכלי (לפרטים נוספים, ראה ביאור 16(ה)).
- לעניין דרישות חוקיות ומדיניות ניהול ההון, ראה ביאור 16(ה).

ג. סיכוני שוק

סיכון שוק הוא הסיכון שהשווי המדווח, השווי ההוגן או תזרימי המזומנים העתידיים של נכסים פיננסיים, התחייבויות פיננסיות או התחייבויות ביטוחיות ישתנו כתוצאה משינויים במחירי שוק. סיכוני שוק כוללים, בין היתר, סיכונים הנובעים משינויים בשיעורי הריבית, בשיערי מניות, במדד ובמטבע חוץ.

1. חוזים תלויי תשואה

מרבית ההתחייבויות תלויות התשואה של כלל ביטוח הינן התחייבויות בגין חוזים בהם תגמולי הביטוח, שלהם זכאי המוטב, תלויים בתשואה שמניבות השקעות מסוימות של כלל ביטוח, בניכוי דמי ניהול, כמפורט להלן:

- א. לגבי פוליסות שהונפקו עד שנת 2004, דמי ניהול קבועים וכן דמי ניהול משתנים בשיעור 15% מהתשואה הריאלית לאחר ניכוי דמי הניהול הקבועים.
- ב. בפוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך - דמי ניהול קבועים.

ככלל, בגין מוצרים אלו לא קיימת לכלל ביטוח חשיפה ישירה לסיכוני שוק דרך השפעתם על השווי ההוגן של ההשקעות. עם זאת, לכלל ביטוח חשיפה עקיפה לסיכוני שוק דרך השפעתם הפוטנציאלית על דמי הניהול המשתנים בהתאם לתנודתיות בתשואה הנזקפת למבוטחים, וזאת רק לגבי פוליסות תלויות תשואה שהוצאו עד שנת 2004, ועל ההיקף הכולל של ההתחייבות ממנה נגזרים דמי הניהול הקבועים של כלל ביטוח לגבי כלל המוצרים תלויי התשואה. כמו כן, בתנאים מסויימים, עלולה להיווצר לחברה חשיפה לשינויים בריביות ובמרווחים המשפיעים על שיעורי היוון בהם עושה החברה שימוש בחישוב ההתחייבויות, בכלל זה ההשפעה על פקטור ה-K ועל ההתחייבויות לגמלא נדחית (לפרטים ראה ביאור 38(ה)). בנוסף, בגין מוצרים אלו לכלל ביטוח חשיפה עקיפה לשינויים במדד המחירים לצרכן אשר ישפיעו על התשואה הריאלית שהושגה, ובהתאם על דמי הניהול המשתנים שייגבו.

לאור האמור, מבחני הרגישות ומועדי הפירעון של ההתחייבויות, המפורטים בסעיפים הבאים, אינם כוללים חוזים תלויי תשואה, מלבד באמצעות השפעת הריבית על פקטור ה-K וההתחייבויות לגמלא נדחית בגין חוזים אלה.

היקף ההתחייבויות במסגרת חוזים תלויי תשואה בגין פוליסות שהונפקו עד 2004 ליום 31 בדצמבר 2021 הינו כ-52 מיליארד ש"ח (אשתקד כ-46.1 מיליארד ש"ח), כל שינוי של 1% בהיקף הצבירה משפיע על דמי הניהול הקבועים בסך של כ-3 מיליוני ש"ח. כל שינוי של 1% בתשואה הריאלית בתיק זה משפיע על דמי הניהול המשתנים בסך של כ-73 מיליוני ש"ח.

לפרטים על דמי הניהול שנגבו בתקופת הדוח, ראה ביאור 30.

2. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק

להלן ניתוח רגישות ביחס להשפעת השינוי במשתנים, המפורטים להלן, על הרווח לתקופה ועל הרווח הכולל.

ניתוח הרגישות הינו ביחס לנכסים הפיננסיים, ההתחייבויות הפיננסיות וההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי ההשקעה בגין משתנה הסיכון הרלבנטי נכון לכל מועד דיווח, ובהנחה שכל שאר המשתנים האחרים קבועים. כך, למשל, השינוי בריבית הינו בהנחה, שכל הפרמטרים האחרים לא השתנו. ניתוח הרגישות אינו כולל כאמור את השפעתם של חוזים תלויי תשואה, ובפרט אינו מביא בחשבון השפעות עקיפות לנכסים בגין התחייבויות תלויות תשואה, באמצעות השפעתן על דמי הניהול שייגבו. כמו כן, הונח שהשינויים האמורים אינם משקפים ירידת ערך של נכסים המוצגים בעלות מופחתת או של נכסים פיננסיים זמינים למכירה ולפיכך, בניתוח הרגישות לא נכללו בגין נכסים אלו הפסדים מירידת ערך. ניתוח הרגישות, מביא לידי ביטוי השפעות ישירות בלבד ללא השפעות משניות.

יצוין גם כי הרגישויות אינן בהכרח ליניאריות, כך ששינויים גדולים או קטנים יותר ביחס לשינויים שמתוארים להלן אינם בהכרח אקסטרפולציה פשוטה של השפעת אותם שינויים.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

2. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2021

שיעור השינוי בשע"ח של מטבע חוץ	שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן		השקעות במכשירים הוניים		שיעור הריבית		באלפי ש"ח
	-10%	+10%	-1%	+1%	-10%	+10%	
232,966	(232,966)	26,582	(26,582)	(24,829)	25,164	(506,864)	672,743
(45,598)	45,598	26,582	(26,582)	(415,173)	415,508	(214,520)	437,233

ליום 31 בדצמבר 2020

שיעור השינוי בשע"ח של מטבע חוץ	שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן		השקעות במכשירים הוניים		שיעור הריבית		באלפי ש"ח
	-10%	+10%	-1%	+1%	-10%	+10%	
145,040	(145,040)	10,622	(15,078)	(26,752)	27,001	(504,321)	760,153
(53,678)	53,678	10,622	(15,078)	(334,687)	334,935	(118,815)	459,681

(1) ניתוח הרגישות ביחס לשינוי ברביית משקף השפעה של תזוזה מקבילה לאורך כל העקום והינו גם ביחס למכשירים ברביית קבועה וגם ביחס למכשירים ברביית משתנה. ביחס למכשירים ברביית קבועה, החשיפה הינה ביחס לערך הפנקסני של המכשיר. ביחס למכשירים ברביית משתנה, החשיפה הינה ביחס לתזרים המזומנים מהמכשיר הפיננסי.

ניתוחי הרגישות מבוססים על הערך בספרים ולא על שווי כלכלי. על כן במבחני הרגישות לא הובאו בחשבון, מתוך הנכסים וההתחייבויות בעלי סיכון ריבית ישיר ובריבית קבועה, נכסי החוב שאינם סחירים, המסווגים כהלוואות וחייבים (בסך כ-22 מיליארדי ש"ח). מזומנים ושווי מזומנים, נכסי ביטוח משנה, התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה למעט האמור להלן, התחייבויות פיננסיות ופיקדונות ויתרות ביטוח משנה. וכן שיעור הנכסים שהופעל עליהם ניתוח הרגישות לריבית עמד על כ-16% מסך הנכסים עבור חוזים שאינן תלוי תשואה. שיעור ההתחייבויות שהופעל עליהם ניתוח הרגישות מתוך סך ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח שאינן תלוי תשואה עמד על כ-0%.

ניתוח הרגישות כולל השפעה על ההתחייבויות הביטוחיות וזאת לאור, סביבת הריבית הנמוכה בה פועלת החברה בשנים האחרונות, אשר משפיעה על גובה ההתחייבויות הביטוחיות. ההשפעה של ירידה של 1% על הרווח הכולל לפני מס מוערכת כהפסד של כ-763 מיליון ש"ח (אשתקד הפסד של כ-758 מיליון ש"ח). ההשפעה של עליה של 1% על הרווח הכולל לפני מס מוערכת כרווח של כ-1,030 מיליון ש"ח (אשתקד רווח של כ-1,164 מיליון ש"ח).

לפרטים נוספים בדבר חיזוק עתודות הביטוח לאור סביבת הריבית הנמוכה והשפעתה על שיעורי ההיוון בביטוח חיים בשנת הדוח ראה סעיף (ה)(10)(ד) להלן.

(2) השקעות במכשירים, שאינן להם תזרים קבוע, או שלחילופין, לחברה אין מידע ביחס לתזרים זה בהתאם להגדרות ב-IFRS7 אינן כוללות השקעות במוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני.

(3) מטבע זר עיקרי הינו דולר, כמפורט בפירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה בסעיף 4 להלן.

(4) ניתוחי הרגישות ביחס לרווח הכולל מביאים לידי ביטוי גם את ההשפעה על הרווח לתקופה.

(5) ניתוחי הרגישות בוצעו ביחס לרווח לתקופה לאחר מס וכן ביחס לרווח הכולל לאחר מס.

(6) מבחני הרגישות למטבע חוץ, המוצגים לעיל, כוללים רגישות בגין פריטים לא כספיים הנקובים במטבע חוץ, בסך של כ-4,212 מיליון ש"ח, בגין עלייה של 10% בשערי החליפין של מטבע חוץ נכלל רווח של כ-17 מיליון ש"ח ורווח כולל של כ-260 מיליון ש"ח (2020: כ-19 מיליון ש"ח וכ-191 מיליון ש"ח בהתאמה) המטבע העיקרי במכשירים אלו הינו דולר.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

3. סיכון ריבית ישיר

סיכון ריבית ישיר הינו הסיכון ששינוי בריבית השוק יגרום לשינוי בשווי ההוגן או בתזרים המזומנים הנובע מנכס או התחייבות. סיכון זה מתייחס לנכסים שהסליקה שלהם נעשית במזומן. תוספת המילה "ישיר" מבליטה את העובדה ששינוי הריבית יכול להשפיע גם על סוגי נכסים אחרים אבל לא באופן ישיר, כדוגמת השפעת שינוי הריבית על שערי המניות. יודגש כי שינויים בשווי ההוגן אינם מקבלים בהכרח ביטוי בערך הספרים של המכשירים הפיננסיים, ראה ביאור 3(ו).

להלן יוצג פירוט הנכסים וההתחייבויות לפי החשיפה לסיכון ריבית:

ליום 31 בדצמבר 2021

סך הכל	תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה	באלפי ש"ח
30,486,278	24,016,563	6,469,715	נכסים עם סיכון ריבית ישיר נכסי חוב סחירים נכסי חוב שאינם סחירים:
15,760,524	-	15,760,524	אג"ח ח"ץ ופיקדונות באוצר
14,996,671	8,676,233	6,320,438	אחר
7,764,723	7,078,350	686,373	השקעות פיננסיות אחרות
14,116,714	9,992,795	4,123,919	מזומנים ושווי מזומנים
4,418,206	315,463	4,102,743	נכסי ביטוח משנה
87,543,116	50,079,404	37,463,712	סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר
57,971,512	45,377,117	12,594,395	נכסים ללא סיכון ריבית ישיר*
145,514,628	95,456,521	50,058,107	סך הכל נכסים
5,766,151	474,130	5,292,021	התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר התחייבויות פיננסיות
126,229,469	93,453,683	32,775,786	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה
1,988,500	261,143	1,727,357	אחרים
133,984,120	94,188,956	39,795,164	סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר*
3,743,335	826,372	2,916,963	התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר
7,787,173	-	7,787,173	הון
145,514,628	95,015,328	50,499,300	סך הכל הון והתחייבויות
7,787,173	441,193	7,345,980	סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות
2,031,843	926,777	1,105,066	סיכון חוץ מאזני

* נכסים והתחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר - כוללים מניות, רכוש קבוע ונדל"ן להשקעה, הוצאות רכישה נדחות ונכסים בלתי מוחשיים וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים (חייבים ויתרות חובה, פרמיה לגביה ויתרות שוטפות של חברות ביטוח) שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית בגינם נמוך יחסית.

הערות:

(1) בביטוח חיים שאינו תלוי תשואה - עיקרו של תיק ביטוח החיים הינו בגין פוליסות מביטוחות תשואה, המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות (ח"ץ), המונפקות על ידי בנק ישראל לכל אורך תקופת הפוליסה. לפיכך, קיים לחברה כיסוי פיננסי חופף על עיקר ההתחייבויות, מבחינת ריבית והצמדה למשך חיי הפוליסות. לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020 כיוו אגרות החוב המיועדות הן 73% וכ-79% בהתאמה, מכלל ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח חיים בתוכניות אלו.

(2) בגין יתר השקעות כלל ביטוח, במסגרת עסקי ביטוח חיים ובריאות, קיימת חשיפה לשערי ריבית שישררו בעת מיחזור ההשקעות, אשר משך החיים שלהן עשוי להיות נמוך מאורך החיים הממוצע של ההתחייבויות הביטוחיות. בגין מוצרים אלה לרבות בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אי-כוש עבודה, מבוסס חישוב ההתחייבות הביטוחית על שיעור הריבית התעריפית שבפוליסה, זאת בכפוף לבחינת ריבית ההיוון בחלק מהעתודות לגמלה ולבדיקת נאותות העתודה (LAT) המחושבת על בסיס עקום ריבית חסרת סיכון. לפרטים נוספים בדבר שיעורי ריבית ההיוון של התחייבויות ביטוחיות, ראה סעיף (ה)(ה1)(ד) ו-(ה)(ה2)(4)(א) להלן.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

3. סיכון ריבית ישיר (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020			
סך הכל	תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה	באלפי ש"ח
30,087,264	24,263,517	5,823,747	נכסים עם סיכון ריבית ישיר
			נכסי חוב סחירים
16,278,710	-	16,278,710	נכסי חוב שאינם סחירים:
12,510,900	6,696,981	5,813,919	אג"ח ח"ץ ופיקדונות באוצר
8,239,264	7,660,924	578,340	אחר
7,222,072	5,273,150	1,948,922	השקעות פיננסיות אחרות
3,629,329	250,992	3,378,337	מזומנים ושווי מזומנים
			נכסי ביטוח משנה
77,967,539	44,145,564	33,821,975	סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר
46,517,336	35,418,961	11,098,375	נכסים ללא סיכון ריבית ישיר*
124,484,875	79,564,525	44,920,350	סך הכל נכסים
			התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר
4,523,774	295,326	4,228,448	התחייבויות פיננסיות
108,370,259	77,291,364	31,078,895	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה
1,756,784	229,071	1,527,713	אחרים
114,650,817	77,815,761	36,835,056	סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר*
3,478,124	1,098,752	2,379,372	התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר
6,355,934	-	6,355,934	הון
124,484,875	78,914,513	45,570,362	סך הכל הון והתחייבויות
6,355,934	650,012	5,705,922	סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות
1,456,795	632,402	824,393	סיכון חוץ מאזני

* נכסים והתחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר - כוללים מניות, רכוש קבוע ונדל"ן להשקעה, הוצאות רכישה נדחות ונכסים בלתי מוחשיים וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים (חייבים ויתרות חובה, פרמיה לגבייה ויתרות שוטפות של חברות ביטוח) שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית בגינם נמוך יחסית.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

4. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לגסיסי המגדר ליום 31 בדצמבר 2021:

סך הכל	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה ⁽¹⁾		מטבע חוץ						מטבע ישראלי	
	תשואה לא	כספיים	אחר	ליש"ט	אירו	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	לא צמוד	לא צמוד
1,289,881	-	1,289,881	-	-	-	-	-	-	-	-
14,738	-	14,738	-	-	-	-	-	-	-	-
2,194,136	6,632	2,187,504	-	-	-	-	-	-	-	-
204,594	-	204,594	-	-	-	-	-	-	-	-
487,688	-	487,688	-	-	-	-	-	-	-	-
171,563	-	171,563	-	-	-	-	-	-	-	-
3,140,825	3,140,825	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1,250,884	-	1,250,884	-	-	-	-	-	-	-	-
4,418,206	315,463	-	-	89	3,902	4,878	4,090,810	1,359	3,064	-
1,359	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
529,356	91,611	49,232	-	-	5,036	46,279	232,381	104,817	-	-
748,255	163,638	-	-	-	455	66,197	514,486	3,479	-	-
81,745,557	81,745,557	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6,469,715	-	-	-	-	13,994	75,576	4,535,669	1,844,476	-	-
22,080,962	-	-	-	111,820	27,303	106,774	19,953,111	1,881,954	-	-
2,073,677	-	2,073,677	-	-	-	-	-	-	-	-
4,576,518	-	3,890,613	832	5,188	-	351,467	51,254	277,164	-	-
9,992,795	9,992,795	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4,123,919	-	-	5,598	16,952	12,959	356,061	-	3,732,349	-	-
145,514,628	95,456,521	11,620,374	6,430	134,049	63,649	1,007,232	29,379,070	7,847,303	-	-

סך כל הנכסים

(1) עיקר חוזי הביטוח המונפקים על ידי חברות הביטוח המאוחדות נקובים בשקלים, וחשופתם לשינויים בשער החליפין אינה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשער חליפין, היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר.

(2) ראה ביאור 38 (חלל).

ביאור 38: גיבול סיכונים (המשך)

ג. סיכויי שוק (המשך)

4. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לביסוי האמדה (המשך)
ליום 31 בדצמבר 2021 (המשך)

התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה ⁽¹⁾	פרטים לא נכסיים	אחר	ליש"ט	אירו	דולר	צמוד מדד	ש"ח		ש"ח
							מטבע חוץ	לא צמוד	
סך הכל	7,787,173	-	7,787,173	-	-	-	-	-	סך כל ההון
32,775,786	-	-	-	5,553	34,646	32,719,021	16,566	-	התחייבויות בגין ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
93,453,683	93,453,683	-	-	-	-	-	-	-	התחייבויות בגין ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
766,572	-	766,572	-	-	-	-	-	-	התחייבות מיסים נדחים
80,007	-	-	-	-	-	-	80,007	-	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
4,238,811	1,087,515	51,485	140	722	342,071	928,000	1,828,878	-	זכאים ויתרות זכות התחייבות בגין חכירה
585,193	-	-	-	-	-	585,193	-	-	התחייבויות מיסים שוטפים
61,252	-	-	-	-	-	61,252	-	-	התחייבויות פיננסיות
5,766,151	474,130	-	-	457	229,405	1,028,904	4,033,255	-	סך כל ההתחייבויות
137,727,455	95,015,328	818,057	140	6,732	606,122	35,322,370	5,958,706	-	סך כל ההון והתחייבויות
145,514,628	95,015,328	8,605,230	140	6,732	606,122	35,322,370	5,958,706	-	סך כל ההון והתחייבויות
-	441,193	3,015,144	6,430	133,909	56,917	401,110	(5,943,300)	1,888,597	סך הכל חשיפה מאזנית
-	-	37,431	(57,785)	(294,182)	(203,688)	(3,759,364)	1,904,069	2,373,519	חשיפה לונגי ביסי באמצעות מכשירים נגזרים
-	441,193	3,052,575	(51,355)	(160,273)	(146,771)	(3,358,254)	(4,039,231)	4,262,116	במוחזי דלורא
-	-	-	-	-	-	-	-	-	סך הכל חשיפה

(1) עיקר חוזי הביטוח המונפקים על ידי חברות הביטוח המאוחדות נקובים בשקלים, וחשיפתם לשינויים בשערי החליפין אינה מהותית במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין. היא נבעת בעיקרה מחשיפה לדולר.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

4. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לגסיסי הגמדה (המשך)
יתרה ליום 31 בדצמבר 2020

התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה ⁽¹⁾	מטבע חוץ	ש"ח						לא צמוד	צמוד מדד	דולר	אירו	ליש"ט	אחר	פרטים לא נכספים	בגין חוזים תלויי תשואה ⁽¹⁾	סך הכל
		ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח									
1,255,264	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,255,264	-	1,255,264	
12,236	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12,236	-	12,236	
1,996,644	7,198	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,989,446	-	1,996,644	
208,036	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	208,036	-	208,036	
502,043	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	502,043	-	502,043	
136,104	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	136,104	-	136,104	
3,043,442	3,043,442	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,043,442	-	3,043,442	
1,209,486	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,209,486	-	1,209,486	
3,629,329	250,992	-	258	30	1,462	2,776	3,371,606	2,205	9,689	51,324	325,010	3,122	250,992	-	3,629,329	
9,689	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9,689	-	9,689	
627,677	70,632	-	-	-	4,463	127,594	51,324	325,010	9,689	51,324	325,010	3,122	70,632	-	627,677	
650,952	120,350	-	-	-	338	73,454	453,688	3,122	9,689	51,324	325,010	3,122	120,350	-	650,952	
70,798,761	70,798,761	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	70,798,761	
5,823,747	-	-	9,161	-	-	126,644	4,647,534	1,040,408	126,644	4,647,534	1,040,408	1,040,408	-	-	5,823,747	
22,092,629	-	-	-	126,629	31,861	114,550	20,490,620	1,328,969	114,550	20,490,620	1,328,969	1,328,969	-	-	22,092,629	
1,692,465	-	1,692,465	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,692,465	-	1,692,465	
3,574,299	-	3,015,743	1,898	10,627	5,980	274,656	31,716	233,679	10,627	5,980	274,656	31,716	3,015,743	-	3,574,299	
5,273,150	5,273,150	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,273,150	
1,948,922	-	-	437	15,726	28,753	215,544	-	1,688,462	15,726	28,753	215,544	1,688,462	-	-	1,948,922	
124,484,875	79,564,525	10,069,477	11,754	153,012	72,857	935,218	29,056,177	4,621,855	153,012	72,857	935,218	29,056,177	4,621,855	-	124,484,875	

סך כל הנכסים

(1) עיקר חוזי הביטוח המונפקים על ידי חברות הביטוח המאוחדות נקובים בשקלים, וחשופתם לשינויים בשער החליפין אינה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשער חליפין, היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר.

(2) ראה ביאור 38 (חלל).

ביאור 38: גיבול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

4. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לביססי האמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2020 (המשך)

התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה ⁽¹⁾	התחייבויות לא פרטים נכסיים	מטבע חוץ					ש"ח	
		אחר	לישיט	אירא	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	ש"ח
סך הכל	סך הכל	אחר	לישיט	אירא	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	סך כל ההון
6,355,934	-	6,355,934	-	-	-	-	-	-
31,078,895	-	-	-	2,135	18,269	31,045,182	13,309	התחייבויות
77,291,364	77,291,364	-	-	-	-	-	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
540,825	-	540,825	-	-	-	-	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
83,486	-	-	-	-	-	-	-	התחייבויות מיסים נדחים
3,965,383	1,327,823	52,181	-	2,957	157,522	747,797	1,677,103	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו זכאים ויתרות זכות
580,567	-	-	-	-	-	580,567	-	התחייבויות בגין חכירה
64,647	-	-	-	-	-	64,647	-	התחייבויות מיסים שוטפים
4,523,774	295,326	24,424	-	26,122	1,222	884,130	3,292,550	התחייבויות פיננסיות
118,128,941	78,914,513	617,430	-	31,214	177,013	33,322,323	5,066,448	סך כל ההתחייבויות
124,484,875	78,914,513	6,973,364	-	31,214	177,013	33,322,323	5,066,448	סך כל ההון והתחייבויות
-	650,012	3,096,113	11,754	153,012	41,643	758,205	(4,266,146)	סך הכל חשיפה מאזנית
-	-	120,764	57,224	(224,326)	(108,550)	(3,059,193)	1,975,045	חשיפה לונגי ביסיס באמצעות מכשירים מגזרים במונחי דולר
-	650,012	3,216,877	68,978	(71,314)	(66,907)	(2,300,988)	(2,291,101)	סך הכל חשיפה

⁽¹⁾ עיקר חוזי הביטוח המונפקים על ידי חברות הביטוח המאוחדות נקובים בשקלים, וחשיפתן לשינויים בשערי החליפין אינה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

5. פירוט החשיפה לענפי משק בגין מכשירים הוניים

ליום 31 בדצמבר 2021

%	סך הכל	בחו"ל	לא סחיר	נסחרות		באלפי ש"ח
				במדד מניות היתר	במדד 125 ת"א	
5%	101,047	5,166	-	-	95,881	תעשייה
35%	721,103	289,803	108,815	53,480	269,005	בינוי ונדל"ן ותשתיות
3%	67,139	27,488	6,425	13,057	20,169	חשמל ומים
3%	62,601	-	-	13,365	49,236	מסחר
33%	666,667	182,643	325,359	1,071	157,594	תקשורת ושרותי מחשב
13%	260,423	22,598	-	23	237,802	בנקים
1%	22,202	-	-	7,471	14,731	שירותים פיננסיים
0%	3,582	401	-	1,787	1,394	שירותים עסקיים אחרים
7%	132,516	44,800	74,270	5,419	8,027	תרופות ושרותים רפואיים
100%	2,037,280	572,899	514,869	95,673	853,839	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2020

%	סך הכל	בחו"ל	לא סחיר	נסחרות		באלפי ש"ח
				במדד מניות היתר	במדד 125 ת"א	
8%	135,288	16,526	46,461	4,524	67,777	תעשייה
39%	658,202	220,128	107,884	44,675	285,515	בינוי ונדל"ן ותשתיות
12%	194,392	59,262	-	10,725	124,405	חשמל ומים
4%	59,862	-	-	4,409	55,453	מסחר
0%	5,859	-	-	-	5,859	מלונאות ותיירות
11%	189,581	55,354	25,791	-	108,436	תקשורת ושרותי מחשב
10%	170,168	-	17,945	4,979	147,244	בנקים
5%	84,605	8,209	-	14,508	61,888	שירותים פיננסיים
1%	12,434	-	12,434	-	-	טכנולוגיה
6%	105,484	22,732	67,834	1,128	13,790	שירותים עסקיים אחרים
0%	5,390	1,097	-	-	4,293	מזון
4%	71,133	52,630	3,608	1,215	13,680	תרופות ושרותים רפואיים
100%	1,692,398	435,938	281,957	86,163	888,340	סך הכל

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ד. סיכוני נזילות

1. כללי

מדיניותה של החברה הינה לוודא קיומן של יתרות מזומנים הדרושות לה לעמידה בהתחייבויותיה הפיננסיות, בין היתר, באמצעות חלוקת דיבידנד מחברות מוחזקות.

קבוצת כלל ביטוח חשופה לסיכונים, הנובעים מאי הוודאות לגבי המועד בו תידרש לשלם תביעות והטבות אחרות למבוטחים, ביחס להיקף הכספים שיהיו זמינים לכך באותו מועד. יצויין כי צורך אפשרי לגיוס מקורות באופן בלתי צפוי ובזמן קצר עשוי לחייב מימוש נכסים משמעותי באופן מהיר ומכירתם במחירים שלא בהכרח ישקפו את שווי השוק שלהם.

חלק ניכר מהתחייבויותיה הביטוחיות של כלל ביטוח במגזר חיסכון ארוך טווח ומגזר בריאות אינו חשוף לסיכון הנזילות בגלל אופיים של חוזי הביטוח השונים כמתואר להלן:

א. חוזים תלויי תשואה - על פי תנאי החוזים, זכאים בעליהם לקבל את שווי ההשקעות האמורות בלבד. לפיכך, אם ערך ההשקעות ירד מכל סיבה שהיא, תהיה במקביל ירידה זהה בגובה התחייבויות כלל ביטוח. סך ההתחייבויות במסגרת חוזים אלה לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020 הסתכמו בכ-93.5 מיליארדי ש"ח וכ-77.3 מיליארדי ש"ח, בהתאמה.

ב. כ-73% מההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה בענף ביטוח חיים שהונפקו עד שנת 1990 מגובים באגרות חוב מיועדות ("ח"ץ"), המונפקות על ידי בנק ישראל. כלל ביטוח זכאית לממש אגרות חוב אלו בעת שנדרש פידיון הפוליסות האמורות. היקף אגרות חוב ח"ץ לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020 הסתכם בסך של כ-13.6 מיליארדי ש"ח וכ-14.2 מיליארדי ש"ח, בהתאמה.

ג. בגין כ-89% מההתחייבויות לעמיתי קופת הגמל בר א' קרן גמולים בע"מ (להלן: "**בר א'**") מבטיחת התשואה, ישנם פיקדונות בחשב הכללי, אשר בר א' זכאית למשוך בעת שנדרש פידיון כספי עמיתים. היקף פיקדונות אלו לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020, הסתכם בסך של כ-2.1 מיליארדי ש"ח.

סיכון הנזילות הפוטנציאלי של הקבוצה נובע, איפוא, בעיקר מיתרת הנכסים של הקבוצה העומדים כנגד ההתחייבויות שאינן תלויות תשואה ושאינן מגובות באגרות חוב מיועדות ("ח"ץ") או פיקדונות בחשב הכללי. סכום נכסים אלו הסתכם בסך של כ-26.6 מיליארדי ש"ח (אשתקד כ-22.3 מיליארדי ש"ח) ומהווה כ-18% (אשתקד כ-18%) מסך הנכסים בדוח על המצב הכספי.

מתוך הנכסים שאינם כנגד התחייבויות תלויות תשואה, סך של כ-13.2 מיליארדי ש"ח (אשתקד כ-10.1 מיליארדי ש"ח) הינם נכסים שחירים ויתרות מזומנים ושוי מזומנים.

יצויין כי, על פי תקנות כללי השקעה, על חברות הביטוח המאוחדות להחזיק בנכסים נזילים כנגד ההתחייבויות שאינן נובעות מעסקי ביטוח בסכום שלא יפחת מ-30% מחלק ההון העצמי המינימלי הנדרש מהן. לעניין זה, נכסים נזילים, כהגדרתם בתקנות כללי השקעה, כוללים, בין היתר, אג"ח ממשלתיות, מזומנים ושוי מזומנים, אג"ח קונצרניות ופיקדונות בדירוג גבוה ולטווח קצר, מניות הכלולות במדדים מרכזיים, קרנות סל וקרנות נאמנות.

הגופים המוסדיים בישראל מנהלים את נכסיהם והתחייבויותיהם בהתאם לדרישות חוק הפיקוח על תקנותיו בקשר לכך.

2. מועדי פירעון משוערים של סכומי התחייבויות

הטבלאות להלן מרכזות את מועדי הפירעון המשוערים של סכומי התחייבויות הביטוחיות והפיננסיות הבלתי מהוונות של החברה. היות ומדובר בסכומים בלתי מהוונים הרי שאין התאמה בינם לבין יתרות ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות בדוח על המצב הכספי.

א. מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות במגזר חיסכון ארוך טווח ובמגזר בריאות נכללו בטבלאות כדלקמן:

כספי חיסכון - על בסיס מועדי פירעון חוזיים, דהיינו, גיל הפרישה, ללא הנחות ביטולים, בהנחה שכל החיסכון יימשך כהוני ולא כקיצבה.

גמלאות בתשלום, אובדן כושר עבודה בתשלום וסיעודי בתשלום - על בסיס אומדן אקטוארי.

תביעות תלויות ועתודות הסיכון - מדווח תחת העמודה "ללא מועד פירעון מוגדר".

ב. ההתחייבויות בביטוח כללי לעניין ביאור זה כוללות גם עודף הכנסות על הוצאות, ראה ביאור 3(ד)(2)(ב)(4)(3), הפרשה לסטיות בלתי צפויות, עתודה לפרמיה שלא הורוחה והינן בניכוי הוצאות רכישה נדחות.

מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות האמורות לעיל נכללו בטבלאות כדלקמן:

התחייבויות בענפים סטטיסטיים, המוערכים על ידי אקטואר - מדווחות בעמודות על בסיס אומדן אקטוארי, המקצה לסך ההתחייבויות הבלתי מהוונות מועד משוער על פי ניסיון תשלומי התביעות בעבר.

התחייבויות ביטוחיות בענפי חבויות, שאינם סטטיסטיים, ועודפי הכנסות על הוצאות - מדווחים בעמודה של ללא מועד פירעון מוגדר.

התחייבויות ביטוחיות בענפי רכוש ואחרים, שאינם סטטיסטיים או שהאקטואר לא חותם על הערכתם - מדווחות בעמודה של זמן פירעון עד 3 שנים.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ד. סיכוני נזילות (המשך)

2. מועדי פירעון משוערים של סכומי התחייבויות (המשך)

ב. (המשך)

ההתחייבויות חשופות לסיכון רזרבה, המפורט בסעיף ה' להלן. המודלים האקטואריים מבוססים על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את העתיד לקרות. אומדן התזרים חשוף לסיכון מודל ולסיכון הפרמטר הכולל את הסיכון שהסכום שישולם עבור סילוק ההתחייבויות הביטוחיות של כלל ביטוח, או שמועד סילוק ההתחייבויות הביטוחיות, יהיה שונה מזה הצפוי.

ג. מועדי הפירעון של התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה נכללו על בסיס מועדי הפירעון החוזיים. בחוזים בהן הצד שכנגד רשאי לבחור את עיתוי התשלום, ההתחייבות נכללת על בסיס של המועד המוקדם ביותר שבו החברה יכולה להידרש לשלם את ההתחייבות.

מועדי הפירעון של התחייבויות בגין חוזי השקעה בבר א' חושבו על בסיס שיעור נטישה ושיעור פידינות ממוצע.

ההתחייבויות במגזר חיסכון ארוך טווח ומגזר בריאות*

סך הכל	ללא מועד פירעון מוגדר		מעל 10 שנים			באלפי ש"ח	
	פירעון מוגדר	מעל 15 שנים	מעל 10 שנים ועד 15 שנים	מעל 5 שנים ועד 10 שנים	מעל שנה ועד 5 שנים**		
22,016,276	2,974,893	3,106,036	2,782,358	3,968,857	6,818,185	2,365,947	ליום 31 בדצמבר 2021
21,140,659	2,660,495	2,963,098	2,508,171	3,888,704	6,751,039	2,369,152	ליום 31 בדצמבר 2020

(* לא כולל התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה.

(**) התחייבויות עד שנה כוללות סך של כ-49,114 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2019 סך של כ-68,184 אלפי ש"ח) העומדים לפירעון לפי דרישה. התחייבויות אלו סווגו כעומדות לפירעון עד שנה למרות שמועדי פירעון בפועל עשויים להיות בשנים מאוחרות יותר.

התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי

סך הכל	ללא מועד פירעון מוגדר		מעל 3 שנים		באלפי ש"ח
	פירעון מוגדר	מעל 5 שנים	מעל 3 שנים ועד 5 שנים	עד 3 שנים	
6,992,199	764,244	1,293,964	1,144,866	3,789,125	ליום 31 בדצמבר 2021
6,385,801	1,106,109	1,043,330	925,514	3,310,848	ליום 31 בדצמבר 2020

ביאור 38: גיבול סיכונים (המשך)

ד. סיכוני גזילות (המשך)

2. מועדי פירעון משוערים של סכומי התחייבויות (המשך)

ג. (המשך)

התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה

סך הכל	בלאפי שי"ח				סך בספרים	עד שנה	מועד 5 שנים		מועד 10 שנים		מועד 15 שנים		מועד 15 שנים		ללא מועד
	מועד 5 שנים	מועד 10 שנים	מועד 15 שנים	מועד 15 שנים			מועד 5 שנים	מועד 10 שנים	מועד 15 שנים	מועד 15 שנים					
2,055,901	242	471,464	353,062	505,986	558,528	166,619	2,055,901							2,055,901	התחייבויות בגין חוזי השקעה
9,870,167	9,870,167	-	-	-	-	-	9,870,167							9,870,167	התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה
5,038,166	-	-	-	2,684,844	1,960,812	392,510	4,279,751							4,279,751	כתבי התחייבות נדחים
4,187,326	-	-	-	-	-	4,187,326	4,187,326							4,187,326	זכאים ויתרות זכות
744,772	-	35,422	207,326	226,893	206,718	68,414	585,193							585,193	התחייבות בגין חכירה
21,886,332	9,870,409	506,886	560,388	3,417,723	2,726,058	4,804,869	20,968,338							20,968,338	סך הכל
<p>לימים 31 בדצמבר 2020</p>															
2,374,759	2,612	945,019	339,304	461,129	485,524	141,171	2,374,759							2,374,759	התחייבויות בגין חוזי השקעה
3,940,237	3,940,237	-	-	-	-	-	3,940,237							3,940,237	התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה
4,754,762	-	-	-	2,308,553	2,104,817	341,392	4,061,409							4,061,409	כתבי התחייבות נדחים
3,913,202	-	-	-	-	-	3,913,202	3,913,202							3,913,202	זכאים ויתרות זכות
755,763	-	73,995	207,911	225,722	198,192	49,942	580,567							580,567	התחייבות בגין חכירה
15,738,724	3,942,849	1,019,014	547,215	2,995,404	2,788,533	4,445,707	14,870,174							14,870,174	סך הכל

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח

סיכוני ביטוח כוללים, בין היתר:

סיכוני חיתום: הסיכון לשימוש בתמחיר שגוי כתוצאה מליקויים בתהליך החיתום ומהפער בין הסיכון בעת התמחור וקביעת הפרמיה, לבין ההתרחשות בפועל, כך שהפרמיות הנגבות אינן מספיקות לכיסוי תביעות עתידיות והוצאות. הפערים עשויים לנבוע משינויים מקריים בתוצאות העסקיות ומשינויים בעלות התביעה הממוצעת ו/או בשכיחות התביעות כתוצאה מגורמים שונים.

סיכוני רזרבה: הסיכון להערכה לא נכונה של ההתחייבויות הביטוחיות אשר עלולה לגרום לכך שהרזרבות האקטואריות אינן מספיקות לכיסוי כל ההתחייבויות והתביעות. המודלים האקטואריים על פיהם, בין היתר, מעריכות חברות הביטוח בקבוצה את ההתחייבויות והתביעות, מתבססים, לרוב, על ההנחה שדפוסי ההתנהגות והתביעות בעבר מייצגים את העתיד לקרות. חשיפת חברות הביטוח בקבוצה מורכבת מהסיכונים הבאים:

סיכון מודל - הסיכון לבחירת מודל שגוי לתמחור ו/או להערכת ההתחייבויות הביטוחיות;

סיכון פרמטר - הסיכון לשימוש בפרמטרים שגויים העלולים לגרום, בין היתר, לכך שהסכום, שישולם עבור סילוק ההתחייבויות הביטוחיות של כלל ביטוח, או שמועד סילוק ההתחייבויות הביטוחיות, יהיה שונה מזה הצפוי.

גודל ההפסד המרבי הצפוי בעסקי ביטוח כללי, כתוצאה מהחשיפה לנזק בודד גדול או הצטברות נזקים בגין אירוע גדול במיוחד בהסתברות נזק מרבי (MPL) הנעה בין 1.5% ל-3.15% הינה כ-9 מיליארדי ש"ח ברוטו וכ-40 מיליוני ש"ח בשייר עצמי, נכון ליום 31 בדצמבר 2019.

לעניין נתונים בדבר מוצרי הביטוח השונים אשר בגינם נוצרת למבטח חשיפה לסיכון ביטוחי, ראה פירוט ההתחייבויות הביטוחיות לפי סיכוני ביטוח בביאורים 5, 19, 20 (א) ו-21.

1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות

כללי

להלן תיאור מוצרי הביטוח השונים וההנחות המשמשות לחישוב ההתחייבויות בגינם בהתאם לסוג המוצר.

באופן כללי, בהתאם להוראות הממונה, ההתחייבויות הביטוחיות מחושבות על ידי אקטואר, על-פי שיטות אקטואריות מקובלות בישראל ובאופן עקבי לשנה קודמת. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל ומין המבוטח, תקופת הביטוח, מועד תחילת הביטוח, סוג הביטוח, פרמיה תקופתית וסכום הביטוח.

א. השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

1. תוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה"

בתוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה" קיים מרכיב חיסכון מזוהה. העתודה הבסיסית והעיקרית היא בגובה החיסכון שנצבר בתוספת תשואה בהתאם לתנאי הפוליסה כדלקמן:

- קרן צמודה לתשואת תיק השקעות (חוזים תלויי תשואה).
- קרן צמודה למדד בתוספת ריבית קבועה מובטחת או מזוכה בתשואה מובטחת כנגד נכסים מותאמים (חוזים מבטיחי תשואה).

בגין מרכיבים ביטוחיים, המצורפים לפוליסות אלו (אי כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי וכו'), מחושבת ההתחייבות הביטוחית בנפרד כאמור להלן.

2. תוכניות ביטוח מסוג "מסורתי" עם פרמיה קבועה

קיימות תוכניות ביטוח מסוג "מסורתי" עם פרמיה קבועה, כגון: תוכנית ביטוח "מעורב" וכדומה, המשלבת מרכיב של סכום חיסכון, במקרה שהמבוטח נשאר בחיים בתום תקופת התוכנית, עם מרכיב ביטוחי של סיכון מוות במשך תקופת התוכנית, כמו גם תוכנית סיכון טהור (בעיקר אי-כושר עבודה וסיעוד) עם פרמיה קבועה.

בגין מוצרים אלה מחושבת ההתחייבות הביטוחית לכל כיסוי כהיוון של תזרים המזומנים בגין התביעות הצפויות, כולל תשלום בתום התקופה, בניכוי הפרמיות העתידיות הצפויות. חישוב זה מבוסס על ההנחות לפיהן תומחרו המוצרים ו/או על הנחות שהופקו מניסיון התביעות, כולל שיעורי הריבית (להלן: "הריבית התעריפית"), לוח התמותה או התחלואה. החישוב נעשה בשיטה הידועה בשם "Net Premium Reserve", אשר אינה כוללת בזרם התקבולים הצפוי את המרכיב שהועמס בתעריף הפרמיות לכיסוי העמלות וההוצאות, ומנגד אינה מנכה את ההוצאות והעמלות הצפויות.

בגין תוכניות ביטוח מסוג "מסורתי" תלויי תשואה, נכללת בעתודה גם הפרשה בגובה יתרת הבונוס המצטבר בפועל. הבונוס משקף את הפער בין התשואה בפועל בניכוי דמי ניהול לבין הריבית התעריפית.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

כללי (המשך)

א. השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

3. התחייבויות לגמלאות בתשלום ולהשלמה לעתודה לקיצבה:

התחייבויות לגמלאות בתשלום מחושבות על פי ההנחיות הקבועות בחוזר המאוחד שער 5, חלק 2, פרק 1(ג), בהתאם לתוחלת החיים הצפויה, על בסיס לוחות תמותה, אשר נבנו בהסתמך על הלוחות אשר פורסמו בשנת 2019 (להלן: "חוזר העתודות לקיצבה").

התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה מחושבות עבור פוליסות שבתוקף (משולמות ומסולקות), המאפשרות תשלומי קיצבה לכל החיים, ואשר טרם הגיעו לשלב מימוש הקיצבה או שמבוטחיהן הגיעו לגיל פרישה אך טרם החלו לקבל קיצבה בפועל ("פוליסות").

א. חישוב ההתחייבות להשלמה לעתודה לקיצבה

התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה מחושבות, בין היתר, בהתאם להסתברות למשיכת הקיצבה בעת יציאתם לפרישה (מימוש הזכאות לקיצבה), בהתאם לצפי מסלולי הקיצבה שיבחרו המבוטחים ובהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה, שפורסמו בחוזר העתודות לקיצבה.

ככל שהסתברות למשיכת הקיצבה גבוהה יותר, ההתחייבויות הנדרשות להשלמה לעתודה לקיצבה גבוהות יותר. כמו כן, ככל שהפער בין לוחות התמותה המעודכנים במסגרת חוזר העתודות לקיצבה (המצביעים על התארכות תוחלת החיים) לבין לוחות התמותה שעל בסיסן תומחרו מקדמי הקיצבה המבוטחים בפוליסות גדול יותר ההתחייבות לגמלאות בתשלום והתחייבות להשלמה לעתודה לקיצבה גבוהות יותר.

מעט לעת עורכת החברה מחקרים בהם היא בוחנת את שיעור המבוטחים הצפויים לממש את זכאותם לקבל קיצבה, את תמהיל מסלולי הקיצבות שבחורים המבוטחים הפורשים לקבל, אשר בהתאם להם נאמד משך הזמן שבו תשולם הקיצבה וכן פרמטרים אחרים המשפיעים על גובה ההתחייבות להשלמה לעתודה לקיצבה. שיעורי המימוש ומסלולי הקיצבות מותאמים לתוכניות הביטוח וסוגי החיסכון השונים.

ב. הפרשה הדרגתית להשלמת העתודה לקיצבה על ידי שימוש בפקטור K

כמו כן, בהתאם לחוזר העתודות לקיצבה, ההפרשה להשלמה לעתודה לקיצבה נעשית בצורה הדרגתית בגין הכספים שנצברו בפוליסות עד לתום תקופת הדיווח, על ידי שימוש בערך K, אשר נקבע, ביישום לראשונה של חוזר העתודות לקיצבה, על מנת להשיג עתודה לתשלום קיצבה מלאה בהתאם לצפי מועד לקיחת הקיצבה של המבוטחים (להלן: "K בסיסי", 0.2% עבור פוליסות מבטיחות תשואה ו-0.96% עבור פוליסות תלויות תשואה).

מדי רבעון, החברה בודקת כי ערך ה-K יביא לפרישה נאותה של העתודה לתשלום קיצבה, על בסיס ניתוח המתבסס על הנחות פיננסיות ואקטואריות שמרניות, שמעיד על כך שהרווחיות הצפויה מדמי הניהול ואו המרווח הפיננסי הנובעים מהשקעות המוחזקות כנגד העתודה בשל הפוליסה ותשלומי הפרמיות עבור הפוליסה, עשויים להפיק הכנסות עתידיות למעלה מ-K הבסיסי המספיקות לכסות את כל ההוצאות, וכלל שקיים פער, מבוצע עדכון של ההתחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה באמצעות עדכון ערך ה-K. ככל שפקטור K גבוה יותר, ההתחייבות להשלמת עתודה לקיצבה שתוכר בדוח הכספי תהיה נמוכה יותר והסכום שידחה וירשם בעתיד יהיה גבוה יותר.

ככלל, ערך ה-K המשמש לפריסת ההתחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה לא יעלה על שיעור ה-K הבסיסי. בתקופת הדוח, החברה עדכנה את צפי שיעור לקיחת גמלה בהתאם לגיל הפרישה ואת צפי טעם המבוטחים בבחירת מסלולי הקיצבה בעת הפרישה (ראה סעיף ד(3) להלן). כתוצאה מכך, בקיזוז ההשפעות הפיננסיות על היקף הנכסים המנוהלים ועל עקום הריבית חסרת הסיכון (ראה סעיף ד' להלן) קטן צפי הרווחיות הצפויה מתחזית דמי הניהול ואו המרווח הפיננסי וכפועל יוצא מכך עודכן שיעור ערך K כמפורט בטבלה להלן:

2019	2020	2021	ליום 31 בדצמבר
0.0%	0.0%	0.0%	עבור פוליסות מבטיחות תשואה
0.73%	0.68%	0.66%	עבור פוליסות תלויות תשואה

אומדן העלות הכוללת של העלייה בתוחלת החיים עשוי להשתנות עקב מספר גורמים, הכוללים, בין היתר, שינויים בתוחלת החיים ובשיעור המבוטחים המממשים את זכאותם לקיצבה, שינוי בטעם המבוטחים בבחירת מסלולי הקיצבה בעת הפרישה, גידול בצבירות החיסכון של המבוטחים עקב תשלומי פרמיות עתידיות ואו גידול בהכנסות מהשקעות וכן שינויים בהנחות שיעורי ריבית ההיוון והנחות אחרות.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

כללי (המשך)

א. השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

3. התחייבויות לגמלאות בתשלום ולהשלמה לעתודה לקיצבה (המשך)

ב. הפרשה הדרגתית להשלמת העתודה לקיצבה על ידי שימוש בפקטור K (המשך)

לפרטים נוספים בדבר סכום ההפרשה והעלות הכוללת, ראה ביאור 20 א.

בדבר שיעור ריבית היוון ההתחייבויות להשלמה לעתודות לקיצבה ראה ב(1) להלן.

4. תוכניות ביטוח חיים אחרות כוללות מצרי סיכון טהור בפרמיה קבועה (אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי

וכו'), הנמכרות כפוליסות עצמאיות או שהן מצורפות לפוליסות עם תוכנית יסודית מסוג "עדיף", "מסלולי השקעה" או "מסורתית". בגין תוכניות אלו מחושבת התחייבות אקטוארית. החישוב נעשה בשיטת "Net Premium Reserve". לשאר התוכניות מחושבת הרזרבה בגובה התביעות תלויות ו-IBNR (תביעות אשר אירעו אך טרם דווחו).

5. תוכניות ביטוחי הוצאות רפואיות, מחלות קשות ותאונות אישיות

תוכניות ביטוח הוצאות רפואיות כוללות בעיקר כיסויים לניתוחים בארץ ולהשתלות וטיפולים מיוחדים בחו"ל, בחירת מנתח פרטי בבתי חולים פרטיים, תרופות שאינן בסל וכיסויים אמבולטוריים נוספים.

ענף מחלות ואישפוז כולל את הכיסויים הביטוחיים הבסיסיים כדלקמן:

- כיסוי ביטוחי המקנה למבוטח זכות למימון שירותי רפואה פרטיים. במסגרת זו ניתנת למבוטח הזכות לבחור את מועד קבלת השירות הרפואי, זהות הרופא המטפל והמוסד הרפואי. הכיסוי הביטוחי האמור מעניק החזר בגין הוצאות רפואיות או פיצוי, בין היתר, בקשר עם ניתוח, השתלות ו/או טיפולים מיוחדים בחו"ל ועוד.

- כיסוי ביטוחי למקרה של גילוי מחלה קשה, במסגרתו זכאי המבוטח לקבל פיצוי בסכום שנקבע בעת הצטרפותו לביטוח.

- כיסוי ביטוחי בגין רכישת תרופות אשר אינן כלולות בסל הבריאות הממלכתי.

- בנוסף, ניתן לרכוש כיסויים נוספים, כנספח לפוליסה או כפרק בפוליסה הבסיסית, כגון שירותים אמבולטוריים (שירותים רפואיים שלא בעת אישפוז, לרבות התייעצות עם רופא מומחה, בדיקות, וטיפולים פיזיותרפיים).

- ענף תאונות אישיות נמכר בחברה כפוליסה עצמאית או נספח לפוליסות בריאות מענף מחלות ואישפוז. הכיסויים הביטוחיים כוללים:

- מוות מתאונה

- נכות מתאונה או אובדן/פגיעה בתפקוד

- שברים עקב תאונה

- כוויות כתוצאה מתאונה

- פיצוי יומי עקב אישפוז כתוצאה מתאונה

- פיצוי בגין מצב סיעודי כתוצאה מתאונה

בגין תוכניות אלו הנמכרות כפוליסות פרט, מחושבת עתודה בשיטת "Gross Premium Reserve", אשר כוללת את זרם התקבולים הצפוי הכולל את כל מרכיבי הפרמיות ומנכה את עלות ההתחייבות, ההוצאות והעמלות הצפויות וצפי תשלומי ביטוח המשנה (אם קיים הסדר משנה לכיסוי). הנחות החישוב לגבי פרמטרים הקשורים להנחות תחלואה, הנחות דמוגרפיות והנחות כלכליות נעשו על בסיס מחמיר לעומת בסיס התמחור, כמקובל לחישוב רזרבות.

ענף נסיעות לחו"ל מורכב מסל של כיסויים ביטוחיים המיועדים למבוטחים בקשר עם שהותם בחו"ל, הכולל, בין היתר, כיסוי בגין מחלות, תאונות אישיות, קיצור נסיעה, איתור, חילוץ ומטען. תקופת הביטוח בפוליסת נסיעות לחו"ל נקובה בימים, בהתאם לתקופת שהיית המבוטח בחו"ל, או למשך כל ימי הנסיעה שיחולו במהלך שנה קלנדרית אחת.

בענף נסיעות לחו"ל התביעות התלויות מחושבות על בסיס דוח מחלקת התביעות של כלל ביטוח והערכה אקטוארית על בסיס ניסיון מצטבר בתיק.

התביעות התלויות מחושבות על בסיס דוח מחלקת התביעות וכן מודל סטטיסטי של תשלומי התביעות על בסיס ניסיון עבר. החישוב בוצע על בסיס שיטות המשולשים (Bornhuetter-Ferguson, Chain Ladder) לסכומי תביעות משולמות, ותלויות ולכמות התביעות לפי חודשי נזק, כולל היוון וטווח סמך לענף תאונות אישיות תלמידים.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

כללי (המשך)

א. השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

6. בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אובדן כושר עבודה, מחושבת התחייבות ביטוחית בהתאם למשך תקופת התשלום הצפויה, כשהיא מהוונת לפי שיעור הריבית התעריפית שבמוצר.
7. ההתחייבות הביטוחית בגין ביטוח קבוצתי מורכבת מהתחייבות בגין פרמיה שטרם הורווחה, עתודה לתביעות מתמשכות, תביעות תלויות, עתודה להמשכיות והפרשה להפסדים עתידיים, ככל שנדרשת. בנוסף, מחושבת הפרשה להשתתפות ברווחים המוצגת בסעיף זכאים ככל שרלוונטי.
8. ההתחייבות בגין תביעות תלויות בביטוח חיים כוללת בעיקר הפרשות לתביעות תלויות עבור מקרי מוות ונכות.

ב. הנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

1. שיעור ההיוון

- א. בגין תוכניות ביטוח ומוצרי סיכון טהור עם פרמיה קבועה, הריבית המשמשת להיוון הינה, כדלקמן:
  - בתוכניות ביטוח, מסוג "מעורב" (מסורתי) ו"עדיף", שאינן תלויות תשואה המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות, ריבית תעריפית ריאלית בשיעורים של בין 3.5% ל-4.8%;
  - בגין מוצרים תלויי תשואה, שהונפקו בשנים 1991 ואילך, ריבית תעריפית ריאלית בשיעור 2.5%. בהתאם לתנאי הפוליסה שינויים בריבית יזקפו למבוטחים;
  - בגין מוצרי סיעוד ובריאות פרט לטווח ארוך שאינם תלויי תשואה, ריבית תעריפית ריאלית בשיעור 2.5%.
- ב. בגין התחייבויות עבור גמלאות בתשלום והשלמה לעתודה לקיצבה מבטיחי תשואה, שיעור ההיוון מחושב לכל קרן בנפרד ע"י שקלול תשואת השוק המוערכת על תמהיל הנכסים החופשיים (2.65% - 3.57%, אשתקד 2.65% - 3.40%) וריבית האג"ח ח"ץ ברוטו לקרן. השקלול מתבצע על בסיס משקל הנכסים החופשיים ומשקל אג"ח הח"ץ בקרן המגבים עתודות אלה.
- בגין התחייבויות עבור גמלאות בתשלום והשלמה לעתודה לקיצבה משתתף ברווחים, בהתאם לתשואת השוק המוערכת על תמהיל הנכסים לרבות בגין מסלולי ההשקעות בהם הכספים מיועדים להיות מושקעים (3.38% - 3.54%, אשתקד 3.43% - 3.52%).
- החברה עשויה להחליט על שינוי שיעור ההיוון כתוצאה משינויים בשיעור הריבית חסרת סיכון ו/או בשיעור התשואה המוערכת בתיק הנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות הביטוח. בדבר השפעות עדכון שיעורי הריבית המשמשים להיוון ההתחייבויות להשלמה לעתודות לקיצבה ולגמלאות בתשלום ראה סעיף ד' להלן.

2. שיעורי תמותה ותחלואה

- א. שיעורי התמותה, ששימשו לחישוב התחייבויות ביטוחיות בגין תמותה של מבוטחים לפני הגיעם לגיל פרישה (כלומר, לא כולל תמותה של מבוטחים מקבלי קיצבאות זקנה ומקבלי פיצוי חודשי בגין אי כושר עבודה או סיעוד), זהים, בדרך כלל, לשיעורים אשר שימשו לקביעת התעריף, המאשר על ידי הממונה.
- ב. ההתחייבות לקיצבאות המשולמות לכל החיים מחושבת בהתאם לוחות תמותה, אשר פורסמו על ידי אקטואר האוצר בחוזר העתודות לקיצבה.
- עלייה בהנחה של שיעור התמותה, עקב עלייה בשיעור התמותה בפועל לרמה העולה על ההנחה הקיימת, תביא לגידול בהתחייבויות ביטוחיות בגין תמותה של מבוטחים לפני הגיעם לגיל פרישה ולקיטון ההתחייבות לקיצבאות המשולמות לכל החיים.
- יצוין כי, בעשורים האחרונים קיימת מגמה הפוכה של הגדלת תוחלת החיים וקיטון בשיעור התמותה. הנחת התמותה המשמשת לחישוב ההתחייבות לקיצבה מביאה בחשבון הנחה בגין גידול עתידי בתוחלת החיים. בדבר השפעת עדכון לוחות תמותה בשנת 2019 ראה סעיף ד(2) להלן.
- ג. שיעורי התחלואה מתייחסים לשכיחות של מקרי תביעה בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז, נכות מתאונה וכיוצ"ב. שיעורים אלה נקבעו על בסיס ניסיון כלל ביטוח ו/או נתונים ממחקרים של מבטחי משנה. בענפי סיעוד ואובדן כושר עבודה תקופת תשלום הקיצבאות שבה משתמשת החברה לחישוב ההתחייבויות נקבעת בהתאם לניסיון כלל ביטוח או מידע המתקבל ממחקרים של מבטחי משנה.
- ככל שההנחה לגבי שיעור התחלואה ו/או תקופת תשלום הקיצבאות תעלה, כך תגדל ההתחייבות הביטוחית בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז, נכות מתאונה.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

1ה. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

כללי (המשך)

ב. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

2. שיעורי תמותה ותחלואה (המשך)

ג. (המשך)

בדבר השפעת עדכון שכיחות ומשך תקופת תשלום תביעות סיעוד ומשך תקופת תשלום תביעות אובדן כושר עבודה ראה ד(5) להלן.

3. שיעורי לקיחת קיצבה בעת פרישה ובחירת מסלולי הקיצבה בעת הפרישה

חוזי ביטוח חיים, הכוללים מרכיב חיסכון, בגין כספים שהופקדו עד שנת 2008, אפשרו שתי דרכים למשיכת הכספים: הוני (חד פעמי) או קצבתי עם מקדם מובטח להמרה לקיצבה, הניתנת גם היא לבחירה בין מסלולים שונים (כגון: כל החיים, זוגי, הבטחה ל-10 שנים ועוד). בחלק מהחוזים המבטוח רשאי לבחור את אופן קבלת הכספים במועד משיכתם. היות וסכום ההתחייבות הביטוחית שונה בכל אחד ממסלולים אלו, החברה אומדת מעת לעת את שיעור מימוש הזכאות לקיצבה בעת פרישה ואת המסלול שיבחר. החל משנת 2008, הפקדות חדשות בכל התוכניות הן לקיצבה. בדבר השפעת עדכון שיעור לקיחת קיצבה וצפי טעם המבוטחים בבחירת מסלולי הקיצבה בעת פרישה ראה סעיף ד(3) להלן.

4. שיעורי ביטולים

שיעור הביטולים משפיע על ההתחייבויות הביטוחיות, בגין חלק מביטוחי הבריאות וכן על קיצבאות המשולמות לכל החיים בתקופה שלפני התחלת התשלומים. ביטולי חוזי ביטוח יכולים לבוע מביטול פוליסות היזום על ידי כלל ביטוח עקב הפסקת תשלומי הפרמיות או פידינות פוליסות לבקשת בעליהן. ההנחות לגבי שיעורי הביטולים מבוססות על ניסיון כלל ביטוח וכן על סוג המוצר, משך החיים של המוצר ומגמות המכירה. בדבר השפעת עדכון שיעור הביטולים לרבות התייחסות להשפעת "בור" דמי ניהול משתנים, בשנת 2019, ראה סעיף ד(3) להלן.

5. שיעורי המשכיות

ישנם ביטוחי חיים, בריאות וביטוחים סיעודיים קבוצתיים, בהם זכאים המבוטחים להמשיך ולהיות מבוטחים באותם תנאים גם אם החוזה הקולקטיבי לא יחודש. בגין אופציה זו של המבוטחים קיימת לכלל ביטוח התחייבות, המבוססת על הנחות לגבי שיעורי המשכיות של הביטוחים הקולקטיביים ושיעורי המשכיות של החוזים עם המבוטחים לאחר סיום החוזה הקולקטיבי. ראה סעיף הו(א)7, בדבר השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות לעיל.

ככל שההסתברות שהחוזה הקולקטיבי לא יחודש גבוהה יותר (ולכן שיעור המשכיות גבוה יותר), כך גדלה ההתחייבות הביטוחית עקב המשך ביטוח בתנאים קודמים, ללא התאמת החיתום לשינוי במצבו הבריאותי של המבוטח.

ג. ניתוחי רגישות בביטוח חיים ובריאות

ליום 31 בדצמבר 2021

שיעור הביטולים
(פדיונות, סילוקים
והקטנות)

שיעור לקיחת גמלא		שיעור תמותה		שיעור תחלואה		שיעור הביטולים (פדיונות, סילוקים והקטנות)		באלפי ש"ח
-5%	+5%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	
176,054	(176,054)	(1,185,058)	1,028,363	277,801	(305,785)	(20,536)	19,464	רווח (הפסד)

(*) לסכום העתודה המשלימה לגמלאות, ראה ביאור 20(א).

ליום 31 בדצמבר 2020

שיעור הביטולים
(פדיונות, סילוקים
והקטנות)

שיעור לקיחת גמלא		שיעור תמותה		שיעור תחלואה		שיעור הביטולים (פדיונות, סילוקים והקטנות)		באלפי ש"ח
-5%	+5%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	
164,712	(164,712)	(1,033,943)	926,208	252,315	(263,298)	(18,878)	17,863	רווח (הפסד)

(*) לסכום העתודה המשלימה לגמלאות, ראה ביאור 20(א).

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

כללי (המשך)

ד. שינויים באומדנים ובהנחות עיקריות ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

ההשפעה על התוצאות הכספיות של עדכון הנחות בענף ביטוח חיים וסיעוד מפורטת להלן:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2019	2020	2021	במיליוני ש"ח
			ביטוח חיים
			שינוי שיעור ריבית היוון בחישוב ההתחייבות להשלמה לעתודות לקיצבה ולגמלאות בתשלום
(26)	144	83	
			שינוי בעתודות לגמלה בעקבות הקטנת צפי ההכנסות העתידיות משינוי ריבית (פקטור K)*
(805)	(32)	28	
			סך הכל השפעת השינויים בריבית על ההתחייבות להשלמה לעתודות לקיצבה ולגמלאות בתשלום
(831)	112	111	
			שינוי הנחות תמותה בחישוב התחייבויות לגמלאות בתשלום ולהשלמה לעתודה לקיצבה (ראה סעיף 2)
(353)	-	-	
			שינוי הנחות אחרות בחישוב התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה (ראה סעיף 3)
762	(9)	(28)	
			שינוי אומדן משך תקופת תביעות אובדן כושר עבודה (ראה סעיף 5(ב))
-	-	(59)	
(422)	103	24	סך הכל ביטוח חיים
			סיעוד במגזר בריאות
			שינוי הנחות אקטואריות בבחינת נאותות העתודה (LAT) (ראה סעיף 5(א))
-	-	(76)	
			השפעות פיננסיות בבחינת נאותות העתודה (LAT) (ראה סעיף 1(א) ו-4)
(537)	292	42	
			סך הכל סיעוד במגזר בריאות
(537)	292	(34)	
			סך הכל רווח (הפסד) לפני מס
(959)	395	(10)	

* הרבות השפעה בסך של כ-58 מיליוני ש"ח לאור עדכון אופן אמידה של התאמת הריבית לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבות (ראה 1(א) להלן). אשתקד קיטון עתודה בסך של כ-30 מיליוני ש"ח לאור שינוי אומדן הנזילות המתאימה.

1. חיזוק עתודות הביטוח לאור סביבת הריבית הנמוכה והשפעתה על שיעורי היוון בביטוח חיים וסיעוד והוראות הממונה לעניין בדיקת נאותות ההתחייבויות (LAT). בשנת הדוח חלה ירידה בעקום ריבית חסר סיכון.

א. הוראות הממונה לעניין בדיקת נאותות ההתחייבויות (LAT)

בהמשך לאמור בביאור 3(ד)1(ד), החברה עורכת מדי תקופה בדיקת לגבי נאותות ההתחייבויות (LAT) בהתאם לחוזר ה-LAT. יצויין שבתקופת הדוח ובתקופה מקבילה אשתקד, פורסמו עדכונים והבהרות לחוזר LAT כדלקמן:

1. עדכון אופן אמידה של פרמיה אי נזילות - בחודש פברואר 2022 פרסם הממונה תיקון לחוזר המאוחד בדבר אופן אמידה של פרמיית אי-הנזילות המתווספת לריבית חסרת סיכון, בהתאם לסוג ההתחייבות, לחישוב בדיקת נאותות העתודה (LAT) וזאת לאור חלוף תקופה משמעותית מהתקופה בה גובשה הנוסחה הקיימת, כחלק מההיערכות ליישום IFRS17 (ראה ביאור 4 לעיל) ונוכח הצטברות של שיטות ומדדי ייחוס פוטנציאליים נוספים. בהתאם להנחיות רשות שוק ההון, השינוי נעשה בדרך של שינוי אומדן חשבונאי מכאן ואילך והביא לכך שפרמיית אי-הנזילות ליום 31 בדצמבר 2021 תעמוד על 0.54% לעומת 0.26%. עדכון זה הביא לקיטון בסך של כ-235 מיליוני ש"ח של הפרשה בגין בדיקת נאותות העתודה (LAT) בהתחייבויות של ביטוח סיעודי.
2. הבהרה בנוגע להקצאת עודף שווי הוגן של נכסים אשר הביא לקיטון בבחינת נאותות העתודה (LAT) בביטוח סיעוד בסך של כ-300 מיליון ש"ח בתקופה מקבילה אשתקד הנובע מנכסים שיוחסו בעבר למגזר ביטוח חיים ושביגים קיים עודף שווי הוגן מעל ערכם בספרים.
3. שיעור מפרמיית אי נזילות במוצרי ביטוח סיעוד פרט, ביטוחי רכב חובה וחבויות בתקופה מקבילה אשתקד - התיקון עדכן את השיעור מפרמיית אי הנזילות, שניתן להוסיף הן לעניין הנחת תשואה והן לעניין הנחת ריבית היוון עבור פוליסות ביטוח סיעודי פרט, ביטוחי רכב חובה וחבויות, שלא בתקופת קצבה, לשיעור של 80% במקום 50% שהיה עד כה. עדכון זה הביא לקיטון בסך של כ-132 מיליוני ש"ח של הפרשה בגין בדיקת נאותות העתודה (LAT) בהתחייבויות של ביטוח סיעודי.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

כללי (המשך)

ד. שינויים באומדנים ובהנחות עיקריות ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

1. (המשך)

א. (המשך)

4. בגין נכסי חוב לא סחיר מסוג אגרות חוב לא סחירות שאינם אג"ח ח"צ, הלוואות ופיקדונות בבנקים, יתרת עודף שווי הוגן בחברת כלל ביטוח בע"מ בסך של כ-986 מיליוני ש"ח (830 מיליוני ש"ח אשתקד). סך עודף שווי ההוגן שיוחס להתחייבות סיעוד הינו בסך של כ-835 מיליוני ש"ח (714 מיליוני ש"ח אשתקד). להתחייבות חיים סך של כ-13 מיליוני ש"ח (25 מיליוני ש"ח אשתקד) ולהתחייבות ביטוח כללי סך של כ-138 מיליוני ש"ח (91 מיליוני ש"ח אשתקד).

ב. חיזוק עתודות הביטוח לאור סביבת הריבית הנמוכה

בהמשך לאמור בסעיף (ב1) לעיל, שיעורי ההיוון המשמשים לחישוב ההתחייבויות להשלמה לעתודות לקצבה ולגמלאות בתשלום יכולים להשתנות כתוצאה משינויים בשיעור הריבית חסרת הסיכון ו/או בשיעור התשואה המוערכת בתיק הנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות הביטוח.

2. שינוי בהוראות המתייחסות לתוכניות ביטוח חיים משולבות בחיסכון הכוללות "מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים"

בחודש יולי 2019, פרסם הממונה טיוטת "תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - עדכון מערך ההנחות הדמוגרפי בביטוח חיים ועדכון מודל שיפורי תמותה לחברות ביטוח ולקרנות הפנסיה" ונייר עמדה הן בנושא זה (להלן: "הטייטה") אשר פורסם כסופי בחודש נובמבר 2019 (להלן: "החוזר"). החוזר מפרט הנחות ברירת מחדל מעודכנות שעל בסיסן ייחשבו חברות הביטוח את ההתחייבויות בגין פוליסות ביטוח חיים, המאפשרות קבלת קצבה על-פי שיעורי המרה מובטחים על בסיס הנחות דמוגרפיות עדכניות בהתאם לחוזר העתודות לקיצבה. כמו כן, החברות המנהלות של קרנות פנסיה, הפועלות במתכונת של ביטוח הדדי, יחשבו על בסיס הנחות אלו את המאזן האקטוארי של הקרנות שבניהולן, ויקבעו בהתאם את המקדמים הכלולים בתקנונים שלהן, החל מהתקופות הבאות.

החוזר מתייחס, בין היתר, לשינוי בתוחלת החיים, ובכלל זה לשיפורים עתידיים, ולהשלכות הנובעות מכך על גובה העתודות ואופן בנייתן. בנוסף, החוזר כולל לוח תמותה חדש לגמלאים של חברות ביטוח, אשר לראשונה מתבססת, בין היתר, על ניסיון התמותה של גמלאים של חברות הביטוח.

בהמשך לאמור בביאור 38(ה)(ה1)(ב2) לעיל, ההתחייבויות להשלמה לעתודות לקיצבה ולגמלאות בתשלום מחושבת בהתאם ללוחות התמותה הכלולים בחוזר עתודות לקיצבה על כן בדוחות הכספיים של שנת 2019, הגדילה החברה את הערכותיה בדבר ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בסך של כ-353 מיליוני ש"ח מתוכם בסך של כ-43 מיליוני ש"ח בגין ההתחייבות לגמלאות בתשלום ובסך של כ-310 מיליוני ש"ח בגין ההתחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה (ראה ב' לעיל) ללא השפעה בתקופת הדוח, לאור המגמות שעלו מהטייטה.

לפרסום חוזר ונייר עמדה הכולל אומדנים סופיים בנדון לא היה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

3. שינוי הנחות אחרות בחישוב התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה

בהמשך לאמור בביאור 39(ה)(ה1)(ב3) ו-4) לעיל, בדבר אמידיה מעת לעת של שיעור לקיחת קצבה בעת יציאה לפרישה ואת שיעור הבטולים, בתקופת הדוח החברה עדכנה הנחות שונות בין היתר בדבר שיעור לקיחת קצבה בעת יציאה לפרישה אשר הביא לגידול בעתודה בסך של כ-58 מיליוני ש"ח ואת צפי טעם המבוטחים בבחירת מסלולי הקיצבה בעת הפרישה אשר הביא לקיטון בעתודה בסך 40 מיליוני ש"ח וכפועל יוצא מכך, הגדילה החברה את הערכותיה בדבר ההתחייבויות בסך של כ-28 מיליוני ש"ח (אשתקד 9 מיליוני ש"ח). בשנת 2019, החברה עדכנה הנחות שונות, בין היתר, לאור שיפור מודל קביעת שיעור לקיחת קצבה בעת יציאה לפרישה בעקבות מחקרים חדשים שביצעה, בדבר נטייה של לקיחת קצבה בשיעורים שונים בהתאם לגיל יציאה לפרישה, לאור ניסיון שנצבר בנושא, בשונה מברירת המחדל שנקבעה בחוזר העתודות לקיצבה. כפועל יוצא מכך, הקטינה החברה את הערכותיה בדבר ההתחייבויות בסך של כ-539 מיליוני ש"ח בגין ההתחייבות להשלמה לעתודה לקיצבה. כמו כן, החברה עדכנה את שיעור לקיחת קצבה בהתאם לגיל וכן את שיעור הביטולים לרבות התייחסות להשפעת "בור" דמי ניהול משתנים. כפועל יוצא מכך, הקטינה החברה את הערכותיה בדבר ההתחייבויות בסך של כ-223 מיליוני ש"ח בגין ההתחייבות להשלמה לעתודה לקיצבה.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

כללי (המשך)

ד. שינויים באומדנים ובהנחות עיקריות ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

4. מדיניות ההשקעה של הנכסים המנוהלים כנגד ההון וההתחייבויות הביטוחיות

מעט לעת אישרו ועדת ההשקעות ודירקטוריון החברה, ועדכנו את מדיניות ההשקעות והעמדתם בהתאם של הנכסים המנוהלים כנגד ההון וההתחייבויות הביטוחיות בתחומי חיים, בריאות וביטוח כללי, בתשומת לב לתשואה ולמח"מ ההתחייבויות ולנזילות הנדרשת.

בהמשך לאמור בביאור ב(1) בעיל בדבר שיעורי היוון הייתה לעדכונים השפעה בקביעת ריבית ההיוון אשר הקטינה בסך של כ-120 מיליוני ש"ח את ההתחייבות להשלמה לעתודה לקיצבה ולגמלאות בתשלום בתקופה מקבילה אשתקד. בהמשך לאמור בביאור 3(ד)1(ד) בדוחות הכספיים השנתיים בדבר התחשבות בעודף שווי הוגן על הערך בספרים של הנכסים המגבים במסגרת בדיקת נאותות ההתחייבויות בהתאם לחוזר LAT הייתה לעדכונים הנ"ל השפעה אשר הקטינה בסך של כ-87 מיליוני ש"ח את הפרשות שנדרשו נוכח ירידת שיעורי הריבית בביטוח סיעוד במגזר בריאות בשנת 2019.

5. שינוי הנחות אקטואריות באובדן כושר עבודה ובסיעוד

בהמשך לאמור בביאור 3(ד)1(ד) בדבר בדיקת נאותות ההתחייבויות (LAT), ההנחות המשמשות לבדיקה נקבעות על ידי האקטוארים על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים. בשנת הדוח עודכנו הנחות שונות של פוליסות סיעוד, אשר הביאו לגידול בסך של כ-76 מיליוני ש"ח בהתחייבות, בעיקר בדבר שכיחות ומשך תביעות סיעוד.

בתקופת הדוח החברה בחנה את משך תקופת תביעות אובדן כושר עבודה וצפתה עליה. לאור כך הגדילה את התחייבויותיה בסך של כ-59 מיליוני ש"ח.

ה2. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי

1) **תיאור תמציתי של ענפי הביטוח העיקריים בהם פועלת הקבוצה**

הקבוצה כותבת חוזי ביטוח כללי בעיקר בענפי רכב חובה, חבויות, רכב רכוש וביטוח רכוש.

פוליסת ביטוח רכב חובה מכסה את בעל הפוליסה והנהוג מפני כל חבות שהם עשויים לחוב לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תש"ה-1975, בשל נזק גוף שנגרם כתוצאה משימוש ברכב מנועי לנהג ברכב, לנוסעים ברכב, או להולכי רגל שנפגעו על ידי הרכב. תביעות ברכב חובה מתאפיינות ב"זנב ארוך" (LONG TAIL), דהיינו, לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה.

ביטוחי חבויות מיועדים לכיסוי חבותו של מבוטח בגין נזק שהוא עלול לגרום לצד שלישי. סוגי הביטוח העיקריים הינם: ביטוח אחריות כלפי צד ג', ביטוח אחריות מעבידים, ביטוח חבויות אחרים, כגון: אחריות מקצועית, חבות מוצר ואחריות דירקטורים ונושאי משרה. עיתוי הגשת תביעות וסילוקן מושפע ממספר גורמים, כגון: סוג הכיסוי, תנאי הפוליסה וחקיקה ותקדימים משפטיים. בדרך כלל, תביעות בתחום החבויות מתאפיינות ב"זנב ארוך" (LONG TAIL), דהיינו, לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה.

פוליסות לביטוח נזקי רכב רכוש ולנזקי רכב רכוש צד ג' מעניקות למבוטח כיסוי לנזק רכוש. הכיסוי בדרך כלל מוגבל לשווי הרכב שניזוק ו/או לגבול האחריות לצד ג' בפוליסה. התעריף לביטוח רכב רכוש מחייב אישור, כמו גם אישור הפוליסה בכללותה, על ידי הממונה והינו תעריף סטטיסטי ובחלקו דיפרנציאלי (שאינו אחיד לכלל המבוטחים ומותאם לסיכון). התעריף האמור מבוסס על מספר פרמטרים, הן אלה הקשורים לרכב המבוטח בפוליסה (כגון סוג הרכב, שנת ייצור, וכיו"ב) והן אלה הקשורים לאפיוני המבוטח (גיל הנהג, ניסיון תביעות וכו'). תהליך החיתום מתבצע בחלקו באמצעות התעריף עצמו ובחלקו באמצעות מערכת נהלים, שנועדו לבדוק את ניסיון התביעות של המבוטח, הכוללים הצגת אישור העדר תביעות ממבטח קודם במשך שלוש שנים אחרונות, הצגת אישור מיגון עדכני וכו', ומשולבים באופן ממוכן בתהליך ההפקה של הפוליסות. במרבית המקרים, הפוליסות בביטוחי רכב רכוש מונפקות לפרק זמן של שנה. כמו כן, במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח ומתאפיינות ב"זנב קצר" (SHORT TAIL).

ביטוחי רכוש מיועדים להעניק למבוטח כיסוי כנגד נזק פיזי לרכושו ואובדן רווחים עקב הנזק לרכושו. הסיכונים העיקריים המכוסים בפוליסות רכוש הינם סיכונים אש, התפוצצות, פריצה, רעידת אדמה ונזקי טבע. ביטוחי הרכוש כוללים לעיתים כיסוי לנזקי אובדן רווחים עקב הנזק הפיזי שנגרם לרכוש. ביטוחי רכוש מהווים נדבך חשוב בביטוחי דירות, ביטוחי בתי עסק, ביטוחים הנדסיים, מטענים בהובלה (ימית, יבשתית, אווירית) וכו'. במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח ומתאפיינות ב"זנב קצר" (SHORT TAIL).

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה2. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

(2) עקרונות חישוב ההערכה האקטוארית בביטוח כללי

כללי

- א. ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי כוללות את המרכיבים העיקריים הבאים: הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה; פרמיה בחסר; תביעות תלויות; ועודף הכנסות על הוצאות והכל בתלות בענף הרלוונטי. ההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה ועודף הכנסות על הוצאות מחושבים בדרך שאינה תלויה בהנחות כלשהן ולכן בפני עצמם אינם חשופים לסיכון רזרבה. לעניין האופן בו מחושבות הפרשות אלה ראה ביאור 3(ד)2.
- ב. בהתאם להוראות הממונה, התביעות התלויות מחושבות על ידי אקטואר, על-פי שיטות אקטואריות מקובלות, באופן עקבי לשנה הקודמת. בחירת השיטה האקטוארית המתאימה לכל ענף ביטוח ולכל שנת אירוע/חיתום, נקבעת על סמך שיקול דעת, לפי מידת ההתאמה של השיטה לענף ולעיתים נעשה שילוב בין השיטות השונות. ההערכות מתבססות בעיקרן על ניסיון העבר של התפתחות תשלומי התביעות ו/או התפתחות סכום התשלומים וההערכות הפרטניות. ההערכות כוללות הנחות בדבר עלות התביעה הממוצעת, עלויות הטיפול בתביעות ושכיחות התביעות. הנחות נוספות יכולות להתייחס לשינויים בשיעורי הריבית, בשערי חליפין ובעיתוי ביצוע התשלומים. תשלומי התביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישוב תביעות, בניכוי שיבובים והשתתפויות עצמיות.
- ג. השימוש בשיטות אקטואריות, המבוססות על התפתחות התביעות, מתאים בעיקר כאשר קיים מידע יציב ומספק בתשלומי התביעות ו/או בהערכות הפרטניות כדי להעריך את סך עלות התביעות הצפויה. כאשר המידע הקיים בניסיון התביעות בפועל אינו מספק, משתמש האקטואר, לעיתים, בחישוב המשקלל בין אומדן ידוע (בחברה ו/או בענף), כגון Loss Ratio, לבין התפתחות התביעות בפועל. משקל גדול יותר ניתן להערכה המבוססת על ניסיון ככל שהזמן עובר ומצטבר מידע נוסף על התביעות.
- ד. כמו כן, נכללות הערכות איכותיות ושיקול דעת באשר למידה שמגמות העבר לא ימשכו בעתיד. לדוגמה: עקב אירוע חד פעמי, שינויים פנימיים, כגון: שינוי בתמהיל התיק, במדיניות החיתום ונהלי הטיפול בתביעות וכן בגין השפעת גורמים חיצוניים, כגון: פסיקה משפטית, חקיקה וכו'. כאשר שינויים, כאמור לעיל, לא באו לידי ביטוי באופן מלא בניסיון העבר, האקטואר מעדכן את המודלים ו/או מבצע הפרשות ספציפיות על סמך הערכות סטטיסטיות ו/או משפטיות, לפי העניין.
- ה. במספר תביעות גדולות בעלות אופי לא סטטיסטי, העתודה נקבעת (בברוטו ובשייר) על סמך חוות דעת מומחי כלל ביטוח, ובהתאם להמלצות יועציהם המשפטיים.
- ו. חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות נאמד בהתחשב בסוג ההסכם (יחסי/בלתי יחסי), ניסיון התביעות בפועל והפרמיה שהועברה למבטחי משנה.
- ז. הערכת התביעות התלויות עבור חלק כלל ביטוח בפול, בעסקים נכנסים ובביטוחים משותפים המתקבלים מחברות ביטוח אחרות (מבטחים מובילים - "Leader"), התבססה על חישוב שבוצע על ידי הפול או על ידי המבטחים המובילים או על ידי תחשיב נפרד בכלל ביטוח.

(3) פירוט השיטות האקטואריות בענפי הביטוח העיקריים בביטוח כללי

- א. לצורך הערכת התביעות התלויות נעשה שימוש במודלים האקטוארים המפורטים להלן, בשילוב ההנחות השונות:
  - א. Chain ladder - שיטה זו מתבססת על התפתחות התביעות ההיסטוריות (התפתחות התשלומים ו/או התפתחות סכום התשלומים והערכות התביעות הפרטניות, התפתחות כמות התביעות ועוד), כדי להעריך את ההתפתחות הצפויה לתביעות הקיימות והעתידיות. השימוש בשיטה זו מתאים בעיקר לאחר תקופה מספיקה מאירוע או חיתום הפוליסה, כאשר קיים מידע מספיק מתביעות שאירעו בעבר, על מנת להעריך את סך כל התביעות הצפויות.
  - ב. Bornhuetter-Ferguson - שיטה זו משלבת בין אומדן מוקדם (אפריורי), הידוע בחברות הביטוח המאוחדות או בענף, ואומדן נוסף, המבוסס על התביעות עצמן. האומדן המוקדם משתמש בפרמיות ושיעור הנזקים להערכת סך כל התביעות. האומדן השני משתמש בניסיון התביעות בפועל, על סמך שיטות אחרות (כגון: Chain ladder). הערכת התביעות המשולבת משקללת את שני האומדנים, כאשר ניתן משקל גדול יותר להערכה המבוססת על ניסיון התביעות ככל שהזמן עובר, ומצטבר מידע נוסף על התביעות. השימוש בשיטה זו מתאים בעיקר במקרים בהם אין מספיק מידע מהתביעות או כאשר מדובר בעסק חדש או כזה ללא מידע היסטורי מספיק.
  - ג. הממוצעים - לעיתים, בדומה לשיטת Bornhuetter-Ferguson, כאשר ניסיון התביעות בתקופות האחרונות אינו מספיק, ישנו שימוש בשיטת ממוצעים היסטוריים. בשיטה זו נקבעת עלות התביעות על סמך עלות התביעה לפוליסה בשנים מוקדמות וכמות הפוליסות בשנים המאוחרות. בדומה, עלות התביעות מחושבת על סמך תחזית כמות תביעות (שיטת Chain ladder) והתביעה הממוצעת ההיסטורית.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה2. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

(3) פירוט השיטות האקטואריות בענפי הביטוח העיקריים בביטוח כללי (המשך)

ד. אחר - עבור תביעות מסוג מחלות מקצוע בביטוח חבות מעבידים, שהינן תביעות על בסיס נזק מתמשך, מחושבת הפרשה על בסיס עלות עתידית צפויה. בתביעות מסוג זה אין תאריך מסוים בו העובד נפגע והתגבשות הנזק הינה כתוצאה מחשיפה ארוכה לגורמי הסיכון. תביעות מסוג זה מאופיינות בפרק זמן ארוך מאוד מתחילת החשיפה לגורמי הסיכון (חשיפת המבטח) עד לדיווח על התביעה (תביעות זנב ארוך). התנהגות זו של קצב דיווח התביעות וחשיפת המבטח לנזקים מתמשכים, מחייבת הפרשה לכל שנת חשיפה בפוליסת חבות מעבידים, גם אם לא דווחו תביעות כלל או שהפוליסה פגה לפני שנים רבות.

בענפים רכב רכוש, מקיף דירות ותאונות אישיות בוצע מודל התפתחות של תשלומים ותלויות ברוטו ובתקופות שאינן בשלות נעשה שימוש בשיטת הממוצעים והן בשיטת Bornhuetter-Ferguson, המודל מחושב ברמת התביעות ברוטו. הערכת חלקם של מבטחי המשנה, ככל שרלוונטי, נעשה על פי הערכת התביעות הפרטניות בתוספת IBNR, על פי שיעור IBNR- שנקבע במודל האקטוארי ברוטו.

בענפים רכב חובה וחבויות בוצעו מודלים חצי שנתיים של התפתחות תשלומים והתפתחות תשלומים ותלויות. לתקופות שאינן בשלות נעשה שימוש בשיטת Bornhuetter-Ferguson, ו/או בשיטת Expected Loss Ratio. בענפי החבויות מודל התפתחות התביעות מבוסס על תביעות נטו מביטוח משנה פקולטטיבי. הערכת חלקם של מבטחי המשנה בחוזה הבלתי יחסי נעשה על פי הערכת התביעות התלויות הפרטניות לשנים ישנות ולשנים האחרונות לפי שיעור Loss Ratio.

בענפים אובדן רכוש והנדסי בוצע מודל התפתחות שנתי לפי תשלומים ותלויות.

בענפים בהם לא בוצעה הערכה אקטוארית, ביטוח מטענים בהובלה כלי שיט וכלי טיס, ענף ערבויות, ענפי סיכוני אשראי ועסקים נכנסים, נכללו התביעות התלויות לפי הערכת מומחים, כמפורט בביאור 3(ד)2(ב) בסעיף 4.2.

בענף ביטוח השקעות של רוכשי דירות, בהתאם לתקנות חישוב עתודות ובהתאם לבחינה שערכה החברה באמצעות מומחה בלתי תלוי מחושבת עתודת עודף הכנסות על הוצאות במצטבר למשך 3 שנים. אשר להערכת החברה מייצגת את השמרנות הנדרשת בקשר לנוהג המיטבי.

(4) ההנחות העיקריות שנלקחו לצורך ההערכה האקטוארית

א. העתודות לתביעות התלויות בענפי רכב חובה, חבויות ותאונות אישיות מהוות לפי שיעור ריבית שנתי ריאלי שאותו קובע האקטואר הממונה. כחלק מהליך עריכת הדוחות הכספיים, האקטואר בודק מדי רבעון את שיעור ההיוון ביחס לאינדיקטורים הכוללים:

- תשואה הגלומה בתיק הנכסים העומד כנגד ההתחייבויות הביטוחיות, לאחר הפחתה בגין כשלי אשראי צפויים;
- תשואת השוק - המשתקף בעקום "תשואת פיקדונות" בהתאם למח"מ ולדירוג ההשקעות בתיק.

אינדיקטורים אלה נבחנים גם בשילוב עם בחינת הערכות מאקרו כלכליות בהתייחס להתפתחויות ארוכות הטווח בסביבת הריבית וזאת בהתייחס למח"מ של ההתחייבויות הרלבנטיות.

החברה עשויה להחליט על שינוי שיעור ההיוון במסגרת הבחינה הכוללת של נאותות התחייבויות הביטוחיות, כתוצאה משינויים מהותיים ומתמשכים בשיעור הריבית חסרת סיכון ו/או בשיעור התשואה הגלומה בתיק הנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות בביטוח כללי ו/או שינויים בתשואת השוק.

בהמשך לאמור לעיל, לאור הירידה המהותית והמתמשכת בשיעור הריבית חסרת סיכון ובשיעור תשואת השוק, החברה עדכנה את אומדן ריבית ההיוון, בהתאם לנוהג המיטבי (ראה ה1(ה) להלן) בהתבסס על עקום הריבית חסרת הסיכון המותאם לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבות, ובהתחשב באופן שיערוך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות אלו. סך השפעת השינוי הביא להגדלת עתודות הביטוח בשייר בסך של כ-59 מיליוני ש"ח בשנת הדוח לאחר קיזוז סך של כ-24 מיליוני ש"ח בעקבות עדכון אופן אמידה של התאמת הריבית לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבות (ראה ה1(ד)1(א) לעיל), אשתקד 30 מיליוני ש"ח. בשנת 2019 לא חל שינוי בשיעור ריבית ההיוון ועמד על 1.30%.

ההפחתה בגין ההיוון בשייר בכלל ביטוח, במועד עדכון המודל האקטוארי, הינה כ-151 מיליוני ש"ח בשנת הדוח (אשתקד כ-48 מיליוני ש"ח).

ב. בענפי רכב חובה, חבויות ותאונות אישיות תלמידים נכללה תוספת בגין מרווח לסיכון (סטיית תקן) בבסיס העתודה. סכום התוספת בשייר בכלל ביטוח, במועד עדכון המודלים האקטוארים השונים הינה כ-146 מיליוני ש"ח (אשתקד כ-173 מיליוני ש"ח).

ג. בניית התפתחות התשלומים מוסיפה כלל ביטוח, על פי הצורך, זנב תביעות. בניית התפתחות סכום התשלומים והתביעות התלויות הפרטניות, שיקול הדעת האקטוארי בעיקרו אינו מאפשר IBNR שלילי ברמת כל שנת חיתום.

ד. ראה גם ביאור 19(ג).

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

2ה. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

(4) ההנחות העיקריות שנלקחו לצורך ההערכה האקטוארית (המשך)

ה. יישום עמדת הממונה בקשר לנוהג המיטבי לחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי (להלן "הנוהג") אשר מהווה בסיס לקביעה סכום מינימאלי לעתודות הנדרשות.

הנוהג כולל, בין היתר, את הקביעות הבאות:

1. שימוש ב"זהירות" משמעה, כי לגבי עתודה שחושבה על ידי אקטואר, "עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח" פרושה כי קיים סיכוי סביר למדי ("fairly likely") כי ההתחייבות הביטוחית שנקבעה תספיק לכיסוי התחייבויות המבטח. לגבי תביעות תלויות בענפי חובה וחביות הבחינה של "סיכוי סביר למדי" תכונן לאומדן הסתברות של 75% לפחות.

יחד עם זאת, ככל שישנן מגבלות בניתוח הסטטיסטי, יפעיל האקטואר שיקול דעת ולדוגמא יתייחס:

א. לסיכון רנדומאלי (סיכון של סטייה רנדומאלית מתוצאות המודל האקטוארי).

ב. לסיכון סיסטמי (סיכונים שלא כלולים בתוך המודל, לדוגמא סיכון של שימוש במודל לא נכון או פרמטרים שגויים, או שינויים חיצוניים שלא באים לידי ביטוי במודל).

ריבית ההיוון המתאימה לבחינת הזהירות היא על פי עקום ריביות חסר סיכון המותאם לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבויות. כמו כן בבחינה זו יש להתחשב באופן שיערוך הנכסים בדוחות הכספיים העומדים כנגד ההתחייבויות.

2. בחירת שיעור להיוון תזרים ההתחייבויות.

3. קיבוץ - לצורך עקרון הזהירות בענפים שאינם מקובצים (כהגדרתם בחוזר - ענפים שאינם מקובצים), יש להתייחס לכל ענף בנפרד, אך ניתן לקבץ את כל שנות החיתום (או נזק) בענף. בענפים מקובצים (מקובצים), ניתן להתייחס לכולם כמקשה אחת. כמו כן, ניתן להתייחס להעדף מתאם מלא בין ענפים שונים לצורך הפחתת המרווח הכולל.

4. קביעת גובה התחייבויות ביטוחיות בגין פוליסות שנמכרו בפרקי זמן הסמוכים ליום המאזן ולסיכונים שטרם חלפו.

יצוין כי בהתאם לחוזר ה-LAT, יישום עקרון הזהירות כאמור לעיל מהווה חישוב מספק לעניין בדיקת נאותות העתודות בביטוח כללי.

5. ניתוחי רגישות

ההערכה האקטוארית כפופה לאי וודאות משמעותית. האומדנים האקטואריים לחיזוי התביעות התלויות, מתייחסים לתוחלת התביעות. בגלל האופי הסטוכסטי של תשלומי התביעות, יש אפשרות של סטיות סביב התוחלת. בנוסף לכך, האומדן הסטטיסטי מבוסס על הנחות שונות, אשר לא בהכרח יתממשו. במידה ויחול שינוי באופן סילוק התביעות או לחילופין בהיקף התביעות המדווחות, עלול להיווצר פער בין ההערכה האקטוארית לבין התוצאה בפועל. גם שינוי בגובה התשואה, עלול לגרום לפערים בין ההערכות לתוצאה בפועל.

היות והמודל האקטוארי מבוסס על ניסיון העבר, הרי ששינוי לא צפוי בהנחות המודל או בהתנהגות התביעות, יגרמו לשינוי בעתודה.

יצוין שסיכונים אלו נלקחו בחשבון תחת דרישות עמדת הממונה באומדנים לסיכונים הסיסטמטיים.

1. ריבית היוון קצבאות ביטוח לאומי

בחודש יוני, 2014 מונתה ועדה בין משרדית בראשות השופט (בדימוס) ד"ר אליהו וינגרד לבחינת תיקון טבלאות תוחלת חיים ושיעור הריבית המשמשת לצורך היוון גמלאות על פי תקנות הביטוח הלאומי (היוון) התשל"ח 1978 (להלן: "תקנות ההיוון" ו-"הוועדה"). בחודש יוני 2016 פורסם תיקון לתקנות (להלן: "התיקון") הכולל, בין היתר, עדכון של לוחות התמותה ושל שיעורי ההיוון לצורך חישוב הקצבאות האמורות.

תקנות ההיוון מסדירות, בין היתר, את ריבית ההיוון המשמשת לחישוב תביעות שיבוב אותן מגיש הביטוח הלאומי כלפי צדדים שלישיים, בהתאם לזכות המוקנית לו על פי חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה-1995 (להלן: "החוק") במקרים בהם האירוע משמש עילה לחיוב הצד שלישי לפי פקודת הנזיקין או לפי חוק הפלתי"ד.

בהתאם לתיקון, יעמוד שיעור הריבית לצורך היוון קיצבה שנתית על 2% במקום 3% שהיו קבועים בתקנות ההיוון ערב תיקון. כמו כן, קובע התיקון כי לוחות התמותה ושיעורי היוון הקצבאות יעודכנו שוב ב-1 בינואר 2020 ואחת לארבע שנים שלאחר מועד זה.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכוני ביטוח (המשך)

ה2. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

(4) ההנחות העיקריות שנלקחו לצורך ההערכה האקטוארית (המשך)

1. ריבית היוון קצבאות ביטוח לאומי (המשך)

התיקון לתקנות ההיוון, נכנס לתוקף בחודש אוקטובר 2017 ובעקבותיו נבחנה על ידי בתי המשפט, ההשפעה של שינוי שיעור ריבית ההיוון כאמור, גם לעניין ביטוחי חובה וחבויות. עניין זה עמד להכרעה בבית המשפט העליון במסגרת תיק פרטני שהתנהל כנגד "פול" (להלן: "התיק הפרטני"). בחודש אפריל 2018 הוקמה ועדה בינמשרדית (על ידי משרד המשפטים ומשרד האוצר) לבחינת סוגיית ריבית ההיוון בפיצוי הנזיקי על כל השלכותיה, אשר הגישה את מסקנותיה, בחודש יוני 2019 (להלן: "דוח וועדת קמיניץ"). בין היתר המליצה ועדת קמיניץ כי שיעור ריבית ההיוון בפיצוי נזיקין המשמש, בין היתר, להיוון תגמולי ביטוח למבוטחים, ימשיך לעמוד על שיעור קבוע של 3% לכלל הניזוקים (להלן: "ריבית ההיוון שנקבעה"). כן המליצה, כי ניתן יהיה לשנות את ריבית ההיוון שנקבעה, בהתאם למנגנון בדיקה שיבוצע אחת לשנתיים, על בסיס בדיקה ביחס לתשואה המתקבלת מהשקעה באג"ח קונצרני AA לתקופה של 25 שנים בחצי השנה שקדמה לאותו מועד. ככל שתמצא חריגה של למעלה מאחוז לכיוון מסוים, יעודכן שיעור הריבית על ידי החשב הכללי (להלן: "מנגנון העדכון") וזאת למעט בנסיבות חריגות, כמפורט בהמלצות הועדה. בחודש אוגוסט 2019 ניתן פסק דין בתיק הפרטני, אשר אימץ את עיקרי מסקנות דוח וועדת קמיניץ (להלן: "פסק הדין בעניין הפול") והותיר את ריבית ההיוון על 3%. כמו כן קבע בית המשפט כי עד לתיקון חקיקה שיבוא בנושא, לצורך בחינת שינוי כלכלי מהותי שמצריך שינוי בשיעור ההיוון, הוא מאמץ את מנגנון העדכון. עוד נקבע במסגרת פסק הדין - ביחס לשיעורי ההיוון אשר ישמשו מבטחים לצורך ניכוי תגמולי המוסד לביטוח לאומי מאת המבוטחים ולצורך תשלום תביעות שיבוב למוסד לביטוח לאומי, כי בתקופת הביניים, עד לתיקון תקנות ההיוון בהתאם להמלצות הועדה, תעמוד בתוקף הסכמת המבוטחים לנכות מתגמולי הביטוח למבוטחים את תגמולי הביטוח הלאומי, לפי ריבית היוון של 3%. עם זאת נקבע כי נוכח הפגיעה במזיקים (לרבות חברות הביטוח), חזקה כי, עד לתיקון תקנות ההיוון, הביטוח הלאומי יחזור גם הוא אל המזיק בדרישה לפי ריבית היוון של 3% (להלן: "תביעות שיבוב של המל"ל").

על פסק הדין הוגשה בחודש ספטמבר 2019 בקשה לקיום דיון נוסף שנדחתה בחודש נובמבר 2020.

בחודש ספטמבר 2020 ניתן פסק דין נוסף של בית המשפט העליון, בתיק בו המוסד לביטוח לאומי היה צד לו, בו חזר וקבע בית המשפט כי המוסד לביטוח לאומי מחויב לפעול בהתאם לחזקה שנקבעה בפסק הדין בעניין הפול, ולחזור אל המזיק בדרישה לפי ריבית היוון של 3% (להלן: "פסק הדין בעניין המוסד לביטוח לאומי").

ככל שיתקבל תיקון חקיקה העולה בקנה אחד עם דוח ועדת קמיניץ ופסק הדין בעניין המוסד לביטוח לאומי כאמור לעיל, להערכת החברה לא יהיה בכך השפעה מהותית על תוצאותיה הכספיות.

1. סיכוני אשראי

1. חלוקת נכסי חוב על פי מיקומם

ליום 31 בדצמבר 2021			
			באלפי ש"ח
סך הכל	שאינם סחירים	סחירים*	
28,354,556	21,945,661	6,408,895	בארץ
196,121	135,301	60,820	בחו"ל
			סך הכל נכסי חוב
28,550,677	22,080,962	6,469,715	
ליום 31 בדצמבר 2020			
			באלפי ש"ח
סך הכל	שאינם סחירים	סחירים*	
27,674,594	21,941,933	5,732,661	בארץ
241,782	150,696	91,086	בחו"ל
			סך הכל נכסי חוב
27,916,376	22,092,629	5,823,747	

(* לפרטים נוספים בדבר נכסי חוב סחירים, ראה ביאור 14(א).

ראה גם סעיף 2 להלן, בדבר פירוט הנכסים בחלוקה לדירוגים להלן.

יצוין כי הנתונים לעיל אינם בגין נכסי חוב עבור חוזים תלויי תשואה. לפרטים בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה, ראה סעיף 2 להלן.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

1. סיכוני אשראי (המשך)
  2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים
    - א.1. נכסי חוב
- ליום 31 בדצמבר 2021

דירוג מקומי *					
סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	A עד BBB	AA ומעלה	באלפי ש"ח
					נכסי חוב בארץ
					נכסי חוב סחירים
3,539,530	-	-	-	3,539,530	אגרות חוב ממשלתיות
2,869,365	159,872	-	703,694	2,005,799	אגרות חוב קונצרניות
6,408,895	159,872	-	703,694	5,545,329	סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ
					נכסי חוב שאינם סחירים
15,760,524	-	-	-	15,760,524	אגרות חוב ממשלתיות
518,966	2,952	-	119,303	396,711	אגרות חוב קונצרניות
1,005,031	-	-	-	1,005,031	פיקדונות בבנקים ובמוסדות פיננסיים
					נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:
2,769,560	2,769,560	-	-	-	משכנתאות
10,422	10,422	-	-	-	הלוואות על פוליסות
690,005	437,964	-	252,041	-	הלוואות בשעבוד נדל"ן
150,969	-	-	-	150,969	מובטחות בערבות בנקאית
49,029	11,916	-	24,152	12,961	הלוואות בשעבוד מניות המקנות שליטה
984,096	175,353	-	347,776	460,967	בטחונות אחרים
7,059	3,079	-	-	3,980	לא מובטחים
21,945,661	3,411,246	-	743,272	17,791,143	סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ
28,354,556	3,571,118	-	1,446,966	23,336,472	סך הכל נכסי חוב בארץ
293,674	-	-	167,872	125,802	מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי
28,292,751	3,558,316	-	1,414,594	23,319,841	מזה - נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית בלבד **

* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידרוג ודירוג פנימי. נתוני מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A+ ועד A.

** לעניין נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית, ראה ביאור 14(ז) לעיל.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

1. סיכוני אשראי (המשך)
  2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)
    - א.1. נכסי חוב (המשך)
- ליום 31 בדצמבר 2021

דירוג בינלאומי *					
סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB	A ומעלה	באלפי ש"ח
					נכסי חוב בחו"ל
					נכסי חוב סחירים
4,990	-	-	-	4,990	אגרות חוב ממשלתיות
55,830	-	35,719	20,111	-	אגרות חוב קונצרניות
60,820	-	35,719	20,111	4,990	סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל
					נכסי חוב שאינם סחירים
48,377	48,377	-	-	-	הלוואות בשעבוד נדל"ן
86,924	86,924	-	-	-	נכסי חוב אחרים
135,301	135,301	-	-	-	סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בחו"ל
196,121	135,301	35,719	20,111	4,990	סך הכל נכסי חוב בחו"ל
					מזה - נכסי חוב העומדים במבחן הקרן
196,121	135,301	35,719	20,111	4,990	והריבית בלבד **

* כל נכסי חוב המדורגים בחו"ל דורגו על ידי סוכנויות דירוג מוכרות בחו"ל. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

** לעניין נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית, ראה ביאור 14 (ז) לעיל.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

1. סיכוני אשראי (המשך)
  2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)
    - א.1. נכסי חוב (המשך)
- ליום 31 בדצמבר 2020

דירוג מקומי *					באלפי ש"ח
סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	A עד BBB	AA ומעלה	
					נכסי חוב בארץ
					נכסי חוב סחירים
2,994,886	-	-	-	2,994,886	אגרות חוב ממשלתיות
2,737,775	114,397	-	582,530	2,040,848	אגרות חוב קונצרניות
5,732,661	114,397	-	582,530	5,035,734	סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ
					נכסי חוב שאינם סחירים
16,278,710	-	-	-	16,278,710	אגרות חוב ממשלתיות
564,432	18,237	-	82,536	463,659	אגרות חוב קונצרניות
652,923	-	-	-	652,923	פיקדונות בבנקים ובמוסדות פיננסיים
					נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:
2,450,239	2,450,239	-	-	-	משכנתאות
12,145	12,145	-	-	-	הלוואות על פוליסות
360,493	130,935	-	229,558	-	הלוואות בשעבוד נדל"ן
139,496	-	-	-	139,496	מובטחות בערבות בנקאית
43,678	19,990	-	14,171	9,517	הלוואות בשעבוד מניות המקנות שליטה
1,430,417	399,927	-	437,912	592,578	בטחונות אחרים
9,400	2,173	-	-	7,227	לא מובטחים
21,941,933	3,033,646	-	764,177	18,144,110	סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ
27,674,594	3,148,043	-	1,346,707	23,179,844	סך הכל נכסי חוב בארץ
187,880	-	-	187,880	-	מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי
					מזה - נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית בלבד **
27,580,982	3,095,262	-	1,326,648	23,159,072	

(* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידרוג ודירוג פנימי. נתוני מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחים, לדוגמא: דירוג A כולל A+ ועד A.

(**) לעניין נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית, ראה ביאור 14(ז) לעיל.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

1. סיכוני אשראי (המשך)
 2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)
 א.1. נכסי חוב (המשך)
 ליום 31 בדצמבר 2020

דירוג בינלאומי *					באלפי ש"ח
סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB	A ומעלה	
					נכסי חוב בחו"ל
					נכסי חוב סחירים
14,511	-	-	-	14,511	אגרות חוב ממשלתיות
76,575	5,634	22,845	48,096	-	אגרות חוב קונצרניות
91,086	5,634	22,845	48,096	14,511	סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל
					נכסי חוב שאינם סחירים
					הלוואות בשעבוד נדל"ן
76,508	76,508	-	-	-	נכסי חוב אחרים
74,188	74,188	-	-	-	
150,696	150,696	-	-	-	סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בחו"ל
241,782	156,330	22,845	48,096	14,511	סך הכל נכסי חוב בחו"ל
					מזה - נכסי חוב העומדים במבחן הקרן
241,782	156,330	22,845	48,096	14,511	והריבית בלבד **

(* כל נכסי חוב המדורגים בחו"ל דורגו על ידי סוכנויות דירוג מוכרות בחו"ל. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

** לעניין נכסי חוב העומדים במבחן הקרן והריבית, ראה ביאור 14(ז) לעיל.
 הטבלה להלן מציגה השוואה בין השווי ההוגן לערך בספרים של הנכסים העומדים במבחן הקרן והריבית שאינם בעלי סיכון אשראי נמוך. הערך בספרים נמדד בהתאם ל-IAS39 אך לפני הפרשה לירידת ערך.

באלפי ש"ח		יתרה ליום 31 בדצמבר 2021		יתרה ליום 31 בדצמבר 2020	
		ערך בספרים	שווי הוגן	ערך בספרים	שווי הוגן
	נכסי חוב סחירים	35,719	35,719	22,845	22,845
	נכסי חוב שאינם סחירים	53,820	6,031	104,117	20,409

- 2.א. סיכוני אשראי בגין נכסים אחרים (בארץ)
 ליום 31 בדצמבר 2021

דירוג מיקומי *				באלפי ש"ח
סך הכל	לא מדורג	A עד BBB	AA ומעלה	
217,833	198,733	-	19,100	חייבים ויתרות חובה, למעט יתרות מבטחי משנה
14,738	14,738	-	-	נכסי מיסים נדחים
153,905	39,322	3,311	111,272	השקעות פיננסיות אחרות
4,002,140	-	42,245	3,959,895	מזומנים ושווי מזומנים
4,388,616	252,793	45,556	4,090,267	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2020

דירוג מיקומי *				באלפי ש"ח
סך הכל	לא מדורג	A עד BBB	AA ומעלה	
320,049	253,904	15,435	50,710	חייבים ויתרות חובה, למעט יתרות מבטחי משנה
12,236	12,236	-	-	נכסי מיסים נדחים
240,532	45,353	6,746	188,433	השקעות פיננסיות אחרות
1,840,959	-	34,310	1,806,649	מזומנים ושווי מזומנים
2,413,776	311,493	56,490	2,045,792	סך הכל

(* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידרוג ודירוג פנימי. נתוני מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

1. סיכוני אשראי (המשך)
2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)
3. סיכוני אשראי בגין מכשירים חוץ מאזניים (בארץ) (**)
ליום 31 בדצמבר 2021

דירוג מיקומי *

סך הכל	לא מדורג	BBB עד A	AA ומעלה	באלפי ש"ח
1,104,757	879,725	178,815	46,217	מסגרות אשראי בלתי מנוצלות

ליום 31 בדצמבר 2020

דירוג מיקומי *

סך הכל	לא מדורג	BBB עד A	AA ומעלה	באלפי ש"ח
822,441	639,343	145,192	37,906	מסגרות אשראי בלתי מנוצלות

(* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידרוג ודירוג פנימי. נתוני מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(** לקבוצה אין ערבויות פיננסיות שניתנו בארץ שלא מטופלות כחוזי ביטוח.

4. סיכוני אשראי בגין נכסים אחרים (בחו"ל)

ליום 31 בדצמבר 2021

דירוג בינלאומי *

סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB	A ומעלה	באלפי ש"ח
219,912	-	-	-	219,912	חייבים ויתרות חובה, למעט יתרות מבטחי משנה
532,468	4,189	-	117,838	410,441	השקעות פיננסיות אחרות
121,779	-	-	2,898	118,881	מזומנים ושווי מזומנים
874,159	4,189	-	120,736	749,234	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2020

דירוג בינלאומי *

סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB	A ומעלה	באלפי ש"ח
227,198	-	-	-	227,198	חייבים ויתרות חובה, למעט יתרות מבטחי משנה
337,808	67	-	10,077	327,664	השקעות פיננסיות אחרות
107,963	-	-	-	107,963	מזומנים ושווי מזומנים
672,969	67	-	10,077	662,825	סך הכל

(* כל נכסי חוב המדורגים בחו"ל דורגו על ידי סוכנויות דירוג מוכרות בחו"ל. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

5. סיכוני אשראי בגין מכשירים חוץ מאזניים (בחו"ל) (**)

ליום 31 בדצמבר 2021

דירוג בינלאומי *

סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB עד A	AA ומעלה	באלפי ש"ח
309	309	-	-	-	מסגרות אשראי בלתי מנוצלות

ליום 31 בדצמבר 2020

דירוג בינלאומי *

סך הכל	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB עד A	AA ומעלה	באלפי ש"ח
1,952	1,952	-	-	-	מסגרות אשראי בלתי מנוצלות

(* כל נכסי חוב המדורגים בחו"ל דורגו על ידי סוכנויות דירוג מוכרות בחו"ל. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(** לקבוצה אין ערבויות פיננסיות שניתנו בחו"ל ואשר לא מטופלות כחוזי ביטוח.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

1. סיכוני אשראי (המשך)
3. מידע נוסף בדבר דירוג נכסי חוב
- דירוג פנימי מבוסס על מודל שגיבשה כלל ביטוח. כלל ביטוח מבצעת תקופתית תיקוף למודל הפנימי אל מול דירוגי חברות דירוג חיצוניות ומודלים אחרים לדירוג אשראי. בדיקות אלו הראו מתאם טוב של הדירוג הפנימי לאמות המידה החיצוניות. כמו כן, בוצעה בקרה על המודל על ידי גורמים חיצוניים אשר אישרה את יכולת ההסתמכות על מודל הדירוג הפנימי.
4. מידע בדבר סיכוני אשראי בביאור זה אינו כולל את הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה המוצגים בסעיף ז' להלן.
5. לעניין יתרות פרמיה לגבייה, ראה ביאור 12.
6. לגבי גיול השקעות בנכסי חוב פיננסיים לא סחירים, ראה ביאור 14(ב)(2).
7. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות בנכסי חוב פיננסיים סחירים ושאינם סחירים

ליום 31 בדצמבר 2021

סיכון חוץ מאזני	% מסך הכל	סכום	באלפי ש"ח
			ענף משק
-	0%	22,021	תעשייה
781,672	9%	2,490,948	בינוי ונדל"ן
34,063	4%	1,061,023	חשמל ומים
-	0%	1,523	מסחר
-	1%	151,766	תקשורת ושרותי מחשב
-	7%	1,940,695	בנקים
153,640	1%	235,197	שירותים פיננסיים
-	1%	321,948	שירותים עסקיים אחרים
16,400	0%	86,949	שירותים ציבוריים
119,291	10%	2,933,562	אנשים פרטיים
-	67%	19,305,044	אג"ח מדינה
1,105,066	100%	28,550,677	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2020

סיכון חוץ מאזני	% מסך הכל	סכום	באלפי ש"ח
			ענף משק
-	0%	79,896	תעשייה
521,716	8%	2,351,610	בינוי ונדל"ן
54,532	5%	1,280,986	חשמל ומים
-	0%	27,375	מסחר
-	0%	25,938	מלונאות תיירות
-	0%	109,971	תקשורת ושרותי מחשב
-	5%	1,323,850	בנקים
140,840	1%	288,212	שירותים פיננסיים
-	0%	82,828	שירותים עסקיים אחרים
32,800	2%	458,162	שירותים ציבוריים
74,505	10%	2,599,443	אנשים פרטיים
-	69%	19,288,107	אג"ח מדינה
824,393	100%	27,916,376	סך הכל

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ו. סיכוני אשראי (המשך)

8. ביטוח משנה

א. מדיניות כלל ביטוח בניהול סיכוני אשראי בקשר עם מבטחי משנה

קבוצת כלל ביטוח מבטחת חלק מעסקיה בביטוח משנה, שרובו נעשה באמצעות מבטחי משנה בחו"ל. עם זאת, ביטוח המשנה אינו משחרר את חברות הביטוח המאוחדות מחובתן כלפי מבטחיהן על פי פוליסות הביטוח.

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי וודאות לגבי יכולת מבטחי המשנה לשלם את חלקם בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח (נכסי ביטוח המשנה) ואת חובותיהם בגין תביעות ששולמו. חשיפה זו מנוהלת על ידי מעקב שוטף אחר מצבו של מבטח המשנה בשוק העולמי וכן אחר קיום התחייבויותיו הכספיות.

בהתאם להנחיית הממונה קובעים הדירקטוריונים של חברות הביטוח המאוחדות, אחת לשנה, מסגרות חשיפה מרביות למבטחי משנה ספציפיים ולקבוצות של מבטחי משנה, עימם התקשרה ו/או תתקשר קבוצת כלל ביטוח, המבוססות על דירוגם הבינלאומי. חשיפות אלו מנוהלות על ידי הערכה פרטנית של מבטחי המשנה שהחשיפה אליהם הינה משמעותית וניטור אינדיקציות לרמת הסיכון בהתייחס לכלל מבטחי המשנה עימם מתקשרת קבוצת כלל ביטוח. אגף ניהול סיכונים, מבצע מעקב רבעוני אחר החשיפות למבטחי משנה, המדווחות אליו, עוקב אחר מצבם הפיננסי של מבטחי המשנה הגדולים בהסתמך על מידע מגוון, כולל משווקי ההון הבינלאומיים וכן עורך בקרת אשראי על אנליזות שבוצעו ביחס למבטחי משנה ספציפיים. אגף ניהול סיכונים מדווח לדירקטוריונים מדי רבעון על החשיפה אל מול המגבלות שנקבעו.

כמו כן, חשיפות חברות אלו מפוזרות בין מבטחי משנה שונים, והעיקריות שבהן הינן למבטחי משנה המדורגים בדירוגים בינלאומיים גבוהים.

כתוצאה מיישום המדיניות המתוארת לעיל, ריכוזיות החשיפה למבטח משנה בודד אינה גבוהה, אם כי החברה עשויה להיות חשופה לריכוז סיכון אשראי למבטח משנה בודד באירוע קטסטרופה.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

1. סיכוני אשראי (המשך)

8. ביטוח משנה (המשך)

ב. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה

ליום 31 בדצמבר 2021

חובות בטימו	סכום כתיב		המשנה בביטוח רכישה נדחית							סך פרמיות למבטחי משנה (זכות)	יתרות בחובה	למבטחי משנה (זכות)	לשנת 2021	באלפי ש"ח
	אשראי	שנתקבלו	פיקדונות	מבטחי משנה	סך הכל	בביטוחי חבויות	בביטוח רכוש	בביטוח בראות	בביטוח חיים					
-	-	233,164	36,488	178,888	493,753	110,701	157,766	38,266	187,020	(45,213)	266,745		AA ומעלה	
127,601	47,952	311,088	-	244,022	372,222	212,098	17,193	142,931	-	182,888	78,725		Swiss Re Scor	
264	4,269	917,941	4,190	424,066	1,385,319	978,444	240,159	42,361	124,355	(39,122)	507,610		אחרים	
127,865	52,221	1,462,193	40,678	846,976	2,251,294	1,301,243	415,118	223,558	311,375	98,553	853,080		סך הכל	
-	-	336,309	-	52	348,509	300,561	47,948	-	-	(12,148)	106,225		A Lloyds	
332	737	1,109,720	18,871	298,556	1,460,806	985,466	396,887	77,972	481	(33,659)	574,970		אחרים	
332	737	1,446,029	18,871	298,608	1,809,315	1,286,027	444,835	77,972	481	(45,807)	681,195		סך הכל	
13	57	73,991	-	111,861	186,318	172,557	13,761	-	-	(466)	62,093		BBB	
146	42	74,540	-	-	73,100	64,020	8,439	-	641	1,440	17,384		נמוך מ: BBB- או לא מדורג	
128,356	53,057	3,056,753	59,549	1,257,445	4,320,027	2,823,847	882,153	301,530	312,497	53,720	1,613,752		סך הכל	

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

1. סיכוני אשראי (המשך)
- ביטוח משנה (המשך)
8. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)
- ב. ליום 31 בדצמבר 2020

חובות בפיגור	סכום כתבי אשראי שנמקבלו	סך הכל בין חצי שנה לישנה ⁽¹⁾	ונסי ביטוח משנה חלקם של מבטחי המשנה בהוצאות רכישה נדחות						סך פתרונות למבטחי חובות (זכות) משנה לישנת 2020 נטו ⁽²⁾	באלפי ש"ח	קבוצת דירוג קמעלה AA Swiss Re SCOR אחרים
			מבטחי משנה	פיקדונות מבטחי משנה	סך הכל נכסי ביטוח מבטחי משנה	בביטוח רכוש חבויות	בביטוח בריאות	בביטוח חיים			
-	226,531	53,703	149,534	474,418	117,626	177,520	33,117	146,155	(44,650)	333,543	AA
22,802	104,137	267,732	-	311,746	405,297	143,395	18,102	243,800	-	174,181	Swiss Re
121	317	731,434	1,349	445,565	1,224,580	865,724	216,999	37,551	104,306	(46,232)	SCOR
22,923	104,454	1,225,697	55,052	906,845	2,104,295	1,126,745	412,621	314,468	250,461	83,299	897,191
776	1,205	980,018	19,682	242,914	1,252,452	773,128	337,434	141,530	360	(9,838)	515,859
14	-	40,322	-	87,514	119,570	100,497	19,073	-	-	8,266	98,450
154	2	56,451	-	-	61,323	60,482	237	-	604	(4,872)	10,070
23,867	105,661	2,302,488	74,734	1,237,273	3,537,640	2,060,852	769,365	455,998	251,425	76,855	1,521,570

- (1) סך הכל החשיפה למבטחי המשנה חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חו"ז ביטוח בנוי הוצאות נדחות רכישה נדחות משנה). בניכוי הפיקדונות ובנוי סכום כתבי האשראי שנתקבלו ממבטחי המשנה כערכות להתיחייבויותיהם ובתוספת (בניכוי) היתרות השוטפות בחובה (בזכות) נטו.
- (2) לאחר הפחתת הפרשה לחובות מסופקים בסך של 5,607 (5,797) (אשתקד) אלפי ש"ח. היתרות אינן כוללות יתרות של חברות ביטוח בגין ביטוח משותף.
- (3) סך-כל ההפרשות לחובות מסופקים בתוספת הקטנת חלקם של מבטחי משנה בהתחייבויות בגין חו"ז ביטוח מסתכם בסך של 6,631 (6,969) (אשתקד) אלפי ש"ח המהווים 0.2% (אשתקד 0.3%) מסך החשיפה.
- (4) הדירוג נקבע בעיקרו לפי חברת הדירוג S&P. נקבע על ידי חברת דירוג אחת והומר הדירוג לפי מפתח שנקבע בתקנות דרתי ההשקעה.
- (5) סך-כל החשיפה של מבטחי המשנה לאירוע רעידת אדמה בהסתברות נזק צפוי (MP) הגיע בין 1.08% ל-2.5% מסכום הביטוח. בהתאם לענפי הביטוח ולמאפייני הרכוש המבטח הינה 9,940 מיליוני ש"ח (אשתקד: בין 1.5% ל-2.8% (MP) מסכום הביטוח. בהתאם לענפי הביטוח ומאפייני הרכוש המבטח הינה 9,581 מיליוני ש"ח). ממנה חלקו של מבטח המשנה המשמעותי ביותר בחשיפה זו הינו 15.8% (אשתקד: 16.9%).
- (6) לא קיימים מבטחי משנה נוספים על אלו אשר פורטו לעיל אשר החשיפה בגינם עולה על 10% מהחשיפה הכוללת של מבטחי משנה או שהפרמיה בגינם עולה על 10% מסך הפרמיות לביטוח משנה לישנת 2021.
- (7) בקבוצה הלא מדורגת נכללות יתרות בגין תביעות תלויות באמצעות ברוקרים עד וכלול שנת 2003 אשר החשיפה בגינם 308 (208) (אשתקד) אלפי ש"ח.
- (8) הנתונים כוללים יתרות של חברות בישראל, שנוכללו בהתאם לטבלת המרה לדירוג אמור בסעיף ד לעיל, בסך של 2,189 (2,189) (אשתקד (1,675)) אלפי ש"ח.
- (9) לענין התחשבות בין כלל ביטוח לבין מבטח משנה בקשר עם הסדרי ביטוח המשנה בגין הביטוח הסיעודי לחברי קופות החולים, ראה ביאור 2(א)4(2) לדוחות הכספיים.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ז. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

1. פירוט הרכב ההשקעות לפי בסיסי הצמדה

ליום 31 בדצמבר 2021

סך הכל	פריטים לא פיננסיים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו ^(*)	צמוד מדד	לא צמוד	באלפי ש"ח
9,992,795	-	928,702	-	9,064,093	מזומנים ושווי מזומנים
62,462,868	32,420,429	8,561,127	13,180,188	8,301,124	נכסים סחירים
19,282,689	9,706,504	867,253	4,136,943	4,571,989	נכסים בלתי סחירים
91,738,352	42,126,933	10,357,082	17,317,131	21,937,206	סך הכל הנכסים

ליום 31 בדצמבר 2020

סך הכל	פריטים לא פיננסיים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו ^(*)	צמוד מדד	לא צמוד	באלפי ש"ח
5,273,150	-	609,757	-	4,663,393	מזומנים ושווי מזומנים
56,698,991	25,951,494	8,969,838	13,483,218	8,294,441	נכסים סחירים
14,099,770	6,327,354	947,527	4,154,594	2,670,295	נכסים בלתי סחירים
76,071,911	32,278,848	10,527,122	17,637,812	15,628,129	סך הכל הנכסים

(*) מטבע חוץ עיקרי הינו דולר.

2. סיכון אשראי עבור נכסים בארץ

ליום 31 בדצמבר 2021

דירוג מקומי ^(*)					באלפי ש"ח
סך הכל ^(**)	לא מדורג	נמוך מ-BBB	A עד BBB	AA ומעלה	
9,165,117	-	-	-	9,165,117	נכסי חוב בארץ:
11,702,866	342,750	-	2,338,844	9,021,272	אגרות חוב ממשלתיות
8,107,571	3,502,383	-	2,005,784	2,599,404	נכסי חוב אחרים - סחירים
28,975,554	3,845,133	-	4,344,628	20,785,793	נכסי חוב אחרים - בלתי סחירים
1,222,726	-	-	537,960	684,766	סך הכל נכסי חוב בארץ
					מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי

ליום 31 בדצמבר 2020

דירוג מקומי ^(*)					באלפי ש"ח
סך הכל ^(**)	לא מדורג	נמוך מ-BBB	A עד BBB	AA ומעלה	
11,061,749	-	-	-	11,061,749	נכסי חוב בארץ:
10,022,980	238,920	77,394	1,678,821	8,027,845	אגרות חוב ממשלתיות
6,269,328	1,700,654	1,484	1,680,238	2,886,952	נכסי חוב אחרים - סחירים
27,354,057	1,939,574	78,878	3,359,059	21,976,546	נכסי חוב אחרים - בלתי סחירים
475,652	-	-	475,652	-	סך הכל נכסי חוב בארץ
					מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי

(*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינם מעלות, מידרוג ודירוג פנימי. נתוני מידרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סך הכל מייצג סיכון אשראי מרבי.

ביאור 38: ניהול סיכונים (המשך)

ז. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

3. סיכון אשראי עבור נכסים בחו"ל

ליום 31 בדצמבר 2021

דירוג בינלאומי ^(*)					
סך הכל ^(**)	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB	A ומעלה	באלפי ש"ח
3,717,242	720,683	2,023,264	962,014	11,281	סך הכל נכסי חוב בחו"ל

ליום 31 בדצמבר 2020

דירוג בינלאומי ^(*)					
סך הכל ^(**)	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB	A ומעלה	באלפי ש"ח
3,606,441	638,058	1,115,246	1,688,200	164,937	סך הכל נכסי חוב בחו"ל

(*) כל נכסי חוב המדורגים בחו"ל דורגו על ידי סוכניות דירוג מוכרות מחו"ל. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סך הכל מייצג סיכון אשראי מרבי.

ביאור 38: גיהול סיכונים (המשך)

סיכונים גיאוגרפיים

ליום 31 בדצמבר 2021

סך הכל	נגזרים במונחי דולר	סך הכל חשיפה מאזנית	השקעות אחרות	נר"ן להשקעה	קרנות גאמנות	קרנות תעודות סל*	מניות	אגרות חוב קונצרניות	אגרות חוב ממשלתיות	סך הכל הניכסים	באלפי ש"ח
36,353,180	37,431	36,315,749	10,765,408	1,075,827	-	92,555	1,634,221	3,442,694	19,305,044	44,887,412	37,431
3,931,886	-	3,931,886	2,203,434	100,372	335,696	957,821	334,563	-	-	44,849,981	17,366,525
702,767	-	702,767	702,767	-	-	-	-	-	-	1,250,884	1,250,884
1,058,815	-	1,058,815	1,058,815	-	-	-	-	-	-	340,884	1,070,273
501,790	-	501,790	501,790	-	-	-	-	-	-	2,073,677	2,073,677
255,912	-	255,912	255,912	-	-	-	-	-	-	3,442,694	3,442,694
2,083,062	-	2,083,062	1,878,399	74,685	5,188	19,897	104,893	-	-	19,305,044	19,305,044
44,887,412	37,431	44,849,981	17,366,525	1,250,884	340,884	1,070,273	2,073,677	3,442,694	19,305,044	סך הכל הניכסים	37,431

ליום 31 בדצמבר 2020

סך הכל	נגזרים במונחי דולר	סך הכל חשיפה מאזנית	השקעות אחרות	נר"ן להשקעה	קרנות גאמנות	קרנות תעודות סל*	מניות	אגרות חוב קונצרניות	אגרות חוב ממשלתיות	סך הכל הניכסים	באלפי ש"ח
33,194,380	16,428	33,177,952	8,064,452	965,592	-	98,869	1,396,647	3,373,446	19,278,946	39,976,753	120,764
3,023,710	98,847	2,924,863	1,443,173	167,550	274,453	769,215	266,955	3,517	-	39,855,989	13,125,341
1,139,691	-	1,139,691	1,139,691	-	-	-	-	-	-	1,209,486	1,209,486
91,712	-	91,712	91,712	-	-	-	-	-	-	280,336	883,291
187,412	-	187,412	187,412	-	-	-	-	-	-	1,692,465	1,692,465
674,060	-	674,060	674,060	-	-	-	-	-	-	3,376,963	3,376,963
1,665,788	5,489	1,660,299	1,524,841	76,344	5,883	15,207	28,863	-	9,161	19,288,107	19,288,107
39,976,753	120,764	39,855,989	13,125,341	1,209,486	280,336	883,291	1,692,465	3,376,963	19,288,107	סך הכל הניכסים	120,764

לרבות תעודות סל בחו"ל (ETF) *

ביאור 39: צדדים קשורים ובעלי עניין

א. חברה אם, בעל שליטה וחברות בנות

(1) בהמשך לאמור בביאור 1, נכון למועד פרסום הדוח, החברה הינה חברה ללא גרעין שליטה. במהלך השנים 2013 עד 2019, מטעמי זהירות, החברה התייחסה לאי די בי חברה לפתוח בע"מ ("אי די בי פתוח") כבעלת שליטה בחברה. ביום 8 בדצמבר 2019 נתקבל אצל החברה מכתב מאת הממונה לפיו, בין היתר, הודיע הממונה כי לאור השינויים שחלו בשיעורי ההחזקה של אי די בי פתוח בחברה, קיים הממונה בחינה של סוגיית השליטה בחברה, ומצא כי נכון למועד זה אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בחברה באופן המקיים חובה לקבל היתר שליטה בחברה בהתאם לסעיף 32(ב) לחוק הביטוח ולפיכך על החברה לקבל מאת הממונה היתר שליטה בכלל ביטוח. בעקבות מכתב הממונה, החל מיום 9 בדצמבר 2019 אי די בי פתוח אינה נחשבת בעלת שליטה בחברה, לרבות לצורך עסקאות עם בעל שליטה. בהמשך לאמור, ביום 19 באוקטובר 2020, נתקבל אצל החברה מכתב מאת הממונה בנושא "עדכון בדבר מתווה הפעלת אמצעי שליטה בכלל ביטוח" (אשר החליף את מכתב הממונה בנדון מיום 21 ביולי 2020) המפרט, בין היתר, את התייחסות הממונה להסדרים אשר יחולו על הפעלת אמצעי שליטה של החברה בכלל ביטוח לרבות לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל ביטוח והשתתפות באסיפה הכללית של כלל ביטוח ("מתווה הפעלת אמצעי השליטה"). ביום 30 בנובמבר 2020 נתקבל מאת הממונה מכתב הבהרות בקשר עם מתווה הפעלת אמצעי השליטה היתר השליטה האמור. נכון למועד זה, טרם מוצו הדיונים בין החברה לממונה בקשר עם המכתבים האמורים. למידע נוסף ראה ביאור 1 לעיל. נכון למועד זה, למיטב ידיעת החברה, נתקבלו היתרים להחזקת אמצעי שליטה בחברה למספר גופים. בעלי העניין בחברה שמחזיקים מעל 5% ממניות החברה נכון למועד זה, הינם קבוצת הפניקס, קבוצת הראל ואלרוב נדליין ומלונאות בע"מ. באשר לחברות מוחזקות, ראה ביאור 9.

(2) במהלך העסקים הרגיל שלה, הקבוצה ביצעה עסקאות עם בעלי עניין בחברה או שלבעלי עניין יש בהן עניין אישי (להלן: "עסקאות בעל עניין") לרבות עסקאות עם חברות שבעלי עניין הינם בעלי עניין בהן, וכן התחייבויות לביצוע עסקאות שהינן בתנאים מסחריים רגילים, במסגרת הספקת שרותי הקבוצה לבעלי עניין ולחברות המוחזקות על ידם (כגון: ביטוחים, שירותי תיווך בביטוח, שירותי ניהול קופות גמל ו/או קרנות פנסיה ושירותים פיננסיים שונים) ו/או במסגרת רכישת שירותים ומוצרים מבעלי השליטה ו/או מחברות המוחזקות על ידם ו/או במסגרת ההשקעות של הקבוצה (לרבות השקעות בניירות ערך, אשראי, נדליין וקרנות). ככל שעסקאות אלו מהוות עסקאות זניחות שאינן חריגות בהתאם לקווים מנחים וכללים שנקבעו בנחלה שאימצה החברה כקבוע בתקנה 41(א3) (1) לתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התשי"ע-2010, הרי שלא יתוארו בנפרד בדוחות אלה.

ב. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים)

המנכ"ל והמנהלים הבכירים בקבוצה זכאים, בנוסף לשכר, להטבות שלא במזומן (כגון רכב, וכדומה). כמו כן, הקבוצה מפקידה עבורם כספים במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת ותוכנית הפקדה מוגדרת לאחר סיום העסקה. יו"ר הדירקטוריון זכאי לדמי ניהול. מנהלים בכירים משתתפים גם בתוכנית כתבי האופציה למניות של החברה שהוענקו בשנים שקדמו לשנת הדוח ובשנת הדוח (ראה ביאור 40).

1. הטבות בגין העסקת אנשי מפתח ניהוליים (לרבות יו"ר הדירקטוריון) כוללות⁽¹⁾:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2019 (*)		2020 (**)		2021	
אלפי ש"ח	מס' אנשים	אלפי ש"ח	מס' אנשים	אלפי ש"ח	מס' אנשים
25,276	17	36,250	19	28,022	16
1,923	17	1,395	18	903	14
11	1	-	-	7,503	13
27,210		37,645		36,428	

(*) הנתונים אינם כוללים 2 אנשי מפתח ניהוליים שעזבו בחודשים ינואר ו-פברואר 2019.
 (** סווג מחדש, ראה ביאור (1)).

(1) ההטבות כוללות הטבות לאנשי מפתח ניהוליים עד לסיום העסקתם, והטבות בגין אנשי מפתח ניהוליים החל מיום מינויים.
 (2) הסכום נקבע על בסיס שווי כתבי האופציה ליום הענקתן, באופן שהשווי ההוגן של כל מנה נפרס על פני תקופת הבשלתה.

ביאור 39: צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

ב. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

2. הטבות בגין העסקת אנשי מפתח ניהוליים אשר הינם דירקטורים שלא מועסקים בחברה:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2019		2020		2021		באלפי ש"ח
אלפי ש"ח	מס' אנשים	אלפי ש"ח	מס' אנשים	אלפי ש"ח	מס' אנשים	
1,299	5	2,752	5	3,433	9	שכר דירקטורים ⁽¹⁾

(1) הגמול הניתן לדירקטורים בחברה, למעט יו"ר הדירקטוריון ודירקטורים מבעלי השליטה, ככל שיהיו כאלו, הינו בהתאם לדרגת החברה והינו הגמול המרבי ביחס לדירקטור חיצוני מומחה בהתאם לתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס-2000. יצוין כי כלל ביטוח נושאת ב-80% מהתגמול לדירקטור משותף, ככל שמשולם לו תגמול על ידי שתי החברות. הסכום האמור הינו לאחר השתתפות כלל ביטוח. ביחס לתנאי התגמול ליו"ר הדירקטוריון שמכהן גם כיו"ר דירקטוריון כלל ביטוח, שבהם נושאת כלל ביטוח ב-80% מהתגמול ממועד כניסת מינויו כיו"ר דירקטוריון כלל ביטוח לתוקף, וליו"ר הדירקטוריון הזמנית לשעבר, ראה סעיף 4 להלן.

3. החברה רוכשת (עבורה ועבור חברות הקבוצה) ביטוח דירקטורים ונושאי משרה, ראה סעיף 6 להלן. הסכום ששולם עבור החברה ועבור חברות הקבוצה:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
989	2,432	4,102	עבור ביטוח דירקטורים ונושאי משרה

4. יו"ר הדירקטוריון ויו"ר הדירקטוריון הזמנית לשעבר

א. ביום 3 בפברואר 2021 אישר דירקטוריון החברה את מינויו של מר חיים סאמט ("מר סאמט" או "יו"ר הדירקטוריון") כיו"ר הדירקטוריון של החברה. בימים 11, 13 ו-20 באפריל 2021 אישרו ועדת התגמול ודירקטוריון החברה, בהתאמה, את תנאי כהונתו של מר סאמט כיו"ר דירקטוריון פעיל ב-50% משרה, והכל כמפורט להלן ("תנאי הכהונה"). תנאי הכהונה אושרו על ידי האסיפה הכללית ביום 17 ביוני 2021, באופן רטרואקטיבי, החל ממועד תחילת כהונתו של מר סאמט כיו"ר הדירקטוריון.

התמורה השנתית בגין כהונתו של היו"ר שאושרה הינה בסך כולל של 50% מהתקרה הקבועה בסעיף 2(ב) לחוק תגמול בכירים בתוספת מע"מ כחוק, דהיינו, סכום השווה ל-50% מעלות העסקתו הנמוכה ביותר של עובד בחברה (לרבות עובד קבלן המועסק ישירות ע"י החברה, או המועסק ע"י נותן שירות המועסק ע"י החברה), כפול 35 ("התמורה השנתית"), בתוספת מע"מ כחוק.

בהתאם, יו"ר הדירקטוריון היה זכאי לתמורה שנתית בסך כולל של כ-1.6 מיליוני ש"ח. הסכום האמור לעיל צמוד לשיעור עליית התגמול הנמוך ביותר בחברה כאמור בחוק תגמול בכירים, וכן במקרה שבו יתברר כי רכיבים נוספים אינם נכללים בתקרת התגמול שנקבעה בחוק תגמול בכירים (לרבות תגמול בעד שעות נוספות), אולם בכל מקרה לא יעלה על עלות כוללת בסך של 1.75 מיליון ש"ח (לרבות עקב עדכון התמורה השנתית כאמור לעיל).

תנאי הכהונה הינם בהתאם לקבוע בחוק תגמול בכירים, וכן בהתאם למדיניות התגמול של החברה, אשר נקבעה, בין היתר, בשים לב להוראות חוזר גופים מוסדיים 9-6-2019 (תיקון הוראות החוזר המאוחד חלק 1 שער 5, פרק 5 שנותרתו "תגמול" מיום 11 ביולי 2019 (להלן: "חוזר התגמול"), והכל כמפורט להלן.

ב. ביום 13 באוקטובר 2021 מונה מר סאמט כדירקטור בכלל ביטוח וביום 2 בנובמבר 2021 אישר דירקטוריון כלל ביטוח את מינויו של מר סאמט כיו"ר דירקטוריון של כלל ביטוח, מינוי אשר נכנס לתוקף ביום 23 בדצמבר 2021 עם אישור הממונה.

בימים 4 ו-11 בנובמבר 2021 אישרו ועדת התגמול ודירקטוריון החברה וכלל ביטוח, בהתאמה, את תנאי כהונתו של מר סאמט כיו"ר דירקטוריון פעיל ב-80% משרה, החל ממועד תחילת כהונתו של מר סאמט כיו"ר הדירקטוריון של כלל ביטוח, והם יהיו בתוקף כל עוד מר סאמט מכהן כיו"ר הדירקטוריון של החברות. תנאי הכהונה אושרו על ידי האסיפה הכללית ביום 27 בדצמבר 2021, באופן רטרואקטיבי, החל ממועד תחילת כהונתו של מר סאמט כיו"ר הדירקטוריון של כלל ביטוח.

התמורה השנתית בגין כהונתו של היו"ר תהיה בסך כולל של 80% מהתקרה הקבועה בסעיף 2(ב) לחוק תגמול בכירים בתוספת מע"מ כחוק, דהיינו, סכום השווה ל-80% מעלות העסקתו הנמוכה ביותר של עובד בחברה (לרבות עובד קבלן המועסק ישירות ע"י החברה, או המועסק ע"י נותן שירות המועסק ע"י החברה), כפול 35 ("התמורה השנתית"), בתוספת מע"מ כחוק. כל עוד יכהן מר סאמט כיו"ר משותף של החברות, החברות יתחלקו בעלות התשלומים באופן בו כלל ביטוח תישא ב-80% מהגמול והחברה תישא ב-20% מהגמול.

לאור האמור לעיל, נכון למועד זה, יו"ר הדירקטוריון יהיה זכאי לתמורה שנתית בסך כולל של כ-2.56 מיליוני ש"ח. הסכום האמור לעיל יהיה צמוד לשיעור עליית התגמול הנמוך ביותר בחברה כאמור בחוק תגמול בכירים, וכן במקרה שבו יתברר כי רכיבים נוספים אינם נכללים בתקרת התגמול שנקבעה בחוק תגמול בכירים (לרבות תגמול בעד שעות נוספות). אחת לשנה יינתן עדכון לוועדת התגמול ולדירקטוריון בדבר עדכון התמורה השנתית כאמור לעיל (ככל שתהיה כזו). מובהר כי בכל מקרה התמורה השנתית לא תפחת מ-2.56 מיליון ש"ח ולא תעלה על עלות כוללת בסך של 2.8 מיליון ש"ח (לרבות עקב עדכון התמורה השנתית כאמור לעיל).

ביאור 39: צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

ב. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)
4. יו"ר הדירקטוריון ויו"ר הדירקטוריון הזמנית לשעבר (המשך)

ב. (המשך)

תנאי הכהונה האמורים הינם החל ממועד תחילת כהונתו של מר סאמט כיו"ר דירקטוריון כלל ביטוח והם יהיו בתוקף כל עוד מר סאמט מכהן כיו"ר הדירקטוריון של החברה וכלל ביטוח. יובהר כי אין באמור לגרוע מהחלטת האסיפה של החברה ביחס לתנאי כהונתו של מר סאמט כיו"ר דירקטוריון החברה, קרי במידה ויכהן כיו"ר של החברה בלבד - ימשיך לכהן ב-50% משרה ויהיה זכאי לשכר של 1.6 מיליוני ש"ח ולא יותר מ-1.75 מיליוני ש"ח.

תנאי הכהונה כוללים עלות נוספת שאינה מהותית בגין "עלות הוצאה עודפת" לפי חוק תגמול בכירים בשל העובדה שכפל הוצאה כאמור לא תותר בניכוי לצרכי מס לחברה.

בהתאם למדיניות התגמול של החברה אשר נקבעה, בין השאר, בשים לב להוראות חוזר התגמול, יו"ר הדירקטוריון לא יהיה זכאי לרכיב משתנה כלשהו (במזומן או הוני).

יו"ר הדירקטוריון זכאי להחזר הוצאות בקשר עם מילוי תפקידו כמקובל בחברה ולפי נהלי החברה.

היו"ר יהיה רשאי לבקש כי החברה תעמיד לרשותו רכב הולם, שיוחזק במלואו על ידי החברה, או החזר הוצאות בגין שימוש ברכב פרטי של היו"ר ו/או טלפון נייד שיועמד לרשותו ו/או הטבות, החזר הוצאות ותנאים נוספים בהתחשב בתפקידו כיו"ר הדירקטוריון, והכל כמקובל בחברה, ובלבד שהעלות הכוללת השנתית לחברה בגין תנאי הכהונה לא תעלה על התמורה השנתית.

במסגרת התמורה השנתית נכלל גם תשלום ליו"ר הדירקטוריון בגין ימי היעדרות רגילים והיעדרות עקב מצב בריאותי, וזאת בהתאם מקובל בחברה.

ההתקשרות עם יו"ר הדירקטוריון אינה קצובה בזמן וכל אחד מהצדדים רשאי להודיע על הפסקת ההתקשרות בכל עת ומכל סיבה שהיא בהודעה מוקדמת בכתב בת 6 חודשים ("תקופת ההודעה המוקדמת"). תקופת ההודעה המוקדמת תחול גם בתום תקופת הכהונה, ככל שלא חודשה ו/או הוארכה. הדירקטוריון יהיה רשאי לוותר על שירותיו של היו"ר בתקופת ההודעה המוקדמת, כולה או חלקה, וזאת מבלי שיגרעו זכויותיו לתנאים האמורים בתקופת ההודעה המוקדמת.

על אף כל האמור לעיל, במקרה בו תסתיים עבודתו של יו"ר הדירקטוריון בנסיבות חריגות (כדוגמת נסיבות בגין נשללת מעובד זכאות לפיצויי פיטורים), החברה רשאית להביא הסכם זה לסימום לאלתר, מבלי מתן דמי הודעה מוקדמת.

במהלך תקופת ההסכם, יו"ר הדירקטוריון רשאי לעסוק בין כעובד ובין כנותן שירותים בתפקידים אחרים, בכפוף להיקף המשורה האמור לעיל שיוקדש לחברה ולקבוצה, בכפוף למגבלות בדבר הימנעות מניגוד עניינים ו/או תחרות בעסקי החברה והקבוצה ו/או הוראות הממונה.

במהלך תקופת כהונתו כיו"ר דירקטוריון, יכול ויידרש מר סאמט לכהן כדירקטור בחברות נוספות מקבוצת החברה, והוא יעשה כן ללא תשלום תמורה נוספת כלשהי (למעט כאמור ביחס לכלל ביטוח). ככל ויידרש מר סאמט לכהן כיו"ר דירקטוריון של חברות נוספות כאמור בקבוצה, יכול ויהיה זכאי מר סאמט לתשלום תמורה נוספת, בכפוף לאישורים כפי שיידרשו על פי דין, ככל שיידרשו. יצוין כי מר סאמט לא היה זכאי לגמול דירקטורים נוסף מכלל ביטוח בגין כהונתו כדירקטור, טרם מינויו כיו"ר דירקטוריון כלל ביטוח.

מר סאמט מעמיד את שירותיו כיו"ר דירקטוריון עצמאי ובהתאם לכך הוסכם בין החברה למר סאמט לא יחולו יחסי עובד מעביד. מר סאמט יישא בכל תשלום מס ותשלומי חובה על פי דין בגין כל תשלום וטובת הנאה שיקבל על תנאי כהונתו.

על יו"ר הדירקטוריון יחולו הסדרי הביטוח, הפטור והשיפוי הקיימים ביחס לדירקטורים ונושאי משרה בחברה.

ג. הגב' מלי מרגליות כיהנה כיו"ר דירקטוריון זמנית של החברה מיום 21 באוגוסט 2020, מועד סיום כהונתו של היו"ר הקודם, ועד לחודש פברואר 2021, מועד תחילת כהונתו של היו"ר הנוכחי (כ-5.5 חודשים). במהלך תקופת כהונתה כיו"ר דירקטוריון זמנית, הייתה זכאית הגב' מרגליות לשכר דירקטורים כקבוע בחברה (ראו סעיף ב(2) לעיל).

ביום 27 בדצמבר 2021 אישרה האסיפה הכללית, בהמשך לאישור ועדת התגמול ודירקטוריון החברה מחדש נובמבר 2021, כי הגב' מרגליות תהא זכאית לשכר של כ-325 אלפי ש"ח בגין תקופת כהונתה כיו"ר דירקטוריון זמנית (כ-5.5 חודשים), וזאת בנוסף לשכר הדירקטורים לו הייתה זכאית בתקופה זו (כ-320 אלפי ש"ח).

ביאור 39: צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

ב. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

5. הסכם העסקת המנכ"ל

ביום 17 ביוני 2018 אישרו דירקטוריון החברה וכלל ביטוח את מינויו של מר יורם נוה כמנכ"ל החברה וכלל ביטוח, החל מיום 1 ביולי 2018.

בימים 5 ו-8 ביולי 2018, אישרו ועדת התגמול ודירקטוריון החברה וכלל ביטוח, בהתאמה, את תנאי ההתקשרות עם מר יורם נוה בהסכם העסקה לתקופה שאינה קצובה וזאת החל מיום 1 ביולי 2018, כאשר כל אחד מהצדדים יכול לסיים את ההתקשרות בהודעה מוקדמת בת 6 חודשים ("ההסכם"). ביום 14 באוגוסט 2018 אישרה האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה את תנאי ההסכם.

להלן יפורטו עיקרי הסכם העסקת מר נוה (להלן: "המנכ"ל"):

שכר המנכ"ל יחושב בכפוף להוראות חוק תגמול בכירים, באופן שההוצאה החזויה בגין התגמול למנכ"ל לפי העלות הכוללת של רכיבי התגמול, לשנה, בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים, תהיה בהתאם לסעיף 2 לחוק תגמול בכירים על פי הגבוה מבין: (1) שני מיליון וחצי שקלים (2.5 מיליוני ש"ח) בשנה⁷ ("מגבלת הסכום"); או (2) מכפלת ההוצאה בשל התגמול הנמוך ביותר, לפי עלות היקף משרה מלאה בשיעור של 100%, ששילמה החברה לעובד, במישרין או בעקיפין (לרבות לעובד קבלן המועסק ישירות ע"י החברה, או לעובד המועסק ע"י נותן שירות המועסק ע"י החברה), ב-35 (להלן ובהתאמה: "השכר המינימלי" או "מגבלת השכר המינימלי").

"מגבלת התגמול" - הגבוה מבין מגבלת השכר המינימלי ומגבלת הסכום.

השכר הקבוע עשוי להשתנות מעת לעת בהתאם למנגנון האמור לעיל ובעדכון ועדת התגמול והדירקטוריון, ובנוסף, השכר הקבוע עשוי להשתנות בהתאם ובכפוף להחלטת ועדת התגמול והדירקטוריון במקרה בו יתברר כי רכיבים נוספים (מעבר להפרשה לתגמולים והפרשה לפיצויים על פי דין) אינם נכללים במגבלת הסכום או מגבלת השכר המינימלי שנקבעה בחוק תגמול בכירים.

יובהר כי ההחלטה כאמור מחייבת את החברה גם אם יתברר כי קיימת לחברה עלות נוספת בגין "עודף עלות שכר" כהגדרתו בחוק תגמול בכירים (לדוגמא כתוצאה מפרשנות הוראות חוק תגמול בכירים), קרי בשל העובדה שהוצאה כאמור לא תותר בניכוי ההכנסה החייבת במס של החברה.

המנכ"ל יהיה זכאי להמיר רכיבי תגמול נלווים (כגון רכב ותגמולים סוציאליים מעל התקרות הרלבנטיות) לשכר חודשי ובלבד שהמרה כאמור לא תגדיל את עלות ההעסקה, מעבר למגבלת התגמול.

על אף כל האמור לעיל, מובהר כי סך התגמול, כהגדרתו בחוק תגמול בכירים, למנכ"ל לא יעלה בכל מקרה על שלושה וחצי מיליון ש"ח (3.5 מיליוני ש"ח) בשנה (להלן: "מנגנון התגמול").

בהתאם לאמור לעיל, משכורתו החודשית של מנכ"ל החברה עומדת החל מינואר 2021 על סך של כ-205 אלפי ש"ח (ובנוסף שווי רכב), בתוספת תנאים סוציאליים, כאשר ההוצאה בגין התגמול למנכ"ל לפי העלות הכוללת של רכיבי התגמול, לשנה, עמדה על סך של כ-3.2 מיליוני ש"ח. בגין ההוצאה האמורה יכול ויווצר "קנס מס" בהתאם לקבוע בחוק תגמול בכירים.

בנוסף, זכאי המנכ"ל להחזר הוצאות בקשר עם מילוי תפקידו, לטלפון נייד, לעיתון ולרכב הולם (בכפוף להחלפת הרכב אחת לתקופה כמקובל בחברה), לרבות הוצאות הכרוכות באחזקת ולרבות גילום שווי זקיפת ההטבה בגין הרכב והטלפון לצרכי מס וכן תנאים נלווים נוספים כקבוע במדיניות התגמול של החברה, והכל בכפוף למגבלת התגמול.

בהסכם נכללו הגבלות אי תחרות בתקופת ההסכם. ההגבלות האמורות יחולו על המנכ"ל ביחס לתחומי הביטוח והפיננסים אף לתקופה של תשעה חודשים החל ממועד מתן ההודעה המוקדמת. במהלך תקופת ההודעה המוקדמת של 6 חודשים, יקבל המנכ"ל את מלוא המשכורת החודשית הצמודה וכן את מלוא התנאים הסוציאליים והתנאים הנלווים. החברה תהיה רשאית לוותר על עבודת המנכ"ל בפועל בתקופה זו וזאת מבלי שיגרעו זכויותיו לתנאים האמורים בתקופת ההודעה המוקדמת.

בהסכם נקבעו הוראות שונות והסדרים נוספים מקובלים. כן נקבע כי במקרה של הפסקת יחסי עובד מעביד מכל סיבה שהיא (למעט נסיבות חריגות בהן לא יהיה זכאי המנכ"ל לפיצויים בהתאם להוראות הדין בגין תקופת עבודתו עבור החברה), המנכ"ל יהיה זכאי לשחרור ואו העברה לבעלותו של כל הכספים שנצברו לזכותו בביטוח המנהלים ובקרן ההשתלמות, על רווחיהם. בנוסף, אם וככל שהסכום שנצבר ברכיבי הפיצויים בביטוח המנהלים לא יגיע לסכום פיצויי הפיטורים לו יהיה המנכ"ל זכאי על-פי דין (לו היה מפוטרי), תשלם החברה את ההפרש שיגיע למנכ"ל.

המנכ"ל אינו זכאי למענק שנתי משתנה בגין כהונתו כמנכ"ל.

יצוין כי בהתאם למדיניות התגמול, אין במדיניות התגמול לפגוע בזכויות שנצברו או שנוצרו בגין תקופות קודמות ולפיכך הוראות חוזר התגמול לא יחולו על מענק ההסתגלות שהופרש למר נוה בטרם כניסתו לתוקף של החוזר.

המנכ"ל ממשיך להיות זכאי למענק ההסתגלות בהתאם לקבוע בהסכם העסקתו הקודם, בו נקבע כי יהיה זכאי ל-6 חודשי עבודה ללא תנאים סוציאליים ותנאים נלווים לשכר. הוראות חוזר התגמול ביחס למענקי פרישה, חלות על השלמת מענק ההסתגלות כאמור לעיל.

7. צמוד למדד מיום פרסומו של חוק תגמול בכירים (12 לאפריל 2016). לצורך חישוב סך התגמול כאמור לא יילקחו בחשבון הפרשה לתגמולים לרבות אובדן כושר עבודה והפרשה לפיצויים על פי דין אותם ניתן יהיה להפריש על סך רכיבי התגמול.

ביאור 39: צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

ב. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

5. הסכם העסקת המנכ"ל (המשך)

על המנכ"ל ימשיכו לחול הסדרי הביטוח, פטור ושיפוי הקיימים ביחס לדירקטורים ונושאי משרה בחברה^{8F13}. כמו כן, המנכ"ל רכש באופן פרטי ביום 3 ביולי 2018 - 3,934 מניות של החברה.

במהלך תקופת כהונתו, עשוי המנכ"ל להתבקש על ידי החברה לכהן כדירקטור בחברות שונות בקבוצת החברה וזאת ללא תשלום תמורה נוספת כלשהי מעבר לתמורה המשתלמת לו מכוח ובהתאם להוראות ההסכם.

6. פטור, ביטוח או התחייבות לשיפוי, לנושאי משרה, שבתוקף לתום תקופת הדיווח

א. להלן תיאור ההסדר החל בגין ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה בחברה:

(1) החל מיום 1 בדצמבר 2014 רוכשת החברה פוליסות ביטוח אחריות נושאי משרה לתקופה של שנה אחת, כל אחת מהפוליסות האמורות הינה משותפת לחברה ולחברות מקבוצת החברה לרבות כלל פיננסים. כלל ביטוח אינה המבטחת בפוליסות האמורות. ביום 18 בדצמבר 2016 אישרה לראשונה האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה מדיניות תגמול הכוללת סעיף פטור, שיפוי וביטוח לנושאי משרה. במסגרת מדיניות התגמול נקבע כי החברה תהיה רשאית לרכוש לנושאי המשרה בקבוצה ביטוח אחריות נושאי משרה וזאת, בסכומי ביטוח שלא יעלו על 400 מיליוני דולר, ביום 3 בינואר 2021 עודכנה מדיניות התגמול ונקבע כי עלות הפרמיה השנתית וגובה ההשתתפות העצמית בגין הפוליסה יהיו בהתאם לתנאי השוק במועד עריכת הפוליסה ובעלות שאינה מהותית לחברה. כמו כן החברה תהיה רשאית לרכוש ביטוח נושאי משרה מסוג Run Off במקרה של העברת שליטה בחברה ו/או בחברה בת.

בהתאם להחלטה האמורה התקשרה החברה בפוליסת ביטוח שהנפיק מבטח שאינו צד קשור לתקופה שמיים 1 לדצמבר 2020 ועד ליום 30 בנובמבר 2021 ולאחר מכן מיום 1 בדצמבר 2021 ועד ליום 30 בנובמבר 2022 ("הפוליסות לשנת 2021 ו-2022"). במסגרתן רכשה החברה כיסוי ביטוח עבור נושאי משרה בחברה ולחברות המוחזקות על ידה, לרבות חברת כלל פיננסים בע"מ והחברות המוחזקות על ידה. גבול האחריות הכוללת של כל אחת מפוליסות הביטוח לשנת 2021 ו-2022 הינו עד 100 ו-130 מיליוני דולר (ארה"ב) בגין תביעה אחת או במצטבר, בהתאמה (הכיסוי מעל 100 מיליוני דולר בפוליסה לשנת 2022 לא יחול בגין פעילות עבר). סך הפרמיה השנתית הינו במסגרת הסכום ו/או המנגנון שאושר בהחלטת האסיפה הכללית כאמור לעיל. בנוסף רכשה החברה כיסוי של עד 700 מיליוני ש"ח בגין הנפקת ניירות ערך שבוצעה בינואר 2022. ראו ביאור 42(ה).

ב. להלן תיאור ההסדר החל בגין שיפוי לדירקטורים ונושאי משרה בחברה:

(1) ביום 10 באוקטובר 2002, אישרה האסיפה הכללית של החברה התחייבות לשיפוי לדירקטורים, לנושאי משרה בחברה ובחברות נוספות בקבוצה עד לשיעור של 25% מהונה העצמי של החברה במועד השיפוי. בהתאם, מעניקה החברה לנושאי משרה בחברה ובחברות בנות מסוימות כתבי שיפוי.

(2) ביום 16 באפריל 2008, אישרו ועדת הביקורת והדירקטוריון של החברה הענקת כתבי שיפוי מעודכנים לנושאי משרה בחברות מסוימות בקבוצה, לרבות החברה, הדומים במהותם לכתבי השיפוי שאושרו כאמור.

(3) ביום 3 במאי 2012, לאור תיקון 16 לחוק החברות, וכן בהתאם להוראות חוק ייעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 וחוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה הענקת כתבי שיפוי חדשים על ידי החברה, לדירקטורים ולנושאי משרה בחברה ו/או בחברות נוספות בקבוצה (להלן: "כתב השיפוי החדש") עד לשיעור של 25% מההון המיוחס לבעלי המניות של החברה במועד השיפוי. בהתאם, מעניקה החברה לנושאי משרה בחברה ובחברות בנות מסוימות כתבי שיפוי.

הוראות כתב השיפוי החדש גוברות על כל התחייבות או הסכמה קודמות (טרם שנחתם כתב השיפוי החדש), בין בכתב ובין בעל פה, בין החברה לבין נושא המשרה בעניינים האמורים בכתב השיפוי החדש, וזאת, גם ביחס לאירועים שאירעו טרם חתימת כתב השיפוי החדש. האמור כפוף לכך, שכתב שיפוי קודם שניתן לנושא המשרה, אם ניתן, יוסיף לחול ולהיות תקף ביחס לכל אירוע שאירע טרם חתימת כתב השיפוי החדש (אף אם הליך בגינו הוגש כנגד נושא המשרה לאחר חתימת כתב השיפוי החדש), אם תנאיו של כתב השיפוי החדש מרעים את תנאי השיפוי עבור נושא המשרה ביחס לאירוע כאמור, כפוף לכל דין.

ביום 28 ביולי 2013 אישרה האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה תיקון להשמטות שנעשו בהגדרות של "הליך מנהלי" ו"תשלום לנפגע הפרה" בכתב השיפוי החדש, שלא בהתאם להגדרות כפי שאלה מופיעות בתקנון החברה. בהתאם, הותאמו הגדרות "הליך מנהלי" ו"תשלום לנפגע הפרה" בכתב השיפוי החדש להגדרות המופיעות בתקנון החברה.

8. המנכ"ל קיבל מהחברה כתב פטור וכתב שיפוי, בדומה לדירקטורים ונושאי המשרה בחברה.

ביאור 39: צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

- ב. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)
6. פטור, ביטוח או התחייבות לשיפוי, לנושאי משרה, שבתוקף לתום תקופת הדיווח (המשך)
- ב. להלן תיאור ההסדר החל בגין שיפוי לדירקטורים ונושאי משרה בחברה (המשך)
- (4) ביום 18 בדצמבר 2016 ו-ביום 27 באוקטובר 2019 אישרה האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה מדיניות תגמול הכוללת כאמור סעיף פטור, שיפוי וביטוח לנושאי משרה.
- במסגרת מדיניות התגמול של החברה נקבע כי החברה תהיה רשאית להעניק כתבי שיפוי בנוסח שיוחלט על ידה ואושר ו/או יאושר על ידי האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה.
- בהתאם העניקה החברה כתבי שיפוי לדירקטורים ונושאי המשרה בחברה וכן לבעלי תפקידים נוספים.
- ג. להלן תיאור ההסדר החל בגין פטור לדירקטורים ונושאי משרה בחברה:
- ביום 9 באוקטובר 2016 אישרו ועדת התגמול ודירקטוריון החברה מתן פטור מאחריות לנושאי המשרה בחברה, בכפוף לקבלת האישורים הנדרשים להענקת הפטור לפי הדין. פטור כאמור לא יחול על החלטה או עסקה שבה לבעל השליטה או לנושא משרה כלשהו בחברה (גם נושא משרה אחר מזה שעבורו מוענק כתב הפטור) יש בה עניין אישי. במדיניות התגמול שאושרה בדצמבר 2016 נקבע כי החברה תהיה רשאית להעניק פטור מאחריות לנושאי המשרה בחברה כאמור לעיל.
- בהתאם העניקה החברה כתבי פטור לדירקטורים ונושאי המשרה בחברה.

ג. יתרות של צדדים קשורים ובעלי עניין

ליום 31 בדצמבר 2020		ליום 31 בדצמבר 2021		באלפי ש"ח
צד קשור/ בעל עניין				
חברות מוחזקות	צדדים קשורים אחרים	חברות מוחזקות	צדדים קשורים אחרים	
12,434	796,785	12,355	1,409,920	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
-	23,701	-	59,476	השקעות פיננסיות אחרות:
59,159	-	39,733	10,179	נכסי חוב סחירים
-	28,354	-	31,435	נכסי חוב שאינם סחירים
-	9,324	-	34,235	מניות אחרות
6,289	-	6,249	-	הלוואות לחברות מוחזקות המטופלות בשיטת השווי המאזני ⁽¹⁾
-	2,193	-	2,372	חייבים ויתרות חובה
-	1,810	-	855	פרמיות לגבייה
12,564	203	12,842	220	זכאים ויתרות זכות

(1) כלול בסעיף השקעות בחברות מוחזקות.

ביאור 39: צדדים קשורים ובעלי עניין (המשך)

ד. סכומים שנכללו בדוח רווח והפסד בגין עסקאות עם צדדים קשורים ובעלי עניין ותיאור עסקאות לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021

		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021	
		צד קשור/ בעל עניין		צד קשור/ בעל עניין		צד קשור/ בעל עניין	
		אי די בי פיתוח	אי די בי פיתוח	אי די בי פיתוח	אי די בי פיתוח	אי די בי פיתוח	אי די בי פיתוח
חברות	אחריים	חברות	חברות	חברות	חברות	חברות	חברות
מוחקות	מוחקות	מוחקות	מוחקות	מוחקות	מוחקות	מוחקות	מוחקות
-	73,464	3,986	-	(*) 5,839	-	-	6,459
(7,320)	58,753	-	3,030	13,672	3,214	305,582	פרימיות ברטו
-	14,917	-	-	1,615	-	5,701	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
-	1,132	-	-	-	-	-	תשלומים בגין חו"ז ביטוח
-	5,129	-	-	1,036	-	1,366	עמלות ביטוח
477	-	-	381	-	368	-	הוצאות הנלה ולליות
							הוצאות מימון

* סווג מחדש, ראה ביאור (ו).

ביאור 40: תשלום מבוסס מניות

א. פירוט תוכניות להקצאת כתבי אופציה למניות החברה

1. תוכנית 2015

בהתאם למדיניות התגמול של כלל ביטוח, ביום 24 למרס 2015 אימץ דירקטוריון החברה תוכנית תגמול הוני מותנית ביצועים לשנת 2015 (להלן: "תוכנית 2015"), לפיה תהא רשאית להעניק לעובדים שהינם בעלי תפקיד מרכזי⁹ (כהגדרת מונח זה בחוזר התגמול) כתבי אופציה.

כתבי האופציה ניתנים למימוש, כל אחד, למניה רגילה בת 1 ש"ח ערך נקוב, בהתאם לשווי ההטבה הכספי הגלום בכתבי האופציה במועד המימוש ובכפוף להתאמות ולתנאים, אשר העיקריים שבהם מפורטים להלן, בשלוש מנות שנתיות שוות.

מחיר המימוש של כתבי האופציה יהיה כפוף להתאמות בגין האירועים הבאים: חלוקת מניות הטבה; הסדר חילוף מניות (כגון: עסקת מיזוג או ארגון מחדש); הנפקת זכויות; תשלום דיבידנד במזומן; וכן פיזול, או איחוד, הון המניות של החברה, או כל אירוע הוני תאגידי בעל אופי דומה באופן מהותי. ההתאמות יבוצעו באופן שנקבע בתוכנית 2015. תוכנית 2015 אושרה במסלול מיסוי הוני, לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה.

זכאותו של ניצע לאופציות ולמימושן תותנה בכפוף לעמידה בתנאי הסף לגיבוש הזכאות, לעמידה ביעד הרווח, כהגדרתו להלן, ולתנאי ההבשלה שהינם יעדים כמותיים ניתנים למדידה.

תנאי גיבוש הזכאות יהיו תנאי סף של (א) עמידת כלל ביטוח ביחס כושר הפירעון המינימלי בגין אותה שנת מענק, כהגדרתו במדיניות התגמול של כלל ביטוח או במדד אחר שיקבע במקרה של שינוי רגולטורי במשטר ההון ("יחס כושר פירעון מינימלי"); (ב) עמידת החברה ביעד שיעור התשואה על ההון בשיעור של 5% לפחות, בגין אותה שנה. בנוסף, כתנאי לגיבוש הזכאות, על החברה לעמוד ביעד של 70% לפחות מיעד מטרה שיקבע לעניין יעד הרווח ואשר יקבע בטווח שבין 250 מיליוני ש"ח לבין 600 מיליוני ש"ח, בגין כל שנת מענק ("יעד הרווח"). תנאי לזכאות לאופציות בגין שנת זכאות, הוא קיומם של תנאי הסף וכן עמידה ביעד הרווח (להלן: "תנאי הזכאות"). לא התקיים תנאי מתנאי הזכאות בשנת מענק מסוימת, הניצע לא יהיה זכאי לכל האופציות שהוקצו לו בגין אותה שנת מענק ואופציות אלה תחזרנה למאגר האופציות וניתן יהיה להקצותן מחדש לניצע כלשהו.

התגבשות תנאי הזכאות ביחס לשנה מסוימת תבחן בסמוך למועד פרסום הדוח התקופתי ביחס לשנה הנבדקת ("מועד התגבשות הזכאות"). כתבי האופציה יבשילו בשלוש מנות. מועד ההבשלה הראשון של כתבי האופציה יהיה ביום 1 באפריל שיחול בסמוך לחלוף שנה, שנתיים ושלוש שנים ממועד ההתגבשות. תנאי להבשלה הינו עמידה ביחס כושר פירעון מינימלי בתום השנה הקלנדרית הקודמת למועד ההבשלה¹⁰. כל מנה תפקע לאחר שנתיים ממועד הבשלתה ("מועד הפקיעה").

על אף האמור לעיל, אם תקופת האופציה של מנה כלשהי תסתיים במהלך תקופה אשר נקבעה על ידי החברה כתקופת חסימה בשל קיומו או פוטנציאל לקיומו של מידע פנים, אזי בכפוף לתנאי התוכנית, תקופת האופציה תוארך באופן אוטומטי, למשך תקופה נוספת במספר ימים השווה למספר הימים הכלולים בתקופת החסימה.

מנהל התוכנית רשאי לקבוע בעת הקצאת כתבי אופציה מחיר תקרה כהגדרתו לעיל, יצוין כי ביחס לכל כתבי האופציה שהוקצו בהתאם לתוכנית 2015, נקבע מחיר תקרה כאמור.

בשנת 2015 החליט דירקטוריון החברה לפרסם מתארים המתייחסים להקצאת עד 470,000 כתבי אופציה אשר יוצעו מכוחו, בהתאם לתוכנית, לעובדים ולנושאי משרה של החברה ו/או חברות בשליטתה. כל כתבי האופציה לפי המתאר האמור הוקצו.

החברה לא הקצתה אופציות לפי תוכנית 2015 החל משנת 2017. ביום 25 במרס 2021 החליט דירקטוריון החברה שלא להקצות עוד אופציות בהתאם לתוכנית האמורה, ולמחוק את יתרת האופציות המוחזקות במאגר האופציות ממרשם ניירות הערך של החברה. בחודש מרס 2023 צפויה לפקוע יתרת האופציות שטרם מומשה.

לפרטים נוספים, ראה סעיפים ב' ו-ג' להלן.

⁹ "בעל תפקיד מרכזי" הינו: כהגדרתו בחוזר התגמול וכפי שייקבע מעת לעת על ידי הדירקטוריון. נכון למועד זה, קבע הדירקטוריון כי מנהלי ערוצי ההפצה בחברה יכללו במסגרת הגדרת זו, בנוסף, ביחס למנהלי השקעות, מי שהשפעתו על פרופיל סיכוני ההשקעה של החברה ושל כספי החוסכים באמצעותה היא זניחה יוחרג מרשימת בעלי התפקיד המרכזי של החברה.

¹⁰ בהתאם למדיניות התגמול והחלטת הדירקטוריון "יחס כושר פירעון מינימלי" לעניין תוכנית אופציות 2015, ביחס לשנת 2021, לא יפחת מיחס של 125% לפי הוראות הממונה לעניין משטר כושר פירעון כלכלי, כשהוא מחושב תוך התחשבות בהוראות תקופת הפריסה שהוגדרה על ידי הממונה ואולם במצב של אי עמידה ביעד האמור כתוצאה מאירוע אקסוגני משמעותי רחבי השפיע על כל ענף הביטוח בישראל, הדירקטוריון יהיה רשאי לקבוע כי החברה עמדה ביחס כושר פירעון המינימלי. יחס כושר הפירעון הינו היחס הידוע האחרון שפירסמה החברה, לרבות פעולות הוניות שבוצעו עד למועד פרסום יחס כושר הפירעון.

ביאור 40: תשלום מבוסס מניות (המשך)

א. פירוט תוכניות להקצאת כתבי אופציה למניות החברה (המשך)

2. תוכנית 2021

בהתאם למדיניות התגמול של החברה, ביום 25 למרס 2021 אימץ דירקטוריון החברה תוכנית תגמול הוני מותנית ביצועים לשנת 2021 (להלן: "תוכנית 2021"), לפיה תהא רשאית להעניק לעובדים ונושאי משרה כתבי אופציה.

כתבי האופציה ניתנים למימוש, כל אחד, למניה רגילה בת 1 ש"ח ערך נקוב של החברה, בהתאם לשווי ההטבה הנספי הגלום בכתבי האופציה במועד המימוש ובכפוף להתאמות ולתנאים, אשר העיקריים שבהם מפורטים להלן.

מחיר המימוש לא יפחת ממוצע מחיר הסגירה של מניית החברה ב-30 ימי המסחר האחרונים ובכל מקרה לא יפחת ממחיר הסגירה של מניית החברה ביום המסחר האחרון בבורסה, למועד אישור הדירקטוריון. בנוסף, מעבר למתחייב ממדיניות התגמול, לכל מנה תתווסף פרמיה מדורגת על מחיר המניה - מחירי מימוש יהיו בפרמיה של 2.5%, 5% ו-7.5% לכל מנה, למעט ביחס לאופציות מסוג ב' אשר החברה הקצתה לעובדים מסוימים בהתאם להסכם הקיבוצי כאמור בביאור 24(ד) במחיר מימוש כאמור לעיל וללא פרמיה.

מחיר המימוש של כתבי האופציה יהיה כפוף להתאמות בגין האירועים הבאים: חלוקת מניות הטבה; הסדר חילוף מניות (כגון: עסקת מיזוג או ארגון מחדש); הנפקת זכויות; תשלום דיבידנד במזומן; וכן פיזור, או איחוד, הון המניות של החברה, או כל אירוע הוני תאגידי בעל אופי דומה באופן מהותי. ההתאמות יבוצעו באופן שנקבע בתוכנית 2021. תוכנית 2021 אושרה במסלול מיסוי הוני, לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה.

הקצאת האופציות מסוג א' תהיה בשלוש מנות שיתפרסו על פני שלוש שנים, ותהיינה ניתנות למימוש החל מתום שנה (כאשר ביחס למנה הראשונה נדרשות לפחות שנתיים של הבשלה והחזקה), שנתיים ו-3 שנים ממועד ההקצאה, ועד לתום שנתיים ממועד ההבשלה (וביחס למנה הראשונה ממועד ההחזקה).

הקצאת האופציות מסוג ב' תהיה במנה אחת ותהיינה ניתנות למימוש החל מתום שנה (כאשר נדרשות לפחות שנתיים של הבשלה והחזקה) ובהתאם לתנאי ההסכם הקיבוצי, כמפורט בביאור 24.

כל מנה שהבשילה ניתנת למימוש עד שנתיים ממועד ההבשלה.

הבשלת כל מנת אופציות הינה בתנאי שהניצע הינו עובד הקבוצה נכון ליום 31 בדצמבר של השנה שקדמה למועד ההבשלה, וכפופה לעמידה בכל התנאים הבאים: א. עמידה ביחס כושר פירעון מינימלי (125% לפי הוראות משטר כושר פירעון כלכלי, כשהוא מחושב תוך התחשבות בהוראות המעבר שהוגדרו על ידי הממונה) ואי התקיימות נסיבות משהות של איזה מבין כתבי ההתחייבות שהנפיקה כלליט מימון בע"מ ("תנאי סף"); ב. העדר הפסד כולל (לאחר מס), לחברה; ו-ג. עמידה בתקרת השכר לפי חוק תגמול בכירים. יובהר כי כל מנת אופציה תפקע במידה של אי עמידה בתנאי הסף, ואולם במידה שלא התקיימו תנאים ב ו/או ג ניתן לדחות את מועד ההבשלה לשנה העוקבת בתנאי שכל התנאים יתקיימו

וזאת לתקופה של עד לארבע (4) שנים בסך הכל ממועד הבשלה המקורי. הניצע אינו חייב להיות עובד החברה במועד ההבשלה הדחוי למעט אם הדחיה בוצעה בשל אי התקיימות תנאי ג.

על אף האמור לעיל, אם תקופת האופציה של מנה כלשהי תסתיים במהלך תקופה אשר נקבעה על ידי החברה כתקופת חסימה בשל קיומו או פוטנציאל לקיומו של מידע פנים, אזי בכפוף לתנאי התוכנית, תקופת האופציה תוארך באופן אוטומטי, למשך תקופה נוספת במספר ימים השווה למספר הימים הכלולים בתקופת החסימה.

מנהל התוכנית רשאי לקבוע בעת הקצאת כתבי אופציה מחיר תקרה כהגדרתו לעיל, יצוין כי ביחס לכל כתבי האופציה שהוקצו בהתאם לתוכנית 2021, נקבע מחיר תקרה כאמור (ראו סעיף ג' להלן).

בשנת 2021 החליט דירקטוריון החברה לפרסם מתאר המתייחס להקצאת עד 3,500,000 כתבי אופציה אשר יוצעו מכוחו, בהתאם לתוכנית, לעובדים ולנושאי משרה של החברה ו/או חברות בשליטתה. הקצאת האופציות שיוצעו על פי המתאר כפופה לקבלת כל ההיתרים והאישורים הנדרשים על פי כל דין להצעת ניירות ערך לפי מתאר, להנפקתם ולפרסום המתאר. כתבי האופציה ניתנים למימוש למניות רגילות של החברה, בהתאם לשווי ההטבה הגלום באופציות, בכפוף להתאמות. שווי ההטבה מבוסס על הערכת שווי האופציות במועד הענקתן אשר עומד על כ-15 ש"ח לאופציה, כאשר השווי הוגן של כל מנה נפרס על פני תקופת ההבשלה.

בחודש יוני 2021 הקצתה החברה 2,493,200 אופציות מסוג א' ו-175,247 אופציות מסוג ב' לנושאי משרה ולעובדים בחברה ו/או בחברות בשליטתה.

המניות שתנבענה ממימוש אופציות אלו מהוות כ-1.87% מהון החברה, בהנחת מימוש מקסימלית.

לפרטים נוספים, ראה סעיפים ב' ו-ג' להלן.

ביאור 40: תשלום מבוסס מניות (המשך)

ב. התנועה בכתבי האופציה ופרטים נוספים

ממוצע משוקלל של תוספת			
מספר אופציות	מח"מ[*] בשנים המימוש בש"ח⁽¹⁾	70.48	
730,682	70.48	1.29	יתרה ליום 1 בינואר 2019
(4,333)	69.71		חולטו במהלך 2019
(371,451)	70.91		פקעו במהלך 2019
354,898	70.03	1.24	סך הכל אופציות שקיימות במחזור ליום 31 בדצמבר 2019
(142,019)	70.45		פקעו במהלך 2020
212,879	69.75	0.88	סך הכל אופציות שקיימות במחזור ליום 31 בדצמבר 2020
2,668,447	57.71		הוקצו במהלך 2021
(52,613)	57.55		חולטו במהלך 2021
(127,533)	68.94		פקעו במהלך 2021
(58,469)	70.49		מומשו במהלך 2021
2,642,711	57.85	3.14	סך הכל אופציות שקיימות במחזור ליום 31 בדצמבר 2021
			מזה אופציות שקיימות במחזור ליום 31 בדצמבר 2021
26,877	71.95	0.95	בתוכנית 2015
2,615,834	57.71	3.16	בתוכנית 2021
			סך הכל אופציות שניתנות למימוש:
269,566	69.74		בסוף שנת 2019
170,211	69.25		בסוף שנת 2020
26,877	71.95		בסוף שנת 2021

* ממוצע משוקלל של יתרת משך החיים החוזיים עד לפקיעה.

(1) הממוצע המשוקלל של תוספת המימוש בגין החילופים והפקיעות, חושב על פי ערך תוספת המימוש לסוף כל שנה.

טווח מחירי המימוש של האופציות למניות ליום 31 בדצמבר 2021 עומד על 55.13-72.42 ש"ח (2020 62.05-72.42 ש"ח ו-2019 הינו 60.64-74.50 ש"ח).

בהנחה תאורטית מקסימלית של מימוש כל כתבי האופציה מתוכנית 2013, מתוכנית 2015 ותוכנית 2021 כשמחיר מניית החברה בבורסה יגיע למחיר שבו, על פי תנאי תוכנית כתבי האופציה, מתבצע מימוש אוטומטי ובכפוף להתאמות, כמפורט מתוכנית 2013, בתוכנית 2015 ותוכנית 2021, יקנו כתבי האופציה שבמחזור למקבליהם, לימים 31 בדצמבר 2021, 2020 ו-2019 כ-1.87%, כ-0.16% וכ-0.27%, בהתאמה, מהון המניות המונפק והנפרע של החברה לאחר ההקצאה.

הנחה זו בדבר מימוש מלא של כתבי האופציה היא תיאורטית בלבד, לניצעים שיממשו את כתבי האופציה לא יוקצו מלוא המניות הנובעות מהם, אלא רק מניות בכמות המשקפת את סכום ההטבה הכספית הגלום בכתבי האופציה וזאת בהתאם לסכום ההטבה כפי שיהיה בפועל במועד המימוש דהיינו הפרש שבין השער של מניה רגילה של החברה, במועד המימוש לבין מחיר המימוש של האופציה.

ביאור 40: תשלום מבוסס מניות (המשך)

ג. פרטים בדבר מדידת השווי ההוגן של תוכניות כתבי האופציה

השווי ההוגן של כתבי האופציה נאמד באמצעות מודל בינומי בהתייחס לכתבי האופציה שהוקצו כאמור לניצעים במסגרת תוכנית 2015 ותוכנית 2021.

ההנחות העיקריות של המודלים כוללות את שיעור הסגירה של המניה למועד המדידה, מחיר המימוש של המכשיר, התנודתיות הצפויה (על בסיס הממוצע של התנודתיות ההיסטורית במניות החברה, על פני אורך החיים הצפוי של כתבי האופציה), אורך החיים הצפוי של המכשירים (על בסיס ניסיון העבר וההתנהגות הכללית של המחזיקים בכתב האופציה). ושיעור ריבית חסרת סיכון בהתאם לאורך החיים של כתבי האופציה (על בסיס עקום ריביות). תנאי שירות ותנאי ביצוע שאינם תנאי שוק אינם נלקחים בחשבון בעת קביעת השווי ההוגן. להלן מפורטים הפרמטרים אשר שימשו ביישום המודלים והשווי ההוגן במועד ההענקה:

תוכנית 2021 ⁽¹⁾	תוכנית 2015 ⁽¹⁾	
2,615,834	313,333	מספר כתבי האופציות שהוענקו בניכוי חילוטים עד לתאריך המאזן
61.51	61.70	ממוצע משוקלל של מחיר מניה (בש"ח)
57.71	68.73	ממוצע משוקלל של תוספת המימוש במועד ההקצאה (בש"ח)
36.32%	34.06%	ממוצע משוקלל של התנודתיות צפויה ⁽²⁾
3.94	5.75	משך חיים ממוצע לכתבי האופציה (בשנים) ⁽³⁾
0.50%	1.49%	ממוצע משוקלל של שיעור ריבית חסרת הסיכון ⁽⁴⁾
110	139-146	מחיר תקרה
41,247	4,550	שווי הוגן במועד ההענקה של סך כתבי האופציה שהוקצו על ידי החברה (באלפי ש"ח) ⁽⁵⁾

- (1) הנתונים המובאים הינם ממוצע משוקלל של ההקצאות במועדים השונים, לפי מנות, בניכוי חילוטים והחלפות ניצעים.
- (2) התנודתיות הצפויה של מחיר המניה על פני אורך החיים הצפוי של כתבי האופציה נקבעה על בסיס תנודתיות היסטורית של מחירי המניה של החברה והינה תחת ההנחה שהתנודתיות ההיסטורית של מחיר המניה מהווה אינדיקציה טובה למגמה הצפויה בעתיד.
- (3) משך החיים הממוצע החזוי לכתבי האופציה נקבע על בסיס ניסיון העבר וההתנהגות הכללית של המחזיקים בכתב האופציה, אשר לא בהכרח מייצגים את דפוס המימוש העתידי של האופציות למניות. בהתאם הונח שמימוש כתבי האופציה ייעשה במועד הפקיעה.
- (4) שיעורי הריבית חסרת הסיכון נקבעו על ידי חברה המספקת ציטוטים של שיעורי ריבית (לפרטים נוספים, ראה ביאור 14(ו)(4)), כאשר תקופות שיעורי הריבית תואמים את אורך החיים הצפוי של כתבי האופציה (על בסיס עקום ריביות).
- (5) השווי ההוגן המצטבר של כל ההענקות בכל אחת מתוכניות כתבי האופציה.

ד. הוצאות שכר בגין תשלומים מבוססי מניות

באלפי ש"ח	מנכ"ל החברה	תוכנית 2013	תוכנית 2015	תוכנית 2021	סך הכל
בשנת 2019	-	(8)	-	-	(8)
בשנת 2020	-	-	-	2,809	2,809
בשנת 2021	-	-	-	21,296	21,296

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות

להלן פרטים בדבר תובענות שאינן במהלך העסקים הרגיל, כדלקמן: תובענות מהותיות¹¹ שהגשתן כתובענה ייצוגית אושרה; בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות; תובענות ייצוגיות מהותיות ושיאין מהותיות שהסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו ותביעות מהותיות אחרות כנגד חברות הקבוצה.

סכומי התביעות שלהלן מוצגים בסכומים נכונים למועד הגשתן, כפי שצוינו על ידי התובעים, אלא אם צויין אחרת.

יצוין כי ככלל, החשיפה לדרישות כספיות, פרטניות או רחבניות, כפופה לדיני ההתיישנות. תקופות ההתיישנות במוצרי הביטוח משתנה בהתאם לסוג המוצר והאירוע בגינו נטענת טענת ההתיישנות. החשיפה בגין התיישנות הינה מוגברת במיוחד בביטוחים בעלי "זנב תביעות ארוך" ובביטוחים ארוכי טווח, בתחומי ביטוח חיים וביטוחי הבריאות, בהם פועלת כלל ביטוח. פרק הזמן הדרוש לבירור התביעה, שהינו לעיתים ארוך, במיוחד בתובענות ייצוגיות, מאריך את התקופה בגינה נדרשת החברה לבצע השבות, במסגרת תקופת ההתיישנות. בשנים האחרונות ישנה מגמה של הארכת תקופת ההתיישנות בחלק מענפי הביטוח.

א. תובענות ייצוגיות

בשנים האחרונות, כחלק ממגמה כללית בשוקים בהם פועלת הקבוצה, ניכר גידול משמעותי בהיקף הבקשות לאישור תובענות ייצוגיות המוגשות כנגד חברות הקבוצה וכן בכמות התובענות כלפי חברות הקבוצה שבתי המשפט מכירים בהן כתובענות ייצוגיות. המגמה האמורה, אשר נובעת בין היתר, מחקיקתו של חוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006 (להלן: "החוק"), מריבוי תובענות ומגישת בתי המשפט, מגדילה באופן מהותי את פוטנציאל החשיפה של החברה להפסדים בגין פסיקה לרעת חברות הקבוצה בתובענות ייצוגיות המוגשות כנגדן.

תובענה ייצוגית, כהגדרתה בחוק הינה תובענה המנוהלת בשם קבוצה אנונימית של בני אדם, שלא ייפו מראש את כוחו של התובע המייצג לכך, ואשר מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה.

ראשיתו של הליך, בבקשה בכתב שמגיש התובע היחיד לבית המשפט אליו מוגשת תביעתו האישית, ובבקשה זו הוא מבקש לאשר את תביעתו האישית כתובענה ייצוגית. רק במידה שתקבל הבקשה לאישור התובענה כייצוגית תוגדר התובענה כ"תובענה ייצוגית", והתובע יהפוך ל"תובע מייצג".

תובענה ייצוגית ניתן להגיש רק בתביעה כמפורט בחוק או בעניין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בגינו תובענה ייצוגית. יצוין כי החל משנת 2006, ההגדרה של תביעה שניתן להגיש במסגרתה בקשה לאישור תביעה ייצוגית כלפי חברות הקבוצה, הינה הגדרה רחבה וכוללת כל עניין שבין חברה לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו.

על מנת שתובענה תאושר כייצוגית צריך התובע להוכיח, בין היתר: (1) קיומה של "עילת תביעה אישית" לתובע הספציפי; (2) כי העילה מבוססת כדי כך שיש לו "עילת תביעה לכאורה". כאן בודק בית המשפט אם יש לתובע סיכוי לכאורה לזכות בסוף המשפט בתביעתו; (3) כי עילת התביעה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לקבוצה מסוימת; (4) קיימת אפשרות סבירה שהשאלות המשותפות תוכרענה בתובענה לטובת הקבוצה; (5) התובענה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת מושא התובענה, בנסיבות העניין; (6) התאמת התובע להיות התובע המייצג והתאמת עורכי דינו לייצג בתובענה.

ככלל, הליך בירור תובענה כייצוגית יכול שיכלול 4 שלבים: שלב א - הגשת הבקשה להכרה בתובענה כייצוגית בערכאה ראשונה; שלב ב - ערעור ברשות לערכאה גבוהה על החלטת הערכאה הראשונה; שלב ג - בירור התובענה לגופה בפני הערכאה הראשונה (בדרך כלל בפני אותו שופט שדן בבקשה בערכאה הראשונה); שלב ד - ערעור לערכאה גבוהה על החלטה לגופה.

יצוין כי היקפו ותוכנו של הדיון בתובענה הייצוגית לגופה, מושפע מן ההחלטה בדבר אישורה של התובענה כייצוגית. החלטה המאשרת תובענה כייצוגית, מתייחסת, בדרך כלל, לעילות תביעה שאושרו ולכאלה שלא אושרו; לסעדים שאושרו ולכאלה שלא אושרו; ועוד כיו"ב.

במסגרת החוק נקבעו תהליך ומגבלות בכל הנוגע להסדרי פשרה בתובענות ייצוגיות, שמקשות על כינון הסדרי פשרה בתובענות ייצוגיות. בכלל זה, נקבעה חובת גילוי נאות לבית המשפט ביחס לכל הפרטים המהותיים הנוגעים להסדר הפשרה, נקבעה זכות ליועץ המשפטי לממשלה ולגורמים נוספים המנויים בחוק להגיש התנגדות להסדר הפשרה המוצע וכן נקבעה חובת מינוי בודק ביחס להסדר הפשרה. בחודש ינואר 2021 פרסם משרד המשפטים "קול קורא" הזמנה לקבלת הערות מהציבור בנושא תיקונים בחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 במסגרתו התבקש הציבור לתת התייחסות ביחס לתיקונים הנדרשים בחוק. כלל ביטוח שלחה את התייחסותה במסגרת התאחדות חברות הביטוח וזאת, בין היתר, בהתייחס לריבוי התובענות הייצוגיות בשוק הישראלי בכלל ובשוק הביטוח בפרט.

הבקשות לאישור תובענות כייצוגיות המפורטות להלן, מצויות בשלבים שונים של הבירור הדיוני, חלקן אושרו וחלקן מצויות בהליכי ערעור.

¹¹ יצוין כי ככלל בביאור זה תביעה תיחשב כמהותית ותתואר בהתאם להערכה שהחברה מבצעת במועד קבלת התביעה ככל שסכום החשיפה בפועל, נטו ממס, בהנחה שהתביעה תמצא כמזדקת ומבלי להיכנס לסיכויי התביעה או לסכום הנקוב בה לגופם, חוצה את רף המהותיות של הקבוצה לעניין רווח על פי תחשיב ההפסד הכולל החזוי חלקי הרווח הכולל או ההפסד הכולל השנתי הממוצע בשלוש השנים האחרונות, מחושב על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שפורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים; מובהר, כי הרווח/הפסד המשויך לאירוע והרווח/הפסד בכל רבעון מחושבים בערכם המוחלט. הסיווג האמור, נכון למועד הגשת התביעה. עם זאת, נוכח התמשכות ההליכים המשפטיים, לעיתים על פני שנים, והתפתחותם, יכול ותביעה אשר לא נחשבה כמהותית במועד הגשתה, תהפוך כזו בהמשך, ובמקרה זה ינתן ביחס אליה גילוי במועד מאוחר יותר. בנוסף, יכול ותביעה תחשב כמהותית לצורך גילוי כאמור, במקום בהם אין בידה של החברה להעריך את סכום החשיפה.

ביאור 41: התמ"ב"ביות תלזיות ותביעות (המשך)

א. תביעות ייצוגיות (המשך)

1א. תובעות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה

להלן פירוט של תובעות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה וכן מצויות בשלבים שונים של ניהול ההליך לגופו, לרבות ברור התובענה לגופה בפני הערכאה הראשונה או ערעור לאחר קבלת ההחלטה לאישור התביעה או לדחייתה או לאחר קבלת פסק דין המאשר או דוחה את התביעה.

מס'ד	מס'ד וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	טענות עיקריות	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה	
1.	3/2010	כלל ביטוח	לטענת התובע, כלל ביטוח ניאלה שלא כדין ובאופן פסול את חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ח-2008 ("תיקון מס' 3") שקבע כי כספים שיופקדו בקופות גמל החל משנת 2008, יהיו ניתנים למשיכה כקיצבה בלבד ולא כמשיכה הוגית (משיכה בסכום חד פעמי). ¹² לטענת התובע, בעת המרת הפוליסות ההגיוניות שהיו בבעלות התובע, קודם לתיקון מס' 3, לפוליסות לא משלמות לקיצבה, היה על כלל ביטוח להצמיד לפוליסה את מקדמי הקיצבה שהובטח למבוטח בפוליסה הקיצבית שבבעלותו, בעוד שבפועל בחרה כלל ביטוח להצמיד לפוליסה ההגיונית שהומרה מקדמי קיצבה חדש, בהתאם מקדמי קיצבת החיים כפי שהייתה בשנת 2009.	להורות לכלל ביטוח להצמיד לפוליסה ההגיונית של מבוטחיה אותו מקדמי קיצבה שהיה קיים להם בפוליסה הקיצבית. קודם לתיקון מס' 3, לחילופין, חייב את כלל ביטוח ויתר חברי הקבוצה להפקיד את מלוא כספי החיסכון הפנסיוני, באופן רטרואקטיבי החל ממועד כניסתו של תיקון מס' 3 (ינואר 2008) לתיקון וכן מעתה ואילך, לפוליסה הקיצבית בעלת מקדמי הקיצבה העדיף, לחילופין, חייב את כלל ביטוח לפצות את התובע ואת יתר חברי הקבוצה בגובה הנזק שנגרם.	כל מי שהייתה בבעלותו ב-2015 החליט בית המשפט המחוזי ללבול את בקשת האישור נגמד כלל ביטוח, במסגרתה נקבע כי חברי הקבוצה הזכאים הם כל מבוטחי שהיו בבעלותו קודם לתיקון מס' 3 האמור הן פוליסה חוגית והן ביטוח ובין אם של כלל ביטוח ובין אם של חברת ביטוח אחרת), ואשר בעקבות התיקון הניל לא קיבל מקדמי קיצבה בפוליסה החוגית או שקיבל בה מקדמי קיצבה גרוע מהמקדמי בפוליסה הקיצבית שלו, ובלבד שהפוליסה החוגית נוהלה על ידי כלל ביטוח.	בחו"ש יולי 2020 הוגשה לבית המשפט עמדת היועץ המשפטי לממשלה, אשר תומכת בעמדתו של כלל ביטוח, ולפיה כלל ביטוח פעלה בקשר עם העניינים נשוא התובענה בהתאם למתווה שאושר לה על ידי רשות שוק החוץ, וכי אין מקום להחליף בדיעבד את שיקול הדעת שהפעילה הרשות בעניין זה.	בחו"ש יולי 2020 ספטמבר 2015 החליט בית המשפט המחוזי ללבול את בקשת האישור נגמד כלל ביטוח, במסגרתה נקבע כי חברי הקבוצה הזכאים הם כל מבוטחי שהיו בבעלותו קודם לתיקון מס' 3 האמור הן פוליסה חוגית והן ביטוח ובין אם של כלל ביטוח ובין אם של חברת ביטוח אחרת), ואשר בעקבות התיקון הניל לא קיבל מקדמי קיצבה בפוליסה החוגית או שקיבל בה מקדמי קיצבה גרוע מהמקדמי בפוליסה הקיצבית שלו, ובלבד שהפוליסה החוגית נוהלה על ידי כלל ביטוח.	התובע מעריך את מספר חברי הקבוצה ב-37,752 חברים ובהתאם הפיצוי הנספיק לחברי הקבוצה מוערך ב-107 מיליוני ש"ח, בכל שנה ¹³ .

12. מקדמי קיצבה היו במקדמי המגלים תחולת חיים ומשמש את מבוטח בגן פרישה לצורך המרת סכום החיסכון אותו צבר המבוטח לקיצבה חודשית. הסכום המת"מ"ן מת"מ"ס להערכת התביעה בגין שנת נזק אחרת בלבד. יצוין כי התביעה הוגשה בחודש מרץ 2010, בגין תיקון חקיקה משנת 2008.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשטן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס'ד	תאריך	מס'ד וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
2.	4/2010	מחוזי - מרכז	כלל ביטוח וחברות ביטוח נוספות	לסענת התובעים, במקרה של הפסקת הביטוח במהלך השנה מאת חברי הקבוצה שלא כדון, ו/או החרג של הפרשי שיעורין שלא כדון, בצירוף הפרשי האגודה וריבית כדון, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות מבטוח כזה ופוליסת הביטוח הנוספת	החרג סכומי הפרמיות העודפות כל מי שהאזן/או היה מבטוח של אחת או יותר מן הנתבעות	בית המשפט לדחות את בקשת האישור נגמד כל התביעות בתובענה הא 225 מיליוני ש"ח, הא 225 מיליוני ש"ח, ביחס לתקופה של עשר שנים, התובעים אינם מציינים מהן הסכום הנתבע מכלל ביטוח בלבד אם התובענה תאושר ייצוגית.	בחודש יוני 2015 התקבלה החלטת בית המשפט לדחות את בקשת האישור נגמד כל התביעות בתובענה לעיקר הטענות וביניהן: (א) כי יש לבצע החרג פרמיה יחסית במקרה של קרחת מקרה הביטוח; (ב) כי יש לבצע החרג פרמיה יחסית במקרה של קרחת מקרה הביטוח הפוליסה אינו מתנה על סעיף 10 לחוק חוזה ביטוח הפוליסה, כאשר נוסח הפוליסה אינו מתנה על סעיף 10 לחוק חוזה ביטוח, התשמ"א-1984, כנוסח.	
			מסיבה כלשהי, בין אם עקב ביטולה על ידי המבטוח ובין אם עקב קרחת מקרה הביטוח.	החרג סכומי הפרמיות העודפות שלגב מאת חברי הקבוצה שלא כדון, ו/או החרג של הפרשי שיעורין שלא כדון, בצירוף הפרשי האגודה וריבית כדון, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות מבטוח כזה ופוליסת הביטוח הנוספת	להשיב את דמי הביטוח בארוף ריבית מיוחדת; בנוסף נדחתה נגמד כלל ביטוח בלבד, בקשת האישור ביחס לסענה לא-תשלום דמי ביטוח יחסיים בפוליסות ביטוח בהן יש התניה על סעיף 10 לחוק חוזה ביטוח ואשר נקבע בהן כי ביטול פוליסה יכנס לתוקף באופן מיידי, וזאת בהיעדר תשתית ראיתית (להלן: "טענת ההחרג היחסי").	התביעה ייצוגית התקבלה נגמד כל הנתבעות, ביחס לכל מי שהאזן או שהיה מבטוח בפוליסת ביטוח, למעט פוליסת ביטוח רכוש, אשר ביטול חוזה ביטוח, או אשר פוליסת הביטוח שלו התבטלה עקב קרחת מקרה הביטוח, מחודש אפריל 2003 ועד ליום 14 במרס 2012, ואשר נגבו ממנו דמי ביטוח בגין החודשים שלאחר חודש הביטול, והחרג לן בערכם הנמינלי, ללא הפרשי האגודה וריבית על פי חוק חוזה ביטוח (להלן: "טענת ההחרג הנמינלי").		

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תביעות ייצוגיות (המשך)

א1. תביעות מהותיות שהגשמן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

תאריך

מס'ד וערכאה נתבעים טענות ועילות מרכזיות סעדים עיקריים

הקבוצה המיוצגת

סכום התביעה

2. (המשך)

בחודש ספטמבר 2016 הוגש לבית

המשפט המחוזי הסדר פשרה

"הסדר הפשרה", אשר בהתאם

לו מתייבבות התביעות לתרום

למטרות ציבוריות סכומים שנגבו

ביתר מכוח טענת ההחזר היחסי

וסכומים נוספים מכוח טענת ההחזר

הנומינאלי, וזאת בשיעורים חלקיים

שנקבעו בהסכם הפשרה ובהתאם

לקביעתו של בודק אשר ימונה על ידי

בית משפט במסגרת הסכם הפשרה.

בחודש פברואר 2017 ובחודש מרס

2017 התקבלו עמדות מאת המועצה

לצרכנות והיועץ המשפטי לממשלה

("יצדים נוספים"), בהתאמה, אשר

אינם מתנגדים להסדר הפשרה

בכללותו אלא מציעים תיקונים

בהסדר הפשרה, בין היתר ביחס

לאופן ביצוע ההחזר הנספיק לקבוצה

וביחס לסוג הפוליסות שההסדר

יחול לגביהן.

בחודש יוני 2017 מינה בית המשפט

בודק בתיק לבחינת הסדר הפשרה.

במהלך שנת 2021 הוגשה לבית

המשפט עמדת הבודק ביחס

לכלל ביטוח, וכן הוגשו עמדות

הצדדים לתיק ועמדת היועץ

המשפטי לממשלה.

הסדר הפשרה כפוף לאישור בית

המשפט, אשר אין יודאות שיתקבל.

ביאור 41: התייבוינות תלזיות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אוטרה (המשך)

מס'ד וערכאה	תאריך	תובענים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
5/2013	מחז"ד - ריא	כלל ביטוח וחברות ביטוח נוספות	לפענת התובע, הנתבעות מפרות את חובתן לצרף ריבית צמודה וכן הפרשי הצמדה כדון בגין תגמולי ביטוח המשולמים על ידן. על פי הטענה, המועד ממנו יש לחשב ריבית והפרשי הצמדה הינו החל ממועד קרות מקרה הביטוח ועד למועד תשלום בפועל וריבית החל מתום 30 ימים ממועד מסירת התביעה ועד למועד תשלום תגמולי הביטוח בפועל.	לחייב את הנתבעות לשלם לחברי הקבוצה הפרשי הצמדה וריבית בגין תשלום החסר שבוצע. בנוסף וואו לחילופין מתבקש בית המשפט להורות על מתן פיצוי לטובת הציבור כפי שימצא לנכון.	כל מי שקיבל במהלך 7 השנים שקדמו להגשת התביעה וואו יקבל עד מתן פסק הדין בתביעה, תגמולי ביטוח מהנתבעות. מבלי שאורפה לתגמולי הביטוח ריבית כדון ("הקבוצה הראשונה") והצמדה כדון ("הקבוצה השנייה").	בחודש אוגוסט 2015, המקבלה החליטה בית המשפט המחוזי לדחות את בקשת האיטור כנגד הנתבעות ביחס לטענת אי תשלום הפרשי הצמדה ולקבל את בקשת האיטור מיליוני ש"ח (היא ויפסק כי יש לחשב את הריבית החל ממועד קרות מקרה הביטוח). ובסכום של 210 מיליוני ש"ח (היא ויפסק כי יש לחשב את הריבית החל מ-30 יום מיום מסירת התביעה לחברת הביטוח).	התובע מעריך את הסכום המצטבר לקבוצה הראשונה בסך של 518 מיליוני ש"ח (היא ויפסק כי יש לחשב את הריבית החל ממועד קרות מקרה הביטוח). ובסכום של 210 מיליוני ש"ח (היא ויפסק כי יש לחשב את הריבית החל מ-30 יום מיום מסירת התביעה לחברת הביטוח).
				כדון וזאת בתוך 30 יום מיום מסירת התביעה למבטח (ולא מיום מסירת המסמך האחרון הדרוש למבטח לשם בירור החבות) ועד מועד התשלום בפועל. בחודש אוגוסט 2016 מחקו הנתבעות באיטור בית המשפט העליון בקשת רשות ערעור שהוגשה על ידן, בחודש אוקטובר 2015 שעיקרה השגה על קביעתו של בית המשפט המחוזי, לפיה הסדר פשרה קודם שפרחה החברה בשאלה דומה, אינו מקיים מעשה בית דין החוסם את הגשת בקשת האיטור ואינו מקנה לתביעות הגנה, תוך שהצדדים שומרים את מלוא טענותיהם להליך העיקרי.	המסמך האחרון הדרוש למבטח לשם בירור החבות) ועד מועד התשלום בפועל. בחודש אוגוסט 2016 מחקו הנתבעות באיטור בית המשפט העליון בקשת רשות ערעור שהוגשה על ידן, בחודש אוקטובר 2015 שעיקרה השגה על קביעתו של בית המשפט המחוזי, לפיה הסדר פשרה קודם שפרחה החברה בשאלה דומה, אינו מקיים מעשה בית דין החוסם את הגשת בקשת האיטור ואינו מקנה לתביעות הגנה, תוך שהצדדים שומרים את מלוא טענותיהם להליך העיקרי.		

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

זא. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

תאריך

מס'ד וערכאה נתבעים טענות ועילות מרכזיות סעדים עיקריים

הקבוצה המיוצגת

סטטוס / פרטים נוספים

כנסם התביעה

3.
(המשך)

בחודש בפברואר 2021 ניתן פסד ד"ר חלקי, במסגרתו קבע בית המשפט כי התביעה הייצוגית מתקבלת.

וחייב את הנתבעות בהשבה לחברי הקבוצה של הפרשי ריבית, כמפורט בפסק הדין (להלן: "**פסק הדין**").

בהתאם לפסק הדין, נקבע כי יום מסירת התביעה" ממנו מתחיל מרוץ 30 הימים. שלאחריו תתווסף ריבית צמודה לתגמולי הביטוח בהתאם

להוראות סעיף 28 (א) לחוק חוזה הביטוח. תשמ"א-1981 (להלן: "**חוק חוזה הביטוח**"). הוא המועד שבו

התקבלה לראשונה פניה בחברת הביטוח או אצל סוכן הביטוח, לפי המקדמ, המעידה על כך, שהמבוטח,

צד ג' או המוטב (להלן: "**הזכאים**"), מעוניינים לקבל את תגמולי הביטוח, ללא צורך בצירוף מסמך כלשהו.

עוד נקבע כי כאשר תגמולי הביטוח חושבו כערכם במועד שלאחר קרות מקרה הביטוח, תתווסף אליהם

ריבית מאותו תאריך בלבד, וכאשר מדובר בהשבת כספים ששולמו

לנותני שירותים בתשלום דחוי, יעשה חישוב הפרשי הריביות, החל ממועד התשלום בפועל.

לעניין חברי הקבוצה שהגיעו בעבר להסדר פשרה עם הנתבעות, נקבע כי חברי קבוצה זו יהיו זכאים להשבת

ריבית בגין התקופה שבין יום הגשת התביעה לבין יום השלמת איסוף המסמכים הדרושים לבירור החבות, בהתאם לאמור בפסק הדין.

ביאור 41: התחייבויות תליות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

תאריך

מס"ד וערכאה נתבעים טענות ועילות מרכזיות סעדים עיקריים

סטטוס / פרטים נוספים

כספים

התביעה

3.

(המשך)

בית המשפט קבע כי הגדרת הקבוצה תכלול את כל הזכאים אשר במהלך התקופה, שתחילתה שלוש שנים קודם להגשת התובענות (שהוגשו כנגד כלל ביטוח בחדש מאי 2013) וסיומה ביום מתן פסק דין, קיבלו מהתביעות, שלא על פי פסק דין בעיניים, תגמולי ביטוח מבלי שאורפה להם ריבית כדון. כן נקבע כי לצורך מימוש פסק הדין וחישוב גובה הפיצוי לחברי הקבוצה בהתאם לעקרונות שנקבעו בפסק הדין החליק, יש צורך במינוי מומחה וי הגמול לתובעים המייצגים ושכר טרחה לבאי כוחם ייקבעו במסגרת פסק הדין הסופי.

בחודש מאי 2021 הגישו התביעות ערעור על פסק הדין לבית המשפט העליון. בחודש יוני 2021 ניתנה החלטת בית המשפט העליון אשר מורה על עיכוב ההליך בבית המשפט המחוזי, לרבות לעניין מינוי מומחה לצורך ביצועו של פסק הדין. עד להכרעת בהליך הערעור.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תביעות ייצוגיות (המשך)

א1. תביעות מהותיות שהגשמן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס'ד וערכאה	תביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
מס'ד 4 - ת"א	כלל ביטוח ותברות ביטוח נוספות	לסענת התובע, הנתבעות גובות תשלום תת שנתיות, תשלום הנגבה בפוליסות לביטוח חיים בהן תעריף הביטוח נקבע בסכום שנתי אך התשלום מבוצע במספר תשלומים ("להלן: "תת שנתיות"), בסכום החורג מן הסכום המותר, וזאת לסענתו במספר דרכים. גביית תת שנתיות ביחס ל"גורם הפוליסה", גביית תת שנתיות בשיעור הגבוה מן השיעור המותר לפי חוזר הפיקוח על הביטוח, גביית תת שנתיות ביחס לרכיב החיסכון בפוליסות לביטוח חיים וגביית תת שנתיות ביחס לפוליסות שאינן ביטוח חיים.	החזר כל הסכומים שגבו הנתבעות שלא כדין, וכן א עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן ביחס לעיקרים המפורטים בתביעה.	כל מי שהתקשר עם הנתבעות או מי מהן בחוזה ביטוח ושנגבה ממנו תשלום בגין מרכיב תת שנתיות בנוסבות או בסכום החורגים מהמותר.	הממונה הגיש את עמדתו בתוק, במסגרתה הוא קיבל את עמדת חברת הביטוח.	בחודש פברואר 2010 הגיעו הצדדים להסדר דיוני לפיו יימחקו מהבקשה ומהתובענה טענות התובע לפיהן כלל ביטוח גבתה שיעור תת שנתיות גבוה מן המותר בקשר לפוליסות ביטוח שהונפקו לפני שנת 1992, וי כלל ביטוח גבתה שיעור תת שנתיות מקסימאלי גם כאשר מספר התשלומים היה נמוך משנים עשר תשלומים. בהתאם לכך, תוקן הסכום הנתבע מכלל ביטוח והועמד על כ-398.2 מיליוני ש"ח.

ביאור 41: התחייבויות תלזיות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

תאריך

מס"ד וערכאה נתבעים טענות ועילות מרכזיות סעדים עוקריים

הקבוצה המיוצגת

סטטוס / פרטים נוספים

כנסים התביעה

4. (המשך)

בחודש דצמבר 2016 הגישו הנתבעות לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור על ההחלטה לאשר את התביעה ייצוגית (להלן: "ברי"ע") ובחודש מאי 2018 קיבל בית המשפט העליון את הבר"ע, דן בה ערעור וניתן פסק דין המקבל את הערעור ודחה בהתאם את התובענה. בחודש יוני 2018 הגישו התובעים בקשה לקיים דיון נוסף בפסק הדין. ביחס לחלק מהקביעות בו.

בחודש יולי 2019 ניתנה החלטה המאשרת עריכת דיון נוסף בעניין זה, בהרכב מורחב של 7 שופטים. בחודש פברואר 2020, הוגשה לבית משפט העליון עמדה מטעם היועץ המשפטי לממשלה במסגרת הדיון הנוסף, לפיה היועץ המשפטי סבור שאין מקום להתערב בהכרעה שנקבעה בפסק הדין בערעור, המתבססת על אימוץ עמדתה הפרטנית של רשות שוק ההון.

בחודש יולי 2021, ניתן פסק דין בעתירה לדיון נוסף, ונקבע בו כי ההחלטה שאישרה את התובענה ייצוגית תחזור ותעמוד על כנה. כך שבקשת האישור תתקבל והתיק יחזור לבית המשפט המחוזי כדי שידון בתובענה הייצוגית לגופה. ההל"ך מצוי בשלב ניהול התביעה בבית המשפט המחוזי.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס'ד וערכאה	תאריך	תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)	מס'ד וערכאה	תאריך	תובענות ייצוגיות (המשך)
5/2011	מחוזי - מרכז	לסענת התובע בביטוח חיים משולב בחיסכון, התבטעה גבו ממבטוחים, ללא כל עיגון בפוליסות ובלא הסכמה, סכומי כסף העולים לעיתים כדי ישעור נכבד מן הפרמיה המשולמת על ידי המבטוחים והמכונים "גורם פוליסה" ו"אז"מי ניהול אחריים" (להלן: "גורם פוליסה") שלא כדון ובהיעדר הוראה חוזית מתאימה וזאת על אף שעקרונית הותר לנתבעות במסגרת חוזרי הממונה לגבות בפוליסות ביטוח חיים גורם פוליסה.	מס'ד וערכאה	תאריך	תובענות ייצוגיות (המשך)
5/2011	מחוזי - מרכז	תשלום סכום הפיצוי/השבה השווה לסכום גורם הפוליסה שנגבה מחברי הקבוצה בפועל, באיחוף התשואה שנומנעה מהם ביחס לסכום זה בשל כך שהסכום שטומה מן הפרמיה עבור גורם הפוליסה לא חושקע עברום ושינוי דרך הפעולה לעניין גביית גורם פוליסה.	מס'ד וערכאה	תאריך	תובענות ייצוגיות (המשך)
5/2011	מחוזי - מרכז	כל מי שהיה בעל פוליסת ביטוח חיים משולבת בחיסכון אצל מי מהנתבעות ושגובה ממנו סכום כלשהו כגורם פוליסה.	מס'ד וערכאה	תאריך	תובענות ייצוגיות (המשך)
5/2011	מחוזי - מרכז	החלטה על ביטוח חיים משולב בחיסכון שצבר לטובת המבטוחים וזאת בגין התקופה שתחילתה שבע שנים קודם למועד הגשת התביעה, בחודש אפריל 2011. התביעה לא אושרה ביחס לסוגי פוליסות אחרים (להלן וביחד: "ההחלטה").	מס'ד וערכאה	תאריך	תובענות ייצוגיות (המשך)

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תביעות ייצוגיות (המשך)

א. תביעות מהותיות שהגשתי כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

תאריך

מס"ד וערכאה נתבעים טענות ועילות מרכזיות סעדים עיקריים

סכום התביעה

סטטוס / פרטים נוספים

הקבוצה המיוצגת

5.

(המשך)

הסעדים הנתבעים, כפי שהוגדרו בהחלטת בית המשפט, הינם תיקון ההפרה על דרך של עדכון החיסון האבור לטובת המבוטחים בסכום החיסון הנוסף שהיה נצבר לטובתם אילו לא היה נגברה גורם פוליסה או פיצוי המבוטחים בסכום האמור, וכן הפסקת גביית גורם הפוליסה מכאן ואילך. כן נפסק תשלום שכר טרחה לבאי כוח המייצגים וכן למתנגדים להסדר הפשרה ולבאי כוחם בסכומים שאינם מהותיים. ככל שרתאושר התביעה לגופה, פוטנציאל התביעה הכולל ביחס לדריב החיסון בפוליסות הרלבנטיות, מוערך בסך של כ-700 מיליוני ש"ח עבור ארבע מן הנתבעות שהתקשרו בהסדר הפשרה (לדבר כלל ביטוח), בגין התקופה שמשנת 2004 עד שנת 2012 (כולל) וזאת בהסתמך על אומדן המתבסס על הערכת בית המשפט שניתנה בהסתמך על עמדת הממונה בהסתמך על נתונים שקיבל, סכום זה אינו כולל את התקופה שעד מועד קבלת ההחלטה וכן את סכומי הגביה בגין גורם פוליסה, אשר התקבלו משנת 2012 ואילך ואמורים להתקבל בעתיד. בחודש מאי 2017 המישו הנתבעות בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט הן ביחס לאי אישור הסדר הפשרה והן ביחס לאישור החליף של התביעה לייצוגית. בחודש בפברואר 2019 משטו הנתבעות את בקשת רשות הערעור, על פי האעת בית משפט העליון, ולפיכך החליף מאז בשלב ניהול התביעה לגופה בבית המשפט המחוזי, האדירים מנהלים בניהם הלכיים גישור ובמקביל הסתיימו הלכיים הוכחות בפני בית המשפט המחוזי.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תביעות ייצוגיות (המשך)

א1. תביעות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס'ד וערכאה	תביעים	טעות ועילת מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
6.	11/2014 בנק ירושלים - מחז"ד - המתלקה הכללית בר"א	לסענת התובע כלל פיננסים בטוחה ניהול השקעות בע"מ ("כלל בטוחה") אשר התמזגה עם ולחוך בנק ירושלים, בכובעה כמנהל תיקים, ביצעה עבור לקוחותיה עסקאות בניהרות ערך של חברות מקבוצת אי די בי, וזאת תוך העדפה של האינטרסים שלה ושל חברות שונות בקבוצת אי די בי, על פני האינטרסים של לקוחותיה, וזאת בניגוד לד"ן. לסענת התובע, כלל בטוחה הפרה את חובתה ל"ידע את לקוחותיה על ניגוד עניינים הקיים לה בביצוע פעולות כאמור ולקבל את הסכמתם.	ל"תן או כנגד כלל בטוחה למסור פרטים וחתימים אודות התיקים שנגרמו (לסענת) לכל אחד מחברי הקבוצה וכן לחייב את בנק ירושלים לפצות את חברי הקבוצה במלאו נזקם, או לחלופין לקבוע סעד אחר לטובת חברי הקבוצה, כולם או חלקם. חברי הקבוצה אישורו מראש ביחס לכל עסקה וכמאמר מהריכשה כאמור נגרם לו נזק. לעניין זה התובע כולל ב"קונצרן אי די בי" את כל התאגידים שהוחזקו או נשלטו (במישרין או בעקיפין) על ידי אי די בי אחזקות ו- אי די בי פתוח.	כל מי שקיבל מכלל בטוחה שירותי ניהול השקעות, ובמסגרתם נרכשו לו נירות ערך שהופקו על ידי חברות שנמנו על "קונצרן אי די בי" וזאת מבלי שהתקבל אישור מלפני חברי הקבוצה. חברי הקבוצה, כפי שנקבעו בהחלטה, הינם "כל מי שקיבל שירותי ניהול השקעות מחברת כלל פיננסים בטוחה ניהול השקעות בע"מ (מחוסלת עקב מיזוג) ("בטוחה") ובמסגרת ניהול התיקים רכשה עבורו בטוחה (או מי מטעמה) נירות ערך. כהמדרתם בחוק הסדרת העיסוק ב"יעוץ השקעות, בשינוק השקעות ובניהול תיקי השקעות, המשנה"ה-1996 (להלן: " חוק היעוץ ") שהופקו על ידי איזה מן התאגידים אשר נמנו בעת הרכישה על 'קונצרן אי די בי' (כהמדרתו להלן), מבלי שהתקבל אישור מראש ביחס לכל עסקה כאמור, וכמאמר מהריכשה כאמור נגרם לו נזק."	בחדוש ינואר 2017 ניתנה החלטת סכום התביעה האישית של התובע עומד על סך של כ-18624 ש"ח. על פי כתב התביעה, הנזק הנוטע לכלל חברי הקבוצה אינו ניתן להערכה בשלב זה.	

ביאור 41: התחייבויות תליות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

תאריך

מס"ד וערכאה נתבעים טענות ועילות מרכזיות סעדים עיקריים הקבוצה המיוצגת סטטוס / פרטים נוספים סכום התביעה

6. כן נקבע בהחלטה כי הקבוצה תכלול את מי שבצעו בחשבוננו רכישות של ניירות ערך כאמור בתקופה של עד 7 שנים סרם המשת בקשת האיזור ועד המועד בו השלמה עסקת המיזוג של כלל בטוחה לבנק ירושלים. (המשך)

עילת התביעה שאושרה בהחלטה היא הפרת חובה חקוקה מנח סעיף 63 לפקודת הנדל"ן, יחד עם סעיף 15א) לחוק הייעוץ.

החברה אינה צד לתביעה, ואולם היא קיבלה הודעה בדבר הגשת התובענה ודרישת שיפוי מאת בנק ירושלים, וזאת בהתאם להסכם למכירת כלל בטוחה לבנק ירושלים, על פיו קיימת לחברה התחייבות לשיפוי ההתחייבות לשיפוי כאמור, יכול ותופעל אם וכל שבנק ירושלים יחייב בדין בקשר עם התובענה כאמור ובכפוף לתנאי ההסכם בין הצדדים¹⁴.

החל"ך מצוי בשלב ניהול התביעה.

14. החברה דיווחה אודות התביעה לעמטטים בפוליסות ביטוח אחריות מקצועית בהן היא מבטחת. החברה אינה יכולה בשלב זה לאמוד את סכום הנזק ואת היקף הרכיסי הביטוח.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תביעות ייצוגיות (המשך)

א1. תביעות מהותיות שהגשמתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס'ד וערכאה	תביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
7.	כלל ביטוח	לסענת התובע, כלל ביטוח	לחייב את כלל ביטוח לשלם את דמי הפרמיה העודפים שגבתה עקב הזדהות תחילת הביטוח עד למועד אישור התובעה ייצוגית בתוספת הפרשי הצמדה וריבית	כל מי שהתקשרו ו/או היו מבטוחים ביטוח חיים ואשר לא שילמו את רכיב החיסכון בפוליסה זו במלואו ממועד עריכת הפוליסה ועד למועד הזמנת לגמלה חודשית לפי הפוליסה ואשר נגבו מהם פרמיות עודפות שלא כדין עקב הזדהות תחילת הביטוח.	בחודש דצמבר 2017 אישר בית המשפט את התביעה ייצוגית. הקבוצה שאושרה הנה כל מי שהתקשרו ו/או היו מבטוחים בפוליסת ביטוח חיים הנוללת רכיב חיסכון ורכיב ריסק, ואשר לא שילמו את אחד הרכיבים בפוליסה במלואה ממועד עריכת הפוליסה ועד למועד הזמנת לגמלה חודשית על פי הפוליסה או עד לסילוקה או עד לפריעת הפוליסה, שלאגביהם, המשביה 'הזדהות קדימה' את מועד תחילת הביטוח. התביעה אושרה בעילת של הפרת חוזה, הטעיה ועשיית עושר שלא במשפט.	הנזק הנוטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מכלל ביטוח מסתכם להערכת התובע בסכום של כ-20 מיליוני ש"ח.
מחז"ד - ת"א	מחז"ד - ת"א	מנאלת את העובדה שהמבוטח אינו משלם במשך זמן מה את רכיב החיסכון בפוליסת ביטוח חיים, הכוללת רכיב חיסכון ורכיב ריסק, ומפרה באופן יסודי ובטור את תנאי הפוליסה על ידי ביצוע שינויים בפוליסה באופן חד צדדי (קיצור תקופת הפוליסה, הזדהות מועד תחילת הביטוח והעלאת גיל המבטח בתחילת הביטוח), וכפועל יוצא מעלה את מחיר הפרמיה הראלית בניגוד לד"ן, על אף שהפרמיה עבור רכיב הריסק בפוליסה שולמה במלואה, בכך, לטענת התובע, גורמת כלל ביטוח למבטוחים חזקים בסכומים משמעותיים.	דמי הפרמיה העודפים שגבתה עקב הזדהות תחילת הביטוח עד למועד אישור התובעה ייצוגית בתוספת הפרשי הצמדה וריבית חוקית מקסימלית, ללזבל צו האוסר על כלל ביטוח להמשיך ולגבות פרמיות בשיעורים	החלטה לגמלה חודשית לפי הפוליסה ואשר נגבו מהם פרמיות עודפות שלא כדין עקב הזדהות תחילת הביטוח.		
		בסכום השווה לדמי גביה שנגבו ולא הושבו למשלם בצירוף הפרשי הצמדה וריבית חוקית.				
		הפרמיה הראלית בניגוד לד"ן, על אף שהפרמיה עבור רכיב הריסק בפוליסה שולמה במלואה, בכך, לטענת התובע, גורמת כלל ביטוח למבטוחים חזקים בסכומים משמעותיים.				

ההלך מצוי בשלב ניהול התביעה.

ביאור 41: התייבוינות תלזיות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אוטרה (המשך)

מס'ד וערכאה	תביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
מס'ד 7/2014	כלל פנסיה וגמל בע"מ וכן כנבד ארבע חברות מנהליות נוספות של קרנות פנסיה	לטענת התובעות, שתי עמותות הטוענות כי מטרתן היא סיוע לאוכלוסייה המבוגרת, הנתבעות העלו את דמי הניהול הנגבים מפנסיונרים של קרנות הפנסיה המנוהלות על ידן בשלב קבלת הקיצבה לדמי לגביה על פי הדיון (0.5%) מהיתרה הצבורה), תוך ניצול היותם של הפנסיונרים "קהל ישוב", וזאת בשעה שעמיתים פעילים משלמים בממוצע דמי ניהול נמוכים משמעותית. עוד נטען, כי הנתבעות אינן מגלות לעמיתיהן, כי מיד לכשיהפכו לפנסיונרים יועלו דמי הניהול שהם ישלמו לנתבעות לדמי הניהול המרביים.	לחייב את הנתבעות להשיב את דמי הניהול העודפים שנגבו מחברי הקבוצה שלא כדין בצ'רף ריבית והצמדת לחייב את הנתבעות להפחית את דמי הניהול הנגבים מן הפנסיונרים, כך שלא יעלו על דמי הניהול שנגבו טרם יציאתו של כל אחד מהם לפנסיה. לאסור על הנתבעות להעלות את דמי הניהול לעמיתים בסמך לפני יציאתם לפנסיה.	כל מי שהוא עמית בקרן פנסיה חדשה מקיפה, המנוהלת על ידי אחת מהנתבעות, זכאי לקבל פנסיית קצבה וזאת יהיה זכאי לקבל בעתיד פנסיית קצבה.	בחו"ש ספטמבר 2015 הגישו התובעות תשובה לתגובת הנתבעות דמי הניהול שנגבו על לבקשת האשור ("תשובת התובעות") כדי מפנסיונרים קיימים ואמרים על סך של 48 מיליוני ש"ח, דמי ניהול שהלאו דמי ניהול נכדרש בהתאם להוראות הדיון. לבקשת בית המשפט, הוגשה בחודש ספטמבר 2017 עמדת הממונה אשר קובעת, בין היתר, כי בהתאם להוראות הדיון מחודש יולי 2014, ניתן היה לגבות בתקופת קבלת הקיצבה דמי ניהול בשיעור הנמוך מ-0.5% ופי לנתבעות לא על ידי הנתבעות הייתה חובת מתן הודעה רגולטורית על העלאה בדמי הניהול עם הגיע העמיתים לגיל פרישה. החל"ך מצוי בשלב ברור הבקשה לאישור הנתבעות כי ייצוגית.	להערכת התובעות, דמי הניהול שנגבו על ידי הנתבעות שלא כדין מפנסיונרים קיימים, נאמדים ב-152 מיליוני ש"ח, ודמי ניהול שאגבו בעתיד על ידי הנתבעות שלא כדין מפנסיונרים עתידיים בגין צבירה שנעשתה עד היום נאמדים בסך של 2,800 מיליוני ש"ח. הסכומים האמורים נטענים ביחס לכלל הנתבעות.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשמתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

תאריך

מס'ד וערכאה	נתביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
-------------	---------	----------------------	---------------	----------------	----------------------	-------------

5/2015	כלל ביטוח ותברת	לטענת התובע לאחר שנים רבות אחד מתברי הקבוצה, אשר לא נהנו מפירות הפוליסה, את מלוא הפרמיות שנגבו מהם בגין הפוליסה במשך השנים בהן היו מבוטחים, בתוספת ריבית והאגדה כחוק.	לחייב את כלל ביטוח לשלם לכל אחד מתברי הקבוצה, אשר בוטלה ביום 2 למרס 2014, וכן כל המבוטחים במסגרת הפוליסה אשר כלל ביטוח גבתה מהם כלל פרמיה בחודש יוני 2014.	בחודש מאי 2019 דחה בית המשפט את הטענה ביחס להשבה של כל הפרמיות ששולמו בגין הפוליסה לאורך השנים. בית המשפט אישר את התובעה כייצוגית כנגד כלל ביטוח ונגד העמותה בעילות של הפרת הוראות חוק חוזה הביטוח, תשט"א-1981, תקנות הפיקוח על תשט"ט-1999, הראאת הפוליסה וכן בעילה של רשלנות וקבע כי כלל ביטוח לא התריעה בפני המבוטחים כנדדה על ביטוח חוזה הביטוח וכי העמותה הפרה, בין היתר, את חובות המאמנת והזהירות המוטלות עליה כ"בעלת הפוליסה". הקבוצה שאושרה הינה מוטביהם של הגמלאים.	הגזק הנוטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מכלל ביטוח מסתכם להערכת התובע בסכום של כ-90 מיליוני ש"ח.	
--------	-----------------	---	--	---	---	--

9.	כלל ביטוח ותברת - ירושלים	לטענת התובע לאחר שנים רבות אמו המנוחה הייתה מבוטחת בפוליסת ביטוח חיים קבוצתי, שמכרה כלל ביטוח לעמותת גמלאי קרן הפנסיה "נתיבי" - דרום ומרכז (להלן: "העמותה" ו"הפוליסה", בהתאמה), ושילמה פרמיות כסדרן, ביטלה כלל ביטוח באופן חד צדדי ושלא כדין את הפוליסה, בשל היות הפוליסה הפסדית, ומנעה מלהחזיר את הפרמיות שגבתה. בנוסף, לטענת התובע, גבתה כלל ביטוח באופן בלתי חוקי פרמיות מהמבוטחים בגין חודש יוני 2014, לאחר המועד בו הפוליסה בוטלה.	לחייב את כלל ביטוח לשלם לכל אחד מתברי הקבוצה, את מלוא הפרמיות שנגבו מהם בגין הפוליסה במשך השנים בהן היו מבוטחים, בתוספת ריבית והאגדה כחוק.	בחודש מאי 2019 דחה בית המשפט את הטענה ביחס להשבה של כל הפרמיות ששולמו בגין הפוליסה לאורך השנים. בית המשפט אישר את התובעה כייצוגית כנגד כלל ביטוח ונגד העמותה בעילות של הפרת הוראות חוק חוזה הביטוח, תשט"א-1981, תקנות הפיקוח על תשט"ט-1999, הראאת הפוליסה וכן בעילה של רשלנות וקבע כי כלל ביטוח לא התריעה בפני המבוטחים כנדדה על ביטוח חוזה הביטוח וכי העמותה הפרה, בין היתר, את חובות המאמנת והזהירות המוטלות עליה כ"בעלת הפוליסה". הקבוצה שאושרה הינה מוטביהם של הגמלאים.	הגזק הנוטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מכלל ביטוח מסתכם להערכת התובע בסכום של כ-90 מיליוני ש"ח.	
----	---------------------------	---	--	---	---	--

הסעד הנתבע הוא תשלום תגמולי ביטוח לחברי הקבוצה.

ביאור 41: התחייבויות תליות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

תאריך

מס"ד וערכאה נתבעים טענות ועילות מרכזיות סעדים עוקריים

הקבוצה המיוצגת

סטטוס / פרטים נוספים

סכום התביעה

9. (המשך)

בחודש באוגוסט 2021 ניתן פסק דין (להלן: "פסק הדין") במסגרתו קיבל בית המשפט את התביעה. וקבע כי כלל ביטוח והעמותה לא התריעו בפני המבוטחים כנדרש על ביטול פוליסת ביטוח החיים הקבוצתית. בהתאם לכך, חויבה כלל ביטוח לשלם למוטביהם של הגמלאים המבוטחים בפוליסה. שנפטרו מיום ביטול הפוליסה (1 למאי 2014) ועד למועד סיום תקופת הביטוח (30 לאפריל 2016). את תגמולי הביטוח בהתאם לפוליסה (בסכום של 11,500 ש"ח לכל גמלאי שנפטר). בניכוי הפרמיות שהיה על הגמלאי לשלם בגין התקופה שמיום מועד ביטול הפוליסה ועד למועד פטירתו, ובתוספת הפרשי ריבית והצמדה כחוק מתום 30 יום ממועד פטירת המבוטח. כמו כן נפסקו גמול ושכר טרחה לתובעים ולבאי כוחם.

בחודש אוקטובר 2021 הגישה כלל ביטוח ערעור על פסק הדין ובקשה לעיכוב ביצוע לבית המשפט העליון. הבקשה לעיכוב ביצוע התקבלה בחלקה. באופן שתשלום תגמולי הביטוח יעוכב עד להכרעה בערעור.

לעניין תביעה מאוחרת שהוגשה כנגד כלל ביטוח ונגד העמותה בשנת 2020 והסתיימה, בגין אותה פוליסה ראה ביאור 41(א)(א3) להלן.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשמתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס'ד וערכאה	תביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	כסום התביעה	
מס'ד - מרכז	כלל ביטוח ושליש חברות ביטוח אחרות	למעט פרטיות סיעוד, הן אימצו פרטיות לפיה על מנת שתוכר תביעת מבטוח בגין אי השליטה על הסוגרים היא צריכה להיות תוצאה של מחלה או ליקוי אורולוגיים או גסטרואנטרולוגיים בלבד במקום לנקד את הפעולה גם כאשר מקור המצב הרפואי והתפקודי היחיד של המבטוח אשר בגינו הוא "לא שולט על סוגריו", יכול להיות מחלה, תאונה או ליקוי בריאותי שאינם מתחום האורולוגיה והגסטרואנטרולוגיה.	לחייב את הנתבעות לפצות את חברי הקבוצה במלוא הנזקים שנגרמו להם בשל הפרותיהן. לכאורה, את ההסכם ולקיים את ההסכם מכאן ואילך ולחלופין להורות על מתן כל סעד אחר כפי שביט המשפט ימצא לנכון בנוסבות העניין.	כל מי שהיה מבטוח בביטוח סיעודי שנמכר על ידי הנתבעות (או יורשיו, לפי העניין), וסבל ממצב בריאות ותפקוד ירוד כתוצאה ממחלה או תאונה או ליקוי בריאותי, אשר בגינו הוא לא שולט על סוגרו ו/או עשה שימוש קבוע בסטומה או בקטטר בשלפוחית השתן או בחיתולים, או בספוגים למיניהם, ועל אף האמור לא קיבל מהנתבעות (לפי העניין) ניקוד בגין רכיב "השליטה על סוגרים" באופן שהביא לפגיעה בזכויותיו.	בחודש באפריל 2020 אישר בית המשפט, באופן חלקי, את ניהול התביעה ייצוגית כנגד כלל ביטוח ושליש חברות ביטוח נוספות. הקבוצה שאושרה הונה כל מי שהיה מבטוח בביטוח סיעודי, וסבל מאובדן יכולתו העצמאית לשלוט על פעולת המעיים או פעולת השתן, כתוצאה משינוי של פגם בשליטה בסוגרו שאינו עולה לכדי אובדן שליטה אורגני עם מצב תפקודי ירוד, ועל אף האמור לא קיבל מחברת הביטוח ניקוד בגין הפעולה של "שליטה על הסוגרים" במסגרת ביטוח תביעתו שהביא לפגיעה בזכויותיו לתגמולי ביטוח בתקופה שבין 8 בספטמבר 2012 לבין מועד אישור ניהול התביעה ייצוגית.	לטענת התובעים הנזק אינו ניתן להערכה בשלב זה אך הם מעריכים אותו בעשרות ואף במאות מיליוני שקלים. הנזק האישי של התובע מכלל ביטוח, לטענתו, מסתכם בסך של כ-32,500 ש"ח (ללא הפרשי הצמדה וריבית).	כסום התביעה

ביאור 41: התחייבויות תליות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך) תובענות מהותיות שהגשתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס"ד וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
מס"ד 10	תאריך				עילות התביעה שהתביעה היוצגת אושרה בגין הינן הפרת חוזה הביטוח הסיעודי שהביאה לאי תשלום תגמולי ביטוח סיעודי או לתשלום תגמולי ביטוח סיעודי כחסר, עקב אי הכרה במבטחים כזכאים לניקוד בגין הפעולה של "שליטה על סוגרים": הסעד הנתבע הינו פיצוי חברי הקבוצה שלא קיבלו ניקוד בגין הפעולה של "שליטה על הסוגרים": החליף מצוי בשלב ניהול התביעה. האדדים מנהלים ביניהם הליכי גישור.	

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א1. תובענות מהותיות שהגשמתן כתביעה ייצוגית אושרה (המשך)

מס'ד וערכאה	נתביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה	
11.	10/2016	למעורבות עם בעל חוליסה למכירת פוליסת ביטוח סיעוד קבוצתית. התחייבה כלל ביטוח להעניק למבוטחים פוליסה הקבוצתית שיצטרפו לפוליסה הפרטית. הנוחה בשעור 20% על הפרמיה ולא עשתה כן ("הפוליסה הקבוצתית").	השבת הסכומים שנגבו ביתר מחברי הקבוצה.	בהתאם להחלטת בית המשפט - מי שרכש החל מיום 30 לאוקטובר 2009 ועד ליום 31 בדצמבר 2018 פוליסת ביטוח סיעודי פרטית של כלל ביטוח, שתקופת הזכאות בה היא לפיצוי כל החיים, בעת שהיה מבטוח בפוליסה הקבוצתית, וכלל ביטוח לא העניקה לו בפוליסת הפרט הנוחה בגובה של 20% לפחות מהתעריף הנומון ביותר הנהוג אצל כלל ביטוח במועד הרכישה בגין פוליסות פרט מקביליות לתוכנית שבחרה על ידי המבוטח, למבוטח בגיל ובמצב בריאות דומה, ובלבד שאינו עולה על התעריף שאושר על ידי המאסדר.	בחודש ינואר 2021 אישר בית המשפט, באופן חלקי, את הבקשה בקשת התובע הייצוגי לאשר את התובענה הייצוגית, גם בגין כל קבוצת מבטוחים המחזיקה בפוליסת סיעוד פרטית שתקופת הזכאות לפיצוי בה אינה לכל חיי המבוטח נדחתה. עילות התביעה בגין אושרה התביעה ייצוגית הינן הפרת הוראות הפוליסה הקבוצתית, עשית עושר ולא במשפט והסעד הנתבע הינו השבת סכומים שנגבו ביתר מחברי הקבוצה.	התובע העריך בתביעתו את הנזק הנטען לכלל חברי הקבוצה בסך של 52 מיליוני ש"ח בגין נזק שנגרם לטענתו עד למועד הגשת הבקשה ל-126 מיליוני ש"ח בגין הנזק שצפוי להיגרם לחברי הקבוצה במהלך 10 השנים הבאות.	כסום התביעה

ביאור 41: התייבוינות תלזיות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלזיות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות¹⁵ (המשך)

מס'ד וערכאה	תאריך	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פירוט נוספים	סכום התביעה	
7/2015	מחז'ד - ריא	כלל ביטוח	לסענת התובע, כלל ביטוח מתחבת את הזכויות לתשלום גמלה ואו היון גמלה המגיעים למבוטחים, המקפאים את תשלום דמי הביטוח (במלואם או באופן חלקי) באופן זמני לתקופה מסוימת ואו לא משלמים את דמי הביטוח במשך מספר חודשים, בניגוד להוראות הדיו, בניגוד להוראות הפוליסה ולנוסחה הכלולה בפוליסה (להלן: "הנוסחה המתייבוינת"), כן נטען שכלל ביטוח מסורבת למסור למבוטחים מידעים.	לחייב את כלל ביטוח את הגמלה החודשית ואו היון הגמלה בהתאם להוראות הנוסחה המתייבוינת ולהחייב את כלל ביטוח לשלם לחברי הקבוצה שכבר ניזוקו את הפרשי הגמלה או את הפרשי היון הגמלה שמיגיעים להם בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כחוק, לחילופין, עותר התובע ליתן פסק דין הצהרתי, לפיו כלל ביטוח מפרה את הוראות הפוליסות.	לענין הסעדים - כל האספיים - כל מבוטחי כלל ביטוח, בעלי פוליסות דומות לפוליסות של התובע ("המבוטחים"), אשר בתקופה או תקופות מסוימות לא שילמו, באופן זמני, את דמי הביטוח על פי הפוליסה, לענין הסעדים הנספיים: כל המבוטחים שהחלו לקבל מכלל ביטוח גמלה חודשית הנמוכה מהגמלה החודשית שחייבה משולמת בהתאם לנוסחה המתייבוינת וכן מבוטחים אשר בחרו בהיון גמלה ואשר חישבו היון הגמלה שלהם נמור מהיון הגמלה שחיה משולם בהתאם לנוסחה המתייבוינת.	בחודש יוני 2016 אושרה בקשתם המוסכמת של הצדדים להעברת הדיו למועב שדן בתביעה נוספת של התובע, המתוארת בסעיף (א) (אז) לעיל, בנושא חישוב הזכויות בפוליסות ביטוח חיים, כאשר המבוטח אינו משלם את מלוא דמי הביטוח ("ההלך הקודם"). מאחר ולהכרעה בהלך הקודם השלכות לשאלות העולות במסגרת הלך זה, החליט בית המשפט על עיכוב הדיו בהלך זה עד תום שפיעת הראיות בהלך הקודם.	הנתק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מסתכם להערכת התובע בסכום שאינו פחות מ-26 מיליון ש"ח.	

15. לרבות בקשות כאמור שנדחו ושעל החלטה לדחות הוגש ערעור.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תבענות מהותיות כייצגות (המשך)

מס'ד וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
9/2015	כלל פנסיה וגמל וכן כנגד ארבע חברות נוספות	לטענת התובעים, עמיתים בקרנות הפנסיה שבניהול התביעות, מנגנון תגמול סוכנים ומתווכים בעמילות, בשיעור מתוך דמי הניהול הנגבים מהעמיתים, כפי שהיה נהוג אצל התביעות. מהווה הפרה של חובת הנאמנות כלפי העמיתים בקופות הגמל שבניהול התביעות, ומביא לגביית דמי ניהול גבוהים מהראוי על ידי התביעות.	לחייב את הנתבעות לשמות את מנגנון תגמול הסוכנים ולהשיב לעמיתים את דמי הניהול שנגבו מהם דמי ניהול בתוך מתן עמלה לוסוכנים הנגזרת מגובה דמי הניהול.	החליף מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובענה כייצגית.	התובעים מעריכים את הנזק לכלל חברי הקבוצה בסכום של כ-2 מיליארדי ש"ח, המשקף נזק בשיעור של כ-300 מיליוני ש"ח לשנה מאז שנת 2008.	

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תביעות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תביעות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פריטים נוספים	סכום התביעה		
3.	12/2015 מחוזי - ת"א	כלל ביטוח וחברת ביטוח נוספת	לסענת התביעים הנתבעות להורות לנתבעות לשנות את שיטת חישוב רכיב התת שנתיות. כך שייחשבו בשים לב למועדי תשלום הפרמיות בפועל ובשים לב להפחתת הפרמיה השנתית מדי תשלום ותשלום. להשיב לחברי הקבוצה את סכומי רכיב התת שנתיות. שנגבו מהם ביתר החל מהמעד שנתיות ועד למועד מתן פסק דין בתביעות על הביטוח אפקטיבית. הגבוה משיעור הריבית המירבי. שהתיר הממונה על הביטוח לחברות הביטוח לגבות בגין רכיב תת שנתיות. לטענת התביעים גביה כאמור הינה בניגוד לד"ן. לנהל ולמקובל בתחום הפינוגים ותוך התעלמות ממועדי תשלום הפרמיות החודשיות ומכך שהפרמיה השנתית הולכת ופוחתת במשך השנה.	לחייב את הנתבעות להשיב לכל אחד ממקבלי קיצבאות הנכות ו/או השאירים את כל דמי הפיהול שנגבו ו/או שיגוב מהם שלא כדין. בצירוף ריבית והאמדה, או לחילופין - ליישב לקרן הפנסיה את דמי הפיהול שנגבו ו/או שיגוב שלא כדין ממקבלי קיצבאות הנכות ו/או השאירים ולבצע חלוקה צודקת והוגנת של הכספים. להשיאים לקרן אחרת.	ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התביעה לייצוגיות. במסגרת כתב התביעה, אולם, בהתאם לחוות דעת אקטוארית שצורפה לבקשה, הועמד הנזק שנגמרם לחברי הקבוצה, על בסיס אומדן ראשוני, על סך של כ-1 מיליארד ש"ח. נגמד כלל הנתבעות.	בחודש מאי 2020 ניתן פסק דין במסגרתו דחה בית המשפט המחוזי את הבקשה לאישור התביעה כייצוגית. בחודש ספטמבר 2020 הגישו התביעים ערעור על פסק הדין. שאינו פחות מ-50 מיליוני ש"ח.	מבוטחים בפוליסות ביטוח חיים שהונפקו החל מ-1 באוגוסט 1982 ושבמסגרתן נגבו רכיב תת שנתיות, כאשר הפרמיה משולמת לשיעורים במהלך השנה.		
4.	2/2016 מחוזי - מרכז בילד	כלל פנסיה וגמל וארבע חברות מנהלות נוספות של קרנות פנסיה	לסענת התביעות, עמותה הסוענת כי מטרתה לפעול עבור אנשים בעלי צרכים מיוחדים, הנתבעות גבות ממקבלי קיצבאות נכות ושאירים דמי ניהול בשיעור המירבי המותר על פי ד"ן. תוך ניצול העובדה שאינם רשאים לנייד את כספיהם לקרן אחרת.	לחייב את הנתבעות להשיב לכל אחד ממקבלי קיצבאות הנכות ו/או השאירים את כל דמי הפיהול שנגבו ו/או שיגוב מהם שלא כדין. בצירוף ריבית והאמדה, או לחילופין - ליישב לקרן הפנסיה את דמי הפיהול שנגבו ו/או שיגוב שלא כדין ממקבלי קיצבאות הנכות ו/או השאירים ולבצע חלוקה צודקת והוגנת של הכספים. להשיאים לקרן אחרת.	ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התביעה לייצוגיות. במסגרת כתב התביעה, אולם, בהתאם לחוות דעת אקטוארית שצורפה לבקשה, הועמד הנזק שנגמרם לחברי הקבוצה, על בסיס אומדן ראשוני, על סך של כ-1 מיליארד ש"ח. נגמד כלל הנתבעות.				

ביאור 41: התביעות תלויות ותביעות (המשך)

א. תביעות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תביעות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס'ד	וערכאה	נתביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
5.	8/2016	כלל פנסיה ומל	עניין של חמשת התביעות בטענה כי התבעות גובות מעמיתים בקרנות הפנסיה, בקופות הגמל תמך, בקרן השתלמות שבניהולן ובביטוחי מנהלים אשר נגבו מהם חובות וניהול השקעות בשבע השנים שקדמו להגשתה של התביעה הרלבנטית.	התובעים בחמשת התביעות מבקשים לחייב את הנתבעות להשיב את סכומי החובות הישירות שנגבו מהם ביתר בנסיף, חלק מהחובות שבמקשרים לחייב את הנתבעות בתוספת הפרשי התשואה שהיו מניבים הסכומים שנגבו ביתר אילו הושקעו בקרן הפנסיה וולקס מבקשים לחייב את הנתבעות בהפרשי ריבית שקלית כחוק מיום גביית היתר ועד התשלום בפועל.	בחו"ש מאי 2018 הוגשה עמדת רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במסגרת הרליזים המתנהלים בבית הדין האזורי לעבודה בירושלים, אשר עיקרה כי החבות המנהלת רשאית לגבות חובות מאז 2009- בגין השנים 2015 ו-2018 הוגשו תשובות בחודש יוני 2018 הרשות לאאלץ שהופנו אליה במסגרת הרליזים (1)451.	בתביעה 1 המתייחסת לקרנות הפנסיה, סכום התביעה הייצוגית הועמד על סך של 341 מיליוני ש"ח בגין השנים 2009-2015 הוצאות ניהול ההשקעות שגבתה הנתבעת מחברי הקבוצה בשנת 2016 ובתוספת התשואה שהיו משיגים הכספים שנוסו והוצאות שנוו להשקעות. ניהול ההשקעות בתביעה 2. המתייחסת לקרן ההשתלמות, סכום התביעה הייצוגית הועמד, על בסיס הערכה, על סך של כ-53 מיליוני ש"ח. בתביעה 3. המתייחסת לקופת הגמל תמך, סכום התביעה הייצוגית הועמד, על בסיס הערכה, על סך של כ-181 מיליוני ש"ח.	בחו"ש מאי 2018 הוגשה עמדת רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במסגרת הרליזים המתנהלים בבית הדין האזורי לעבודה בירושלים, אשר עיקרה כי החבות המנהלת רשאית לגבות חובות מאז 2009- בגין השנים 2015 ו-2018 הוגשו תשובות בחודש יוני 2018 הרשות לאאלץ שהופנו אליה במסגרת הרליזים (1)451.
					העמיתים בקרנות הפנסיה, בקרן השתלמות, בקופת הגמל "כלל תמך" שבניהולן של הנתבעות והמבוטחים בביטוחי מנהלים אשר נגבו מהם חובות וניהול השקעות בשבע השנים שקדמו להגשתה של התביעה הרלבנטית.		
					התובעים בחמשת התביעות מבקשים לחייב את הנתבעות להשיב את סכומי החובות הישירות שנגבו מהם ביתר בנסיף, חלק מהחובות שבמקשרים לחייב את הנתבעות בתוספת הפרשי התשואה שהיו מניבים הסכומים שנגבו ביתר אילו הושקעו בקרן הפנסיה וולקס מבקשים לחייב את הנתבעות בהפרשי ריבית שקלית כחוק מיום גביית היתר ועד התשלום בפועל.		
					בחו"ש מאי 2019 הוגשה עמדת רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במסגרת הרליזים המתנהלים בבית הדין האזורי לעבודה בירושלים, אשר עיקרה כי החבות המנהלת רשאית לגבות חובות מאז 2019 הוגשה לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור על החלטת האישור (להלן: " בקשת רשות הערעור ") ובחודש אוגוסט 2020 מסר היועץ המשפטי לממשלה את מסר החלטת האישור (להלן: " בקשת רשות הערעור ").		
					התובעים בחמשת התביעות מבקשים לחייב את הנתבעות להשיב את סכומי החובות הישירות שנגבו מהם ביתר בנסיף, חלק מהחובות שבמקשרים לחייב את הנתבעות בתוספת הפרשי התשואה שהיו מניבים הסכומים שנגבו ביתר אילו הושקעו בקרן הפנסיה וולקס מבקשים לחייב את הנתבעות בהפרשי ריבית שקלית כחוק מיום גביית היתר ועד התשלום בפועל.		
					בחו"ש מאי 2019 הוגשה עמדת רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במסגרת הרליזים המתנהלים בבית הדין האזורי לעבודה בירושלים, אשר עיקרה כי החבות המנהלת רשאית לגבות חובות מאז 2019 הוגשה לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור על החלטת האישור (להלן: " בקשת רשות הערעור ") ובחודש אוגוסט 2020 מסר היועץ המשפטי לממשלה את מסר החלטת האישור (להלן: " בקשת רשות הערעור ").		
					התובעים בחמשת התביעות מבקשים לחייב את הנתבעות להשיב את סכומי החובות הישירות שנגבו מהם ביתר בנסיף, חלק מהחובות שבמקשרים לחייב את הנתבעות בתוספת הפרשי התשואה שהיו מניבים הסכומים שנגבו ביתר אילו הושקעו בקרן הפנסיה וולקס מבקשים לחייב את הנתבעות בהפרשי ריבית שקלית כחוק מיום גביית היתר ועד התשלום בפועל.		
					בחו"ש מאי 2019 הוגשה עמדת רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במסגרת הרליזים המתנהלים בבית הדין האזורי לעבודה בירושלים, אשר עיקרה כי החבות המנהלת רשאית לגבות חובות מאז 2019 הוגשה לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור על החלטת האישור (להלן: " בקשת רשות הערעור ") ובחודש אוקטובר 2020 אורפו המבקשים בהלליזים (1)451- לצורך רשות הערעור.		

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

תאריך

מס"ד וערכאה נתבעים טענות ועילות מרכזיות סעדים עקריים

סטטוס / פרטים נוספים

סכום התביעה

5. (המשך)

בתובענה 4.	בהתאם להחלטות בית הדין עמדתי	התובענות להחלטות בית הדין עמדתי
המתייחסת לביטוח	היועמ"ש צורפה להליכים 1-4. כמו	המתייחסת לביטוח
מנהלים, סכום	כן הורה כי כל הבקשות (1-5) יעוכבו	מנהלים, סכום
התביעה הייצוגית	עד לאחר הכרעתו של בית המשפט	התביעה הייצוגית
הועמד. על בסיס	העליון בבקשת רשות הערעור.	הועמד. על בסיס
הערכה, על סך של	בחודשים יוני 2021 וינואר 2022.	הערכה, על סך של
כ-404 מיליוני ש"ח	הוגשו הודעות מטעם היועמ"ש.	כ-404 מיליוני ש"ח
בתוספת הוצאות	בהמשך לפרסום דוח הביניים והדוח	בתוספת הוצאות
ניהול ההשקעות	הספי. של הוועדה המייעצת למונוה	ניהול ההשקעות
שחייבה התביעה	על שוק ההון בנושא בחינת ההוצאות	שחייבה התביעה
את חברי הקבוצה	הישירות, כאשר לגישתו של היועץ	את חברי הקבוצה
בשנת 2016 וכן	המספטי, אין בהמלצות הוועדה	בשנת 2016 וכן
ריבית והצמד.	ובממצאים המובאים בדו"ח כד'	ריבית והצמד.
בתובענה 5.	להביא לשינוי בעמדתו המשפטית	בתובענה 5.
המתייחסת לקרן	וכד' להשיפע על ההכרעה המשפטית	המתייחסת לקרן
הפנסיה המנוהלת	בהל"ר זאת. בין היתר, לאור העובדה	הפנסיה המנוהלת
ע"י עתודות, סכום	שהדוח עוסק בתחיקה עתידית.	ע"י עתודות, סכום
התביעה הייצוגית	מהטעם שהממצאים של הדו"ח	התביעה הייצוגית
הועמד. על בסיס	אינם סותרים את עמדת היועמ"ש.	הועמד. על בסיס
הערכה, על סך של	ומהטעם שהאמור בדו"ח עשוי אף	הערכה, על סך של
כ-41 מיליוני ש"ח.	לחזק את עמדת היועמ"ש בהיבטים	כ-41 מיליוני ש"ח.
	שונים.	

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס'ד וערכאה	נתביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
מס'ד 4/2017	תמורה	לטענת התובעים, התבעות ספיקי שירותים לעניין הסדרת הפרשות הסוציאליות/פנסיוניות הן למעסיקים והן לעובדיהם, אולם גבו את התמורה מהעובדים בלבד בלא ידיעתם או הסכמתם, ובניגוד לחובות החלות עליהן מכוח הדין.	לחייב את הנתבעות לפצות את חברי הקבוצה על הנזקים שנגרמו להם (כל אחת את חברי הקבוצה הרלוונטיים לה), או לחילופין ליתן כל סעד אחר לטובת הקבוצה.	כל מי שנימנה על מצבת לקוחות הנתבעות בזמן לקוחות הנתבעות ספיקי שהנתבעות ספיקי למעסיקי שירותי ניהול הסדר פנסיוני, במשך תקופה שתחילתה שבע שנים קודם למועד הגשת הבקשה למועד ועד למועד בו החדשה ועד למועד לשאת החל המעסיק לשאת מאמצעיו בעלויות תפעול ההסדר הפנסיוני של העובד.	בחדש אוגוסט 2020 ניתן פסק דין של בית הדין לעבודה במסגרתו נדחתה הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחדש אוקטובר 2020 הגישו המבקשים בבקשת האישור ערעור על פסק הדין האמור. בחודש יוני 2021 הוגשה לבית המשפט עמדת רשות שוק ההון ביטוח וחסכון, התומכת ככלל בעמדת הנתבעות.	סכום התביעה בגין הנזק שנגרם לכל חברי הקבוצה, הינו בסך כולל של כ-357 מיליוני ש"ח כנגד כלל הנתבעות, ומתוך סכום זה כ-88 מיליוני ש"ח יוחסו לתמורה.
מס'ד וערכאה	נתביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
	תמורה	לטענת התובעים, התבעות ספיקי שירותים לעניין הסדרת הפרשות הסוציאליות/פנסיוניות הן למעסיקים והן לעובדיהם, אולם גבו את התמורה מהעובדים בלבד בלא ידיעתם או הסכמתם, ובניגוד לחובות החלות עליהן מכוח הדין.	לחייב את הנתבעות לפצות את חברי הקבוצה על הנזקים שנגרמו להם (כל אחת את חברי הקבוצה הרלוונטיים לה), או לחילופין ליתן כל סעד אחר לטובת הקבוצה.	כל מי שנימנה על מצבת לקוחות הנתבעות בזמן לקוחות הנתבעות ספיקי שהנתבעות ספיקי למעסיקי שירותי ניהול הסדר פנסיוני, במשך תקופה שתחילתה שבע שנים קודם למועד הגשת הבקשה למועד ועד למועד לשאת החל המעסיק לשאת מאמצעיו בעלויות תפעול ההסדר הפנסיוני של העובד.	בחדש אוגוסט 2020 ניתן פסק דין של בית הדין לעבודה במסגרתו נדחתה הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחדש אוקטובר 2020 הגישו המבקשים בבקשת האישור ערעור על פסק הדין האמור. בחודש יוני 2021 הוגשה לבית המשפט עמדת רשות שוק ההון ביטוח וחסכון, התומכת ככלל בעמדת הנתבעות.	סכום התביעה בגין הנזק שנגרם לכל חברי הקבוצה, הינו בסך כולל של כ-357 מיליוני ש"ח כנגד כלל הנתבעות, ומתוך סכום זה כ-88 מיליוני ש"ח יוחסו לתמורה.

ביאור 41: התייבוינות תלזיות ותביעות (המשך)
 תובענות ייצוגיות (המשך) א.
 בקשות תלזיות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך) א2.

מס"ד וערכאה	תאריך	מס"ד וערכאה	תביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
7.	12/2017	כלל ביטוח, לטענת התובעים, התביעות שתי חברות מסרבות, כביכול, לבטח בביטוח סיעודי אנשים המצויים על הספקטרום האוטיסטי, או שקבוצות תגאים בלתי אפשריים ובלתי סבירים עבורם ללא כל מתן הסבר או הצדקה להמתנה לתן.	כלל ביטוח, שתי חברות ביטוח נוספות, שירתי בריאות כללית ומכבי שירתי בריאות.	מתן צו אזהרה כי הנתבעות הפרו בהתנהלותן את סימן חי לחוק שוויון זכויות לאנשים עם מגבלות, התשי"ח-1998, מתקנות שוויון זכויות לאנשים עם מגבלות (הודעת מבטח בדבר מתן יחס שונה לאדם או בדבר סירוב לבטח), (תשע"ו-2016) "חוק השוויון" וחקיקים נוספים, מתן צו עשה לנתבעות להפסיק להפלות את חברי הקבוצה ולקבוע נהלי עבודה ברורים באשר לטיפול יחידני ושוויוני ללא משוא פנים בבעלי מגבלות, מתן צו עשה שיורה לנתבעות לבטח באופן שוויוני ומצאא נשירים לקבלת רטרואקטיבי את חברי הקבוצה, אשר ימצאו נשירים לקבלת ביטוח סיעודי לאחר הליך חיתום שוויוני בהתאם לנהלים כאמור לעיל.	אנשים עם מגבלות מסוג אוטיזם אשר בקיאו להיות מבוססים בביטוח סיעודי אצל מי מהנתבעות וקבלי מהנתבעות יחס שונה ומפלה שלא כדין בשל היוותם אנשים עם מגבלות מבלי שהחלטה התבססה על נתונים סטטיסטיים, אקטואריים ורפואיים אמיינים ורלבנטיים לסיכון הביטוחי המסוים ו/או לא ניתן להם כל ימון על כר כמתחייב מחוק השוויון והוראות דין נוספות בנושא וזאת בשבע השנים שקדמו להגשת בקשת האישור.	בחודש ינואר 2020 הודיע היועץ המשפטי לממשלה כי הוא אינו מבקש להתייצב בהליך, וכי אין בהודעה זו בכדי לטעות מהתעדה שהוגשה על ידי בתיק דומה אחר במסגרת הובעה העמדה כי הסתמכותה של חברת הביטוח על נהלי החיתום של מבטחי המשנה תאמת את הוראותיו של חוק השוויון בחודש מרס 2020 דחתה הבקשה לסילוק על הסף של קופות החולים, שהוגשה על ידי קופות החולים, הגישו ערעור על ההחלטה כאמור, בין היתר, בקשר עם ההחלטה בבקשה לסילוק על הסף. ערעור הקופות על דחיית בקשתן לסילוק על הסף, דחתה בחודש נובמבר 2020. הליך מצוי משלב בירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	התובעים אינם מנמטים את הנזק לכלל חברי הקבוצה, ואת הנזק האישי לתובעים הם מעריכים בעשרות אלפי שקלים לכל תובע.	

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תביעות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס'ד וערכאה	תביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
11/2018	כלל ביטוח	לסענת התובעים, כלל ביטוח מפרה את חובתה החוזית על פי הפוליסה ומסרבת לשלם, לכאורה, למבוטחיה בפוליסת ביטוח מקיף לכלי רכב שהינם מעל 3.5 טון, ופיצוי ירידת הערך הנוגמת לכלי הרכב עקב מקרה הביטוח, זאת על אף שהפוליסה מכסה את ה"חזק" הנוגם לרכב ותוך השפעה על השומות שנערכות על ידי שמאי ההסדר.	סעד הצהרתי: חיובה של כלל ביטוח לשפות את כל מבוטחיה אשר היו מבוטחים בפוליסה ואשר לכלי הרכב שלהם נגרם ואשר לכלי רכב של ירידת ערך כתוצאה ממקרה ביטוח, וכן כל סעד אחר הנראה לבית המשפט נכון וצודק בנוסבות העניין.	כל מבוטחי כלל ביטוח אשר רכשו ואו ירכשו מכלל ביטוח פוליסה לביטוח מקיף לכלי רכב שאינו עד 3.5 טון ואשר כתוצאה ממקרה ביטוח מהדרתו בפוליסה נגרם ואו ייגרם לכלי רכב שלהם נזק מסוג ירידת ערך.	ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	התובע מעריך את גובה הנזק שנגרם לתברי הקבוצה בכ-75 מיליוני ש"ח, הנזק האישי של התובע הוערך בסך של 21,605 ש"ח.

מס'ד וערכאה	תביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
3/2019	כלל ביטוח	לסענת התובעים, הנתבעת מפיקה פוליסות תאונות אישיות למבוטחים תוך כדי שאלה רוכשים פוליסת ביטוח נסיעות לחו"ל זאת בלא מתן הסכמתם ותוך הטעייתם.	או להשבת הכספים אשר נגבו ע"י הנתבעת לכל אחד מחברי הקבוצה בגין תשלום פוליסת ביטוח תאונות אישיות במהלך שבע השנים האחרונות שלא כדון, בתשלומי תאונות אישיות, וחויב עם הליך המכירה שלהם וכל שיימצא כי נפל בו פגם, בהתאם לקריטריונים הקבועים בהסכם הפשרה, יהיו זכאים לפיצוי בשיעור הקבוע בהסכם הפשרה. כמו כן, הוסכם על תשלום גמול לתובעים ול"ביכ בסכומים שאינם מהותיים, וההסכם נכפה לאישור בית המשפט אשר אין ודאות כי יתקבל.	כל מבוטח אשר בעת רכישת פוליסת ביטוח נסיעות לחו"ל, אורף באותו מועד, ללא מתן הסכמתו גם לביטוח תאונות אישיות, וחויב שלא כדון, בתשלומי פרמיות חודשיות עד 7 שנים שקדמו למועד הגשת התביעה.	בחודש דצמבר 2020 הגישו הצדדים לבית המשפט בקשה לאישור הסדר פשרה. בהתאם להסדר הפשרה, מבוטחים מסוימים ששלהם טענות ביחס להליך מכירת הביטוח יפנו לכלל ביטוח ותיערך בדיקה בקשר עם הליך המכירה שלהם וכל שיימצא כי נפל בו פגם, בהתאם לקריטריונים הקבועים בהסכם הפשרה, יהיו זכאים לפיצוי בשיעור הקבוע בהסכם הפשרה. כמו כן, הוסכם על תשלום גמול לתובעים ול"ביכ בסכומים שאינם מהותיים, וההסכם נכפה לאישור בית המשפט אשר אין ודאות כי יתקבל.	התובעים אומדים את גובה הנזק שנגרם לתברי הקבוצה בכ-75 מיליוני ש"ח. סכום הנזק האישי הנתבע הינו - 1,044 ש"ח.

ביאור 41: התחייבויות תלזיות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלזיות ליישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד וערכאה	תאריך	מבנים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פירוט נוספים	סכום התביעה
6/2019	בית הדין האזורי לעבודה בר"א	כלל ביטוח	לטענת התובעת, הנתבעת מפחיתה באופן שיטתי את תגמולי ביטוח אובדן כושר עבודה שיהא משלמת לעבודתה מכוח פוליסות ביטוח אובדן כושר עבודה מסוג משתתפות ברווחים, על ידי ניכוי דמי ניהול וריבית תעריפית שלא כדון. זכאים המבוטחים.	השבה בעין של הכספים שנשללו שלא כדון, לטענת התובעת, מחברי הקבוצה, וזינוי הסכום בפוליסות ביחס לכספי השחרור מפרמיה. כן עותרת התובעת להצהיר על בטלות הוראות בפוליסות ביחס לזינוי ריבית ודמי ניהול מהתשואה לה זכאים המבוטחים.	כל המבוטחים, או מי שהיו מבוטחים, בפוליסות אובדן כושר עבודה משתתפות ברווחים הכוללות מנגנון להצמדת תשלומי הפיצוי החודשי ו/או השחרור מפרמיה לתשואת תיק ההשקעות החל מהתש"ס ה-26, אשר כלל ביטוח שילמה להם פיצוי חודשי ו/או שחרור לתקופה העולה על 24 חודשים וגיכרת מהתשואה, החל מהתש"ס ה-26, ריבית ו/או דמי ניהול.	ההליך מצוי בשלב ברור הבקשה ליישור התובענה כייצוגית.	הנתק הנוטע הכולל לכלל חברי הקבוצה מוערך על ידי התובעת בסך של 2,402,836,000 ש"ח.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תביעות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תביעות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס'ד וערכאה	תביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
מס'ד 10/2019 - מחוזי - מרכז	כלל ביטוח	לטענת התובע, כלל ביטוח גובה בפוליסות ביטוח חיים דמי ביטוח הנלווים תוספת "תת שנתיות" בגין תשלום הפרמיה המבוצע בתשלומים חודשיים מכלי שהדבר סוכם וגולה באופן ברור ומפורש בפוליסה. בכך, לטענת התובע, מפרה כלל ביטוח את הוראות הפוליסה, הוראות חקיקה נוספות, ומטעה באופן שיטתי את המבטחים. בנוסף, טוען התובע כי דרישת התשלום של תוספת התת שנתיות הינה תנאי מקפח בחוזה אחיד.	מתן סעד הצהרתי המורה לכלל ביטוח לבטל את החיוב בגין תוספת "תת שנתיות" וכן לפצות את חברי הקבוצה, בשיעור הנקזים שנגרמו להם, וכלל זאת להשיב לחברי הקבוצה את דמי הביטוח בגין "תת שנתיות" ששולמה על ידם עובר למועד הגשת התביעה. בנוסף עותר התובע להורות לכלל ביטוח לתקן את הדוחות השנתיים למבטחים ולשלוח להם דוחות הנלווים פירוט בדבר תוספת "התת שנתיות" שוגגית מהם ועתידי להיגבות עד מועד סיום הפוליסה ולאפשר להם לבחור בין תשלום מראש של דמי הביטוח בכל שנה ללא תוספת "תת שנתיות" לכלל ביטוח או תשלום חודשיים בתוספת היתת שנתיות.	כל מי שהיה או הינו מבטוח של כלל ביטוח בפוליסות הרלוונטיות ואשר כלל ביטוח גבתה ממנו במהלך 7 השנים שקדמו למועד הגשת התביעה ועד ליום אישור התביעה ליום אישור דמי ניהול החורגים מן המותר על פי תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזי ביטוח), תשמ"ב-1981 כנוסחן דאז ולא על פי הוראות הפוליסה.	בחודש אוקטובר 2020 הגישו הצדדים 1.8 מיליארדי ש"ח לבית המשפט הסדר פשרה ובקשה לאישורו (להלן: "הסדר הפשרה"). שיעקרו כי כלל ביטוח תשלח לחברי קבוצה מסויימים שהוגדרו בהסכם הפשרה מכתב המיידע אותם על גביית תוספת "תת שנתיות" ועל אפשרותם לשנות את מתכונת תשלום הפרמיה העתידית למתכונת תשלום שנתית. כן הוסכם, כי במסגרת הסדר הפשרה תשלם כלל ביטוח לתובעים ולבאי כוחם גמול ושכר טרחה.	120 מיליוני ש"ח
11/2019 - בית הדין האזורי לעבודה בר"א	כלל ביטוח	לטענת התובע, כלל ביטוח גבתה דמי ניהול בפוליסות ביטוח חיים משולבות בחיסכון מסוג "משתתף ברווחים" שהופקו לפני 12 בינואר 2004 (להלן: "הפוליסות הרלוונטיות") בשעורים החורגים מן המותר ללא בסיס חוקי, ולא חוזי.	סעד של השבת סכום דמי הניהול שנגבו מחברי הקבוצה שלא כדין וכן זו עשה המורה לכלל ביטוח לשנות את דרך פעולתה לעניין גביית דמי הניהול בפוליסות הרלוונטיות מכאן ואילך.	ההליך מצוי בשלב ברור הבקשה לאישור התביעה כייצוגית.		12

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א תביעות ייצוגיות (המשך)

2א בקשות תלויות לאישור תביעות מהותיות כייצוגיות (המשך)

תאריך

מס'ד

13.

2/2020
מחזי-
מרכז

נתיבים
כלל ביטוח
ותברת
ביטוח
נוספת

טענות ועילות מרכזיות
לסענת התובעים. עקב
"חוסר ידיעה" בשל אי
המצאת פוליסה לביטוח
תאונות אישיות לתלמידים
("הפוליסה") למבטחים ובני
משפחותיהם ואי פרסומה
של הפוליסה, נמנעים
המבטחים מלממש את
זכותם לפיצוי מכוח הפוליסה
ונגמרים להם נזקים.

סעדים עיקריים
מתן איום נגד הנתבעות
והמפקחת על הביטוח לגילוי
מסמכים ונתונים: להורות על
הארכת תקופת ההתיישנות:
להורות על מינוי ועדה
בהשתתפות גורמים בלתי
תלויים שתסמך לדון ולהכריע
בכל התביעות האישיות על פי
הפוליסה ולמשך שלוש שנים
בגין כל המקרים שקדמו ל-25
באוקטובר 2016 ("הועדה") וכן
תוספת לדון בשאלת מסירת
הפוליסה: להורות על פרוצדורה
להעברת נטל הראיה: ליתן צו
עשה המורה לתביעות לפצות
את התובעים בהתאם להחלטת
הועדה: לפסוק פיצוי מיוחד
לתובעים ושליטי לבי"כ המייצגים.

שטחים / פרטים נוספים	הקבוצה המיוצגת	התובעים מעריכים	התובעים מעריכים
ההליך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובעה לייצוגית. יציין כי בקשות ותביעות דומות לבקשה ותביעה זו שהוגשו נגד כלל ביטוח נמחקו מטעמים דיוניים על ידי בית המשפט בחודש ינואר 2020.	הבקשה מסוגלת את התובעים לנספר תתי קבוצות. שעיקריהן כדלקמן: כל תלמיד בבית ספר או בגן במדינת ישראל אשר בוטח בפוליסת ביטוח תאונות אישיות על ידי הנתבעות וילא קיבל לביטוח פוליסת ביטוח תאונות אישיות החל משנת הלימודים שהתחילה בספטמבר 2006 ו/או כל תלמיד שעלת תביעתו נגד חברת הביטוח התיישנה: בנוסף, בבקשה מסוגלת תתי קבוצות נוספות בגין תלמידים, שגולדד אחרי 25 לאוקטובר 1995, ואשר בין גיל 3 לגיל 19 (תקופת לימודיהם בישראל החל מגן חובה ועד סיום לימודיהם בכתה "ב או "ג) עברו מקרה תאונה, וכתוצאה ממנה סבלו היזק גופני, ואשר לא קיבלו תגמולי ביטוח על פי הפוליסה. בחלוקה לתתי קבוצות, לפי סוגי הנזק, אשר פורטו במסגרת הבקשה:	את הנזק הנתען נגד כלל ביטוח בסכום של כ-1.4 מיליארדי ש"ח, בתוספת סכום נזק של כ-1.5 מיליארדי ש"ח המיוחס לשתי הנתבעות בגין פגיעה באוטונומיה.	התובעים מעריכים את הנזק הנתען נגד כלל ביטוח בסכום של כ-1.4 מיליארדי ש"ח, בתוספת סכום נזק של כ-1.5 מיליארדי ש"ח המיוחס לשתי הנתבעות בגין פגיעה באוטונומיה.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)
תאריך

סכום התביעה	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סעדים עיקריים	טענות ועילות מרכזיות	נתבעים	וערכאה	מס'ד (המשך)
	בנוסף, תת קבוצת לילד'י 1974 עד 1995 - שחבריה הם אנשים ו/או הורים ו/או יורשיהם שנולדו ו/או למדו בישראל בין השנים 1974 ל-1995 ואשר נפצעו או נהרגו לאחר שנת 1992 ושלא תבעו כי לא ידעו על הפוליסה והיקפה; ותת קבוצת כל המבוטחים - כל התלמידים והורים מאז ספטמבר 1992 ועד 18 בספטמבר 2016 בתלוקה לתתי קבוצות לפי עילות הנזק לפי שפורטו בתביעה.						13. (המשך)

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

א2. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס'ד וערכאה	תבועים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה	
מס'ד 14	כלל ביטוח	לסענת התובע, כלל ביטוח מפרה באופן שיטתי את הוראות הדיו בכך שהיא גובה דמי ביטוח שלא כדין בגין ביטוח "ריסק זמני" (תשלום עבור כיסוי ביטוחי במצבים שבהם נפסקות ההפקדות השוטפות לפוליסת חיסון ששלובים בה רכיבי ביטוח) באמצעות ניכוי מסכום החיסון האבור, בסכומים מופרזים, תוך הקטנת סכום החיסון האבור, מבלי ליידע את המבטחים מראש אודות עריכת ביטוח ה"ריסק הזמני" תנאיו ותעריפיו ותוך הפרת החובה לשלוח למבטחים דפי פרטי ביטוח מעודכנים במועד או בכלל.	(1) השבת כל הנספים שנגבו מהצברה ואו בדרך אחרת בגין כל התקופה שלאחר הפסקת עבודה (למעט במקרים בהם המבטוח ביקש בכתב לרכוש את הכיסויים הביטוחיים). לחילופין, השבת כל הנספים שנגבו בגין התקופה שלאחר 3 או 5 חודשים מתום סיום העסקתם, בהתאם להסדר התחיקתי הרלבנטי (להלן: " תקופת הריסק הזמני האוטומטי "), ובמקרים של ייקור דמי הביטוח, השבת דמי הביטוח העודפים גם בגין תקופת ה"ריסק הזמני" האוטומטית; (2) איסור על עריכת ביטוח "ריסק זמני" לתקופה העולה על תקופת הריסק הזמני האוטומטית; למעט מבטחים שביקשו זאת בכתב; (3) חיוב כלל ביטוח בהשבת דמי הביטוח העודפים ממבטחים שנגבו מהם דמי ביטוח בכפל (בגין חודש החזרה לעבודה); (4) הוראות שונות שעניינן התנהלות עתידית (לרבות איסור ייקור פרמיות מתן הודעות מראש בדבר רכישת ריסק זמני ועוד).	הקבוצה המיוצגת לעניין הסעדים שאנם כספיים הנה כל המבטחים בקופות המבטוחים בביטוח במסגרתן מופקדים כספי מעסיקים ואו עובדים עבור ביטוח אובדן כושר עבודה ואו ביטוח למקרה מוות או כל סיכון ביטוחי אחר. הקבוצה המיוצגת לעניין הסעדים הנכספים הינה: (א) כל המבטחים שניגבו בגינם, מכסיפ הצברה או מכל מקור אחר, סכומים בגין ביטוח אובדן כושר עבודה או ביטוח למקרה מוות או כל מקרה ביטוח אחר, מבלי שקיבלו מראש הודעה; (ב) לחילופין, מבטחים שניגבו מהם דמי ביטוח לתקופת דמי ביטוח לתקופת העולות על תקופת הריסק הזמני האוטומטי, למעט אם הסכימו מראש; (ג) מבטחים שנגבו מהם דמי ביטוח הגבוהים מדמי הביטוח שניגבו מהם בעת שהיו מבטחים פעילים ואו שניגבו מהם בגין ביטוחים חדשים שלא היו להם עובר לסיים עבודתם; (ד) מבטחים שניגבו מהם דמי ביטוח בכפל.	ההליך מצוי בשלב ברור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	סכום התביעה הייצוגית מוערך בהערכה שמרנית, לטענת התובע, בלא פחות מ-7 מיליוני ש"ח לשנה. לטענת התובע אין להחיל התיישנות כלשהי על התביעה. לחילופין, התביעה לטעדים נכספיים חלה החל מ-7 שנים לפני המשת התובענה, שהוגשה בשנת 2020, ועד אישור התובענה כייצוגית.	

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תביעות מהותיות כייצוגיות (המשך)

תאריך	מס'ד וערכאה	נתביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
15.	4/2020	כלל ביטוח	לטענת התובעים, יש לחייב את המשיבות לפצות את חברי הקבוצה ולהיטיב את מלוא תקניהם, מתן צו עשה המורה על התאמת הגבייה לסיכון לו חשופות המשיבות בפועל בתקופה הקובעת ואו מתן פסק דין הצהרתי הקובע כי הפחתה מהותית בשימוש ברכב בסיבות דוגמת מאורעות ברכב במועד הסרה מהפחתה מהותית ברמת הסיכון.	פיצוי חברי הקבוצה, הטבת מלוא תקניהם, מתן צו עשה המורה על התאמת הגבייה לסיכון לו חשופות המשיבות בפועל בתקופה הקובעת ואו מתן פסק דין הצהרתי הקובע כי הפחתה מהותית בשימוש ברכב בסיבות דוגמת מאורעות ברכב במועד הסרה מלאה ומוחלטת של הגבלות התנועה שהוטלו על תושבי ישראל עקב וירוס הקורונה.	כל מי שהיה מבוטח אצל אחת או יותר מהמשיבות בביטוח חובה ואו ביטוח מקיף ואו ביטוח צד ג', במהלך התקופה או בחלקה, שתחילתה ביום 8 במרס 2020 וסומה במועד הסרה מלאה ומוחלטת של הגבלות התנועה שהוטלו על תושבי ישראל עקב וירוס הקורונה.	החל"ך מצוי בשלב בירור הבקשה לאישור התובענה ייצוגית. בחודש פברואר 2021, הורה בית המשפט לאחד את הבקשה לאישור תובענה ייצוגית זו, ביחס לביטוחי רכב חובה ורכוש, עם בקשה לאישור תביעות נפרדת, העוסקת בעילות דמויות, שבה כלל ביטוח אינה משיבה ("הבקשה הנפרדת") וזו הוגשה באפריל 2021.	התובעים מעריכים את הנזק הנטען נגמד כלל ביטוח בגין התקופה מיום 8 במרס 2020 ועד ליום 30 לאפריל 2020 בסכום של 103 מיליוני ש"ח, ולכל המשביבות יחידיו (למעט אחת) בסכום של כ-1.2 מיליארדי ש"ח. לחילופין, לגבי 8 מהתבררות התביעות (שכלל ביטוח אינה ביניהן) נטען כי הנזק הינו כ-720,000 ש"ח. המבקשים מציינים כי הנזק ממשיך להצטבר כל עוד לא תופסק הגבייה.

ביאור 41: התייבוינות תלזיות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלזיות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	כסום התביעה
16.	4/2020	כלל ביטוח	לטענת התובעים, יש לחייב את המשבות להשיב למבוטחיהן חלק מדמי הביטוח ששולמו להן בגין הפחתה משמעותית בסיון עקב מגפת הקורונה (Covid-19). בפוליסות רכב חובה, פוליסת רכב וכוש מקיף או צד שלישי ופוליסת ביטוח תכולת דירה מפני גניבה.	חייב כל אחת מהמשבות בהשבת דמי הביטוח שנגבו על יד בית כתוצאה מהפחתה בסיון הטמון בפוליסות הביטוח מושא בקשת האישור והתובענה הייצוגית, וכן השבת כל סכום נוסף שייגבה על יד לאחר הגשת בקשת האישור ועד לאישור על ידי בית המשפט ו/או עד לביטול מגבלות התנועה והפעילות. לפי המוקדם, באופן בו תשוב רמת הסיון לרמתה עובר לשינוי הנסיבות אשר הוביל להפחתת הסיון כאמור.	כל מי שהתקשר עם כלל ביטוח, חוזה ביטוח חובה לרכב ו/או חוזה ביטוח מקיף לרכב ו/או חוזה ביטוח צד שלישי לרכב ו/או חוזה ביטוח תכולת דירה, שבמעד הקובע להגשת בקשת האישור והתובענה הייצוגית, קרי ביום 19 במרס 2020, החזיק באחת או יותר מפוליסת הביטוח האמורות ואשר לנוכח הפחתת הסיון הקשור בכל אחת מהפוליסות האמורות, לא קיבל מכלל ביטוח חוזר בפועל ו/או לא קיבל הודעה על החזר עתיד ו/או זינוי בגין דמי ביטוח ששולמו על יד בית לונסר ההפחה בסיון מפורטת בבקשת האישור.	ההליך מצוי בשלב ברור הבקשה לאישור התובענה ייצוגית בחודש פברואר 2021, החליט בית המשפט כי ביחס לכלל ביטוח וליתר הנתבעות (למעט אחת), תסולק התביעה והבקשה שלצידה בעניין ביטוחי הרכב וזו תידון במסגרת הבקשה המתוארת בסעיף (15) לעיל, ותיוותר לעניין ביטוח הדירה בלבד. התובעים הגישו ערעור לבית המשפט העליון על החלטה זו. הערעור טרם הוכרע.	התובעים מעריכים את הנזק הנטען נגד כלל ביטוח בגין תקופה של חודש, החל מיום 19 במרס 2020 בסכום של כ-76 מיליוני ש"ח, ולכל המשבות יחדיו בסכום של כ-886 מיליוני ש"ח.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

תאריך	מס'ד' וערכאה	נתביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה	
4/2020	בית המשפט המחוזי מרכז	כלל ביטוח	לטענת התובעים, התבעות מספקות, כביכול, ללקוחותיהם שמשות חליפיות שאינן מקוריות ואינן נושאות תו תקן, וזאת בניגוד להתחייבויותיהם כלפי ללקוחותיהם בהסכמים עימם.	פיצוי כספי לכל הלקוחות אשר בכל הרכב שלהם הותקנה שמשה חליפית. שאפשר להם להחליף את השמשה שהותקנה בכל הרכב שלהם בשמשה מקורית. פיצוי כספי בסך 500 ש"ח לכל ללקוח שרכז בגין הטרחה הכרוכה בביצוע החלפה; השבה לכל קבוצת הלקוחות שאחזו ואוחזים בפוליסה הכוללת כיסוי לשבר שמשות - של שווי החיסכון שחסכו המשיבות במסגרת ההתקשרות שלהם עם מתדנין שמשות. שהורשו להתקין שמשות חליפיות שאינן נושאות תו תקן ואינן מקוריות.	כל לקוח של הנתבעות, שאחז או אוחז בכתב כיסוי, בו קיימת התחייבות של כל אחת מהן לספק חליפית נוספת ללקוח של אחת בכתב כיסוי, או קיימת התחייבות של כל אחת מהן לספק חליפית נוספת תו תקן, או שמשה מקורית, אשר השמשה שסופקה לו אינה נושאת תו תקן וגם אינה מקורית.	החל"ך מצוי בבירור הבקשה לאישור את המזק הכולל הנתבע עבור כלל חברי הקבוצות אותן הם מבקשים לייצג, אך הם מעריכים כי הוא עולה במידה ניכרת על סך של 25 מיליוני ש"ח.	התובעים לא מנמטים את המזק הכולל הנתבע עבור כלל חברי הקבוצות אותן הם מבקשים לייצג, אך הם מעריכים כי הוא עולה במידה ניכרת על סך של 25 מיליוני ש"ח.	התובעים לא מנמטים את המזק הכולל הנתבע עבור כלל חברי הקבוצות אותן הם מבקשים לייצג, אך הם מעריכים כי הוא עולה במידה ניכרת על סך של 25 מיליוני ש"ח.

ביאור 41: התייכוינות תלזיות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלזיות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
18.	7/2020	כלל ביטוח 41 חברות ביטוח המשפט המתחזי נוספות	למענת התובעים, התביעות אינן מפרחיות, לכאורה, את פרמיות הביטוח למבוטחים שנקבעו להם החרגות בגין מצב רפואי קיים, על אף שהחחרגות מפיחיות, על פי הנטען, את הסיכון הביטוחי ביחס לסיכון בפוליסות ביטוח של מבוטחים שלא נקבעו להם החרגות דומות.	פיצוי/השבה של כל הסכומים שנגבו ביתר מהמבוטחים הנכללים בקבוצה, לפי הטענה, בתוספת הפרשי האגדה וריבית כדין וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן.	כל מי שבטוח במהלך התקופה שתחילתה 7 שנים קודם ליום הגשת התביעה זו וסיומה ביום אישורה של התביעה כייצוגית, על ידי אחת או יותר מהנתבעות, בפוליסת ביטוח מסוג נכות, סיעוד, חיים, אובדן כושר עבודה, תאונות אישיות, בריאות (לרבות מחלות קשות, ניתוחים בארץ או בחו"ל, השתלות בארץ או בחו"ל, תרופות, טיפולים אמבולטוריים או כל כיוון רפואי אחר) שקיימת בה חחרגה בפוליסה. לעניין זה "החרגה" - תניה בפוליסה הקובעת שאיחשופיענה/מחלה או כל סיכון שהתממש אשר נבעו ו/או היו קשורים למצב רפואי קיים של המבוטח ביום רכישת הפוליסה אינם מנוסים על פי הפוליסה.	ההליך מצוי במצוי בביהור הבקשה לאישור התביעה כייצוגית.	התובעים מעריכים כי סך הנזק הנולל של חברי הקבוצה ביחס לכלל התביעות הינו בסך של 1.9 מיליארדי ש"ח, כאשר הם מציינים כי חלקה של כל אחת מהנתבעות הוא בהתאם לפלח השוק של תחום הביטוחי הבריאות והחיים לפי פרסומי הממונה על שוק ההון.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תביעות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תביעות מהותיות ייצוגיות (המשך)

מס'ד וערכאה	תביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
7/2020	כלל ביטוח	לטענת התובע כלל ביטוח מיישמת שלא כדין חריג בפוליסה הקובע כי מקום בו למבוטח היה מום רפואי שאובחן ותועד ב-12 חודשים הראשונים לחייו יישלל ממנו תגמולי הביטוח הסיעודי (להלן: "סעיף ההחרגה"). לטענת התובעים, כלל ביטוח דוחה תביעות לתגמולי ביטוח סיעודי גם במקרים בהם המום לא אובחן ולא תועד וכן טוענים כי לא היה מקום לכלול מלכתחילה את סעיף ההחרגה בפוליסה.	סעד הצהרתי הקובע כי סעיף ההחרגה בטל ולחלופין סעד הצהרתי הקובע כי פרשנות כלל ביטוח להוראת סעיף ההחרגה, לפיה ניתן מכוח הסעיף להחריג את זכאותם לקיצבה גם של קטינים שלא אובחנו באבחנה רפואית מתעודת בטרם מלא להם 12 חודשים. בטלה בנוסף, סעד הדרוש פיצוי כספי בגין מלאו הנזקים הממוינים והלא ממוינים בתוספת ריבית והאמדה כדין.	כל המבוטחים בביטוחים הסיעודיים של כלל ביטוח אשר מתקיימים בהם התנאים לקבלת גמלת ביטוח סיעודי, ואשר נדחו על יסוד סעיף החרגה בשל מום מולד או מחלה מלידה או מחלה שאובחנה בשנת החיים הראשונה; ובתוכה: קבוצה א' - מי שאירע להם אירוע ביטוח ותביעתם נדחתה על יסוד הנימוק שהתקיימו בשנת חייהם הראשונה תסמינים שיכולים היו להביא לאבחון מתועד ב-12 חודשים הראשונים לחייהם וכן כל מי שהיו זכאים לקבלת הקיצבה אך נוכח המדיניות האמורה של כלל ביטוח לא פנו בדרישה לקבלה; קבוצה ב' - מי שאירע להם אירוע ביטוח ותביעתם נדחתה בשל קיומה של אבחנה רפואית מתועדת ב-12 חודשים הראשונים לחייהם וכן כל מי שהיו זכאים לקבלת הקיצבה אך נוכח קיומה של אבחנה כאמור לא פנו בדרישה לקבלתה.	הרלו"ר מצוי בבירור הבקשה לאישור התובעים אינם נתקבים בסכום הנזק הכולל של חברי הקבוצה אך מעריכים אותו בסכום העולה על 2.5 מיליוני ש"ח.	סכום התביעה

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס"ד וערכאה	תאריך	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
9/2020	בית המשפט המחוזי חיפה	כלל ביטוח	לסענת התובעת. כלל ביטוח אינה פועלת בהתאם להתחייבויותיה ונוהגת להשיב למבטוחיה סכום הנמוך משמעותית מהסכום אשר התחייבה לו במסגרת יישום של "סעיף בונוס היעדר תביעות", בפוליסות בריאות שנמכרו על ידי כלל ביטוח בעבר. אשר מקנה למבטוח זכות להחזר של חלק מדמי הביטוח ששילם במקרה של היעדר תביעות במשך תקופה שנקבעה בפוליסה.	הסעד לו התובעת עותרת. בין היתר, לחייב את כלל ביטוח לפצות את כל אחד מחברי הקבוצה הזכאים לבונוס היעדר תביעות בגין החלק היחסי של דמי הביטוח, שלא הוחזר להם בצ'רוף ריבית והצמדה.	כל מבטוחי כלל ביטוח בריאות פרטי וקבוצתי, בכלל פוליסות הבריאות ובכללן ביטוח אחריות מורחבת וביטוח אחריות הפוליסות לאורך שמות הפוליסות לאורך השנים, הכוללות סעיף 'בונוס היעדר תביעות', אשר לא תבעו ואו נמנעו מלתבוע פיצוי במשך 3 שנים או כל תקופה אחרת על-פי הפוליסה, והיו זכאים להשבה של 10% מדמי הביטוח ששולמו או אחוז השבה אחר על פי תנאי הפוליסה וקובלו סכום הנמוך מהסכום המגיע להם על פי תנאי הפוליסה, במהלך תקופת התובעה.	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור מולה מערך על ידי התובעת בסכום כולל של 33,575,080 ש"ח בשבע השנים שקדמו להגשת התובעה.	הנתק לחברי הקבוצה מולה מערך על ידי התובעת בסכום כולל של 33,575,080 ש"ח בשבע השנים שקדמו להגשת התובעה.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תביעות מהותיות כייצוגיות (המשך)

תאריך

מס'ד וערכאה ונתביעים טענות ועילות מרכזיות סעדים עיקריים הקבוצה המיוצגת סטטוס / פרטים נוספים סכום התביעה

21	9/2020	כלל ביטוח וחברת	עניינה של התובענה בטענה כי הונתבעות פעלו בניגוד להוראותיהן של פוליסות מחלות קשות, ובאופן ספציפי לא נהגו בהתאם לתנאי הפוליסה הקובעת כי לאחר שאירע מקרה ביטוח ראשון ובמידה והמבוטח ימשיך להיות מבוטח בפוליסת הביטוח, סכום הביטוח וסכום הפרמיה החודשית יופחתו בשיעור של 50%.	הסעד לו עותרים התובעים הינו פיצוי חברי הקבוצה בגין נזקי העבר וכן סעד הצהרתי וצו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן.	כל הלקוחות/מבוטחים של המשיבות שהיו מבוטחים בביטוח מחלות קשות ו/או ביטוח מחלות קשות ואירועים רפואיים תמורים ו/או ביטוח דומה שהוגדר בשם אחר, שאירע להם אירוע ביטוחי ראשון כאשר לאחריו נגבתה מהם פרמיה גבוהה יותר מהמוסכם בניגוד לתנאי פוליסת הביטוח וזאת במהלך 7 השנים שקדמו למועד הגשת הבקשה.	ההליך מצוי בריור הבקשה לאישור התובענה כייצוגית.	התובעים מעריכים כי סך הנזק הכולל של חברי הקבוצה ביחס לכלל ביטוח הינו בסך של 16,800,000 ש"ח.
22	4/2021	כלל ביטוח	עניינה של התובענה בטענה כי הונתבעות מפרות את הוראות הדיון בכך שהן מעבירות מידע פרטי אישי וסודי של לקוחותיהן, ללא הסכמת הלקוחות, לצדדים שלישיים (ובפרט לחברת מגל ולשרות הפרסומות שלה) תוך פגיעה בזכות הלקוחות לפרטיות ובחובות המוטלות עליהן על פי דין, לתובעים.	הסעדים העיקריים להם עותרים התובעים הינם, להורות לנתבעות: לחדל מהעברת מידע על לקוחותיהן לצדדים שלישיים, לפעול בהתאם לדיון לשמירה והגנה על פרטיות הלקוחות; לגלות את כל המסמכים המצויים בידן ואשר יסייעו לחקר האמת ולפצות בגין נזק ממני ו/או אישי ו/או סודי אודותיהם עבר לצד שלישי.	התובעים מעריכים את הנזק המצטפי של כל חברי הקבוצה בסכומים המגיעים כדי מיליוני ש"ח.		

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תביעות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תביעות מהותיות ייצוגיות (המשך)

מס'ד וערכאה	תביעה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	כסום התביעה
7/2021	כלל ביטוח	עניינה של התביעה	במסגרת העיקריים הנתבעים	מבטחי התביעות.	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור	התובעים מעריכים את הנזק המצוי של כל חברי הקבוצה בסכום העולה על 2.5 מיליון ש"ח.	23
6-1	חברות נוספות	בטענה שבעת קבלת גמלא מפוליסה משתתפת ברווחי השקעות שהונפקה בין השנים 1991 ל-2004 מנכות הנתבעות מהתשואה החודשית, שצברת בגין יתרת ערך הפידיון, ריבית שנתית בשיעור של 2.5% (או בכל שיעור אחר), וזאת ללא עיגון חוזי בתנאי הפוליסה ובניגוד לדיון.	הצהרתי לפיו ניכוי הריבית מהתשואה החודשית מהווה הפרת הפוליסה ולחילופין סעד הצהרתי לפיו מדובר בתנאי מקפח בחוזה אחיד ובקשה להורות על בטלותו, להורות על השבת הסכומים שנוכו מהגמלא להם ניכרתי ששיעורה לא צויין בפוליסה על סמך ההוראה בפוליסה בתוספת הפרשי האמדה וריבית. לפיה סכום הגמלא החודשית ישתנה למועד הגשת התביעה ועד להכרעה הסופית בה וכן להורות לנתבעות לחדול מניכוי הריבית של התשקעות בניכוי הריבית על פיה חושב סכום הגמלא החודשית וההוראות המתאימות לעניין זה בתוכנית הביטוח" ו/או כל הוראה דומה אחרת.	מטעמים הנתבעים	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור	התובעים מעריכים את הנזק הפולל הנטען לכלל חברי הקבוצה נגד שתי הנתבעות ביחד בסך כולל של כ-2.97 מיליארד ש"ח.	24
10/2021	כלל ביטוח וחברה נוספת	עניינה של התביעה בטענה כי הנתבעות דוחות, שלא כדיון, תביעות ביטוח של ילדים עם צרכים מיוחדים, במסגרת פוליסת ביטוח סיעודי, על אף שהם עונים, לטענת התביעה, על המדרת מקרה הביטוח מכוח "תשישות נפש" על פי תנאי הפוליסה, וזאת מבלי שבוצעה בדיקה האם מצבם תואם להמדרה זו.	הסעדים העיקריים הנתבעים	כל מבטחי הנתבעות	ההליך מצוי בבירור הבקשה לאישור	התובעים מעריכים את הנזק הפולל הנטען לכלל חברי הקבוצה נגד שתי הנתבעות ביחד בסך כולל של כ-2.97 מיליארד ש"ח.	24

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

2א. בקשות תלויות לאישור תביעות מהותיות כייצוגיות (המשך)

מס'ד וערכאה	תביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
25	כלל	עניינה של התובענה בטענה	הסעד לו עותר התובע הינו	הקבוצה אותה מבקש	החל"ך מצוי בבירור הבקשה לאישור	התובע מעריך את
בית הדין	החזקות	לחק נטען, שנגרם לעמיתים	פיצוי בגין נזק כספי, המשקף	המבקש לייצג הינה כל	התובענה כייצוגית.	הנזק המצרפי של כל
האזורי	כלל בטוח	בקופות הגמל, בקרנות	למעשה את החזקה לחברי	מי שהיה עמית בקופות	חברי הקבוצה בסכום	של כ-134 מיליון
לעבודה	כלל פנסיה	הפנסיה, בביטוחי החיים	הקבוצה.	הגמל, קרנות הפנסיה,	של כ-134 מיליון	ש"ח.
תל אביב-יפו	וגמל	ובפוליסות חיסכון שמנוהלות		ביטוחי החיים ופוליסות		
	וגמל	על ידי חברות הקבוצה,		החיסכון שמנוהלות על		
	"עמדות" -	נוכח החלטת המשיבים		ידי חברת הקבוצה,		
	קרו פנסיה	למכור את מניות חברת		שהחזיקו במניות אלרוב		
	לשכירים	אלרוב נדל"ן ומלונאות		ביום 18 למרס 2021.		
	ועצמים	בע"מ ("אלרוב") שהחזיקו				
	בע"מ	על ידי חברות הקבוצה,				
	(חברה	במסגרת השקעות כספי				
	בת של	המבטחים והעמיתים.				
	כלל בטוח	לחברת ישראל-קנדה (ט.ר.)				
	(מוחזקת	בע"מ ("ישראל קנדה"), וזאת				
	ב-50%))	בשל סכסוך של חלק מן				
	(להלן:	המשיבים עם בעל השליטה				
	"עמדות")	באלרוב ועל אף שבמועד				
	נושאי	חתימת ההסכם הייתה בידי				
	משרה	חברות הקבוצה הצעה ממר				
	בחברה	אלפרד אקירוב לרישית				
	וחברי	מניות אלרוב במחיר העולה				
	ועדות	לפחות ב-33% על המחיר				
	השקעה	ששילמה ישראל קנדה עבור				
		מניות אלרוב.				

ביאור 41: התייבוינות תלזיות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3א. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות ובקשות לאישור תובענות מהותיות לייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו¹⁶

מס'ד וערכא	תאריך	מס'ד וערכא	תובעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה	
7/2014	מחז"ז - מרכז	כלל ביטוח	למענת התובע, כלל ביטוח	להצטרף ולקבוע כי על כלל ביטוח לחשב את דמי הביטוח בגין הפוליסות כמפורט בבקשה; לחייב את כלל ביטוח בגילוי חזום של פרטי מידע שונים כמפורט בבקשה; לאסור על כלל ביטוח לגבות מן המבוטח חצאות מינהל או כל תשלום אחר בגין הנפקת תעודת ביטוח חובה חדשה, מקום בו ההנפקה החדשה נדרשת שלא באשמת המבוטח; לחייב את כלל ביטוח לפצות את חברי הקבוצות בגין הנזקים שנגרמו להם, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית כדי ממועד גביית היתר ועד למועד הפיצוי, ואם ההשבה בפועל, לחייב את כלל ביטוח להשיב לחברי הקבוצה את מלוא התערוחה של כלל ביטוח על חשבון חברי הקבוצות. להורות על מתן כל סעד אחר לטובת כלל ביטוח לפוליסות רכב למבוטחים בפוליסות רכב מכל סוג שהוא, באופן חזום, פרטי מידע שונים.	באשר במהלך תקופת הדוח, כלל ביטוח וואו ורכש וואו חדש וואו הפוליסה אצל התובעת במהלך שבוע השנים שקדמו להגשת התובענה ועד למועד מתן פסק דין סופי ואשר במהלך תקופת הביטוח הגיע וואו יגיע הנהג הצעיר ביותר הצפוי להשתמש ברכב למדורגת גיל וואו לוותר מהגה שהחל מהם הוא זכאי להפחית דמי הביטוח, כאשר בפועל לא קיבל את מלוא ההפחתה לה היה זכאי וכן מי שמננה על הקבוצה האמורה לעיל וביטוח המקיף וואו צד ג' של היוז מסוג של "כל נהג".	באשר פברואר 2022 ניתן פסק דין, בהסמרת ניהול התביעה עצמה, אשר דחה את התובענה במלואה.	באשר פברואר 2022 ניתן פסק דין, בהסמרת ניהול התביעה עצמה, אשר דחה את התובענה במלואה.	באשר פברואר 2022 ניתן פסק דין, בהסמרת ניהול התביעה עצמה, אשר דחה את התובענה במלואה.	באשר פברואר 2022 ניתן פסק דין, בהסמרת ניהול התביעה עצמה, אשר דחה את התובענה במלואה.

¹⁶ האמור כולל תיאור תביעות שהסתיימו בשנת הדוח ולא דווחו בדוחות הכספים לשנת 2020 וכן מתייחס לתביעות שבתם התקבלה החלטה לסלק את התביעה, או שהתקבל פסק דין, לרבות פסק דין המאשר הסדר פשרה. האמור אינו מתייחס למענק אחר ביצוע יישום הסדרים (לרבות שיונים אשר יכלו ויחולו במסגרת יישום הסדרים) ואם הליכי בדיקותם שקבעו במסגרת ההחלטות היתר ואשר יכלו אולם ישמשו על פניו וכן לא ניתן בהכרח להעריך את מלוא תוצאותיהם מראש.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3א. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות ובקשות לאישור תובענות מהותיות כיצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

מס'ד וערכאה	תביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
11/2014	כלל ביטוח, תמורה - מחזיקי מרכיב	לסענת התובעים, אשר מחזיקים בכרטיסי אשראי של ישראל וחרבת כרטיסי אשראי לישראל ("כאל"), והתקשרו על מנת להפעיל את הפוליסה הבסיסית של כרטיסי האשראי, המוענקת בחינם, במהלך השיחה, נמכר להם מוצר שאינו הרחבה, תוספת או הגדלה של הפוליסות הבסיסיות, אלא פוליסה רגילה שנמכרו במחיר מלא, כך שאותו אדם מבטוח פעמיים, מהשקל הראשון בכל הנוגע לליסיים החופפים בשתי הפוליסות.	לחייב את הנתבעות להשיב לחברי הקבוצה את הפרמיות העודפות ששולמו על ידי חברי הקבוצה במהלך שבע השנים שקדמו להגשת התובענה; ליתן צו המורה לנתבעות להביא צו החשבון במסגרת מכירת הפוליסות הבסיסיות ולגבות של הפוליסות הבסיסיות בחשבון פרמיות אשר ביאו בחשבון שוויו זה; ליתן גילוי מלא ונאות למתקשרים למוקדים הטלפונים; לאפשר למחזיקי כרטיסי האשראי של ישראל וחרבת להפעיל את הפוליסות הבסיסיות לא רק באמצעות מוקד טלפוני; לחילופין, להורות על כל סעד אחר לטובת הקבוצה, לרבות מתן הוראות בדבר פיקוח על ביצוע פסק הדין.	מחזיקי כרטיסי אשראי של ישראל וכלל אשראי היו זכאים לקבלת ביטוח נסיעות לחו"ל ללא צורך בתשלום נוסף, ואשר רכשו בשבע השנים האחרונות ביטוח נסיעות לחו"ל מהנתבעים דרך המוקדים הטלפונים שהפעילו הנתבעות.	בחודש באפריל 2019 הגישו הצדדים הנזק הנוטען לכלל בקשה לאישור הסדר פשרה. בהתאם להסדר הפשרה, כלל ביטוח תעמ"ד לרשות חברי הקבוצה, והגדרתם בהסכם הפשרה, מאגר ימי ביטוח נסיעות לחו"ל ללא תשלום בשווי כולל של 5.6 מיליון ש"ח ("השווי"), אשר יהיו ניתנים לניצול בהתאם להוראות הסכם הפשרה.	הנזק הנוטען לכלל חברי הקבוצה מכלל ביטוח הסתכס להערכת תובע בסכום של כ-70 מיליון ש"ח.
2.	כלל ביטוח, תמורה - מחזיקי מרכיב	לסענת התובעים, אשר מחזיקים בכרטיסי אשראי של ישראל וחרבת כרטיסי אשראי לישראל ("כאל"), והתקשרו על מנת להפעיל את הפוליסה הבסיסית של כרטיסי האשראי, המוענקת בחינם, במהלך השיחה, נמכר להם מוצר שאינו הרחבה, תוספת או הגדלה של הפוליסות הבסיסיות, אלא פוליסה רגילה שנמכרו במחיר מלא, כך שאותו אדם מבטוח פעמיים, מהשקל הראשון בכל הנוגע לליסיים החופפים בשתי הפוליסות.	לחייב את הנתבעות להשיב לחברי הקבוצה את הפרמיות העודפות ששולמו על ידי חברי הקבוצה במהלך שבע השנים שקדמו להגשת התובענה; ליתן צו המורה לנתבעות להביא צו החשבון במסגרת מכירת הפוליסות הבסיסיות ולגבות של הפוליסות הבסיסיות בחשבון פרמיות אשר ביאו בחשבון שוויו זה; ליתן גילוי מלא ונאות למתקשרים למוקדים הטלפונים; לאפשר למחזיקי כרטיסי האשראי של ישראל וחרבת להפעיל את הפוליסות הבסיסיות לא רק באמצעות מוקד טלפוני; לחילופין, להורות על כל סעד אחר לטובת הקבוצה, לרבות מתן הוראות בדבר פיקוח על ביצוע פסק הדין.	מחזיקי כרטיסי אשראי של ישראל וכלל אשראי היו זכאים לקבלת ביטוח נסיעות לחו"ל ללא צורך בתשלום נוסף, ואשר רכשו בשבע השנים האחרונות ביטוח נסיעות לחו"ל ללא תשלום בשווי כולל של 5.6 מיליון ש"ח ("השווי"), אשר יהיו ניתנים לניצול בהתאם להוראות הסכם הפשרה.	בחודש פברואר 2022 אישר בית המשפט את הסדר הפשרה בין הצדדים.	הנזק הנוטען לכלל חברי הקבוצה מכלל ביטוח הסתכס להערכת תובע בסכום של כ-70 מיליון ש"ח.

ביאור 41: התחייבויות תלזיות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3א. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות ובקשות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

תאריך	מס"ד וערכאה	מבנים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה	
10/2015	מחוזי - מרכז	כלל ביטוח	התבע מעלה טענות כנגד הגדרת "הנכות" בפוליסות נכות מתאונה אשר לטענתו יוצרת אי בהירות, וכן כנגד תנאי הפוליסה הדורשים קבלת הוכחה סבירה תוך שנה מתאריך התאונה ובהקשר זה נטען כי למרות שהחברה קיבלה "הוכחה סבירה" בדבר נכותם הצמיחה של מבוטחיהם כתוצאה מתאונות שאירעו החל מחודש יוני 2009, היא שילמה להם תגמולי ביטוח מופחתים או שדחתה את תביעתם לתגמולי ביטוח בגין הנכות. עוד כוללת התובעה טענות בעניין שקילול שיעורי נסיוות בתשלום תגמולי הביטוח במקרה ולמבוטח יש יותר מאשר נכות אחת וכן טענות בעניין שיעור תגמולי הביטוח ביחס להפרכי האמדה וריבית.	לח"ב את כלל ביטוח לשלם לחברי הקבוצה תגמולי ביטוח בגין נכות צמיחה כתוצאה מתאונה, לפי תנאי הפוליסה, וכן להורות לה לחדול מהתנהלותה המפרכה.	כל מי שבטוח על-ידי כלל ביטוח בפוליסות נכות מתאונה אשר למרות שלכל ביטוח קיבלה "הוכחה סבירה" בדבר נכותו הצמיחה כתוצאה מתאונה שאירעה החל מיוני 2009, היא שילמה לו תגמולי ביטוח מופחתים בגין נכותו או דחתה את תביעתו לתגמולי ביטוח בגין נכותו מחמת הסובבת המנויות בתובענה כולן או מקצתן.	בחודש יולי 2016, בעקבות הודעת המשפט העליון ערעור מטעם התובע הייצוגי כנגד פסק הדין אשר סילק את התובעה על הסף. בחודש נובמבר 2017 ביטל בית המשפט העליון את פסק הדין ככל שהדבר נוגע לסילוק התביעה על הסף והורה לתובע להגיש לבית המשפט המחוזי הודעת הבהרה בשאלה מהן העילות שבטייב מתבקש ניהול התובעה, ואיזו מטענותיו של התובע מקימת את דרישת העילה האישית והתובע הגיש הודעת הבהרה כאמור ובחודש אפריל 2018 הורה בית המשפט המחוזי לתובע להגיש בקשה מתוקנת לאישור התביעה כייצוגית בעילות המסוימות שנקבעו על ידו, לאחר שבקשת ערעור שהגיש התובע לבית המשפט העליון על החלטה האמורה, נדחתה, הגיש התובע לבית המשפט המחוזי בקשת אישור מתוקנת המתייחסת לעילות המסוימות שנקבעו על ידו בית המשפט כאמור. בחודש נובמבר 2021 ניתן פסק דין על ידי בית המשפט המחוזי הדוחה את הבקשה לאשר את התובעה כייצוגית.	המבקש מעריך את נזקה של הקבוצה על סך של 90 מיליון ש"ח.	כספים נוספים

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תביעות ייצוגיות (המשך)

3א. תביעות ייצוגיות מהותיות, תביעות מהותיות ובקשות לאישור תביעות מהותיות וייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

מס'ד וערכאה	תביעה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סכמים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
9/2016	מחוזי - ת"א	כלל ביטוח ושליש	לסענת התביעה, התביעות גבו וגובות, לכאורה, מן המבוטחים בפוליסות	החזר של סכומי הפרמיות העודפים שגבו שלא כדן לכאורה, צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כפי המתואר בתביעה	כל מי שמבוטח או שהיה מבוטח על ידי הנתבעות או מי מהן בפוליסות ביטוח בראות אשר כוללת כיסויים חופפים, באופן מלא או חלקי, לכיסויים הכלולים בביטוחי הבריאות הממשלמיים של קופות החולים.	בחודש אוקטובר 2020 ניתן פסק דין במסגרתו דחה בית המשפט המחוזי את הבקשה לאישור התביעה וייצוגיות. בחודש נובמבר 2020 הגישו התביעה ערעור לבית המשפט העליון על פסק הדין האמור והנתבעות הגישו ערעור על אי חיוב התביעה בהוצאות. בחודש מרץ 2022 ניתן פסק הדין של בית המשפט העליון, במסגרתו נדחה הערעור של התביעה והתקבל הערעור שכנגד של הנתבעות באופן שביט המשפט העליון חי'ב את התביעה לשלם לנתבעות הוצאות בסכום שאינו מהותי בשתי הערכאות.	סכום התביעה הייצוגית נגד הנתבעות הועמד על סך נומינלי כולל של 4.45 מיליארד ש"ח. כאשר החלק של כלל ביטוח מתוך סך זה, כפי שחושב על ידי התביעה, הינו 996 מיליוני ש"ח.

מס'ד וערכאה	תביעה	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סכמים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
9/2017	מחוזי - ירושלים	כלל ביטוח ותברות	לסענת התביעה, הנתבעות אינן מיישמות כנדרש את סעיף 5(ב) לחוק	סעד הצהרה ביחס להפרת הוראות הדין, פיצוי חברי הקבוצה בגין הנזקים, הנטענים, שנגרמו להם וחייב הנתבעות לתקן את מדיניותן מאן ואילך.	כל מי ששולמו לו על ידי הנתבעות סכומי כסף שנפקדו לזכותו על ידי רשות שיפוטית מבלי שהתווספו לחשלוים הסכום הפסוק הפרשי הצמדה וריבית ואו ריבית ואו ריבית צמודה.	בחודש מרס 2021 הגישו הצדדים לאישור בית המשפט בקשה לאישור הסדר פשרה במסגרתו הוסכם בין היתר, כי הנתבעות, תתקנה את נוסח שטרי הסילוק בהם הן עושות שימוש, ככל שיש בכך צורך, כך שהמועד לתשלום תגמולי הביטוח יעמוד על 30 יום ממועד התקיימות התנאים לתשלום וכן הנתבעות יכבדו קבלת שטרי סילוק בהתאם למגנון להמצאת שטר סילוק שקבע בהסכם הפשרה.	התביעה, בהיעדר נתונים מדויקים בנוגע לגדק המצריפי של הקבוצה, מעריכים את הנזק בעשרות מיליוני שקלים לפחות אם לא יותר מכך.
						בחודש פברואר 2022 אישר בית המשפט את הסדר הפשרה בין הצדדים, לאחר שכלל בו תיקונים מסוימים	

ביאור 41: התייבוינות תלזיות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3א. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות ובלקשות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

מס"ד וערכאה	תאריך	מס"ד וערכאה	תובעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
1/2018	מחוזי - מרכז	כלל ביטוח וחמש חברות ביטוח	לסענת התובעת, אמון הצבור, חברה לתועלת הצבור, הנתבעות נמנעות, שלא כדון, מלשלים למבוטחיהן ו/או לצדדים שלישיים את עלות הנזקים החל על עלות הנזקים כאשר הנזקים לא תוקנו בפועל.	לחייב את הנתבעות לשלם את רכיב המע"מ החל על סכום הנזק לחברי הקבוצה; לקיבע ולמצהיר כי הימנעות הנתבעות מלשלים תמלולי ביטוח ו/או שיפוי בגין רכיב המע"מ החל על הנזקין במקרים שבהם הנזק לא תוקן בפועל נעשית בניגוד לדון; ליתן צו עשה המורה לנתבעות מעתה ואילך לכלול בתמלולי הביטוח שהן משלמות כלל את רכיב המע"מ החל על הנזקין.	כל מבוטח ו/או מוטב ו/או צד ג', בכל סוג ביטוח שהוא, אשר במועד הגשת תביעת הביטוח לא תיקן את הנזק שתבע בגינו, ואשר קיבל מתברת הביטוח תמלולי ביטוח ו/או שיפוי בגין הנזק מבלי שתמלולי הביטוח כלל את רכיב המע"מ החל על הנזקין.	בחודש ינואר 2022 ניתן פסק דין הדוחה את הבקשה לאשר את התובענה כייצוגית.	התובעת מעריכה שהפיצוי המגיע לחברי הקבוצה מכלל ביטוח בגין כל שנה הינו בסך 17,732,580 ש"ח. התביעה עותרת לקבלת הפיצוי למשך התקופה שמאז 4 יוני 2001 או לחילופין למשך תקופה של 7 שנים מאז מועד הגשת התביעה הקודמת או לחילופי חילופין למשך תקופה של 7 שנים ממועד הגשת התובענה דנו.	

המע"מ.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3א. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות ובקשות לאישור תובענות מהותיות ייצוגיות אשר הסתיימו בהחלף תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

תאריך

מס'ד וערכאה

נספחים / פרטים נוספים

הקבוצה המיוצגת

סעדים עיקריים

טענות ועילת מרכזיות

נתבעים

מס'ד וערכאה

סכום התביעה

בחודש ספטמבר 2021 ניתן פסק דין הדוחה את הבקשה לאשר את התובענה ייצוגית.

כל מי שאין לו שארית, אשר צורף או הצטרף לקרן פנסיה המנהלת על ידי מי שהתובעות ואשר הקרן גבתה ממנו דמי ביטוח בגין ביטוח למרות שאין משאית. למרות שאין לו שארית, כמשמעות מונח זה בהוראות רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון.

מתן צו עשה המורה לתביעות לקרן לטובת קופת החיסכון של חברי הקבוצה את כל הכספים ששולמו על ידי נזקפי לטובת דמי ביטוח שארית, בתוספת דמי ביטוח שהיו מקבלים הכספים לו היו נזקפים לקופת החיסכון באופן תקינה. לקרן הפנסיה, במועד תשלומם לקרן הפנסיה, מתן צו עשה המורה לתביעות לגלות, להבהיר ולהסביר כראוי לכל מי שמצטרף או מצורף לקרן כי אם אין לו שארית מטוב לו לותר על רכישת ביטוח שארית.

למענת התובעים, עמיתים בקרנות הפנסיה שבניהול התביעות, התביעות גובות דמי ביטוח שארית מעמיתים המצטרפים לקרנות הפנסיה שבניהולן, אשר אין להם שארית. מבלי שהן פועלות באופן אקטיבי לגלות ולהסביר לעמיתים כאמור שעליהם להימנע מרכישת כיסוי ביטוחי לשארית ותשלום עבורו, ומבלי שהן מבהירות לעמיתים שבחור ליותר על כיסוי ביטוחי לשארית, בסמך לתום תקופת הוויכוח, שהוויכוח עומד לפרקו.

כלל פנסיה וגמל וחמש חברות מנהלות נוספות של קרנות פנסיה.

7.

בכתב התביעה צוין שאין בידי התובעים להעריך כעת את שיעור הנזק המצטבר שנגרם לחברי הקבוצה כולה.

בחודש יוני 2021 ניתן פסק דין הדוחה את הבקשה לאשר את התובענה ייצוגית.

מבוטחים בפוליסות מבטיחות תשואה, אשר לא שולמה להם ריבית בגין פוליסות אלו בשיעורים שפורסמו על ידי רשות שוק ההון וכן מבוטחים בפוליסות מבטיחות תשואה, אשר לא שולמה להם ריבית פיגורים כדין בגין איחור בפידיון נכסי הפוליסות.

תשלום ההפרש בין הריבית ששילמה כלל ביטוח בפועל למבוטחים בפוליסות מבטיחות תשואה לבין הריבית שהיה עליה לשלם על פי פרסום של רשות שוק ההון וכן עדכון פוליסות מבטיחות תשואה שטרם נפדו בהתאם לשיעור הריבית שפורסמו על ידי רשות שוק ההון. בנוסף עותר פיגורים כדין במקרים של איחור בפידיון הכספים מכות פוליסות מבטיחות תשואה.

למענת התובע, כלל ביטוח שלמה למבטיחים בפוליסות ביטוח מבטיחות תשואה שהופקו בין השנים 1962 ל-1990 ("פוליסות מבטיחות תשואה") ריבית בשיעורים נמוכים מהשיעורים שהיה עליה לשלם בהתאם לפרסום של רשות שוק ההון. ביטוח וחיסכון (להלן: "רשות שוק ההון") וכתוצאה מכך התעשרה שלא כדין על חשבון המבוטחים. כן נטען שכלל ביטוח לא שילמה למבטיחים ריבית פיגורים במקרים של איחור בפידיון הכספים מפוליסות מבטיחות תשואה.

כלל ביטוח 8/2018

8.

כתב התביעה צוין	פסק דין	בחודש יוני 2021 ניתן פסק דין הדוחה את הבקשה לאשר את התובענה ייצוגית.	מבוטחים בפוליסות מבטיחות תשואה, אשר לא שולמה להם ריבית בגין פוליסות אלו בשיעורים שפורסמו על ידי רשות שוק ההון וכן מבוטחים בפוליסות מבטיחות תשואה, אשר לא שולמה להם ריבית פיגורים כדין בגין איחור בפידיון נכסי הפוליסות.	תשלום ההפרש בין הריבית ששילמה כלל ביטוח בפועל למבוטחים בפוליסות מבטיחות תשואה לבין הריבית שהיה עליה לשלם על פי פרסום של רשות שוק ההון וכן עדכון פוליסות מבטיחות תשואה שטרם נפדו בהתאם לשיעור הריבית שפורסמו על ידי רשות שוק ההון. בנוסף עותר פיגורים כדין במקרים של איחור בפידיון הכספים מכות פוליסות מבטיחות תשואה.	למענת התובע, כלל ביטוח שלמה למבטיחים בפוליסות ביטוח מבטיחות תשואה שהופקו בין השנים 1962 ל-1990 ("פוליסות מבטיחות תשואה") ריבית בשיעורים נמוכים מהשיעורים שהיה עליה לשלם בהתאם לפרסום של רשות שוק ההון. ביטוח וחיסכון (להלן: "רשות שוק ההון") וכתוצאה מכך התעשרה שלא כדין על חשבון המבוטחים. כן נטען שכלל ביטוח לא שילמה למבטיחים ריבית פיגורים במקרים של איחור בפידיון הכספים מפוליסות מבטיחות תשואה.	כלל ביטוח 8/2018	8.
כתב התביעה צוין	פסק דין	בחודש יוני 2021 ניתן פסק דין הדוחה את הבקשה לאשר את התובענה ייצוגית.	מבוטחים בפוליסות מבטיחות תשואה, אשר לא שולמה להם ריבית בגין פוליסות אלו בשיעורים שפורסמו על ידי רשות שוק ההון וכן מבוטחים בפוליסות מבטיחות תשואה, אשר לא שולמה להם ריבית פיגורים כדין בגין איחור בפידיון נכסי הפוליסות.	תשלום ההפרש בין הריבית ששילמה כלל ביטוח בפועל למבוטחים בפוליסות מבטיחות תשואה לבין הריבית שהיה עליה לשלם על פי פרסום של רשות שוק ההון וכן עדכון פוליסות מבטיחות תשואה שטרם נפדו בהתאם לשיעור הריבית שפורסמו על ידי רשות שוק ההון. בנוסף עותר פיגורים כדין במקרים של איחור בפידיון הכספים מכות פוליסות מבטיחות תשואה.	למענת התובע, כלל ביטוח שלמה למבטיחים בפוליסות ביטוח מבטיחות תשואה שהופקו בין השנים 1962 ל-1990 ("פוליסות מבטיחות תשואה") ריבית בשיעורים נמוכים מהשיעורים שהיה עליה לשלם בהתאם לפרסום של רשות שוק ההון. ביטוח וחיסכון (להלן: "רשות שוק ההון") וכתוצאה מכך התעשרה שלא כדין על חשבון המבוטחים. כן נטען שכלל ביטוח לא שילמה למבטיחים ריבית פיגורים במקרים של איחור בפידיון הכספים מפוליסות מבטיחות תשואה.	כלל ביטוח 8/2018	8.

ביאור 41: התייבוינות תלזיות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3א. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות ובלקשות לאישור תובענות מהותיות וייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

מס"ד וערכאה	תאריך	נתבעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
9.	10/2019 מחוזי - ת"א	כלל ביטוח	לסענת התובע, כלל ביטוח גובה, שלא כדון, הפרשי הצמדה וריבית בגין דמי ביטוח בפוליסות רכב רכוש, המשולמים בתמורה, וריבית בגין החיובים ביתר, בצדק הפרשי הצמדה וריבית ממועד נטילתם ועד השבתם.	להשיב לחברי הקבוצה את הסכומים בגין החיובים ביתר, בצדק הפרשי הצמדה וריבית ממועד נטילתם ועד השבתם.	כל מי שרכש מהנתבעת פוליסה לביטוח רכב פרטי, ואשר במסגרת מפרט הפוליסה נקבע כי דמי הביטוח ישולמו על פי סכומים ומועדים שנקבעו, ושילומם במועדים כאמור, ולמרות האמור, כלל ביטוח חייבה אותו בהפרשי הצמדה וריבית, וזאת בשבע השנים שקדמו להגשת הבקשה. לחילופין, כלל שייקבע בית המשפט כי כלל ביטוח הייתה רשאית להוסיף הפרשי הצמדה וריבית ביחס לתשלומי דמי ביטוח. מבקש התובע להגדיר את הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג ככל מי שרכש מהנתבעת פוליסה לביטוח רכב פרטי, ואשר במסגרת מפרט הפוליסה נקבע כי דמי הביטוח ישולמו על פי סכומים ומועדים שנקבעו, וחייב בהפרשי הצמדה, אשר לא חושבו בהתאם לחישוב הנתון.	מוערך בסך שלא יפחת מ-5,000,000 ש"ח.	

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3א. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות ובקשות לאישור תובענות מהותיות כיצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

מס'ד וערכאה	נתביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
מחוזי - מרכז	2/2020	לסענת התובע, כלל ביטוח השתמשה בלוחות תמורת מיושנים ולא עדכיים. לחישוב הפרמיות בפוליסות ביטוח חיים באופן שאפשר לה לגבות מהמבוטחים פרמיות מגבוהות מהפרמיות שהיה עליה לגבות, אם היתה עושה שימוש בלוחות תמורת עדכיים, זאת בניגוד להוראות הממונה ובניגוד לד"ן.	השבת הפרמיות העודפות שנגבו מחברי הקבוצה בתוספת הפרשי האמדה וריבית כד"ן. וכן להורות לכלל ביטוח לעדכן לאלתר את לוחות התמורת בהתאם להנחיות ולהנחות שניתנו על ידי הממונה.	כל המבוטחים או בעלי הפוליסות שבטוחו על ידי כלל ביטוח בפוליסות ביטוח חיים למקרה מוות (ריסק), ושלמו, לסענת התובע, פרמיות ביטוח גבוהות מהפרמיות שהיה על כלל לגבות מהם, עקב השימוש שנעשה בלוחות תמורת מיושנים או לא עדכיים לצורך חישוב הפרמיות, וזאת החל מ-7 שנים לפני הגשת התובענה ועד אישור התובענה כייצוגית.	בחודש נובמבר 2021 אישר בית המשפט בקשה בהסכמה להסתלקות מלהעריך בשלב זה את התביעה המצטברת של פסק דין.	התובע נמנע

ביאור 41: התייבוינות תלזיות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3א. תובענות מהותיות, תובענות מהותיות ובקשות לאישור תובענות מהותיות וייצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו (המשך)

תאריך	מס'ד וערכאה	נתביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה
4/2020	11	כלל ביטוח	לטענת התובעים, יש לחייב את המשבות לפצות את חברי הקבוצה ולהטיב את מלוא נזקייהם. מתן צו עשה המורה על התאמת הגבייה המורה על חשופות המשבות לסיכון לז חשופות המשבות בפועל בתקופה הקובעת ו/או מתן פסק דין מהותית בפעילות כי הפחתה מהותית בפעילות בתי העסק, בנסיבות דוגמת מאורעות התקופה הקובעת. מחייבת התאמה (הפחתה) של הפרמיה.	כל מי שהיה מבוטח אצל אחת או יותר מהמשיבות בביטוח עסקי הנולד ביטוח אחריות מעבידים ו/או צד ג בתקופה שבין 15 במרס 2020 ועד להסרה מלאה ומוחלטת של הגבלות שהוטלו על תושבי ישראל עקב תושבי ישראל עקב וירוס הקורונה.	בחודש אוגוסט 2021 ניתן פסק דין הדוחה את הבקשה לאשר את התובעה וייצוגית.	התובעים מעריכים את הנזק הנטען נגד כלל ביטוח בגין התקופה מיום 15 במרס 2020 ועד ליום 30 לאפריל 2020 של 12.14 מיליוני ש"ח. ולכל המשבות יחדיו בסכום של כ-81.37 מיליוני ש"ח. המבקשים מציינים כי הנזק ממשיך להצטבר כל עוד לא תופסק הגבייה.	הנזק הנטען הכולל לחבר הקבוצה מכלל ביטוח מסתכם להערכת התובע בסכום של כ-33 מיליוני ש"ח מתוס כסום של 3 מיליוני ש"ח בגין נזק שאינו ממוי.
8/2020	12	כלל ביטוח ועמותת גמליאי קרן הפנסיה - "נתבי" דרום ומרכז (להלן: "התעמותות")	לטענת התובעים, כלל ביטוח ביטלה באופן חד צדדי ובלתי מוסרי את פוליסת ביטוח חיים קבוצתי, שמכרה לעמותה (להלן: "הפוליסה"), מבלי להודיע למבוטחים אודות הרצון לבטל ו/או לא להאריך את הפוליסה, בניגוד לחובתה בדן.	הסעד לז עותר התובע הינו, בין היתר, לחייב את כלל ביטוח להחיות את הפוליסה ולחילופין, לשלם למטבחה של חברי הקבוצה את מלוא הפרמיות שנגבו מהם בגין הפוליסה במשך השנים בהן היו מבוטחים. בתוספת ריבית והצמדה כחוק. לחייב את כלל ביטוח לשלם לכל מהמבוטחים פיצוי בגין פגיעה באוטומוביה הצרכנית שלהם.	כל מי שבטוח אצל כלל ביטוח בפוליסה, אשר בוטלה ביום 1 למאי 2014.	בחודש אוגוסט 2021 בית המשפט אישר את בקשת כלל ביטוח לסיילק התביעה על הסף וחייב את המבקש בהוצאות בסכומים לא מהותיים. יצוין, כי בקשר עם הפוליסה נשאו תביעה זו, הוגשה נגד כלל ביטוח ונגד העמותה בקשה קודמת לאישור תובעה וייצוגית שאושרה (לענין זה ראה סעיף (א)/(א9) לעיל (להלן: "התובעה הקודמת").	הנזק הנטען הכולל לחבר הקבוצה מכלל ביטוח מסתכם להערכת התובע בסכום של כ-33 מיליוני ש"ח מתוס כסום של 3 מיליוני ש"ח בגין נזק שאינו ממוי.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

3א. תובענות ייצוגיות מהותיות, תובענות מהותיות וביקשות לאישור תובענות מהותיות כיצוגיות אשר הסתיימו במהלך תקופת הדוח ועד לחתימתו¹⁷ (המשך)

מס'ד וערכאה	נתביעים	טענות ועילות מרכזיות	סעדים עיקריים	הקבוצה המיוצגת	סטטוס / פרטים נוספים	סכום התביעה	
3/2021	כלל ביטוח	עניינה של התובענה בטענה כי כלל ביטוח מפרה את הראות הדיו בכך שהיא מצגה מצגי שוא, ומטעה לקוחות בעת שהיא משווקת פוליסות ביטוח אשר אינן "קופות גמל" (כהגדרת מונח זה בדיו). תוך שהיא מצגה תועלת למוצר, שאינה קיימת למעשה. לטענת המבקשת, כתוצאה מכך, המוסד לביטוח לאומי מקיזד מקיצבאות המשולמות למבוטחים מאת הביטוח הלאומי, סכומים המשולמים מהפוליסה. לטענת המבקשת, אם היתה הפוליסה מוגדרת "קופת גמל", המוסד לביטוח לאומי לא היה מבצע קיזוז כאמור.	הסעדים העיקריים להם עותרת כל לקוחות כלל ביטוח, אשר רכשו במהלך שבע השנים האחרונות, את הפוליסה נשוא התובענה וכל פוליסה אחרת של כלל ביטוח, אשר בה היא מצגה ששולמו עבור הפוליסה שלגביה הדיו: (3) השבת הסכומים ששולמו ו/או אצג ששוא דומה ו/או באצגה הטהעיה: (4) נזק לא שבע השנים האחרונות עניין התרמית נשוא התובענה.	בחודש נובמבר 2021 אישר בית המשפט בקשה להסתלקות מהבקשה לאישור התובענה כייצוגית מסתכמת להערכת המבקשת ב-200 מיליוני ש"ח.	הנזק הנוטען הסולל לכלל חברי הקבוצה	הנזק הנוטען הסולל	הנזק הנוטען הסולל

¹⁷. לא כולל תביעות שהסתיימו בשנת הדוח, אך הדיווח על סיומן ניתן במסגרת הדוחות הנספחים לשנת 2021

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

4.4. להלן פרטים בדבר חשיפה לתובענות ייצוגיות שאינן מהותיות או שטרם הוגשו ולהוצאות נוספות

1. בנוסף לתובענות הייצוגיות המהותיות, המתוארות בביאור 41(א)(א), לבקשות התלויות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות, המתוארות בביאור 41(א)(א) ולבקשות לאישור תובענות מהותיות כייצוגיות שסולקו במהלך תקופת הדוח, המתוארות בביאור 41(א)(א), תלויות ועומדות כנגד החברה ו/או חברות בנות שלה בקשות לאישור כתביעות ייצוגיות אשר להערכת החברה הן אינן מהותיות¹⁸ ולפיכך לא נכלל לגביהן תיאור מפורט בדוחות הכספיים. נכון למועד הדוח, מתנהלות כנגד החברה ו/או חברות בנות שלה 14 תביעות כאמור ואשר הסכום הכולל המצויין על ידי התובעים בתביעות האמורות הינו בסך של כ-413 מיליוני ש"ח¹⁹. (לעומת 17 תביעות בסכום של כ-294 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2020).
2. בנוסף להליכים המשפטיים הנזכרים לעיל, מעת לעת קיימות חשיפות פוטנציאליות אשר בשלב זה לא ניתן להעריך או לכמתן, בגין מחלוקות מסחריות או התראות בדבר כוונה להגיש תביעות, לרבות תובענות ייצוגיות ונגזרות בעניינים מסוימים, או הליכים משפטיים ופניות ספציפיות שיכול ויבשילו בעתיד לתביעות, לרבות לתביעות ייצוגיות או להודעות צד שלישי כנגד החברות בקבוצה וכן קיימת גם חשיפה פוטנציאלית, אשר בשלב זה לא ניתן להעריכה או לכמתה, להגשת תובענות ייצוגיות נוספות כנגד חברות הקבוצה בשל מורכבותם של מוצרי הביטוח של החברות, ביחד עם מורכבותה של הרגולציה החלה על פעילות החברות בקבוצה, העשויים להביא לכך שתתערור מחלוקת בדבר פרשנותה של הוראת דין או הסכם, וזאת בשים לב לאפשרות הקיימת לממונה, בתנאים מסוימים, להורות למבטח להפסיק להנהיג תוכנית ביטוח או להורות להנהיג שינוי בתוכנית ביטוח וזאת גם ביחס לפוליסות שכבר שווקו על ידי המבטח, או בדבר אופן היישום של הוראות דין או הסכם, או אופן יישוב התביעה על פי ההסכם, החלים ומשפיעים על מערכת היחסים שבין החברות בקבוצה לבין הלקוח ו/או על מערכת היחסים בין החברה לבין צדדים שלישיים לרבות מבטחי המשנה. בתקופה שלאחר הדוח ערכה החברה התחשבות סופית עם מבטח משנה בביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופות חולים מכבי ולאומית לרבות הסדר ביחס לניתוק סופי בין הצדדים (CUT OFF). בהתאם להערכת החברה, לאמור אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים ליום 31 לדצמבר 2021.

חשיפה זו מוגברת במיוחד בתחומי חיסכון ארוך טווח וביטוחי הבריאות ארוכי הטווח בהם פועלת כלל ביטוח, בין היתר, לאור העובדה שבתחומים אלו הפוליסות הופקו בחלקן לפני עשרות שנים, ואילו כיום, לאחר שינויים מהותיים ברגולציה ועל רקע התפתחות פסיקת בתי המשפט ועמדת הממונה, עשויה להינתן לאותן פוליסות פרשנות שונה בדיעבד ולהחיל ביחס אליהן סטנדרטים פרשניים שונים מאלו אשר היו נהוגים במועד כריתתם. זאת ועוד, בתחומים האמורים, הפוליסות תקפות למשך עשרות שנים, ועל כן קיימת חשיפה שבאותם מקרים בהם תתקבל טענת לקוח ותינתן פרשנות חדשה לאמור בפוליסה, תושפע גם הרווחיות העתידית של אותה חברה בגין תיק הפוליסות הקיים. זאת, בנוסף לפיצוי שיכול להינתן ללקוחות בגין פעילות העבר.

כמו כן, קיימת חשיפה, אשר בשלב זה לא ניתן להעריכה או לכמתה, לתקלות באופן תפעול המוצרים בתחום החיסכון ארוך הטווח ובתחום הבריאות. לא ניתן לצפות מראש את מלוא סוגי הטענות שיועלו בהקשר זה ו/או את החשיפה הנובעת מהן אשר יכול ויועלו, בין היתר, באמצעות המנגנון הדינוני של תובענות ייצוגיות ו/או הכרעות רוחביות של הממונה.

חשיפה כאמור נובעת, בין היתר, ממורכבותם של המוצרים האמורים, המאופיינים באורך חיים ממושך מאוד, וכפופים לשינויים מהותיים, מורכבים ותכופים, לרבות שינויים בהוראות רגולציה ומיסוי. מורכבות שינויים אלה והחלתם לגבי מספר רב של שנים יוצרת חשיפה תפעולית מוגברת וזאת גם לאור ריבוי מערכות מיכון בגופים המוסדיים בקבוצה ומגבלותיהן, לאור תוספות ו/או שינויים לנוסח הבסיסי של המוצרים ולאור שינויים רבים ותכופים המבוצעים לאורך חיי המוצר, לרבות על ידי הרגולציה, הלקוחות (העובדים) ו/או המעסיקים ו/או מי מטעמם, ביחס לכיסויים הביטוחיים ו/או ביחס להפקדות לחיסכון, לרבות בהקשרים של דיווחים לעמיתים והצורך ביצירת קשר ישיר מול מעסיקים וגורמים מתפעלים.

מורכבות ושינויים אלו נוגעים, בין היתר, להיקפי ההפקדות ולשיעורן, לרכיבים השונים של המוצר, לאופן שיוך הכספים לעובדים (לרבות בשל אי התאמות בין דיווחי המעסיק, לרבות במסגרת ממשק מעסיקים לבין נתוני הפוליסות), למוצרים ולרכיביהם, למועד זקיפתם, לזיהוי פיגורים בהפקדות ולטיפול בהם, למעמד התעסוקתי, האישי והחיתומי של הלקוחות ומשליכים, בין היתר, על המידע הנמסר להם. מורכבות זו מתעצמת לאור ריבוי הצדדים הפועלים מול החברות בקבוצה בניהול המוצרים ותפעולם, הכוללים בין היתר גורמים מפיצים, מעסיקים, לקוחות ומבטחי משנה, לרבות לעניין הממשק השוטף מולם והנחיות סותרות שעלולות להתקבל מצידם או מצד הבאים מכוחם. הגופים המוסדיים בקבוצה, עוסקים באופן שוטף בלימוד, איתור וטיפול בסוגיות אשר עלולות לנבוע מהמורכבויות האמורות, הן ביחס למקרים פרטניים והן ביחס לסוגי לקוחות ו/או מוצרים.

¹⁸ ראה הערה 11 לעיל לעניין רף המהותיות.

¹⁹ מספר התביעות האמור כולל תביעה אחת שהגשתה כתביעה ייצוגית אושרה בסכום נטען של 10 מיליון ש"ח, תביעה אחת בה כלל ביטוח הינה נתבעת פורמאלית ולא מתבקשים סעדים כנגדה. הסכום האמור אינו כולל, תביעה אחת בה התובע לא נקב בסכום תביעה ואולם העריך אותו בעשרות מיליוני ש"ח וכן תביעה אחת בה התובעים לא נקבו בסכום התביעה ואולם העריכו אותו במיליוני ש"ח. למידע נוסף בדבר כל התביעות הייצוגיות ראה בביאור 41(ג) להלן.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות (המשך)

4. להלן פרטים בדבר חשיפה לתובענות ייצוגיות שאינן מהותיות או שטרם הוגשו ולהוצאות נוספות (המשך)

2. (המשך)

מורכבות נוספת בהיבט הפקדות מעסיקים, קשורה למנגנון שנקבע בחוק הגנת השכר, התשי"ח-1958, ולפיו רואים סכום שמעסיק חייב לקופת גמל, כהגדרתה בחוק זה, לעניין זכויות העובד או חליפו כלפי קופת הגמל, כאילו שולם במועדו, אלא אם קבע בית הדין האזורי לעבודה שהפיגור בגביית החוב חל שלא עקב רשלנותה או חל עקב נסיבות מוצדקות אחרות. ובכפוף לזכות השיפוי הקיימת לקופה מהמעסיק, בהתאם להוראות החוק. בנוסף, בהתאם לחוזר אופן הפקדת תשלומים לקופת גמל, קופת הגמל תקבל מאת מעסיק אשר לא העביר תשלומים לקופת הגמל במועד, ריבית פיגורים. קיימים קשיים בפרשנות הוראות הדין ויישומן. אחריות הגופים המוסדיים בקבוצה לגביית חובות מעסיקים לקופות כאמור, יוצרת חשיפה במקרה שנפלו ליקויים בהליך הגבייה.

כמו כן, הגופים המוסדיים בקבוצה מבצעים, באופן שוטף, הליך של טיוב נתונים במערכות המיכון בתחום החיסכון ארוך הטווח, אשר מטרתו להבטיח, כי רישום זכויות העמיתים והמבוטחים במערכות המידע יהיה שלם, זמין וניתן לאחזור וזאת בהתייחס לפערים המתגלים מעת לעת, לרבות לעניין מיכון סיווג הכספים הנחסכים, בהתאם לרבדי הוראות הרגולציה שניתנו במהלך השנים, ואלו מצויים בשלבים שונים של טיפול. הגופים המוסדיים בקבוצה אינם יכולים להעריך את היקפן, עלויותיהן, ומלוא השלכותיהן של הפעולות האמורות, כמו גם את היקף פערי הטיוב העתידיים, שיכולים לנבוע משינויים רגולטוריים, וזאת בין היתר לאור מורכבות המוצרים, היותם מוצרים ארוכי טווח, נוכח ריבוי מערכות המיכון בתחום ומגבלותיהן. הגופים המוסדיים בקבוצה מעדכנים את ההתחייבויות הביטוחיות שלהם מעת לעת ובהתאם לצורך.

בהקשר זה יציין כי בחודש דצמבר 2021 התקבל בכלל ביטוח מכתב שעניינו יישום של מגבלות רגולטוריות בעניין גביית עלויות כיסויים ביטוחיים לפי לתקנות מס הכנסה (כללים לאישור ולניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964 הכולל דרישות לביצוע השבה של סכומים שנגבו, לכאורה, בניגוד למגבלות שפורטו במכתב. החברה מצויה בדין ודברים מול הרשות בעניין יישום האמור במכתב ובשלב זה אין וודאות באשר למלוא הסכום שתידרש להשיב עקב המכתב האמור, והיא אינה יודעת להעריך, את מלוא ההשלכות הנובעות מהיישום שידרש.

כמו כן קיימת חשיפה, אשר בשלב זה לא ניתן להעריכה או לכמתה לשינויים ולהתערבות רגולטורית משמעותית, בתחומי הביטוח והחיסכון השונים, בין היתר, כאלו המכוונות להפחתה ישירה או עקיפה של דמי ביטוח ודמי ניהול, להתערבות בהליכי מכירה, תוך עשיית שימוש שונה בכלים רגולטוריים מגוונים, אשר יכול ותשליך על תנאי ההתקשרות, מבנה ההתקשרות ויחסי הגומלין שבין גופים מוסדיים. סוכנים, מעסיקים ולקוחות, באופן שיכול וישפיע על העומס וההוצאות התפעוליות, על הרווחיות, על שימורם של מוצרים קיימים ולרבות ביחס למודל העסקי של הענף ולתיקי המוצרים הקיימים.

החשיפה לתובענות שטרם הוגשו כנגד חברות בקבוצה, מובאת לידיעת החברות במספר דרכים. זאת, בין היתר, באמצעות פניות של לקוחות, עובדים, ספקים, עמותות או מי מטעמם אל גורמים בחברות ובמיוחד אל הממונה על פניות הציבור בחברות בקבוצה, באמצעות תלונות של לקוחות ליחידה לפניות הציבור במשרד הממונה, ובאמצעות תביעות (שאינן ייצוגיות) המוגשות לבית המשפט ובאמצעות ניירות עמדה של הממונה.

יציין כי ככל שמדובר בתלונות לקוח המוגשת ליחידה לפניות הציבור במשרד הממונה, הרי שבנוסף על הסיכון שהלקוח יבחר להעלות את טענותיו גם במסגרת תובענה ייצוגית, חשופות החברות בקבוצה אף לסיכון שהממונה יכריע בתלונה בדרך של הכרעת רוחב אשר תחול על קבוצה רחבה של לקוחות. בשנים האחרונות, חל גידול בחשיפה לסיכון האמור וזאת בשל המעורבות הגוברת שמגלה הממונה באמצעות ביקורות, טיפול בתלונות של לקוחות המגיעות לרשות ולרבות לאור העובדה כי מעת לעת נוהג הממונה לקבוע עמדה עקרונית בדרך של הכרעות רוחב, ניירות עמדה ואף טיטוט של ניירות עמדה, שמתפרסמות על ידו וכן במסגרת הוראות אופרטיביות הניתנות במסגרת דוחות ביקורת. לפרטים נוספים בדבר הכרעות רוחב וניירות עמדה ראה סעיף ד' להלן.

כמו כן, בהתאם להוראות הרגולציה במסגרת חוזר בירור ויישוב תביעות וטיפול בפניות ציבור, במקרים בהם פניית ציבור מצביעה על ליקוי מהותי, מערכת, שעשוי לחזור על עצמו בהתנהלות הגוף המוסדי, על הגוף המוסדי לפעול לאיתור מקרים דומים שבהם אירע ליקוי דומה, וככל שנמצאו מקרים דומים - לבצע הפקת לקחים ולתקנם תוך פרק זמן סביר. תיקון זה עלול להרחיב את חשיפת הקבוצה להשלכות רוחביות בגין ליקויים כאמור.

החברות בקבוצה אינן יכולות לצפות מראש האם טענה של לקוח אשר הובאה לידיעת החברות, תוביל בסופו של דבר להגשת תובענה ייצוגית, או שתוביל להכרעה רוחבית או תהיה בעלת השלכות רוחביות זאת אף באותם מקרים בהם הלקוח מאיים לעשות כן, ובנוסף אין החברות בקבוצה יכולות להעריך מהי החשיפה הפוטנציאלית שעלולה להיווצר בגין טענות כאמור, ככל שאלו יתבררו וימצאו כמוצדקות על ידי רשות מוסמכת.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

ב. תביעות מהותיות נוספות שאינן במהלך העסקים הרגיל²⁰

1. ב. בחודש בנובמבר 2021 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בקשה לגילוי ועיון במסמכים על פי סעיף 198א לחוק החברות, התשמ"ט-1999 ("חוק החברות") כנגד החברה וכנגד חברה בת של החברה, כלל חברה לביטוח בע"מ ("כלל ביטוח"), וזאת לצורך בחינת האפשרות להגשת בקשה לאישור תביעה נגזרת נגד בעלי תפקידים ונושאי משרה של החברה ושל כלל ביטוח ("הבקשה"). עניינה של הבקשה בהסכם מחודש מרס 2021, למכירת אחזקות החברה, באמצעות גופים הנמצאים בשליטתה ובניהולה, לרבות כלל ביטוח, בחברת אלרוב נדל"ן ומלונאות בע"מ ("אלרוב") לחברת ישראל-קנדה (ט.ר.) בע"מ ("ההסכם"). לטענת המבקש, בעל מניות בחברה, על אף שבמועד חתימת ההסכם הייתה בידי החברה וכלל ביטוח הצעה גבוהה יותר ממר אלפרד אקירוב ("מר אקירוב"), בעל השליטה באלרוב, לרכישת מניות אלרוב, העדיפו בעלי תפקידים ונושאי משרה בחברה ובכלל ביטוח הצעה נמוכה ב-33% מהצעתו של מר אקירוב וזאת, לכאורה, על רקע סכסוך שהתגלה בין מר אקירוב לבין החברה וכלל ביטוח.

המבקש ביקש לעיין במסמכים, על מנת לאפשר לו, לגבש עמדה, בהתאם לתוכנם, בקשר עם הגשת תביעה נגזרת, שעניינה בין היתר, הפרת הדין, הפרת חובות נאמנות של נושאי תפקידים בחברה ובכלל ביטוח (או של מי מהן), הפרת חובות הזהירות של נושאי תפקידים בחברה, כשלים שנפלו בממשל התאגידי בחברה, הפסד כספי ונזקים שנגרמו (ושייגרמו) לחברה ולכלל ביטוח עקב האמור לעיל. בחודש ינואר 2022 בית המשפט אישר בקשה מוסכמת להסתלקות מהבקשה לגילוי ועיון במסמכים לפני הגשת תביעה נגזרת. לעניין תביעה ייצוגית המתנהלת בעניין זה, ראה סעיף א(א)(25) לעיל.

2. ב. בחודש ינואר 2022 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו בקשה לאישור הגשת תביעה נגזרת בשם החברה נגד שמונת הדיירקטורים המכהנים בה (להלן בהתאמה: "נושאי המשרה" ו-"הבקשה"). הבקשה הוגשה על ידי בעל מניות בחברה ("המבקש") בקשר עם הנפקת מניות של החברה שבוצעה בחודש ינואר 2022. על פי הנטען בבקשה, הנפקת המניות האמורה נעשתה בחיפזון רב, תוך דחייה של הצעת אלרוב נדל"ן ומלונאות בע"מ ("אלרוב") שהונחה בפני הדיירקטוריון²¹, וזאת ממניעים בלתי ענייניים לכאורה, הקשורים בסכסוך עם בעל השליטה באלרוב וברצון לשמר את סטטוס העדר השליטה בחברה. בכך, לטענת המבקש הפרו נושאי המשרה (בפזיזות ו/או בכוונה) את חובות הזהירות והאמונים שלהם כלפי החברה, והסבו נזקים כספיים לחברה. אם תאושר הגשת התביעה הנגזרת האמורה, הסעד המבוקש בה הינו לחייב את נושאי המשרה לפצות את החברה בגין הנזק שנגרם לה לטענת המבקש, כתוצאה מדחיית הצעת אלרוב, בסך של 34 מיליוני ש"ח.

²⁰ האמור כולל תיאור תביעות שהוגש בשנת הדיוח, ותביעות אשר הסתיימו בשנת הדיוח.

²¹ ביום 11 בינואר 2022 פנתה אלרוב לחברה, בין היתר, בהצעה להשהות את אפשרות בחינת הנפקת המניות לציבור שעליו דיווחה באותו מועד החברה, ותחת זאת הציעה לפתוח במגעים, להשקעה של אלרוב בחברה. בהתאם למכתב אלרוב, ההשקעה בחברה תבוצע, בכפוף לקבלת היתר שליטה על ידי אלרוב בחברה. כנגד הנפקת מניות ו/או הנפקת זכויות, ללא הנחה על מחיר הסגירה של המניה ואף בפרמיה (כפוף למכפיל ההון נשוא ההנפקה) וללא עמלות התחייבות מוקדמת, חתמים ומשווקים. בהמשך פנתה אלרוב במכתב נוסף לחברה, ובו הציעה מתווה חלופי נוסף להצעה שהועלתה במכתבה הראשון. לפי המתווה החלופי, בכפוף לפניה ואישור של הממונה החברה ואלרוב יגבשו מתווה להנפקה מיידית של מניות ו/או זכויות בחברה, כאשר כל רכישה של מעל 15% מהון מניות החברה תופקד בידי נאמן עד למיציא וסיום הבקשה להיתר שליטה.

ביום 12 לינואר 2022 השיבה החברה לאלרוב, בין היתר, כי אין בכוונתה להשהות את הליך ההנפקה. כמו כן ציינה החברה כי הצעת אלרוב נבחנה אף היא ונדחתה, בשלב זה, בין היתר נוכח אי הודאות הגלומה בה, אשר לא ברור אם, מתי ובאילו תנאים תתבהר וזאת לרבות נוכח הסוגיות הרגולטוריות והמשפטיות הנלוות לה והנזק שיכול להיגרם לחברה בשל השהיית ההליך בשלב זה בהתאם לבקשת אלרוב. ביום 13 בינואר 2022 חזרה אלרוב על הצעתה. החברה השיבה כי לא חל שינוי בתשובתה.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

ג. פרטים מסכמים בדבר חשיפה לתביעות

להלן פירוט של סכום התביעות הכולל בתובענות ייצוגיות, מהותיות ושאינן מהותיות, אשר הגשתן כתביעה ייצוגית אושרה, בבקשות תלויות לאישור תובענות ייצוגיות, כפי שצויין על ידי התובעים בתביעתם (נומינלית) במסגרת כתבי הטענות שהוגשו כנגד חברות הקבוצה. יצויין כי במרבית המקרים מציינים התובעים כי הסכום הנתבע על ידם ננקב כהערכה בלבד, וכי הסכום המדויק יתברר במדויק במסגרת ההליך המשפטי. עוד יצויין כי הסכום האמור אינו כולל תביעות שהתובע המייצג לא ציין את סכומן. כמו כן, מובהר כי הסכום הנתבע אינו מהווה בהכרח כימות של סכום החשיפה בפועל של החברה, אשר יכול להיות לבסוף נמוך יותר או גבוה יותר²² וכי הסכום הנתבע מתייחס בדרך כלל לתקופה שקדמה למועד הגשת התביעה ולא כולל את התקופה שלאחר מכן.

הסכום הנתבע		סוג התביעה	
מספר התביעות במיליוני ש"ח			
בלתי מבוקר			
א. תובענות שאושרו כתובענות ייצוגיות²³			
2,240	7	1. צויין סכום המתייחס לחברה	
273	2	2. התביעה הוגשה כנגד מספר גורמים ולא יוחס סכום ספציפי לחברה	
-	2	3. לא צויין סכום התביעה ²⁴	
107	1	4. צויין סכום שנתי (ובהתאם הסכום הכולל הינו תלוי תקופה) ²⁵	
ב. בקשות תלויות לאישור תובענות ייצוגיות			
6,666	27	1. צויין סכום המתייחס לחברה ²⁶	
8,890	4	2. התביעה הוגשה כנגד מספר גורמים ולא יוחס סכום ספציפי לחברה. ²⁷	
-	9	3. לא צויין סכום התביעה/ צויין טווח אפשרי ²⁸	
7	1	4. צויין סכום שנתי (ובהתאם הסכום הכולל הינו תלוי תקופה) ²⁹	

בנוסף למפורט בסעיפים (א) ו-(ב) לעיל, החברה ו/או החברות המאוחדות הינן צד להליכים משפטיים נוספים, שאינם במהלך עסקים רגילי, אינם תביעות ייצוגיות/נגזרות והן אינן תביעות מהותיות, שנקטו לקוחות, לקוחות בעבר, וכן צדדים שלישיים שונים, בסכום, נטען, כולל של כ-30 מיליוני ש"ח (לעומת סך של כ-31 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2020). עילות התביעה כנגד החברה ו/או החברות המאוחדות במסגרת הליכים אלה רבות ושונות.

ד. חשיפה בשל הוראות רגולטוריות, ביקורות וניירות עמדה

כמו כן ובאופן כללי, בנוסף לחשיפה הכללית הקיימת לחברות מקבוצת החברה, בגין תובענות עתידיות, כמפורט בסעיף (א)(4)(2) לעיל, הרי שמעת לעת, לרבות בעקבות תלונות מבוטחים, ביקורות ובקשות לקבלת מידע, קיימת גם חשיפה בגין התראות בדבר כוונת רשות מפקחת, לרבות הממונה, להטיל על גופים אלו עיצומים כספיים ו/או הוראות בדבר תיקון ו/או השבה ו/או ביצוע פעולות מסוימות ביחס לפעולות שבוצעו בעבר וזאת, בין היתר, ביחס למבוטח או קבוצה של מבוטחים ו/או חשיפה בגין הכרעות רחביות, במסגרתן יכול ותינתנה הוראות אף על ביצוע השבה ללקוחות או על סעדים אחרים בגין הליקויים אליהן מתייחסות ההתראות או ההכרעות ו/או ניירות עמדה המתפרסמים על ידי גופים מפקחים ואשר מעמדן ומידת השפעתן אינם ודאיים. כמו כן, חברות הקבוצה מצויות מעת לעת בהליכי שימוע ו/או דיון עם רשויות מפקחות ביחס להתראות ו/או הכרעות ולעיתים מופעלות כנגדם סמכויות אכיפה, במסגרתם מוטלים עיצומים כספיים. החברות בקבוצה, בוחנות את הצורך בביצוע הפרשות בדוחות הכספיים בקשר לתהליכים האמורים וזאת בהתבסס על חוות דעת יועציהם המשפטיים ו/או מצויים בהליכי לימוד של המשמעויות של הליכים כאמור, וזאת בהתאם לצורך ולעניין.

22. עוד יצויין, כי הסכומים המפורטים אינם כוללים סכומים שנדרשו על ידי התובעים בגין גמול לתובע הייצוגי ושכר טרחה לבא כוחו, אינם כוללים תביעה כנגד עתודות כמפורט בסעיף (א)(2)(5), אינם מביאים בחשבון את הבקשה לאישור תביעה נגזרת כמפורט בסעיף (ב)(2), ואינם כוללים גידול בסכומי התביעה ביחס לתקופה שממועד הגשתה, ככל שרלבנטי.

23. לרבות תביעה, שאושרה כתובענה ייצוגית וניתן בה פסק דין המקבל את התביעה.

24. במסגרת תובענות אלה קיימת תובענה שהוערכה במאות מיליוני ש"ח.

25. הסכום המצויין מתייחס להערכת התביעה בגין שנת נזק אחת בלבד. יצויין כי התביעה הוגשה בחודש מרס 2010, בגין תיקון חקיקה משנת 2008. לפרטים נוספים אודות תביעה זו שאושרה כתביעה ייצוגית, נדחתה בדיון גופן, והוגש ערעור בגין פסק הדין שדחה את התביעה, ראה סעיף א(א)(1) לעיל.

26. במסגרת תובענות אלה קיימת תובענה בה המבקשים העריכו את הנזק הנתען כנגד כלל ביטוח בגין התקופה מיום 8 במרס 2020 ועד ליום 30 באפריל 2020 בסכום של 103 מיליון ש"ח וציינו כי הנזק ממשיך להצטבר כל עוד לא תופסק הגביה.

27. כולל תביעה אחת בה נתבע סכום של כ-1,413 מיליוני ש"ח המיוחס לחברה וסכום נוסף של כ-1,507 מיליוני ש"ח שלא יוחס לחברה.

28. במסגרת בקשות אלו קיימות בקשות בהן, בקשה אחת לצירוף כנתבע פורמלי, שתי בקשות בהן התובע לא נקב בסכום תביעה ואולם העריך אותו במיליוני ש"ח רבים, בקשה אחת שהוערכה בעשרות מיליוני ש"ח, וארבע בקשות בהן התובעים לא מכמתים את הנזק הכולל אך מעריכים כי הוא עולה/ עולה במידה ניכרת על סך של 2.5 מיליוני ש"ח (סך סמכותו העניינית של בית המשפט המחוזי).

29. הבקשה הוגשה במרס 2020. לטענת התובע, אין להחיל התיישנות כלשהי על התביעה. לחילופין, התביעה לסעדים כספיים חלה החל מ- 7 שנים לפני הגשת התובענה ועד אישור התובענה כייצוגית.

ביאור 41: התחייבויות תלויות ותביעות (המשך)

ד. חשיפה בשל הוראות רגולטוריות, ביקורות וניירות עמדה (המשך)

להלן פרטים בדבר עמדות או טיטות עמדות ממונה או הכרעות עקרוניות שיש להן או עשויה להיות להן השפעה על הקבוצה, כאמור:

1. החברה ניהלה בעבר דיונים מול הממונה בקשר עם טיטות הכרעה שעניינה, בהפקדות חד פעמיות של מבטוחים בפוליסות המבטיחות תשואה (להלן: "פוליסות"). בהתאם לטיטות מחוייבת החברה לנקוט פעולות מסוימות ביחס למבטוחים שתשואת ההפקדות החד פעמיות בפועל, שנשא את תשואת תיק חוזי ביטוח תלוי תשואה, הייתה שווה או עלתה על התשואה המובטחת בפוליסות ופעולות מסוימות ביחס למבטוחים שתשואת ההפקדות החד פעמיות בפועל הייתה נמוכה מהתשואה המובטחת. לפיכך, בשלב זה, לאור העובדה שלא ידוע מה יהיה נוסחה הסופי של ההכרעה, אם וככל שתתקבל, אין באפשרות החברה להעריך את השלכותיה ומידת השפעתה על החברה, אם וככל שתפורסם.

2. בהתאם לדוחותיה הכספיים של עתודות, חברה מוחזקת על ידי כלל ביטוח (50%), במהלך שנת 2017 נערכה בקרן הפנסיה ביקורת מטעמו של הממונה בנושא זכויות עמיתים. ביום ה-7 באוגוסט 2019 התקבלה בעתודות טיטות דוח הביקורת לתגובת החברה. טיטות דוח הביקורת עוסקת בנושאים מרכזיים בפעילות קרן הפנסיה וביניהם: נושא הקבוצות, תקנון הקרן, דמי ניהול והוצאות ניהול, טיוב נתונים, דיווח אקטוארי ומשיכת כספים מהקרן. בהתאם לדיווחי עתודות, עתודות הגישה את התייחסותה לממצאי טיטות דוח הביקורת עד למועד שנקבע. כמו כן, ביום ה-7 באוגוסט 2019 התקבל בחברה מכתב מאת הממונה ובו, בשים לב לטיטות דוח הביקורת שנשלחה, הוראה מיידיית בדבר שינוי אופן תשלום לעמיתים בעת משיכת כספים. ביום 3 בדצמבר 2019 התקבל בעתודות מכתב הממונה בו מבטל הממונה לעת הזו את ההוראה האוסרת על שימוש בנוסחת הפידיון הקבועה בתקנון הקרן וזאת מבלי שיש לראות בכך נקיטת עמדה ביחס לנוסחת ערכי הפידיון הקבועה בתקנון הקרן. לחברה נמסר, כי נכון למועד אישור הדוחות הכספיים, עתודות אינה יכולה להעריך את השפעת טיטות הדוח על דוחותיה הכספיים.

3. לפרטים בדבר מכתב הרשות שעניינו יישום של מגבלות בעניין גביית עלויות כיסויים ביטוחיים ראה סעיף (א)4(2) לעיל.

ה. בגין העלויות העשויות לנבוע מהתביעות והחשיפות המתוארות בסעיפים (א), (ב), (ג) ו-(ד) לעיל מבוצעות הפרשות בדוחותיהן הכספיים של החברות המאוחדות הרלוונטיות, רק אם יותר סביר מאשר לא (more likely than not - דהיינו, ההסתברות עולה על 50%) שתיווצר חבות לתשלום הנובעת מאירועי עבר, ושסכום החבות ניתן לכימות או להערכה בטווח סביר. סכומי ההפרשות שבוצעו מבוססים על הערכת מידת הסיכון בכל אחת מהתביעות נכון למועד הסמוך למועד פרסום דוח זה (למעט חלק מהתביעות שהוגשו במהלך שני הרבעונים האחרונים, אשר בשל השלב המקדמי של הטיפול בהן לא ניתן להעריך את סיכויי ההצלחה בהן) לעניין זה יצויין כי אירועים המתרחשים במהלך ההתדיינות המשפטית עשויים לחייב ביצוע של הערכה מחודשת של סיכון זה. ככל שלחברה זכות לשיפוי מצד שלישי, החברה מכירה בזכות זו, אם וודאי למעשה (Virtually Certain) שהשיפוי יתקבל אם החברה תסלק את המחויבות.

הערכות החברה והחברות המאוחדות בדבר הערכת הסיכון בתביעות המתנהלות מתבססות על חוות דעת יועציהן המשפטיים ו/או על האומדן של החברות הרלוונטיות לרבות בדבר הסכומים של הסדרי הפרשה, שהנהלות החברה והחברות המאוחדות צופות, שיותר סביר מאשר לא, שישולמו על ידן.

יודגש כי בחוות דעת עורכי הדין ביחס למרבית הבקשות לאישור תובענות כייצוגיות שבהן לא בוצעה הפרשה, מתייחסת ההערכה של עורך הדין לסיכויי הבקשה לאישור התביעה כייצוגית ואינה מתייחסת לסיכויי התביעה לגופה, אם תאושר כייצוגית. זאת, בין היתר, מהסיבה שהיקפו ותוכנו של הדיון בתביעה לגופה, לאחר שתאושר כתובענה ייצוגית יושפע מהחלטת בית המשפט בדבר אישור הבקשה להכיר בתביעה כתובענה ייצוגית, אשר מתייחסת בדרך כלל, לעילות התביעה שאושרו ולכאלה שלא אושרו, לסעדים שאושרו ולכאלה שלא אושרו ועוד כיוצא ב.

לא ניתן בשלב ראשוני זה להעריך את סיכויי הבקשות לאישור התובענות כייצוגיות המדווחות המפורטות בסעיפים (א)2(23), (24), (25), והבקשה לתביעה נגזרת כמפורט בסעיף ב(25).

ההפרשה הנכללת בדוחות הכספיים, ליום 31 בדצמבר 2021 בגין כלל התביעות המשפטיות והחשיפות האמורות בסעיפים (א), (ב), (ג) ו-(ד) לעיל הינה בסך של כ-264 מיליוני ש"ח (לעומת סך של כ-187 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2020).

סכומים אלו כוללים הפרשות שבוצעו בגין התחייבות עבר בהתאם להערכת עורכי הדין ואינם כוללים את השפעת הערכות על אומדן התזרים העתידי אשר נכללים, במידת הצורך, בבדיקת נאותות העתודות.

ביאור 42: אירועים נוספים בתקופת הדוח ולאחריה

א. אומדנים אקטואריים

1. סביבת הריבית הנמוכה והשפעתה על שיעורי ההיוון בענפי הביטוח. במהלך תקופת הדוח, חלו השפעות פיננסיות, עדכון פרמיית אי זילות בהתאם לרגולציה, ירידה בעקום ריבית חסרת הסיכון ובוצעה התאמת הנכסים להתחייבויות אשר השפיעו על שיעור התשואה המוערכת בתיק הנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות הביטוח. לפרטים נוספים ראה ביאור 38(ה)(1)(ד) וביאור 38(ה)(2)(4)(א).
2. עדכון הנחות בחישוב התחייבויות להשלמה לעתודה לקיצבה, ראה ביאור 38(ה)(1)(ד)(3).
3. שינוי אומדנים בחישוב תביעות תלויות בביטוח כללי.

ב. מינוי יו"ר דירקטוריון בחברה

מר דני נוה חדל לכהן כיו"ר דירקטוריון וכדירקטור בחברה ובכלל ביטוח ביום 20 באוגוסט 2020. מיום 21 באוגוסט 2020 כיהנה הגב' מלי מרגליות כיו"ר זמני של דירקטוריון החברה עד למינוי יו"ר דירקטוריון קבוע. ביום 3 בפברואר 2021, מונה מר סאמט חיים ליו"ר דירקטוריון הקבוע של החברה. ביום 13 באוקטובר 2021 מונה מר סאמט כדירקטור בכלל ביטוח. ביום 2 בנובמבר 2021 אישר דירקטוריון כלל ביטוח את מינויו של מר סאמט כיו"ר דירקטוריון של כלל ביטוח. המינוי כיו"ר הדירקטוריון כפוף לאישור הממונה. לפרטים נוספים ראה ביאור 39(4).

ג. פעילויות בכלל החזקות סוכנויות בע"מ (להלן: "כלל סוכנויות"), חברת בת של החברה

1. **רכישת מלוא מניות דידוף הסדרים פיננסים סוכנות ביטוח חיים (2006) בע"מ על ידי כלל סוכנויות**
 ביום 18 בפברואר 2021 התקשרה כלל סוכנויות בהסכם לרכישת מלוא (100%) מניות דידוף הסדרים פנסיוניים סוכנות ביטוח חיים (2006) בע"מ (להלן: "דידוף") מפסגות השקעות בסוכנויות ביטוח בע"מ. דידוף הינה סוכנות הסדרים פנסיוניים הפעילה בענף מזה 15 שנים ומתמחה במתן שירותי תפעול ושיווק במוצרי ביטוח, פנסיה ופיננסים. לדידוף התקשרויות עם רוב חברות הביטוח ובתי ההשקעות בישראל והיא משרתת מאות מעסיקים ואלפי לקוחות. בחודש יוני 2021, לאחר התקיימות התנאים המתלים להשלמתה. תמורת רכישת המניות שילמה כלל סוכנויות סך של כ-68.5 מיליוני ש"ח, בתוספת סך של כ-5.6 מיליוני ש"ח בגין יתרת המזומן והתאמות ביחס להון החוזר של דידוף. מימון העסקה בוצע באמצעות שטרי הון מהחברה לכלל סוכנויות בסך של כ-58 מיליוני ש"ח, והיתר ממקורותיה העצמיים של כלל סוכנויות. הרכישה טופלה כצירוף עסקים בכלל סוכנויות החל מיום 30 ביוני 2021.
2. **רכישת מניות וובי סוכנות לביטוח בע"מ (להלן: "וובי")**
 ביום 6 במאי 2021 התקשרה כלל סוכנויות בהסכם לרכישת כ-13.65% ממניות וובי תמורת סך של כ-21 מיליוני ש"ח. וובי הינה סוכנות ביטוח דיגיטאלית המפעילה אתר אינטרנט המאפשר השוואת מחירי ביטוח ורכישת ביטוח בתחומי רכב, נסיעות לחו"ל ודירות. מימון העסקה בוצע ממקורות עצמיים של כלל סוכנויות. ההשקעה טופלה בדוח הכספי כהשקעה פיננסית.

ד. גיוס והחלפת חוב בחברת כלל ביטוח

1. ביום 4 באוגוסט 2021, אישר דירקטוריון חברת הבת, כלל ביטוח, באישור עקרוני, בחינת ביצוע הנפקה לציבור של סדרה חדשה של כתבי התחייבות נדחים של החברה (סדרה יב'), מכוח תשקיף המדף שפירסמה כללביט מימון בע"מ, ביום 29 באוגוסט 2019, אשר תמורתה מיועדת להיות מוכרת כהון רובד 2 של כלל ביטוח, בכפוף למגבלות על שיעורו המרבי של הון רובד 2, בהתאם להוראות הדין. ביום 8 באוגוסט, 2021 הודיעה מדרוג על מתן דירוג של Aa3.il(hyb) באופן יציב לגיוס כתבי התחייבויות נדחים בסך של עד 400 מיליוני ש"ח ע.נ. שבכוונת כלל ביטוח, חברת הבת של החברה, לגייס באמצעות חברת הבת שלה, כללביט מימון בע"מ, בדרך של הנפקת סדרה חדשה (סדרה יב'). ביום 12 באוגוסט 2021, הודיעה מעלות S&P על מתן דירוג -ilAA בתחזית יציבה לגיוס כתבי התחייבות נדחים בסך של עד 400 מיליוני ש"ח ערך נקוב שבכוונת כלל ביטוח, חברת הבת של החברה, לגייס באמצעות חברת הבת שלה, כללביט מימון בע"מ, בדרך של הנפקת סדרה חדשה (סדרה יב').

ביאור 42: אירועים נוספים בתקופת הדוח ולאחריה (המשך)

ד. גיוס והחלפת חוב בחברת הבת כלל ביטוח (המשך)

1. (המשך)

ביום 26 באוגוסט 2021 הנפיקה כללביט מימון בע"מ לציבור אגרות חוב (סדרה יב') בסך 400 מיליוני ש"ח, הקרן תיפרע בתשלום אחד ביום 31 במרס 2035, אלא אם כן תעשה כללביט מימון שימוש בזכותה לפרוע את אגרות החוב בפידיון מוקדם. הקרן והריבית אינן צמודות למדד. הריבית על אגרות החוב (סדרה יב') משולמת מידי שנה בשני תשלומים חצי שנתיים החל מיום 31 במרס 2022, בימים 31 במרס ו-30 בספטמבר של כל שנה קלנדרית בין השנים 2022 ועד 2034 וביום 31 במרס 2035. שיעור הריבית הנקובה השנתי הינו 2.50% ושיעור הריבית האפקטיבית השנתי הינו 2.66% בהנחת פידיון במועד הקובע לתוספת ריבית. עלויות ההנפקה הסתכמו לסך של כ-5,391 אלפי ש"ח.

לפרטים נוספים ראה ביאור 25 לעיל. 2. בחודש דצמבר 2021, הוחלפו כ-103 מיליוני ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות סדרה ז' שבמחזור הנסחרות בבורסה, בדרך של הצעת רכש חליפין, בתמורה להנפקת כ-117 מיליוני ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות סדרה יב', בדרך של הרחבת סדרה קיימת. בנוסף הוחלפו באותו מועד כ-206 מיליוני ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות סדרה ח' שבמחזור הנסחרות בבורסה, בדרך של הצעת רכש חליפין, בתמורה להנפקת כ-218 מיליוני ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות סדרה יב', בדרך של הרחבת סדרה קיימת. כתבי התחייבות סדרה יב' שהונפקו כאמור, הוכרו (בכפוף למגבלות) כהון רבד 2 של כלל ביטוח, וזאת חלף כתבי התחייבות סדרה ז' וסדרה ח' שהוחלפו ואשר היו מוכרים כהון משני מורכב.

תנאי כתבי התחייבות סדרה ז' ותנאי כתבי התחייבות סדרה ח', שונים מתנאי כתבי התחייבות סדרה יב' ובהתאם טופלו כהחלפת מכשירי חוב בעלי תנאים שונים מהותית בהתאם להגדרת התקן, אשר עלות החלפתם הסתכמה בשנת 2021 בסך של כ-17 מיליוני ש"ח. לפרטים נוספים ראה ביאור 25 לעיל.

ה. הנפקת הון מניות בחברה

בחודש ינואר 2022, ביצעה החברה הנפקה של הון מניות במסגרתה התקבלו ביקושים בסך כולל של מעל ל-700 מיליוני ש"ח והחברה נענתה להצעות בסך של כ-500 מיליוני ש"ח, בשער מניה של 78.95 ש"ח.

ההון שגוייס יאפשר לכלל החזקות לבחון הזדמנויות עסקיות, בין היתר, בהלימה ליעדים ולתוכנית האסטרטגית של החברה, ולרבות אם וככל שיידרש, לצורך חיזוק כרית ההון של הקבוצה והענקת גמישות בניהול מבנה ההון.

ו. הנפקת במכלול

חברת מכלול מימון בע"מ (מכלול), חברה המוחזקת על ידי הקבוצה, השלימה הנפקה ראשונה לציבור בתאריך 22 לאוגוסט 2021. לאחר הדילול כתוצאה מההנפקה ורכישה שביצעה החברה בהנפקה, מחזיקה הקבוצה (במישרין ובעקיפין) בשיעור של 24.9% לעומת שיעור של כ-35% טרם ההנפקה.

כמו כן, הוענקה לכלל פיננסים, חברת בת של החברה, אופציה ללא תמורה ל-2,546,585 למניות מכלול בהתאם לתנאים שנקבעו. בעקבות ההנפקה וקבלת האופציה כאמור רשמה הקבוצה רווח בסכום שאינו מהותי.

ז. עידכון אופק הדירוג של כלל ביטוח משלילי ליציב

בחודש יוני 2021 חברת מידרוג בע"מ פירסמה דוח דירוג המותיר את דירוג האיתנות הפיננסית (IFS) הקיים (Aa1) של כלל ביטוח, וכן הותיר את הדירוג הקיים (hyb) (Aa3) של כתבי ההתחייבות הנדחים (סדרה ג', ט' ו-י"א) שהנפיקה כללביט מימון. אופק הדירוג שונה ליציב משלילי.

כמו כן, בחודש יולי 2021, פירסמה מעלות S&P, דוח דירוג המותיר את דירוגה של כלל ביטוח ברמה של (AA+) ושינתה את תחזית הדירוג ליציבה משלילית.

לפרטים נוספים לעניין הדירוג של כלל חברה לביטוח בע"מ, חברת בת של החברה וכלל ביטוח אשראי בע"מ, חברת בת של כלל ביטוח ראה ביאור 25 לעיל.

ח. מבצע "שומר החומות"

בעקבות ההסלמה במצב הביטחוני, שכללה הפרות סדר ברחבי הארץ וירי רקטות מרצועת עזה לאזור הדרום, ביום 10 במאי 2021, פתח צה"ל במבצע "שומר החומות". במהלך תקופת המבצע נורו אלפי רקטות מרצועת עזה לרחבי הארץ ונמשכו הפרות הסדר ברחבי הארץ, במהלכן נפגעו אנשים ונגרם נזק לרכוש. ביום 21 במאי הוכרזה הפסקת אש.

נכון למועד אישור הדוחות הכספיים, לא הייתה לכך השפעה מהותית על תוצאות הקבוצה בשייר, וזאת בהתחשב גם בחוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"א-1961, חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תשל"ל-1970 והודעות מטעם רשות המיסים שפורסמו לציבור כי בכוננת מס רכוש לפצות בגין נזקים אלה.

ט. קביעת יעד ההון בכלל ביטוח - לפרטים ראה ביאור 6 (ג) לעיל.

י. אופציות

בתקופת הדוח הקצתה החברה אופציות לנושאי משרה ולעובדים בחברה ו/או בחברות בשליטתה, לפרטים נוספים ראה ביאור 40.

ביאור 42: אירועים נוספים בתקופת הדוח ולאחריה (המשך)

יא. נגיף הקורונה - לפרטים בדבר השפעות משבר הקורונה על הקבוצה והשפעות אפשריות ראה ביאור 1.

יב. הסכם קיבוצי בקבוצת כלל ביטוח

לפרטים נוספים בדבר עלויות שכר ורווחה שהכירה הקבוצה בדוחות הכספיים ראה ביאור 24(ד)(9).

יג. התפתחויות בשווקים לאחר תאריך הדוח

בתקופה שלאחר תאריך המאזן ועד סמוך למועד אישור הדוחות הכספיים חלו ירידות בשוקי ההון אשר התעצמו עם פרוץ המלחמה בין רוסיה לאוקראינה (לפרטים נוספים ראה ביאור 1 להלן).

נרשמו תשואות ריאליות שליליות בפוליסות ביטוח משתתפות ברווחים אשר עד לכיסוי ההפסד, ימנעו מהחברה לגבות דמי ניהול משתנים אשר הסתכמו בסמוך למועד פירסום הדוח הכספי, בסך של כ-70 מיליוני ש"ח לפני מס.

לאחר תאריך הדיווח חלה עלייה של עקום הריבית חסרת הסיכון. בהמשך לאמור בביאור 35(ה)(1) ו-2(ה) בדוחות הכספיים, עלייה בשיעורי הריבית עשויה להביא, לקיטון בהתחייבויות לגמלאות בתשלום ובהתחייבות להשלמה לעתודות לקצבה, לרבות בגין שינוי פקטור K, בביטוח חיים, בהפרשות בביטוח סיעוד כחלק מבדיקת נאותות העתודה (LAT) ולקיטון בהתחייבויות הביטוח בביטוח כללי בענפים חובה וחבויות ותאונות אישיות.

בשלב זה, לא ניתן להעריך את השלכות הירידות בשווקים הפיננסיים והעלייה של עקום הריבית חסרת הסיכון בתקופה זו על תוצאות הרבעון הראשון לשנת 2022 ואין באמור כדי להוות כל הערכה לגבי תוצאותיה הכספיות הצפויות של החברה לשנת 2022 ועל יחס כושר פירעון כלכלי, וזאת בין היתר, לנוכח האי ודאות ביחס להשפעת ההתפתחויות האמורות על הערכת ההתחייבויות הביטוחיות של כלל ביטוח, בהתייחס להשפעת העלייה של עקום הריבית על שווים ההוגן של נכסי חוב ובהתייחס להמשך ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים.

נספח א פירוט השקעות פיננסיות אחרות של חברות הביטוח המאוחדות הרשומות בישראל
להלן נתונים שנכללו בדוחות המאוחדים:

ליום 31 בדצמבר 2021				שוי הוגן דרך רווח והפסד	זמינים למכירה	הלוואות וחייבים	סך הכל	באלפי ש"ח
				נכסי חוב סחירים ⁽¹⁾	6,411,421	-	6,460,434	49,013
				נכסי חוב שאינם סחירים	-	22,078,790	22,080,696	1,906
				מניות ⁽²⁾	2,037,280	-	2,037,280	-
				אחרות ⁽³⁾	3,918,360	-	4,576,444	658,084
				סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	709,003	22,078,790	35,154,854	709,003

ליום 31 בדצמבר 2020				שוי הוגן דרך רווח והפסד	זמינים למכירה	הלוואות וחייבים	סך הכל	באלפי ש"ח
				נכסי חוב סחירים ⁽¹⁾	5,652,340	-	5,699,679	47,339
				נכסי חוב שאינם סחירים	-	22,090,096	22,092,379	2,283
				מניות ⁽²⁾	1,692,398	-	1,692,398	-
				אחרות ⁽³⁾	3,015,200	-	3,558,633	543,433
				סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	593,055	22,090,096	33,043,089	593,055

1. נכסי חוב סחירים

ליום 31 בדצמבר				באלפי ש"ח
2020		2021		
הערך בספרים עלות מופחתת ⁽¹⁾		הערך בספרים עלות מופחתת ⁽¹⁾		
				אגרות חוב ממשלתיות
				מוצגות בשוי הוגן דרך רווח או הפסד:
				זמינות למכירה
2,814,773	3,009,397	3,373,217	3,544,520	
				סך הכל אגרות חוב ממשלתיות
2,814,773	3,009,397	3,373,217	3,544,520	
				נכסי חוב אחרים
				שאינם ניתנים להמרה
				מוצגים בשוי הוגן דרך רווח או הפסד:
				שיועדו בעת ההכרה לראשונה
				זמינים למכירה
20,521	21,466	15,096	17,316	
2,543,739	2,642,943	2,709,815	2,866,901	
				סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה
2,564,260	2,664,409	2,724,911	2,884,217	
				ניתנים להמרה
				מוצגים בשוי הוגן דרך רווח או הפסד:
				שיועדו בעת ההכרה לראשונה
26,095	25,873	33,146	31,697	
				סך הכל נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה
26,095	25,873	33,146	31,697	
				סך הכל נכסי חוב סחירים
5,405,128	5,699,679	6,131,274	6,460,434	
				ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)
		176	25	

(1) עלות מופחתת - עלות בניכוי תשלומי קרן בתוספת (בניכוי) ההפחתה המצטברת על פי שיטת הריבית האפקטיבית של הפרש כלשהו בין העלות לבין סכום הפירעון ובניכוי הפחתה בגין ירידת ערך שנזקפה לרווח והפסד.

נספח א פירוט השקעות פיננסיות אחרות של חברות הביטוח המאוחדות הרשומות בישראל (המשך)

2. מניות

ליום 31 בדצמבר			
2020		2021	
עלות מופחתת	הערך בספרים	עלות מופחתת	הערך בספרים
באלפי ש"ח			
סחירות			
מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:			
זמינות למכירה			
1,047,030	1,145,858	935,606	1,123,531
1,047,030	1,145,858	935,606	1,123,531
סך הכל מניות סחירות			
שאינן סחירות			
מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:			
זמינות למכירה			
553,570	546,540	744,747	913,749
553,570	546,540	744,747	913,749
סך הכל מניות שאינן סחירות			
סך הכל מניות			
1,600,600	1,692,398	1,680,353	2,037,280
	208,187		179,252
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)			

3. השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר			
2020		2021	
עלות מופחתת	הערך בספרים	עלות מופחתת	הערך בספרים
באלפי ש"ח			
סחירות			
מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:			
שיועדו בעת ההכרה לראשונה			
זמינים למכירה			
מכשירים נגזרים			
280,337	280,336	340,884	340,883
804,584	867,987	1,042,841	1,070,273
1,868	3,326	2,102	5,350
1,086,789	1,151,649	1,385,827	1,416,506
סך הכל השקעות פיננסיות סחירות			
שאינן סחירות			
מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד:			
שיועדו בעת ההכרה לראשונה			
זמינים למכירה			
מכשירים נגזרים			
14,511	6,163	9,102	7,238
1,639,487	2,147,213	2,114,021	2,848,087
3,797	253,608	9,809	304,613
1,657,795	2,406,984	2,132,932	3,159,938
סך הכל השקעות פיננסיות שאינן סחירות			
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות			
2,744,584	3,558,633	3,518,759	4,576,444
-	95,733	-	118,776
ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)			

הצהרות האקטואר

הצהרת אקטואר לעסקי ביטוח חיים

כלל חברה לביטוח בע"מ

פרק א' - הצהרת האקטואר

להלן הצהרה אקטוארית ביחס לעסקי החיים של החברה.

יש לקרוא הצהרה זו על כל חלקיה כמקשה אחת. תשומת לב מיוחדת מופנה לחלק ד' של ההצהרה לגבי הערות והבהרות.

סעיף 1.א - זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי כלל חברה לביטוח להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח חיים עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן: "ההפרשות") כלל חברה לביטוח בע"מ ליום 31.12.21, כפי שמפורט להלן.

אני עובדת שכירה של כלל חברה לביטוח בע"מ. אני מונית לתפקיד, בענפי ביטוח חיים המפורטים, מחודש אוגוסט 2021. אינני בעל עניין במבטח או בן משפחה של בעל עניין במבטח.

סעיף 2.א - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויית את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1.3.א להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה.
- ה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ו. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל התבססה על חישוב שבוצע על ידי האקטואר של המבטחים המובילים של הביטוחים המשותפים, ובכלל זה תיק ביטוח חיים של הסנה החברה הישראלית לביטוח, שנרכשה במשותף ע"י המבטח וע"י מגדל חברה לביטוח, בגין הפוליסות המנוהלות בידי מגדל חברה לביטוח.

2. פירוט נתוני סכומי ההפרשות

א. פירוט סכומי ההפרשות ברמת הברוטו והנטו

בנספחים א' ו ב' להלן, מפורטים סכומי ההפרשות באלפי ש"ח הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר כדלהלן:

- (1) הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו, למעט תביעות המשולמות כקצבאות) כגון: אכ"ע והכנסה למשפחה) וההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח) - Reserve for Unpaid Losses (Incurred but Unpaid Claims) and Unpaid Allocated and Unallocated Loss (Adjustment Expenses (Including IBNR
- (2) הפרשה (עתודה) הנובעת מתנאי חוזה הביטוח בביטוח חיים בנפרד, לרבות - (א) עתודה לתוכנית עם צבירה;
- (ב) הפרשה הנדרשת כאשר חלק מהפרמיה הנגבית בשנים המוקדמות של החוזה מיועדת למתן כיסוי עתידי במועד מאוחר יותר, כגון: הפרשה בגין פרמיה קבועה, ברות ביטוח והמשכיות;
- (3) חלק העתודה בגין תביעות בתשלום, לרבות תביעות המשולמות כקצבאות כגון: אכ"ע והכנסה למשפחה.
- (4) הפרשה בגין השתתפות ברווחים.
- (5) השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה - בבדיקה שנערכה לגבי נאותות העתודה סך ההפרשה ליום הדוח עומדת על 0 ש"ח.
- (6) אחר - הפרשות נוספות לפי הוראות הממונה, כגון: השלמת העתודה לפוליסות גמלה
- (7) הפרשה בגין עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - הפרשה זו בוטלה וסווגה ברבעון הראשון של 2007 כחלק מההון העצמי של החברה.

ב. השפעת שינויים/עדכונים על הפרשות

השפעת השינויים המפורטים להלן על הפרשות, באלפי ש"ח, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר:

1. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של הפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס הפרשה - לא נדרשה התאמה מסוג זה בתקופת הדו"ח.
2. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של הפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים - הוקטנה הפרשה בסכום כולל של כ-28 מל"ש בברוטו, וכ-53 מל"ש בשייר, שנובע בעיקרו מהתאמת הנחות לפוליסות קצבה בתשלום ונדחות ומפוליסות אכ"ע בתשלום.

סעיף א.3 - חוות הדעת

אני מצהירה ומאשרת כי בענף ביטוח חיים:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בסעיף א.2 לעיל בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
  - א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א-1981 והתקנות לפיו;
  - ב. הוראות והנחיות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון;
  - ג. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בסעיף א.2 לעיל, הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת הפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. הפרשות המפורטות בסעיף א.2 לעיל, מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח חיים, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

סעיף א.4 - הערות והבהרות

1. הערות והבהרות

א. סוגי העתודות וההנחות

פרטים אודות סוגי העתודות, שיעורי ריבית וכו', נכללים בביאור 37 לניהול הסיכונים בדוחות הכספיים של כלל ביטוח.

ב. אי-וודאות סטטיסטית ואקטוארית

בחלקן, העתודות המחושבות בגין הכיסויים הביטוחיים מבוססות על הנחות שיעורי תמותה ושיעורי תחלואה המשקפים את נסיון החברה או הענף בפועל או המתבססים על נסיון מבטחי המשנה או על הנחיות רגולטוריות מבוססות. החישובים והמודלים, כולל הנחות העבודה, פותחו על פי הבנתי את הסביבה העסקית העכשווית של החברה ועל פי הערכתי להתפתחות הסביבה העסקית של החברה והתנהגות בעלי הפוליסות בעתיד. לכן, יש להכיר בכך כי התוצאות העסקיות העתידיות בסבירות גבוהה יהיו שונות מאלו שחזו על פי המודלים האקטואריים לחישוב העתודות.

ג. חשיפה להתפתחויות ולשינויים עתידיים

בעתיד יתכנו שינויים והתפתחויות בכל הקשור לתנאי שוק ביטוח החיים בישראל, עקב שינויי רגולציה, החלטות בתי דין, התפתחויות טכנולוגיות ושינויים בתנאים חברתיים וסביבתיים. גורמים אלו לא ניתנים לחיזוי מראש ועשויים להשפיע על העלות הסופית של התביעות ולכן על ההערכה האקטוארית להפרשות.

ד. התאמת נתוני הנספחים לדוחות הכספיים

הטבלאות בנספחים להלן נערכו עפ"י הנחיות המפקח על הביטוח, והרכב הנתונים בהם אינו בהכרח תואם את הרכב הנתונים המופיע בדוחות הכספיים ובביאורים של החברה.

2. התאמות ושינויים מהותיים

א. בחינת נאותות העתודה (LAT)

ביום 29 במרס, 2020 פורסם חוזר ביטוח 2020-1-5 "תיקון הוראות החוזר המאוחד לעניין מדידת התחייבויות - בדיקת נאותות העתודה (LAT). החוזר קבע לעניין ביטוח חיים כי בדיקת ה-LAT תחושב תוך קיבוץ כל מוצרי ענף ביטוח חיים יחדיו, וזאת במקום חישוב עבור קבוצות פוליסות כפי שהגדיר הממונה בעבר.

שינוי זה מאפשר לבחון ביחד פוליסות המגלמות רווח, עם כאלו המגלמות הפסד. עקב כך והיות שיש יותר רווח מגולם מאשר הפסד מגולם בכלל הפוליסות במגזר ביטוח חיים, עולה כי לא נדרשת הפרשה עקב בדיקת ה-LAT במגזר ביטוח חיים.

ב. התאמות בגין עתודות לתשלום קצבה

מדי תקופה בוחנת החברה את הנחות העבודה לחישוב העתודות לתשלום קצבה בהתאם להוראות חוזר הפיקוח שפורסם במרס 2013 בנושא חישוב עתודות לתשלום קצבה בפוליסות ביטוח חיים.

מעת לעת עורכת החברה מחקרים בהם היא בוחנת את שיעור המבוטחים הצפויים לממש את זכאותם לקבל קצבה בעת יציאתם לפרישה, את תמהיל מסלולי הקצבאות שבוחרים המבוטחים הפורשים לקבל, אשר בהתאם להם נקבע משך הזמן שבו תשולם הקצבה וכן פרמטרים אחרים הרלוונטיים להערכת ההפרשה.

בתקופת הדוח עדכנה החברה מספר דברים: את שיעורי הריבית להיוון העתודות לתשלום קצבה, את תמהיל מסלולי הקצבאות שבוחרים המבוטחים הפורשים לקבל, את ההנחות לגבי גילאי פרישת המבוטחים, את שיעורי לקיחת הגימלה בכל גיל פרישה, הנחת הוצאות, ואת פקטור ה-K. פקטור ה-K אשר אותו, נכון לתאריך הדוח הכספי, החברה הותירה עבור פוליסות מבטיחות התשואה על שיעור של 0.0% (0% אשתקד) ועבור פוליסות תלויות תשואה עדכנה לשיעור של 0.655% (0.68% אשתקד). ההשפעה הכוללת של עדכונים אלו גרמה לקיטון בהפרשה לקצבאות בתשלום וקצבאות נדחות בסך של כ-82 מ"ש. לפרטים נוספים ראה ביאור ה.ה.37 - בדוחות הכספיים.

ההפרשה להשלמה לעתודה לקצבה מחושבת עבור פוליסות שבתוקף (משולמות ומסולקות), המאפשרות תשלומי קצבה לכל החיים, ואשר טרם הגיעו לשלב מימוש הקצבה או שמבוטחיהן הגיעו לגיל פרישה אך טרם החלו לקבל קצבה בפועל. סכום ההפרשה שנצבר בספרים במשך השנים עד ליום 31 בדצמבר 2021, הכולל את העדכונים לעיל, הסתכם לסך של כ-3,375 מיליוני ש"ח (לעומת כ-3,146 מיליוני ש"ח אשתקד). יתרת ההפרשות בגובה הסכום המוערך ליום 31 בדצמבר 2021 בסך של כ-2,119 מיליוני ש"ח (לעומת כ-1,939 מיליוני ש"ח אשתקד) תיזקף לאורך חיי הפוליסה הנותרים

עד גיל הפרישה, על פי נוסחה גיאומטרית המתחשבת, בין היתר, בפקטורי ריבית ההיוון-K, כמפורט לעיל.

העלות הכוללת (הנובעות מהתארכות תוחלת החיים) של תשלומי הקצבה בגין קצבה נדחית, הצפויים להיות משולמים לאורך השנים בעתיד, בגין הכספים שנצברו בפוליסות לתום תקופת הדיווח, עומדת על סך של כ-5,494 מיליוני ש"ח (לעומת כ-5,085 מיליוני ש"ח אשתקד) עבור מלוא התיק (כולל חלק החברה בתיק הסנה).

אומדן העלות הכוללת של ההפרשה לקצבה נדחית עשוי להשתנות עקב מספר גורמים, הכוללים, בין היתר, שינויים בתוחלת החיים ובשיעור המבוטחים המממשים את זכאותם לקצבה, שינוי בטעם המבוטחים בבחירת מסלולי הקצבה בעת הפרישה, גידול בצבירות החיסכון של המבוטחים עקב תשלומי פרמיות עתידיות ו/או גידול בהכנסות מהשקעות וכן שינויים בהנחות שיעורי ריבית ההיוון והנחות אחרות.

ב. התאמות בגין עתודות סיכון

החברה עורכת מחקרים בהם היא בוחנת בין היתר את משך התביעה של פוליסות אכ"ע. בתקופת הדוח עדכנה החברה מחקר זה והגדילה את ההתחייבות לאכ"ע בתשלום בברוטו בגובה של כ-66 מל"ש, ובשייר בגובה של כ-59 מל"ש. כמו כן, החברה מבצעת באופן שוטף הליך של מיכון ושיפור באופן חישוב התחייבויות על מנת שיביא ליעול ושיפור בהבאה ובאיכות הנתונים ובאופן החישובים האקטואריים. בתקופת הדוח הליך זה הביא לקיטון התחייבויות בברוטו בגובה של כ-11 מל"ש ובשייר בגובה 29 מל"ש.

חתימה

דב' פרקש אולך, F.I.L.A.A
שם האקטואר הממונה

30/03/2022
תאריך

נספח א - טופס א12

תביעות תלויית, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - ברוטו
שם החברה: **כלל חברה לביטוח בע"מ**
נתונים ברוטו

ליום 31.12.2021

באלפי ש"ח

כיסויים	סיועורי		מבטיח		מבטיח		מבטיח		סך הכל	תביעות תלויית		
	קבוצתי	פרט	משתתף	תשואה	משתתף	תשואה	משתתף	תשואה				
כיסויים	ב5	א5	4	ב3	א3	ב2	א2	ב1	א1			
6,642	0	0	142	9,188	66,053	2,991	18,436	5,718	30,304	139,474	1	תביעות תלויית
76,560	542,961	2,714,055	2,453,328	47,697	141,252	89,911,915	13,660,753	1,169,929	4,816,546	115,534,994	2	עתודה (סך הכל שורות א2 עד 6)
3,258	0	0	9,004	0	599	237,077	12,369,224	0	4,620,627	17,239,790	1	פוליסות שהונפקו עד שנת 1990
18,883	0	0	75,301	0	16,315	48,558,536	0	1,157,027	0	49,826,063	2	פוליסות שהונפקו בין השנים 1991-2003
823	0	0	129,113	0	3,324	39,238,735	257	0	969	39,373,220	2	פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004
22,965	0	0	213,419	0	20,237	88,034,348	12,369,481	1,157,027	4,621,596	106,439,073	2	סך הכל (א2 עד א3)
53,595	4,581	2,139,856	103,504	21,704	98,715	0	0	0	0	2,421,955	2	פוליסות שאינן פוליסות מרכיב חיסכון
0	532,829	301,189	2,136,510	0	0	0	0	0	0	2,969,529	3	חלק העתודה בגין תביעות בתשלום
0	0	0	895	25,992	22,300	0	0	0	0	49,187	4	השתתפות ברוחיים
0	5,550	273,010	0	0	0	0	0	0	0	278,560	5	השלמה הנובעת מבידוקי גאות העתודה
0	0	0	0	0	0	1,877,567	1,291,272	12,901	194,950	3,376,689	6	אחר
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'												
0	0	0	65,835	0	0	6,927	(81,736)	(367)	(7,186)	(16,527)	8	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חודשים
שינויים בהנחות												
שינויים בשטוחות												
השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים												
הבדלים בגובה הפרמיה												
קיימים												
1,587 (12,676) (11,089)												

נספח ב - טופס 112

תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - בשייר
שם החברה: **כלל חברה לביטוח בע"מ**
נתונים ברוטו

ליום 31.12.2021

באלפי ש"ח

כיסויים	סיומן מוות טהור			סיומן טהור או מרכיב			היסכון פוליסות			היסכון וסיכון מוות			היסכון פוליסות או מרכיב סיומן מוות בפוליסה			מבטיח			מבטיח			סך הכל			
	קבוצתי	אחרים ⁽¹⁾	אי"ע	קבוצתי	אי"ע	אחרים ⁽¹⁾	קבוצתי	אי"ע	אחרים ⁽¹⁾	קבוצתי	אי"ע	אחרים ⁽¹⁾	קבוצתי	אי"ע	אחרים ⁽¹⁾	קבוצתי	אי"ע	אחרים ⁽¹⁾	קבוצתי	אי"ע	אחרים ⁽¹⁾				
4,481	0	0	142	8,582	61,818	2,991	18,437	5,252	30,268	131,972	תביעות תלויות	1	4,481	0	0	142	8,582	61,818	2,991	18,437	5,252	30,268	131,972		
76,560	328,396	2,660,067	2,153,729	47,542	136,006	89,911,915	13,660,753	1,169,929	4,816,546	114,961,442	עתודה (סך הכל שורות 1 עד 6)	2	76,560	328,396	2,660,067	2,153,729	47,542	136,006	89,911,915	13,660,753	1,169,929	4,816,546	114,961,442		
3,258	0	0	5,419	0	599	237,077	12,369,224	0	4,620,627	17,236,205	פוליסות שהונפקו עד שנת 1990	1	3,258	0	0	5,419	0	599	237,077	12,369,224	0	4,620,627	17,236,205		
18,883	0	0	72,911	0	16,315	48,558,536	0	1,157,027	0	49,823,673	פוליסות שהונפקו בין השנים 1991-2003	2	18,883	0	0	72,911	0	16,315	48,558,536	0	1,157,027	0	49,823,673		
823	0	0	129,113	0	3,324	39,238,735	257	0	969	39,373,220	פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004	3	823	0	0	129,113	0	3,324	39,238,735	257	0	969	39,373,220		
22,965	0	0	207,443	0	20,237	88,034,348	12,369,481	1,157,027	4,621,596	106,433,098	פוליסות שאינן כוללות מרכיב היסכון (סך הכל (א2 עד א3)	4	22,965	0	0	207,443	0	20,237	88,034,348	12,369,481	1,157,027	4,621,596	106,433,098		
53,595	4,581	2,139,856	91,520	21,550	93,469	0	0	0	0	2,404,572	חלק העתודה בגין תביעות בתשלום	5	53,595	4,581	2,139,856	91,520	21,550	93,469	0	0	0	0	2,404,572		
0	318,264	247,202	1,853,870	0	0	0	0	0	0	2,419,336	חלק העתודה בגין תביעות מבידוק נאותות העתודה	6	0	318,264	247,202	1,853,870	0	0	0	0	0	0	0	2,419,336	
0	0	0	895	25,992	22,300	0	0	0	0	49,187	השתתפות ברווחים	7	0	0	0	895	25,992	22,300	0	0	0	0	0	49,187	
0	5,550	273,010	0	0	0	0	0	0	0	278,560	השלמה הנובעת מבידוק נאותות העתודה	8	0	5,550	273,010	0	0	0	0	0	0	0	0	0	278,560
0	0	0	0	0	0	1,877,567	1,291,272	12,901	194,950	3,376,689	אחר	9	0	0	0	0	0	0	1,877,567	1,291,272	12,901	194,950	3,376,689		
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	59,198	0	0	6,927	(81,736)	(367)	(7,186)	(23,164)	השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים חדשים	11	0	0	0	59,198	0	0	6,927	(81,736)	(367)	(7,186)	(23,164)		
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	שינויים בהנחות	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	שינויים בשיטות	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	הפרשות בגין עסקים	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	קיימים	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	שינויים אחרים	16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים חדשים	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	שינויים בהנחות	18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	הפרשות בגין עסקים	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	קיימים	21	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	שינויים אחרים	22	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים חדשים	23	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	שינויים בהנחות	24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים	25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	הפרשות בגין עסקים	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	קיימים	27	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	שינויים אחרים	28	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים חדשים	29	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	שינויים בהנחות	30	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים	31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	הפרשות בגין עסקים	32	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	קיימים	33	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	שינויים אחרים	34	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים חדשים	35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	שינויים בהנחות	36	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	השפעת התאמת הפרשות בגין עסקים	37	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	הפרשות בגין עסקים	38	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	קיימים	39	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	שינויים אחרים	40	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

כלל חברה לביטוח בע"מ

הצהרת אקטואר לעסקי ביטוח בריאות - חיים

פרק א' - הצהרת האקטואר

להלן הצהרה אקטוארית ביחס ביטוח בריאות - עסקים המדווחים בביטוח חיים של החברה:

סעיף א.1 - זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי כלל חברה לביטוח להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות - עסקי חיים עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן: "ההפרשות") כלל חברה לביטוח בע"מ ליום 31.12.2021, כפי שמפורט להלן.
אני עובד שכיר של כלל חברה לביטוח בע"מ. מונית לי לתפקיד בחודש אוגוסט 2021. אינני בעל עניין במבטח או בן משפחה של בעל עניין במבטח.

סעיף א.2 - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השווייתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוט המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לסעיף א.3 להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

- (1) ההפרשה שחושבה בגין עסקים נכסים. לעניין זה, "עסקים נכסים" כהגדרתם בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984 - אין לחברה עסקים מסוג זה.
- (2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח - אין לחברה עסקים מסוג זה.

2. נתוני הערכה לסכום העתודות

א. פירוט סכומי ההפרשות

להלן פירוט סכום ההפרשות המדווחות בדוח ביטוח חיים ברמת הברוטו וברמת השייר (ראה פירוט בטופסי א ו-ב המצורפים להלן בנספחים לדין וחשבון).

ביטוחי בריאות - חיים	תאור (באלפי ש"ח)
עסקי פרט	ברוטו
2,076	תביעות תלויות
9,973	IBNR
0	תנאי חוזה ביטוח
12,049	סך הכל ברוטו
	שייר
1,183	תביעות תלויות
9,973	IBNR
0	תנאי חוזה ביטוח
11,157	סך הכל בשייר

ב. השפעת השינויים על הפרשות

להלן השפעת שינויים ברמת הברוטו והנטו עבור:

1. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של הפרשות, אשר נובעים מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס הפרשה - לא נדרשה התאמה מסוג זה בתקופת הדו"ח.
2. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של הפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים - לא נדרשה התאמה מסוג זה בתקופת הדו"ח

סעיף א.3 - חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענף ביטוח הבריאות של מחלות קשות:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
  - א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 והתקנות לפיו;
  - ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
  - ג. כללים אקטוארים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת הפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. הפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתתי ענפי ביטוח הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

סעיף א.4 - הערות והבהרות

1. פרטים אודות סוגי העתודות, שיעורי ריבית וכו' נכללים בביאור 37 לדוחות הכספיים.
2. **אי-וודאות סטטיסטית ואקטוארית**
התוצאות המוצגות בדו"ח זה מסתמכות, בין השאר, על חישוב של תביעות תלויות ושל חישוב תביעות IBNR המתבסס על מודל סטטיסטי עבור תשלומי תביעות עתידיות, הנשען על נסיון התביעות ששולמו בפועל בעבר, הן מבחינת קצב תשלומן והן מבחינת גובה הסכומים ששולמו.
מודלים אלו והנחות העבודה פותחו על פי הבנתי את הסביבה העיסקית הנוכחית של החברה ועל פי הערכתי להתפתחות הסביבה העיסקית של החברה בעתיד. לכן, יש להכיר בכך כי התוצאות העיסקיות העתידיות בסבירות גבוהה יהיו שונות מאלו שחזו על פי המודלים האקטוארים לחישוב העתודות.
3. **חשיפה להתפתחויות ושינויים עתידיים**
בעתיד יתכנו שינויים והתפתחויות בכל הקשור לתנאי שוק הביטוח בישראל, עקב שינויי רגולציה, החלטות בתי דין, התפתחויות טכנולוגיות ושינויים בתנאים חברתיים וסביבתיים. גורמים אלו לא ניתנים לחיזוי מראש ועשויים להשפיע על העלות הסופית של התביעות ולכן על ההערכה האקטוארית להפרשות.

סעיף א.5 - שינויים מהותיים

לא היו שינויים מהותיים בתקופת הדו"ח.

חתימה

דב' פרקש אולך, F.I.L.A.A
שם האקטואר הממונה

30/03/2022
תאריך

כלל חברה לביטוח בע"מ

הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי

פרק א' - זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי כלל חברה לביטוח בע"מ להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן: "ההפרשות") כלל חברה לביטוח בע"מ ליום 31.12.2021, כפי שמפורט להלן. אני מכהנת כאקטוארית ממונה של ביטוח כללי מיום 10.06.2020. אני עובדת שכירה של המבטח. אינני בעלת עניין במבטח. (להלן: "המבטח").

פרק ב' - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. היקף חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות, לצרכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השווייתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח, מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

- (1) הפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי ("הפול") התבססה על חישוב שבוצע על ידי אקטואר הפול.
- (2) הפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל התבססה על חישוב שבוצע על ידי.
- (3) בוצעה הפחתה, בחישוב מרווח הסיכון בלבד, עבור העדר מתאם מלא בין הענפים השונים, בהתאם לעמדת הממונה לחישוב עתודות בביטוח כללי.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

להלן הערכת סכום העתודות:

ליום 31 בדצמבר 2021		
באלפי ש"ח		
ברוטו	שייר	
		תביעות תלויות ¹
		ענפים שאינם מקובצים
1,265,177	2,410,128	רכב חובה
629,863	910,450	חבות צד ג'
192,618	602,027	אחריות מקצועית
465,175	481,579	חבות מעבידים
170,886	213,530	רכב רכוש
23,252	44,825	אחריות המוצר
10,092	53,671	מקיף דירות
218	18,839	משכנתאות
2,757,281	4,735,049	סך הכל ענפים שאינם מקובצים
2,806,111	5,858,580	סך הכל ענפים שאינם מקובצים ומקובצים ²
95,853	95,853	הוצאות עקיפות
		פער בין עתודה לסיכונים שטרם חלפו לבין הפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.
28,826	69,787	רכב חובה
23,332	32,330	רכב רכוש
		מקיף דירות
		סך הכל התחייבויות ביטוחיות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי
2,954,124	6,056,550	המחושבות לפי הערכה אקטוארית

1. בענפי חבויות המוערכים על בסיס שנת חיתום ובהם לא נדרש להצהיר על פרמיה בחסר, התביעות התלויות כוללות גם את רכיב הפרמיה בחסר במידה וקיים.
2. אובדן רכוש (כולל בתי עסק וביטוח חקלאי, יהלומים וטרור), ביטוח הנדסי, כל הסיכונים, דמי מחלה ואחריות מנהלים.

פרק ג' - חוות הדעת

אני מצהירה ומאשרת כי בענפים הבאים, כהגדרתם בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה-1985:

- (א) ביטוח מפני אחריות מעבידים - סעיף 1(א)(7)
  - (ב) ביטוח לפי דרישות פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970 - סעיף 1(א)(8)
  - (ג) ביטוח רכב מנועי - רכוש (עצמי וצד שלישי) - סעיף 1(א)(9)
  - (ד) ביטוח מקיף לדירות ובתי עסק - סעיף 1(א)(12)
  - (ה) ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי - סעיף 1(א)(14)
  - (ו) ביטוח מפני אבדן רכוש - סעיף 1(א)(15)
  - (ז) ביטוח חקלאי, למעט ביטוח מפני נזקי טבע בחקלאות - סעיף 1(א)(17)
  - (ח) ביטוח הנדסי - סעיף 1(א)(18)
  - (ט) ביטוח מפני אחריות למוצרים פגומים - סעיף 1(א)(22)
  - (י) ביטוח מפני סיכונים אחרים - סעיף 1(א)(25)
1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
- א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 והתקנות לפיו;
  - ב. הוראות והנחיות הממונה על שוק ההון, הביטוח והחיסכון;
  - ג. עמדת הממונה בנושא חישוב עתודות בביטוח כללי;
  - ד. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות לתביעות תלויות המפורטות בפרק ב' בגין הענפים שאינם מקובצים - רכב חובה, אחריות כלפי צד שלישי (ללא אחריות מנהלים), אחריות מעבידים, אחריות מקצועית, רכב רכוש, אחריות המוצר, דירות ובנקים למשכנתאות - מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות, המוגדרות לעיל, בכל ענף שפורט בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
5. סך ההפרשות לתביעות תלויות המפורט בפרק ב', מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים המקובצים ושאינם מקובצים בכללותם, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
6. ההפרשה להוצאות עקיפות המפורטת בפרק ב', מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב התביעות, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
7. ההפרשות לפרמיה בחסר המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הפער בין הסיכונים שטרם חלפו והפרמיה שטרם הורווחה ברמת השייר בניכוי הוצאות רכישה נדחות (ככל שקיים) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' - הערות והבהרות

1. העתודה הנקובה מבוססת על הערכה אקטוארית שבבסיסה אומדנים סטטיסטיים הכוללים מרכיב של אי וודאות. האומדן הסטטיסטי מבוסס על הנחות שונות המבטאות את מה שידוע לנו היום. הנחות אלו עשויות להשתנות בהתאם למידע חדש שיתקבל בעתיד, שינויים בסביבה החוקתית, המשפטית, החברתית והכלכלית ומאירועים שיקרו בפועל, אלה עלולים לגרום לשינוי בהערכות.
2. בתביעות גדולות בעלות אופי לא סטטיסטי, העתודה נקבעה (בברוטו ובשייר) על סמך חוות דעת מומחי החברה, ובהתאם להמלצות יועציהם המשפטיים. בהתאם, התפתחות בהערכת מומחי החברה, עלולה להשפיע על עלות התביעות.
3. החל מחודש דצמבר 2015, החברה מיישמת את עמדת הממונה בקשר לנוהג המיטבי לחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי. עמדת הממונה מפרטת, בין היתר, עקרונות בבסיס הערכת העתודות: מקצועיות, עקביות וזהירות.
- לעניין עקרון הזהירות, נקבע כי זהירות משמעה ש"העתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח". כלומר, קיים סיכוי סביר למדי ("fairly likely") כי העתודה שנקבעה בשייר תספיק לכיסוי התחייבויות המבטח. בענף חובה ובענפי החבויות הבחינה של "סיכוי סביר למדי" תכונן לאומדן הסתברות של 75% לפחות. מרווח זה כולל הן את הסיכון הרנדומלי (סיכון של סטייה רנדומלית מתוצאות המודל), אשר ניתן לאמוד אותו בשיטות סטטיסטיות, והן סיכונים סיסטמיים (סיכונים שלא כלולים בתוך המודל, לדוגמא, סיכון של שימוש במודל לא מתאים), אשר דורשים שיטות אמידה איכותיות המאופיינות במידה ניכרת של שיקול דעת.
4. החל מחודש דצמבר 2020 החברה מהוונת את תשלומי התביעות העתידיים בענפי חובה וחבויות לפי עקום ריבית חסר סיכון תוך התאמתו לאופיין הבלתי נזיל של התחייבויות הביטוחיות ובהתחשב באופן שערך הנכסים העומדים כנגד התחייבויות אלו.

5. בחודש פברואר 2022 עודכנו הנחיות רשות שוק ההון לצורך אמידה מעודכנת של פרמיית אי-הנזילות המתווספת לריבית חסרת סיכון ביישום עמדת רשות שוק ההון בקשר לנוהג המיטבי לחישוב עתודות ביטוח כללי. בהתאם לאמידה המעודכנת, פרמיה אי הנזילות תעמוד על 0.54% לעומת 0.26%. שיעור פרמיה אי הנזילות המתווסף בהתאם לסוג ההתחייבות נותר ללא שינוי. החברה יישמה את החוזר והקטינה את ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח כללי בכ 24 מיליוני ש"ח בשייר לפני מס.
6. בחודש מרס 2018 פורסם חוק ההתייעלות הכלכלית במסגרתו שונה מנגנון ההתחשבות בין המוסד לביטוח הלאומי לבין חברות הביטוח בנוגע לזכות השיבוב של המוסד לביטוח לאומי מחברות הביטוח בתביעות מכוח פוליסות רכב חובה. בהתאם לתיקון החקיקה בוטל מנגנון הסדר השיבוב הפרטני, על פיו מבוצעת התחשבות נפרדת בגין כל תביעה, ותחתיו נקבע כי מבטח יעביר למוסד לביטוח לאומי, מידי שנה, סכום קבוע שנתי לצורך כיסוי חבותו עבור כל תביעות השיבוב מכוח פוליסות רכב חובה. בחודש יוני 2019 פורסמה טיוטת תקנות הביטוח הלאומי שאמורה היתה להסדיר את מנגנון קביעת הסכום הקבוע ולאפשר את כניסתו לתוקף של חוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019. בעקבות שימוע שנערך לחברות הביטוח וטענות שהעלו חברות הביטוח בשימוע בנוגע לקשיים במימוש ההסדרה המוצעת לגבי תקופת העבר, היגיעו חברות הביטוח והמוסד לביטוח לאומי, בשיתוף משרד האוצר, לסיכום לפיו ייחתם הסכם בין המוסד לביטוח לאומי לבין חברות הביטוח אשר קובע כי חברות הביטוח יעמידו מקדמה למוסד לביטוח לאומי בגין התחשבות עבור תביעות מהשנים 2014 עד 2018, ואילו האסדרה שתוכננה בחוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019 תתוקן על ידי משרד האוצר כך שתבוטל חובת תשלום סכום גלובלי בעד מקרים שאירעו בשנים 2014 עד 2018, ובמקום זאת ייקבע שהחל מינואר 2023 ואילך על כלל המבטחות להעביר למוסד לביטוח לאומי בגין תאונות דרכים את האחוזים הבאים מדמי הביטוח שייגבו בכל שנה: בגין תאונות דרכים בשנים 2023-2024 - 10%, ובגין תאונות דרכים משנת 2025 ואילך - 10.95%, לפיכך, הסדר השיבוב המתוקן יחול רק על אירועים עתידיים החל משנת 2023 ואילו לגבי תקופת העבר ימשיכו הצדדים להתנהל באופן דומה למצב קודם לחקיקת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנת 2019 וליישב כל תביעת שיבוב בנפרד, אלא אם הצדדים יגיעו להסכמה פרטנית אחרת בעניין.
- בהמשך לאמור, בחודש נובמבר 2021 אושר, במסגרת חוק ההסדרים, תיקון חקיקה התואם את ההבנות שבין חברות הביטוח, המוסד לביטוח לאומי ומשרד האוצר. להערכת החברה לא תהיה לכך השפעה מהותית.
7. חוות הדעת האקטוארית עבור ענפים מקובצים ניתנת על סך הפרשות בגין כל הענפים (מקובצים ושאינם מקובצים) בכללותם, וזאת מפאת רמת אי ודאות גבוהה.
8. בענפים הבאים: ביטוח מטענים בהובלה, ביטוח כלי טיס לרבות אחריות כלפי צד שלישי, ביטוח כלי שיט לרבות אחריות כלפי צד שלישי, מתן ערבויות ועסקים נכנסים לא נעשתה הערכה אקטוארית לתביעות תלויות בשל אופי הכיסוי ומיעוט הנתונים. כמו כן, העתודה עבור עסקאות מיוחדות בתחום רשלנות רפואית, המסווגות תחת ענף אחריות מקצועית, חושבה, בהתאם לפוליסת הביטוח, לסכום התביעות שמעל לסכום ההתחייבות לתשלום של המוסד הרפואי.

גלית רובשטיין F.I.L.A.A
 שם האקטואר הממונה

30/03/2022
 תאריך

הצהרת האקטואר בביטוח בריאות

כלל חברה לביטוח בע"מ

פרק א' - זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי כלל חברה לביטוח בע"מ להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן: "ההפרשות") כלל חברה לביטוח בע"מ ליום 31.12.2021, כפי שמפורט להלן.
 אני מכהנת כאקטוארית ממונה של ביטוח כללי מיום 10.06.2020.
 אני עובדת שכירה של המבטח. אינני בעלת עניין במבטח. (להלן: "המבטח").

פרק ב' - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים.
- ב. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ג. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ד. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוט המקצועי וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ה. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח, מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ו. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:
  - (1) ההפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים - אין עסקים נכנסים.
  - (2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל התבססה על חישוב שבוצע על ידי.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

להלן הערכת סכום העתודות:

ליום 31 בדצמבר 2021		
באלפי ש"ח		
ברוטו	שייר	
		תביעות תלויות
		(א) ענפים שאינם מקובצים: תאונות אישיות ¹
85,907	85,839	
		סך הכל ענפים שאינם מקובצים
85,907	85,839	
		(ב) סך הכל ענפים שאינם מקובצים ומקובצים
5,346	5,346	(2) הוצאות עקיפות
אין	אין	(3) הפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח
אין	אין	(4) הפרשה בגין השתתפות ברווחים
		סך הכל התחייבויות ביטוחיות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי
91,253	91,184	המחושבות לפי הערכה אקטוארית

1. כולל ענפי תאונות אישיות ותאונות אישיות תלמידים.

פרק ג' - חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענפי ביטוח הבריאות הבאים כהגדרתם בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה-1985:

- (א) ביטוח מפני תאונות אישיות סעיף 1(א)(5)
1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
    - א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 והתקנות לפיו;
    - ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
    - ג. כללים אקטוארים מקובלים.
  2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
  3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתתי ענפי ביטוח הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' - הערות והבהרות

1. העתודה הנקובה נגזרה מנתוני תביעות ומהערכה אקטוארית, שבהם אי ודאות סטטיסטית מובנית לעלות סך התביעות. בנוסף, יתכנו שינויים בסיכונים, בגורמים סביבתיים, בפסיקות ותקדימים בבתי משפט אשר לא ניתן לחזותם מראש. עלות התביעות בפועל יכולה להיות גבוהה או נמוכה יותר. לכן, הערכה זו יכולה לעלות או לרדת במשך הזמן.
- החברה מהוונת את תשלומי התביעות העתידיים בתת ענף תאונות אישיות תלמידים לפי עקום ריבית חסרת סיכון תוך התאמתו לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבויות הביטוחיות.
2. בחודש פברואר 2022 עודכנו הנחיות רשות שוק ההון לצורך אמידה מעודכנת של פרמיית אי-הנזילות המתווספת לריבית חסרת סיכון ביישום עמדת רשות שוק ההון בקשר לנוהג המיטבי לחישוב עתודות ביטוח כללי. בהתאם לאמידה המעודכנת, פרמיה אי הנזילות תעמוד על 0.54% לעומת 0.26%. שיעור פרמיה אי הנזילות המתווסף בהתאם לסוג ההתחייבות נותר ללא שינוי. השפעת השינוי אינה מהותית
3. בשנת הדוח אין התפתחות מהותית בתביעות התלויות.

חתימה

גלית רובשטיין F.I.L.A.A
שם האקטואר הממונה

30/03/2022
תאריך

הצרת אקטואר ביטוח סיעודי דצמבר 2021

כלל חברה לביטוח בע"מ

פרק א' - זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "המבטח") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח סיעודי עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן: "ההפרשות") כלל חברה לביטוח בע"מ ליום 31/12/2021 כפי שמפורט להלן. אני עובד שכיר של המבטח. אינני בעל עניין בחברה או בחברה קשורה למבטח. התמנתי לתפקיד אקטואר ממונה בינואר 2019.

פרק ב' - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצרכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:
  - (1) הפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים - אין לחברה עסקים נכנסים בתחום הסיעוד.
  - (2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל התבססה על חישוב שבוצע על ידי המבטחים המובילים של הביטוחים המשותפים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א פרוט סכומי ההפרשות:

- בנספחים א' ו ב' להלן, מפורטים סכומי ההפרשות באלפי ש"ח הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר כדלהלן:
- (1) הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו, למעט תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה) וההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח).
  - (2) הפרשה (עתודה) הנובעת מתנאי חוזה הביטוח בביטוח חיים בנפרד, לרבות -
    - א) עתודה לתוכנית עם צבירה;
    - ב) הפרשה הנדרשת כאשר חלק מהפרמיה הנגבית בשנים המוקדמות של החוזה מיועדת למתן כיסוי עתידי במועד מאוחר יותר, כגון: הפרשה בגין פרמיה קבועה, ברות ביטוח והמשכיות;
  3. חלק העתודה בגין תביעות בתשלום, לרבות תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה.
  4. הפרשה בגין השתתפות ברווחים.
  5. השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה - לאור סביבת הריבית הנמוכה, נדרשה הפרשה מבדיקת נאותות העתודה.
  6. אחר - הפרשות נוספות לפי הוראות המפקח, כגון: הפרשה בגין עתודה להשלמה (DAC), השלמת העתודה לפוליסות גמלא - לא נמצא צורך בהפרשה נוספת.
  7. הפרשה בגין עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - הפרשה זו בוטלה וסווגה כחלק מההון העצמי של החברה.

ב. השפעת השינויים על ההפרשות:

להלן השפעת שינויים ברמת הברוטו והנטו עבור:

- (1) פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס ההפרשה: לא נדרשה התאמה מסוג זה בתקופת הדוח.
- (2) עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים נזקפו ל-LAT.

פרק ג' - חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בענף ביטוח סיעודי:

- 1 הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
  - א. חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 והתקנות לפיו;
  - ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
  - ג. כללים אקטואריים מקובלים.
- 2 לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
- 3 ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
- 4 ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח סיעודי, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' - הערות והבהרות

1. הערות, הבהרות והסברים

- א. פרטים אודות סוגי העתודות, שיעורי ריבית וכו' נכללים בבאור 37 לדוחות הכספיים של כלל ביטוח.
- ב. תיק הביטוח הסיעודי חשוף לשינויים רגולטורים וכן התפתחויות בתנאי השוק, כגון עידכון תוכניות הסיעוד הנמכרות על ידי השב"ן בקופות החולים. העתודה מבוססת על הנחות תחלואה, תמותה ומשך תשלום התביעה. הנחות אלה נתונות לשינויים דמוגרפיים וכלכליים אשר לא ניתן לצפותם מראש.

2. התאמות ושינויים מהותיים

במהלך שנת הדוח, חלה ירידה בעקום הריבית חסר הסיכון אשר גרמה לעדכון ריביות ההיוון ולגידול בהפרשה לבחינת נאותות העתודה בביטוח סיעודי (LAT). הפרשה זו קוזזה כתוצאה מהגידול בשווי הנכסים הלא סחירים וכן מעדכון הוראות חוזר רשות שוק ההון בנוגע לפרמיית אי נזילות.

בנוסף, בשנה זו חל גידול בהפרשה כתוצאה מעדכון ההנחות המיטביות (Best Estimate).

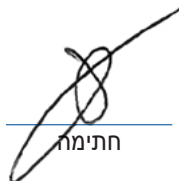
השפעת עדכון פרמיית אי-נזילות, בהתאם להוראות החוזר, הסתכמה קיטון בהפרשות בסך של כ-235 מיליון ש"ח (לפני ייחוס נכסים בלתי סחירים). השפעת עדכון מחקרים הסתכמה בהגדלת ההפרשות בסך של כ-76 מיליון ש"ח, אשר נבעה ברובה מעדכון מחקר תחלואה. ההשפעה הכוללת על בחינת ה-LAT גרמה לגידול בהתחייבויות בסך של כ-34 מיליון ש"ח, כאשר סך יתרת ההפרשה ל-LAT, לתאריך המאזן, עומדת על 278 מיליון ש"ח (244 מיליון ש"ח אשתקד).

3. עסקים בהם לא ניתן לבצע הערכה אקטוארית

הנתונים כוללים הפרשות בגין עסקים משותפים בהם החברה אינה מובילה וההערכה האקטוארית נמסרה ע"י אקטואר החברה המובילה.

4. הסדרי ביטוח משנה

בתקופה שלאחר הדוח ערכה החברה התחשבות סופית עם מבטח משנה בביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופות חולים מכבי ולאומית לרבות הסדר ביחס לניתוק סופי בין הצדדים (CUT OFF) בהתאם, ככל שהעתודות שמבטח המשנה הותיר בידי החברה לא יספיקו לכיסוי התביעות, הקיימות והעתידיות, חברה תישא בעצמה גם בגין חלקו של מבטח המשנה האמור ובמקרה של עודף בעתודות תכיר ברווח גם בגין חלקו זה. בהתאם להערכת החברה, לאמור אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2021.

חתימה

עמרי הראל F.I.L.A.A.
שם האקטואר הממונה

30/03/2022
תאריך

נספח א - טופס 12א'

תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - ברוטו
שם החברה: כלל חברה לביטוח בע"מ

31/12/2021

נתונים ברוטו באלפי ש"ח				
כיסויים (אחרים) ¹	סיעודי		סך הכל	
	קבוצתי	פרט		
6	ב5	א5		
0	0	0	0	1 תביעות תלויות
0	542,961	2,714,055	3,257,016	2 עתודה (סה"כ שורות 1א2 עד 6)
0	0	0	0	1א2 פוליסות שהונפקו עד שנת 1990
0	0	0	0	2א2 פוליסות הכוללות מרכיב
0	0	0	0	3א2 חסכון (לרבות נספחים) לפי
0	0	0	0	4א2 מועד הנפקת הפוליסה:
0	0	0	0	סך הכל (1א2 עד 3א2)
0	4,581	2,139,856	2,144,437	ב2 פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון
0	532,829	301,189	834,019	3 חלק העתודה בגין תביעות בתשלום
0	0	0	0	4 השתתפות ברווחים
0	5,550	273,010	278,560	5 השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה
0	0	0	0	6 אחר
0	0	0	0	7 עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
0	0	0	0	(1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'
0	0	0	0	8א השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים
0	0	0	0	1ב8 שינויים בהנחות
0	0	0	0	2ב8 השפעת התאמת ההפרשות
0	0	0	0	3ב8 בגין עסקים קיימים
0	0	0	0	4ב8 שינויים אחרים

נספח ב - טופס 12ב'

תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - בשייר
שם החברה: כלל חברה לביטוח בע"מ

31/12/2021

נתונים ברוטו באלפי ש"ח				
כיסויים (אחרים) ¹	סיעודי		סך הכל	
	קבוצתי	פרט		
6	ב5	א5		
0	0	0	0	1 תביעות תלויות
0	328,396	2,660,067	2,988,463	2 עתודה (סה"כ שורות 1א2 עד 6)
0	0	0	0	1א2 פוליסות שהונפקו עד שנת 1990
0	0	0	0	2א2 פוליסות הכוללות מרכיב
0	0	0	0	3א2 חסכון (לרבות נספחים) לפי
0	0	0	0	4א2 מועד הנפקת הפוליסה:
0	0	0	0	סך הכל (1א2 עד 3א2)
0	4,581	2,139,856	2,144,437	ב2 פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון
0	318,264	247,202	565,466	3 חלק העתודה בגין תביעות בתשלום
0	0	0	0	4 השתתפות ברווחים
0	5,550	273,010	278,560	5 השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה
0	0	0	0	6 אחר
0	0	0	0	7 עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
0	0	0	0	(1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'
0	0	0	0	8א השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים
0	0	0	0	1ב8 שינויים בהנחות
0	0	0	0	2ב8 השפעת התאמת ההפרשות
0	0	0	0	3ב8 בגין עסקים קיימים
0	0	0	0	4ב8 שינויים אחרים

כלל חברה לביטוח בע"מ

הצהרת אקטואר ביטוח בריאות דצמבר 2021

פרק א' - זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "המבטח") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן: "ההפרשות") כלל חברה לביטוח בע"מ ליום, 31/12/2021 כפי שמפורט להלן. אני עובד שכיר של המבטח. אינני בעל עניין בחברה או בחברה קשורה למבטח. התמנתי לתפקיד אקטואר ממונה בינואר 2019.

פרק ב' - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השווייתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

(1) הפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים - ההפרשה נרשמת על פי חישוב שבוצע על ידי חברת הביטוח המוסרת.

(2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל -

אין לחברה בתחום הבריאות ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל.

2. נתוני הערכה לסכום העתודות

א. להלן פירוט סכומי ההפרשות באלפי ש"ח

להלן פירוט סכום ההפרשות המדווחות בדוח ביטוח כללי ברמת הברוטו וברמת השייר.

סך הכל	קבוצתי	פרט	תיאור (באלפי ש"ח)
			ברוטו
306,952	41,601	265,351	תביעות תלויות
6,227	2,041	4,186	הוצאות עקיפות
318,403	21,809	296,595	תנאי חוזה ביטוח
8,000	468	7,532	השתתפות ברווחים
639,582	65,918	573,664	סך הכל ברוטו
			שייר
287,129	41,601	245,528	תביעות תלויות
6,227	2,041	4,186	הוצאות עקיפות
305,249	21,809	283,441	תנאי חוזה ביטוח
8,000	468	7,532	השתתפות ברווחים
606,606	65,918	540,688	סך הכל בשייר

ב. השפעת השינויים על הפרשות

להלן השפעת השינויים ברמת הברוטו והשייר באלפי ש"ח עבור:

(1) פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של הפרשות, אשר נובעים מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס הפרשה:

מרכיב עתודה	סך הכל הפרשות
הפרשות בגין פוליסות חדשות ברוטו	8,232
הפרשות בגין פוליסות חדשות בשייר	7,773

(2) פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של הפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים ברוטו ושייר:

מרכיב עתודה	סך הכל הפרשות
סכום ההתאמה לעתודות בברוטו	2,975
סכום ההתאמה לעתודות בשייר	3,021

פרק ג' - חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענפי ביטוח הבריאות הבאים:

- הוצאות רפואיות
- מחלות קשות
- תאונות אישיות
- נסיעות לחו"ל
- שיניים

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

- א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 והתקנות לפיו.
- ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח.
- ג. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת הפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי, רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתת ענפי ביטוח הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' - הערות והבהרות

1. הערות, הבהרות והסברים

א. פרטים אודות סוגי העתודות, שיעורי ריבית וכו' נכללים בראור 37 לדוחות הכספיים של כלל ביטוח.

ב. חישוב העתודות הנובעות מתנאי החוזה נקבעו על בסיס מודל אקטוארי של תזרים מזומנים עתידי, המבוסס על הנחות דמוגרפיות וכלכליות והנחות עבודה אחרות אשר עלולות להשתנות בעתיד ויכולות להשפיע על הערכת העתודה לעיל.

ג. חישוב הפרשות לתביעות תלויות ו-IBNR נקבע על בסיס מודל תחזית סטטיסטי לקביעת תשלומי התביעות העתידיים על בסיס נסיון העבר.

ד. המודלים והנחות לקביעת הפרשות פותחו על פי הבנתי את הסביבה העיסוקית הנוכחית ועל פי הערכתי להתפתחות עתידית. ענף הוצאות רפואיות חשוף לאינפלציה רפואית עתידית כתוצאה מהתפתחויות רפואיות וטכנולוגיות. בנוסף, יש להכיר בכך כי המודלים חשופים לתנודות אקראיות וסטטיסטיות וקיימת סבירות שההוצאות העתידיות יהיו שונות מההפרשות שנקבעו על פי המודלים.

2. שינויים בהנחות ובשיטות אקטואריות

במהלך שנת הדוח החברה עדכנה את בסיס ההנחות העיקריות, המשמש לחישוב הפרשות בגין פוליסות הבריאות פרט. הנחות אלו נקבעו מידי שנה על פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים עדכניים (השפעת העדכון ראה בפרק ב' סעיף 2.ב).

3. שינויים מהותיים בהפרשות לעומת שנה אשתקד

לא היו שינויים מהותיים בתקופת הדו"ח.

4. עסקים בהם לא ניתן לבצע הערכה אקטוארית

- א. בתת ענף נסיעות לחו"ל וקולקטיבים קיימת הפרשה עבור פרמיה שטרם הורווחה. החישוב מתבצע ע"י מחלקת כספים.
- ב. הנתונים בפרק ב' לעיל כוללים הפרשות בגין עסקים נכנסים, ההפרשות אלו נרשמו על פי חישוב שבוצע על ידי חברת הביטוח המוסרת.

חתימה

עמרי הראל F.I.L.A.A.
שם האקטואר הממונה

30/03/2022
תאריך

חלק ד

פרטים נוספים על התאגיד

שם החברה	:	כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ (להלן: "החברה")
מס' חברה ברשם	:	52-003612-0
כתובת	:	ראול וולנברג 36, קרית עתידים, מגדל 8, תל אביב 6136902
כתובת דואר אלקטרוני	:	Talc@clal-ins.co.il
טלפון	:	03-6387504
פקסימיליה	:	03-7965678
תאריך המאזן	:	31.12.2021
תאריך פרסום הדוח	:	30.03.2022

תוכן עניינים

480	1. פרטים הנדרשים בקשר עם הערכת שווי מהותית (תקנה ב'8)
481	2. נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה עצמה ליום 31 בדצמבר 2021 (תקנה ג'9)
489	3. דוח בדבר מצבת התחייבויות של התאגיד המדווח והחברות המאוחדות לפי מועדי פירעון ליום 31 בדצמבר 2021 (תקנה ד'9)
490	4. תמצית דוחות על הרווח הכולל הרבעוניים (תקנה א' 10)
491	5. שימוש בתמורת ניירות ערך (תקנה ג' 10)
493	6. השקעות בחברות-בת וחברות קשורות שהינן חברות פעילות מהותיות לתאריך הדוח על המצב הכספי (תקנה 11)
495	7. הלוואות ושטרי הון לחברות בנות וקשורות של החברה
496	8. רווחים והפסדים של חברות בנות פעילות מהותיות וחברות קשורות פעילות והכנסות (במישרין ובעקיפין) מהן לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021 (תקנה 13)
497	9. רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי (תקנה 14)
497	10. מסחר בבורסה (תקנה 20)
498	11. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (תקנה 21)
501	12. בעל השליטה בתאגיד (תקנה א'21)
501	13. עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22)
506	14. החזקות בעלי עניין ונושאי משרה בכירה (תקנה 24)
506	15. הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים (תקנה א'24)
506	16. מרשם בעלי המניות (תקנה ב'24)
507	17. הדירקטורים של התאגיד (תקנה 26)
511	18. נושאי משרה בכירה של התאגיד (תקנה א' 26)
515	19. מורשה חתימה של התאגיד (תקנה ב'26)
515	20. רואי החשבון של החברה (תקנה 27)
515	21. שינוי בתזכיר או בתקנון (תקנה 28)
516	22. החלטות והמלצות הדירקטוריון (תקנה 29)
516	23. החלטות החברה (תקנה א'29)

1. פרטים הנדרשים בקשר עם הערכת שווי מהותית (תקנה 8ב')

אין

2. נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה עצמה ליום 31 בדצמבר 2021 (תקנה 9ג')

סומך חייקין
מגדל המילניום KPMG
רח' הארבעה 17, תא דואר 609
תל-אביב 6100601
03-6848000

קוסט פורר גבאי את קסירר
רח' מנחם בגין 144 א,
תל אביב 6492102
טל. 03-6232525
פקס. 03-5622555
www.ey.com

לכבוד

בעלי המניות של כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ

**הנדון: דוח מיוחד של רואי החשבון המבקרים על מידע כספי נפרד לפי תקנה 9ג'
לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970**

ביקרנו את המידע הכספי הנפרד המובא לפי תקנה 9ג' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970 של כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ (להלן: "החברה") לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020 ולכל אחת משלוש השנים שהאחרונה שבהן הסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021 ואשר נכלל בדוח התקופתי של החברה. המידע הכספי הנפרד הינו באחריות הדירקטוריון והנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דיעה על המידע הכספי הנפרד בהתבסס על ביקורתנו.

לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברה המוצגת על בסיס השווי המאזני, אשר ההשקעה בה הסתכמה לסך של 69,190 אלפי ש"ח ו-35,694 אלפי ש"ח לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020, בהתאמה, ואשר חלקה של החברה ברווחי החברה הנ"ל הסתכם לסך של 18,573 אלפי ש"ח ו-167 אלפי ש"ח לשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020, בהתאמה. הדוחות הכספיים של אותה חברה בוקרו על ידי רואי חשבון אחרים שדוחותיהם הומצאו לנו וחוות דעתנו, ככל שהיא מתייחסת לסכומים שנכללו בגין אותה חברה, מבוססת על דוחות רואי החשבון האחרים.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין במידע הכספי הנפרד הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובפרטים הכלולים במידע הכספי הנפרד. ביקורת כוללת גם בחינה של הכללים החשבונאיים שישמשו בעריכת המידע הכספי הנפרד ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון והנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה של המידע הכספי הנפרד בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, המידע הכספי הנפרד ערוך, מכל הבחינות המהותיות, בהתאם להוראות תקנה 9ג' לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970.

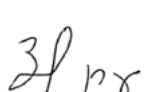
קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון
סומך חייקין
רואי חשבון
מבקרים משותפים

תל-אביב,
30 במרס 2022

נתונים על המצב הכספי ביניים

ליום 31 בדצמבר		מידע נוסף	באלפי ש"ח
2020	2021		
נכסים			
5,619,578	6,961,225	2.5	השקעה בחברות מוחזקות
489,542	583,652	2.5	הלוואות ויתרות חברות מוחזקות
141	163		חייבים ויתרות חובה
124,067	9,281	2.6	השקעות פיננסיות אחרות:
-	-		נכסי חוב סחירים
66	15,233		נכסי חוב שאינם סחירים
15,666	74		מניות
139,799	24,588	2.2 (א)	אחרות
57,636	166,379	2	סך כל ההשקעות הפיננסיות האחרות
6,306,696	7,736,007		מזומנים ושווי מזומנים
סך כל הנכסים			
הון			
155,448	155,452	2.6	הון מניות
1,638,770	1,641,507	2.6	פרמיה על מניות
969,936	1,286,142		קרנות הון
3,535,095	4,641,888		עודפים
6,299,249	7,724,989		סך כל ההון
התחייבויות			
7,447	5,478	2.2 (ב)	זכאים ויתרות זכות
-	683		יתרות חברות מוחזקות
-	4,857		התחייבות מיסים נדחים
7,447	11,018		סך כל ההתחייבויות
6,306,696	7,736,007		סך כל ההון וההתחייבויות

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הביניים הנפרד של החברה.

 ערן צ'רנינסקי
 משנה למנכ"ל
 מנהל חטיבה פיננסית

 יורם נוח
 מנהל כללי

 חיים סאמט
 יו"ר הדירקטוריון

30 במרס 2022
 תאריך אישור הדוחות הכספיים

נתוני רווח והפסד ביניים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			מידע נוסף	באלפי ש"ח
2019	2020	2021		
(126,928)	440,711	1,058,912		חלק החברה ברווחי (הפסדי) חברות מוחזקות, נטו ממס
				רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון:
-	4,027	31,802	2.6	מחברות מוחזקות
75	2,837	6,602	2.6	אחרות
(126,853)	447,575	1,097,316		סך כל ההכנסות
3,343	8,899	10,686		הוצאות הנהלה וכלליות
497	-	-		הוצאות אחרות
3,840	8,899	10,686		סך כל ההוצאות
(130,693)	438,676	1,086,630		רווח (הפסד) לפני מיסים על הכנסה
-	-	4,857		מיסים על הכנסה (הטבת מס)
(130,196)	438,676	1,081,773		רווח (הפסד) לתקופה

המידע הנוסף המצורף מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הביניים הנפרד של החברה.

נתוני רווח כולל ביניים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			באלפי ש"ח
2019	2020	2021	
(130,196)	438,676	1,081,773	רווח (הפסד) לתקופה
			רווח כולל אחר:
			פריטי רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד:
85	6,112	2,430	שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שנזקף לקרן הון
-	(668)	(6,571)	שינוי, נטו, בשווי הוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
-	-	2,491	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
230,216	147,073	317,856	רווח (הפסד) כולל אחר בגין חברות מוחזקות
230,301	152,517	316,206	רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה שהועבר או יועבר לרווח והפסד לפני מס
-	-	-	מסים (הטבת מס) בגין מרכיבים אחרים של רווח (הפסד) כולל
230,301	152,517	316,206	רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועבר או יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
			פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד:
(11,309)	10,550	3,655	רווח כולל אחר בגין חברות מוחזקות שלא יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
(11,309)	10,550	3,655	רווח כולל אחר לתקופה שלא יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
218,992	163,067	319,861	רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה
88,796	601,743	1,401,634	סך הכל רווח כולל לתקופה

המידע הנוסף המוצג מהווה חלק בלתי נפרד מהמידע הכספי הביניים הנפרד של החברה.

נתונים על תזרימי המזומנים ביניים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			מידע נוסף	באלפי ש"ח
2019	2020	2021		
				תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת
(130,196)	438,676	1,081,773		רווח (הפסד) לתקופה התאמות:
126,928	(440,711)	(1,058,912)		חלק החברה (ברוחי) הפסדי חברות מוחזקות
-	3,996	38,555		דיבידנד מחברות מוחזקות
-	(1,010)	(95)		ריבית שנצברה בגין פיקדונות בנקאיים
-	(4,028)	(31,787)		ריבית שנצברה בגין שטר ההון לחברה מוחזקת
504	(1,331)	(4,486)		הפסד (רווח) מהשקעות פיננסיות אחרות
-	-	4,857		מיסים על הכנסה
127,432	(443,084)	(1,051,868)		
				שינויים בפרטיים אחרים בנתונים על המצב הכספי, נטו:
(50)	(24)	(22)		שינוי בחייבים ויתרות חובה
(98)	1,888	(1,969)		שינוי בזכאים ויתרות זכות
(148)	1,864	(1,991)		
				מזומנים שהתקבלו במהלך התקופה עבור:
(189)	-	14,543		מזומנים נטו מפעילות שוטפת בגין עסקאות עם חברות מוחזקות
-	1,010	95		ריבית שהתקבלה
(3,101)	(1,534)	42,552		מזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת
				תזרימי מזומנים מפעילות השקעה
-	-	21,067		פירעון ריבית משטר הון לחברה מוחזקת
-	(485,500)	(58,000)	2.7, 2.6	השקעה בשטרי הון בחברה מוחזקות
-	(152,163)	(64,498)		השקעה בנכסים פיננסיים זמינים למכירה
14,412	19,298	182,545		תמורה ממכירת נכסים פיננסיים זמינים למכירה
-	-	(14,923)		השקעה בחברות מוחזקות
14,412	(618,365)	66,191		מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) השקעה
				תזרימי מזומנים מפעילות מימון
632,783	-	-		תמורה מהנפקת הון מניות (בניכוי הוצאות הנפקה)
632,783	-	-		מזומנים נטו ששימשו לפעילות מימון
644,094	(619,899)	108,743		עלייה (ירידה) במזומנים ושווי מזומנים
33,441	677,535	57,636		מזומנים ושווי מזומנים לתחילת התקופה
677,535	57,636	166,379		מזומנים ושווי מזומנים לסוף התקופה

2. נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה עצמה ליום 31 בדצמבר 2021 (תקנה 9ג') (המשך)

2.1 כללי

להלן נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה ליום 31 בדצמבר 2021 (להלן: "הדוחות המאוחדים"), המפורסמים במסגרת הדוחות התקופתיים (בפרק ג' - דוחות כספיים), המיוחסים לחברה עצמה (להלן: "המידע הכספי הנפרד"), המוצגים בהתאם לתקנה 9ג' והתוספת העשירית לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ע-2010 (להלן: "התקנה" ו"התוספת העשירית", בהתאמה) בעניין מידע כספי נפרד של התאגיד. יש לקרוא את המידע הכספי הנפרד ביחד עם הדוחות המאוחדים.

עיקרי המדיניות החשבונאית שישמה במידע הכספי הנפרד:

כללי המדיניות החשבונאית אשר פורטו בדוחות המאוחדים יושמו בעקביות לכל התקופות המוצגות במידע הכספי הנפרד על ידי החברה, לרבות האופן בו סווגו הנתונים הכספיים במסגרת הדוחות המאוחדים, בשינויים המתחייבים מהאמור להלן:

א. הצגת הנתונים הכספיים

1. נתונים על המצב הכספי

נתונים אלו כוללים מידע בדבר סכומי הנכסים וההתחייבויות הכלולים בדוחות המאוחדים המיוחסים לחברה עצמה (למעט בגין חברות מוחזקות), תוך פירוט לפי סוגי הנכסים וההתחייבויות. כמו כן, נכלל במסגרת הנתונים הללו, מידע בדבר סכום נטו, בהתבסס על הדוחות המאוחדים, המיוחס לבעלי המניות של החברה עצמה, של סך הנכסים בניכוי סך ההתחייבויות, בגין חברות מוחזקות, לרבות מוניטין.

2. נתונים על הרווח הכולל

נתונים אלו כוללים מידע בדבר סכומי ההכנסות וההוצאות הכלולים בדוחות המאוחדים, בפילוח בין רווח או הפסד ורווח כולל אחר, המיוחסים לחברה עצמה (למעט בגין חברות מוחזקות), תוך פירוט לפי סוגי ההכנסות וההוצאות. כמו כן, הנתונים כוללים, מידע בדבר סכום נטו, בהתבסס על הדוחות המאוחדים המיוחס לבעלי המניות של החברה עצמה, של סך ההכנסות בניכוי סך ההוצאות בגין תוצאות פעילות של חברות מוחזקות, לרבות ירידת ערך מוניטין, ירידת ערך השקעה בחברה כלולה או ביטולה וכן ירידת ערך השקעה בחברה בשליטה משותפת המטופלת לפי שיטת השווי המאזני או ביטולה.

3. נתונים על תזרימי המזומנים

נתונים אלו כוללים פירוט של סכומי תזרימי המזומנים הכלולים בדוחות המאוחדים המיוחסים לחברה עצמה (למעט בגין חברות מוחזקות), כשהם לקוחים מתוך הדוח על תזרימי המזומנים המאוחד, בפילוח לפי תזרימי מפעילות שוטפת, פעילות השקעה ופעילות מימון, תוך פירוט מרכיביהם. תזרימי מזומנים בגין פעילות שוטפת, פעילות השקעה ופעילות מימון בגין עסקאות עם חברות מוחזקות מוצגים בנפרד בנטו, במסגרת הפעילות המתחייבת, בהתאם למהות העסקה.

ב. עסקאות בין החברה לחברות מוחזקות

1. הצגה

יתרות הדדיות בקבוצה והכנסות והוצאות הנובעות מעסקאות הדדיות, אשר בוטלו במסגרת הכנת הדוחות המאוחדים, הוצגו בנפרד מהיתרה בגין חברות מוחזקות והרווח בגין חברות מוחזקות, יחד עם יתרות דומות מול צדדים שלישיים.

רווחים והפסדים שטרם מומשו, הנובעים מעסקאות בין החברה לחברות מוחזקות שלה, הוצגו במסגרת היתרה בגין חברות מוחזקות ובמסגרת הרווח בגין חברות מוחזקות.

2. מדידה

עסקאות שבוצעו בין החברה לחברות מאוחדות שלה נמדדו בהתאם לעקרונות ההכרה והמדידה, הקבועים בתקני דיווח כספי בינלאומיים, המתווים את הטיפול החשבונאי בעסקאות מעין אלו המבוצעות מול צדדים שלישיים.

2. נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה עצמה ליום 31 בדצמבר 2021 (תקנה 9ג') (המשך)

2.2 מכשירים פיננסיים

א. השקעות פיננסיות

להלן ההרכב:

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
		נכסי חוב סחירים
124,067	9,281	אגרות חוב קוצרניות
124,067	9,281	סך הכל נכסי חוב סחירים
		מניות ⁽¹⁾
10	10	שאינן סחירות - זמינות למכירה
56	15,223	סחירות - זמינות למכירה
66	15,233	סך הכל מניות
15,666	74	השקעות פיננסיות אחרות
139,799	24,588	סך הכל השקעות פיננסיות

(1) מועד המימוש החזוי של המניות טרם נקבע.

ב. זכאים ויתרות זכות

להלן ההרכב: *

ליום 31 בדצמבר		באלפי ש"ח
2020	2021	
2,606	1,376	הוצאות לשלם
44	21	מוסדות
138	28	ספקים
4,659	4,053	אחרים **
7,447	5,478	סך הכל

* יתרות הזכאים אינן צמודות.

** בעיקר בגין הפרשה לתביעות. לפרטים נוספים ראה ביאור 42 בדוחות המאוחדים.

2.3 מזומנים ושווי מזומנים

הרכב והצמדה:

ליום 31 בדצמבר		ריבית ליום	באלפי ש"ח
2020	2021	31 בדצמבר 2021 %	
57,189	165,967	0.07	שקל חדש לא צמוד
256	228	-	צמוד לאירו
190	183	-	צמוד לדולר
1	1	-	צמוד לליש"ט
57,636	166,379		סך הכל

עיקר המזומנים ושווי מזומנים הינם יתרות עו"ש ופיקדונות יומיים בתאגידים בנקאיים. שיעורי הריבית על יתרות העו"ש מבוססות על שיעורי ריבית בגין הפקדות יומיות.

2.4 מסים על ההכנסה

- א. לפרטים בדבר סביבת המס בה פועלת החברה, לרבות שינוי מס חברות, ראה ביאור 23(א) בדוחות המאוחדים.
- ב. דבר התחייבויות מיסים נדחים שלא הוכרו, והפסדים וניכויים לצרכי מס להעברה לשנים הבאות, ראה ביאור 23(ו) לדוחות המאוחדים.

2. נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה עצמה ליום 31 בדצמבר 2021 (תקנה 9ג') (המשך)

2.5 חברות מוחזקות - השקעות, יתרות, התקשרויות ועסקאות מהותיות

להלן ההרכב:

ליום 31 בדצמבר		מידע נוסף	באלפי ש"ח
2020	2021		
5,619,578	6,961,225		השקעות בחברות מוחזקות
450,450	461,270	2.6	שטר הון לכלל ביטוח
35,500	50,644	2.7	שטרי הון לכלל פיננסים
-	58,000	2.8	שטר הון לכלל סוכנויות
3,592	13,738		יתרות שוטפות
489,542	583,652		הלוואות ויתרות חובה חברות מוחזקות
6,109,120	7,544,877		סך הכל

- א. באשר לרשימת החברות המוחזקות העיקריות, ראה ביאור 9(ב) בדוחות המאוחדים.
- ב. באשר להתחייבויות החברה להשלמת ההון העצמי הנדרש מחברות מוחזקות שלה וכל שנדרש במשטר כושר פירעון כלכלי ראה ביאור 16(ה) בדוחות המאוחדים.
- ג. ההוצאות בחברה כוללות השתתפות בחלק היחסי בהתאם למנגנון הקצאות עלויות בקבוצה.

2.6 השקעות החברה והשקעה במכשיר הון רובד 1 שהונפק לה על ידי כלל ביטוח

ביום 19 בדצמבר 2019 הנפיקה החברה 12,066,000 מניות בנות 1 ש"ח ע.נ כ"א, במסגרת הנפקה לציבור על פי דוח הצעת מדף של החברה מיום 15 בדצמבר 2019, שפורסם מכוח תשקיף מדף מיום 29 באוגוסט 2019. תמורת הנפקה נטו הסתכמה בסך של כ-633 מיליוני ש"ח.

בחודש אוקטובר 2020 השקיעה החברה מכספי הנפקה במכשיר הון רובד 1 נוסף שהונפק לה על ידי כלל ביטוח, בסכום של 450 מיליון ש"ח בריבית שנתי בשיעור של 4.53%, צמוד למדד המחירים לצרכן. לפרטים נוספים ראה ביאור 25 בדוחות הכספיים המאוחדים.

יתרת הכספים (לאחר השקעות לרבות כמפורט בסעיפים 2.7-2.9) מושקעים בהתאם להחלטת ועדת ההשקעות והדירקטוריון מחודש יולי 2020 בניירות ערך בתמהיל שייקבע מעת לעת על ידי ועדת השקעות של החברה באופן שלפחות 75% מהסך האמור יושקע בנכסי חוב ועד 25% יושקע במניות, והכל בתמהיל ובאופן שייקבע מעת לעת על ידי הדירקטוריון ו/או ועדת השקעות לפי העניין.

2.7 מכלול מימון בע"מ (להלן: "מכלול")

בחודש מרס 2020 מימשה כלל ביטוח אופציה לרכישת 20% מהון המניות של מכלול, חתמה על תיקון להסכם מסגרת אשראי משנת 2018, במסגרתו נערכו שינויים בתנאי מסגרת האשראי וערבויות חוק מכר שהעניקה כלל ביטוח למכלול, ובנוסף קיבלה 8% נוספים מהון המניות של מכלול. עם קבלת המניות, מכרה כלל ביטוח, בהתאם למחיר שנקבע בהערכת שווי, את מלוא מניותיה במכלול לכלל פיננסים בע"מ (להלן: "כלל פיננסים"), חברה בת בבעלות מלאה של החברה, שקודם לכן הייתה חברה לא פעילה. בנוסף, הקצתה מכלול לכלל פיננסים 7% ממניות מכלול, וזאת בהתאם לשווי מכלול על פי הערכת השווי שנערכה.

ביום 22 באוגוסט 2021 השלימה מכלול הנפקה ראשונה לציבור. לאחר הדילול כתוצאה מההנפקה ורכישה שביצעה החברה בהנפקה, מחזיקה הקבוצה (במישרין ובעקיפין) בשיעור של 24.9% לעומת שיעור של כ-35% טרם ההנפקה.

כמו כן, הוענקה לכלל פיננסים, חברת בת של החברה, אופציה ללא תמורה ל-2,546,585 למניות מכלול בהתאם לתנאים שנקבעו. בעקבות ההנפקה וקבלת האופציה כאמור רשמה הקבוצה רווח בסכום שאינו מהותי. בחודש אוגוסט 2021 הונפקה האופציה והיא ניתנת למימוש החל מ-18 חודשים לאחר מועד הרישום למסחר ועד חלוף 5 שנים ממועד זה.

כלל ביטוח ממשיכה להעמיד אשראי וערבויות חוק מכר למכלול תחת הסכם מסגרת האשראי.

לצורך רכישת מניות מכלול הנפיקה כלל פיננסים בשנת 2020 לחברה שטר הון על סך 35,500 אלפי ש"ח.

שטר ההון אינו צמוד למדד המחירים לצרכן ואינו נושא ריבית.

מועד הפירעון של שטר ההון יהיה בהתאם להסכמת הצדדים אך לא מוקדם מתום חמש שנים.

2. נתונים כספיים מתוך הדוחות הכספיים המאוחדים המיוחסים לחברה עצמה ליום 31 בדצמבר 2021 (תקנה 9ג') (המשך)

2.8 רכישת מניות דוידוף הסדרים פנסיוניים סוכנות ביטוח חיים (2006) בע"מ (להלן: "דוידוף")

ביום 18 בפברואר 2021, התקשרה כלל החזקות סוכנויות בע"מ (להלן: "כלל סוכנויות"), חברה בת בבעלות מלאה של החברה, בהסכם לרכישת מלוא (100%) מניות דוידוף מפסגות השקעות בסוכנויות ביטוח בע"מ שהינה סוכנות הסדרים פנסיוניים. דוידוף הינה סוכנות הסדרים פנסיוניים הפעילה בענף מזה 15 שנים ומתמחה במתן שירותי תפעול ושיווק במוצרי ביטוח, פנסיה ופינסים. לדוידוף התקשרויות עם רוב חברות הביטוח ובתי ההשקעות בישראל והיא משרתת מאות מעסיקים ואלפי לקוחות. בחודש יוני 2021, לאחר התקיימות התנאים המתלים להשלמתה. תמורת רכישת המניות שילמה כלל סוכנויות סך של כ-68.5 מיליוני ש"ח, בתוספת סך של כ-5.6 מיליוני ש"ח בגין יתרת המזומן והתאמות ביחס להון החוזר של דוידוף. מימון העסקה בוצע באמצעות שטרי הון מהחברה לכלל סוכנויות בסך של כ-58 מיליוני ש"ח, והיתר ממקורותיה העצמיים של כלל סוכנויות. שטרי הון האמורים אינם נושאים ריבית ואו הפרשי הצמדה, והם הונפקו לתקופה מינימלית של 5 שנים.

2.9 אירועים לאחר תאריך הדוח

הנפקת הון מניות בחברה

בחודש ינואר 2022, ביצעה החברה הנפקה של הון מניות במסגרתה התקבלו ביקושים בסך כולל של מעל ל-700 מיליוני ש"ח והחברה נענתה להצעות בסך של כ-500 מיליוני ש"ח, בשער מניה של 78.95 ש"ח. ההון שגוייס יאפשר לכלל החזקות לבחון הזדמנויות עסקיות, בין היתר, בהלימה ליעדים ולתוכנית האסטרטגית של החברה, ולרבות אם וככל שיידרש, לצורך חיזוק כרית ההון של הקבוצה והענקת גמישות בניהול מבנה ההון. ראו גם סעיף 5 להלן.

3. דוח בדבר מצבת התחייבויות של התאגיד המדווח והחברות המאוחדות לפי מועדי פירעון ליום 31 בדצמבר 2021 (תקנה 9ד')

נכון ליום 31 בדצמבר 2021 לחברה ולחברות מאוחדות לא קיימות התחייבויות לפי תקנה 9ד'

4. תמצית דוחות על הרווח הכולל הרבעוניים (תקנה 10 א)

תמצית דוחות על הרווח הכולל הרבעוניים (מאוחדים) לשנת 2021					
סך הכל	רבעון ד	רבעון ג	רבעון ב	רבעון א	באלפי ש"ח
10,600,210	2,901,365	2,639,137	2,601,982	2,457,726	פרמיות שהורוחו ברוטו
1,587,711	383,181	404,436	407,504	392,590	פרמיות שהורוחו ע"י מבטחי משנה
9,012,499	2,518,184	2,234,701	2,194,478	2,065,136	פרמיות שהורוחו בשייר
13,931,324	4,531,086	1,980,025	3,708,315	3,711,898	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
1,775,486	547,502	322,536	406,724	498,724	הכנסות מדמי ניהול ומניהול תיקים
336,823	93,626	84,501	78,202	80,494	הכנסות מעמלות
1,038	128	603	297	10	הכנסות אחרות
25,057,170	7,690,525	4,622,366	6,388,016	6,356,262	סך כל ההכנסות
22,139,990	6,723,926	3,835,148	5,608,299	5,972,617	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
1,867,052	391,253	360,599	378,412	736,788	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
20,272,938	6,332,673	3,474,549	5,229,887	5,235,829	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
2,008,347	515,850	517,416	493,261	481,820	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
973,100	289,605	222,897	235,409	225,189	הוצאות הנהלה וכלליות
8,762	8,762	-	-	-	ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים
10,562	3,517	3,389	2,186	1,470	הוצאות אחרות
231,842	64,971	53,557	59,511	53,803	הוצאות מימון
23,505,551	7,215,378	4,271,808	6,020,254	5,998,111	סך כל ההוצאות
29,231	7,389	18,366	2,416	1,060	חלק בתוצאות חברות כלולות המטופלות בשיטת השווי המאזני, נטו
1,580,850	482,537	368,924	370,178	359,211	רווח (הפסד) לפני מיסים על הכנסה
494,385	135,295	119,706	120,790	118,594	מיסים על הכנסה (הטבת מס)
1,086,465	347,242	249,218	249,388	240,617	רווח (הפסד) לתקופה
1,081,773	345,856	248,103	248,141	239,673	בעלי המניות של החברה
4,692	1,386	1,115	1,247	944	זכויות המיעוט
1,086,465	347,242	249,218	249,388	240,617	רווח (הפסד) לתקופה
רווח למניה המיוחס לבעלי המניות של החברה					
15.99	5.11	3.67	3.67	3.54	רווח (הפסד) בסיסי למניה (בש"ח)
15.97	5.08	3.66	3.67	3.54	רווח (הפסד) מדולל למניה (בש"ח)
מספר המניות ששימשו לחישוב רווח למניה					
67,645	67,647	67,645	67,645	67,645	בסיסי
67,743	68,103	67,738	67,663	67,645	מדולל

4. תמצית דוחות על הרווח הכולל הרבעוניים (תקנה 10 א) (המשך)

תמצית דוחות על הרווח הכולל הרבעוניים (מאוחדים) לשנת 2021 (המשך)

באלפי ש"ח	רבעון א	רבעון ב	רבעון ג	רבעון ד	סך הכל
רווח לתקופה	240,617	249,388	249,218	347,242	1,086,465
רכיבים של רווח כולל אחר					
הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילויות שנזקפו לקרן הון	8,047	(4,738)	(3,595)	(7,074)	(7,360)
הפרשי תרגום מטבע חוץ שנזקפו לרווח והפסד שינוי, נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה	-	-	-	9,932	9,932
שנזקף לקרנות הון שינוי, נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה	466,872	324,916	232,028	359,723	1,383,539
השועבר לדוח רווח והפסד הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה	(236,008)	(166,351)	(240,026)	(296,373)	(938,758)
השועבר לדוח רווח והפסד השפעת המס	6,696	9,079	11,943	6,532	34,250
	(82,934)	(56,721)	(428)	(24,544)	(164,627)
סך הכל רכיבים של רווח נקי שישווגו מחדש לאחר מכן לרווח והפסד	162,673	106,185	(78)	48,196	316,976
רווחים (הפסדים) אקטואריים מתוכנית הטבה מוגדרת מסים בגין מרכיבים אחרים של הכנסה כוללת	-	4,845	-	603	5,448
	-	(1,612)	-	(144)	(1,756)
סך הכל רכיבים של רווח נקי (הפסד) שלא ישווגו מחדש לאחר מכן לרווח והפסד	-	3,233	-	459	3,692
רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, לפני מיסים על הכנסה	162,673	109,418	(78)	48,655	320,668
רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה	403,290	358,806	249,140	395,897	1,407,133
מיוחס ל:					
בעלי המניות של החברה	402,144	357,358	247,841	394,291	1,401,634
זכויות שאינן מקנות שליטה	1,146	1,448	1,299	1,606	5,499
סך הכל רווח (הפסד) כולל לתקופה	403,290	358,806	249,140	395,897	1,407,133

5. שימוש בתמורת ניירות ערך (תקנה 10 ג)

ביום 19 בדצמבר 2019 הנפיקה החברה 12,066,000 מניות בנות 1 ש"ח ע.נ. כ"א, במסגרת הנפקה לציבור על פי דוח הצעת מדף של החברה מיום 15 בדצמבר 2019, שפורסם מכוח תשקיף מדף מיום 29 באוגוסט 2019. תמורת הנפקה, הסתכמה בסך של כ-633 מיליוני ש"ח ("תמורת הנפקה").

בהתאם לתשקיף המדף ודוח ההצעה, התמורה תשמש למימון פעילותה השוטפת של החברה כפי שיקבע על ידי החברה מעת לעת ועל פי הנחיות דירקטוריון החברה, לרבות לצורך חיזוק ההון של כלל ביטוח במשטר כושר הפירעון הכלכלי הנדרש ממנה בהתאם להוראות הרגולציה והענקת גמישות בניהול מבנה ההון שלה. הובהר, כי החברה עשויה, מעת לעת, על-פי שיקול דעתה הבלעדי, לשנות את יעוד תמורת הנפקה.

בחודש אוקטובר 2020 השקיעה החברה במכשיר הון רובד 1 נוסף שהונפק לה על ידי כלל ביטוח, בסכום של כ-450 מיליון ש"ח בריבית שנתית בשיעור של 4.53%, צמוד למדד המחירים לצרכן. יתר תנאי המכשיר, לרבות תקופת הפידיון, הינם בהתאם למשטר כושר פירעון כלכלי. במהלך שנת הדוח השקיעה החברה כ-50 מיליון ש"ח ברכישת סוכנויות ביטוח, במסגרת מימוש התוכנית האסטרטגית, יתרת הכספים מושקעים בהתאם להחלטת ועדת ההשקעות והדירקטוריון מחודש יולי 2020, בניירות ערך בתמהיל שנקבע מעת לעת על ידי וועדת השקעות של החברה, באופן שלפחות 75% מהכספים הנותרים יושקע בנכסי חוב ועד 25% יושקע במניות, והכל בתמהיל ובאופן שייקבע מעת לעת על ידי הדירקטוריון ו/או ועדת השקעות לפי העניין.

ביום 16 בינואר 2022 הנפיקה החברה 6,410,700 מניות בנות 1 ש"ח ע.נ. כ"א, במסגרת הנפקה לציבור על פי דוח הצעת מדף של החברה מיום 13 בינואר 2022, שפורסם מכוח תשקיף מדף מיום 29 באוגוסט 2019 שתוקפו הוארך עד ליום 28 באוגוסט 2022. תמורת הנפקה, הסתכמה בסך של כ-506 מיליון ש"ח

5. שימוש בתמורת ניירות ערך (תקנה 10 ג) (המשך)

בהתאם לדוח ההצעה התמורה אשר תתקבל בידי החברה בגין הנפקתן של המניות המוצעות תשמש לפעילותה השוטפת של החברה ו/או בהלימה ליעדים ולתוכנית האסטרטגית של החברה, ולרבות אם וככל שיידרש, לצורך חיזוק כרית ההון של הקבוצה והענקת גמישות בניהול מבנה ההון, והכל כפי שייקבע על ידי דירקטוריון החברה מעת לעת. יובהר, כי החברה עשויה, מעת לעת, על-פי שיקול דעתה הבלעדי, לשנות את יעוד תמורת ההנפקה. עד לשימוש בתמורת ההנפקה באופן המתואר לעיל, החברה תשקיע את תמורת ההנפקה כפי שתמצא למתאים בניירות ערך סחירים, לרבות נכסי חוב מדורגים בדירוג של A ומעלה ומניות בשיעור של עד 40%, ו/או באפיקים סולידיים, בתמהיל כפי שייקבע על-ידי וועדת ההשקעות של החברה ו/או על ידי דירקטוריון החברה מעת לעת.

6. השקעות בחברות-בת ומברות קשורות שהינן מברות פעילות מהותיות לתאריך הדוח על המצב הנכפי (תקנה 11)

מדינת התאגדות	שערי החזקה ב-%		ערך ברוח הנכפי הנפרד	סך הכל ערך		מספר המניות	מוג מניה וע.ג.	שם החברה
	ברכות למנות	דייקטורים		בהצבעה	בהון			
	99.98	99.98	6,798,061	99.98	119,038,221	99	99	1. רגילה בת 1 ש"ח
	100.00	100.00	135,947	100.00	99	99	99	2. "כילל ביטוח" ¹
	100.00	100.00	9,125	100.00	1,000	1,000	1,000	3. רגילה בת 1 ש"ח
	100.00	100.00	25850	100.00	17,000,000	170,000,000	170,000,000	4. "כילל ביט מערכות" ⁴
	100.00	100.00	-	100.00	10,001	10,001	10,001	5. רגילה בת 1 ש"ח
	100.00	100.00	-	100.00	10,000	10,000	10,000	6. רגילה בת 1 ש"ח
	100.00	100.00	-	100.00	10,000	10,000	10,000	7. רגילה בת 1 ש"ח
	80.00	80.00	247,653	80.00	8,537,280	8,537,280	8,537,280	8. רגילה בת 1 ש"ח
	33.00	33.00	12,868	33.00	500	500	500	9. רגילה בת 1 ש"ח
	100.00	100.00	694,082	100.00	129,071	129,071	129,071	10. רגילה בת 1 ש"ח
	100.00	100.00	-	100.00	1,000	1,000	1,000	11. רגילה בת 1 ש"ח
	50.00	50.00	43,883	50.00	4,000,000	4,000,000	4,000,000	12. רגילה בת 1 ש"ח
	100.00	100.00	5,716	100.00	1,000	1,000	1,000	13. רגילה בת 1 ש"ח
	24.9	24.9	63,516	24.9	10,187,492	10,187,492	10,187,492	14. רגילה בת 1 ש"ח
			5,671		2,546,585	2,546,585	2,546,585	15. אופציות למניה רגילה

חברות בנות וקשורות של כלל פיננסים

כלל ביטוח אשורא בע"מ ("כילל אשורא") ⁷

החזקות ע"ד בע"מ ⁸

כלל פנסיה וגמל בע"מ ⁹ ("כילל פנסיה וגמל")

כלל ביט מימון בע"מ

עתודות קרן פנסיה לשכירים ועמאיים בע"מ

כנף כלל ניהול פיננסים בע"מ ("כנף")

חברות בנות וקשורות של כלל פיננסים

מכלול מימון בע"מ ("מכלול") ¹⁰

1. לעיון החיבת של החברה להשלמת הונה העצמי של כלל ביטוח ותקופתה, ראה באור 16(ד)3 לזכרון הנכפי.

2. בחודש נובמבר 2021 השלים המיזוג של נכסי כלל חברה לביטוח בע"מ ונכסי חברות כלל בע"מ, חברות פרטיות בבעלות החברה עם ולתוך כלל ביטוח. טרם המיזוג בוצע המהלכים הבאים: 1. העברת החזקותיה של החברה, במניה רגילה אחת בת 1 ש"ח ע"ג של נכסי חברות כלל בע"מ, לכלל ביטוח נכד. הקצאת מניות של כלל ביטוח לחברה בהתאם לחסי, והון העצמי של כלל ביטוח ושל נכסי חברות כלל בע"מ ליום 12.2.2020. 2. העברת 1% ממניות נכסי כלל חברה לביטוח בע"מ (מניה אחת בת 0.0001 ש"ח) מכלל כלל ביטוח בדרך של חלוקת דיבידנד בע"מ.

3. בתקופת הדוח הפיקה כלל החזקות סמוניות לחברה שטר חון בסך 58 מיליוני ש"ח.

4. כולל החזקה של 1 מניה רגילה באמצעות ביטוח - תור סוכנות לביטוח בע"מ.

5. במקופת הדוח הפיקה כלל פיננסים לחברה שטר חון נוסף בסך 155 מיליוני ש"ח, בתקופה אשתקד הפיקה כלל פיננסים לחברים שטר חון בסך 355 מיליוני ש"ח.

6. במהלך שנת 2021 החלה החברה בהליך פירוק מוצון של החברות הבנות של פקטורינג ומימון בע"מ וכלל מימון אשורא עסקי.

7. לעיון החיבת של כלל ביטוח להשלמת הונה העצמי של כלל ביטוח אשורא ותקופתה, ראה באור 16(ה)9 לזכרון הנכפי.

8. לשעבר שגרי שירותי גרירה בע"מ.

9. לעיון החיבת של החברה להשלמת הונה העצמי של כלל פנסיה וגמל ותקופתה, ראה באור 16(ד)4 לזכרון הנכפי.

10. לשעבר מכלול התחדשות עירונית פתרונות לנדל"ן בע"מ, בחודש מרס 2020 מימשה כלל ביטוח אופציה לרכישת 20% מן התניות של מכלול. לפרטים נוספים ראה סעיף 2.7 לעיל ובאור 16(א) לזכרון הנכפי.

6. השקעות בחברות-בת ומטרות קשורות שהינן חברות פעילות מהותיות לתאריך הדוח על המצב הנספי (תקנה 11) (המשך)

שם החברה	סוג מניה ועג.	מספר המניות	סך הכל ערך	ערך בדוח הנספי הנפרד	שעור ההחזקה ב-%		מדינת
					בהצבעה	בזכות למונות	
	מספר המניות	מספר המניות	סך הכל ערך	נמשמעותו בתקנה	בהצבעה	בזכות למונות	התאמות
	מספר המניות	מספר המניות	סך הכל ערך	מספר המניות	בהצבעה	בזכות למונות	התאמות
	מספר המניות	מספר המניות	סך הכל ערך	מספר המניות	בהצבעה	בזכות למונות	התאמות
חברות בנות וקשורות של כלל סוכנויות							
בטח - תורן סוכנות לביטוח בע"מ ("בטח - תורן") ¹¹	רגילה בת 1 ש"ח	20,339	20,339	45,163	100.00	100.00	100.00
תמורה סוכנות לביטוח בע"מ ("תמורה")	הנהלה א' בת 1 ש"ח	418	418	-	-	100.00	100.00
	הנהלה ב' בת 1 ש"ח	418	418	47,466	-	-	100.00
	רגילה בת 1 ש"ח	4,359	4,359	-	100.00	-	-
	בנורה בת 1 ש"ח	1,392	1,392	-	100.00	-	-
ד"דוף הסדרים פנסיוניים סוכנות ביטוח חיים (2006)	רגילה בת 1 ש"ח	14,510	14,510	78,474	100	100	100
בע"מ ("ד"דוף") ¹²	רגילה בת 0.001 ש"ח	100,000	100,000	496	100.00	100.00	100.00
חברות בנות וקשורות של תמורה							
תמורה מלאה סוכנות לביטוח בע"מ							
חברות בנות וקשורות של בטח תורן							
בטח תורן חתמים בינלאומיים סוכנות לביטוח כללי	רגילה בת 1 ש"ח	1,000	1,000	267	100.00	100.00	100.00
בע"מ (2019)							

11. לשעבר בטח בע"מ.
 12. לפי מספרים נוספים אחרים רכישת מלא מניות ד"דוף הסדרים פנסיוניים סוכנות ביטוח חיים (2006) בע"מ על ידי חברת בת של החברה. כלל סוכנויות ראה ביאור 42 לדוחות הנספיים. כלל סוכנויות החליה בהליך מיזוג של ד"דוף לתמורה. טרם נתקבלו כל האישורים הדרושים למיזוג.

7. הלוואות ושטרי הון לחברות בנות וקשורות של החברה

שנות הפירעון	שעור הריבית	ימרת הלוואות ושטרי הון	שעור הריבית	סוג האמדה	מקבל הלוואה	נתון הלוואה
	%	(כולל ריבית צבורה) אלפי ש"ח	%			
2069: ניתן לבצע פירדיון מוקדם החל מ-10.2030: באישור הממונה.	4.53%	464,762		צמוד מדד	הלוואות מהחברה	החברה
כפי שיקבע בין הצדדים ולא מוקדם מתים 5 שנים ממועד מתן הלוואה		35,500		שטר ההון אינו צמוד	החברה	החברה
כפי שיקבע בין הצדדים ולא מוקדם מתים 5 שנים ממועד מתן הלוואה		15,144		שטר ההון אינו צמוד	החברה	החברה
כפי שיקבע בין הצדדים ולא מוקדם מתים 5 שנים ממועד מתן הלוואה		58,000		שטר ההון אינו צמוד	החברה	החברה
הלוואות לכלל ביטוח						
החזקות עד"ך	2.95%	12,840		הלוואה עד שנת 2023		
הלוואות מכלל סוכנויות						
כלל סוכנויות	-	15,176		שטר ההון אינו צמוד		

7.1 שינויים בהלוואות לחברות-בת ולחברות קשורות בתקופת הדוח (תקנה 12)

סכומים באלפי ש"ח	מהות השינוי	שם החברה המוחזקת	תאריך	שם החברה המוחזקת	תאריך	פירעון הלוואות מכלל ביטוח - חברות שמדגו
15,144	מהות השינוי	שטר הון חדש שאינו צמוד	כלל פיננסים	שטר הון חדש שאינו צמוד	כלל פיננסים	החברה
10,572	מהות השינוי	מיזוג חברות-שטר ההון אינו צמוד	נכסי חברות כלל בע"מ	מיזוג חברות-שטר ההון אינו צמוד	נכסי חברות כלל בע"מ	החברה
65,835	מהות השינוי	מיזוג חברות-שטר ההון אינו צמוד	לביטוח בע"מ	מיזוג חברות-שטר ההון אינו צמוד	לביטוח בע"מ	החברה

9. רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי (תקנה 14)

לא רלוונטי.

10. מסחר בבורסה (תקנה 20)

א. ני"ע שנרשמו למסחר בשנת הדוח-

בשנת הדוח נרשמו למסחר 4,284 ניירות ערך של החברה כתוצאה ממימושי אופציות שהוענקו לנושאי משרה ועובדים בחברה.

ב. הפסקת מסחר בני"ע בשנת הדוח

בשנת הדוח לא הופסק המסחר במניות רגילות של החברה בבורסה (למעט הפסקות מסחר קצובות בגין פרסום דוחות כספיים ו/או דוחות מהותיים אחרים).

11. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (תקנה 21)

להלן פירוט התגמולים שניתנו בשנת 2021 (באלפי ש"ח) כפי שהוכרו בדוחות הכספיים לשנת 2021:

1. לכל אחד מחמשת בעלי התגמולים הגבוהים ביותר מבין נושאי המשרה הבכירה בחברה או בחברות בשליטתה, אם התגמולים ניתנו לו על ידי החברה או על ידי חברות בשליטתה;
2. לכל אחד משלושת נושאי המשרה הבכירה בעלי התגמולים הגבוהים ביותר בחברה שהתגמולים ניתנו לו בקשר עם כהונתו בחברה עצמה ושלא נמנה בסעיף 1 לעיל;
3. כל בעל עניין בחברה, שלא נמנה בסעיפים 1 ו-2 לעיל למטת חברה בת של החברה, אם התגמולים ניתנו לו על ידי החברה או על ידי תאגיד שבשליטתה בקשר עם שירותים שניתן כבעל תפקיד בתאגיד או בתאגיד בשליטתו, בין אם מתקיימים יחסי עובד מעביד ובין אם לאו ואף אם בעל העניין אינו נושא משרה בכירה.

שם	מין	תפקיד	היקף משרה התאגיד	בהון	ההחזקה	שיעור	תגמולים בעבור שירותים					סך הכל
							דמי	דמי	דמי	דמי	דמי	
			שכר ¹	נוספת	מענק ²	מבוסס ⁵	ניהול דמי ייעוץ	אחר	ריבית שכירות	דמי		
יורם נוה ³	זכר	מנהל החברה וכלל ביטוח	3,234	0.01	100%	0.01	3,234	-	-	-	-	3,234
ערן צ'רנינסקי ^{4,6}	זכר	מנהל חטיבה פיננסית	1,765	-	100%	-	1,765	569	577	-	-	2,911
יוסי דורי ^{4,7}	זכר	מנהל חטיבת ההשקעות	1,526	-	100%	-	1,526	657	577	-	-	2,760
משה ארנוט ^{4,8}	זכר	מנהל חטיבת חיסכון ארוך טווח	1,489	-	100%	-	1,489	462	577	-	-	2,528
עלית כספי ^{4,9}	נקבה	מנהלת חטיבת ביטוח כללי	1,437	-	100%	-	1,437	448	577	-	-	2,462
חיים סאמט ¹⁰	זכר	יו"ר הדירקטוריון	1,490	-	90%	-	1,490	-	-	-	-	1,490
מלי מרגליות ¹¹	נקבה	יו"ר דירקטוריון זמנית לשעבר	325	-	-	-	325	-	-	-	-	325

יובהר כי פירוט התגמולים שניתנו בשנת 2021 בטבלה לעיל הינו כפי שהוכרו בדוחות הכספיים לשנת 2021 ואינו זהה בהכרח לחישוב שמבוצע לצורך בחינת עמידת תגמול נושאי המשרה במדיניות התגמול של החברה, המפורטת כנספח לדוח התקופתי לשנת 2021.

11. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (המשך) (תקנה 21)

הערות לנתונים שבטבלה:

1. שכר צמוד למדד המחירים לצרכן, כהגדרת הצמדה למדד במדיניות התגמול של החברה (ראה סעיף 1 למדיניות התגמול) ("צמוד למדד"), למעט ביחס למנכ"ל וליור אשר שכרם הוגבל בשנת הדוח, במגבלת התגמול הקבועה בסעיף 2(א) לחוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים ("אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג), תשע"ו 2016 (בסעיף זה: "חוק תגמול בכירים" ו"מגבלת התגמול") והוא צמוד למדד, בהתאם למנגנון הקבוע בו. הסכום המצויין בטבלה כולל הפרשות לתגמולים לרבות אובדן כושר עבודה והפרשה לפיצויים על פי דין על סך רכיבי התגמול (שאינן כלולות בחישוב מגבלת התגמול, המתייחסת לתגמול בהתאם לסעיף 2(א) לחוק תגמול בכירים. הפרשות בגין סיום העסקה, חופשה שנתית ו/או פידיון ימי חופשה למי שחדל לכהן בתפקידו, דמי הבראה והטבות אחרות לרבות גילום בגין הוצאות רכב וטלפון נייד. על פי המנגנון הקבוע בחוק שכר בכירים, עלות שכרו של עובד בתאגיד פיננסי שתעלה על מגבלת התגמול, לא תותר בניכוי לצרכי מס לחברה בהתאם למנגנון הקבוע בחוק שכר בכירים. יצוין כי בהתאם למדיניות התגמול, החברה עשויה לשאת בהוצאה נוספת בגין עודף עלות שכר, ככל שנדרש, בגין רכיבים ששולמו החורגים מעלות זו. ועדת התגמול והדירקטוריון קבעו כי ביחס לנושאי משרה שאינם המנכ"ל והיור, לא תעלה עלות שכרם על 3 מיליוני ש"ח.
2. ככלל, הנתונים מתייחסים למלוא המענק המשתנה, המשולם במזומן, לו זכאי נושא משרה בגין שנת הדוח, בהתעלם מהסדרי הפריסה של המענק הנדחה, אם וככל שנדרש. סכומי התגמול המשתנה, אם וככל שמשולמים, המתקבלים בפועל יכולים להיות נמוכים יותר, באופן שביחס לנושאי משרה ובעלי תפקיד מרכזי שיעור של 50% מהתגמול המשתנה, משולם במזומן ואילו 50% נדחה וישולם כשהוא צמוד למדד, על פני 3 שנים, ותשלומו מותנה בעמידה ביעדים המפורטים במדיניות התגמול בהתאם. בשנת הדוח, ביחס לבעלי תפקיד מרכזי שהוענק להם תגמול הוני, ככלל, החברה תראה בחלק התגמול ההוני שהוענק (לפי השווי שנרשם בדוחות הכספיים בשנת הדוח), כרכיב תגמול שנפרס ונדחה ואת חלק התגמול המשתנה השנתי במזומן לו זכאי אותו בעל תפקיד מרכזי לשחרר ולשלם במזומן ללא דחיה, למעט אם רכיב התגמול ההוני לא יספיק ואז ייפרס וידחה גם חלק מהמענק המשתנה המשולם במזומן. אין ודאות כי סכום תגמול שנדחה, ישולם. יצוין כי ככל שסך התגמול לבעל תפקיד מרכזי בגין שנה מסוימת אינו עולה על התקרה לתשלום¹⁴ ואינו עולה 40% מהרכיב הקבוע באותה שנה, לא יחול מנגנון הפריסה והכל כמפורט במדיניות התגמול של החברה. בסמוך לאחר אישור הדוחות הכספיים ישוחררו מענקים נדחים שנרשמו בדוחות בשנת 2020 וטרם שולמו. לפרטים נוספים אודות מענקים שנתיים לנושאי המשרה בקבוצה, ראו הערה 4 להלן.
3. לפרטים בדבר תנאי העסקתו של מר יורם נוה, מנכ"ל החברה, ראה ביאור 39(ב)5 לדוחות הכספיים של החברה.
4. ככלל, תנאי העסקתם של נושאי המשרה בחברה, לרבות אלו המפורטים בטבלה לעיל (שאינם המנכ"ל או היור ולמעט אם נאמר אחרת) (להלן בסעיף זה: "נושאי המשרה"), נקבעו בהסכם העסקה אישי המגדיר את משכורת הבסיס וכן תנאים סוציאליים ופנסיוניים כמקובל לנושאי משרה בקבוצת כלל, לרבות הפרשות לביטוח פנסיוני למרכיב הפיצויים והתגמולים, ימי חופשה והבראה. בהתאם לתנאי הסכם העסקה של נושאי המשרה, במקרה של פיטורין או התפטרות, ייתן הצד שמפסיק את ההתקשרות הזדעקה מוקדמת של בין חודשיים לארבעה חודשים מראש לצד השני. ככלל, במקרה של הפסקת עבודה כאמור יהיו זכאים נושאי המשרה בנוסף לפיצויי הפיטורים, למענק חד פעמי בגובה 4.5 עד 6 משכורות חודשיות (שכר יסוד) ללא תנאים סוציאליים וללא רכב, ובלבד שסיום יחסי העבודה לא נבע מהתפטרותו של נושא המשרה במהלך שנתיים ממועד תחילת העסקה והכל בכפוף לעמידה בתנאי מדיניות התגמול ובהתייחס להוראות המעבר כפי שנקבעו בחוזר התגמול, ככל שהן רלבנטיות ("מענק הפרישה"). נושאי המשרה זכאים לתשלום פיצויי הפיטורין בין בהתפטרות ובין בפיטורין, למעט בנסיבות שאינן מזכות על פי דין בתשלום פיצויי פיטורין. כחלק מתנאי העסקתם, זכאים נושאי המשרה לרכב שהחברה מעמידה לרשותם והחברה נושאת בגילום המס אשר חל עליהם בגין כך. בנוסף, זכאים נושאי המשרה למענק שנתי בהתאם לקריטריונים הנהוגים בקבוצה באשר למנהלים בדרגות ובהתאם למדיניות התגמול של החברה (המפורסמת במסגרת הדוח התקופתי של החברה) כאשר בונוס המקסימלי של נושאי המשרה הבכירים בהתחשב ברווח השנתי (בלא להתחשב בתוספת מענקים מיוחדת בשיקול דעת כמפורט להלן), עמד בשנת הדוח על סכום מקסימלי של 500 אלפי ש"ח, וזכאותם לבונוס הינה בהתאם לעמידת החברה בתנאי הסף לקבלת מענק שנתי בהתאם למדיניות התגמול ולעמידתם של נושאי המשרה ביעדים (המתייחסים לביצועיהם האישיים ו/או לביצועי היחידה עליהם מופקדים ו/או לביצועי החברה, כאשר היעדים יכולים להיות כמותיים או איכותיים, מדידים או נתונים לשיקול דעת). (להלן: "המענק השנתי"). היעדים לקבלת המענק השנתי, יקבעו לנושאי המשרה מדי שנה, למעט ביחס לרכיב שהינו בשיקול דעת שאינו מותנה בעמידה ביעדים ובשנת הדוח משקלו לא עלה על 20% מהמענק השנתי. כמו כן, ניתן להעניק מענק מיוחד, בשיקול דעת, אשר גובהו לא יעלה על 3 חודשי שכר בסיס (עלות הכולל גם את חלק המענק השנתי שבשיקול דעת כאמור לעיל). ולמעט ביחס למענקים מיוחדים, שהיעדים בגינם נקבעים מראש, כהגדרתם במדיניות התגמול של החברה. לפרטים נוספים, ראו נספח לדוח התקופתי. בכל מקרה, נושאי המשרה הבכירה לא יהיו זכאים למענק שנתי העולה על 1 מיליון ש"ח. לפרטים נוספים, ראו נספח לדוח התקופתי.
5. יצוין כי אין במדיניות התגמול כדי לפגוע בזכויות שנצברו ו/או שיצברו בגין תקופות הקודמות למועד כניסת חוזר התגמול ולמועד כניסתו של חוק תגמול בכירים לתוקף, והכל בכפוף ובהתאם להוראות הדין. החברה רוכשת עבור נושאי המשרה בקבוצה ביטוח נושאי משרה ולכל אחד מנושאי המשרה בחברה הוענקו כתבי פטור וכתבי שיפוי מהחברה.

11. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (תקנה 21) (המשך)

הערות לנתונים שבטבלה (המשך)

6. מר ערן צירנינסקי, משנה למנכ"ל, מכהן בתפקיד מנהל החטיבה הפיננסית החל מאוקטובר 2018. תנאי העסקתו נקבעו בהסכם העסקה אישי, המקביל ככלל להסכם ההעסקה המפורט בס"ק 4 לעיל. למר ערן צירנינסקי הוענקו בשנת הדוח 66,000 אופציות. לפרטים אודות תוכנית אופציות למנהלים שאושרה בשנת הדוח ראו ביאור 40(א) לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר מענקים שנתיים לרבות מענק מיוחד שניתן למר צירנינסקי בשנת הדוח ראה ס"ק 4 לעיל. השכר כולל הפרשה בגין מענק פרישה.
7. מר יוסי דורי, משנה למנכ"ל, מכהן בתפקיד מנהל חטיבת ההשקעות ומנכ"ל כנף החל מאוגוסט 2018. תנאי העסקתו נקבעו בהסכם העסקה אישי, המקביל ככלל להסכם ההעסקה המפורט בס"ק 4 לעיל. למר יוסי דורי כתבי אופציה שהוקצו לו לפי תוכנית האופציות של החברה לשנת 2015 וחלקם פקעו, לפרטים אודות התוכנית ראו ביאור 40(א) לדוחות הכספיים. למר יוסי דורי הוענקו בשנת הדוח 66,000 אופציות. לפרטים אודות תוכנית אופציות למנהלים שאושרה בשנת הדוח ראו ביאור 40(א) לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר מענקים שנתיים לרבות מענק מיוחד שניתן למר דורי בשנת הדוח ראה ס"ק 4 לעיל.
8. מר משה ארנסט, משנה למנכ"ל, מכהן בתפקיד מנהל חטיבת חיסכון ארוך טווח החל מספטמבר 2018. תנאי העסקתו נקבעו בהסכם העסקה אישי, המקביל ככלל להסכם ההעסקה המפורט בס"ק 4 לעיל. למר ארנסט הוענקו בשנת הדוח 66,000 אופציות. לפרטים אודות תוכנית אופציות למנהלים שאושרה בשנת הדוח ראו ביאור 40(א) לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר מענקים שנתיים ראה ס"ק 4 לעיל.
9. גבי עלית כספי, משנה למנכ"ל, מכהנת בתפקיד מנהלת חטיבת ביטוח כללי החל מינואר 2013. תנאי העסקתה נקבעו בהסכם העסקה אישי, המקביל ככלל להסכם ההעסקה המפורט בס"ק 4 לעיל. לגבי כספי הוענקו בשנת הדוח 66,000 אופציות. לפרטים אודות תוכנית אופציות למנהלים שאושרה בשנת הדוח ראו ביאור 40(א) לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר מענקים שנתיים ראה ס"ק 4 לעיל.
10. לפרטים בדבר תנאי העסקתו של מר חיים סאמט, יו"ר הדירקטוריון, ראה ביאור 39(ב) לדוחות הכספיים של החברה.
11. הגב' מלי מרגליות כיהנה בתפקיד יו"ר זמני החל מיום 21 באוגוסט 2020, מועד סיום כהונתו של מר דני נוה, יו"ר הדירקטוריון הקודם, ועד ליום 3 בפברואר 2021 ("תקופת הכהונה כיו"ר זמנית"). מועד מינויו של מר חיים סאמט כיו"ר דירקטוריון. במהלך תקופה זו הייתה זכאית הגב' מרגליות לגמול דירקטורים כמפורט בסעיף ב' להלן. ביום 27 בדצמבר 2021, אישרה האסיפה הכללית של החברה, בהמשך לאישור ועדת התגמול ודירקטוריון החברה מחודש נובמבר 2021, כי הגב' מרגליות תהא זכאית לשכר של כ-325 אש"ח בגין תקופת כהונתה כיו"ר זמנית וזאת בנוסף לשכר הדירקטורים לו היתה זכאית בתקופת הכהונה כיו"ר זמנית (כ-320 אש"ח).

הגב' מרגליות היתה זכאית לגמול דירקטורים גם ביתרת שנת הדוח בה לא כיהנה בתפקיד יו"ר הדירקטוריון הזמנית.

א. תוכניות תגמול

לפרטים בדבר תוכניות תגמול הוני של החברה, ראו ביאור 40(א) לדוחות הכספיים של החברה למדיניות התגמול של החברה ראה נספח "מדיניות לתגמול" בחלק א' לדוח התקופתי.

ב. גמול לדירקטורים

תשלומי החברה בכל אחת מהשנים 2021 ו-2020 לדירקטורים של החברה בגין כהונתם בדירקטוריון החברה ובעודות השנות (למעט תשלומים ליו"ר דירקטוריון החברה) עמדו על סך כולל של כ-3,029 אלפי ש"ח וכ-2,752 אלפי ש"ח, בהתאמה. החל משנת 2020, ובהתאם להחלטת הדירקטוריון מיום 30 בדצמבר 2019, משולם לדירקטורים, למעט יו"ר הדירקטוריון, הסכום המירבי לדירקטור חיצוני מומחה, בהתאם לדרגתה של החברה, והכל בהתאם למדיניות התגמול של החברה. החברה משתתפת ב-20% מעלות שכר הדירקטורים המשותפים. המכהנים הן בחברה והן בכלל ביטוח (לא כולל שכרם של דירקטורים חיצוניים בחברה המכהנים החל משנת 2021 גם כדירקטורים בכלל ביטוח, שאינם זכאים עד לחידוש כהונתם כדירקטורים חיצוניים בחברה, לשכר בגין כהונתם בכלל ביטוח ושכרם משולם רק על ידי החברה) וכלל ביטוח נושאת ב-80% מהעלות. החל מחודש דצמבר 2021, עת מונה יו"ר הדירקטוריון מר חיים סאמט גם כיו"ר דירקטוריון כלל ביטוח, כלל ביטוח נושאת ב-80% מעלות שכרו של יו"ר הדירקטוריון. עד לאותו מועד נשאה החברה בשכרו. לפרטים בדבר תנאי העסקתו של מר חיים סאמט, יו"ר הדירקטוריון, ראה ביאור 39(ב) לדוחות הכספיים של החברה. הסכומים האמורים לעיל, הינם לאחר השתתפות כלל ביטוח כאמור.

לעניין שכר יו"ר דירקטוריון הזמנית לשעבר, שאינו כלול בסך האמור לעיל, ראו סעיף 11 לטבלה לעיל.

ביום 8 במרס 2022 פורסמו תקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני) (הוראת שעה), התשפ"ב-2022 ("הוראת השעה") בנוגע לאופן תשלום גמול לדירקטורים בחברות ציבוריות ובחברות אג"ח בתקופת הגבלות הקורונה. בהתאם להוראת השעה, דירקטוריון חברה רשאי לקבוע, לעניין גמול השתתפות, אמות מידה שלפיהן תסווג השתתפות של דירקטור חיצוני בישיבת דירקטוריון או באיזה מוועדותיו המתקיימת בתקופת ההגבלות, כהגדרתה להלן, תוך שימוש באמצעי תקשורת כאמור בסעיף 101 לחוק החברות, כהשתתפות בישיבה רגילה, אם הישיבה מטבעה הייתה נערכת בנוכחות המשתתפים ויש מניעה לקיימה בנוכחות המשתתפים, כולם או חלקם, בשל הגבלות שהוטלו לפי חיקוק שתכליתו התמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה או שיש הצדקה אחרת להשתתפות בה באמצעי תקשורת בשל הגבלות כאמור ("השתתפות מזכה"). אמות מידה שקבע הדירקטוריון כאמור יחולו על כל הדירקטורים החיצוניים שניהנו בחברה בתקופת ההגבלות.

11. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (תקנה 21) (המשך)**ב. גמול לדירקטורים (המשך)**

אם קבע הדירקטוריון אמות מידה כאמור, הדירקטוריון יידרש לבחון ביחס לכל ישיבה מקוונת אם יש לסווגה כהשתתפות מזכה, בהתאם לאמות המידה שקבע, וככל שיש בה תסווג כהשתתפות מזכה, היא תיחשב כשיבה רגילה וישולם בגינה גמול השתתפות מלא, חלף גמול מופחת (60% מגמול ההשתתפות) עבור ישיבה שהתקיימה באופן מקוון.

הוראת השעה תחול באופן רטרואקטיבי החל מיום 15 במרס 2020 (יום התחילה) והיא תימשך כל עוד עומדת בתוקף ההכרזה על מצב בריאותי מיוחד או על מצב חירום בשל נגיף הקורונה מכוח חוק סמכויות מיוחדת להתמודדות עם נגיף הקורונה החדש (הוראת שעה), התש"ף-2020 ("תקופת ההגבלות").

בהתאם להחלטת הדירקטוריון ומדיניות התגמול של החברה, האמור חל גם על דירקטורים שאינם דירקטורים חיצוניים, למעט י"ר הדירקטוריון. מכוח חוזר התגמול, האמור חל גם ביחס לדירקטור חיצוני או בלתי תלוי או נציג חיצוני בגוף מוסדי.

דירקטוריון החברה טרם דן וקבע את אמות המידה כאמור.

12. בעל השליטה בתאגיד (תקנה 21א)

נכון למועד פרסום הדוח, החברה הינה חברה ללא גרעין שליטה.

במהלך השנים 2013 עד 2019, מטעמי זהירות, החברה התייחסה לאי די בי חברה לפתוח בע"מ ("אי די בי פתוח") כבעלת שליטה בחברה לעניין תקנה 21א.

ביום 8 בדצמבר 2019 נתקבל אצל החברה מכתב מאת הממונה ("מכתב הממונה"), לפיו, בין היתר, הודיע הממונה כי לאור השינויים שחלו בשיעורי ההחזקה של אי די בי פתוח בחברה, קיים הממונה בחינה של סוגיית השליטה בחברה. בהתאם למכתב הממונה, במסגרת הבחינה האמורה התקבלו בנושא גם עמדות משרד המשפטים, רשות ניירות ערך ורשות התחרות. ממצאי הבחינה האמורה, אשר לעמדת הרשות, מתבססים על מצגי החברה, העלו כי נכון למועד זה, אין גורם המחזיק, במישרין או בעקיפין, באמצעי שליטה בחברה באופן המקיים חובה לקבל היתר שליטה בחברה בהתאם לסעיף 32(ב) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 ("חוק הפיקוח") ולפיכך על החברה לקבל מאת הממונה היתר שליטה בכלל ביטוח.

בהמשך לאמור, ביום 19 באוקטובר 2020, נתקבל אצל החברה וכלל ביטוח מכתב מאת הממונה בנושא "עדכון בדבר מתווה הפעלת אמצעי שליטה בכלל ביטוח" (אשר החליף את מכתב הממונה בדון מיום 21 ביולי 2020) המפרט, בין היתר, את התייחסות הממונה להסדרים אשר יחולו על הפעלת אמצעי שליטה של החברה בכלל ביטוח לרבות לעניין מינוי דירקטורים בחברה ובכלל ביטוח והשתתפות באסיפה הכללית של החברה ("מתווה הפעלת אמצעי השליטה"). ביום 30 בנובמבר 2020 נתקבל מאת הממונה מכתב הבהרות בקשר עם מתווה הפעלת אמצעי השליטה והיתר השליטה האמור. בין החברה לממונה מתנהלים דיונים בקשר עם המכתבים האמורים.

לפרטים נוספים בעניין מתווה השליטה לרבות מינוי דירקטורים בחברה ראו ביאור 31(3) לדוחות הכספיים של החברה.

13. עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22)

לאור האמור בסעיף 12 לעיל, אין לחברה התקשרויות עם בעל שליטה המנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "חוק החברות"). לרבות התקשרויות שאינן מנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות ואינן זניחות.

עד ליום 9 לדצמבר 2019, החברה התייחסה לאי די בי פתוח ולבעלי השליטה בה לרבות הנאמן למניות השליטה כבעלי שליטה בחברה וזאת למען הזהירות בלבד, ובהתאמה התייחסה גם לעסקאות עם חברות שהגורמים האמורים הינם בעלי עניין בהן ("הגורמים מקבוצת אי די בי") כעסקאות שלבעל השליטה בחברה יש בהן עניין אישי.

לעניין עסקאות המנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות, לרבות התקשרויות שאינן מנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות ואינן זניחות שהיו בתוקף במהלך שנת הדוח, עם מי שבמועד ההתקשרות, נחשבו למען הזהירות כבעלי שליטה או עסקאות שלמי שנחשבו למען הזהירות בעלי שליטה היה בהן, בעת ההתקשרות, עניין אישי, ראו דוחותיה הכספיים של החברה לשנת 2019.

להלן יובא פירוט ביחס לנהלים ואמות מידה אשר אומצו על ידי החברה, בקשר עם עסקאות והתקשרויות עם בעלי עניין בה, נושאי משרה וצדדים קשורים (ובעלי שליטה אם וככל שיהיו):

א. נוהל צדדים קשורים

יצוין כי חוק הפיקוח קובע הוראות ייחודיות לעניין מבטח ללא גרעין שליטה, בין היתר בקשר עם אופן מינוי דירקטורים ודיווח על החזקת אמצעי שליטה במבטח ללא שולט. לאור מבנה האחזקות בחברה, בהיותה חברה ללא גרעין שליטה ולאור העובדה שהוראות חוק הפיקוח ביחס למבטח ללא שולט, אינן חלות עליה, בשל המבנה התאגידי של חברות הביטוח הגדולות בישראל בנסיבות האמורות, ובין היתר לאור העובדה כי בגופים מוסדיים בקבוצה קיימים מאפיינים שונים, שאינם מצויים בכל חברה ציבורית ואשר קיומם מצדיק התייחסות שונה, לרבות לאור העובדה שהגופים המוסדיים מנהלים כספי עמיתים, אישרו ביום 12-26 במרס 2020 ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה נוהל לעניין הליכי אישור של עסקאות עם מי שנחשב בעל עניין בחברה (שאינו בעל שליטה), דירקטורים, וגורמים נוספים, במסגרתו נקבעו פרוצדורות לאישור עסקאות עם צדדים קשורים והשקעות בהם וכן נקבעו מגבלות חשיפה לצדדים קשורים. נוהל זה עודכן על ידי האורגנים המוסמכים בחודש נובמבר 2020 לפרטים בדבר נוהל צדדים קשורים, ראה סעיף 11.3.1.2(א) לדוח תיאור עסקי התאגיד.

13. עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22) (המשך)

ב. נוהל בחינת מהותית

לפרטים בדבר נוהל בחינת המהותיות שאמצה החברה, לעניין החובה להגיש דיווח מיידי על עסקאות כאמור מכח תקנה 36 לתקנות דוחות תקופתיים וכן לצורך סיווג עסקאות כאמור בסעיף 1270(1), (4) ו-4(א) לחוק החברות, ראה סעיף 11.3.1.3(א) לדוח תיאור עסקי התאגיד.

ג. עסקאות זניחות ונוהל זניחות

ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה, אימצו קווים מנחים וכללים לסיווגה של עסקה של החברה או חברה מאוחדת שלה עם בעל עניין בה כעסקה זניחה כקבוע בתקנה 41(א3)(א1) לתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010 ("תקנות דוחות כספיים"). כללים וקווים מנחים אלו משמשים גם לבחינת היקף הגילוי בדוח התקופתי ובתשקיף (לרבות בדוחות הצעת מדף) לגבי עסקה של החברה, תאגיד בשליטתה וחברה קשורה שלה עם בעל שליטה או בעל עניין או שלבעל השליטה או בעל העניין יש באישורה עניין אישי כקבוע בתקנה 22 לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970 ("תקנות דוחות תקופתיים") (להלן: "עסקאות בעל עניין"). יצוין כי הקווים המנחים והכללים כאמור משמשים גם לצרכי סיווג עסקאות בהתאם להוראות סעיף 117(א2) לחוק החברות.

כאמור, נכון למועד זה לחברה אין בעל שליטה ובהתאם אמות המידה משמשת את החברה בעיקר לעניין סיווג של עסקאות עם בעלי עניין שאינם בעלי שליטה וכמפורט בנוהל צדדים קשורים, בסעיף 11.3.1.2(א) לדוח תיאור עסקי התאגיד, וכן לעניין אופן האישור של עסקאות עם נושאי משרה או שלנושאי משרה יש בהן עניין אישי, בהתאם לנוהל לאיתור ואישור עסקאות בעלי עניין, כמפורט בסעיף ד להלן.

ביום 24 במרס ו-27 במרס 2022, דנו ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה, בהתאמה, בקווים המנחים ובכללים כאמור לעיל ובאמות המידה שנקבעו, ובמסגרת זו הוצגו בפניהם ממצאי יחידת הבקרה בעניין (בהתאם לנוהל כמפורט להלן), והחליטו לאשר אותם. במהלך העסקים הרגיל שלהן, החברה וחברות מאוחדות וקשורות שלה, מבצעות או עשויות לבצע עסקאות זניחות, שאינן חריגות עם בעלי עניין כאמור או עם חברות שלבעל העניין יש עניין אישי באותן חברות וכן עם מי שיש להן או עשויות להיות להן התחייבויות לביצוע עסקאות לרבות עסקאות מן הסוגים ובעלות מאפיינים כמפורט להלן:

1. עסקאות רכישת שירותים ו/או מוצרים ו/או השקעות:

(א) עסקאות עם תאגידים בנקאיים ומוסדות פיננסיים, לרבות פיקדונות ושירותי בנקאות נלווים, הסכמי אשראי ומסגרות אשראי; (ב) עסקאות רכישה של מוצרים ושירותים; (ג) ניהול ושירותים לנכסי נדל"ן מניב; (ד) השקעות פיננסיות במסגרת קונסורציום ו/או רכישת ניירות ערך במסגרת הנפקות לציבור ו/או הנפקות פרטיות לגופים מוסדיים ו/או עסקאות פרטיות; (ה) השקעה בקרנות ו/או רכישת זכויות בקרנות; (ו) שירותי דירוג חברות או הנפקות וחיתום הפצת ני"ע, תיווך בני"ע וברוקראז; (ז) שירותי תיווך בעסקי ביטוח, פנסיה וגמל על ידי סוכנויות ביטוח; (ח) שכירות ניהול והשכרת נכסים; (ט) רכישה ומכירה של נכסים ביחד עם בעלי עניין; (י) שירותי ניהול השקעות/אשראי, לרבות דירוג אשראי; (יא) רכישת שירותים פיננסיים ו/או כלכליים לרבות, ייעוץ כלכלי ועסקי, שירותי חבר בורסה, שירותי חיתום ובנקאות השקעות; (יב) שירותי מחשוב ותוכנה.

2. עסקאות מכירות שירותים ו/או מוצרים

(א) מכירת פוליסות ביטוח שהוצאו על ידי המבטחים בקבוצת כלל החזקות בכל ענפי הביטוח לבעלי העניין בחברה ו/או לאחרים כאשר לבעלי העניין יש עניין אישי בהתקשרות ו/או לעובדי גופים כנ"ל (לרבות ביטוח נאמנות עובדים, ביטוחי נכסים רכוש וחביות, ביטוחי מנהלים, ביטוחי אחריות מקצועית וכו'); (ב) מתן שירותי תיווך בעסקי ביטוח על ידי סוכנויות ביטוח; (ג) מתן שירותי ניהול קופות גמל ו/או קרנות פנסיה לתאגידים ו/או לעובדיהם, לרבות הלוואות בהסתמך על החיסכון הצבור בקופות הגמל או בפוליסות הביטוח; (ד) הענקת שירותים בנקאיים, פיננסיים ו/או כלכליים לרבות, פקטורינג, מימון ומשכנתאות; (ה) השכרת נכסים.

יצוין כי הליך אישור תביעות של צד קרוב, לקבלת תגמולי ביטוח, אף שמהווה יישום של תנאי הפוליסה, אושר למען הזהירות על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון במסגרת נוהל נפרד בו אושרו מראש הליכי אישור של תביעות אלו.

נוהל בחינת זניחות

מבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל יערכו הבחינה הכמותית והבחינה האיכותית באופן המתואר להלן:

1. בחינה כמותית

א. עסקת ביטוח

בהיעדר שיקולים איכותיים מיוחדים העולים מכלל נסיבות העניין, עסקה כאמור המבוצעת בתנאי שוק, במהלך העסקים הרגיל ואשר אין לה השפעה מהותית על החברה, תיחשב כעסקה זניחה אם היקפה נמוך מ-15 מיליוני ש"ח. למען הסר ספק, מובהר כי היקף העסקה ייבחן בהתאם לסך ההכנסות מהעסקה בשנה קלנדרית ובעסקאות ביטוחי חיים ומוצרי חיסכון ארוך טווח היקף העסקה ייבחן בהתאם לסך דמי הניהול בגין העסקה בשנה קלנדרית.

13. עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22) (המשך)

ג. עסקאות זניחות ונוהל זניחות (המשך)

נוהל בחינת זניחות (המשך)

1. בחינה כמותית (המשך)

ב. עסקת רכש של מוצרים ואו שירותים

בהיעדר שיקולים איכותיים מיוחדים העולים מכלל נסיבות העניין, עסקה כאמור המבוצעת בתנאי שוק, במהלך העסקים הרגיל ואשר אין לה השפעה מהותית על החברה, תיחשב כעסקה זניחה אם היקפה בשנה קלנדרית נמוך מ-10 מיליוני ש"ח והיא אינה עוסקת בקבלת שירותים מבעל השליטה (הסכם ניהול) לפי סעיף 270(4) לחוק החברות.

ג. עסקת השקעה / רכישת או מכירת נכס קבוע (נכס שאינו שוטף) / קבלת התחייבות כספית

בהיעדר שיקולים איכותיים מיוחדים העולים מכלל נסיבות העניין, עסקה כאמור המבוצעת בתנאי שוק, במהלך העסקים הרגיל ואשר אין לה השפעה מהותית על החברה, תיחשב כעסקה זניחה אם כל אמות המידה המפורטות להלן הינן בשיעור של פחות מעשירית האחוז (0.1%).

יצוין כי הנתונים שבידקו יהיו על בסיס הדוחות הכספיים המאוחדים, הסקורים או המבוקרים (האחרונים שפורסמו טרם ביצוע העסקה) של החברה.

ד. עסקת השקעה/רכישת או מכירת נכס קבוע (נכס שאינו שוטף)

שני מבחנים מצטברים:

- בעסקה מנכסי הנוסטרו ו/או המשתתף - היקף הנכסים נשוא העסקה מהמקורות האמורים חלקי סך כל הנכסים במאזן המאוחד של החברה.
- בעסקה מנכסי קופות הגמל ו/או קרנות הפנסיה - היקף הנכסים נשוא העסקה מהמקורות האמורים חלקי סך כל נכסי העמיתים בקופות הגמל וקרנות הפנסיה המנהלות על ידי הקבוצה.
- בעסקת מכירה מנכסי הנוסטרו - הרווח/ההפסד השנתי המיוחס לבעלי המניות של החברה, נטו לאחר מס, במונחי רווח והפסד או רווח כולל, בפועל או החזוי, המשויך לעסקה, לפי המחמיר, חלקי הרווח או ההפסד המיוחס לבעלי המניות של החברה, נטו לאחר מס, במונחי רווח והפסד או רווח כולל השנתי של החברה (קרי לארבעה רבעונים) הממוצע בשלוש השנים האחרונות, מחושב על בסיס 12 הרבעונים האחרונים שקדמו לביצוע העסקה ואשר פורסמו לגביהם דוחות כספיים סקורים או מבוקרים. מובהר כי הרווח/ההפסד בכל רבעון מחושבים בערכם המוחלט.

ה. קבלת התחייבות פיננסית כספית

היקף ההתחייבות נשוא העסקה חלקי סך כל הנכסים במאזן המאוחד של החברה.

במידה שמדובר בעסקה הנוגעת לחברה בת או חברה כלולה של החברה ("חברה מוחזקת"), יש לבחון את השפעת העסקה על חלקה היחסי של החברה, דהיינו ביחס לשיעור החזקתה של החברה בחברה המוחזקת, תוך הפעלת מבחני הזניחות הנזכרים לעיל.

2. בחינה איכותית

בחינת השיקולים האיכותיים של עסקת בעל העניין עשויה להוביל לכך שעסקה תיקבע ככזו שאינה זניחה אף שעל פי הבחינה הכמותית לפי סעיף 1 לעיל, היא נמצאה כעסקה זניחה. כך למשל, ולשם הדוגמאות בלבד, עסקה לא תיחשב בדרך כלל כזניחה אם היא נתפסת על ידי הנהלת החברה, כאירוע משמעותי מאוד, אף כי אינו מהותי בהתאם לקריטריונים הכמותיים הנזכרים לעיל, כגון במקרים בהם כרוכים בעסקה סיכויים או סיכונים וחשיפות משמעותיים מאוד, או אם במסגרת העסקה נכנסים לתחום פעילות חדש ומשמעותי, או יוצאים מתחום פעילות קיים ומשמעותי. יובהר כי ביחס לעסקאות אשר במסגרתן מועברת פעילותו של תאגיד, כולו או עיקרו (לרבות בדרך של העברת ניירות ערך) יובאו בחשבון המבחנים הקבועים בתקנה 6(ב) לתקנות ניירות ערך(עסקה בין חברה לבין בעל שליטה בה), תשס"א-2001.

עסקאות נפרדות אשר מתקיימת ביניהן תלות, כך שבפועל הינן חלק מאותה התקשרות (לדוגמא ניהול משא ומתן מרוכז לגבי מכלול העסקאות), ייבחנו כעסקה אחת.

עסקה שיש לסווגה כעסקה זניחה על-ידי חברה מוחזקת תיחשב כעסקה זניחה גם ברמת החברה המחזיקה. עסקה של חברה מוחזקת אשר יש לסווגה כעסקה לא זניחה בחברה מוחזקת עשויה להיות מסווגת כעסקה זניחה על פי אמות המידה הרלוונטיות ברמת החברה המחזיקה.

13. עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22) (המשך)

ג. עסקאות זניחות ונוהל זניחות (המשך)

נוהל בחינת זניחות (המשך)

3. עסקה קמעונאית שאינה חריגה והיא זניחה ביותר

אשר מראש ביצע עסקאות "קמעונאיות", במסגרתן החברות בקבוצה מוכרות פוליסות ביטוח לגורמים פרטיים ועסקים קטנים, לרבות פוליסות ביטוח כללי, בריאות וחיים, קרנות פנסיה וקופות גמל ושירותים נלווים להם, המסופקים ליחידים ועסקים קטנים. עסקאות אלה מאושרות ככל שסכום הפרמיה או דמי הניהול בגין העסקה, לפי העניין, לפי תעריפון החברה אינם עולים על 50,000 ש"ח לשנה, למעט ככל שמדובר בהפקדות למוצר פנסיוני. ככל שמדובר בהפקדה למוצר פנסיוני/ חיסכון, עסקה שוטפת זניחה ביותר הינה עסקה שדמי הניהול הנגבים בגינה הינם לפי תעריפון החברה¹⁵ ובלבד שאם מדובר בהפקדה חד פעמית היא אינה עולה על 1.5 מיליון ש"ח לשנה. האישור כאמור ניתן בכפוף לכך שהעסקאות כאמור מבוצעות בהתאם לתעריפונים הכוללים מחירים (פרמיות, דמי ניהול), מדרגי הנחות ותנאי חיתום שנקבעו מראש וחלים על כל ההתקשרויות הקמעונאיות של החברה (להלן: "עסקה שוטפת זניחה ביותר").

בחינת שאלת זניחות העסקה תבוצע על פי הקריטריונים הרלוונטיים מתוך אלה המפורטים לעיל. בחינת מהותיות העסקה תבוצע על פי הקריטריונים הקבועים בנוהל המהותיות של החברה, המפורט בסעיף 11.3.1.3(א) לדוח תיאור עסקי התאגיד.

במקרה של עסקה עם בעל עניין שהינו מחזיק מניות בחברה, תיבחן שאלת הזניחות לגבי פעילותה ותוצאותיה של כלל החזקות. במקרה של עסקה עם נושא משרה שלבעל השליטה יש בה עניין אישי - תיבחן שאלת הזניחות לגבי פעילותה ותוצאותיה של החברה המתקשרת בעסקה.

כל מקרה ייבדק לגופו ותיערך בחינה כמותית ובחינה איכותית ביחס לאירוע הרלוונטי, זאת על בסיס מכלול האינפורמציה, הנתונים, עובדות המקרה וההערכות תחת מכלול הנסיבות הרלוונטיות בחברה.

ד. נהל איתור ואישור עסקאות עם בעלי עניין

חוק החברות קובע כי עסקאות מסוימות של חברה אשר לנושאי משרה בחברה יש בהן עניין אישי ועסקאות של חברה ציבורית עם בעל שליטה (לרבות כאלו אשר לבעל שליטה יש בהן עניין אישי) (להלן ביחד: "עסקאות עם בעלי עניין"), טעונות קבלת אישורים מיוחדים, בהתאם לצד לעסקה, לסוג העסקה לתנאיה. יודגש, כי לפי הפרשנות הנוהגת לחוק החברות, עסקה של חברה פרטית שבשליטת החברה, עם בעל שליטה או שלבעל השליטה יש בה עניין אישי, עשויה להיחשב כאילו היא עסקה של החברה, כחברה ציבורית (הגם שהחברה הציבורית אינה צד לה), ולדרוש קבלת אישורים בחברה.

ועדת הביקורת אימצה נוהל לאיתור ואישור עסקאות עם בעלי עניין המסדיר התקשרויות של החברה עם בעלי שליטה ועם נושאי משרה. להלן פירוט עיקרי הנוהל אשר אושרר על ידי ועדת הביקורת לאחרונה ביום 24 במרס 2022¹⁶

הליכי אישור עסקאות:

• עסקה עם בעל שליטה או שלבעל השליטה יש בה עניין אישי:

- **עסקה חריגה - תאושר בהתאם להוראות חוק החברות.**
- **עסקה שאינה חריגה ואינה זניחה - תובא לאישור של ועדת ביקורת לסיווג העסקה ולאישור עצם העסקה.**
- **עסקה שאינה חריגה והיא זניחה - אושרה מראש ובלבד שתבוצע בהתאם להוראות הנהל. הבחינה של עסקאות כאמור תבוצע על ידי נושא המשרה האחראי על התחום הרלוונטי בקבוצה (וככל שיש לו עניין אישי בביצוע העסקה - על ידי הממונה עליו).**

• עסקה עם נושא משרה או שלנושא משרה יש בה עניין אישי:¹⁷

- **עסקה חריגה - תובא לאישור ועדת ביקורת והדירקטוריון.**
- **עסקה שאינה חריגה ואינה זניחה¹⁸ - תובא לאישור ועדת הביקורת או הדירקטוריון.**

15. יובהר כי בביטוח מנהלים או בקרן פנסיה או קופת גמל תעריפון החברה יהיה לפי הסדר המקובל לעובדי החברה גם ביחס לבעלי עניין.

16. ביחס לעסקאות בעלי שליטה הנוהל מסדיר את אופן ביצוע הליך תחרותי והליכים חלופיים וכן פרוצדורות הליכי סיווג ואישור של עסקאות כאמור נוכח העובדה כי למועד זה, אין לחברה בעל שליטה ובהתאם אמות מידה אלו אינן רלבנטיות לחברה. אמות מידה אלו פורטו בדוח התקופתי לשנת 2018 של החברה.

17. בעסקאות השקעה על עסקאות בתחום ההשקעות, עם צד קרוב, יחולו גם ההוראות הקיימות בהתאם לדין ולפיכך עסקאות מכספי עמיתים או מכספי פוליסות משתתפות ברווחים, יבאו לאישור של ועדת ההשקעות הרלבנטית בנוסף או במקום אישור האורגנים האמורים ועסקאות השקעה מכספי נוסטר יובאו לאישור ועדת ביקורת, בנוסף או במקום אישור האורגנים האמורים.

18. לעניין תיאור נוהל זה, "עסקה זניחה" - בהתאם לנוהל הזניחות של החברה, כמפורט בסעיף ה' להלן.

13. עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22) (המשך)

ד. נוהל איתור ואישור עסקאות עם בעלי עניין (המשך)

הליכי אישור עסקאות (המשך)

• עסקה עם נושא משרה או שלנושא משרה יש בה עניין אישי (המשך)

• **עסקה שאינה חריגה והיא זניחה** - ביום 17 בפברואר 2009 אישר דירקטוריון החברה תיקון לתקנון החברה במסגרתו נקבע כי עסקה עם נושא משרה, או עסקה שלנושא משרה יש בה עניין אישי, תאושר על ידי נושא משרה אחר ובלבד שהיא אינה עסקה חריגה (למעט עסקה בנוגע לתנאי כהונה והעסקה). דירקטוריון החברה קבע באותו מועד כי הבחינה האם מדובר בעסקה זניחה תבוצע על ידי נושא משרה רלבנטי בהתאם לנוהל חברה פנימי בנושא איתור ואישור עסקאות עם בעלי עניין כפי שמאושר על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון מידי שנה.

• **עסקה קמעונאית שאינה חריגה והיא זניחה ביותר** - אושר מראש (לרבות ביחס לדירקטורים חיצונים) ביצוע עסקאות "קמעונאיות" ממוצרי הקבוצה בהתאם לתעריפונים, כמפורט בסעיף ב לעיל.

קריטריונים לסיווג העסקה

חוק החברות קובע כי "עסקה חריגה" הינה עסקה שעומדת באחד משלושת הקריטריונים הבאים:

(א) עסקה שאינה במהלך העסקים הרגיל של החברה (ב) עסקה שאינה בתנאי שוק (ג) עסקה העשויה להשפיע באופן מהותי על רווחיות החברה, רכושה או התחייבויותיה.

נושא המשרה הרלוונטי או האורגן הרלוונטי כאמור לעיל, יבחן את העסקה הנבדקת וייקבע האם העסקה מקיימת את שלושת הקריטריונים **להיותה של העסקה חריגה**.

• לצורך בחינת חריגות, עסקה תחשב כעסקה **במהלך העסקים הרגיל** של החברה לאחר בחינה עובדתית על רקע פעילותה הכללית השגרתית של החברה המתקשרת בעסקה, באופן שסוג המוצר או השירות הנרכשים או ההתחייבויות שנלקחות הינו במהלך העסקים הרגיל של החברה, בתחומי עיסוקה או נדרשים לשם עיסוקה השוטף.

• לצורך בחינת החריגות כאמור, עסקה תסווג **כעסקה מהותית** בהתאם לנוהל מהותיות שאומץ על ידי החברה, כמפורט בסעיף 11.3.1.3 (א) לפרק תיאור עסקי התאגיד. עסקה תסווג **כעסקה זניחה** בהתאם לנוהל הזניחות שאומץ על ידי החברה, כמפורט בסעיף ב לעיל.

• לצורך בחינת החריגות כאמור - בחינת **תנאי שוק** תבוצע על סמך אינדיקציה חיצונית אובייקטיבית לתנאי השוק של העסקה, ולפיכך יש לאתר עסקאות דומות לאלו הנערכות עם בעל השליטה או עם נושא המשרה, אשר נערכו עם צדדים שאינם קשורים, ולהשוות בין העסקאות. ההשוואה תבוצע במידת האפשר, אל מול עסקאות דומות מבחינת תחום הפעילות, סוג המוצר או השירות וכן מבחינת היקפה הכספי של ההתקשרות, שאינן עם צד קשור, למעט במקרים מיוחדים ומטעמים שיפורטו. במסגרת זו, ייעשה מאמץ לבחון גם עסקאות דומות אשר בוצעו בשוק שלא על ידי החברה.

החברה תבצע בקרה לצורך בדיקת נאותות סיווג עסקאות בפועל על ידי ההנהלה בהתאם לאמות המידה שנקבעו:

• יחידות הבקרה הרלבנטיות יקיימו בקרה תקופתית ביחס לעסקאות צדדים קרובים.

• המבקר הפנימי יערוך ביקורת פנימית אודות קיום הוראות הנהלה אחת לשנתיים.

• ועדת הביקורת תקיים דיון בדבר אמות המידה הקבועות בנהל זה מדי שנה קלנדרית, במסגרתו תקבל דיווח אודות דוח הביקורת ומצאי בקרה מהותיים כאמור.

14. החזקות בעלי עניין ונושאי משרה בכירה (תקנה 24)

14.1 בתאגיד

א. מניות וני"ע אחרים המוחזקים ע"י בעל עניין בתאגיד

ראה לעניין זה דיווח מיידי מיום 6 בינואר 2022 (אסמכתא 2022-01-003940), דיווח מיידי מיום 17 בינואר 2022 (אסמכתא 2022-01-007639), דיווח מיידי מיום 20 בינואר 2022 (אסמכתא 2022-01-009391), דיווח מיידי מיום 24 בינואר 2022 (אסמכתא 2022-01-010630) ודיווח מיידי מיום 27 במרס 2022 (אסמכתא 2022-01-036733) החזקה בכתבי אופציה של החברה ע"י נושא משרה בכירה - ראה לעניין זה דיווח מיידי מיום 6 בינואר 2022 (אסמכתא 2022-01-003940).

ב. החזקה בתעודות התחייבות של החברה - אין

14.2 מניות וניירות ערך אחרים המוחזקים על ידי בעל עניין בחברה מוחזקת שפעילותה מהותית לפעילות התאגיד

שם בעל העניין	מס' חברה	שם הנייר	מס' נייר ערך בבורסה	כמות	% מסך אגרות חוב שבמחזור
הפניקס אחזקות בע"מ (נכון ליום 15 במרס 2022)	520017450	כללביט מימון בע"מ - אג"ח (סדרה ז')	1132950	52,252,740	19.98%
		כללביט מימון בע"מ - אג"ח (סדרה ח')	1132968	19,226,663	8.11%
		כללביט מימון בע"מ - אג"ח (סדרה ט')	1136050	59,322,297	14.01%
		כללביט מימון בע"מ - אג"ח (סדרה י')	1136068	217,578,893	22.67%
		כללביט מימון בע"מ - אג"ח (סדרה יא')	1160647	321,624,602	19.65%
		כללביט מימון בע"מ - אג"ח (סדרה יב')	1179928	58,104,661	7.91%
הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ (נכון ליום 10 במרס 2022)	520033986	כללביט מימון בע"מ - אג"ח (סדרה ז')	1132950	10,394,892	3.98%
		כללביט מימון בע"מ - אג"ח (סדרה ח')	1132968	15,755,035	5.98%
		כללביט מימון בע"מ - אג"ח (סדרה ט')	1136050	46,048,987	10.87%
		כללביט מימון בע"מ - אג"ח (סדרה י')	1136068	44,227,888	4.61%
		כללביט מימון בע"מ - אג"ח (סדרה יא')	1160647	222,986,790	13.63%
		כללביט מימון בע"מ - אג"ח (סדרה יב')	1179928	125,931,411	17.14%

* לעניין אחזקות של החברה בחברות בנות, ראה תקנה 11 לעיל.

14.3 מניות רדומות

אין לחברה מניות רדומות

15. הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים (תקנה 24א)

- א. מספר המניות הכלולות בהון הרשום של התאגיד - 100,000,000 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.נ.
- ב. מספר המניות הכלולות בהון המניות המונפק של התאגיד - 74,059,851 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.נ.
- ג. מספר המניות הכלולות בהון המונפק בניכוי המניות הרדומות - 74,059,851 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.נ.
- ד. מספר המניות שאינן מקנות זכויות הצבעה - אין.
- ה. בהון המניות המונפק של התאגיד לא קיימות מניות שאינן מקנות זכויות כלשהן.
- ו. ניירות הערך ההמירים של התאגיד - ראה דיווח מיידי מיום 27 במרס 2022 (אסמכתא 2022-01-036733)

16. מרשם בעלי המניות (תקנה 24ב)

לפרטים ראה דיווח מיידי מיום 27 במרס 2022 (אסמכתא 2022-01-036733)

17. הדירקטורים של התאגיד¹⁹ (תקנה 26)

<p>ת.ז. 007249675 1945 יצחק אלחנן 15, תל אביב, מיקוד: 6525015 ישראלית יו"ר ועדת תובענות ייצוגיות, חבר ועדת השקעות, ועדת טכנולוגיות מידע לא לא 2021 תואר ראשון במשפטים מהאוניברסיטה העברית בירושלים. בעל רישיון עריכת דין החל לכהן כדירקטור בכלל ביטוח באוקטובר 2021 ומדצמבר 2021 מכהן כיו"ר דירקטוריון כלל ביטוח. כיהן כדירקטור בבנק לאומי לישראל בע"מ, מכהן כשותף בכיר במשרד עו"ד שניצר גוטליב סאמט ושות', כיהן כסגן ומ"מ יו"ר הדירקטוריון ויו"ר ועדת הכספים של מוזיאון ת"א לאמנות בע"מ, חבר בחבר הנאמנים ויו"ר ועדת הביקורת באוניברסיטת תל אביב ודירקטור בחוות פטריות תקוע בע"מ.</p>	<p>שם: חיים סאמט, יו"ר יליד: מען להמצאת כתבי בי דין: נתינות: חברות בוועדות דירקטוריון: דירקטור חיצוני: האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין: מכהן כדירקטור משנת: השכלה: התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור: האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת התאגיד: האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:</p>
<p>בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית</p>	<p>לא</p>

<p>ת.ז. 008059925 1944 יעקב מרידור 19, תל אביב ישראלית ועדת ביקורת, ועדת תגמול, ועדת תובענות ייצוגיות לא לא 2016 בוגרת במשפטים בשלוחת תל אביב של האוניברסיטה העברית ירושלים. קורסים להכשרת דירקטורים במרכז הבינתחומי ולימודי הכשרה בקריאת דוחות כספיים. דירקטורית חיצונית בחברת דניה סיבוס בע"מ מחודש מאי 2021. דירקטורית בכלל ביטוח מחודש אוקטובר 2021. עד שנת 2013 כיהנה כסגנית נשיא בבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו וכמנהלת מחלקת הפירוקים הכינוסים, ההבראות ופשיטות הרגל. החל משנת 2013 משמשת כיועצת ומלווה בהסדרי חוב ותהליכי מכירה, בוררת ומגשרת במשכן לבוררות בתל אביב, חברת וועדות שמונו ע"י חברות בנושאי תביעות נגזרות, מתן ייעוץ למשרדי עורכי דין ומתן חוות דעת בתחום עיסוקה בעבר.</p>	<p>שם: ורדה אלשיך יליד: מען להמצאת כתבי בי דין: נתינות: חברות בוועדות דירקטוריון: דירקטור חיצוני: האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין: מכהן כדירקטור משנת: השכלה: התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור: האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת התאגיד: האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:</p>
<p>בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית</p>	<p>לא</p>

19. נכון למועד פרסום הדוח. כמו כן החברות בוועדות הינה נכון למועד פרסום הדוח.

17. הדירקטורים של התאגיד (תקנה 26) (המשך)

<p>ת.ז. 024138497 1969 טשרניחובסקי 36, ירושלים ישראלית ועדת ביקורת לא לא 2016 אקטוארית (F.I.L.A.A), חברה מלאה באגודה הישראלית לאקטוארים; תואר שני (MBA) במנהל עסקים התמחות במימון ומערכות מידע מהאוניברסיטה העברית; תואר ראשון בכלכלה ותקשורת מהאוניברסיטה העברית; לימודי תעודה באקטואריה מכון מגיד, בעלת הסמכה בניהול סיכונים FRM מטעם ארגון GARP, בעלת הסמכה בינ"ל כאקטוארית לניהול סיכונים, CERA מטעם CGR</p> <p>י"ר דירקטוריון זמני של החברה מאוגוסט 2020 ועד פברואר 2021, מנכ"ל ודירקטור גליל מור מוצרים פיננסיים בע"מ, מנכ"ל מופת מוצרים פיננסיים בע"מ. כיהנה כדירקטורית בלתי תלויה במפעלים פטרוכימיים בישראל בע"מ עד ליום 21.10.2020. כיהנה כדירקטורית בלתי תלויה בגרינג' אנרגיות מתחדשות בע"מ (לשעבר: אינטרקולוני השקעות בע"מ).</p> <p>לא בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית</p>	<p>שם: חנה מזל (מלי) מרגליות יליד: מען להמצאת כתבי בי דין: נתינות: חברות בועדות דירקטוריון: דירקטור חיצוני: האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין: מכהן כדירקטור משנת: השכלה: התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור: האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת התאגיד: האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:</p>
--	---

<p>ת.ז. 047443072 1947 בועז 10, רמת השרון. ישראלית ועדת ביקורת, ועדת תגמול, ועדת מאזן, וועדת השקעות כן לא 2016 רו"ח מוסמך, חבר לשכת רו"ח יעץ כלכלי עצמאי ודירקטור בחברות: ס.מ. מעוף ייעוץ והשקעות בע"מ ומופת (מ.פ.) בע"מ מכהן כדירקטור בכלל ביטוח החל מאוקטובר 2021.</p> <p>לא בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית</p>	<p>שם: סמי מועלם יליד: מען להמצאת כתבי בי דין: נתינות: חברות בועדות דירקטוריון: דירקטור חיצוני: האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין: מכהן כדירקטור משנת: השכלה: התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור: האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת התאגיד: האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:</p>
--	---

17. הדירקטורים של התאגיד (תקנה 26) (המשך)

<p>ת.ז. 054133632 1956 בארי 12, תל אביב מיקוד: 6468212 ישראלית ועדת תובענות ייצוגיות, ועדת השקעות, וועדת טכנולוגיות מידע, ועדת ביקורת, ועדת מאזן לא, דירקטורית בלתי תלויה. לא 2021 תואר ראשון במשפטים - אוניברסיטת תל אביב, תואר שני בהיסטוריה של המזרח התיכון כיהנה כשותפה בכירה ומנהלת במשרד עורכי דין מיתר, ליקוורניק, גבע, לשם, טל ושות'. יו"ר דירקטוריון קשת - קרן שיתוף תורמים (חל"צ); ועד מנהל של האוניברסיטה העברית; ועד המנהל של מוזיאון ישראל, דירקטורית בלתי תלויה באלוני חץ נכסים והשקעות בע"מ. חברה בועדה לבחינת מבנה הרגולציה הפיננסית בישראל לא בעלת מומחיות חשבונאית פיננסית</p>	<p>שם: מיה ליקוורניק יליד: מען להמצאת כתבי בי דין: נתינות: חברות בועדות דירקטוריון: דירקטור חיצוני: האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין: מכהן כדירקטור משנת: השכלה: התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור: האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת התאגיד: האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:</p>
---	---

<p>ת.ז. 065013914 1955 הראל 12, רמת גן, מיקוד: 5222384 ישראלית ועדת מאזן, ועדת תגמול וועדת טכנולוגיות מידע לא לא 2021 תואר ראשון בכלכלה וסטטיסטיקה מאוניברסיטת ת"א ותואר שני במנהל עסקים מאוניברסיטת ת"א מכהן כדירקטור בכלל ביטוח מאוקטובר 2021, כדירקטור חיצוני בקרסו נדל"ן בע"מ ממרץ 2022, וכדירקטור בשותפויות האפ ונציר פרנקלין רסידנס ניו יורק והאפ שבע ניו יורק ונציר. בעלים ומנכ"ל של חברת רוני מליניאק ניהול והשקעות בע"מ. כיהן כדירקטור חיצוני וחבר ועדת השקעות בהפניקס אחזקות בע"מ (עד ינואר 2020). כיהן כדירקטור חיצוני ברשת חנויות רמי לוי שיווק השקמה 2006 בע"מ (עד אוקטובר 2021), כיהן כדירקטור בחברת דירה להשכיר החברה הממשלתית לדיור ולהשכרה בע"מ (עד דצמבר 2021) כיהן כדירקטור בחברת מכלול מימון בע"מ (אוגוסט-אוקטובר 2021). לא בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית</p>	<p>שם: מליניאק רוני יליד: מען להמצאת כתבי בי דין: נתינות: חברות בועדות דירקטוריון: דירקטור חיצוני: האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין: מכהן כדירקטור משנת: השכלה: התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור: האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת התאגיד: האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:</p>
---	--

17. הדירקטורים של התאגיד (תקנה 26) (המשך)

<p>ת.ז. 56739246 1960 שערי ניקנור 29 דירה 3, תל אביב, מיקוד: 6803290 ישראלית ואוסטרלית י"ר ועדת ביקורת, ועדת מאזן, י"ר ועדת תגמול וי"ר וועדת טכנולוגיות מידע כן לא 2021 תואר ראשון בהנדסת מחשבים - אוניברסיטת בן גוריון בבאר שבע, תואר שני בהנדסת מחשבים - טכניון כיהן כדירקטור חיצוני בחברת Cyren וכיהן כמנכ"ל חברת סייבר BISEC וכסמנכ"ל פיתוח עסקי אסיה פסיפיק בחברת Cyberproof (בבעלות UST-Global) החל מאוגוסט 2021 מכהן כדירקטור חיצוני באידומו בע"מ, החל מאוקטובר 2021 מכהן כדירקטור בכלל ביטוח לא בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית</p>	<p>שם: בר טוב יאיר יליד: מען להמצאת כתבי בי דין: נתינות: חברות בוועדות דירקטוריון: דירקטור חיצוני: האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין: מכהן כדירקטור משנת: השכלה: התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור: האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת התאגיד: האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:</p>
---	--

<p>ת.ז. 030767032 1950 גולי קניה 12, תל אביב, מיקוד: 6971742 ישראלית ועדת מאזן, ועדת השקעות, ועדת ביקורת, ועדת תגמול כן לא 28.12.2021 תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה - אוניברסיטת חיפה, תואר שני במנהל עסקים התמחות במימון - אוניברסיטת תל אביב, רואה חשבון מוסמך מנהל תוכנית לימודים ומרצה בכיר בקורסים להכשרת סמנכ"לי כספים ביראד אוניברסיטת בר אילן ומרצה בכיר בקורסים לדירקטורים. יועץ עסקי ומבצע הערכות שווי לחברות ועסקים. חבר המועצה המקצועית בלשכת רואי החשבון וכן כמפורט מטה. עד 2021 כיהן כדירקטור בחברת ש. שלמה ביטוח בע"מ. עד מרס 2022 כיהן כדירקטור בקרן השתלמות ענפית למהנדסים - מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים, ניהול קופות גמל בע"מ. לא בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית</p>	<p>שם: שמואל שורץ יליד: מען להמצאת כתבי בי דין: נתינות: חברות בוועדות דירקטוריון: דירקטור חיצוני: האם הוא עובד של התאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל עניין: מכהן כדירקטור משנת: השכלה: התעסקות בחמש השנים האחרונות ותאגידים בהם משמש כדירקטור: האם הוא בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד למיטב ידיעתו ולמיטב ידיעת התאגיד: האם הוא מוגדר כדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית:</p>
--	---

18. נושאי משרה בכירה של התאגיד²⁰ (תקנה 26 א')

שם: יורם נה	ת.ז. 028865301
יליד:	1971
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	מנכ"ל
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	מנכ"ל כלל ביטוח, מנכ"ל כלל פיננסים בע"מ, יו"ר כלל ביטוח אשראי, יו"ר כלל פנסיה וגמל ומכהן כדירקטור בחברות נוספות של החברה 21.
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד:	לא
השכלה:	תואר ראשון (בוגר) במשפטים וכלכלה מאוניברסיטת חיפה, תואר שני (מוסמך) במשפטים וכלכלה מ - Erasmus University of Rotterdam
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	מנכ"ל החברה וכלל ביטוח, משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת משאבים בכלל ביטוח, מנכ"ל ודירקטור כלל פיננסים.
השנה שבה החלה כהונתו:	2014
שם: משה ארנסט	ת.ז. 24416604
יליד:	1969
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	אין
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	משנה למנכ"ל, מנהל חטיבת חיסכון ארוך טווח ומנכ"ל כלל פנסיה וגמל, מכהן כדירקטור בעתודות.
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או בעל עניין אחר בתאגיד:	לא
השכלה:	בוגר במשפטים (LLB) מאוניברסיטת בר אילן, מוסמך במנהל עסקים (MBA) בהתמחות מימון, מאוניברסיטת בר אילן
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	מנהל חטיבת חיסכון ארוך טווח ומנכ"ל כלל פנסיה וגמל, עד שנת 2018 כיהן כמנהל חטיבת המטה בכלל ביטוח. כיהן כדירקטור בכלל פנסיה וגמל, מכהן כדירקטור בעתודות ובחברות בנות מקבוצת כלל החזקות.
השנה שבה החלה כהונתו:	2006
שם: ערן שחף	ת.ז. 027985894
יליד:	1971
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	המבקר הפנימי
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	משנה למנכ"ל, המבקר הפנימי בכלל ביטוח ובגופים מוסדיים נוספים מקבוצת כלל החזקות
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד:	לא
השכלה:	עורך דין, בוגר במשפטים (LLB), בוגר בלוגיטיקה וכלכלה (BA) ומוסמך במנהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת בר אילן, מוסמך במשפטים מאוניברסיטת תל אביב (LLM).
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	המבקר הפנימי של החברה ושל חברות מקבוצת כלל החזקות; חבר דירקטוריון לשכת המבקרים הפנימיים (IIA ישראל) ויו"ר ועדת המבקרים הפנימיים של הגופים המוסדיים בלשכה;
השנה שבה החלה כהונתו:	2014

20. נכון למועד פרסום הדוח, לרבות נושא משרה שסיים את כהונתו לאחר שנת הדוח. השנה שבה החלה כהונתו של נושא המשרה מתייחסת לשנה בה החל לכהונה כנושא משרה בחברה ולא בהכרח בתפקיד הנוכחי או בחברה בכלל. נושאי משרה בכירה בחברה וכן, בהתאם להחלטת החברה בעניין סיווג נושאי משרה בכירה בחברה, חברי הנהלת כלל ביטוח, חברה בת של החברה. החל כהונתו כמנכ"ל 1 ביולי 2018.

18. נושאי משרה בכירה של התאגיד (תקנה 26 א') (המשך)

<p>שם: הדר ברין - וייס יליד: תפקיד שהוא ממלא בתאגיד: התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו: האם הוא בעל עניין בתאגיד: האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד: השכלה: ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות: השנה שבה החלה כהונתו:</p>	<p>ת.ז. 27788421 1970 יועצת משפטית ראשית ומנהלת אגף ייעוץ משפטי ורגולציה משנה למנכ"ל, יועצת משפטית ראשית ומנהלת אגף ייעוץ משפטי ורגולציה של כלל החזקות ושל הגופים המוסדיים והחברות בקבוצת כלל החזקות לא לא בוגרת ומוסמכת במשפטים מאוניברסיטת תל אביב יועצת משפטית ראשית ומנהלת אגף ייעוץ משפטי ורגולציה בקבוצת כלל החזקות 2013</p>
<p>שם: אבי בן נון יליד: תפקיד שהוא ממלא בתאגיד: התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו: האם הוא בעל עניין בתאגיד: האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד: השכלה: ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות: השנה שבה החלה כהונתו:</p>	<p>ת.ז. 017879156 1982 מנהל הסיכונים הראשי משנה למנכ"ל, מנהל אגף ניהול סיכונים בקרה ואכיפה של כלל ביטוח ושל הגופים המוסדיים בקבוצת כלל החזקות לא לא בוגר כלכלה ומנהל עסקים ומוסמך במנהל עסקים (M.B.A) מהאוניברסיטה העברית בירושלים מנהל אגף ניהול סיכונים בקרה ואכיפה בקבוצת כלל החזקות סמנכ"ל, מנהל פעילות הדירוג וראש תחום מוסדות פיננסים בחברת "מידרוג" 2020</p>
<p>שם: עלית כספי יליד: תפקיד שהוא ממלא בתאגיד: התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו: האם הוא בעל עניין בתאגיד: האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד: השכלה: ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות: השנה שבה החלה כהונתו:</p>	<p>ת.ז. 59169730 1964 אין משנה למנכ"ל, מנהלת חטיבת ביטוח כללי בכלל ביטוח; מכהנת כיו"ר דירקטוריון בטח-תורן ודירקטורית בכלל ביטוח אשראי ובחברות בנות מקבוצת כלל החזקות לא לא בוגרת תואר ראשון בהנדסת תעשייה וניהול (BSC), מאוניברסיטת בן גוריון; מוסמכת תואר שני במנהל עסקים (M.S.M) מאוניברסיטת בוסטון באנגליה. מנהלת חטיבת ביטוח כללי בכלל ביטוח, יו"ר דירקטוריון בטח-תורן ודירקטורית בכלל ביטוח אשראי ובחברות בנות מקבוצת כלל החזקות 2013</p>

18. נושאי משרה בכירה של התאגיד (תקנה 26 א') (המשך)

<p>ת.ז. 22387260 1967 אין משנה למנכ"ל, מנהלת אגף שיווק, אסטרטגיה ודוברות בכלל ביטוח</p> <p>לא לא</p> <p>תואר ראשון במדעי המזון מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים, תואר שני במנהל עסקים מטעם אוניברסיטת UK Heriot Watt מנהלת אגף שיווק, אסטרטגיה ודוברות בכלל ביטוח, סמנכ"ל שיווק ואסטרטגיה בכלל ביטוח 2013</p>	<p>שם: גלי שבד יליד: תפקיד שהוא ממלא בתאגיד: התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו: האם הוא בעל עניין בתאגיד: האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד: השכלה: ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות: השנה שבה החלה כהונתו:</p>
---	---

<p>ת.ז. 054307145 1956 אין משנה למנכ"ל, מנהל מערך התביעות בכלל ביטוח, דירקטור בכלל פנסיה וגמל</p> <p>לא לא</p> <p>בוגר תואר ראשון במדעי המדינה מאוניברסיטת חיפה מוסמך במדיניות ציבורית מאוניברסיטת חיפה מנהל מערך התביעות בכלל ביטוח, דירקטור בכלל פנסיה וגמל 2015</p>	<p>שם: דרור זסלר יליד: תפקיד שהוא ממלא בתאגיד: התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו: האם הוא בעל עניין בתאגיד: האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד: השכלה: ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות: השנה שבה החלה כהונתו:</p>
--	---

<p>ת.ז. 54141767 1957 אין משנה למנכ"ל, מנהל מערך סוכנים</p> <p>לא לא</p> <p>בוגר תואר רב תחומי באוניברסיטת חיפה, מוסמך במשפטים מאוניברסיטת בר-אילן, מנהל מערך הסוכנים, מנהל מרחב מרכז ומשנה למנהל מערך העסקים בכלל ביטוח, מנהל מרחב מרכז בכלל ביטוח ומנהל מרחב תל אביב בכלל ביטוח. 2015</p>	<p>שם: שלומי תמן יליד: תפקיד שהוא ממלא בתאגיד: התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו: האם הוא בעל עניין בתאגיד: האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד: השכלה: ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות: השנה שבה החלה כהונתו:</p>
---	---

18. נושאי משרה בכירה של התאגיד (תקנה 26 א') (המשך)

<p>ת.ז. 57693236 1962 משנה למנכ"ל, מנהל החטיבה הפיננסית מנהל החטיבה הפיננסית בכלל ביטוח, מכהן כדירקטור בכלל ביט מימון ובכלל פנסייה וגמל ובחברות בנות נוספות בקבוצה. לא לא</p>	<p>שם: ערן צירניסקי יליד: תפקיד שהוא ממלא בתאגיד: התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו: האם הוא בעל עניין בתאגיד: האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד: השכלה:</p>
<p>בוגר כלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת תל אביב, רואה חשבון, חבר במועצה המקצועית של לשכת רואי חשבון בישראל. מנהל החטיבה הפיננסית בכלל ביטוח מנכ"ל ומנהל כספים של מגדל אחזקות ביטוח ופיננסים בע"מ ושל מגדל אחזקות וניהול סוכנויות ביטוח בע"מ. ראש חטיבת פיננסים ואקטואריה במגדל חברה לביטוח בע"מ, 2018</p>	<p>ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות: השנה שבה החלה כהונתו:</p>
<p>ת.ז. 035881549 1978 אין משנה למנכ"ל, מנהלת מערך שרות, משאבי אנוש ותפעול ומכהנת כדירקטורית בכלל ביט מערכות בע"מ לא לא</p>	<p>שם: ליאת שטראוס יליד: תפקיד שהוא ממלא בתאגיד: התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו: האם הוא בעל עניין בתאגיד: האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או בעל עניין אחר בתאגיד: השכלה:</p>
<p>בוגרת BA בינתחומי, אוניברסיטת ת"א, בוגרת BA מדעי הרוח, אוניברסיטת חיפה. מנהלת מערך שרות, משאבי אנוש ותפעול, סמנכ"ל בכיר, מנהלת תחום שרות בכלל ביטוח 2018</p>	<p>ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות: השנה שבה החלה כהונתו:</p>
<p>ת.ז. 028047959 1971 משנה למנכ"ל, מנהל חטיבת ההשקעות מנכ"ל כנף, ומנהל חטיבת השקעות בכלל ביטוח, דירקטור בחברות בנות בקבוצה לא לא</p>	<p>שם: יוסף גיל דורי יליד: תפקיד שהוא ממלא בתאגיד: התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו: האם הוא בעל עניין בתאגיד: האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד: השכלה:</p>
<p>בוגר תואר ראשון ושני במנהל עסקים בהתמחות מימון, המכללה למנהל בהצטיינות. מנכ"ל כנף, ומנהל חטיבת השקעות בכלל ביטוח, מנהל אגף נוסטרו בחטיבת ההשקעות בכלל ביטוח 2018</p>	<p>ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות: השנה שבה החלה כהונתו:</p>

18. נושאי משרה בכירה של התאגיד (תקנה 26 א') (המשך)

שם: דיויד ארנון	ת.ז. 027850791
יליד:	1970
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	אין
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	משנה למנכ"ל, מנהל חטיבת הבריאות ומערך הלקוחות בכלל ביטוח ודירקטור בכלל החזקות סוכנויות
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד:	לא
השכלה:	בוגר תואר ראשון במנהל עסקים מאוניברסיטת מרילנד. בוגר תואר שני מנהל עסקים, אוניברסיטת קורנל.
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	דירקטור בכלל החזקות סוכנויות מנכ"ל סטנדרד ביטוחים מקבוצת הראל
השנה שבה החלה כהונתו:	2018

שם: מירי גלבורט	ת.ז. 022921217
יליד:	1967
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	אין
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	משנה למנכ"ל כלל ביטוח, מנכ"ל כללביט מערכות בע"מ וממונה על מערכות המידע בגופים המוסדיים בקבוצת כלל
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד:	לא
השכלה:	מוסמך במנהל עסקים (MBA) מאוניברסיטת בר אילן ובוגר מדעי המחשב, כלכלה ופסיכולוגיה (BA בהצטיינות), מאוניברסיטת בר אילן.
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	מנכ"ל כללביט מערכות בע"מ וממונה על מערכות המידע בגופים המוסדיים בקבוצת כלל, סמנכ"לית בכלל ביטוח-, מנהלת תחום מידע ארגוני, תהליכים ומערכות בריאות ומנהלת תחום ביטוח חיים וניהול פרויקטים אסטרטגיים בקבוצת כלל
השנה שבה החלה כהונתו:	2021

שם: משה בר סימן טוב	ת.ז. 033409897
יליד:	1976
תפקיד שהוא ממלא בתאגיד:	אין
התפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו:	משנה למנכ"ל כלל ביטוח, מנהל חטיבת הבריאות
האם הוא בעל עניין בתאגיד:	לא
האם הוא בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין אחר בתאגיד:	לא
השכלה:	מוסמך בכלכלה ומנהל עסקים (MBA) מהאוניברסיטה העברית, בוגר בכלכלה ומנהל עסקים מהאוניברסיטה העברית.
ניסיונו העסקי בחמש השנים האחרונות:	מנכ"ל משרד הבריאות, דירקטור בע"מ נופר אנרג'י בע"מ וב-UpHealth inc
השנה שבה החלה כהונתו:	2022

19. מורשה חתימה של התאגיד (תקנה 26ב)

לחברה אין מורשי חתימה עצמאיים.

20. רואי החשבון של החברה (תקנה 27)

קוסט פורר גבאי את קסירר: מנחם בגין 144 תל אביב. סומך חייקין: הארבעה 17 תל אביב.

21. שינוי בתזכיר או בתקנון (תקנה 28)

לא חל בשנת הדוח שינוי בתזכיר או בתקנון החברה.

22. החלטות והמלצות הדירקטוריון (תקנה 29)

(א) המלצות הדירקטוריון בפני האסיפה הכללית והחלטות הדירקטוריון שאינן טעונות אישור אסיפה כללית בדבר:

1. תשלום דיבידנד או ביצוע חלוקה בדרך אחרת או חלוקת מניות הטבה:
לא חולק דיבידנד בשנת הדוח.
  2. שינוי ההון הרשום או המונפק של התאגיד: אין. לפרטים אודות הנפקת מניות לאחר תאריך הדוח ראו סעיף 2.9 לעיל.
  3. שינוי תזכיר או תקנון התאגיד: אין.
  4. פידיון מניות: אין.
  5. פידיון מוקדם של איגרת חוב: אין.
  6. עסקה שלא בהתאם לתנאי השוק בין התאגיד ובעל עניין בו: אין.
- (ב) החלטות אסיפה כללית שנתקבלו שלא בהתאם להמלצות המנהלים: אין.

(ג) החלטות אסיפה כללית מיוחדת:

באסיפה כללית שנתיית ומיוחדת של החברה שהתכנסה ביום 3 בינואר 2021 הוחלט כי מספר הדירקטורים בחברה לא יעלה על 8 דירקטורים, וכן הוחלט למנות את מר יאיר בר טוב לדירקטור חיצוני לחברה לתקופת כהונה של 3 שנים, בהתאם להמלצת דירקטוריון החברה וכן הוחלט על אישור עדכון למדיניות התגמול לנושאי משרה בחברה בהתאם לסעיף 267א לחוק החברות. באסיפה כללית מיוחדת של החברה שהתכנסה ביום 17 ביוני 2021 הוחלט על אישור תנאי התגמול של יו"ר הדירקטוריון, בהתאם להמלצת דירקטוריון החברה. לפרטים נוספים ראו ביאור 39.

באסיפה כללית שנתיית ומיוחדת של החברה שהתכנסה ביום 27 בדצמבר 2021 הוחלט על עדכון תנאי התגמול של יו"ר הדירקטוריון, בהתאם להמלצת דירקטוריון החברה (לפרטים נוספים ראו ביאור 39) ואישור תגמול לגבי מלי מרגליות בגין תקופת כהונתה כיו"ר דירקטוריון זמנית (לשעבר), בהתאם להמלצת דירקטוריון החברה (לפרטים נוספים ראו סעיף 11(11) לעיל. כן הוחלט למנות את מר שמואל שורץ לדירקטור חיצוני לחברה לתקופת כהונה של 3 שנים.

23. החלטות החברה (תקנה 29א)

(א) אישור פעולות לפי סעיף 255 לחוק החברות: ביום 2 בספטמבר 2021, סיווג ועדת הביקורת, בהתאם לסעיף 255 (ב) לחוק החברות, את הצבעת הדירקטוריון על מינוי דירקטורים בכלל ביטוח, כפעולה שיש בה עניין אישי²² ושאינה פעולה מהותית (לאור הגדרת פעולה מהותית בחוק החברות כפעולה העשויה להשפיע באופן מהותי על רווחיות החברה, רכוש או התחייבויותיה) לאור האמור ובהינתן כי מדובר בפעולה שאינה מהותית, הדיון במינוי התקיים בדירקטוריון בלבד, בנוכחות כל החברים. לפרטים בדבר החלטות הדירקטוריון ראו דיווחים מדיים מהימים 13 ו-19 בספטמבר 2021 (אסמכתאות 2021-01146169 ו-2021-01-147630).

(ב) פעולה לפי סעיף 254 (א) לחוק החברות אשר לא אושרה: אין.

(ג) עסקאות הטעונות אישורים מיוחדים לפי סעיף 1270(1) לחוק החברות, ובלבד שמדובר בעסקה חריגה: אין

(ד) פטור, ביטוח או התחייבות לשיפוי לנושא משרה שבתוקף בתאריך הדוח:

1. להלן תיאור ההסדרים החלים בגין ביטוח לדירקטורים ונושאי המשרה בחברה:

לתיאור ההסדר החל בגין ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי המשרה בחברה בשנים שקדמו לשנת הדוח ראה ביאור 40(ב)6(א) בדוחות הכספיים וסעיף 13(ג)1 לעיל²³.

מדיניות תגמול של החברה כוללת סעיף פטור, שיפוי וביטוח לנושאי משרה (להלן: "ההסדרים"). במסגרת מדיניות התגמול נקבע כי החברה תהיה רשאית לרכוש לנושאי המשרה בקבוצה ביטוח אחריות נושאי משרה וזאת, בסכומי ביטוח שלא יעלו על 400 מיליון דולר, עלות הפרמיה השנתית וגובה ההשתתפות העצמית בגין הפוליסה יהיו בהתאם לתנאי השוק במועד עריכת הפוליסה ובעלות שאינה מהותית לחברה. כמו כן כי החברה תהיה רשאית לרכוש ביטוח נושאי משרה מסוג Run Off במקרה של העברת שליטה בחברה ו/או בחברה בת.

בהתאם להחלטה האמורה התקשרה החברה בפוליסת ביטוח שהנפיק מבטח שאינו צד קשור לתקופה שמיום 1 לדצמבר 2020 ועד ליום 30 בנובמבר 2021 ("הפוליסה לשנת 2021"). ובהמשך התקשרה בפוליסת ביטוח שהנפיק מבטח שאינו צד קשור לתקופה שמיום 1 לדצמבר 2021 ועד ליום 30 בנובמבר 2022 ("הפוליסה לשנת 2022"). במסגרתן רכשה החברה כיסוי ביטוח עבור נושאי משרה בחברה ולחברות המוחזקות על ידה, לרבות חברת כלל פיננסים בע"מ והחברות המוחזקות על ידה. גבול האחריות הכוללת של פוליסת הביטוח לשנת 2021 הינו עד 100 מיליון דולר (ארה"ב) בגין תביעה אחת או במצטבר ולשנת 2022 עד 130 מיליון דולר (ארה"ב) בגין תביעה אחת או במצטבר (הכיסוי מעל 100 מיליון דולר בפוליסה לשנת 2022 לא יחול בגין פעילות עבר). בנוסף רכשה החברה כיסוי של עד 700 מיליון ש"ח בגין הנפקת ניירות ערך שבוצעה בינואר 2022. ראו סעיף 2.9 לעיל.

22. בהינתן שכל חברי דירקטוריון החברה הציגו את מועמדותם לכהן בדירקטוריון כלל ביטוח, הרי שלכל חברי הדירקטוריון עניין אישי בפעולה שהובאה לאישור.
23. לפרטים נוספים אודות פוליסת ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי המשרה בחברה שהייתה בתוקף עד ליום 31 יולי 2016 ראה ביאור 40(ב)6(א) לדוחות הכספיים.

23. החלטות החברה (תקנה 29א) (המשך)

(ד) פטור, ביטוח או התחייבות לשיפוי לנושא משרה שבתוקף בתאריך הדוח (המשך)

2. להלן תיאור ההסדרים החלים בגין שיפוי לדיירקטורים ונושאי המשרה בחברה:

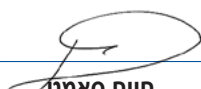
- 2.1 ביום 10 באוקטובר 2002 אישרה האסיפה הכללית של החברה התחייבות לשיפוי לנושאי משרה בחברה ובחברות נוספות בקבוצה עד לשעור של 25% מהונה העצמי של כלל החזקות במועד השיפוי. בהתאם, מעניקה החברה לנושאי משרה בחברה ובחברות בנות מסוימות כתבי שיפוי.
- 2.2 ביום 16 באפריל 2008 אישרו ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה הענקת כתבי שיפוי מעודכנים לנושאי משרה בחברות מסוימות מקבוצת כלל החזקות לרבות החברה הדומים במהותם לכתבי השיפוי שאושרו כאמור.
- 2.3 ביום 3 במאי 2012 אישרה האסיפה הכללית של החברה כתבי שיפוי חדשים ומתוקנים לנושאי משרה בחברה ו/או בחברות נוספות בקבוצה (להלן: "כתב השיפוי החדש"), לאור תיקון 16 לחוק החברות, וכן בהתאם להוראות חוק ייעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 וחוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 - ראה לעניין זה דיווח מידי מיום 22 במרס 2012 (אסמכתא 2012-01-077232).
- 2.4 ביום 28 ביולי 2013 אישרה האסיפה הכללית של החברה ביצוע תיקון להשמטות בהגדרות של "הליך מנהלי" ו"תשלום לנפגע הפרה" בכתבי השיפוי שאושרו באסיפה הכללית של החברה מיום 3 במאי 2012. לפרטים נוספים ראה דוח מידי בדבר זימון לאסיפה הכללית של החברה מיום 22 ביולי 2013 (אסמכתא 2013-01-098091).
- 2.5 הוראות כתב שיפוי החדש גוברות על כל התחייבות או הסכמה קודמות (טרם שנחתם כתב השיפוי החדש), בין בכתב ובין בעל פה, בין החברה לבין נושא המשרה בעניינים האמורים בכתב השיפוי החדש, וזאת, גם ביחס לאירועים שאירעו טרם חתימת כתב השיפוי החדש. האמור כפוף לכך, שכתב שיפוי קודם שניתן לנושא המשרה, אם ניתן, יוסיף לחול ולהיות תקף ביחס לכל אירוע שאירע טרם חתימת כתב השיפוי החדש (אף אם הליך בגינו הוגש כנגד נושא המשרה לאחר חתימת כתב השיפוי החדש), אם תנאיו של כתב השיפוי החדש מרעים את תנאי השיפוי עבור נושא המשרה ביחס לאירוע כאמור, כפוף לכל דין.
- 2.6 החברה מעניקה מעת לעת כתבי שיפוי לדיירקטורים ו/או נושאי משרה בחברה ו/או בחברות בנות כאמור, בהתאם להחלטות דלעיל.
- 2.7 בחלק מהחברות הבנות בקבוצה הוענקו כתבי שיפוי לנושאי המשרה בהן מאותן החברות באופן שסכום השיפוי בהם אינו עולה על 25% מההון העצמי של אותן חברות או על 1 מיליון ש"ח.
- 2.8 ביום 18 בדצמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה מדיניות תגמול הכוללת סעיף פטור, שיפוי וביטוח לנושאי משרה. במסגרת מדיניות התגמול נקבע כי החברה תהיה רשאית להעניק כתבי שיפוי בנוסח שיוחלט על ידה ואושר ו/או יאושר על ידי האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה. ככל שהחברה תבקש לערוך שינוי בכתבי השיפוי, מכל סיבה שהיא, תביא החברה את כתבי השיפוי המתוקנים לאישור בפני האורגנים המוסמכים בהתאם להוראות הדין. הוראה זו כלולה גם במדיניות התגמול העדכנית של החברה לשנים 2020 - 2022, מיום 27 באוקטובר 2019.

3. להלן תיאור ההסדרים החלים בגין פטור לדיירקטורים ונושאי המשרה בחברה:

- 3.1 ביום 9 באוקטובר 2016 אישרו ועדת התגמול ודירקטוריון החברה מתן פטור מאחריות לנושאי המשרה בחברה עקב הפרת חובת הזהירות כלפיה, בכפוף לקבלת האישורים הנדרשים להענקת הפטור לפי הדין. פטור כאמור לא יחול על החלטה או עסקה שבה לבעל השליטה או לנושא משרה כלשהו בחברה (גם נושא משרה אחר מזה שעבורו מוענק כתב הפטור) יש בה עניין אישי.
- 3.2 ביום 18 בדצמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של בעלי המניות של החברה מדיניות תגמול, במסגרתה נקבע כי החברה תהיה רשאית להעניק פטור כאמור. הוראה זו כלולה גם במדיניות התגמול העדכנית של החברה לשנים 2020-2022, מיום 27 באוקטובר 2019.
- 3.3 בהתאם להחלטות האמורות, מעניקה החברה כתבי פטור לדיירקטורים ונושאי המשרה בחברה.

כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ

 יורם נוח
 מנהל כללי

 חיים סאמט
 יו"ר הדירקטוריון

30 במרס 2022

עצמאות הדירקטוריון

לא נכון	נכון	
V		<p>1. בכל שנת הדיווח כיהנו בתאגיד שני דירקטורים חיצוניים או יותר.</p> <p>בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהנו שני דירקטורים חיצוניים אינה עולה על 90 ימים, כאמור בסעיף 3א63(ב)(10) לחוק החברות, ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהנו בתאגיד שני דירקטורים חיצוניים או יותר בשנת הדיווח (ובכלל זה גם תקופת כהונה שאושרה בדיעבד, תוך הפרדה בין הדירקטורים החיצוניים השונים):</p> <p>דירקטור א': יוסף יגיל (עד ליום 6.5.2021)</p> <p>דירקטור ב': סמי מועלם</p> <p>דירקטור ג': יאיר בר טוב</p> <p>דירקטור ד': שמואל שורץ (החל מיום 28.12.2021)</p> <p>מספר הדירקטורים החיצוניים המכהנים בתאגיד נכון למועד פרסום שאלון זה: 3</p>
---	---	<p>2. שיעור ¹ הדירקטורים הבלתי תלויים ² המכהנים בתאגיד נכון למועד פרסום שאלון זה: 4/8.</p> <p>שיעור הדירקטורים הבלתי תלויים שנקבע בתקנון ³ התאגיד ⁴: _____.</p> <p>☒ לא רלוונטי (לא נקבעה הוראה בתקנון).</p>
V		<p>3. בשנת הדיווח נערכה בדיקה עם הדירקטורים החיצוניים (והדירקטורים הבלתי תלויים) ונמצא כי הם קיימו בשנת הדיווח את הוראת סעיף 240(ב) ו-ו(1) לחוק החברות לענין היעדר זיקה של הדירקטורים החיצוניים (והבלתי תלויים) המכהנים בתאגיד וכן מתקיימים בהם התנאים הנדרשים לכהונה כדירקטור חיצוני (או בלתי תלוי).</p>
V		<p>4. כל הדירקטורים אשר כיהנו בתאגיד במהלך שנת הדיווח, אינם כפופים ⁵ למנהל הכללי, במישרין או בעקיפין (למעט דירקטור שהוא נציג עובדים, אם קיימת בתאגיד נציגות לעובדים).</p> <p>אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, הדירקטור כפוף למנהל הכללי כאמור) - יצוין שיעור הדירקטורים שלא עמדו במגבלה האמורה: _____.</p>
V		<p>5. כל הדירקטורים שהודיעו על קיומו של ענין אישי שלהם באישור עסקה שעל סדר יומה של הישיבה, לא נכחו בדיון ולא השתתפו בהצבעה כאמור (למעט דיון ו/או הצבעה בנסיבות המתקיימות לפי סעיף 278(ב) לחוק החברות):</p> <p>אם תשובתכם הינה "לא נכון" -</p> <p>האם היה זה לשם הצגת נושא מסוים על ידו בהתאם להוראות סעיף 278(א) סיפה:</p> <p>☐ כן ☐ לא (יש לסמן x במשבצת המתאימה).</p> <p>יצוין שיעור הישיבות בהם דירקטורים כאמור נכחו בדיון ו/או השתתפו בהצבעה למעט בנסיבות כאמור בס"ק א': _____.</p>
---	---	<p>6. בעל השליטה (לרבות קרובו ו/או מי מטעמו), שאינו דירקטור או נושא משרה בכירה אחר בתאגיד, לא נכח בישיבות הדירקטוריון שהתקיימו בשנת הדיווח. לא רלוונטי בתאגיד אין בעל שליטה.</p> <p>אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, בעל שליטה ו/או קרובו ו/או מי מטעמו שאינו חבר דירקטוריון ו/או נושא משרה בכירה בתאגיד נכח בישיבות הדירקטוריון כאמור) - יצוינו הפרטים הבאים לגבי נוכחות כל אדם נוסף בישיבות הדירקטוריון כאמור:</p> <p>זהות: _____.</p> <p>תפקיד בתאגיד (ככל וקיים): _____.</p> <p>פירוט הזיקה לבעל השליטה (אם מי שנכח אינו בעל השליטה עצמו): _____.</p> <p>האם היה זה לשם הצגת נושא מסוים על ידו: ☐ כן ☐ לא (יש לסמן x במשבצת המתאימה).</p> <p>שיעור נוכחותו ⁶ בישיבות הדירקטוריון שהתקיימו בשנת הדיווח לשם הצגת נושא מסוים על ידו: _____, נוכחות אחרת: _____.</p> <p>☒ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).</p>

1. בשאלון זה, "שיעור" - מספר מסוים מתוך הסך הכל. כך לדוגמה 3/8.

2. לרבות "דירקטורים חיצוניים" כהגדרתם בחוק החברות.

3. לענין שאלה זו - "תקנון" לרבות על פי הוראת דין ספציפית החלה על התאגיד (לדוגמה בתאגיד בנקאי - הוראות המפקח על הבנקים).

4. חברת איגרות חוב אינה נדרשת לענות על סעיף זה.

5. לענין שאלה זו - עצם כהונה כדירקטור בתאגיד מוחזק הנמצא בשליטת התאגיד, לא ייחשב "כפיפות", מאידך, כהונת דירקטור בתאגיד המכהן כנושא משרה (למעט דירקטור) ו/או עובד בתאגיד המוחזק שבשליטת התאגיד ייחשב "כפיפות" לענין שאלה זו.

6. תוך הפרדה בין בעל השליטה, קרובו ו/או מי מטעמו.

כשירות וכישורי הדירקטורים

לא נכון	נכון	
	V	7. בתקנון התאגיד לא קיימת הוראה המגבילה את האפשרות לסיים מיידית את כהונתם של כלל הדירקטורים בתאגיד, שאינם דירקטורים חיצוניים (לעניין זה - קביעה ברוב רגיל אינה נחשבת מגבלה) ⁷ . אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, קיימת מגבלה כאמור) יצוין - א. פרק הזמן שנקבע בתקנון לכהונת דירקטור: ____. ב. הרוב הדרוש שנקבע בתקנון לסיום כהונתם של הדירקטורים: ____. ג. מנין חוקי שנקבע בתקנון באסיפה הכללית לשם סיום כהונתם של הדירקטורים: ____. ד. הרוב הדרוש לשינוי הוראות אלו בתקנון: ____.
	V	8. התאגיד דאג לעריכת תוכנית הכשרה לדירקטורים חדשים, בתחום עסקי התאגיד ובתחום הדין החל על התאגיד והדירקטורים, וכן דאג לעריכת תכנית המשך להכשרת דירקטורים מכהנים, המותאמת, בין השאר, לתפקיד שהדירקטור ממלא בתאגיד. אם תשובתכם הינה "נכון" - יצוין האם התוכנית הופעלה בשנת הדיווח: ☒ כן ☐ לא (יש לסמן x במשבצת המתאימה).
	V	9. א. בתאגיד נקבע מספר מזערי נדרש של דירקטורים בדירקטוריון שעליהם להיות בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית. אם תשובתכם הינה "נכון" - יצוין המספר המזערי שנקבע: 3 ב. מספר הדירקטורים שכיהנו בתאגיד במהלך שנת הדיווח (ראו הערה בסיום השאלון) בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית ⁸ : 7 בעלי כשירות מקצועית ⁹ : לא רלבנטי, מאחר שהדירקטורים כולם סווגו כבעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית במקרה שהיו שינויים במספר הדירקטורים כאמור בשנת הדיווח, יינתן הנתון של המספר הנמוך ביותר (למעט בתקופת זמן של 60 ימים מקרות השינוי) של דירקטורים מכל סוג שכיהנו בשנת הדיווח.
	V	10. א. בכל שנת הדיווח כלל הרכב הדירקטוריון חברים משני המינים. אם תשובתכם הינה "לא נכון" - יצוין פרק הזמן (בימים) בו לא התקיים האמור: ____. בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהנו דירקטורים משני המינים אינה עולה על 60 ימים, ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהנו בתאגיד דירקטורים משני המינים: ____. ב. מספר הדירקטורים מכל מין המכהנים בדירקטוריון התאגיד נכון למועד פרסום שאלון זה: גברים: 5 נשים: 3

7 חברת איגרות חוב אינה נדרשת לענות על סעיף זה.
8 לאחר הערכת הדירקטוריון, בהתאם להוראות תקנות החברות (תנאים ומבחנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית ולדירקטור בעל כשירות מקצועית), התשס"ו-2005.
9 ר"ה"ש 8.

ישיבות הדירקטוריון (וכינוס אסיפה כללית)

לא נכון	נכון																																																																		
		<p>11. א. מספר ישיבות הדירקטוריון שהתקיימו במהלך כל רבעון בשנת הדיווח: רבעון ראשון (שנת 2021): 11 רבעון שני: 8 רבעון שלישי: 11 רבעון רביעי: 9</p>																																																																	
		<p>ב. לצד כל אחד משמות הדירקטורים שכיהנו בתאגיד במהלך שנת הדיווח, יצוין שיעור¹⁰ השתתפותו בישיבות הדירקטוריון (בס"ק זה - לרבות ישיבות ועדות הדירקטוריון בהן הוא חבר, וכמוצוין להלן) שהתקיימו במהלך שנת הדיווח (ובהתייחס לתקופת כהונתו): (יש להוסיף שורות נוספות לפי מספר הדירקטורים).</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th>שם הדירקטור</th> <th>שיעור השתתפותו בישיבות הדירקטוריון</th> <th>שיעור השתתפותו בישיבות ועדת ביקורת¹¹</th> <th>שיעור השתתפותו בישיבות הועדה לבחינת הדוחות כספיים¹²</th> <th>שיעור השתתפותו בישיבות ועדת טכנולוגיות¹³</th> <th>שיעור השתתפותו בהן (תוך ציון שם הועדה)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>חיים סאמט</td> <td>39/39</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>ועדת השקעות 5/5 ועדת טכנולוגיות - 3/3</td> </tr> <tr> <td>רוני מליניאק</td> <td>39/39</td> <td>-</td> <td>5/5</td> <td>7/7</td> <td>ועדת טכנולוגיות 3/3</td> </tr> <tr> <td>ורדה אלשיך</td> <td>39/39</td> <td>7/7</td> <td>-</td> <td>7/7</td> <td></td> </tr> <tr> <td>מלי מרגליות</td> <td>39/39</td> <td>7/7</td> <td>4/4</td> <td>-</td> <td></td> </tr> <tr> <td>מיה ליקוורניק</td> <td>37/39</td> <td>4/4</td> <td>0/1</td> <td>2/3</td> <td>ועדת השקעות 5/5 ועדת טכנולוגיות 3/3</td> </tr> <tr> <td>יאיר בר טוב</td> <td>38/39</td> <td>7/7</td> <td>5/5</td> <td>7/7</td> <td>ועדת טכנולוגיות 3/3</td> </tr> <tr> <td>סמי מועלם</td> <td>38/39</td> <td>7/7</td> <td>5/5</td> <td>7/7</td> <td>ועדת השקעות 5/5</td> </tr> <tr> <td>יוסי יגיל (חדל לכהן ביום 6.5.2021)</td> <td>14/14</td> <td>1/1</td> <td>2/2</td> <td>3/3</td> <td></td> </tr> <tr> <td>שמואל שורץ (מונה ביום 27.12.21)</td> <td>2/2</td> <td>-</td> <td>-</td> <td>-</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>						שם הדירקטור	שיעור השתתפותו בישיבות הדירקטוריון	שיעור השתתפותו בישיבות ועדת ביקורת ¹¹	שיעור השתתפותו בישיבות הועדה לבחינת הדוחות כספיים ¹²	שיעור השתתפותו בישיבות ועדת טכנולוגיות ¹³	שיעור השתתפותו בהן (תוך ציון שם הועדה)	חיים סאמט	39/39	-	-	-	ועדת השקעות 5/5 ועדת טכנולוגיות - 3/3	רוני מליניאק	39/39	-	5/5	7/7	ועדת טכנולוגיות 3/3	ורדה אלשיך	39/39	7/7	-	7/7		מלי מרגליות	39/39	7/7	4/4	-		מיה ליקוורניק	37/39	4/4	0/1	2/3	ועדת השקעות 5/5 ועדת טכנולוגיות 3/3	יאיר בר טוב	38/39	7/7	5/5	7/7	ועדת טכנולוגיות 3/3	סמי מועלם	38/39	7/7	5/5	7/7	ועדת השקעות 5/5	יוסי יגיל (חדל לכהן ביום 6.5.2021)	14/14	1/1	2/2	3/3		שמואל שורץ (מונה ביום 27.12.21)	2/2	-	-	-	
שם הדירקטור	שיעור השתתפותו בישיבות הדירקטוריון	שיעור השתתפותו בישיבות ועדת ביקורת ¹¹	שיעור השתתפותו בישיבות הועדה לבחינת הדוחות כספיים ¹²	שיעור השתתפותו בישיבות ועדת טכנולוגיות ¹³	שיעור השתתפותו בהן (תוך ציון שם הועדה)																																																														
חיים סאמט	39/39	-	-	-	ועדת השקעות 5/5 ועדת טכנולוגיות - 3/3																																																														
רוני מליניאק	39/39	-	5/5	7/7	ועדת טכנולוגיות 3/3																																																														
ורדה אלשיך	39/39	7/7	-	7/7																																																															
מלי מרגליות	39/39	7/7	4/4	-																																																															
מיה ליקוורניק	37/39	4/4	0/1	2/3	ועדת השקעות 5/5 ועדת טכנולוגיות 3/3																																																														
יאיר בר טוב	38/39	7/7	5/5	7/7	ועדת טכנולוגיות 3/3																																																														
סמי מועלם	38/39	7/7	5/5	7/7	ועדת השקעות 5/5																																																														
יוסי יגיל (חדל לכהן ביום 6.5.2021)	14/14	1/1	2/2	3/3																																																															
שמואל שורץ (מונה ביום 27.12.21)	2/2	-	-	-																																																															
	V	<p>12. בשנת הדיווח קיים הדירקטוריון דיון אחד לפחות לעניין ניהול עסקי התאגיד בידי המנהל הכללי ונושאי המשרה הכפופים לו, בלא נוכחותם וניתנה להם הזדמנות להביע את עמדתם.</p>																																																																	

10. ר' ה"ש 1.
 11. לגבי דירקטור החבר בוועדה ז.
 12. לגבי דירקטור החבר בוועדה ז.
 13. לגבי דירקטור החבר בוועדה ז.

הפרדה בין תפקידי המנהל הכללי ויושב ראש הדירקטוריון

לא נכון	נכון	
	V	13. בכל שנת הדיווח כיהן בתאגידי יו"ר דירקטוריון. (ראו הערה בסיום השאלון) בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהן בתאגידי יו"ר דירקטוריון אינה עולה על 60 ימים כאמור בסעיף 363א(2) לחוק החברות, ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהן בתאגידי יו"ר דירקטוריון כאמור: _____.
	V	14. בכל שנת הדיווח כיהן בתאגידי מנהל כללי. בשאלה זו ניתן לענות "נכון" אם תקופת הזמן בה לא כיהן בתאגידי מנכ"ל אינה עולה על 90 ימים כאמור בסעיף 363א(6) לחוק החברות, ואולם בכל תשובה שהיא (נכון/לא נכון) תצוין תקופת הזמן (בימים) בה לא כיהן בתאגידי מנכ"ל כאמור: _____.
_____	_____	15. בתאגידי בו מכהן יו"ר הדירקטוריון גם כמנכ"ל התאגידי ו/או מפעיל את סמכויותיו, כפל הכהונה אושר בהתאם להוראות סעיף 121(ג) לחוק החברות ¹⁴ . ☒ לא רלוונטי (ככל שלא מתקיים בתאגידי כפל כהונה כאמור).
	V	16. המנכ"ל אינו קרוב של יו"ר הדירקטוריון. אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, המנכ"ל הנו קרוב של יו"ר הדירקטוריון) - א. תצוין הקרבה המשפחתית בין הצדדים: _____. ב. הכהונה אושרה בהתאם לסעיף 121(ג) לחוק החברות ¹⁵ : ☐ כן ☐ לא (יש לסמן x במשבצת המתאימה)
	V	17. בעל שליטה או קרובו אינו מכהן כמנכ"ל או כנושא משרה בכירה בתאגידי, למעט כדירקטור. ☒ לא רלוונטי (בתאגידי אין בעל שליטה).

ועדת הביקורת

לא נכון	נכון	
_____	_____	18. בוועדת הביקורת לא כיהן בשנת הדיווח א. בעל השליטה או קרובו. ☒ לא רלוונטי (בתאגידי אין בעל שליטה).
	V	ב. יו"ר הדירקטוריון.
	V	ג. דירקטור המועסק על ידי התאגידי או על ידי בעל השליטה בתאגידי או בידי תאגידי בשליטתו.
	V	ד. דירקטור הנותן לתאגידי או לבעל השליטה בתאגידי או תאגידי בשליטתו שירותים דרך קבע.
	V	ה. דירקטור שעיקר פרנסתו על בעל השליטה. ☒ לא רלוונטי (בתאגידי אין בעל שליטה).
	V	19. מי שאינו רשאי להיות חבר בוועדת ביקורת, ובכלל זה בעל שליטה או קרובו, לא נכח בשנת הדיווח בישיבות ועדת הביקורת, למעט בהתאם להוראות סעיף 115(ה) לחוק החברות. (בתאגידי אין בעל שליטה).
	V	20. מנין חוקי לדיון ולקבלת החלטות בכל ישיבות ועדת הביקורת שהתקיימו בשנת הדיווח היה רוב של חברי הוועדה, כאשר רוב הנוכחים היו דירקטורים בלתי תלויים ואחד מהם לפחות היה דירקטור חיצוני. (ראה הערה בסיום השאלון). אם תשובתכם הינה "לא נכון" - יצוין שיעור הישיבות בהן לא התקיימה הדרישה כאמור: _____.
	V	21. ועדת הביקורת קיימה בשנת הדיווח ישיבה אחת לפחות בנוכחות המבקר הפנימי ורואה החשבון המבקר ובלא נוכחות של נושאי משרה בתאגידי שאינם חברי הוועדה, לענין ליקויים בניהול העסקי של התאגידי
	V	22. בכל ישיבות ועדת הביקורת בה נכח מי שאינו רשאי להיות חבר הוועדה, היה זה באישור יו"ר הוועדה ו/או לבקשת הוועדה (לגבי היועץ המשפטי ומזכיר התאגידי שאינו בעל שליטה או קרובו).
	V	23. בשנת הדיווח היו בתוקף הסדרים שקבעה ועדת הביקורת לגבי אופן הטיפול בתלונות של עובדי התאגידי בקשר לליקויים בניהול עסקיו ולגבי ההגנה שתינתן לעובדים שהתלוננו כאמור.
	V	24. ועדת הביקורת (ו/או הוועדה לבחינת הדוחות הכספיים) הניחה את דעתה כי היקף עבודתו של רואה החשבון המבקר ושכר טרחתו ביחס לדוחות הכספיים בשנת הדיווח, היו נאותים לשם ביצוע עבודת ביקורת וסקירה ראויים. (ראה הערה בסיום השאלון).

14. בחברת איגרות חוב - אישור בהתאם לסעיף 121(ד) לחוק החברות.
15. בחברת איגרות חוב - אישור בהתאם לסעיף 121(ד) לחוק החברות.

תפקידי הועדה לבחינת הדוחות הכספיים (להלן - הועדה) בעבודתה המקדימה לאישור הדוחות הכספיים

לא נכון	נכון	
_____	_____	25. א. יצוין פרק הזמן (בימים) אותו קבע הדירקטוריון כזמן סביר להעברת המלצות הועדה לקראת הדיון בדירקטוריון לאישור הדוחות הכספיים: 2 ימים
_____	_____	ב. מספר הימים שחלפו בפועל בין מועד העברת המלצות לדירקטוריון למועד הדיון בדירקטוריון לאישור הדוחות הכספיים: דוח רבעון ראשון (שנת 2021): 2 ימים דוח רבעון שני: 2 ימים דוח רבעון שלישי: 2 ימים דוח שנתי: 4 ימים
_____	_____	ג. מספר הימים שחלפו בין מועד העברת טיוטת הדוחות הכספיים לדירקטורים למועד הדיון בדירקטוריון לאישור הדוחות הכספיים: דוח רבעון ראשון (שנת 2020): 6 ימים דוח רבעון שני: 4 ימים דוח רבעון שלישי: 10 ימים דוח שנתי: 10 ימים
_____	V	26. רואה החשבון המבקר של התאגיד השתתף בכל ישיבות הועדה והדירקטוריון. בה נדונו הדוחות הכספיים של התאגיד המתייחסים לתקופות הנכללות בשנת הדיווח. אם תשובתכם הינה "לא נכון", יצוין שיעור השתתפות: _____
_____	_____	27. בוועדה התקיימו בכל שנת הדיווח ועד לפרסום הדוח השנתי, כל התנאים המפורטים להלן:
_____	V	א. מספר חבריה לא פחת משלושה
_____	V	ב. התקיימו בה כל התנאים הקבועים בסעיף 115(ב) ו-(ג) לחוק החברות (לענין כהונת חברי ועדת ביקורת).
_____	V	ג. יו"ר הועדה הוא דירקטור חיצוני.
_____	V	ד. כל חבריה דירקטורים ורוב חבריה דירקטורים בלתי תלויים (ראה הערה בסיום השאלון).
_____	V	ה. לכל חבריה היכולת לקרוא ולהבין דוחות כספיים ולפחות אחד מהדירקטורים הבלתי תלויים הוא בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.
_____	V	ו. חברי הועדה נתנו הצהרה עובר למינוים.
_____	V	ז. המניין החוקי לדיון ולקבלת החלטות בוועדה היה רוב חבריה ובלבד שרוב הנכחים היו דירקטורים בלתי תלויים ובהם דירקטור חיצוני אחד לפחות.
_____	_____	אם תשובתכם הנה "לא נכון" לגבי אחד או יותר מסעיפי המשנה של שאלה זו, יצוין ביחס לאיזה דוח (תקופתי/רבעוני) לא התקיים התנאי האמור וכן התנאי שלא התקיים: _____

ועדת תגמול

לא נכון	נכון	
	V	28. הועדה מנתה, בשנת הדיווח, לפחות שלושה חברים והדירקטורים החיצוניים היוו בה רוב (במועד הדיון בועדה) (ראה הערה בסוף השאלון). ☐ לא רלוונטי (לא התקיים דיון).
	V	29. תנאי כהונתם והעסקתם של כל חברי ועדת תגמול בשנת הדיווח הינם בהתאם לתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), התש"ס-2000.
		30. בועדת התגמול לא כיהן בשנת הדיווח
	V	א. בעל השליטה או קרובו. ☒ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).
	V	ב. יו"ר הדירקטוריון.
	V	ג. דירקטור המועסק על ידי התאגיד או על ידי בעל השליטה בתאגיד או בידי תאגיד בשליטתו.
	V	ד. דירקטור הנתן לתאגיד או לבעל השליטה בתאגיד או תאגיד בשליטתו שירותים דרך קבע.
	V	ה. דירקטור שעיקר פרנסתו על בעל השליטה. ☒ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).
	V	31. בעל שליטה או קרובו לא נכחו בשנת הדיווח בישיבות ועדת התגמול, למעט אם קבע יו"ר הועדה כי מי מהם נדרש לשם הצגת נושא מסוים. לא רלבנטי בתאגיד אין בעל שליטה.
	V	32. ועדת התגמול והדירקטוריון לא עשו שימוש בסמכותם לפי סעיפים 267א(ג), 272(ג) ו-272(ג1)(ג) לאישור עסקה או מדיניות תגמול, למרות התנגדותה של האסיפה הכללית. אם תשובתכם הנה "לא נכון" יצוין - סוג העסקה שאושרה כאמור: _____ מספר הפעמים בהן נעשה שימוש בסמכותם בשנת הדיווח: _____

מבקר פנים

לא נכון	נכון	
	V	33. יו"ר הדירקטוריון או מנכ"ל התאגיד הוא הממונה הארגוני על המבקר הפנימי בתאגיד.
	V	34. יו"ר הדירקטוריון או ועדת הביקורת אישרו את תכנית העבודה בשנת הדיווח. בנוסף, יפורטו נושאי הביקורת בהם עסק המבקר הפנימי בשנת הדיווח: תכנית העבודה של הביקורת הפנימית לשנת 2021 התייחסה לחברה ולפעילויות של חברות בנות ובמיוחד לתאגידים מוחזקים מהותיים של החברה. הביקורת הפנימית פועלת על פי תוכנית עבודה רב שנתית (לתקופה של 4 שנים), ועל פי תוכנית עבודה שנתית הנגזרת ממנה. קביעת נושאי הביקורת תלויה במידה רבה ברמת הסיכון הגלומה בכל תחום פעילות מבוקר ובהסתברות להתממשות הסיכון. קביעת נושאי הביקורת ותדירות ביצוע הביקורת בהם מבוססת, בין היתר, על סקר סיכונים שבוצע על ידי הביקורת הפנימית בשנת 2020, ששימש לצורך קביעת תוכנית העבודה הרב שנתית לשנים 2021-2024, במסגרתו ניתן דגש, בין השאר, על ההיקף הכספי של הפעילות שמוצע לבצע לגביה ביקורת ועל החשיפה לסיכונים תפעוליים, רגולטורים ואחרים הגלומה בכל פעילות. היקף העסקת המבקר הפנימי בתאגיד בשנת הדיווח (בשעות ¹⁶): כ- 38,400 שעות. ראו הערה בסיום השאלון.
	V	35. בשנת הדיווח התקיים דיון (בועדת הביקורת או בדירקטוריון) בממצאי המבקר הפנימי.
	V	36. המבקר הפנימי אינו בעל ענין בתאגיד, קרובו, ר"ח מבקר או מי מטעמו וכן אינו מקיים קשרים עסקיים מהותיים עם התאגיד, בעל השליטה בו, קרובו או תאגידים בשליטתם

16. כולל שעות עבודה שהושקעו בתאגידים מוחזקים וביקורת מחוץ לישראל, ולפי העניין.

עסקאות עם בעלי עניין

לא נכון	נכון	
	V	<p>37. בעל השליטה או קרובו (לרבות חברה שבשליטתו) אינו מועסק על-ידי התאגיד או נותן לו שירותי ניהול. לא רלבנטי, בחברה אין בעל שליטה</p> <p>אם תשובתכם הינה "לא נכון" (קרי, בעל השליטה או קרובו מועסק על ידי התאגיד או נותן לו שירותי ניהול) יציין - מספר הקרובים (לרבות בעל השליטה) המועסקים על-ידי התאגיד (לרבות חברות שבשליטתם ו/או באמצעות חברות ניהול): _____.</p> <p>- האם הסכמי העסקה ו/או שירותי הניהול כאמור אושרו בידי האורגים הקבועים בד"ן:</p> <p style="text-align: right;">☐ כן</p> <p style="text-align: right;">☐ לא</p> <p style="text-align: right;">(יש לסמן x במשבצת המתאימה)</p> <p style="text-align: right;">☒ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).</p>
	V	<p>38. למיטב ידיעת התאגיד, לבעל השליטה אין עסקים נוספים בתחום פעילותו של התאגיד (בתחום אחד או יותר) לא רלבנטי, בחברה אין בעל שליטה</p> <p>אם תשובתכם הינה "לא נכון" - יציין האם נקבע הסדר לתיחום פעילויות בין התאגיד ובעל השליטה בו:</p> <p style="text-align: right;">☐ כן</p> <p style="text-align: right;">☐ לא</p> <p style="text-align: right;">(יש לסמן x במשבצת המתאימה)</p> <p style="text-align: right;">☒ לא רלוונטי (בתאגיד אין בעל שליטה).</p>

יאר בר טוב, יו"ר ועדת הביקורת
והועדה לבחינת הדוחות הכספיים

חיים סאמט, יו"ר הדירקטוריון

הערות ביחס למידע הכלול בתשובות לשאלות:

שאלה מס' 9 - עד לחודש מאי 2021 כיהנו 8 דירקטורים, כולם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית. החל מחודש ינואר 2022 מכהנים בחברה 8 דירקטורים, כולם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית.

שאלה מס' 13 - החל מיום 21.8.2020 ועד ליום 3.2.2021 כיהנה הגב' מלי מרגליות כיו"ר דירקטוריון זמנית של החברה. החל מיום 3.2.2021 מכהן מר חיים סאמט כיו"ר דירקטוריון החברה.

שאלה מס' 24 - בחודש אוגוסט 2021 ועדת הביקורת, ובחודש מרס 2022, בסמוך לפני אישור הדוח התקופתי לשנת הדוח, הועדה לאישור דוחות כספיים, הניחו את דעתן, כי היקף עבודתו של רואה החשבון המבקר ושכר טרחתו ביחס לדוחות הכספיים בשנת הדיווח, היו נאותים לשם ביצוע עבודת ביקורת וסקירה ראויים.

שאלה מס' 20, 27, 28 - למעט בישיבת אחת שהתקיימה בחודש מאי/יוני 2021, בשל סיום כהונתו של דירקטור חיצוני בחודש מאי 2021, הדי-רקטורים החיצוניים/הבלתי תלויים היוו מחצית מהחברים. יציין כי חלק מהדירקטורים הרגילים המכהנים בוועדה לא סווגו כבלתי תלויים אולם הינם בעלי כשירות לכהן ככאלו. בחודש ספטמבר 2021 מונתה כחברה בוועדה דירקטורית אשר סווגה כבלתי תלויה ובחודש ינואר 2022 מונה כחבר הוועדה דירקטור חיצוני שמונה כדירקטור בחברה. למען הזהירות אושררו החלטות ועדת המאזן מחודש מאי 2021.

שאלה מס' 35 - המבקר הפנימי מועסק במשרה מלאה. הנתונים כוללים שעות מיקור חוץ ואינם כוללים שעות ביקורת שבוצעו בחברה נכדה (50%) על ידי מבקר פנימי אחר נפרד אשר פעילותו אינה קשורה לפעילות אגף הביקורת הפנימית של הקבוצה.

חלק ה

דוח בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית
על הדיווח הכספי ועל הגילוי הצהרות
המנהלים (SOX)

דוח שנתי בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי לפי תקנה 9ב(א)

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון של כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ (להלן: "התאגיד"), אחראית לקביעתה והתקיימותה של בקרה פנימית נאותה על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד.

לעניין זה, חברי ההנהלה הם:

1. יורם נוה - מנהל כללי של החברה וכלל ביטוח ומנכ"ל כלל פיננסים בע"מ;
2. ערן צירינסקי - מנהל החטיבה הפיננסית (נושא משרה בכלל ביטוח וכלל החזקות);
3. הדר ברין וייס - יועצת משפטית (נושא משרה בכלל ביטוח וכלל החזקות);
4. ערן שחף - מבקר פנימי (נושא משרה בכלל ביטוח וכלל החזקות);
5. יוסי דורי - מנהל חטיבת השקעות (נושא משרה בכלל ביטוח וכלל החזקות);
6. אבי בן נון - מנהל סיכונים (נושא משרה בכלל ביטוח וכלל החזקות);

בקרה פנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי כוללת בקורות ונהלים הקיימים בתאגיד אשר תוכננו בידי המנהל הכללי ונושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים או תחת פיקוחם או בידי מי שמבצע בפועל את התפקידים האמורים, בפיקוח דירקטוריון התאגיד ואשר נועדו לספק ביטחון סביר בהתייחס למהימנות הדיווח הכספי ולהכנת הדוחות בהתאם להוראות הדין, ולהבטיח כי מידע שהתאגיד נדרש לגלות בדוחות שהוא מפרסם על פי הוראות הדין נאסף, מעובד, מסוכם ומדווח במועד ובמתכונת הקבועים בדין.

הבקרה הפנימית כוללת, בין השאר, בקורות ונהלים שתוכננו להבטיח כי מידע שהתאגיד נדרש לגלותו כאמור, נצבר ומועבר להנהלת התאגיד, לרבות למנהל הכללי ולנושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים או למי שמבצע בפועל את התפקידים האמורים, וזאת כדי לאפשר קבלת החלטות במועד המתאים, בהתייחס לדרישת הגילוי.

בשל המגבלות המבניות שלה, בקרה פנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי אינה מיועדת לספק ביטחון מוחלט שהצגה מוטעית או השמטת מידע בדוחות תימנע או תתגלה.

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, ביצעה הבדיקה והערכה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד והאפקטיביות שלה;

הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי שביצעה ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון כללה: בקורות ברמת הארגון (Entity Level Control), בקורות על תהליך עריכת וסגירת הדוחות הכספיים, בקורות כלליות על מערכות המידע (ITGC), ובקורות על תהליכים שהינם מהותיים מאד לדיווח הכספי ולגילוי (תהליכים אלה מבוצעים במסגרת כלל חברה לביטוח בע"מ, חברה בת של התאגיד, שהינה גוף מוסדי ולגביה חל האמור להלן בהתייחס לגופים מוסדיים, וכן במסגרת כללביט מימון בע"מ, חברה בת של התאגיד).

כלל ביטוח בע"מ, חברה בת של התאגיד, היא גוף מוסדי, שחלות עליו הוראות הממונה על אגף שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר, בדבר הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי.

ביחס לחברה הבת האמורה, ביצעה ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון בדיקה והערכה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי והאפקטיביות שלה, בהתבסס על: חוזר גופים מוסדיים 2009-9-10 בנושא "אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי", חוזר גופים מוסדיים 2010-9-6 בנושא "אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי - תיקון" וחוזר גופים מוסדיים 2010-9-7 בנושא "בקרה פנימית על דיווח כספי - הצהרות, דוחות וגילויים".

בהתבסס על הערכה זו, הדירקטוריון והנהלת התאגיד הגיעו למסקנה, כי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי, בהתייחס לבקרה הפנימית בגוף המוסדי ליום 31 בדצמבר 2021 היא אפקטיבית.

בהתבסס על הערכת האפקטיביות שביצעה ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון כמפורט לעיל, הדירקטוריון והנהלת התאגיד הגיעו למסקנה, כי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי בתאגיד ליום 31 בדצמבר 2021 היא אפקטיבית.

הצהרת מנהלים הצהרת מנהל כללי

אני, יורם נוה, מצהיר כי:

1. בחנתי את הדוח התקופתי של כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ (להלן: "התאגיד") לשנת 2021 (להלן: "הדוחות");
  2. לפי ידיעתי, הדוחות אינם כוללים כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בהם מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בהם, לאור הנסיבות שבהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופת הדוחות;
  3. לפי ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוחות משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות ותזרימי המזומנים של התאגיד לתאריכים ולתקופות שאליהם מתייחסים הדוחות;
  4. גיליתי לרואה החשבון המבקר של התאגיד, לדירקטוריון ולוועדת המאזן של דירקטוריון התאגיד, בהתבסס על הערכתי העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי:
    - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי העלולים באופן סביר להשפיע לרעה על יכולתו של התאגיד לאסוף, לעבד, לסכם או לדווח על מידע כספי באופן שיש בו להטיל ספק במהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין; וכן-
    - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, שבה מעורב המנהל הכללי או מי שכפוף לו במישרין או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי;
  5. אני, לבד או יחד עם אחרים בתאגיד:
    - א. קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם תחת פיקוחי של בקרות ונהלים, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לתאגיד, לרבות חברות מאוחדות שלו כהגדרתן בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, מובא לידיעתי על ידי אחרים בתאגיד ובחברות המאוחדות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוחות; וכן-
    - ב. קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם תחת פיקוחי של בקרות ונהלים, המיועדים להבטיח באופן סביר את מהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין, לרבות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים.
    - ג. הערכתי את האפקטיביות של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, והצגתי בדוח זה את מסקנות הדירקטוריון וההנהלה לגבי האפקטיביות של הבקרה הפנימית כאמור למועד הדוחות.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

 יורם נוה
 מנהל כללי

30 במרס 2022

הצהרת מנהלים

הצהרת נושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים

אני, ערן צ'רנינסקי, מצהיר כי:

1. בחנתי את הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוחות של כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ (להלן: "התאגיד") לשנת 2021 (להלן: "הדוחות");
2. לפי ידיעתי, הדוחות הכספיים והמידע הכספי האחר הכלול בדוחות אינם כוללים כל מצג לא נכון של עובדה מהותית, ולא חסר בהם מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בהם, לאור הנסיבות שבהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופת דוחות;
3. לפי ידיעתי, הדוחות הכספיים והמידע הכספי האחר הכלול בדוחות משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות ותזרימי המזומנים של התאגיד לתאריכים ולתקופות שאליהם מתייחסים הדוחות;
4. גיליתי לרואה החשבון המבקר של התאגיד, לדירקטוריון ולוועדת המאזן של דירקטוריון התאגיד, בהתבסס על הערכתי העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי:
  - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, ככל שהיא מתייחסת לדוחות הכספיים ולמידע הכספי האחר הכלול בדוחות, העלולים באופן סביר להשפיע לרעה על יכולתו של התאגיד לאסוף, לעבד, לסכם או לדווח על מידע כספי באופן שיש בו להטיל ספק במהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין; וכן-
  - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, שבה מעורב המנהל הכללי או מי שכפוף לו במישרין או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי.
5. אני, לבד או יחד עם אחרים בתאגיד-
  - א. קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לתאגיד, לרבות חברות מאוחדות שלו כהגדרתן בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010, מובא לידיעתי על ידי אחרים בתאגיד ובחברות המאוחדות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוחות; וכן-
  - ב. קבעתי בקרות ונהלים, או וידאתי קביעתם וקיומם תחת פיקוחי של בקרות ונהלים, המיועדים להבטיח באופן סביר את מהימנות הדיווח הכספי והכנת הדוחות הכספיים בהתאם להוראות הדין, לרבות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים;
  - ג. הערכתי את האפקטיביות של הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי, ככל שהיא מתייחסת לדוחות הכספיים ולמידע הכספי האחר הכלול בדוחות למועד הדוחות. מסקנותיי לגבי הערכתי כאמור הובאו בפני הדירקטוריון והנהלה ומשולבות בדוח זה.אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

ערן צ'רנינסקי
משנה למנכ"ל
מנהל חטיבה פיננסית

30 במרס 2022

הצהרות בדבר בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוחות הכספיים של כלל חברה לביטוח בע"מ כלל חברה לביטוח בע"מ הצהרה (certification)

אני, יורם נוה, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה") לשנת 2021 (להלן: "הדוח").
  2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
  3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של החברה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
  4. אני ואחרים בחברה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה; וכן-
    - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברה, לרבות חברות מאוחדות שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברה ובאותן חברות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
    - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקוחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של בטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לתקני דיווח בינלאומיים (IFRS) ולהוראות הממונה על שוק ההון;
    - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של החברה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
    - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי. וכן-
  5. אני ואחרים בחברה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת המאזן של דירקטוריון החברה, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
    - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של החברה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן-
    - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

 יורם נוה
 מנהל כללי

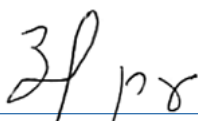
30 במרס 2022

כלל חברה לביטוח בע"מ הצהרה (certification)

אני, ערן צ'רנינסקי, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה") לשנת 2021 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של החברה למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בחברה המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה; וכן-
  - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברה, לרבות חברות מאוחדות שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברה ובאותן חברות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
  - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקוחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של בטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לתקני דיווח בינלאומיים (IFRS) ולהוראות הממונה על שוק ההון;
  - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של החברה והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
  - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי; וכן-
5. אני ואחרים בחברה המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת המאזן של דירקטוריון החברה, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
  - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של החברה לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן-
  - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרום מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

ערן צ'רנינסקי
משנה למנכ"ל
מנהל חטיבה פיננסית

30 במרס 2022

סומך חייקין
מגדל המילניום KPMG
רח' הארבעה 17, תא דואר 609
תל-אביב 6100601
03-6848000

קוסט פורר גבאי את קסירר
רח' מנחם בגין 144 א'
תל אביב 6492102
טל. 03-6232525
פקס. 03-5622555
www.ey.com

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ בדבר ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי בהתאם לסעיף 9(ג) לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל-1970.

ביקרנו רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי של כלל החזקות עסקי ביטוח בע"מ וחברות בנות (להלן ביחד: "**החברה**") ליום 31 בדצמבר 2021. רכיבי בקרה אלה נקבעו כמוסבר בפסקה הבאה. הדירקטוריון והנהלה של החברה אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי המצופת לדוח התקופתי לתאריך הנ"ל. אחריותנו היא לחוות דעה על רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה בהתבסס על ביקורתנו.

רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי שבוקרו נקבעו בהתאם לתקן ביקורת (ישראל) 911 של לשכת רואי חשבון בישראל "ביקורת של רכיבי בקרה פנימית על דיווח כספי", (להלן: "**תקן ביקורת (ישראל) 911**").

רכיבים אלה הינם: (1) בקרות ברמת הארגון, לרבות בקרות על תהליך העריכה והסגירה של דיווח כספי ובקרות כלליות של מערכות מידע; (2) בקרות על תהליכים שהינם מהותיים מאוד לדיווח הכספי ולגילוי של חברה מאוחדת - כלל חברה לביטוח בע"מ ושל חברות מאוחדות מהותיות נוספות (להלן: "**רכיבי הבקרה המבוקרים**").

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקן ביקורת (ישראל) 911. על-פי תקן זה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה לזהות את רכיבי הבקרה המבוקרים ולהשיג מידה סבירה של ביטחון אם רכיבי בקרה אלה קיימו באופן אפקטיבי מכל הבחינות המהותיות. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, זיהוי רכיבי הבקרה המבוקרים, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית ברכיבי הבקרה המבוקרים, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של אותם רכיבי בקרה בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו, לגבי אותם רכיבי בקרה, כללה גם ביצוע נהלים אחרים כאלה שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. ביקורתנו התייחסה רק לרכיבי הבקרה המבוקרים, להבדיל מבקרה פנימית על כלל התהליכים המהותיים בקשר עם הדיווח הכספי, ולפיכך חוות דעתנו מתייחסת לרכיבי הבקרה המבוקרים בלבד. כמו כן, ביקורתנו לא התייחסה להשפעות הדדיות בין רכיבי הבקרה המבוקרים לבין כאלה שאינם מבוקרים ולפיכך, חוות דעתנו אינה מביאה בחשבון השפעות אפשריות כאלה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו בהקשר המתואר לעיל.

בשל מגבלות מובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי בכלל, ורכיבים מתוכה בפרט, עשויים שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקרות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, החברה קיימה באופן אפקטיבי, מכל הבחינות המהותיות, את רכיבי הבקרה המבוקרים ליום 31 בדצמבר 2021.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לימים 31 בדצמבר 2021 ו-2020 ולכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2021 והדוח שלנו, מיום 27 במרס 2022, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים בהתבסס על ביקורתנו וכן הפניית תשומת לב לאמור בביאור 41 לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון
סומך חייקין
רואי חשבון
מבקרים משותפים

תל-אביב,
30 במרס 2022